ئورووپاییەک لە وڵاتی کوردانDا

نەسرین قاسملوو

وەرگێڕ: ناهید حسێنی

کوردستان ٢٠١٤

ناوی کتێب: **ئوروپاییەک لە وڵاتی کوردانداا**
نووسینی: **نەسرین قاسملوو**
وەرگێڕ: **ناهید حسێنی**
گرافیک و دیزاین: **هۆزان**
نۆرەی چاپ: **یەکەم ٢٠١٤**
تیراژ: **١٠٠٠ دانە**
چاپخانە: **سەردەم**
نرخ: **٧٠٠٠ دینار**

لە بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی کتێبخانە گشتییەکان ژمارە سپاردنی (١٦٩٥)ی
ساڵی ٢٠١٤ی دراوەتێ

سپاس و پێزانین

سپاسی هاوڕێم خاتوو ژوولیێت مانس «Juliette Mince» دەکەم کە ئەرکی چاپی ئەم کتێبەی لە ئەستۆ گرت. ئەو خاتوونە بە بەردەوامی لە ڕەوتی نووسینی ئەم کتێبەدا هاوکاریی کردم و بە بێ یارمەتیی ئەو، ئەم کتێبە هەرگیز بەم شێوەیە کە دەیبینن، چاپ نەدەبوو.

هەروەها ئەمەکداریی خۆم بۆ بەڕێز ژرار شالێیان «Gerard Chalian» دەردەبڕم کە سەرەڕای هەموو ئاستەنگەکان، شێلگیرانە هانیدام بۆ نووسین و بەردەوام بوونم لە نووسینی ئەم کتێبە.

نووسەر

پێشکەشە بە

ئەم کتێبە پێشـــکەش دەکەم بە هەموو منداڵەکانمان، نەوەکانمان و بە هەموو بنەماڵە کوردەکانمان و هەروەها بە هەموو هاوڕێیانی ئێرانیمـــان، کورد و غەیری کورد و هیوادارم بەشـــێک لە مێژووی خۆیانی تێدا بەدی بکەن.

نووسەر

ناوەرۆک

پێشەکیی کاک مستەفا هیجری ٨
پێشەکیی دوکتور خەسرەو عەبدوڵڵایی مەندوولکانی ١٢
پێشەکیی نووسەر ١٥
ناساندن: ورەبەرزیی ژنێک ٢٠
ئوروووپاییەک لە وڵاتی کوردانداا ٣٢
پاشکۆ ٣٨٦

پێشەکیی کاک مستەفا هیجری

تۆ کە ڕۆژانە مێشکت بەبیستنی خەبەرەکان و وێنەکانی خولقاندنی جینایەت بەدەستی ئەو جینایەتکارانەی، سەودای مەرگ و خوێن بژیوی ژیانیانە، بۆمباران دەکرێ، ئەسەدی کوندەپەپوو دەبینی کە وڵاتێکی خاپوور کردووە و بە هەزاران منداڵی لەژێر وێرانەکاندا بێگیان کردووەو لە کۆشکەکەی خۆیدا سەرخۆشانە بەسەر ئەو وڵاتە کاولکراوەدا دەخوێنێ، کاتێک بیر لە حاڵی ئەو کچۆڵە قوتابییە منداڵکارانەی نیجریە دەکەیتەوە کە دڕندەکانی بوکۆحەرام لە قوتابخانەکاندا وەکوو دیل ڕەپێچپیاندان و لەگەڵ خۆیان بردیانن، یان خەلافەتی ئیسلامیی سوننی چ ڕۆژە ڕەشییەکیان بۆ ژن و منداڵی ئێزدییەکانی شەنگال پێکهێنا بۆ ئەوەی بە پاداشی ئەم دڕندەییە بەهەشتی بەرینیان بە نسیب بێت و، خەلافەتی ئیسلامیی شیعە لە ئێران لە قوتابخانەکانی ئێران بەپێی بەرنامە کار دەکەن بۆ ئەوەی مێشکی قوتابییەکان لە مرۆڤایەتی بەتاڵ کەنەوە و بیانکەن بە کەرەسەی دەستی خوێناویی خۆیان و، لە زیندانەکاندا وەکوو ئەرکێکی ئاینی کەرامەتی کچان پێش لە ئێعدام کردنیان دەشکێنن بۆ ئەوەی لە ڕۆژی قیامەت ئەو کچانە نەچنە بەهەشت نەکا جێگەی

خۆیـان بەرتەنـگ بێتەوە و دەیان و سـەدان خەبـەری دیکەی لەو چەشنە چرکە بە چرکە بیر و هۆشت داگیر دەکەن. ناحەقت نییە کە لە ژیان و مرۆڤایەتی بێزار و بێهیوا بی.

بـەڵام لایەکی دیکـەی ئەم ژیانە گـەش و ڕەنگینـەی مرۆڤایەتی دەبینی کە چەندە بەرز و درەوشـاوەیە، ئەوانەی لەوپەڕی دونیاوە دەچن بە فریای لێقەوماوانی دەسـتی داعشەکان و بوکۆحەرامەکان بکـەون و لەو ڕێگەیەدا گیانی خۆیان بە سـەخاوەتەوە دەبەخشـن. مرۆڤگەلێکـی خـاوەن ئیرادەی بـەرز کە بە زانیـاری و ئاگاهییەوە ئامادەن هەموو شـتێکی خۆیان بکەنە قوربانـی و گیان بکەنەوە بە گیانی ئەو مرۆڤایەتییەدا کە لەسەرە مەرگدایە.

نموونـەی ئەو مرۆڤانە کە زۆربەشـیان بێ ناو و نیشـانن زۆرن و هـەر ئەوەش هیوامان بـەرز ڕادەگرێ کە مرۆڤایەتی زیندووە، با ئێمەش بۆ بەهێزتر کردنی، ئەرکی مرۆیی خۆمان بەجێ بگەیەنین.

ئێـوە یەکێـک لـەو نموونانە لە کتێبـی «ئورووپاییـەک لە وڵاتی کوردانداا» دەدۆزنەوە.

نووسـەری ئەم کتێبە و قارەمانەکەشـی خانمـی هێلێن کرۆلیش.. هاوسـەری ڕێبەری شـەهید دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملوویە کە لەنێو کوردەکاندا بە نەسـرین خانم ناسـراوە. من سـاڵانێکی دوور و درێـژە لەگـەڵ ئـەو خانمە ئاشـنام و لەو بیـر و بۆچوون و ئەو خۆشەویستییەی کە لەدڵیدایە بۆ کورد ئاگادارم، بێجگە لە پێوەندییە تەلەفۆنییەکانـی کـە لەگەڵ ئەو بەڕێزە هەمە، هـەر کاتێکیش ڕێگەم کەوتۆتە پاریس بە خزمەتی گەیشتووم و گوێم لە قسەکانی گرتووە. هەمیشە دڵی بۆ کورد و بەتایبەت بۆ حیزبی دێموکرات لێ‌دەدا، بۆیە هەر کات ڕووداوێکی تاڵ لە کوردستان بێتە پێش ئەو نیگەرانە.

بـەڵام ڕاسـتییەکەی هەتـا کتێبەکەیـم نەخوێندبـۆوە، قـەت بـە زەینیشـمدا نەدەهات کە ئەو خانمە ئەوەندە خۆبەخش، بە تەحەمول

و فیــداکار بووبێ و لە پێناو خۆشەویســتیی کــورد و ڕزگاربوونی کــورد لە چەنگ ســتەم و، وفاداری بە هاوســەرەکەی، ئەو ژیان و بەســەرهاتە تاڵ و پڕ لە کوێرەوەرییەی قبووڵ کردبێ، چونکە قەت باسی ئەم بیرەوەرییە تاڵانە و ئەوەی لەپێناو بیروباوەڕیدا بەسەری هاتــووە ناکا، قەت ئــەو زەحمەتانەت پێ نافرۆشــێتەوەو بە چاوتدا نایانداتەوە.

لــە ئاخر ســەفەرمدا بــۆ پاریس ڕۆژی ٢٢ی مانگــی jun (جوون) لــە شــوێنی نوێنەرایەتیــی حیزب لە پاریــس میوانم بــوو، لە نێوان قســەکانمدا گوتم نەسرین خانم دوای خوێندنەوەی بەسەرهاتەکەت لــە کتێبی ئورووپاییەک لە وڵاتی کورداندا ڕاســتیی ئەو ژیانە پڕ لە ژانــەت لەپێنــاو کورد و دوکتور قاســملوومدا بــۆ دەرکەوت، بەڵام پێشــتر قەت لە دانیشتنەکاندا باســی ئەو ڕووداوانەت نەکردووە، لە وەڵامدا گوتی «جا بۆچی باســم کردبــا»، ئەوە ڕێگەی هەڵبژاردەی خۆم بووەو بە زانیاری و شــارەزاییەوە هەڵمبژاردووە، چ پێویست بوو لێرەو ولەوێ باسی بکەم.

ئــەو کتێبە بێجگە لەوەی کە پەردە لەســەر بەشــێک لە ڕاســتییە شــاراوەکانی ژیان و تێکۆشــانی نهێنیی دوکتور قاسملوو لە تاران و هێندێــک لە کەســایەتییەکانی دیکــە لا دەدات، ئیــرادەی بەهێزی نەسرین خانم وەک ژنێک بۆ تەحەمولی ئەو هەموو ناتەبایی، هێندێک تێنەگەیشــتوویی کەسانیکی دیکە، ژیانە نهێنییەکەی لە ئاوارەییدا بۆ هەموو کەس جێگەی لێ فێربوونە.

نەســرین خانم لە ڕیزی ئەو ژمارە لە هاوسەرانی پێشمەرگەدایە، کە بە درێژایی ســاڵانی خەباتی پڕ لە ســەروەری و لە هەمانکاتدا پــڕ لــە خوێــن و فرمێســکدا بــاری قــورس و تاقــەت پڕووکێنــی پێشــمەرگایەتییان لەگەڵ هاوســەرەکانیان دابەش کــردووە و زۆر جاریش بەشــی قورســتریان بەرکەوتووە، کە بەو حاڵەش کۆمەڵگە

کەمتــر بــە بارگرانی و زەحمەتە لــە تاقەت بەدەرەکانــی ئەو ژنانە دەزانێ.

نەسرین خانم بەهۆی غەریب بوونی و بێگانە بوونی، زەحمەت و بارگرانییەکەی چەند قات بووە. خۆشــحاڵم کە یەکێک لە هاندەرانی پێداگری نەســرین خانم بووم بۆ نووســینی ســەربردەی ژیانی لە دووتوێی کتێبێکدا.

مستەفا هیجری

پێشەکیی دوکتور خەسرەو عەبدوڵڵایی مەندوولکانی

سـاڵێک لەمەوبەر، کاتێک کتێبەکەی خاتوو نەسرین قاسملوو، لە ژێر نێـوی «ئوروپاییەک لە وڵاتـی کورداندا»، بە زمانی فەرانسـەوی لە پاریـس چاپ و بڵاو کرایەوە، بە سـەرنجدان بەوەیکـە بۆخۆم یەکێک لە هاوکارانی ناوبراو لە نووسـینەوەی بەسەرهات و بیرەوەرییەکانیدا بووم، سـەرەڕای ئەوەش کە تەندرووسـتیم باش نەبوو، بڕیارمدا ئەو کتێبـە وەربگێڕمە سـەر زمانی فارسـی بۆئەوەی بکەوێتە بەردەسـت هاووڵاتییە فارسـەکانم بە هەمـوو نەتەوەکانییەوە و لەم سـۆنگەیەوە هەمـووان ئاگاداری چۆنیەتی ژیانی دوو خەباتکار بن کە هەموو ژیانی خۆیان لە ڕێگای ئازادی و بە تایبەتی ڕزگاریی نەتەوەی کورددا بەخت کرد. هەربۆیەش بابەتەکەم لای خاتوو نەسـرین باس کرد. بەڕێزی، بە خۆشـییەوە پێشوازیی لە پێشنیارەکەی من کرد و بەم شێوەیە بوو کە شـانازیی وەرگێڕانی ئەم کتێبە بۆ سـەر زمانی فارسی بە من بەخشرا و ئێسـتاش کـە وەرگێڕانەکـەم تەواو کردووە، هەسـت بە خۆشـی و شـادومانی دەکەم و لـەو ڕووەوە کە بۆخۆم ماوەی حەوت سـاڵ، لە بەشی پەیوەندییەکانی دەرەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا، شانازیی هاوکاریی نەمر دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملووم هەبووە و لە دیدار و کۆبوونەوەکانی لەگەڵ ڕۆژنامەنووسان، کەسایەتییە فەرهەنگی،

کۆمەڵایەتی و سیاسی و دەسەڵاتدارانی وڵاتە ئوروپاییەکاندا ئامادە بووم و لە نزیکەوە شاهیدی تێگەیشتوویی و لێهاتوویی ئەم پیاوە مەزنەی مێژووی خەباتی نەتەوەی کورد و باوەڕی قووڵی ئەو بە پێکەوە ژیانی نەتەوەکانی ئێران لەسەر بنەمای مافی بەرانبەر لە چوارچێوەی ئێرانێکی دیموکراتیکدا بووم، بەوپەڕی شانازییەوە، وەرگێڕانی ئەم کتێبە بە ڕۆحی پاکی نەمر، دوکتور عەبدولڕەحمانی قاسملوو، دیپلۆمات و گەورە پیاوی مێژووی خەباتی نەتەوەی کورد پێشکەش دەکەم.

بەڵام سەبارەت بە وەرگێڕانی کتێبی «ئوروپاییەک لە وڵاتی کورداندا» بە پێویستی دەزانم سەرنجی خوێنەرانی بەڕێز بۆ چەند خاڵێک ڕابکێشم:

١- پێشەکیی نووسەر بۆ چاپی فارسیی ئەم کتێبە، لەگەڵ پێشەکییەکەی بۆ چاپە فەرانسەوییەکەی جیاوازیی هەیە کە دەگەڕێتەوە بۆ بڕیاڕی نووسەر سەبارەت بە ئاڵوگۆڕ لە هەندێ لە بەشەکاندا.

٢- لە چاپی فارسیی کتێبەکەدا، نووسەر هەندێ هەڵەی وردی نێو چاپە فەرانسەوییەکەی ڕاست کردۆتەوە.

٣- نووسەر پێشەکییەکی بۆ چاپە فارسییەکەی نووسیوە.

لە کۆتاییشدا سپاسی هاوسەرم گوڵناز و منداڵەکانم هەژار و شیلان دەکەم کە سەرەڕای هەموو گرفتەکان، شێلگیرانە بۆ وەرگێڕان و بەردەوامبوونم لەم ئەرکە، هانیاندام. هەربۆیەش بەشێوەیەک لە شێوەکان لەم وەرگێڕانەدا بە بەشداریان دەزانم.

خەسرەو عەبدوڵڵایی مەندولکانی

مامۆستای زمانی کوردی لە ئەنستیتۆی زمان و کولتوورە ڕۆژهەڵاتییەکان (پاریس)

پاریس ٢٠١٢/٩/٢٧

پێشەکیی نووسەر

خوێنەرانی بەڕێز!

لە ڕێی گێڕانەوەی ژیانی خۆمەوە، ویستم شاهێدی بۆ ژنان و پیاوانێک بدەم کە بە ئیرادەیەکی پتەوەوە لەبەرانبەر نادادپەروەریدا هەستانەوە و بەگژیدا چوون و هەربۆیەش، شیاوی نازناوی شۆڕشگێڕن.

هەڵگرتنی بەرپرسایەتیی نووسینەوەی ژیانی مرۆڤێک، هەردەم هەڵگری ئەو ئەگەرەیە کە مرۆڤ نەتوانێت دەرەقەت وردبینییەکی مێژوویی بێت، چونکە دەبێت هەم سەرنجی پێویست بە ناوەرۆک و پانتاییەکەی بدرێت و هەم لە پێوەندی لەگەڵ ڕووداوەکان و زەمەندا، کورتبێژی هەڵبژێریت. پەرتەوازەیـی و ئاڵۆزیـی ڕەوتی ژیانی پیاوێک یـان ژنێک، کارەکە بە سانایی ناباتە پێشەوە. هەموو ژیانێک وەکوو مووزاییکێکی ڕەنگامەیە و ڕەوتەکەی بە بەردەوامی و بێ وەستان لە ڕێی پێشهاتەکان و ڕووداوە چاوەڕواننەکراوەکانەوە دەپچڕێـت و دەرتانی بەردەوامبوونێکی یەک نەوایان نییە. ژیانی من و عەبدولڕەحمانیش پڕ هەوراز و نشێو و تەژی لە ڕەنگە جیاوازەکان بوو.

ئێمـێ سـێزێر «Amie Cesaire» دەڵێت:»ئەو مرۆڤانەی کە ئامانجیان ڕزگاریـی مـرۆڤ لە هەرچەشـنە کـۆت و زنجیرێک بێـت، بەلایانەوە هەڵەکـردن لە بێهەڵوێسـتی شایسـتەترە. ژیانـی مرۆڤگەلێکـی ئەوتۆ

لــە لمە خزۆکــەکان دەچێت. ئەوان بــۆ مانەوە و ســەقامگیرییان دەبێ خۆڕاگربن. من و عەبدولڕەحمان، هەردووکمان لەســەر لمە خزۆکەکان و لە سووچێکی ئەم گۆی زەوییە لەدایک بووین.

مرۆڤگەلێــک وەکــوو عەبدولڕەحمان کە لە شــێوە ژیانێکی ئاســایی دەردەچــن، دەکەونــە بــەر ســەرنجی وردی لایەنگــران و هەروەهــا ڕکەبەرەکانیــان و کەســایەتی و چالاکییەکانیان لە لایەن ئەو لایەنگر و ڕکەبەرانەوە دەکەوێتە ژێر هاوێنە و هەر گرووپێک بە پێی توانا فیکری و زەینییەکانیــان، ئــەم مرۆڤە هەڵکەوتانە دەنەخشــێنن. هەر گرووپێک بەپێی خواســتی خۆی هەڵسوکەوت دەکات و ئەوەش دەتوانێت بە پێی چلۆنایەتیی خواســتی ئەو گرووپە لەســەر بنەمــای پێداهەڵگوتن و یان ســووک کردن و بچووک کردنەوەی کەســایەتیی بەرانبەریان گۆڕانی بەسەردابێت.

ئــەم وێنایە ســەبارەت بــە عەبدولڕەحمان و دواجــار هەردووکمان، ڕاســت و جێگرە. هەر ئەوەش یەکێک لەو هۆکارانەیە کە بۆ نووســین هانــدەرم بــوو. چونکوو بیرەوەرییــەکان لەگەڵ تێپەڕینــی زەمەن کاڵ دەبنەوە و دەژاکێن و جگە لەوەی لە بیر و زەینی هەندێ لەو کەسانەدا کە لــە جەرگەی ئــەو ڕووداوانەدا ژیــاون دەمێنێتــەوە، چیدیکەی لێ نامێنێتــەوە و ئەگەر ئەو ڕووداوانە بە لێکدانەوە و شــرۆڤەی خەڵکانی دیکە بسپێردرێن، ڕەنگە ڕاستییەکان چەواشە و خەوشدار بکرێن.

مەبەســتم لــە گێڕانەوەی ژیانــم ئەوەیە کە خوێنەر لە ڕاســتییەکانی ژیانمان نزیک بکەمەوە. هەوڵمداوە سەبارەت بە کەسایەتیی ڕاستەقینەی عەبدولڕەحمــان بەئینســافەوە هەڵســوکەوت بکــەم و ئــەوەش بــەو مانەیەیە کە نەمویســتووە هەندێ تایبەتمەندیی نەرێنی ئەو بشارمەوە. عەبدولڕەحمان مرۆڤێک بوو، نەک فریشتە و یان بوونەوەرێکی ئاسمانی و ســەروو مرۆیی. ئەوەی لە ژیانی ئەوەدا گرینگە، هەر ئەو شــتەیە کە مــرۆڤ وەکــوو ڕێنوێــن و ڕێگەچارە بۆ بەرەکانی پــاش خۆی بەجێی دەهێڵێــت. گومان لەوەدا نییە کە عەبدولڕەحمان لە زەین و تێگەیشــتنی

هاونیشتمانەکانی خۆیدا ئاڵوگۆڕی دروست کرد و ڕوانگەیانی بە نیسبەت دنیا گۆڕی و هەستی خەباتکاریی و ئۆگریی ژیانی ئازادی لەواندا بەهێزتر و زیندووتر کردەوە و ئەوەش هەمان دەسکەوتە کە وەک میراتێک لەو بەجێما.

لە گێڕانەوەی ژیانمدا، خوێنەر چۆنیەتی ژیانی ئێمە دەدۆزێتەوە، نەک لێکدانەوەیەکی مێژوویی. سەرەڕای هەموو ئەوانەش، هەبوون ئەو کاتانەش کە شاهێدی تێپەڕینی بەپەلەی ڕەوتی ڕووداوە کۆمەڵایەتییەکان بووم.

لە سەردەمی دەسەڵاتداریی محەممەد ڕەزا پەهلەویدا، بەشداریم لە خەباتی نهێنیدا کردووە و لەو کاتانەشدا کە خەڵکی کورد لەگەڵ سوپای خومەینی شەڕیان دەکرد، لە کوردستان بووم. لە ڕەوتی ئەو دابڕانانەشدا کە لە حیزبی دێموکراتدا ڕوویدا، لەوێ بووم. بەڵام لە نووسینەوەی ژیانمدا ئەو ململانێ نێوخۆییانە ڕەنگیان نەداوەتەوە، لەبەر ئەوەی منیان لەو پرس و گرفتانە دوور ڕاگرتبوو، هەربۆیەش نەمدەتوانی سەبارەت بەو بابەتانە بەدرووستی بۆچوونی خۆم دەرببڕم. بەپێچەوانەوە، لە گێڕانەوەی ژیانمدا توانیم لە ڕێی ئەزموونەکانمەوە، باسی ڕۆژەڕەشی و نەهامەتیی ئەو خەڵکانە بکەم کە لەم ناوچەیەدا دەژین و هەروەها بارودۆخی نالەبار و تەژی لە نادادپەروەریی ئەو ژنانەی کە لەگەڵ ئەو دۆخە بەرەوڕوون. لە پێوەندی لەگەڵ پێگەی کۆمەڵایەتیی ژنان لە هەموو وڵاتانی ناوچە، وەک ژنانی ئێرانی، عێراقی، تورک و یان هەر نەتەوەیەکی دیکە و لەوانە، ژنانی کورد، بە ڕاستبێژییەکی بێبەزەییانەوە هەڵوێستم گرتووە و شاهێدیم بۆ بێبایەخیی ژنانی نێو ئەو کۆمەڵگا دژەژنانە، لە ڕوانگەی قورعانەوە، داوە. پێگەی کۆمەڵایەتی و ئەو هەژاریی و نەهامەتییانەی کە ژنان لەگەڵی بەرەوڕوون، بەڕاستی جێگەی بێزارییە.

عەبدولڕەحمان بەقووڵی بڕوای بەوە هەبوو کە شەڕ، چارەسەری کێشەکان نییە و دێر یان زوو دەبێ لە دەوری مێزێک کۆ ببنەوە

و پرسەکان لە ڕێی وتووێژێکی ڕاستگۆیانەوە چارەسەر بکرێن و هەربۆیەش بانگهێشتی کۆماری ئیسلامیی سەبارەت بە دانوستانی قبووڵ کرد. بە پێی بەرنامەی ڕاگەیەندراو، کۆتایی هێنان بە شەڕی نێوان دوو لایەنی دژبەر و هەروەها خودموختاریی کوردستان دەبوو دانووستانی لەسەر کرابا.

عەبدولڕەحمان هەوڵی دەدا ڕێگاچارەیەک بدۆزێتەوە کە ببێتە هۆی هێورتر کردنەوەی ئەو دۆخە نالەبارەی کە خەڵکی کوردی تێدا دەژیا و ڕەنگە هەر ئەم هەوڵ و تێکۆشانانەش بۆ دۆزینەوەی ڕێگا چارەیەکی گونجاو، بووبێتنە هۆی ئەوە کە چاوپۆشی لە هەندێ شت بکا و ئەو خاڵە لەبیربکات کە تێرۆریستەکانی سەر بە ئاخوندەکان، سەرەتا دەست دەکەن بە چەواشەکاری و دواتر هەوڵی لەناوبردن ئەدەن. عەبدولڕەحمان کە بە پێی سرووشتی خۆی لە سیاسەتدا، مرۆڤێکی بیرتیژ و دووربین بوو، پێی وابوو دەتوانێ بیرکردنەوەی مەلاکان بگۆڕێت و هەر ئەو بیرکردنەوەش بە نرخی لەدەستدانی گیانی تەواو بوو. بە کوشتنی عەبدولڕەحمان ڕێژیمی مەلاکان نەیتوانی نەتەوەیەک لە خواستی مافەکانی پاشگەز کاتەوە. ئەوان توانییان مرۆڤێک لەناوبەرن، بەڵام هزر و ئازادی و دیرۆکی ئەو وەکوو ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران وەکوو خۆی ماوەتەوە.

تا هەنووکە کتێبگەلێکی زۆر سەبارەت بە کوردەکان و کوردستان بڵاو بۆتەوە. هەندێ لەم کتێبانە ناوەرۆکێکی شیاویان هەیە.

پاش کوشتنی عەبدولڕەحمان قاسملوو، گەلێک کتێبی دیکەش چاپ و بڵاو کرانەوە کە یان سەبارەت بە مێژووی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانن، یان شرۆڤەی کەسایەتیی سکرتێری گشتی ئەم حیزبەیان کردووە. هەر بۆیەش، سەرەڕای ئەوەی زۆرێک لە هاوڕێکانم داوایان لێدەکردم بیرەوەرییەکانم بنووسمەوە، ماوەیەکی زۆر سەبارەت بە نووسینەوەی بیرەوەریگەلێکی ئەوتۆ لە شک و گوماندا بووم. پرسۆک بوون سەبارەت بە ژیانی ژنێکی ئورووپایی کە لەگەڵ

پیاوێکی ڕۆژهەڵاتی ژیانی هاوبەشـــی پێکهێناوە و مێردەکەی ڕێبەرێکی ناودار بووە، جێی تێگەیشـــتنە. ســـەرەڕای ئەمەش، نووســـینەوەی ئەم بیرەوەرییانە گرێدراوی شرۆڤەی مێژووی کوردستانی ئێران و حیزبی دێموکراتــی کوردســـتانی ئێرانیــش بـــوون. چونکە خودی نووســـەری بیرەوەرییەکان لەو خەباتەدا بەشدار بووە. بەڵام بە بۆچوونی من، ئەم کارە لە ڕێی کەســـانێکی دیکەوە کە لە من باشـــتر بەسەر ئەم بابەتانەدا زاڵن، نووسراوەتەوە.

بەوحاڵـــەش، پـــاش ئـــەوەی کە درکم بـــەوە کرد کە ژیانـــی ئەم دوو کەســـەمان، بۆتە هـــۆی هەڵێنجانـــە ناڕاســـتەکان، بڕیـــاری گێڕانەوەی ژیانی خۆمم دا. هەندێک لەم هەڵێنجان و تێگەیشـــتنانە زەم و هەندێکی دیکەشـــیان پێدا هەڵگوتن و وەســـف کردنێک بووە کـــە گەورەکردنەوە و زێدەڕۆیـــی پێوە دیار بووە. ئـــەم گێڕانەوانە لە ژیانمان هەردووکیان دوور لە ڕاستین.

بۆ ئەوەی بتوانم وەکوو تاکێک، بە ڕوانگەیەکی عەینی و ڕاستبینانەوە، لە دەرەوە ســـەیری خۆم و بنەماڵەکەم بکەم، نووسین لە زمانی سێهەم کەسەوەم هەڵبژارد.

هەروەها ناوی «لینا»م بۆ ئەو سێهەم کەسە هەڵبژارد، کە لە ڕاستیدا کورتکراوەی چوار ناوە. هەربۆیەش ئەوەی دەنووسرێت، تەنیا بیرەوەری نییە، بەڵکوو لەگەڵ ئەو بابەتانەی کە خەڵکانی دیکەش لەوبارەوە پێیان گوتـــووم، گردم کردوونەتـــەوە. بە تەواوییش ئاگام لـــەوە هەیە کە لەو ڕووەوە کە ڕۆڵگێڕان و هەروەها شاهێدەکانی ڕووداوێک، زۆربەی جار هەڵێنجانی ناتەبا لەیەکتریان هەیە، هەربۆیەش لەم گێڕانەوەی ژیانەمدا، هەبوونـــی چەنـــد هەڵەیەک ڕێـــی تێدەچێت. بەڵام لە نووســـینەوەی ئەم ژیاننامەیەدا، هەم کەڵکم لە یادداشتە جۆراوجۆرەکانی خۆم وەرگرتووە و هـــەم لـــە بیری بەردەنگەکانـــم و بە بۆچوونی خۆم، ئـــاوا زیاتر جێی متمانە پێکردن بوون.

ژیانی خەباتکاران، هەم هەڵگری بڕگەگەلی مەترسیدارە و هەم لێوانلێوە

لە ساتە بەختەوەرەکان و خۆشی و هەروەها چەرمەسەرییەکانی ژیانی شەخسـیی و پرس و گرفتە ئاسـاییەکانی ژیانی ڕۆژانە. هەندێجار وا هەسـت پێدەکرێـت کـە ڕووداوێک لەگـەڵ ڕووداوەکـەی پێش خۆی پەیوەندییەکـی ڕاسـتەوخۆی نییە، بـەڵام دەبێ درک بـەوە بکرێت کە ئەو ڕووداوەش بەشـێکە لە تانوپـۆی لۆژیکیی پێکهاتەیەک کە ژیانێک دروسـت دەکـەن. ئەگەر بمویسـتبایە کـۆی ئەو ڕووداوانـەی کە لەم ژیاننامەیـەدا هاتـوون بـە وردی بگێڕمـەوە، بێگومان شـرۆڤەی هەر ڕووداوێک دەیتوانی لەخۆیدا هەڵگری کتێبێک بێت. بەڵام مەبەسـتی من لـە گێڕانەوەی ئەم کتێبە، تەنیـا وێناکردنی ژیانی خەباتکارانە، و ژیانی ڕۆژانە و هەروەها ئەو دۆخەیە کە ئەو ژیانەی پێدا تێپەڕیوە.

ناساندن: ورەبەرزیی ژنێک

ئەم کتێبەی لەبەردەستی ئێوەدایە، چیرۆکی ژیانی ژنێکی ورەبەرزە، لەو چەشنە ورەبەرزییانەی کە کەس باسی ناکات، چونکە هەوڵی نەداوە بیکاتە هەرا و وتەی بریقەدار و مەبەستی ئەو، ورەبەرزیی و خۆڕاگریی ڕۆژانەی ژنانێکە کە دەکەونە دۆخێکەوە کە خۆیان هەڵیان نەبژاردووە. هەربۆیەش، لەپێشدا خاوەنی ئەو تایبەتمەندییە نەبووە کە دواتر تێیدا ئاشکرا دەبێت، ڕەنگیشە بووبێت و...

لێنا لە کاتێکدا کە تەمەنی تەنیا شەش ساڵ بووە، دایکی دەکوژرێت و هەر ئەوەش سەردەمی منداڵیی ئەو تێکدەشکێنێت. باوکی زۆر لەخەمی ئەودا نییە و نەنکی، واتە دایکی باوکی بە گشتی ژنێکی ڕقئەستوورە و حەزی لە شکاندنەوەی خەڵکە(دایکی لێنا هیچ پەیوەندییەکی بە دنیای ئەم نەنکەوە نەبوو). بەختەوەرانە، لێنا پوورێکی(خوشکی دایکی) هەبوو کە هەرچەند بە هۆی هەژارییەوە نەیدەتوانی بیباتە لای خۆی(مێردی پووری لەو کرێکارانە بوو کە لە قووڵایی کانگا ژێرزەوینییەکانی بەردەخەڵووز لە یەکێک لە ناوچە بەردەڵانییەکانی چێکۆسلۆڤاکی کاری دەکرد)، بەڵام لە لێنا تێدەگەیشت و هەردەم هەوڵی دەدا باری سەر شانی ژیانە پڕ لە نەهامەتییەکەی لێنا سووک بکات و بە سۆزێک دڵی بداتەوە.

هێــزی ڕاکێشـــان و بەتایبــەت ئۆگریی لێنــای بچکۆلە بــۆ فێربوون، ســـەرنج و مێهرەبانیــی ڕاهێنەرەکانی هەتیوخانە و مامۆســتاکانی ئەو قوتابخانانـــەی بۆ لای لێنا ڕاکێشـــا بــوو کە لێی دەخوێنــدن. بێگومان، ئــەوەش لەخۆیدا، تا ڕادەیەک ببووە هۆی دڵخۆشــیی لێنا. ســـەردەمی منداڵیی لە لایەک، دەبێتە هۆی شکڵ گرتنی پێویستییەکی حاشاهەڵنەگر لە ناخی لێنادا، پێویســتیی بەوەیکە خۆی بۆ خەباتێک تەرخان بکات کە لــە پێنــاوی وەدیهاتنی دادپەروەریدا بێت و لە لایەکی دیکەشـــەوە، ئەو دەکاتە خاوەنی تایبەتمەندییەک کە دواتر لە سەردەمی ژیانی پڕ شەپۆلی لەگەڵ کوردەکاندا، خۆشەویستی و ڕێزی ئەوانی بۆ بگەڕێنێتەوە و ئەو تایبەتمەندییانــەش بریتی بوون لە: ورەبەرزی، ڕژد بوون، ڕێزدانان بۆ دیتران، خۆڕاگری لە بەرانبەر ئاستەنگەکاندا، کە گرێدراوی چەشنێک لە فیداکاری و لەخۆبوردوویی بوو.

ماوەیەکــی کورت پاش جەنگی جیهانیی دووهەم، کۆمۆنیســتەکان لە چێکۆســلۆڤاکی دەســەڵات دەگرنــە دەســت و درگای دواناوەندییەکان و زانکــۆکان بــەڕووی منداڵــی کرێــکارەکان و هەتیوگەلێــک وەک لێنا دەکەنەوە. لێنا هاوکات، هەم کار دەکات و هەم شەوانە، سەرەتا دەچێتە دواناوەنــدی و دواتریــش زانکــۆ. بــەڵام وەک دەڵێن: ڕەوتــی ژیان بە شــێوەیەکی دیکە دەچێتە پێشـــەوە و ئەو ناتوانێت خوێندنی باڵا تەواو بکات، چونکوو عەبدولڕەحمان قاسملوو دەناسێت و لەگەڵ ئەودا ژیانی هاوبەش پێکدەهێنێت.

لێنــا لــە جــەژن و بۆنەیەکــی زانکــۆدا عەبدولڕەحمــان دەناســێت. عەبدولڕەحمــان زمانــی چێکییەکەی تــا ڕادەیەکی زۆر پــاراو بووە و هەربۆیــەش لێنــا پێی وا دەبێ کە خەڵکی ســلۆڤاکە. بــەڵام ئەو کوردە و موســـوڵمان و خۆی بە نیســبەت دین و ئایینەوە بە بێباوەڕ پێناســـە دەکات. ســـەرەڕای هەمــوو ئەوانــەش لێنا بــۆ ئــەوەی بتوانێت لەگەڵ عەبدولڕەحمان ژیانی هاوبەش پێک بێنێت، ناچار دەبێت لە ســەفارەتی ئێــران زەماوەند بکات، لێنــا ناچار دەبێت ئایینی ئیســـلام قبووڵ بکات.

هەرچەنـد لـە سـەفارەت پێیـان گوتبوو کە ئەو ئیسـلام هێنانـە تەنیا بەشێوەی «فۆرمالیتە»یە.

لە هاوڕێیەتیی لەگەڵ عەبدولڕەحماندا کە سـاڵانێکی زۆر سـکرتێریی گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی لە ئەستۆ بووە و دواتریش بـوو بە یەکێک لە خۆشەویسـتترین ڕێبەرانی بزووتنـەوەی کورد لەم وڵاتەدا و لە هەموو ناوچە کوردنشینەکاندا، لینایش بەو پەڕی خواستی دەروونـی خۆی پشـتیوانیی لە دۆزی کـورد کـرد. عەبدولڕەحمان لە سـاڵەکانی کۆتایـی تەمەنیـدا ببـووە کەسـایەتییەکی نێونەتەوەیـی و توانیی بە شـێوەیەکی گونجاوتر و بنەڕەتیتـر «دۆزی کورد» بە دنیا بناسێنێت.

عەبدولڕەحمـان پیاوێکـی گەلێک زیرەک، هەڵگـری کولتوورێکی باڵا، تێکەڵەیەک لە کولتووری ڕۆژهەڵاتی و ڕۆژئاوایی(ئەو بەشـێکی زۆری خوێندنی خۆی لە پاریس و پراگ تێپەڕاندبوو) و لە ڕاکێشانی سەرنجی خەڵکـدا هێزێکـی بێ هاوتای هەبوو. سـەرەڕای ئـەوەش، ئەو هەرگیز لەو توانایەی خۆی بۆ سـەپاندنی بۆچوونە سیاسییەکانی خۆی کەڵکی وەرنەگرت. ئەو کە بە چەند زمان قسەی دەکرد و لە ڕووی سیاسییەوە، دیپلۆماتێکی زگماک بوو، بە بەکارهێنانی کاریگەرترین لێکدانەوەکان، چ بۆ شـرۆڤەی خەباتەکەی چ بۆ ورووژاندنی لایەنگرەکانی، هەوڵی دەدا بەرانبەرەکەی تێبگەیەنێت و ڕازیی بکات. ئەو هەروەها سیاسەتمەدارێکی زیـرەک و کارامـە و پابەند بە بنەماگەلێکی خـەوش هەڵنەگر بوو. ئەو قبووڵـی نەدەکـرد کـە بـۆ دەسـتەبەرکردنی ئامانج، دەکرێـت لە هەر ئامرازێـک کەڵک وەربگیرێت و دژی بەکارهێنانی کردەوەی دژەمرۆیی، وەکـوو ڕفاندن یان بە بارمتەگرتنـی مرۆڤەکان بوو، ئەو کردەوانە لەو سەردەمەدا لە نێوان هەندێ لە بزووتنەوە سیاسییەکاندا باو بوو، بەڵام ئـەو هەمیشـە حیزبەکەی خۆی لە تێـوەگلان لـە کردەوەگەلێکی وەها دوور دەگرت. دیارە تایبەتمەندیگەلێکی ئەوتۆ بۆ ڕاکێشـانی سـەرنجی ژنێـک وەک لینـا، کاریگەریـی هەبووە. ئەم ژن وپیاوە گەنجە، لەسـەر

بناغــەی بنەماگەلێکــی وەها یەکدەگرن و هەرکام بە شــێوازی خۆی و لە ڕێگەی جیاوازەوە بۆ دەســتەبەرکردنی لائیسیتە و دادپەروەرییەکی گشتگیر خەبات دەکەن.

لێنا تایبەتمەندییەکی دەگمەنی دیکەشــی هەیە و ئەویش عەشقی ئەوە بۆ کوردســتان و دیمەنــە جوانەکانی ئەم وڵاتە کــە هەرگیز فەرامۆش ناکرێــن و هەروەها ئەو خۆشەویســتیی و ئۆگرییەیە کە بۆ کوردەکان هەیەتی. دیارە ئەم خۆشەویســتی و ئۆگرییە هەنگاو بە هەنگاو و پاش ئاشــنا بوونی لەگەڵ کوردەکان دروست بوو. لە ڕاستیدا، ئەم خاتوونە ڕۆژئاواییــە کە لە وڵاتێکی ژێر دەســەڵاتی حکوومەتێکی پاوانخوازەوە هاتبــوو، لــە ڕۆحی خۆیــدا دەبێتە کــورد، دیارە بە هەســت کردن بەو پێویستییە کە پەیوەندیی نێوان ژن و پیاو، دەبێ بۆ بەرابەرییەکی یاسایی، ئاڵوگۆڕی بەسەردابێت و لەو ڕێگایەدا نابێت لە خەبات پاشەکشە بکرێت و ئەو لە گێڕانەوەی چیرۆکی ژیانی خۆیدا، ژنانی وڵاتە نوێیەکەی خۆی لەبیر نەکردووە و بۆ ســاتێکیش لە بایەخی دێموکراســی بۆ دەستەبەر کردنی ئەم بەرابەرییە خافڵ نەبووە.

چیرۆکــی ژیانی لێنا، چیرۆکــی فێربوونی شارســتانییەتێکی دیکەیە، شارســتانییەتێک کە لەودا، ژنان بە نیسبەت ئەمڕۆ ئازادتر بوون. ژنان فێری بەشــێک لەم شارســتانیەتییە، بە تایبەت لە بواری چێشت لێنان و ڕاهاتــن لە داب و نەریتە باوەکانی دەکــەن. لە فێربوونی داب و نەریتە باوەکانــدا، لێنا گوێڕایەڵــی ئەوان دەبێت، چونکوو ئــەو نایهەوێت ببێتە هۆی ڕاچڵەکانی ئەو کەسانەی کە ئیتر ئەندامانی بنەماڵەی ئەو بوون. لە هەمان کاتدا، هەرکاتێک کە بۆی بلوایە و پێی بکرایە، بە کەڵک وەرگرتن لە چەشــنێک پەروەردە کردن و ڕاهێنــان بۆ یارمەتیدانی هاوڕێکانی لە ڕەوتی دەســتەبەرکردنی کۆمەڵگەیەکی دێموکراتیک سڵی نەدەکردەوە. ســەرەڕای ئەوەش، لێنا بــە بێ ئەوەی هەوڵی شــاردنەوەی بدات، لەو بــوارەدا دان بە شکســتە زۆرەکانی خۆیدا دەنێت، بــە تایبەتی لە نێوان پیاوەکاندا.

لێنـا بە نیسـبەت وڵاتە نوێیەکەیەوە خەمسـارد نییـە و هەربۆیەش، هەرکاتێـک کە هەلێکی بۆ بڕەخسـێت، هەوڵ دەدات بەو گەڕەکانەی کە لێی دەژیا ئاشنا بێت، و وەهایە کە بە بێ ئاگاداریی مێردەکەی سەردانی گەڕەکەکانی باشـووری تاران دەکات و بینینی هەژاریی لەڕادەبەدەری ئەو گەڕەکانە، دەبێتە هۆی سەرسووڕمانی، یان بینینی گوندە هەژار و بێئیمکاناتەکان گەلێک خەمباری دەکات. لە ڕاسـتیدا، لێنا لەویَ ئەوەی بە جیهانی سێهەم ناوبانگی دەرکردبوو دەبینیَ و ئەوەش کاریگەرییەکی قووڵی لەسـەر دادەنێت. ئەو کەشفە، دەبێتە هاندەرێک بۆ بەهێز کردنی مەیلی، بۆ خەبات لە نێوان کەسـانێکدا کە چیدیکە خۆی ببووە بەشـێک لەوان.

لێنا، زۆرێک لە سـاڵەکانی ژیانی خۆی بە شـێوەی نهێنی لەو ناوچە تێپـەڕ کرد. ئەو بە کەڵک وەرگرتن لەو کاتە زیادییانەی کە ئەو شـێوە ژیانە بەسەریدا سەپاندبووی، هەوڵی فێربوونی زمانی فارسی و کوردی دەدات. مەبەسـتی لـە فێربـوون ئەوە بوو کـە لەوانی دیکـە تێبگات و ئەوانیش لە خۆی تێبگەیەنێت و بە تایبەتی، دەستی بەو دوو کولتوورە دەوڵەمەند و سەرنجڕاکێشە ڕابگات.

ئـەو هێزێکی خۆگونجاندنی لەڕادەبەدەری لە خۆی نیشـان دەدا، کە عەشـق و خۆشەویستی بۆ هاوسـەرەکەی بۆ هەڵسەنگاندنی ئەو هێزە نەیدەتوانی تاکە هۆکاری بێت. ئەم هێز و توانایە لە ڕاستیدا سەرچاوەکەی دەگەڕایەوە بۆ ئەو ڕێزە قووڵەی کە لێنا لە پەیوەندی لەگەڵ مرۆڤەکانداً لە خۆی نیشـانی دەدا. لێنا لە بڕیاردان و پێشـداوەریی سـەبارەت بە مرۆڤـەکان خـۆی دوور دەگرت. ئەو هەوڵی دەدا لـە گرفتەکان تێبگات و درکیـان بکات، ئاریشـەگەلێک وەک تێکـەڵ نەبوونی ژن وپیاو(دوور خسـتنەوەی ژنان لە پیاوان)، دۆخـی ژنان(کە دیارە حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران هەوڵێکی بێوچانی بۆ چارەسەری ئەو دۆخە دەدا)، نەریتە کۆنەکان، بەتایبەت لە گوندەکان و یان لە گەڕەکە هەژارنشینەکانی شـارەکان، نابەرابەرییە کۆمەڵایەتییـە تاقەتپڕووکێنەکان کە جەوهەر

و ڕۆحی دێموکراتیک نەیدەتوانی بەیەکجاری بیانســڕێتەوە. سەرەڕای ئەمــەش، لینا لە هەر بارودۆخێکدا وەکــوو ژنێک بوونی دەبێت، ژنێکی خاوەن ســەربەخۆیی فیکری کە هەوڵ دەدات بیرکردنەوە و کردەوەی وەک یەک بێت.

لەم بوارانەدا، مێردەکەی ئەوەندەی پێی بکرێت یارمەتیدەریەتی و بە وەرگێڕانی وشــەکان و بەتایبەتی شیکردنەوەی ئەو هێماگەلەی کە لینا هێشتا ناتوانێت لێیان تێبگات یارمەتی دەدات.

پاش ئەوەی گەیشتنە کوردستانی ئێران، هاوسەرەکەی، لینا دەبات بۆ لای بنەماڵەکەی خــۆی. بنەماڵەی عەبدولڕەحمان هەر زۆر زوو لەگەڵ لینا ڕادێن و وەریدەگرن(لینا ژنێکی جوان، ڕووخۆش و دەم بەپێکەنین بوو). بۆ یەکەمین جار لە ژیانیدا، لینا هەســت بە بەختەوەرییەکی قووڵ دەکات. بنەماڵــەی مێردەکــەی، بنەماڵەیەکی ســاماندار و تێکەلەیەک لە نەریتی کۆن و دابی مودێڕن بوون(هەموو کوڕەکانی بنەماڵە بە مەبەستی خوێنــدن ڕەوانــەی دەرەوەی وڵات کراون). لینا لــەم کۆمەڵگە ئاڵۆز و گەورە و لە هەمان کاتدا تەژی لە خاکەڕایی و خۆشەویستییەدا، هەوڵ دەدات فێــر بێت چۆن خۆی بگونجێنێت. ئــەو بە وردی و کارامەییەکی تایبەتەوە لەگەڵ خەم و شــادییەکانی ئەو کۆمەڵگەیە خۆی ڕێکدەخات. لەو بوارەشــدا، عەبدولڕەحمان بە مەبەستی پێشگرتن لە ئەگەری هەڵە، بــە بێ ئەوەی داوا لە لینا بکات خۆی لەگەڵ نۆرمەکانی ئەو کۆمەڵگەیە بگونجێنێــت، بە هانایەوە دێت و ســەرەداوەکانی ئەو ژیانەی بۆ ڕوون دەکاتەوە. مەبەســتی ئەو لەو هاوکارییــە، ملکەچ بوونێکی کوێرکوێرانە بۆ داب و نەریتەکان (کە زۆربەشیان لە نەهی کراوە ئاینییەکان دەچن) نەبووە، بەڵکوو ویســتوویەتی لینا لەگەڵ ڕۆح و کاکڵەی وجوودیی ئەو کۆمەڵگەیە ئاشنا بکات.

لە ڕاســتیدا، ڕووخۆشــی، دڵفراوانی و خاکی بوونی لینا، دەبێتە هۆی ئەوە کە هەموو خۆشیان بوێت و ڕێزی لێ بگرن.

بــەڵام دەورانــی خــۆش و بەشــکۆی ژیانــی لینا لــە نێــو بنەماڵەی

عەبدولڕەحماندا زۆر ناخایەنێت. پێویستییەکانی خەباتی هاوسەرەکەی، دەبێتە هۆی ئەوەی لینا لەو ژیانە تەژی لە سـۆز و خۆشەویسـتییەی کـە بۆ یەکەمین جار بوو لە ژیانیدا ئەزموونی دەکرد دابڕێت. هەرچەند کە لـەو بنەماڵەیەدا، هێماکان شـوێنی وشـەکانیان گرتبـووەوە، بەڵام ئەوەندە ڕوون و ڕاشکاوانە بوون کە دواجار، ژنەکان لێک تێدەگەیشتن و پیاوەکانیـش لـە بوونی ژنێکی بێگانە و کاریگەریی لەسـەر ژنەکانی خۆیان نیگەران نەبوون. هەرچەند لەو سـەردەمەدا، پێشگرتن بە ژنان، بە نیسـبەت چوونەدەرەوە و هەڵسـوکەوت لەگەڵ پیـاوان کەمتر بوو. سـەرەڕای ئـەوەش، حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێـران، حیزبێکی لائیکـە و لە گێڕانەوەی ژیاننامەی لیناشـدا، ئێمە زۆر بەدەگمەن ئاماژە بۆ سـەرچاوە ئایینییەکان دەبینین. لینا کە سـاویلکانە دڵی بە هێنانەدی خەونەکانی کچێکی گەنج کە بە هەتیوی گەورە بووە و حەزی لە پێکهێنانی بنەماڵەیەکـی ڕاسـتەقینەیە خۆش کردبوو، ناچار دەبێت پاشەکشـە لە حـەز و ئاواتەکانـی بکات و پاش ماوەیەک تێدەگات کە بۆ کەسـێک کە شـەو و ڕۆژی خۆی بۆ خەباتەکەی تەرخان کردووە، خەباتکارێک کە ڕۆژ بە ڕۆژ ئاسـتی بەرپرسـیارییەتەکەی بەرز دەبێتەوە، بنەماڵە واتە ڕێکخراو و حیزبەکەی، ئەگەر بەربەستێکیش، تەنانەت ئەگەر هاوسەر و منداڵەکانیشی بن بێتە سەر ڕێی خەباتەکەی، دەبێت وەلا بنرێت.

نەبـوون و دوورکەوتنـەوە بەردەوامەکانی مێردەکـەی، دەبێتە هۆی ئەوەی لینا بە تەنیا هەردوو کچەکەی گەورە بکات. جگە لەوەش، ژیانی نهێنـی مێردەکـەی، لینا و منداڵەکانیش ناچار دەکات مل بۆ ئەو شـێوە ژیانـە ڕاکێشـن. لە ڕاسـتیدا، خەباتی مێردەکـەی، هۆکارێک دەبێت بۆ ئـەوەی لیناش لە هەمان ئاسـتدا تێکەڵ بەو خەباتـە بێت. بە تایبەت کە ڕێژیمیـش هەر بەو چاوەوە لێـی دەڕوانێ. هەربۆیـەش چالاکییەکانی هاوسـەرەکەی، لینـاش دەخاتە مەترسـیگەلێکی زۆرەوە. بـۆ نموونە، ئاماژە بە چوونی لینا بۆ بەڕێوەبەرایەتی پۆلیس و ڕووبەڕووبوونەوەی تۆقێنەر لەگەڵ سـاواک، پۆلیسی سیاسیی تۆقێنەر و بێبەزەیی ڕێژیمی

شـا بکەین کـە لە کۆتاییشـدا لینا بـە نیسـبەت دەربازبوونی خۆی و کۆرپەلەکـەی ئەمەکداری میهرەبانیی ئەفسـەرێک دەبێـت. بەهەرحاڵ، هاوسـەری خەباتکارێک کە بە شـوێنیەوەن، بەقەدەر ئەو خەباتکارە لە ژێر هەڕەشە و مەترسیدایە. بەڵام لینا، لە گێڕانەوەی ژیانی خۆیدا تەنیا باسـی ئەمە دەکات. دیسانەوەش، لینا بە وردبینییەکی تایبەتەوە پەنجە لەسەر ئەو پارادۆکسانە دادەنێت کە لەو سەردەمەدا حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەگەڵی بەرەوڕوو بووە. یەکێک لە ئامانجەکانی حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران، سـەرەڕای دابین کردنی دێموکراسـی، بەرابەریی ژن و پیاوە. لەو بوارەدا، لە ڕاسـتیدا حیزب بەنیازی جێگیر کردنـی نۆرمگەلێکـە کە بە تـەواوی دژ بە نەریتـە زاڵەکانە و لە ژیانی ڕۆژانەدا، باوەکان بەسەر ئوسوول و تیئۆرییەکاندا زاڵ دەبن. هەر لەو ڕووەشـەوەیە کە دەبینین سـەرەڕای ئەوەی کە لە شاری تاران یازدە خەباتکار لە ژێر میچێکدا دەژین، هیچکام لە هاوڕێیانی پیاو تەنانەت بە بیریشیاندا نایەت کە لە ماڵدا دەست بدەنە کارێک و یارمەتیی لینا بدەن و ئەوەش دواجار ناڕەزایەتیی لینای لێدەکەوێتەوە. سـەرەڕای هەموو ئەوانەش پێویستە هەژاریی درێژخایەنیشی لێ زیاد بکەین.

پاش ئەوەی حیزب بڕیار دەدات کە پێویسـتە لینا بۆ هەمیشـە و بە شێوەیەکی نهێنی، لە ڕێی عێراقەوە، ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بەجێبهێڵێت، لینـا بـە تێپەڕاندنـی مەوداگەلێکـی دوور و درێـژ و خۆڕاگـری لـە بەرانبـەر گەرمـا و تینوویەتی، ترس و ماندوویەتـی تاقەتپڕووکێن و نەبوونی خواردەمەنی پێویسـت بۆ منداڵەکانی، لە ڕێی ڕەوەز و شاخە تووشەکانی کوردستانەوە سـەفەر دەکات. کاتێکیش کە دەگاتە عێراق، هیچ ئاسـەوارێک لەو پارە، بلیتی فڕۆکە و پاسـپۆرتانەی کە بڕیار بوو سەفەرە دەسبەجێکەی ئەو و منداڵەکانی مسۆگەر کەن لە ئارادا نییە. لینا و منداڵەکانـی وێڕای چاوەڕوانی بۆ وەرگرتنی بەڵگەنامە پێویسـتەکان، ناچار دەبن ژیانێکی نهێنی لە حەشارگە جۆراوجۆرەکاندا بەسەر بەرن، وەک کۆشـکێکی تۆقێنـەر، تاریک و نیـوە ڕووخاو لە دڵـی بیاباندا. لە

ترســی ئەوەی نەکا حەشــارگەکەیان کەشــف بێت، ئــەوان نەدەبوو بە هیچ شــێوەیەک لەو کۆشــکە بێنە دەرەوە. هەربۆیەش، بۆ ئارام کردن و بێدەنــگ کردنــی منداڵەکانــی، لینا بیــری داهێنەری خــۆی بۆ یاریی منداڵەکانــی دەخاتە گەڕ و هەموو هەوڵیشــی ئەوەیــە کە منداڵەکانی لە شــۆکە چارەسەر هەڵنەگرەکان بپارێزێت. بەڵام خودی لینا لەو کۆشکە تۆقێنەرەدا تووشــی زمان گیران دەبێت و ساڵانێکی زۆر دەخایەنێت تا چاک دەبێتەوە.

بــە بۆچوونی من، ئەوە تەنیا ژنە کــە دەتوانێت ئەوە بکات کە لینا بۆ پاراســتن و پارێــزگاری کردن لــە منداڵەکانی لە بەرانبــەر هەموو ئەو چەرمەســەری و نەهامەتییانەدا کردی. ئەم ژیانە ســەختەی ڕۆژانەیان کــە زۆربەی کاتیش بە نهێنی بووە، ســەرەڕای ئەوەی کە دەبێتە هۆی ئاشــنا بوونی لینا لەگەڵ هاوڕێیانێکی وەفادار و هەمیشــەیی، بۆ خودی ئەو، لێکەوتەی قورسی بەدواوە دەبێت. بۆ نموونە، کچەکانی سەرەڕای تێپەڕینــی زەمــەن، لەوەی لینــا لەگەڵ ئــەوان و بۆ ئــەوان ئەزموونی کردووە تێناگەن. ئایا منداڵەکان، پاش پێگەیشــتنیان، دەتوانن لە دایک و باوکیان کە ئامانجەکانی خەباتیان بەسەر ئەواندا فەرز کردووە، تێبگەن؟ دیــارە دەبێت وەبیر بهێنینەوە کە لینا هەرگیز کچەکانی بێسەرپەرشــت نەهێشــتۆتەوە. بەو حاڵەشــەوە، تێنەگەیشــتن لەم بابەتە وەکوو خۆی ماوەتەوە و ئەوان تەنیا لینا بە بەرپرسی خۆیان دەزانن.

لینا کە کوردەکان بە «خوشکە نەسرین» ناوی دەبەن، لانیکەم ڕێزێکی یەکجــار زۆری هەیە لای بنەماڵەکەی، واتە کوردەکان. ڕاســتە کە لینا، سەرەڕای هەموو ئاستەنگەکان و بە تەنیا مانەوەی کچەکانی، بە نۆرەی خۆی لەو خەباتەدا بەشدار بووە و هەرگیزیش وازی لێ نەهێناوە، بەڵام دەبــێ ئەو ڕاســتییە بزانین کــە عەبدولڕەحمانیش گیانــی خۆی لە ڕێی ئــەو خەباتەدا فیدا کردووە. ئەو لە ڕەوتی ئەو داوەدا کە نێردراوەکانی ڕەفســەنجانی، یەکێک لە جێگرەوەکانی خومەینی، بە شــێوەی نهێنی و لە ژێرناوی دانوســتان بە مەبەستی ئاشتی لە ڤییەنی پێتەختی ئۆتریش

نابوویانەوە، تیرۆر کرا. لینا ئێستاش بەردەوام پرسیار لەخۆی دەکات کە چۆن بوو ئەو پیاوە زیرەک و بیرتیژە، سەرەڕای بەئاگابوون لە فێڵ و فەند و چەواشەکاری و دووڕوویییەکانی ڕێبەرانی ئێران، متمانەی بە وادە و بەڵێنییەکانی ئەوان کرد!

لینا ئەوجارەشیان دەست دەداتەوە خەبات، خەباتی ئەم جارەی بۆ ئەوەیە کە لەو جینایەتەدا کە هەروا بێئەنجام ماوەتەوە، بەرپرسایەتی حکوومەتی ئەو کاتی ئۆتریش بە فەرمی وەربگیرێت و پەردە لەسەر تیرۆریسمێک لابدرێت کە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران بە بەردەوامی، لە دژی دژبەرانی خۆی، بە تایبەت لە دژی کوردەکان کە ڕاشکاوانە و بە ورەوە خوازیاری مافە ڕەواکانی خۆیانن، کەڵکی لێ وەردەگرێت.

ژوولییێت مانس Juliette Minces
فونتنێ ـ لوکونت، ژانوییەی ٢٠١١

ـ لەبیری بکە، ئەو دەبێتە هۆی چارەڕەشیی تۆ. ئەو موسوڵمانە و تۆ شـــارەزای ڕۆژهەڵات نیت! لەگەڵ ئێمە بمێنەوە، منداڵەکەشت بۆ گەورە دەکەین. ئەم منداڵە پێویســـتی بە بنەماڵەیە و ئێمە بە عەشقەوە ئاگامان لێی دەبێت...

ـ بـــەڵام پـــووریێ گیان(خوشـــکی دایکـــی)، ئەو هاوســـەری منـــە! ئەو پیاوێکی لائیکە. ســـاڵانێکی زۆر لێرە ژیاوە و شـــارەزای ژیانی ئێمەیە. جگـــە لەوەش من نامەویێ منداڵەکەم لە بوونـــی باوک بێبەش بکەم. من باش دەزانم بێباوکی مانای چییە، تۆش باشـــتر لە هەموو کەســـێک ئەو ڕاستییە دەزانیت کە من بەو دەردەوە چەند ئازارم کێشاوە.

ـ دیـــارە بۆ گوێگرتن لـــە ئامۆژگارییەکانـــم زۆر گەنجیت و گەلێکیش عاشـــقیت. ئێســـتا کە ئاوا بێقەراری پەیوەســـت بوون بەویت، بڕۆ و من هیوای بەختەوەریت بۆ دەخوازم.

بەو شێوەیە بوو کە لینا بەمەبەستی ژیان لە ئێران، ڕێی ئەو وڵاتەی گرتەبەر.

■ سەرەتا

هەموو شتێک، بە سەردەمی منداڵی، پەروەردە، ڕاهێنان و بنەماڵەوە، ئەم دوو لاوەی لێک جیاواز دەکرد.

عەبدولڕەحمـــان لە بنەماڵەیەکی ســاماندار و فیئۆداڵــدا گەورە ببوو. باوکی، کوردێکی ڕۆشنبیر، خاوەنی چەند گوند و دەربەندێک بە خاکێکی بە پیزەوە لە کوردستانی ئێران بوو و ماوەیەکیش ڕاوێژکاری شازادەی جێنشـــینی ئێران بـــوو. باوکی کە پیاوێکی خۆشـــڕوو و لە هەمانکاتدا، بەزاکوون بوو، بایەخی پێویســـتی بە پەروەردە و بارهێنانی منداڵەکانی دابـــوو. عەبدولڕەحمـــان لە بنەماڵەیەکـدا گەورە ببوو کـە ئەندامەکانی خۆشیاندەویست و تێگەیشتن لە نێوانیاندا هەبوو.

عەبدولڕەحمان، جگە لەســـاڵی کۆتایی دواناوەندی، هەموو سەردەمی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندیی خۆی لە شاری زێدی خۆی تێپەڕاندبوو. دواســـاڵی دواناوەندی لە پێتەخت تێپەڕاندبوو. قوتابییەکی سەرکەوتوو بوو، فووتبۆڵی دەکرد، یان لە شاخەکانی ئەو دەورووبەرە شاخەوانیی دەکـــرد. هەرچەند باڵابـــەرز و پتەو بوو، بـــەڵام ئۆگرییەکی ئەوتۆی بۆ وەرزش نەبـــوو. ژیانی گەنجییەتی ئەو لە خۆشـــبژیوی و ســـامانداریدا تێپەڕیبوو، وەکوو ڕووبارێک کە بە ئارامی بەرەو زەریا دەخوشێت.

هێشـتا گەنج بوو(لە تەمەنی چواردەسـاڵیدا) کە وەکوو کۆمۆنیستێک چووبـووە ڕیـزی خەباتکارانی ڕێگای ئازادییـەوە، باوکی کە خۆی بۆ کشـانەوە لە ژیانی سیاسی ئامادە دەکرد، کاتێک ئەو هەواڵە دەبیسێت، لـە دیدارێکدا، نارەزایەتیی خۆی لەگەڵ بڕیاری کوڕەکەی ڕادەگەیەنێت. لەو دیدارەدا باوک بە کوڕەکەی دەڵێت: «ئێسـتا کە وایە، تەنیا دەتوانم بڵێـم، ئەگـەر بڕیـارت دا کارێک بکەیت، بەباشـی بیکـە و هەرگیز لەو ڕێبازەی کـە هەڵتبـژاردووە، دوور مەکەرەوە». ڕەنگیشـە، هۆکاری ئـەوەی دوایین کوڕی ناردبووە پێتەخت بۆ ئـەوەی لە قوتابخانەیەکی تـەواو وەختی سـەختگیردا دەرس بخوێنێت، هیوایـەک بوو بۆ ئەوەی کوڕەکەی گیرۆدەی سیاسەت نەبێت.

بەڵام ژیانی لینا هیچ لە ژیانی عەبدولڕەحمان نەدەچوو. لینا، لە ماوەی قەیرانە گەورەکەی سـاڵەکانی ١٩٣٠، لە پراگ، پێتەختی چێکۆسلۆڤاکی لـە دایـک و باوکێک کە زۆر زوو لێک جـودا ببوونەوە لەدایک ببوو. لە تەمەنـی ٦ سـاڵیدا، دایکی کۆچی دوایـی دەکات و لینا هەتیو دەبێت. لە ڕاسـتیدا ئـەو لە ئۆرووپایەکـی خاپوور کراوی پـاش جەنگی جیهانیی دووهەم و لە نێوان کەسـانێکدا گەورە ببوو کە یان نەیدەناسین یان بە باشی نەیدەناسین. هەربۆیەش کەسێکی نەبوو کە چاوەدێریی پەروەردە و ڕاهێنانـی بکات. تەنیا چەند مامۆسـتایەک بایەخیان بەو بابەتە دابوو و هانیـان دابوو و هەوڵیان‌دابوو هەسـتی باوەڕبەخۆبوونی تێدا بەهێز بکەن. لە هەموو سـەردەمی منداڵی، مێرمنداڵی و لاویەتیدا، بەردەوام لە شـارێکەوە بۆ شـارێک و لە قوتابخانەیەکەوە بـۆ قوتابخانەیەکی دیکە ڕادەگوێزرا. ئەو لە ماوەی خوێندنی سـەرەتایی و ناوەندیدا، یازدەجار لە قوتابخانەیەکـەوە بۆ قوتابخانەیەکی دیکە ڕاگوێزرا. لەو ڕووەوە کە کەسێکی نەبوو هەتا یارمەتیدەری بێت، ناچار بوو خوێندنی ناوەندی لە قوتابخانەیەکی شـەوانەڕۆژی بەرێتەسەر. هەربۆیەش، بۆ دابین کردنی پێداویسـتییەکانی ژیانـی ناچار بوو هاوکات کاریـش بکات. ئەو گەلێک کاری جیاواز و قورسـی تاقی کردبووەوە. سـەردەمێک وەک کرێکار،

کۆکردنەوەی ئەو وردەئاســنانەی پێ ڕاســپێردراوە کــە لە مەکینەکان دەڕژانە خوارەوە. سەردەمێکیش وەکوو کرێکاری قاڵبگیر، نموونەکانی ســرپی بۆ پیشەسازییە ســووکەکان، دەڕژاندە قاڵبەکانەوە. ئەو وەکوو ئێستانداردیست و کەسی دووهەم لە ژمێریارییەکدا و هەروەها وەکوو دارێژەری پیشەسازی کاری کردووە.

لە نێوان چالاکییە وەرزشییەکاندا، حەزی لە مەلە و پیاسەی درێژخایەن بوو. ئەو، بەهۆی بەشمەینەتییەکانی سەردەمی منداڵی و هەروەها ژیانە ناسەقامگیرەکەی، قەڵافەتێکی لاوازی هەبوو.

سەرەڕای بوونی هەموو ئەو جیاوازییە گەورانە لە ژیان و پەروەردە و ڕاهێنانیانــدا، هــەردوو لاو، کۆمەڵێــک خاڵی گرینگی هاوبەشیشــیان هەبــوو. هەردووکیان حەزێکی لەبــن نەهاتوویان بۆ فێربوون هەبوو و هەروەها عاشــقی ئازادی بوون و ئامــادە بوون خەباتی بۆ بکەن. جگە لــەوەش، هەردووکیان زۆر گەنج بوون. کاتێک لە پراگ یەکتریان بینی، تەمەنی عەبدولڕەحمان ٢٠ ســاڵ و لینا ١٧ ســاڵ بوو. عەبدولڕەحمان ســەرقاڵی تــەواو کردنــی خوێندنــی زانکــۆ بــوو، لێنــا ڕۆژان وەکوو نەخشــەکێش (دیســیناترێس)ی پیشەســازی کاری دەکرد و شەوانیش ســەرقاڵی خۆئامادەکــردن بــۆ تێپەڕاندنــی تاقیکردنەوەکانــی چوونــە زانکــۆ بوو. عەبدولڕەحمــان ببووە ئەندامی حیزبــی «توودە»ی ئێران و مارکسیســم و لێنینیســمی خوێندبووەوە، دەیویســت ژیانی خۆی بۆ ئازادیــی خەڵکەکــەی تەرخــان بکات. لێنــا ئەندامی ڕێکخــراوی لاوانی چێکۆســلۆڤاکی بوو، بەڵام کەمتر ســوودی لە ئیدئۆلۆژیی کۆمۆنیستی وەرگرتبــوو، بــەڵام پێداگر بوو لــەوەی هاوکاریی ئەو پیــاوە بکات کە خۆشــی دەویســت، لە خەبات بۆ ڕزگاریی نەتەوەکەیــدا. هاوکات، لێنا خەونی بە ژیان لە ناو بنەماڵەیەکی پڕخێزانەوە دەدیت(چونکە خۆی لە بنەماڵەیەکــی ئەوتۆ بێبەش بوو) و بە دڵنیاییەوە نەیدەزانی کە دۆخێکی ئەوتۆ لەگەڵ ژیانی خەباتکارێکدا ناگونجێت.

بەهەرحاڵ، دیدارە برووســکە ئاســاکەیان، بوو بە عەشــقێکی گەورە

کە ســەرەڕای تێپەڕبوونی ســاڵانێکی زۆر، ئەوانی بۆ ماوەی ٣٧ ساڵ یەکخســت. ئەوان شــان بە شــانی یەک ڕێگایەکیان گرتەبەر کە بەرەو دەریایەکی خرۆشان و زۆرجار مەرگهێنەری دەبردن.

■ عەبدولڕەحمان و بنەماڵەکەی

عەبدولڕەحمان کە ساڵی ١٩٣٠ لە شاری ورمێ(ڕەزاییە) لەدایک بوو، دوایین منداڵی بنەماڵەی قاسملوو لە ناو کوڕەکاندا بوو. «محەممەد»ی باوکی، کوردێکی ســوننە مەزهەب و «نانە»ی دایکی، ژنێکی ئاسووری و پەیڕەوی ئایینی مەسیحییەت بوو. بۆ پێکهێنانی ژیانی هاوبەش لەگەڵ محەممەددا، ئایینی خۆی گۆڕیبوو و ببووە موسوڵمان و ناوی فاتمەیان لێ نابــوو. «وســووقوددیوان» چەندین ژنی هەبوو. بــە وتەی خودی محەممەد، ئەو ٩ ژنی هەبووە. بەڵام بە پێی قسەی نانە خانم، محەممەد ٢٥ ژنــی هێنابوو، بەڵام لەو ژنانە تەنیا ســیانیان منداڵیان بە محەممەد بەخشیبوو.

بنەماڵەی قاســملوو، لق و پۆپی زۆری لێ ببووەوە کە لە باشــووری کوردســتانەوە هەتــا ئێســتامبولی تورکیــە پەرەی ســەندبوو و ئەگەر بگوترێت کە ئەو بنەماڵەیە سەدان ئەندامی هەیە، زێدەڕۆیی نەکراوە. بەڵام عەبدولڕەحمان زۆر بەکەمی باسی دەکردن. هەربۆیەش، زانیارییەکانی ئێمە لەوبارەوە کەم وکورت و ناتەواون. ســەبارەت بە بنەماڵەی دایکی عەبدولڕەحمانیش، ســەرەڕای بەدواداچــوون و لێکۆڵینەوەی زۆر، لێنا زانیارییەکی ئەوتۆی نییە.

محەممــەدی باوکــی عەبدولڕەحمان، هەڵگری نازناوی ســەڵتەنەتیی، وســووقوددیوان[1] بــوو و هەربۆیــەش خەڵک بە وســووق ئاغا ناویان دەبرد. لە ساڵەکانی کۆتایی دەیەی ١٨٩٠، شای ئەوکات، ئەوی ناردبوو بۆ لای شــازادەی جێنشــین «محەممەد عەلی»، کە لە شاری تەورێزی ئازەربایجــان نیشــتەجێ بــوو. باوکــی عەبدولڕەحمــان لــەوێ ئەرکی

١. وسووق: واتە جێی متمانە، وسووقوددیوان واتە جێی متمانەی دامودەزگای پاشایەتی

سەرپەرشتیی ئەسپەکانی شازادەی جێنشینی لە ئەستۆ بوو.

ئۆگریـی کوردەکان بۆ ئەسـپ و چاپوکیی ئەوان لە سـوارکاریدا، لە کۆنـەوە بەناوبانگە و وسـووق ئاغا واتە محەممەد خـان، لەو بوارەدا کوردێکـی ڕاسـتەقینە بوو. شـازادەی جێنشـین حەزی لـە ڕاو بوو و محەممـەد خـان لە کاتی ڕاودا هاوڕێیەتی دەکرد. شـازادەی جێنشـین وردە وردە پـەی بـە زانسـتی محەممـەد خـان دەبات و سـەرەنجام سەرنجی دەداتێ و دەیکاتە ڕاوێژکاری خۆی. هەر ئەو بابەتەش، وەک دەبینیـن، بـۆ محەممەد خان قورس دەکەوێتەوە. شـازادەی جێنشـین زۆری حـەز لە مەتەڵ بوو، سـەری دەخسـتە سـەر ڕاوێژکارەکەی و تووڕەی دەکرد. ڕۆژێک کە پێکەوە سەرقاڵی ڕاو بوون، شازادە پرسیار لـە ڕاوێژکارەکـەی دەکات: «ئەوە چییـە کە سـەگەکان نایخۆن بەڵام سونییەکان دەیخۆن؟»

جێی وەبیرهێنانەوەیە کە بنەماڵەی سەڵتەنەتی شیعە مەزهەب بوون. لە حاڵێکدا کە کوردەکان بە زۆری سوننی مەزهەبن. باوکی عەبدولڕەحمان کـە لەو کاتـەدا نازناو و پێگەی وسـووقوددیوانی هەبوو، ڕاشـکاوانە وەڵامی دەداتەوە: «جەنابی شـازادەی جێنشـین، ئەوە کەروێشـکە کە ئێمە گۆشتەکەی دەخۆین، بەڵام سـەگەکان نایخۆن».(لێرەدا مەبەستی شیعەکان بووە).

دیـارە ئـەوە سـووکایەتیکردنێکی دوور لە ئەدەب بـووە، بەڵام ئایا شازادەی جێنشینیش پرسیارەکەی بێ ئەدەبانە نەبوو؟

شـازادە دەسـبەجێ ئەمـری دەستبەسـەرکردنی ڕاوێژکارەکـەی دەردەکات و ڕەوانـەی ورمێـی دەکات لـە ٤٠٠ کیلۆمیتریی تەورێزدا. لـەوێ والیی ورمـێ محەممەد خان بە کۆت و زنجیر دەبەسـتێتەوە و دەینێرێتـە زینـدان. بەڵام وسـووقوددیوان پیاوێکی سـاماندار بوو، بە دانـی بەرتیل، بە زوویی لـە زیندان هاتەدەرەوە. هێنـدەی نەخایاند کە شـازادەی جێنشـین کە بیری وسـووقی کردبوو، چەند ڕاسپاردەیەکی نـاردە لای بۆ ئەوەی بگەڕێتـەوە و پێگەکەی پێشـووی وەربگرێتەوە.

وسووقوددیوان نێردراوەکانی بە مێهرەبانی و ڕێزەوە وەرگرت و ڕێی پێـدان بە پێی نەریتی میوانداری چەند ڕۆژێک پشـوو بدەن و پاشـان بـە دەسـتی بەتاڵ بەڕێی کردنەوە بۆ تەورێـز و پاش ئەوەش، هەرگیز نەگەڕایەوە بۆلای شـازادەی جێنشین. پێویسـتە بگوترێت نازناوەکەی ئەو، واتە «وسووقوددیوان»، هەرگیز لێی وەرنەگیرایەوە.

وسـووقوددیوان کەسـایەتییەکی هەڵکەوتـە و دەگمەنی هەبوو. ئەو کە لەدایک بووی ساڵی ١٨٧٥ بوو، بە نیسبەت سەردەمەکەی خۆیەوە، پیاوێکی ڕۆشنبیر و خوێندەوار بوو و شانازیی بە کوردبوونی خۆیەوە دەکرد. ئەو موسـوڵمانێکی سـوننی مەزهەب و سـاماندار و بە قووڵی باوەڕمەند بە ئایینی ئیسلام بوو. حەوت گوند و گەلی قاسملووی وەک میرات بۆ مابووەوە. سـەرئەنجام، لە کاتێکدا کـە حکوومەتی ناوەندی، پـرۆژەی نـاوی خێزانیی هێنایە ئـارا، نازناوی خێزانەکـەی خۆی لەو دەربەندەوە وەرگرت. ئەو مرۆڤێکی ژیان خۆشەویست بوو و کەڵکی لە جوانییەکانی ژیان وەردەگرت. بایەخێکی زۆری بە پاراستنی کەرامەتی خـۆی و خێزانەکەی دەدا و هەروەها سـەرنجێکی زۆری دەدایە دابین بوونـی ژیانـی داهاتـووی کوڕەکانـی و هەوڵی دەدا کوڕەکانیشـی لە داهاتـوودا ناو و ناوبانگی بنەماڵەکەیان بەرز ڕابگرن. هەربۆیەش، زۆر پێـش ئەوەش کە بچنە قوتابخانە، شـیعر و مەتەڵ و پەندی پێشـینیان و یارییـە جۆراوجـۆرەکان وەک، شـەترەنجی فێر دەکـردن. هەروەها سوارکاریشـیی فێر کردبـوون. هەربۆیەش، کاتێـک کوڕەکانی چوونە قوتابخانـە، شـارەزاییان لە دوو زمانـی تورکیی ئازەریـی و کوردیدا هەبوو (عەبدولڕەحمان جگە لەو دوو زمانە، بە زمانی ئاسـووریش کە دایکی بە نهێنی فێری دەکرد قسـەی دەکرد). زمانی فارسی، چ ئەوکات و چ ئەمڕۆکـەش، تاکە زمانی زۆرەملەی خوێندنە لە ئێران. هەربۆیەش منداڵێکی تەمەن شـەش سـاڵ کە لە کەمینەیەکی نەتەوەییە، بۆ ئەوەی بیەوێت لە خوێندنەکەیدا سەرکەوتوو بێت، پێویستە بە زووترین کات ئەو زمانە فێر بێت. سـەرەڕای ئەوەش، لە ڕەوتی خوێندندا دەبوو زمانێکی

«بیانی»یش فێر بن. عەبدولڕەحمان زمانی فەرانسەویی وەکوو زمانی بیانی هەڵبژاردبوو، هاوکات کوڕەکان دەبوو بچنە مەکتەبی قورئانیش کە ماوەی دوو ساڵی دەخایاند و بەم چەشنە فێری عەرەبیی قورعانیش دەبوون. بەم شێوەیە، منداڵەکانی وسووق ئاغا، پێش کۆتایی هاتنی قۆناغی دواناوەندی، بەسەر پێنج تا شەش زماندا زاڵ ببون.

حکومەتەکانی ئێران، چ لە سەردەمی پاشایەتیدا و چ لە سەردەمی کۆماری ئیسلامیدا، هەرگیز ئامادە نەبوون تایبەتمەندییە فەرهەنگییەکانی کەمینەکان و بە تایبەت، زمانی دایکییان بە فەرمی بناسن. ئەمە لە ڕاستیدا، شێوازێک بوو بۆ ڕاگرتنیان لە نەخوێندەواریدا و لە هەمانکاتدا، ژێرچەپۆکە و گوێڕایەڵ کردنیان. سەرەڕای ئەوەش، کاتێک کە ئەو منداڵانەی فارس زمان نین دەرفەتی چوونە قوتابخانەیان بۆ دەڕەخسێت، ئەگەر لە خوێندنەکەیاندا سەرکەوتوو بن، بە ناچاری و لە دەرئەنجامی یاسا تەژی لە هەڵاواردنەکان بەنیسبەت کەمینەکانەوە، تووشی چەند زمانی دەبن. لە ڕەوتی جەنگی جیهانیی دووهەمدا، وسووقوددیوان لە شاری ڕەزاییە (ورمێ) لە دامەزراندنی حیزبی کۆمۆنیستدا(حیزبی توودە) بەشداری کرد. ئەو وەکوو ئەندامی کومیتەی هەڵبژاردنی حیزب، ئەندامی ئەو هەیئەتی نوێنەرانە بوو کە ناردیانن بۆ باکۆ لە سۆڤییەت بۆ ئەوەی سەبارەت بە بابەتە جۆراوجۆرەکان و لەوانە، دۆخی کوردەکان لە ئێران دیالۆگ بکەن(لەو کاتەدا،سوپای سوور بەشی باکووری ئێرانی بەدەستەوە گرتبوو). بەڵام، پاش گەڕانەوە لە باکۆ، وسووقوددیوان بە بێ ئەوەی کەسێک لە هۆکارەکەی ئاگادار بێت، وازی لە هەموو بەرپرسایەتییە سیاسییەکانی خۆی هێنا. لەوە بەدوا، ئەو هەموو ژیانی خۆی تەرخان کرد بۆ بەڕێوەبەریی کاروباری گوندەکان و زەوییەکانی خۆی و هەروەها گرتنە ئەستۆی ڕۆڵی «ڕیش سپی» و جێ متمانەی خەڵک لە ناوچەکەدا، کە ئەم بەرپرسایەتییە لە ساڵەکانی(١٩٠٧-١٨٩٦) دا لە لایەن موزەفەرەدین شای قاجارەوە هاوکات لەگەڵ پێدانی نازناوی وسووقوددیوان خرابووە ئەستۆی. وسووقوددیوان لە تەمەنی ٩٨ ساڵیدا

ماڵئاوایی لە ژیان کرد.دوو ساڵ پاش ئەوەش دایکی عەبدولڕەحمان لە تەمەنی ٧٠ ساڵیدا کۆچی دوایی کرد.

■ دایکی عەبدولڕەحمان

لـەو ڕووەوە کـە نانە خانم، تاکە ژن بوو کـە منداڵی کوڕی ببوو، لە ڕاسـتیدا، خانمی یەکـەم و گەورەی ماڵ و سەرپەرشـتی بنەماڵە بوو. ئەو کە لە بنەڕەتدا مەسـیحی بوو و دواتر ببووە موسـوڵمان، هەرگیز خودای مەسیحییەتی لەبیر نەکردبوو. ئەو بە شێوەی پەنهانی سەردانی کەنیسـەی ئۆرتۆدۆکسی شاری دەکرد و هەندێ کات، عەبدولڕەحمانی بچکۆلەشـی لەگـەڵ خۆی دەبرد. ئەم سـەربزێوییە هاوبەشـە، ڕازێک بـوو لە بەینی ئەو دووانەدا کە تەنانەت عەبدولڕەحمانی بچکۆلانەش بە پاراستنی ئەو ڕازە پابەند بوو. ئەم بابەتە دەرەتانی ئەوەی بۆ ڕەخساند کە پەی بە بوونی باوەڕگەلی دیکە و هەروەها پێویسـتیی ڕێزگرتن لەو باوەڕانە ببات. عەبدولڕەحمان بە درێژایی تەمەنی ئەو ڕۆشنبیرییەی بە نیسبەت باوەڕە ئایینییەکانی دیکە، لە خۆی نیشان دا.

بـە وتەی نانە خانم، دوایین کوڕی لە هاویندا لەدایک ببوو. نانە خانم ڕاشکاوانە دەیگوت: «کەش زۆر گەرم بوو و مێشەکان ئازاریان ئەدام». بـەڵام بـە وتەی یەکێک لـە ئامۆزاکانی، بابوش(نزیـکان و خزمەکانی عەبدولڕەحمـان لـە ماڵـەوە، بەو نـاوە بانگیان لێ دەکرد) لە زسـتاندا لەدایـک ببـوو. پاش مشـتومڕێکی زۆر، دواجار، ئامۆزا سـەرکەوت و نانەخانـم دانی بە شکسـتی خۆیدا هێنا و ئەوە بـوو کە ڕێکەوتی ٢٢ی دێسـامبریان وەکوو ڕۆژی لەدایک بوونـی عەبدولڕەحمان دیاریکرد. بەهەرحاڵ، ئەم بابەتە کە ئایا ڕێکەوتی هەڵبژێردراو، ڕاستە یان ئەوەی بۆ ماوەی شـەش مانگ گەنجتر یـان پیرتریان کردووە، هەرگیز ڕوون نابێتەوە(شـایانی گوتنە کە لەگەڵ ئەوەدا دەرکردنی ناسـنامە لە ساڵی ١٩٢٥دا لە ئێران بوو بە باو، بەڵام ماوەیەکی زۆری خایاند هەتا خەڵک لەگەڵـی ڕاهاتن. بۆ خەڵـک، گرینگ ئەوە بوو کە بزانـن لەدایک بوونی

منداڵەکەیان هاوکات بووە لەگەڵ ڕووداوێکی گرینگدا).

■ سەردەمی منداڵیی بابووش

عەبدولڕەحمان بەشێکی زۆری سەردەمی منداڵیی خۆی، لای لقە جیاوازەکانی بنەماڵە لە دەرەوەی شار، لە گوند و «گەلی قاسملوو» و یان لە گوندەکانی دیکەی کوردستان بردەسەر. تەنانەت ئەوکاتەی لە شار چووە قوتابخانە، دیسانەوە لە کاتی پشووی خوێندندا دەگەڕایەوە بۆ ئەو گوندانە و کاتەکانی خۆی لەوێ دەبردەسەر. ئەوەش بووە هۆی ئەوە کە لە نزیکەوە لەگەڵ ژیانی گوندنشینەکان ئاشنا بێت و لە یاریی و خۆشییەکانی منداڵانی گونددا بەشداری بکات. ئەم بابەتە بووە هۆی ئەوەی کە ئەو هەژاریی و چەرمەسەریی تاقەتپڕووکێنی گوندنشینە کوردەکان بەچاوی خۆی ببینێت.

ئەو ساڵانە بۆ عەبدولڕەحمان، لە لایەکەوە ساڵانێکی پڕاوپڕی بەختەوەری و لە لایەکی دیکەوە، دەرفەتێک بوون بۆ ئەوەی لەگەڵ دۆخی ژیانی خەڵکەکەی ئاشنا بێت. ئەو ساڵانە، ئەویان لەگەڵ ژیانی خەڵکی ناوچەکە و هەڵسوکەوت و شێوازی ئاخاوتنیان نزیک کردەوە و بووە هۆی ئەوە کە جوگرافیای ناوچەکە بەتەواوی بناسێت. هەندێ لە هاوڕێیانی ئەو سەردەمە لە ژیانی ئەو، تا کۆتایی تەمەنی پێی وەفادار مانەوە. ئەوەی ئەو لەوێ و لە سەردەمی منداڵیدا فێری ببوو، دواتر لە ڕەوتی خەباتدا سوودی بۆی هەبوو و تەنانەت هەندێجار بوونە هۆی ڕزگار بوونی لە مەرگ. ئەو وەکوو هاوڕێکانی دیکەی فێر ببوو کە چلۆن بە هەڵگرتنی بەردێکی ئاسایی لە بەرانبەر ئاژەڵە دڕندە و مەترسیدارەکاندا بەرگری لە خۆی بکات. لەو بوارەدا تەواو کارامە ببوو و هەربۆیەش، تەنیا یەک جار دووپشک پێوەی دابوو. دووپشکەکە دابووی بە سمتییەوە. شوێنی پێوەدانەکە، ئاوسا بوو و دواتر چڵکی کردبوو و ئاسەواری برینێکی قووڵ بە شوێنی پێوەدانەکەیەوە مابووەوە.

عەبدولڕەحمان هێشــتا تەمەنی لە دەوری سێ تا چوار ساڵدا بوو کە یاریی شــەترەنجی دەزانی و هەندێ لە شیعرەکانی شاعیرانی کلاسیک، بریتــی لــە کورد و فارســی لەبــەر دەخوێنــدەوە. ئــەوەش ببوە هۆی ئــەوە کە ئەو قوتابییەکی ســەرکەوتوو بێت و لــە هاوپۆلەکانی دیکەی لەپێشــەوەتر بێت. ســەرەڕای ئەوەش، باوکی وەکوو هاندانێک، بەڵێنیی کڕینــی دووچەرخەیەکــی پێدابوو. ئەو هەموو ســاڵێک ئــەو بەڵێنییەی نــوێ دەکردەوە. بــەڵام عەبدولڕەحمــان هەرگیز نەبــووە خاوەنی ئەو دووچەرخەیە. باوکی بەڕواڵــەت بەڵێنییەکەی خۆی لەیاد دەکرد. دواتر کاتێک کە عەبدولڕەحمان ئەو بابەتەی دەگێڕایەوە، دەیگوت کە تەنانەت لەو تەمەنەشدا ئەو بابەتانە بۆی گرینگ نەبووە.

براکانــی عەبدولڕەحمان بــە پێکەنینەوە باســی تووڕەبوونی ئەویان دەکــرد لەو کاتانەدا کە وەڵامی داخوازەکانی نەدەدرایەوە و دەیانگوت، عەبدەلڕەحمان دەســتی دەدایە بەرد و لەو ڕووەوە کە هەرگیز لە سیلە گرتن و پێکاندا هەڵەی نەدەکرد و دەســتی زۆر ڕاســت بووە، براکانی یەکسەر ڕایاندەکرد.

ژنانــی بنەماڵە، لەوانــەش خوشــکەکانی عەبدولڕەحمــان کە هەموو ســەرقاڵی کاری ناوماڵ بوون و لە تەمەنی شــووکردندا بوون، ئۆگری بوون و خۆشەویستییەکی یەکجار زۆریان بۆ ئەو هەبوو و بە تایبەتی نازیــان هەڵدەگــرت. ئــەوان ملکەچی هەمــوو حــەز و داواکارییەکانی دەبــوون. پێدەچێت ئەم بابەتــە هەربەتەنیا بەهۆی پەیڕەوی کردنیان لە دەســتووره ئاینییەکان نەبووبێت کــە ژنی بە گوێڕایەڵ بوونی بەرانبەر بــە پیاو هانــداوە، بەڵکوو بێگومان، سەرنجڕاکێشــیی و کاریزما بوونی عەبدولڕەحمان بوو کە زۆر زوو بۆ هەمووان دەرکەوتبوو، کاریگەریی لەسەر ئەو سەرنجە تایبەتە هەبووە.

عەبدولڕحمــان لای دایکــی زۆر خۆشەویســت بــوو. پێدەچێت پاش گەیشــتنی بــە تەمەنی هەرزەکاری، ئەم عەشــقە بێ ســنوورەی ژنانی بنەماڵــە بەرانبــەر بە ئەو و هەروەها پەروەردەی عاتفی و هەســتیاری

نەریتــی، ڕۆڵێکی کاریگەری لە پەیوەندی نێوان عەبدولڕەحمان و ژناندا گێڕابێت.

■ کۆتایی جەنگی جیهانیی دووهەم

عەبدولڕەحمــان کــە هێشــتا گەنجێکــی ١٣ ســاڵ بــوو، یەکێــک لــە مامۆســتاکانی دواناوەندی، کتێبی لینین سەبارەت بە «مافی نەتەوەکان لە دیاریکردنی چارەنووسی خۆیاندا»ی دەداتێ کە بیخوێنێتەوە.

بە ســەرنجدان بەوەیکە قاســملوو لە دایکییەوە پێکەوە گونجان و لە باوکییەوە بەرپرســیارەتی، خەباتگێڕی و دادپەروەریخوازی فێر ببوو، خوێندنــەوەی ئەو کتێبە، ڕۆڵێکی دیاریکەری لــە ژیانی ئەودا گێڕا. ئەو هەســتی بە پێویستیی خەبات و لە ڕاســتیدا ئیجباری خەبات لە ڕەوتی ڕزگاریــی خەڵکەکەیــی لە خۆیدا هەســت پێدەکرد و ئــەوەش ڕێک ئەو کاتە بوو کە خەباتگێڕانی ڕێگای ڕزگاری، کۆمۆنیسمیان بە هاوسەنگی دێموکراســی دەزانی. سوپای ســووریش لە باکووری ئێران سەقامگیر ببــوون، لــەوێ دۆخێکی تەژی لە ئازادی هاتبووە ئــاراوە. هەربۆیەش، بۆچوونە کۆمۆنیســتییەکان بە خێرایی پەرەی دەسەند و چالاکییە دژە سەڵتەنەتییەکان دەرەتانی گەشەی بۆ ڕەخسا بوو.

ســاڵی ١٩٤٤، لە تەمەنی ١٤ ســاڵیدا، عەبدولڕەحمان دەبێتە ئەندامی لاوانی کۆمۆنیست.

بوونی سوپای سوور لە ئێران بۆ ئەوە دەگەڕایەوە کە ئێران بۆ لای ئاڵمانــی نازی بای دابــووەوە، هاوپەیمانان بڕیاریــان دابوو ئەو وڵاتە داگیــر بکەن. هێزەکانی بریتانیا لە باشــوور و ســووپای ســۆڤییەت لە باکوور گیرســابوونەوە، پاش کۆتایی هاتنــی جەنگ، هێزەکانی بریتانیا لە ئێران کشــانەوە، بەڵام هێزەکانی سۆڤییەت مانەوە و لە سای بوونی ســۆڤییەتەکان، حیزبی کۆمۆنیســتی ئازەربایجان، بە ڕێبەریی جەعفەر پیشــەوەری، لــە ســاڵی ١٩٤٥، لــە ئازەربایجان(ئێــران) دامەزراندنــی کۆمارێکــی خودموختــاری ڕاگەیانــد و لە کوردســتانی ئێرانیشــدا، لە

ژانوییــەی ١٩٤٦ لە شــاری مەهابــاد، بە ســەرۆک کۆماریی حاکمێکی نەتەوەخــوازی کــورد بە ناوی قــازی محەممەد، کۆماری کوردســتان، بوونی خۆی ڕاگەیاند.

ســۆڤییەتەکان کــە ســتراتژییەکی درێژخایەنیــان هەبــوو، ئەو دوو کۆمارە خودموختارەی هاوســنووری خۆیانیان هان دەدا یەکگرتوو بن بۆ ئەوەی لەو ســۆنگەوە هەم ئیمتیازی دەرهێنانی بەشــێک لە نەوتیان دەســت کەوێت و هەم دەســتیان بە دەریاکانی باشــوور ڕابگات. بەڵام پلانی سۆڤیەتەکان بە هۆی دژایەتیی مەجلیسی ئێرانەوە شکستی هێنا.

ئەم شکســتە و گوشــارەکانی ڕێکخــراوی نەتەوەیەکگرتــووەکان و هەروەها گوشــارەکانی بریتانیاییەکان و ئەمریکاییەکان، ســەرئەنجام، ســۆڤییەتی ناچــار کــرد خاکــی ئێــران بەجێبهێڵێــت و بەم چەشــنە، کۆماریخوازەکانی ئازەربایجان و کوردستانیان بە تەنیا هێشتەوە. شای گەنجی ئێران، محەممەد ڕەزا پەهلەوی، دەستبەجێ هێزەکانی ئەرتەشی بــۆ بەرەنگاربوونــەوەی ئــەو دوو کۆمارە بەڕێ کرد. پاش ســاڵانێک، کاتێــک لینــا هاتە ئەو ناوچەیە، خەڵک هێشــتاش باســی ئــەو دڕندەیی و کاولکارییانەیــان دەکرد کــە هێزەکانی ئەرتــەش ئەنجامیان دابوون. هــەزاران کەس کوژرابــوون و ماڵەکان و بەروبوویان ئاگر درابوون و ئــەوە کۆتایــی کاری ئەو دوو کۆمارە خودموختــارە بوو، لەکاتێکدا کە تەمەنی کۆماری کوردستان تەنیا ١١ مانگی تێپەڕاندبوو.

جەعفــەری پیشــەوەری و ئەندامانــی حکومەتەکەی و کاربەدەســت و پیاوەکانــی، پەنایان بردە بەر ســۆڤییەت و لە کۆمــارە جیاوازەکانی یەکیەتیی سۆڤییەتدا بڵاو بوونەوە.

بەڵام قازی محەممەد پێشــنیازی سۆڤییەتەکانی بۆ پەناهەندەبوون لە سۆڤیەت قبووڵ نەکرد و ئاوا وەڵامی دایەوە: «دەمهەوێ لەگەڵ گەلەکەم بمێنمــەوە و لەگــەڵ گەلەکــەم هاوچارەنووس بم». قــازی محەممەد و ئەندامانــی حکومەتەکەی کە دەستبەســەر و ڕەوانەی زیندان کرابوون، دادگایی کران و سزای ئێعدامیان بۆ دەرچوو. ماوەیەک پاش دەرچوونی

حوکمی دادگا، لە بەرەبەیانی یەکێک لە ڕۆژەکانی مانگی مارسی ١٩٤٧ لە شاری مەهاباد، پێتەختی کۆماری کوردستاندا لە سێدارە دران.

لەم سەردەمە قەیراناوییەدا، هیچکام لە چوار کوڕەکەی محەممەد ئاغا قاسملوو لە کوردستان نەبوون. کوڕی گەورەتر بە ناوی حسێن، لە تورکیە سەرقاڵی خوێندن بوو لە بواری «مێعماری»دا. ئەحمەد، لە پاریس بیرکاریی دەخوێند و عەلی لە تەوریز، سەرقاڵی خوێندنی پزیشکی بوو. عەبدولڕەحمانیش لە تاران، لە قوتابخانەیەکی شەوانەڕۆژی سەرقاڵی تێپەڕاندنی دوایین ساڵی خوێندنی دواناوەندی بوو. کوڕەکانی قاسملوو، هەرچەند لە کوردستان نەبوون، بەڵام ئاگاداری ڕووداوەکان بوون و هەموویان لەوەی بەسەر کوردستاندا هاتبوو، بە قووڵی دڵنیگەران و بێتاقەت بوون. بۆ عەبدولڕەحمان ئەم بابەتانە، ڕاستیی ڕوانگەکانی مارکس و لێنینیان دەردەخست و ئەو توانیبووی خۆی لە چاوەدێرییە توندەکانی قوتابخانەکەی بدزێتەوە و تێکەڵ بە ڕەوتی خەبات لە دژی بنەماڵەی پەهلەوی بێت. هەرکە خوێندنی دواناوەندی تەواو کرد، وسووقوددیوانی باوکی، عەبدولڕەحمانی بە مەبەستی خوێندن نارد بۆ لای برا گەورەکەی لە پاریس بۆ ئەوەی لە بواری پیشەسازیدا درێژە بە خوێندن بدات. عەبدولڕەحمان کە لەوکاتەدا تەمەنی ١٧ ساڵ بوو، لە پاریس لەگەڵ ئازادییەک بەرەوڕوو بوو کە هەرگیز ئەزموونی نەکردبوو و بەو وزە تایبەتەوە کە لە تایبەتمەندییە بەرچاوەکانی ئەو بوو، تێکەڵ بە خەبات لە دژی ڕێژیمی شا بوو.

ئەو ماوەی یەک ساڵ دەرفەتی فێربوونی زمانی فەرانسەوی هەبوو. بەڵام بە هۆی ئەوەوە کە پێش ئەوەی بچێتە فەرانسە شارەزاییەکی باشی لە زمانی فەرانسەوی هەبوو، کاتێکی زۆری بۆ چالاکیی سیاسی بۆ دەمایەوە.

لەم سەردەمەدا، حکومەتی ئێران ئیزنی ناردنی پارە بۆ خوێندکارانی دەرەوەی وڵاتی تەنیا بەو بنەماڵانە دەدا کە بەڵێنیی بەشداری نەکردن لە چالاکییە سیاسییەکانیان دەدا. هەربۆیەش، سەبارەت بە عەبدولڕەحمان

ئەوەی قەرار بوو بقەومێ، قەوما: «کاربەدەستانی ڕێژیمی شا، تەنانەت پێش لەوەی بچێتە زانکۆ، تاکە سەرچاوەی بژیوی ئەویان بڕی».

■ عەبدولڕەحمان لە پراگ

عەبدولڕەحمـان بـە یارمەتیی حیزبی توودە، توانیبووی بوورسـێکی خوێندنـی تایبەت بـە خوێندکارانی بیانی لە حکومەتی چێکۆسـلۆڤاکی وەربگرێت و بێتە پراگ و ئەوەش ڕێک پاش ئەو کاتە بوو کە حکومەتی چێکۆسـلۆڤاکی لـە سـاڵی ١٩٤٨دا گۆڕدرابـوو بۆ «دێموکراسـییەکی خەڵکی»(کۆمۆنیسـتی)، عەبدولڕەحمـان کـە تەمەنی ببووە ١٨ سـاڵ، بڕیـاریدا بواری خوێندنەکەی بگۆڕێت و لە قوتابخانەی باڵا، لە بواری سیاسـەت و ئابووریـدا ناونووسـی کـرد و سـاڵی ١٩٥٢ شـەهادەی «بەکالۆریۆسی سوور»، کە شەهادەیەکی باڵا بوو، بەدەست بهێنێت.

لەو سـاڵانەی پاش جەنگـدا، زۆر نەبوون ئـەو خوێندکارانەی کە لە وڵاتی چێکۆسـلۆڤاکی دەیانخوێند و گرووپێکی بچووکیان ئێرانی بوون و عەبدولڕەحمـان تاکە کـوردی ئێرانیی ئەو گرووپە بـوو. لە پاریس، پێتەختی فەرانسـەی دێموکراتیک، چالاکیی سیاسـی بۆ هەمووان ئازاد بـوو و بیانییەکان و بە تایبەتی، خوێندکارانی بیانی بە تەواوی کەڵکیان لـێ وەردەگـرت. بەڵام لە چێکۆسـلۆڤاکی دۆخەکە بە تـەواوی جیاواز بوو. کۆمۆنیسـتەکان کە بە سـەرکەوتن لـە هەڵبژاردنەکانی فێڤرییەی ١٩٤٨دا دەسەڵاتیان بەدەسـتەوە گرتبوو، سەرەڕای ئەوەیکە بۆچوونە پێشـکەوتووەکانی خوێندکارە بیانییەکان لە گەڵ سیاسەتەکانی ئەواندا دەگونجـا، بـەڵام لەسـەر ڕێپێوانی سـەر شـەقامی ئـەم خوێندکارانە ڕەزامەند نەبوون. کەچی بانگهێشـتیان دەکردن تاکوو بەشـداریی لەو ڕێپێوانانـەدا بکـەن کە خۆیـان، بۆ نموونە بە بۆنەی سـەرەتای مانگی «مـەی» دوە ڕێکیان دەخسـتن. عەبدولڕەحمان جـل و بەرگی کوردی لەبـەر دەکرد و بە حەزەوە لـەو ڕێپێوانانەدا کە ڕێپێوانگەلێکی ئەمری، شـاد، ئاشـتیخوازانە و بە بێ بچووکترین داخوازێک بوو، بەشـداریی

دەکــرد. «لــەو ڕێپێوانانەدا، ســەمامان دەکرد و گۆرانیمــان دەگوت و دەچووینە پێشــەوە. هەموو یەکتریان بە «تۆ»بانگ دەکرد و دروشمی لە پێشەوە دارێژراو و دیاریکراویان دەدا».

عەبدولڕەحمان بەهۆی خوێندکاربوونیەوە، ناچاربوو ئاستی چالاکییە سیاســیەکانی دابەزێنێت و هەموو کاتەکانی بــۆ خوێندن تەرخان کرد. ئــەو کــە ڕۆژانە تا ١٣ کاتژمێر کاری دەکرد، لــە ژوورێکی داخیلییەکی خوێنــدکاری بە نێوی ئۆپلێتالۆڤا (opletalova) لە ناوەندی شــاری پراگ دەژیا. لەم ژوورەدا، ئەو دوو هاوژووری هەبوو، عەرەبێکی مەسیحیی بەغــدادی بە نێــوی ئەدیــب، و دووهەمییش چێکییەک بــە نێوی کارێل (karel) کە دایک و بابی لە باکووری ڕۆژهەڵاتی کۆماری چێک دەژیان. عەبدولڕەحمان و کارێل زۆر زوو بوونە ئاواڵ و هەردووکیان لە ڕۆژانی پشــوو و بۆنەکاندا، دەچوون بۆلای دایک وبابی کارێل. عەبدولڕەحمان کــە توانایەکــی لەڕادەبەدەری بۆ فێربوونی زمــان هەبوو، بە یارمەتیی کارێل، زۆر زوو زمانی چێکی فێر بوو و بەو زمانە بە پاراوی قســەی دەکرد.

■ ئەو سەدەیەی ڕواڵەتی دونیای گۆڕی

بــاب و باپیرانــی عەبدولڕەحمان و لینا، شــاهیدی ئاڵوگۆڕی جیهان، بریتی لە ئۆرووپا و ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بوون. گۆڕینی سنوورەکان، پێکهاتنــی دەوڵەتە نوێیەکان و...لەو ئاڵوگۆڕانــە بوون. هەرەس هێنانی ئیمپراتۆریەتی ئۆتریش ـ مەجارستان، هۆکاری پێکهاتنی حکومەتە نوێیە ســەربەخۆ و دێموکراتیکەکان و لەوانە، حکومەتی چێکۆســلۆڤاکی بوو لەساڵی ١٩١٨دا.

لــە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاســتیش پاش هــەرەس هێنانــی ئیمپراتۆریەتی عوســمانی، جیهــان شــاهیدی ســەرهەڵدانی حکومەتە نوێیــەکان بوو. ئەم ئاڵوگۆڕانە هیوای دەســتەبەرکردنی ســەربەخۆیی لای کوردەکانی دروست کردبوو. بەڵام گڕی ئەم هیوایە زۆر زوو کوژایەوە و ئەوەش

کاریگەرییەکی زۆر ناخۆشی لەسەر وسووقوددیوان دانا.

هیواکانی باپیری لێناش کە پێی وابوو کۆمۆنیسم، ئازادی، بەرابەری و برایەتی بەدوای خۆیدا دێنێ، بووە بلّقی سەرئاو.

منداڵەکانیشیان کە درێژەدەری ڕێگەی ئەوان بوون، شکستیان هێنا. وێدەچوو ڕێگەی گەیشتن بە دنیایەکی دادپەروەرانەتر دوورودرێژە.

■ دیداری عەبدولڕەحمان و لێنا

کۆتاییەکانی ساڵی ١٩٥١ بوو. عەبدولڕەحمان دواساڵی زانکۆی تێدەپەڕاند. تەمەنی ئەو ٢٠ ساڵ بوو. بەڵام لێنا هێشتا چەند مانگێکی مابوو بۆ ئەوەی تەمەنی بگاتە ١٨ ساڵ. لەم سەردەمەدا، لێنا، هەم بە مەبەستی دابین کردنی بژێوی ژیانی کاری دەکرد و هەم خۆی بۆ تاقیکردنەوەکانی چوونە زانکۆ و بەدەستهێنانی بوورسێکی خوێندن ئامادە دەکرد.

پاییزی ئەو ساڵە گەلێک سارد بوو و لە مانگی نۆڤامبردا بەفر دەستی بە بارین کردبوو. قوتابخانەی خوێندنی باڵای زانستە سیاسی و ئابوورییەکان لەسەر شەرەفی یەکێک لە مامۆستاکانەوە، ئاهەنگێکی لە یەکێک لە هۆڵە گەورەکانی تایبەت بە بۆنەکان سازدابوو. ئەنجومەنی مامۆستاکان، کۆمەڵێکی زۆر لە خوێندکارانی زانکۆکانی دیکە، و هەروەها کادری بەڕێوەبەریی زانکۆ، ئامادەی ئەو ئاهەنگە بوون. چەند میوانێکی بیانیش لەوێ بوون. گرووپی کۆڕاڵ کە لێنا پێش لەوەی بێتە زانکۆ ئەندامیان بوو، بەڕێوەبەریی بەشی هونەری و کولتووریی ئاهەنگەکەیان لە ئەستۆ گرتبوو و دەبوو لە نێوان وتار و پەیامە پیرۆزباییەکاندا، چالاکیی هونەری بنوێنن. پرۆگرامی گرووپی کۆڕال بریتی بوو لە: گۆرانیگەلێک سەبارەت بە پێکهاتەی سۆسیالیزم، پێداهەڵگوتن بەسەر پێشەنگەکانی کۆمۆنیزم، لە ستالینەوە بگرە هەتا مائۆتسێ دۆنگ و هەروەها گۆرانیی نەتەوەیی و خۆجێیی.

لەسەرداخوازی بەڕێز ژۆزێف، ئەو مامۆستایەی ئاهەنگەکەی بۆ

ڕێکخرابــوو، سەردەســتەی گرووپی کۆڕاڵ، ئەرکــی میوانداریی چەند خوێنــدکاری بیانیی بە لێنا ســپاردبوو، چونکوو ئەو تاقە کەس بوو کە کەم تا زۆرێک ئینگلیســی دەزانی، لێنا، هەرچەند زۆریش لەو ئەرکە پێ سپێردراوە ڕازی نەبوو، بەڵام بە ناچاری وەئەستۆی گرت.

چــوار پیــاوی گەنج لــە دەوری مێزێکی چکۆلە دانیشــتبوون. لێنا بە گوتنی ڕســتەیەک کە پێشــتر بە وردی ئامادەی کردبوو، خۆی وەکوو دیلمانــج پێ ناســاندن. لێنــا لەمکاتــەدا، دەروونێکی شــڵەژاوی هەبوو. بەڵام هەڵســوکەوتی گونجــاوی ئەو پیاوە گەنجانە دڵنیایی پێبەخشــی. هەڵسوکەوتیان دەرخەری ئەوە بوو کە بە ئامادەبوونی ئەو خۆشحاڵن. لێنــا زۆر زوو تێگەیــی کە تەنیــا یەکێکیان لە زمانی چێکــی تێناگات و ئەویش عەرەبێکی ســووری بوو کە لاقێکی لە ڕەوتی خەباتدا لەدەست دابوو(دواتر، عەبدولڕەحمان ئاشــکرای کردبوو کە لەڕاستیدا ئەو پیاوە لاقــی لــە ڕووداوی ئۆتۆمبیلــدا لەدەســت دابوو و ئــەو گەنجە عەرەبە ویســتبووی لــەو ڕێگــەوە کاریگەریــی لەســەر لێنــا دابنێت). کەســی دووهەمیــش عەرەبێکــی مەســیحیی بەغدادی بوو کە بــە زمانی چێکی قســەی دەکــرد. دوو کەســەکەی دیکەش، لــە ڕوانگەی لێنــاوە چێکیی ڕەسەن بوون. یەکێک لەو دووانە ناوی «کارێل» بوو، ئەوی دیکەش بە بۆچوونی لێنا، دەبوو خەڵکی سلۆڤاک بێت بە هەندێ ناپاراوی لە زماندا، پێستی سپی، قژ و چاویشی ڕەش بوون. ئەم تایبەتمەندییانە زۆرێک لە سلۆڤاکەکان هەیانبوو. چاوەکانی شاد و پڕ لە پێکەنین بوون.

لێنــا لە ژۆزێف تووڕە بــوو، چونکە گاڵتــەی پێکردبوو، هەربۆیەش وازی لەو گەنجانە هێنا و بابەتەکەی بۆ ژۆزێف باس کرد. بەڵام ژۆزێف وەڵامی دایەوە کە ئەوە بڕیاری مامۆستا بووە. ژۆزێف، سەرپەرشتیاری گرووپی کۆڕاڵ و مامۆســتای خاوەن ئاهەنگیش ئەو شــەوە قارەمانی ئەو میوانیە بوو. لێنا کە تەنانەت تەمەنی نەگەیشــتبووە ١٨ ساڵ، ناچار بوو ملکەچی بڕیارەکە بێت. هەربۆیەش، بە بێ مەیلی گەڕایەوە بۆ لای مێزی «بیانییەکان».

شـــەوێکی خـــۆش و دڵڕفێـــن بوو. پیـــاوە گەنجـــەکان ســـەبارەت بە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و بەرخۆدانەکانی لە ڕێی ئازادیدا قسەیان دەکرد و چیرۆکی پێکەنینداریان بۆ لینا دەگێڕایەوە بۆ ئەوەی پێبکەنێت. ئەوان زۆر مێهرەبان بوون و بە ڕێزێکی زۆرەوە هەڵســوکەوتیان لەگەڵ لینا دەکرد.

ئاهەنگەکە لە کۆتایی نزیک دەبووەوە و لینا دەبوو بیرێک لە گەڕانەوەی خـــۆی بۆ ماڵـــەوە بکاتەوە. هەر چوار گەنجەکە دەیانویســـت هاوکاریی بکەن و بیبەنەوە بۆ ماڵەوە. بەڵام ئەوەیان کە بە «ئێسلۆڤاکیایی» پاراو قســـەی دەکرد، بەوانی دیکەی گوت کە پێویست بەو هەموو کەسە نییە و بۆ بردنەوەی یەک کەس پێویستە و ئەو کەسەش خۆیەتی.

لە دەرەوە کەش سارد بوو. ئەوان، بە ئارامی و بە هێمنی لە تەپۆڵکەکە سەردەکەوتن و بەرەو ناوچەی ڤینۆهرادی (Vinohrady) دەڕۆیشتن و لە ڕێدا باسی زۆر شتیان دەکرد. لینا کە هێشتاش پێیوابوو ئەو گەنجەی لەگەڵی هاتووە خەڵکی ســلۆڤاکییە و هەر لە ســـەرەتای دانیشـــتنەکەوە بە قووڵی عاشـــقی ببـــوو، بێدەنگ بوو و تەنانەت نەیدەوێرا پرســـیاری ناوەکەی لێ بکات. چونکوو لە ســـەرەتای ئاشـــنا بوونیاندا، نەیتوانیبوو ناوەکەی بە مێشـــکی بســـپێرێت. لینا لە کاتی قســـە کـــردن لە گەڵ ئەو گەنجـــەدا، وشـــەی «ئێوە» (لە بریی تۆ ـ وەکوو ڕێـــز گرتنێک)ی بەکار دەهێنا، لە کاتێکدا کە گەنجەکان بە پێی سرووشـــت هەر وشـــەی «تۆ» بـــەکار دەبەن. لینـــا لەو دۆخەی بەســـەری هاتبـــوو تێنەدەگەیی.. وتنی ئەوەیکـــە ئـــەو کوردە، کاریگەرییەکی ئەوتۆی لەســـەر لینـــا نەبوو. ئەو هیچی سەبارەت بە کوردەکان نەدەزانی، بەڵام بەوحاڵەشەوە، بە خۆی دەگوت: « لە هەر کوێیەکەوە بێین، هەموو مرۆڤین، مەگین وانییە؟».

ئـــەو دووانە لە نزیکیی ئەو ماڵـــەی کە لینا و ئانجێلینای هاوڕێی تێیدا دەژیان، ماڵئاواییان لە یەکتر کرد.

لینـــا بـــۆ ئانجێلیکـــی هاوڕێـــی ئاوا باســـی کـــرد: « ئەو بـــە نیگایەکی وەهـــا تەژی لـــە خۆشەویســـتی و مێهرەبانییەوە ســـەیرم دەکات کە تا

ئێستا هەرگیز ئەزموونم نەکردووە و من دڵنیام کە خۆشی دەویێم». ئانجێلیک کە لە هەستی لینا تێگەیشتبوو و بە نیسبەت لیناوە، تەمەنی زیاتر بوو و قایمکارتریش بوو، بە مەبەستی پێشگرتن بە شکستێکی چاوەڕواننەکراو، بەڵام مومکین، هەوڵی هێور کردنەوەی لینا و دامرکاندنی ئاگری حەزە دەروونیەکەی دەدا. قەزا و قەدەر، هەندێجار ڕێکەوتی سەیر وسەمەرە بەدوای خۆیدا دێنێت. هەمان شەو، ئانجێلیک بە لینای ڕاگەیاند کە خاوەنماڵەکەیان، کە ئامۆزای خۆیشی بوو، داوای خانووەکەی کردۆتەوە. دواجار لینا، دەبوو بەدوای ماڵێکی نوێ بۆکرێ بگەڕێت. هەربۆیەش، ڕۆژی دواتر، لینا سەردانی بەرپرسانی گرووپی مۆسیقای کرد و بابەتەکەی بۆ گێڕانەوە و ئەوانیش لە داخیلییەکی خۆیان، کە یازدە کچی دیکەشی لێبوو، شوێنێکیان بۆ لیناش کردەوە. ئەو داخیلییە لە نهۆمی دووهەمی یەکێک لە بیناکانی کۆی داخیلییەکان بوو، هەمان بینا کە، ئەدیب، کارێل و ئەو «سلۆڤاکیاییە» لە نهۆمی یەکەمیدا دەژیان!

■ جوانترین سەردەمی ژیانی لینا....

لە ڕاستیدا عەبدولڕحمان ببووە پشتیوان و عاشقی لینا و بە چەشنێکیش، ڕۆڵی مامۆستا و ئوستادی ئەوی دەگێڕا و ئەوەش سەرەتای جوانترین سەردەمی ژیانی لینا بوو.

بەهار شوێنی زستانی گرتبووەوە و عەبدولڕەحمان خوازبێنی لە لینا کردبوو. لینا لەوپەڕی خۆشیدا بوو. لەو ماوەدا، لینا زۆر شت سەبارەت بە نیشتمانی ئەو فێر ببوو. عەبدولڕەحمان تەنانەت دۆخی ژنانی ئێرانی بۆ ڕوون کردبووەوە و لینا بە قبووڵ کردنی خوازبێنییەکەی ئەو، داب و نەریتەکانی وڵاتەکەشی قبووڵ کردبوو. خۆشەویستی بۆ تێگەیشتنێکی درووست لە بابەتەکان و ئاستەنگەکانی سەر ڕێگای ڕۆشنبیرێک، ڕێگر بوو. لینا عاشق بوو، نەیدەزانی لە داهاتوودا پێویستە ئاستەنگگەلێک لەسەر ڕێی خۆی لابەرێت کە تەنانەت بە بیریشیدا نەدەهات. دیارە

عەبدولڕەحمان ئەوی لەو ئاستەنگ و بابەتانە ئاگادار کردبووەوە. لە ڕاستیدا، ئەوە دڵی بوو کە لە بری عەقڵی بڕیاری دەدا. ئەو هێندە بەختەوەر و دڵنیا لە خۆی و عەشقی عەبدولڕەحمان بوو کە بەڵێنی بە خۆی دابوو بۆ هەموو شوێنێک دوای بکەوێت و لەگەڵیدا بێت.

ئەزموونێکی گەلێ قورس بوو، بەڵام لێنا هەرگیز لەو کارەی خۆی پەشیمان نەبووەوە.

■ دووجار پرۆسەی زەماوەندی عەبدولرحمان ولێنا

نەریتی زەماوەندەکەیان لە باڵوێزخانەی ئێران و لە پراگیش بەڕێوەچوو و ئەو کاتە بەهاری ساڵی ١٩٥٢ بوو. مارەبڕینەکەیان لە ڕێی مەلایەکی ڕووخۆش، ڕێکپۆش و شیعە مەزهەبەوە بەڕێوەچوو. ئەو بە جلوبەرگێکی ئۆرووپایی و بە کراسێکی سپی و کراوات و ڕیشێکی ڕێکەوە، پیاوێکی زەنگین دەهاتە بەرچاو. شاهێدەکان بریتی بوون لە: دوو کارمەندی باڵوێزخانەکە و جەنابی باڵوێز و لەو ڕۆژە گرینگەی ژیانیاندا کەسی دیکەی لێ نەبوو. ڕێک وەک ئەوەی پێشان بۆ دایکی عەبدولڕەحمان ڕوویدابوو، لێناش ناچار بوو ببێتە موسوڵمان. هەرچەند لێنا باوەڕی بەو ئایینە نەبوو، بەڵام بۆ موسوڵمان بوون و ڕەت کردنەوەی ئایینی پێشووی، ناچار بوو پەیڕەوی لەو ڕەوشە بکات. ئەوەش لە حاڵێکدا بوو کە عەبدولڕەحمان لە لایەن دامودەزگای ئیداریی ئێرانەوە وەکوو موسوڵمان حیسابی بۆ دەکرا. بۆ ئەوەی لە ئایینی ئیسلامدا، بۆ کەسێک کە لە دایک و بابێکی موسوڵمان لەدایک بووبێت، دەرەتانی گۆڕینی ئایین نییە. هەربۆیەش، تەنانەت لە ئەگەری پابەند نەبوون بە باوەڕە ئایینییەکانیش، عەبدولڕەحمان و لێنا بە بێ هەرچەشنە نارەزایەتییەک ملکەچی ئەو ئیجبارە ئایینییە دەبوون.

ئاهەنگی زەماوەندەکەیان لە ڕێستورانتێکی لۆکاڵی بە ناوی ماڵی بۆنەکان(کە بریتی بوو لە بینایەکی جوان لە ناوەندی پراگدا) بەڕێوەچوو. خواردنی زەماوەندەکەیان سادە بوو، بۆ ئەوەی هیچکام

لەو دوانە ئەوەندە پارەیان پێ نەبوو هەتا بتوانن ئاهەنگێکی ڕاســتەقینە بگــرن و میوانی زۆر بانگهێشــت بکەن. جـل و بەرگی تایبەت بە بووک و زاوا و شــتومەکەی تایبەتــی دیکەی زەماوەندی ئاســاییش لە ئارادا نەبوو. عەبدولڕەحمان بە بوورســێکی خوێندنی کەم و کورتەوە دەژیا، ئەوەنــدە کەم کە دەرەتانی هیچ زیــادە خەرجێکی پێ نەدەدا. مووچەی لێنــاش هەندێ لە داهاتەکــەی عەبدولڕەحمان زیاتر بــوو. هەربۆیەش، تێچووەکەیان لە بەینی خۆیاندا دابەش کرد.

ڕێســتورانتەکە چۆڵ بوو. لێنا جوانترین مێزی ڕێســتورانتەکەی، کە نزیــک بــە پەنجەرەکــە و ڕوو بــە گۆڕەپانی «کۆماری» و کەنیســەی «ســەنت ژۆزێف» (ژۆزێفی پیرۆز) بوو هەڵبژاردبوو. ئەوان ســالادی کاهــوو و مریشــکی ســوورەوە کــراو و پەتاتەیــان داوا کــرد. هێنانی خواردنەکــە زۆری خایانــد. بــەڵام لــەو ڕووەوە کــە ئەوان هەمیشــە بابەتگەلێکی زۆریان هەبوو بۆ باس کردن، ئەوەندە ســەرنجیان نەدایە درەنگ کەوتنی خواردنەکەیان تا ئەو کاتەی برسیەتی بە ئاگای هێنانەوە. دواجــار پێشــخزمەتەکان خواردنــی نیوەڕۆیان هێنا کــە بریتی بوو لە چواریەکی مریشــکێکی وشک و دان شــکێن، پەتاتەیەکی مامناوەندی و ســالادێکی سیس هەڵاتوو و نوقم بوو لە ئاو وخوێیەکی زەرد ڕەنگ و نەخورەمــدا. بەڵام، هەموو ئەوانە بایەخێکیان بۆ ئەوان نەبوو، چونکوو شاد و خۆشحاڵ بوون.

پــاش چەند مانگ، عەبدولڕەحمان خوێندنی خۆی لە زانکۆ تەواو کرد و لــە مانگی ســێپتامبردا بە وەرگرتنی شــەهادەی بەکالۆریۆس، پراگی بەجێهێشــت و گەڕایــەوە بۆ ئێــران. لێنا لەو کاتەدا، ســکی دوو مانگان بوو. لە ڕوانگەی لێناوە، ئەمە یەکەمین منداڵ لەو کۆمەڵە منداڵە بوو کە دەیویست بیبێت. لەو بوارەدا، عەبدولڕەحمان هەمیشە بە نەرمی سەری دەخستە سەری. بەڵام لێنا، نەک بە تەواوی بڕوای بەوە هەبوو، بەڵکوو ســووریش بوو لەسەر ئەوەی هاوکاریی هاوســەرەکەی بکات، چونکە هەمیشــە دەیویست مرۆڤێکی بەکەڵک و کاریگەر بێت. تەنانەت بیریشی

لێ نەدەکردەوە کە دایکایەتی، لەمپەری سەر ڕێگای ئەو هاوکاری کردنە بێ. بەڵام لێنا، هەستی بە هێزێکی پتەو لەخۆیدا دەکرد و دڵنیا بوو کە لە تەنشت هاوسەرەکەیدا، دەتوانێت بەسەر هەموو بەربەست و کێشەکاندا زاڵ بێت، لەگەڵ ڕۆشتنی مێردەکەی لە پراگ، لێنا، سەرلەنوێ هەستی بە تەنیایی کردەوە. ژیانی هاوبەش، دووگیان بوون و هیوای پەیوەست بوون بە عەبدولڕەحمان، پرۆژەی چوونە زانکۆی لێنای پووچەڵ کردەوە. هەربۆیەش، ئەو سەرەڕای ئەوەی کە بە خۆشییەوە چاوەڕێی لەدایک بوونی منداڵەکەی بوو، وەکوو نەخشەکێشێکی پیشەسازییش کاری دەکرد. بەڵام لێنا، دڵ لەدوای مێردەکەی بوو و دڵەڕاوکێی ئەوەشی هەبوو کە بەو مووچە کەمەوە کە بەئاستەم بەشی بژیوییەکەی خۆی دەکرد، پاش لەدایک بوونی منداڵەکەی، چی لێ بەسەر دێت.

■ پێکهێنانەوەی ژیانی هاوبەش

لەو کاتەوە کە عەبدولڕەحمان پراگی بەجێهێشتبوو، تەنها دوو کارتپۆستالی لە پاپۆڕێکەوە کە ئەوی بەرەو وڵاتەکەی دەبردەوە و هەروەها نامەیەکیشی لە تارانەوە بە ناونیشانی چاخانەیەک بۆ لێنا ناردبوو. لێنا دەیتوانی بە هەمان ناونیشان نامە بۆ عەبدولڕەحمان بنووسێت و زۆربەی جاریش هەر وای دەکرد و چاوەڕوانی وەڵامی نامەکانی دەکرد. بەڵام وەڵامێکی بۆ نەدەهاتەوە. هەموو پێیان دەگوت هاوسەرەکەی وازی لێهێناوە. بەڵام لێنا بڕوای بەو قسانە نەدەکرد. بەڵام وردە وردە، لێناش کەوتە گومانەوە و پرسیارەکان سەریان دەکردە هەناوی. هەربۆیەش، لە سەرلێشێواویدا دەژیا و گەلێکیش هەستی بە چارەڕەشی دەکرد. سەرەڕای ئەوەش، لێنا چاوەڕوانی گەیشتنی بەڵگەنامەگەلێک بوو کە لە ڕێی ئەوانەوە مارەنامەکەیان لە دەزگای دادوەریی چێک فەرمی کاتەوە، چونکوو چێکوسلۆڤاکی، پێکهێنانی ژیانی هاوبەشیی هاوڵاتیانی چێکیی لە دەرەوەی دامودەزگا فەرمییەکانی خۆیانی بەفەرمی نەدەناسی. لە کاتی یەکەمین مارەبڕیندا،

عەبدولڕەحمان بەڵگەنامە پێویســتەکانی بۆ ئەو تۆمار کردنە پێ نەبوو. هەربۆیــەش، دەبوو ئەو بەڵگەنامەگەلە لە ئێرانەوە بۆ لێنا ڕەوانە بکات. لە ڕاســتیدا، هەردووکیان پێش ســەفەرەکەی عەبدولڕەحمان سەبارەت بــە ناردنــی ئــەو بەڵگەنامەگەلــە ڕێککەوتبــوون. لــە بەرانبەر قســە و قسەلۆکەکانی هاوڕێیان و دەوروبەردا، لێنا بەرگریی لە عەبدولڕەحمان دەکرد و دەیگوت کە بە دڵنیاییەوە تووشی کێشەیەک بووە کە نەیتوانیوە بەڵگەنامەکان بنێرێت.

لە بەشی منداڵبوونی نەخۆشخانە، دواجار، ئەو نامەیەی کە ڕۆژانێکی زۆر بــوو لێنا چاوەڕوانی بوو، گەیشــتە دەســتی. مانگی ئاڤریل بوو و عەبدولڕەحمان دێسامبری ڕابردوو ســەفەری کردبوو. خاوەنماڵەکەی لێنــا کە نامەکــەی لەگەڵ خــۆی هێنابوو، بــە بزەیەکــی مێهرەبانانەوە ســەیری لێنــای کرد کە خەریک بــوو پاکەتە ئەســتوور و قاوەییەکەی نامەکەی هەڵدەپچڕی. لێنا ورووژابوو. تەمەنی کچۆڵەکەی ٤ ڕۆژ بوو.

لێنا کۆرپەیەکی تەندرووست، هەر وەک میوەی گەییوی ببوو و ناوی نابوو مینا. مینا کۆرپەیەک بوو بە ئێســقانی پتەوەوە، نینۆکەکانی هێند درێــژ بــوون کە ناچار بوون بــۆی بکەن و هەروەهــا موویەکی ڕەش کە هەنیەی داپۆشــیبوو و لە پشتەسەرەوە هەتا نێوقەدە بچکۆلانەکەی شــۆڕ ببووەوە[٢] و دوو چاوی درشت، بە نیگایەکی قووڵەوە. بەڕاستی کۆرپەیەکی جوان بوو.

ئەو مامانەی کە هەندێ جار ســەردانی لێنای دەکرد، لەو ڕووەوە کە خــۆی منداڵی نەدەبوو، دەیویســت تێیبگەیەنێت کە لەبــەر ئەوەی لێنا دایکێکــی تەنیایە(مێــردی نییە)، بۆ گەورەکردنی کۆرپەلەکەی تووشــی گرفــت و ئاســتەنگی گــەورە دەبێت. لێنا زۆری هــەوڵ دەدا ئەو مامانە تێبگەیەنێــت کــە مێــردی هەیە، بەڵام ئــەو بڕوای نەدەکرد و لەســەر بۆچوونەکانی خۆی سوور بوو.

٢ بــە پێی پشتڕاســت کردنەوەی نووســەر، مینا منداڵێکی دەگمەن بووە و لە کاتــی لەدایک بوونیدا پرچی درێژ بووە.

مینــا ببووە هــۆی شــادییەکی لەڕادەبەدەر بۆ لینا، بە ســەیر کردنی ملّچەملّچ کردنی مینا لە کاتی شیر خواردندا، ئەوەیکە دایمە برسی بوو و جۆری بزەی سەر لێوی، لینا هەستی بە بەختەوەری دەکرد. سەرەڕای هەمــوو ئەوانە، لە باری دەروونییەوە ڕووخا بوو. نە کەس ســەردانی کردبــوو تا لــە بەختەوەرییەکەیدا بەشــداری بکات و نــە ئاهەنگێکیش بــە بۆنــەی لەدایک بوونــی کیژۆڵەکەیەوە بەڕێوە چووبوو. هاوســەرە دوورەدەســتەکەی، تەنانەت ئاگاداری لەدایک بوونی کۆرپەکەی نەبوو. تا ئەو کاتەی پاکەتە گەورە قاوەیی ڕەنگەکە گەیبووە دەســتی، تەنانەت هەندێ جار لینا پرســیاری لە خۆی دەکرد کە تۆ بڵێی ڕۆژێک بگاتەوە بە مێردەکەی.

لــەو پاکەتــادا هەمــوو بەڵگەنامە پێویســتەکان بــۆ بەفەرمیی کردنی هاوســەرگیرییەکەیان بــە پێــی یاســاکانی چێکۆســلۆڤاکی هەبــوون، نامەیەکیشــی تێــدا بوو کە لەودا عەبدولڕەحمــان داوای لە لینا کردبوو بچێت بــۆ ئێران. هەروەهــا عەبدولڕەحمان بە نووســراوە «کارێل»ی کردبــووە کەفیلــی خۆی بــۆ ئەوەی بــە نوێنەرایەتیی ئــەو، کاروباری پێویســت بە مارەبڕینەکە بەڕێوە ببات. هەروەها لە پاکەتەکەدا، بلیتێکی فڕۆکە بۆ ســەفەر لە پراگەوە بەرەو تاران و بڕی پێنج دۆلاریشــی تێدا بــوو. دواجار، ئەوەی مابووەوە لینا بیــکات، مارەبڕینێکی دووبارە بوو بە ئامادەبوونی کارێل لە لایەن عەبدولڕەحمانەوە و دواتریش ســەفەر کردن بەرەو تاران.

پاش ئەوەی لە زایینگە هاتە دەرەوە، لینا هەســتی بە ماندوویەتییەکی زۆر دەکــرد و هێشــتاش کاریگەرییەکانی ژانگرتــن و منداڵبوون بەری نەدابــوو. بــەو حاڵەشــەوە، نامــەی هاوســەرەکەی، هێزێکــی بەبەردا هێنایــەوە. کاروبارە پێویســتەکانی مارەبڕینەکەی ئەنجــام دا و لەگەڵ کارێل لە کومیتەی نەتەوەیی ناوچەی یەکی شاری پراگ بۆ مارەکردنەکە ئامــادە بوون. مینای بچکۆلانــەش کە لە ئامێزی پوورە زدێنکا(Zdenka) دا نووســتبوو، لەوێ ئامادە بوو. ڕێوڕەســمێکی کورتخایەن بوو. پاش

ڕێوڕەسمەکە، شاهێدەکان و چەند هاوڕێیەکیان کە لەوێ ئامادە بوون، گەڕانــەوە بــۆ ســەر ئیــش و کارەکانی خۆیــان. تەنها، پــوورە زدێنکا لەگــەڵ کچی خوشــکەکەی و مینــای بچکۆلانەدا مایــەوە. پێکەوە نانی نیوەڕۆیــان خــوارد. دواتر، پــوورە زدێنکاش گەڕایــەوە بۆ ماڵی خۆی و بــۆ لای مێردەکەی و باپیری. ماڵــی پوورە زدێنکا، ماڵۆچکەیەک بوو لە شــوێنێکی دوور، هەڵکەوتوو لە چەند کیلۆمیتریی نزیکترین شــار بە پراگ. لێناش بە مەبەستی گەڕانەوە بۆ ژوورە بچووک و هەژارانەکەی و دەســتپێکردنەوەی کاروبــاری ڕۆژانە، لەگەڵ کۆرپەلەکەی ســواری تراموا بوو.

لێنــا لە ژوورە بچووکەکەیــدا، تەنیا مەقەڵییەکــی بچووکی کارەبایی، مێزێکــی زۆر بچووک و تەختێکی نووســتنی هەبــوو. ئاو لە دەرەوەی ژوورەکە بوو، کە بریتی بوو لە: شــێرەیەکی ئاو کە لە ڕێڕەوەکە و لە تەنشــت ژوورەکەیەوە بــوو. ئەو برە پارەیەی کە لێنــا وەکوو مۆڵەتی زەیســتانی و هاوکاریی بژیوی منداڵەکەی خرابووە ســەر مووچەکەی، بەشی بژیوییەکەی نەدەکرد. هەربۆیەش، لێنا دەبوو بە زوویی بگەڕێتەوە سەر کارەکەی.

■ پەیوەست بوون بە عەبدولڕەحمان یان مانەوە لە پراگ؟

شــیکردنەوەی دۆخی ئەوکات زۆریش سادە نییە. زۆربەی ئەوانەی پەیوەندییــان بە لێنــاوە هەبــوو، ئامۆژگارییەکی هاوشــێوەیان دەکرد: «بەهیچ شــێوەیەک مەڕۆ بۆ لای عەبدولڕەحمان و بە ڕۆشــتن بۆ ئەو وڵاتە دواکەوتوو و پەرەنەسەندووە، خۆت تووشی ئەو گێچەڵە مەکە». بۆ نەبیســتنی وتەکانی ئەو جۆرەکەســانە، لێنا دووریی لێدەکردن. لێنا ســوور بوو لەســەر ڕۆشــتن، چونکوو هەم منداڵەکــەی و هەم باوکی منداڵەکــەی گەلێــک خۆشدەویســت و هەربۆیــەش نەیدەویســت لێکتر دایانبڕێت.

لــە لایەکــەوە، لێنا بە خۆی دەگوت کە ڕەنگە پووری، باوکی دایکی و

هاوڕێکانی ڕاست بکەن، لە لایەکی دیکەشەوە، بە خۆی دەگوت: بە مانەوە لە پراگ دەتوانێت داهاتوویەکی چلۆن بە کیژۆڵەکەی ببەخشێت؟ ئەو بە چاوی خۆی، ژیانی خۆی و هاوڕێکانی دەبینی: « دەبوو پێش شەبەقی بەیانی هەستێ، منداڵەکە تێرکات، لە قاپێکی گەورەدا، لەسەر مەقەڵییە کارەباییەکە ئاو گەرم بکات، سەروملی منداڵەکە بشوات و جلوبەرگی لەبەرکات و پاشان ڕاکەڕاکە بیباتە دایەنگە. پاشان سواری پاسە خاو و خلیچەکان بێت و هانکەهانک خۆی بگەیەنێتە شوێنی کارەکەی. پاش دەرچوون لە شوێنی کاریش دەبوو لە سەفە دوور و درێژە بێکۆتاییەکاندا چاوەڕوانی نۆرەی کڕینی پێداویستییەکانی ڕۆژانەی بێت. پاشان راکەڕاکە بچێتەوە بۆ دایەنگە و منداڵەکەی وەربگرێتەوە و لەوێشەوە بڕواتەوە بۆ ماڵەوە، خەریکی شوشتن و پاک کردنەوە بێت و دواجار لە نیوەشەودا بخەوێت و سەرلەنوێ شەبەقی بەیان هەستێتەوە و هەموو ڕۆژێک ئەو ڕەوتە دووبارە کاتەوە. سەرەڕای ئەوەش دەبوو بە تاقی تەنیا دەرەقەتی هەموو ئەو کارانە بێت. لە ڕاستیدا ئامۆژگاریی و پێشنیازی دەوروبەرییەکانی ئەوە بوو کە خۆپەرستانە، تەنیا بیر لە خۆی و منداڵەکەی بکاتەوە.

لێنا دەیزانی کە ڕێگایەکی دیکەش بوونی هەیە، بەڵام بە ڕوونی بۆی نەدەچووەوە سەر یەک، شتێک وەک ئەوەی هەست بکات بەرپرسایەتییەکی لەسەر شانە کە دەبێ جێبەجێی بکات.

لە تەمەنی دوازدە ساڵەوە، لێنا ناچار بوو پشت بە خۆی ببەستێت. کەسی نەبوو ڕاوێژی پێبکات و لە کاتی بڕیارداندا داوای هاوکاری لێ بکات و یان چاوەڕوانیی سۆز و مێهرەبانی لێی هەبێت. لە ڕاستیدا ئەو کەسی نەبوو کە هاوبەشی خۆشی و ناخۆشییەکانی بێت. بەڵام ئێستا، ئەو کچەکەی و عەبدولڕەحمانی هەبوو. ئەوان بنەماڵەی بوون و لێنا بە هیچ نرخێک ئامادە نەبوو لە هیوای پێکەوەبوونی ئەندامانی بنەماڵە و هاوبەش بوون لە خۆشی و ناخۆشییەکانی یەکتردا چاوپۆشی بکات.

■ بڕیاری سەفەر

لەو سەردەمەدا کە لێنا دەچوو بۆ قوتابخانە، مامۆستاکانی، خۆشەویستیی نیشتمان و حەزی تێگەیشتن لە جیهانیان فێر کردبوو. لێنا بە عەشقێکی ڕاستگۆیانەوە وڵاتەکەی خۆی خۆشدەویست و ڕێزێکی قووڵی بۆی هەبوو. بەو حاڵەشەوە لەوێ هەستی بە ئۆخژن نەدەکرد. ئەو لەوێ، ئارامیی منداڵێکی بەختەوەری، بەخۆیەوە نەبینیبوو. لەوێ جگە لە پووری و بنەماڵەکەی، ئازیزێکی دیکەی نەبوو. پووری و بنەماڵەکەشی دوور لەو دەژیان. تەنیاییەکەی قورسایی خستبووە سەر شانی. بە کەمی هاوڕێکانی دەبینی. باپیری و پووری داوایان لێکردبوو کە لەگەڵ ئەوان بژی. بەڵام، لێنا حەزی لەو شێوە ژیانە قورس و تەریک کەوتووەی ئەوان نەبوو.

لە فڕۆکەخانە، لەو کاتەدا کە چاوەڕوانی سواربوونی فڕۆکە بوو، لێنا بیری لە ژیانی خۆی، لە سەردەمی منداڵی و گەنجیەتی دەکردەوە و ئەو ئەزموونە قورسانەی کە بۆ مرۆڤێک لە تەمەنی ئەودا هاتبوونە پێشەوە، بە پێش چاویدا تێدەپەڕین. هەستی بە ئارامییەکی سەرسووڕهێنەر، تێکەڵ بە وردە پەشیمانییەکی دەروونی دەکرد. چونکوو سەرەڕای هەموو ئەوانەش، لەوێش هەموو شتەکان بە تەواوی ڕەش نەبوون.

■ گەیشتن بە ئێران

زۆربەی کاتەکان، کاتێک کەسێک لە شوێنێکەوە دێت، ئەوانەی چاوەڕوانی گەیشتنی ئەو کەسەن، بە بێ ئەوەی بۆخۆشیان بڕوایان بە کردەوەکەیان هەبێت، بەدەنگی بەرز هاوار دەکەن و «بەخێرهاتنی» ئەو کەسە دەکەن. لێناش کاتێک لە فڕۆکەخانەی «مێهرئاباد» خۆی لە بەرانبەر عەبدولڕەحماندا دییەوە، هەستێکی وەهای هەبوو. ئایا عەبدولڕەحمان لەبەر ئەو دوو هاوڕێیەی کە لەگەڵی هاتبوون نەیدەویست خۆشحاڵیی خۆی دەرببڕێت؟ لێنا کە نەیدەزانی هەڵسوکەوتی دەبێ چۆن بێت، بە ژێستێکەوە ویستی منداڵەکە بدا بە باوەشیەوە. بەڵام، ئەو تەنیا سەیری

مینای چکۆلانەی کرد و پاشـان گوتی: «چەند ناشـیرینە». بۆ لینا، ئەو ڕسـتەیە گاڵتەیەکی دڵشـکێن بوو. هەڵبـەت، وتەکـەی عەبدولڕەحمان ڕاسـتیش نەبوو. چونکوو مینای بچکۆلە، ڕێک بە پێچەوانەوە، زۆریش جوان بوو. بەڵام، لینا لەگەڵ ئەوەدا کە دەیزانی کە گاڵتە کردن بەشێک لـە سروشـتی عەبدولڕەحمـان و هەروەها خاڵی سەرنجڕاکێشـی ئەو بـوو، کەیفـی بـەو گاڵتەیە نەهـات. جاریَ ئـەوە لیَ لیَ بـوو. چونکوو کارمەندانی گومریکیش دەسـتیان بەسـەر هەموو ئەو شتانەدا گرت کە لینا لەگەڵ خۆی هێنابوونی. نیشـتمانە نوێکەی بە گاڵتەیەکی بە ئازار و گومرکچییە دزەکانییەوە پێشـوازییان لێکردبوو و بەم کردەوەیە، لینا و کچەکەی هێچ شـتومەکێکیان بۆ دەسپێکی ژیانە نوێکەیان پیَ نەمابوو. لە ڕاسـتیدا، ئەوان بە ماوەیەکی کورت پاش ئەو کودتایەی حکوومەتە تاڕادەیـەک دێموکراتیکەکـەی موسـەدێقی ڕووخاندبوو، گەیشـتبوونە ئێـران. عەبدولڕەحمانیـش، تـازە خەباتێکی ڕاسـتەقینە و جیددی و بە وتەیەکی دیکە پیشەی سیاسەتی هەڵبژاردبوو. لە ڕاستیدا، ئەوان لە کات و سـاتێکی نەگونجاودا سـەفەریان کردبوو. کاتێک مرۆڤ لە خەباتەوە دەگلـیَ، تەنیـا بیر لە خەبـات و هاوڕیَ خەباتکارەکانـی دەکاتەوە. ئەو دوو خاڵە، بۆ مرۆڤێکی شۆڕشـگێڕ خاڵی سـەرەکییە و شتەکانی دیکە دەکەوتنە پەڕاوێزەوە. هەموو شتێک، لە ساتی بەکەڵک بوونیدا بایەخی خۆی وەردەگرێت. ئەوەش، تەنها لە ئاستی تێگەیشتنی ئەو کەسانەدایە کە لە لووتکەی خەباتدان و درک پێکردنی بۆ ئەوانەی لە دەرەوەی ئەو بازنەیەدان سانا نییە.

عەبدولڕەحمان بۆ بەجیَهێشتنی فرۆکەخانە پەلەی بوو. ئەوانی بەرەو ماڵی هاوڕێیەکی دەبرد، ئەو ماڵەی کە بڕیاڕ بوو لەویَ بژین.

لە کاتی تێپەڕین بە شـەقامەکانی پێتەختدا، لینا واق وڕ ماو سـەیری شـارەکەی دەکـرد. خۆرەتـاو بەتیـن و هەوا گـەرم بـوو. کۆڵانەکان، دووکانە بچووکەکان، دەنگەکان، ئەو ئاژەڵانەی بە تەنشت ئۆتۆمبیلەکاندا تێدەپەڕیـن و ئەو هەژاری و سـامانداریيەی، هاوتەریبی یەکتر دەهاتنە

پێــش چــاو، هیچیان لەو کۆمەڵگە دڵڕفێنە نەدەچوون کە ئەو پێشــتر لە چێک و شاری پراگ و ئاسمانە هەورینەکەی بینیبووی. ئەو پێی دەنایە جیهانێکی نەناســراوەوە، دنیایەک کە لەودا ڕەنگەکان بە بێ هیچ عەیب و گرێیــەک خۆیان دەنواند و چەشــنێک خوێنگەرمیی و بێدەروەســتی بەسەریدا زاڵ بوو.

تەنانەت دەنگەکان لە ڕووی بەرزی و نزمییەوە، ســەیر و ســەمەرە دەهاتنــە پێــش چــاو. لینا خۆی لــە بەرانبــەر خەڵکان و شــتومەکێکی جۆراوجــۆردا دەبینییــەوە کــە وەســف نەدەکــران و هەســتی دەکرد ئــەوە کۆتایی ناخۆشــی و چەرمەســەری و ســەرەتای بەختەوەری و حەسانەوەی دەبێت.

■ شێمیران

«شێمیران» لە باکووری تاران و لە بناری زنجیرە شاخێک و لەوانە شــاخی دەماوەندا هەڵکەوتووە. ســەرەڕای ئەوەیکە شــێمیران لە ڕێی گرد و ناوچەیەکی نائاوەدانەوە لە تاران دابڕابوو، بەڵام وەک بەشــێک لــە پێتەخت دەهاتــە هەژمار. ئەوان لە ناوچەی «تەجریش»، گەیشــتنە ماڵێکــی بچــووک کە لە ناو داراندا شــاردرابۆوە. لێرە، لە لایەن خاوەن ماڵێکەوە بە ناوی «ت»، کە لە هاوڕێیانی پراگیان بوو و خوشکەکەیەوە بە گەرمی پێشــوازی کران کە دوو ژووری بچووکی لە نهۆمی یەکەمی ماڵەکەی بۆ ئامادە کردبوون.

لینا ژیانە نوێیەکەی خۆی لێرەوە دەســت پێکرد. زۆرجار پرسیاریان لێدەکــرد کــە ڕەوتی گونجانی لەگەڵ ئەو ژیانەیــدا چلۆن دەڕواتە پێش و لینــاش وەڵامی دەدایەوە کە هیچ کێشــەیەکی نییە. لینا هەرگیز باری دەروونیی خۆی نەدەدرکاند. بەڵام ڕاستییەکە ئەوە بوو کە دۆخەکە هێند سانایش نەبوو. بەڵام ساتگەلێکی خۆشیش هەبوون، وەکوو ئەو ڕۆژەی کە عەبدولڕەحمان لەگەڵ خۆی بردی بۆ ناوشــار، واتە ناوەندی تاران. ئەو پرســیاری زۆری ئاراســتەی عەبدولڕەحمان دەکرد. وەڵامەکانیش

هەم دەبوونە هۆی شاد بوونی و هەم خێرا دەبوونە بەشێک لە بیرگەی. ڕاســتییەکە ئەوە بوو کە لینا لە فێربووندا ئازا بوو. لە ڕاســتیدا وەکوو یارییەکی دوولایەنەی لێهاتبوو کە سەرقاڵی دەکردن.

مــاوەی دوو حەوتوویــان بــەو شــێوەیە پێکــەوە تێپەڕاند. پاشــان، عەبدولڕەحمان بارگەی سەفەری بەست. لینا پرسیاری لێکرد: «بۆ کوێ دەچی؟»

عەبدولڕەحمــان وەڵامــی دایەوە و گوتی: « لەمەبــەدوا، هەرگیز ئەو پرسیارە لە من مەکە».

لینا: «بۆچی؟»

عەبدولڕەحمــان: « لەبــەر ئەوەی ئەگەر ڕۆژێک لە لایەن پۆلیســەوە دەستبەســەر بکرێیــت، هەرچی کەمتــر بزانیت، هەرئەوەنــدەش دەبیتە هۆی زەبر وێکەوتن».

ڕێساکانی خەبات قورسن.

بەڕێــز «ت» و خوشکەکەشــی ســەفەریان کرد، بە بــێ ئەوەی بڵێن بــۆ کوێ دەچن و کەی دەگەڕێنــەوە. لینا و مینای بچکۆلانە و کوڕێکی بچووکی تەمەن نۆ یان یازدەســاڵەی خەڵکی باشــووری تاران، بە تەنیا مانەوە. کوڕەکە هەموو کار وباری ناو ماڵی بەڕێوە دەبرد. خاوەنماڵەکە، ئــەو کوڕەی لە ماڵەوە بەجێهێشــتبوو بۆ ئەوەی هەم ئاگای لە ماڵەکە بێت و هەم لە کاروباری ناوماڵدا یارمەتیی لینا بدات. ناوی حسێن بوو کە بە شێوەزارێکی تایبەت بە باشووری ئێران بانگیان لێدەکرد حوسێن. حوسێن هەم پێداویستییەکانی ماڵەوەی دەکڕی، هەم کاروباری ناوماڵی بەڕێــوە دەبرد و لە ڕاســتیدا ڕۆڵی یەکەمین مامۆســتای لینای دەگێڕا لــە بواری فێربوونی زمانی فارســی و شارســتانێتی و چێشــت لێنانی ئێرانیدا.

مینــا بە بوونی برایەکی گەورەتر لە خۆی شــادمان بوو. ئەو دووانە یەکتریان زۆر خۆشدەویســت و مینا دەســتە بچکۆلەکانی ڕادەوەشاند و لــە هەمانکاتــدا لە ناخی دڵــەوە پێدەکەنین. ڕاســتییەکەی ئەوەیە کە

هەرسێکیان زۆر پێدەکەنین و لەو دۆخەی هەیانبوو زۆریش دڵخۆش و شاد بوون. لێنا تا ئەو کاتە، هەستی بە بەختەوەرییەکی ئەوتۆ نەکردبوو، شـادکامییەک کە لەبیر نەدەکرا. بەڵام، جێی عەبدولڕەحمان بەتاڵ بوو. شـادکامی لە تەنیشت منداڵەکاندا شـتێکی سرووشتییە، بەڵام نەبوونی کەسـێک کـە مرۆڤ بتوانێت سـەبارەت بە بابەتی ڕۆژانـە و هەروەها بابەتـە گرینگەکانی ژیانی قسـەی بۆ بـکات، دەتوانێـت کاریگەرییەکی زۆری لەسەر ڕووخانی باری دەروونی هەبێت. لە ڕاستیدا، چاوەڕوانیی گەڕانەوەی عەبدولڕەحمان و ترس لەوەیکە نەبادا ژیانی لە مەترسـیدا بێت، ببووە چارەنووسی لێنا. ساڵەکانی ١٩٥٠ لە ئێران، هەموو شتێک، لەگەڵ ئەو شـتانەی لێنا ناسـیبوونی، بە تەواوی جیاواز بوو. چونکوو خۆرەتـاوی بـە پیـت و بەرەکەت و سـووتێنەر، جوانـی و هەژاری لە تەنیشـت یەکترەوە و لە پێش چاوی هەمووان، بەرچاو دەکەوت. بەڵام، ئەوەی قورسـتر و ترسـناکتر بوو، لە تاریکیدا و دوور لە چاوی خەڵک بـوو. لێنا دەبوو بەو دنیا نوێیە ڕابێت، ئەوەی کە لە ڕوانگەی خەڵکەوە باش یان خراپ بوو، کەشف بکات و فێری بێت. ئەو نەدەبوو ببێتە هۆی بێهیوایـی. لە کاتـی پەروەردەبوونیدا دەردەکەوێت کە ئـەو توانایەکی باشی لەو بوارەدا هەیە.

■ یەکەمین گەڕانەوەی عەبدولڕەحمان

ڕۆژێکیـان، پێـش کازیـوە، لێنا بە دەنگـی تەقەیەکی بچـووک کە لە پەنجـەرەی ژوورەکـەی درا، لەخـەو ڕابـوو. ئـەو هێشـتا ڕووی لـە ژیانـی نهێنی نەکردبوو. بەڵام بۆ ئـەوەی کتوپڕ تووش نەبێت، لەباری دەروونییـەوە خـۆی بۆ دۆخێکـی ئەوتۆ ئامادە دەکرد. لـە حاڵی خەو و نیـوە خەودا، لێدانی دڵی لێنا خێراتر بووەوە و شـڵەژا و دەیویسـت ڕابکات. بەڵام، چونکو بە هۆی تاریکییەکەوە نەیدەتوانی جلوبەرگەکانی بدۆزێتـەوە، بـەر شـتومەکی ژوورەکە دەکەوت کە دواجـار قاپێکی لە یەکێک لە ڕەفەکانـەوە بەردایەوە و زرینگەی بەربوونەوەی قاپەکە زۆر

بەرز هاتەبەر گوێی.

پاش بێدەنگییەک، لینا، دەنگێکی کپی بەرگوێ کەوت کە دەیگوت: «منم، ڕەحمان». بە بیستنی ئەو دەنگە ئازیزە، ئەم جارەیان، دڵی لینا لە خۆشیاندا ترپەکانی خێراتر بووەوە. لینا لە تاریکییەکەدا، بانگی لە حوسێن کرد و بە شێوەزاری باشوورییەوە پێی گوت: «ڕاکە درگاکە بکەرەوە، ئاغا هاتۆتەوە».

عەبدولڕەحمان بەرانبەر لینا ڕاوەستا بوو، بە ڕوخسارێکی سوورهەڵگەڕاو لە خۆرەتاوی کوێستان. لینا کە بۆ ماوەی ٦ حەوتوو هەستی کردبوو لە ماڵەکەی خۆیدا دەستبەسەر کراوە، ئێستا بە گەڕانەوەی عەبدولڕەحمان، هیوادار بوو بەوەی لەگەڵ خۆشەویستەکەی، هەوڵی کەشف کردنی نیشتمانە نوێیەکەی دەدات.

ئەوان حەزیان لە ڕۆشتن بۆ ناوشار و پیاسەکردن بوو. بۆ ئەو مەبەستەش، دەبوو بە پەلە لە گردێک سەرکەون و خۆیان بگەیەننە پاسەکە(ئۆتۆبووس)، لە ڕێدا تووشی وڵاخدارێک و کەر و جاشێک بوون کە لە گردەکە دادەگەڕانە خوارێ. لینا کە هەرگیز کەر و جاشەکەری نەبینیبوو، مەگین لە کتێبەکان و باخچەی ئاژەڵاندا نەبێ، دەیویست دەستێک بە جاشەکەرەکەدا بێنێت و نەوازشی بکات. عەبدولڕەحمان کە بەپەلە بوو، بە بینینی ئەو دیمەنە، هاواری کرد: «دەستی لێ مەدە!» و ئەوە یەکەمین‌جار بوو کە لینا لەگەڵ هاوارێکی لەو چەشنەی عەبدولڕەحماندا ڕووبەڕوو دەبوو. هاوارەکەی ئەوەندە بەرز و تەژی لە تووڕەیی بوو کە لینای تۆقاند. موسافیرەکانی ناو پاسەکەش بە پرسیارەوە سەیریان دەکردن.

بەم چەشنە لینا تێگەیشت کە کەرەکان و تەنانەت ئەو وڵاخدارانەش کە لە نزیکیی ئەوانەوەن، ئەوەندە جێی سۆز و خۆشەویستی نین. هەربۆیەش، ئەگەر ئەو جاشەکەرەکەی نەوازش کردبا، دەبووە گەپچاڕی موسافیرەکان. حاڵەتی پرسۆکیی موسافیرەکانیش، گۆڕدرا بە خەمساردیی و لینا سەرەڕای ئەو هەڵەی کردبووی، لە ناخی خۆیدا

لەو نەریتانەی کە ئاژەڵەکان و تەنانەت خاوەنەکانیشــیانی بە ناپەسەند دادەنا، گەلێک قەڵس بوو. ئەویش ئەو، ئەو لێنایەی کە دەیویست بە گژ ئەژدیهادا بچێتەوە، بەڵام هیچی لەدەست نەدەهات.

ئــەوان لــە کۆڵانی «لالــەزار» کە لەو کاتــەدا لــە دوور ودرێژترین کۆڵانەکانی پێتەخت بوو، پیاسەیان دەکرد. فرۆشیارەکانی سەر شەقام، شــتومەکەکانی خۆیان لەســەر ڕاخــەرە تایبەتەکان بــڵاو کردبووەوە. بازاڕێکی تەژی لە ڕەنگ بوو. ئۆتۆمبیلەکان زۆر بە ئەسپایی تێدەپەڕین. فرۆشــیارەکانی سەرشــەقام، بە دەنگی بەرز پەســنی کــەل وپەلەکانی خۆیــان دەدایەوە. هەندێ کەســیش بە تەندروســت و کــەم ئەندامەوە لــە ســەر زەوی دانیشــتبوون یان پاڵیان بە دیــوارەوە دابوو، و بە جل و بەرگــی دڕاو و کۆنەوە ســواڵیان دەکرد. لــە نێوانیاندا منداڵگەلێکیش دەبینــدران کە بە جل و بەرگی شــڕەوە بەئەملاوئــەولادا ڕایاندەکرد و وێــڕای باس کردنی نەهامەتییەکانیان ســواڵیان دەکرد. هەراوزەنایەکی ســەیر و سەمەرە بوو. گەلێک پرسیار بە مێشــکی لێنادا تێدەپەڕین کە نەیدەتوانی لە هەموویان بپرســێتەوە، چونکــوو عەبدولڕەحمان تاقەتی وەڵامدانەوەی نەبوو و تەنانەت لەو کاتەشدا بە پارێزەوە هەلسوکەوتی دەکرد و نەیدەویست سەرنجی خەڵک ڕابکێشێت.

پاش ماوەیەک، گەیشــتنە جووت سایدی «ئێســتامبۆل». شەقامێکی جوان و پڕ لە دار و درەخت و شــینکایی. لەوێ پیاوێکی لاواز، بە جل و بەرگی شڕ و دڕاوەوە پاڵی بە عارەبانەیەکی پڕ لە پرتەقاڵی گەییو و بریســکەدارەوە دەنا، بە دەنگی بەرز هاواری دەکرد: «پرتەقاڵی جوان، پرتەقاڵی شیرین شیرین»، پرتەقاڵەکانی کە لە دوورەوە بە هۆی ڕەنگ و ڕوویانەوە بەرچاو بوون، مرۆڤی دەخســتەوە بیری خۆرەتاوی دەم زەردەپەڕ.

لــە ڕۆژهەڵات، کڕینــی ڕۆژانەش لە خۆیدا هونەرێکە. لە کاتی کڕیندا، خەڵــک باســی هەموو شــتێک دەکــەن، تەنانــەت هەندێ جــار لە کاتی مامەڵە کردندا بۆ دابەزاندنی نرخی شــمەکەکان، چیرۆک و بەسەرهاتی

کورت و سەرنجڕاکێشیش دەگێڕنەوە، لەو چەشنە چەلەحانێ و مامەڵە کردنــەدا، لە نێوان فرۆشــیار و کڕیاردا، کێ بــراوە دەبێت؟، دیار نییە. عەبدولڕەحمــان لــە فرۆشــیارەکە نزیک بــووەوە و پرســیاری نرخی یەکێک لە پرتەقاڵەکانی (لەو کاتەدا بە دانە دەفرۆشــرا) کرد. فرۆشــیار کــە چاوی بە لینای ئۆرووپایی «ســاماندار» کەوتبوو، میوەکانی گران کرد. عەبدولڕەحمان و فرۆشــیار لەسەر نرخەکە کەوتبوونە مامەڵە. لە ڕوانگەی لیناوە، ئەو بابەتە پڕ لە شوورەیی و سەیر بوو: شۆڕشگێڕێک کــە بــۆ دابین کردنــی مافی هــەژارەکان خەباتی دەکرد، ئامــادە نەبوو ڕێگە بدات ئەو پیاوە هەژارە چەند پەناباتێکی زیاتری دەســت کەوێت؟ هەربۆیەش بە زمانی چێکی ناڕەزایی دەربڕی و عەبدولڕەحمان ئەمری پێکرد کەخۆی لەو باســە وەرنەدات. پاش ئــەوەش، مامەڵە کردنی ئەو دووانــە ماوەیەکی خایاند و دواجار نەگەشــتنە ئەنجام، عەبدولڕەحمان دەســتی لینای گرت و بەڕێ کەوتن. فرۆشــیارەکە بە بینینی ئەو حاڵە، بــە دوایانــدا ڕایکــرد و ئامادەبوو بــە هەرزانتر بیانداتــێ. ئەوجارەیان عەبدولڕەحمان قبووڵی نەدەکرد، هەتا ئەوەی کە فرۆشیارەکە ئامادە بوو بــەو نرخەی کە عەبدولڕەحمان بە گونجاوی دەزانی، پێیان بفرۆشــێت. ئەوســا، عەبدولڕەحمان هەندێ پرتەقاڵی کڕی. بەڵام، لینا کە لەو دۆخە زۆر دڵگران ببوو، هاوســەرەکەی لە ناڕەزایەتییەکەی خۆی تێگەیاند و بەرەوڕووی نیگایەکی مێهرەبان و گاڵتەئامێزی بووەوە، ئەو کارە نەک هــەر لینای زیاتر تووڕە کرد، بەڵکوو لە دڵگرانیی خۆیدا گێنگڵی دەدا و زمانی دەیگرت؟

لــە حاڵێکــدا کــە لینا لــە مەراقی خۆیــدا هیــزی هەنــگاوی نەمابوو، عەبدولڕەحمان ڕووی تێکرد و گوتی: «نیگەران مەبە، تۆش فێر دەبی». لــەو کاتەدا، لینــا بە هیچ شــێوەیەک ئامادە نەبوو ئەو چەشــنە مامەڵە کردنە فێر بێت. بەڵام، پاش ماوەیەک، خودی ئەو، ئەویش زۆر کارامەتر هەمان کاری دەکرد.

■ ئێحسان نووری پاشا

ڕۆژێــک، عەبدولڕەحمــان و لێنا ســەردانی ماڵی «ئێحســان نووری پاشــا»یان کرد. ئەو کورد و لە ئەفســەرەکانی سوپای تورکیە بوو. لە ساڵەکانی ١٩٣١ ـ ١٩٢٧ لە ناوچەی بەتلیس، هەڵکەوتوو لە کوردستانی تورکیــە، شۆڕشــێک بە ڕێبەرایەتیی «کومیتەی ئارارات بۆ دەســتەبەر کردنی خودموختاری» ســەری هەڵدابوو. ئێحســان نووری پاشــا بەو شۆڕشــەوە پەیوەســت ببوو و فەرماندەیی لقی نیزامیی شۆڕشــەکەی گرتبووە ئەســتۆ. پاش چوار ســاڵ خەبات، شۆڕشــەکە تێکدەشکێت و بەشێک لە ڕێبەرانی دەستبەسەر دەکرێن.

ئێحســان نووری پاشــا، وێڕای ڕاکردن و تێپەڕاندنی مەترسیگەلێکی زۆر، ســنوور دەبڕێــت و دەگاتــە ئێــران. پــاش گەیشــتنی بــە ئێران، هاوســەرەکەی «یاشــار خانم»یش دەگاتە لای. ئــەو توانیبووی کەڵک لــە دۆخی نێوان ئێــران و تورکیە وەربگرێت کە لــەو کاتەدا زۆر باش نەبوو.

ئێحســان نووری پاشا و هاوســەرەکەی لە ماڵێکی بچووک لە تاراندا دەژیــان. ئــەو پیاوێکــی ڕێکپــۆش، باڵابــەرز، بیرتیــژ و تاڕادەیەک لە هەڵســوکەوتدا نیزامییانە بوو. ئەو پیاوێکــی نەریتی بوو و لە ڕوانگەی ئەوەوە ژنان پلەیەکی نزمتر لە پیاوانیان هەبوو. هەربۆیەش هەرکاتێک دەیویســت بابەتێکی جیــددی لای عەبدولڕەحمان بــاس بکات، دەیبردە شوێنێک کە ژنی لێ نەبێت.

یاشــار خانــم ژنێکــی کورتەبــاڵا و وردیلە بــوو، باڵای تــا نێوقەدی مێردەکــەی دەبــوو. ســەڕای پیرییەکــەی، ئاســەواری جوانییەکــەی سەردەمیی گەنجیەتی بە سیمایەوە دیار بوو. ژنێکی میوان خۆشەویست و مێهرەبــان بوو و لێنای گرتبووە ژێر باڵ و پەڕی خۆی. لەو ڕووەوە کە فارســیی نەدەزانی، لەگەڵ لێنادا زمانێکی هاوبەشــیان نەبوو. بەڵام ئەو دووانە لێک تێدەگەیشــتن. چۆن؟ تەنها خودا دەزانێت. یاشــار خانم لە بواری لێنانی چێشــتی ڕۆژهەڵاتیدا گەلێــک کارامە بوو و لێنا یەکەم

جار بوو لەگەڵ ئاشــپەزێکی وەها کارامەدا ڕووبەڕوو بێت. هەڵبەت، تا ئەو کاتە لینا ئاشپەزگەلێکی کارامەی دیکەی لە کورد و تورک و فارس ناسیبوو، بەڵام هیچیان نەدەگەیشتنە ئاستی یاشار خانم.

لینا، لە ماوەی ناســین و دیدارەکانی لەگەڵ یاشــارخانمدا، هەم ڕێسا ســەرەتاییەکانی چێشت لێنان فێر بوو، هەم ئۆگری هونەری ئاشپەزیی ئەو ناوچانە بوو. بەڵام پاش ســەفەری لینا بۆ کوردســتان، پەیوەندیی نێوان ئەو دووانە پچڕا و هەرگیز یەکتریان نەبینییەوە.

■ چوونەدەرەوەکانی لینا

مرۆڤ بە ئاســانی فێری قســەکردن بە زمانی فارســی دەبێت. بەڵام هەرچی زیاتر ئەو زمانە بناسێت و بیەوێت بەسەر وردەکاریی و سووچ و پەنــا جوانەکانیــدا زاڵ بێت، ئەوســایە کە وەکوو زمانــی بریتانیایی، ڕووبــەڕووی گرفت دەبێتەوە. لینا بە خێرایی ڕێســا بنەڕەتییەکانی ئەو زمانــە فێــر ببوو و دەیتوانی خەڵک لە خــۆی تێبگەیەنێت. هەر ئەوەش، هانی دەدا کە لە ماڵ بچێتە دەرەوە و شاری تاران بناسێت. ئەو حەزی دەکرد نیشتمانە نوێیەکەی و هەروەها ڕۆژهەڵات بناسێت.

کاتێک عەبدولڕەحمان لە تاران بوو، لە لایەکەوە، نەیدەویست هەمیشە لەگەڵی بچێتە دەرەوە و لە لایەکی دیکەشــەوە، حەزی نەدەکرد لینا بە تەنیــا لــە ماڵ بچێتــە دەرەوە. بەڵام لەو ڕووەوە کــە لینا زۆربەی جار بــە تەنیا بوو، ئەو تەنیاییــە، هەم لەبەری گران بوو، هەم لە بەرانبەریدا وەکوو ئەشکەوتێکی ڕەش و تاریک دەمی داپچڕیبوو. لینا دەیویست ئەو ترس و هەیەجانە لە کۆڵ خۆی کاتەوە. خۆی سەرقاڵی فێربوونی زمان، داهێنانی چیرۆک، درووست کردنی لەیستۆک بۆ کچەکەی و دیاریکردنی ڕۆژەکان بە هێمای لێکدان (زەرب) لەسەر ڕۆژژمێر دەکرد. بەڵام هەموو ئەمانــە، نەدەبوونە هــۆی ئارامیی ئەو. ئەو لە بەکەڵــک نەبوونی خۆی ئازاری دەکێشــا. لەم کاتەدا، لینا، سەرەڕای باوەڕەکانی خۆی، زۆریش بــاوەڕی بەخــۆی نەبوو. بەڵام ئــەم گرێی نەبوونــی باوەڕبەخۆبوونە،

لایەنێکی ئەرێنیشـــی هەبوو و ئەویش ئەوە بوو کە ناچار بە فێربوونی دەکــرد. ئەو بە تەواویی لە کەموکوڕیی و دەستەوەســتانییەکانی خۆی بەئاگا بوو. دوورکەوتنەوەکانی هاوسەرەکەی لە تاران زۆر درێژخایەن بــوون و پاش گەڕانــەوەش زۆر لە تاران نەدەمایــەوە. هەربۆیەش، بە مل نەدان بۆ ڕاسپاردەکانی مێردەکەی، بە تەنیایی دەچوو بۆ پیاسە لە ناوشاردا، چۆنیەتیی هاتوچۆ لە ناوشاردا فێر دەبوو، شمەکی دەکڕی و تەنانەت لە کاتی شت کڕیندا مامەڵەیشی دەکرد.

ڕۆژێکیان کە عەبدولڕەحمان لە ماڵەوە بوو، بەڵام بە هۆی ماندوویەتیی زۆرەوە ئامــادە نەبوو لە ماڵ بچێتە دەرەوە، لینا، بڕیاڕیدا پرۆژەیەک کە ماوەیەکی زۆر بوو مێشکی داگیر کردبوو جێبەجێ بکات، سەردانی باشــووری تاران و بینینی هەژارترین بەشـــی ئەو شارە. سەبارەت بەم بەشەی شاری تاران، قسەوباسێکی وەها تۆقێنەری بیستبوو کە حەزی دەکــرد بەچاوی خــۆی ببینێت و لێکــی بداتەوە. لینا پێشــتر، چەندین جــار داوای لــە مێردەکەی کردبوو کە بیبات بۆ ئەو ناوچەیە لە شــار، نەک هــەر وەڵامی ڕەتی وەرگرتبووەوە، بەڵکوو هاوســەرەکەی ئەوی لە ڕۆشــتن بۆ ئەوێ و مەترســیی هەوڵدان بۆ ئەنجامدانی گۆڵمەزێکی وەها ئاگادار کردبووەوە و پێی گوتبوو کە گەڕەکێکی سەرنجڕاکێش بۆ پیاسە و بینین نییە و پێویستە ئەو بیرۆکەیە لە مێشکی دەرکات.

هەربۆیەش، ئەو ڕۆژە بە مەبەســتی پەیبردن بەو شتە پەنامەکییانەی خۆیان لە پشــت ئەم شــتە قەدەغەیەوە حەشار دابوو و هەروەها درک کــردن بــە نەفرەتی ئەو کەســانەی بــاس لــەو گەڕەکانە دەکــەن، لینا بڕیاری دا بچێت بۆ ئەوێ. بڕیاری دابوو ســەبارەت بەو بابەتە هیچ بە هاوســەرەکەی نەڵێت. بەڵام پاش گەڕانەوەی لەو گەڕەکە، لینا هەســتی کرد کە پێویستە باسەکە بۆ هاوسەرەکەی بگێڕێتەوە. ئەو بە مێردەکەی گوت کە بە هەڵە ســواری پاس بووە و ســەری لەو گەڕەکە لە پێتەخت دەرهێناوە.

ئــەوەی ئــەو لــە پەنجــەرەی کەچــە پاســەکەوە بینیبــووی، بــاوەڕ

نەدەکرا. هەرچی خێرایی پاسەکە کەمتر دەبووەوە، هەم هەڵسوکەوتی موسافیرەکان و هەم شکڵی ماڵەکان دەگۆڕدران، دەرئەنجام، ئەو ماڵۆچکەگەلێکی هەژارانەی دەبینی کە لە ئاقاریاندا، کەسانێک بە جلوبەرگی شڕودڕ وەک مێروولە تێکچڕژابوون. منداڵە ڕووت و قووت و ڕەشتاڵەکان بە ئەملاوئەولادا ڕایاندەکرد و ژنەکان چارشێوی خۆڵەمێشییان بەسەرەوە بوو. لە ڕاستیدا ڕەنگی چارشێوەکان ڕەش بوو، بەڵام بە هۆی کۆنیی و تێپەڕینی زەمەنەوە ببوو بە خۆڵەمێشی. ئەو ژنانە مرۆڤیان دەخستەوە بیری ڕۆحەکان. لە حاڵێکدا کە لە باکووری شار، لێنا خانمگەلێکی ناسک و دەلال و دلڕفێنی بینیبوو.

جیاوازیی نێوان ئەو دوو بەشەی شار تۆقێنەر بوو.

پاسەکە، لە پڕ وەستا و شۆفیرەکە هاواری کرد: «هەموو دابەزن، گەیشتینە کۆتایی».

لە ناو کۆڵانەکەدا و ڕێک لەبەردەم پاسەکەدا، گایەکی نێر و شەلاڵی خوێن کەوتبوو. گاکە لە کوشتارگەکەی ئەوپەڕی کۆڵانەکە ڕایکردبوو. قەسابەکان لەپێش چاوی خەڵکەکە سەرقاڵی لەت وپەت کردنی گاکە بوون. بینەرە بێئیشەکان، لە شێوەی نیوە بازنەیەک بە پێوە وەستابوون و خەمساردانە سەیری قەسابەکانیان دەکرد. لێنا و منداڵەکان لەو دیمەنە تۆقیبون.

دیمەنێکی تاقەتپڕووکێن بوو.

پاشان، لێنا دەستی کرد بە پیاسەکردن بەرەولای باشوور. لە باکووری تاران، جۆگەلەکانی تەنیشت شەقامەکان، وەکوو پاریس، داپۆشراون، جگە لەو کونە چوارگۆشانەی کە لە پیادەڕەوەکاندا هەن و ئەگەر مرۆڤ وریا نەبن، ڕەنگە پێیان تێیدا گیر بکات و قولاپەیان لەجێدەرچێت، لە باشووری شار ئەو جۆگەلانە سەرئاوەڵان. لە ڕێی ئەو جۆگەلانەوە، ڕۆژێ دووجار شارەوانی ئاوی بەردەدایەوە و لەو ڕووەوە کە ماڵەکان سیستمی بۆریی ئاویان نەبوو، خەڵک لەو جۆگەلانە بۆ جێبەجێ کردنی هەموو ئیش و کارەکانیان کەڵکیان وەردەگرت. لە ڕۆژە باراناوییەکاندا

ئـاوی ئـەو جۆگەلانـە دەبوونە قـوڕاو. بەڵام لـە ڕۆژانی ئاسـاییدا تا ڕادەیەک زوڵاڵ بوون. ژنێک کە چارشێوەکەی بەستبوو بە کەمەریەوە و هەڵترووشـکابوو، خەریک بوو پاشـەڵی منداڵەکەی تێدا دەشوشـت. پاش پێنج خولەک، ژنێکی چارشێوبەسەری دیکە بە کترییەکەوە هات و کترییەکەی پڕ کرد لە ئاو و ڕۆشت.

هەندێـک دوورتـر، لێنا لەگەڵ شـارێک بەرەوڕوو بوو کـە ماڵەکانی لە خشـت و کاگڵ سـازکرابوو. بەرزایی ئەو ماڵانە، تۆزقاڵێک لە باڵای مرۆڤێـک بەرزتـر بـوو و لە کەنـووی هەنگویـن دەچـوون و درگای چوونەژوورەوەیان گەلێک نزم بوو. لێنا لە ڕۆژهەڵات، گەلێک ماڵی بینی کە هەر لەو کەرەستەگەلە یان لە خشتی کاگڵیی وشکەوەبوو لەبەرانبەر خۆرەتاودا و هەروەها، هەندێجار تەنانەت داپۆشـراو بە شـیاکە سـاز کرابـوون. شـایانی گوتنە کە ئەم ماڵانە گەلێک پتـەو بوون و ئەمڕۆکە ئێمە کاولاشی باڵاخانە و تەنانەت کۆشکە کۆنەکان دەبینین کە هەر لەو کەرەسـتانە ساز کراون و لە ڕاستیدا پیشـاندەری گەورەیی و شکۆی رابـردوون. لێنا بەئەسـپایی هەنگاوی هەڵدەگـرت و هەرچاوێکی ببوو بـە دوان بۆ بینیـن. منداڵەکان دوای کەوتبوون و بە دەسـتی ئاوەڵاوە سـواڵیان لێدەکرد، تەنانەت چەند ژنیش هەمان هەڵسـوکەوتیان دەکرد. بـەڵام، لێنا تەنیـا پارەی کڕینی بلیتی گەڕانـەوەی پێبوو و نەیدەتوانی یارمەتیان بدات.

لەو کاتەدا، سـێ ژن پێشیان پێگرت و پرسیاریان لێکرد: «خانم، لێرە چی دەکەی؟»

لێنا بە بزەوە وەڵامی دایەوە: «هاتووم ئێوە ببینم».

هەڵسـوکەوتیان دوژمنکارانە نەبوو، بەڵام پێشـیان بە چوونە پێشـی زیاتری دەگرت. یەکێک لەو ژنانە کە لە هەموویان بەتەمەنتر بوو، خۆی لـە لێنـا نزیک کردەوە و لە حاڵێکدا کە چاوەکانی پڕ لە پرسـیار بوون، دەسـتەکانی هێنایـە پێـش، وەک ئەوەی بیەوێ نەوازشـی بکات، بەڵام پەشـیمان بووەوە و تەنیا بە سـەرپەنجە دەسـتی بە ڕوومەتیدا هێنا و

پێی گوت: «خانم گیان، باش سـەیر بکە...». بەڵام دواتر، هیچی نەگوت و ملی ڕێگاکەی گرت و ڕۆشـت. ژنێکی دیکە کە لە هەموویان گەنجتر بـوو، لینـای خوڵک کـرد تا بۆ خواردنـەوەی چایەک بچێتـە ماڵەکەی. لیناش دوای کەوت و چووە ماڵی ئەو ژنە کە هەر لە کەنووی هەنگوین دەچـوو. لینـا تا ئەو کاتـە، هەرگیز ماڵێکی نەبینیبوو کـە تا ئەو رادەیە بچووک، پەڕپووت و هەژارانە بووبێت. لەوکاتەدا کە ئەو ژنە سەرقاڵی داگیرسـاندنی ئاگـر بوو، لینا سپاسـی کـرد و پێی ڕاگەیانـد کە دەبێ بگەڕێتەوە بۆ ماڵەوە.

سـێهەمین ژن لـە دەرەوە چاوەڕوانی لینا بوو. بە مۆڕەوە سـەیری لینای دەکرد و بە زمانێک قسـەی دەکرد کە لینا لێی تێنەدەگەیی. بەڵام دیار بوو کە ئەو ژنە لە بوونی لینا لەوێ ناڕازی بوو. هەربۆیەش، لینا بەپەلە لەو ماڵە چووە دەرەوە. لەو ناوچەیە، لینا هیچ پیاوێکی نەبینیبوو. پرسیاری لە خۆی دەکرد: پیاوەکان لە کوێن؟

لینا، ئەوەی دەیویست ببینێت، بەچاوی خۆی بینیبووی و لە ناخەوە هەژاندبـووی. هـەژاری و سـووکایەتی، مرۆڤ ناچـار دەکات هەموو شـتێک بکات. لە ڕاسـتیدا ئەوە فەقیر و هەژارەکان نین کە کۆشکەکان دەڕووخێنن، بەڵکـوو بێهیوایی و بێئومێدییە کە ناچاریان دەکات ئەو کارە بکەن.

عەبدولڕەحمـان لـەو کارە رازی نەبوو و لەوەیکە لینا لە ناخی خۆیدا هەستی دەکرد پێویستە خراپترین شتەکان ببینێت، سەری دەرنەدەکرد. لە ڕاستیدا ئەو کارە، بەشێک لە خواستی لینا بوو بۆ ناسینی ڕۆژهەڵات. لینـا بە سەرکەشـییەکی تایبەتی سـەردەمی گەنجیەتییەوە دەیویسـت هەموو شـتێک فێر بێت، تێبگات و بەسەر ترسەکەیدا زاڵ بێت. ئەوەیکە فێری دەبوو، ئەوی زیاتر لە «بەکەڵک بوون» نزیک دەکردەوە. بەڕادەی تواناکانی، پارادۆکسەکانی کۆمەڵگەی هەندێ جار بە ئازارەوە و هەندێ جاریـش بە سەرسـووڕمانەوە وەردەگرت. دنیا بەرەوپێش دەڕۆشـت و لەگەڵ پێشـکەوتنەکانی، لە بوارە جۆراوجۆرەکاندا تێکنۆلۆژیی کامڵ

دەکـرد. بـەڵام، لینا خـۆی لە پەرژینـی دۆخێکی تەژی لـە هەراوزەنا، ناتەکووزی، نابەرابەری و زوڵمدا دەبینییەوە. دەیانگوت کە ئێرانییەکان حەزیان لە تەکووزیی ئاڵمانییەکانە! ئەو بابەتە چلۆن شـرۆڤە دەکرێت؟ ڕەنگە مرۆڤ حەزی لەو شتە بێت کە خۆی بە کەمیی هەیەتی؟

■ جوانییەکان و دڵەڕاوکێکان

عەبدولڕەحمـان، هەر لە سـەرەتاوە، لینای لەگەڵ دڵڕفێنیی شـیعری فارسی و کوردی ئاشنا کردبوو. ئەو دوو زمانە، مۆسیقا و جوانییەکی خودایی و لەڕادەبەدەر بە شـیعر دەبەخشـن. ناوەرۆکی ئەم شـیعرانە تـەژی لە پەنـد، ورەبەرزی، تێگەیشـتن لە خاڵـە لاوازەکانی مرۆڤ و چێژی جەستەییە. لای شاعیرە کۆنەکان، نوێخوازی، بیرکردنەوە، دوور کەوتنەوە لە ئایین، داکۆکی کردن لە ئازادی و خۆشەویستیی سروشت و مـرۆڤ، باڵادەسـتە. لینا، ئەو شـیعرانەی دەپەرسـتی و هەندێکیانی لەبـەر دەکـرد. ئۆگـری عومەری خەیام بـوو. هەر لە سـەرەتاوە، لەو شاعیرە تێگەیبوو و خۆشی دەویست. هەروەها، لینا، گەلێک حەزی لەو نیگارە «مینیاتۆر»ە فارسی و هێندییانە بوو کە نێو لاپەڕەکانی دیوانی شاعیرەکانیان پێ دەڕازاندەوە.

ڕوویەکی دیکەی ئەو وڵاتەش کە لینا هەوڵی ناسینی دەدا، سەرەڕای هەژاریی لەڕادەبەدەر، مەترسـیی دەستبەسـەر بوون، ئەشکەنجە، بزر بوونی ئاوەڵان، کوشتن و ئێعدامی دەگرتەوە.

وردە وردە، لینـا تێگەیشـت کە مردن لە ڕەوتی خەبـات بۆ ئازادیدا، شـتێکی نامۆ نییە. ئەو بیرکردنەوەیە بۆ ئەو، هەم ڕێ نیشاندەر و هەم ترس ڕەوێن بوو.

ئەو، لە سـەرەتادا، داهاتـووی خۆی وەکوو ژنێکـی گەنج و پێگەییو دەبینی کە لە تەنشـت هاوسەرەکەیدا خەبات دەکات. بەڵام ڕاستییەکەی ئەوە بوو کە هەموو شـتەکان لە مێشـکی ئەودا ئاڵۆز ببوون. پێویستی بە کات بوو بۆ ئەوەی ڕێکیان بخاتەوە. ئەو عاشـقی مێردەکەی بوو و

ئەوەش قورسایی کێشەکانی کەم دەکردەوە. خۆشەویستیی مێردەکەی و حەزی فێربوون، لە ناسین وتێگەیشتنە جۆراوجۆرەکاندا یارمەتیدەری بوون، تەنانەت تێگەیشتنگەلێک کە لە کورت ماوەدا سوودیان نابێت، بەڵام مرۆڤ دەزانێت کە ڕۆژێک پێویستی پێی دەبێت. لینا بە وریایی لەو قوتابخانەی فێربوونە بەردەوام بوو. ئەوەش بەجۆرێک دەبووە هۆی خەمساردییەکی دەروونی لەودا. بەڵام زۆری نەخایاند کە ڕاستییەکان وەخۆیان هێنایەوە و ئەو خەمساردییەیان کاڵ کردەوە. هۆکارەکەشی خەباتی مێردەکەی و هاوخەباتەکانی بوو. ئەوەی چاوەڕوانی دەکرد، بۆی ڕەخسا، ئەوان پێویستیان بە لینا بوو.

لەو کاتەدا، وەکوو هەمیشە، عەبدولڕەحمان دەبوو سەرلەنوێ سەفەر بکاتەوە، لەسەر ڕاسپاردەکانی پێداگری دەکرد و گوتبووی: « لە نەبوونی ئەودا، لینا نەدەبوو لە ماڵ بچێتە دەرەوە و ئەو کوڕە بچکۆلانە هەموو کارەکان ڕێک دەخات». بەم چەشنە، جارێکی دیکەش حوسێن دەبوو ڕۆڵی پیاوی ماڵ بگێڕێت.

وەکوو ئەوە وابوو کە: «باڵندەیەک لە ڕکەیەکی زێڕیندا ڕابگریت و دەلاقەیەکی بچووکی بۆ بکەیتەوە. هەرچەند، ڕکەکەی لینا، زێڕینیش نەبوو».

کەم واهەیە مرۆڤی هەستیار و پرسۆک خۆی بە چوارچێوەکانەوە ببەستێتەوە. لینا کە لەو کاتەدا تەمەنی ٢٠ ساڵ بوو، بە خێرایی خۆی لەگەڵ بارودۆخی ئەوێ گونجاندبوو. دیارە مل نەدان و مل کەچ نەبوونیش لەو ڕەوتەدا یارمەتیدەری بوون. هەربۆیەش، هێند گوێی نەدەدایە ڕاسپاردەکان و بۆ ناسینی دنیای نوێ، لە ماڵ وەدەر دەکەوت.

هێشتا زستان نەگەیشتبووە کۆتایی. لە باکووری شاری تاران و بناری کێوی دەماوەند، بەفر شارۆچکەکەی شوێنی ژیانی لینای داپۆشیبوو و شەوانە هەوا بەستەڵەک و سارد بوو. بەڵام لە ناوەندی شار، خۆرەتاو کۆڵانەکانی گەرم داهێنابوو و ژنەکان وردە وردە، جل وبەرگی

ناســکیان لەبەردەکرد. ژنانی ئەورووپی و هاوتا ئێرانییەکانیان، مانتۆی سووکەڵە و کراسی قۆڵ کورتیان لەبەردەکرد و کەوشی پاژنە بەرزیان لەپێ دەکرد. ژنانێک کە جل و بەرگی مۆدەی پاریســیان لەبەرکردبوو، لە تەنیشــت ژنە چارشــێو ڕەشــەکانی ناوشــارەوە، بە جڵی ڕەنگامە و بریقــەدارەوە دەبینــدران. لە ڕۆژهــەڵات، چارشــێوی ڕەش زۆر باوە. مرۆڤ بە ئاسانی ژنی بەمێرد لە کچ جیا دەکاتەوە. ژنەکان، چاوەکانیان پڕکلە دەکرد و سووراوێکی تۆخیان دەکرد. بەڵام، کچەکان هیچکام لەو ئارایشتانەیان نەدەکرد. جگە لە لێنا، کەس سەیری نەدەکردن و هەموو شتەکان بەلای خودی خەڵکەکەوە سروشتی بوو.

لە کۆڵانەکاندا، پیاوەکان زیاتر لە ژنان بەرچاو دەکەوتن. ژمارەیەکیان جــل و بەرگی مۆدەی ئۆرووپا و ژمارەیەکی دیکەشــیان جل و بەرگی نەریتیی کەمینە نەتەوەییەکان و هەندێکیشیان جل و بەرگی شڕودڕیان لەبــەردا بــوو. دووکانەکان پڕ بوون لە شــمەک و دووکانــدارەکان لە پێش دووکانەکانیان دادەنیشــتن و چایان دەخواردەوە. فرۆشیارەکانی سەرشەقامیش، بە دەنگی بەرز ڕێبوارەکانیان بۆ کڕینی شتومەکەکانیان بانگهێشــت دەکــرد. بە بوونــی جزدانێکی پڕ لە پــارەوە، دەکرا هەموو پێویســتییەکی خۆت بدۆزیتەوە. شــار پێکهاتەیەک بــوو لە نەتەوەکان، ئایینەکان، کولتــوورەکان و زمانە جیاوازەکان و هەروەها چالاکییەکان و خــرۆش و ڕەنگە ئاڵــوواڵاکان و هەرئەوەش، ڕواڵەتێکی زیندووی بە کۆڵان و شــەقامەکان دەبەخشی، ڕێک وەکوو ئەو «هەرزان بازاڕە»ی ساڵانە لە ژێر تیشکی خۆرەتاودا بەڕێوەدەچوو، تێکەڵەیەک لە ئێستا و ڕابردوو، لە نەریت و مۆدێرنیتە و هەژاری و ســامانداری لە تەنیشــت یەکترەوە. ئەو دۆخە بۆ هیچ کەس پرســیار خولقێن نەبوو. لێنا حەزی لێبوو لە بەردەم شتومەکە سەرنجڕاکێشەکانی دووکانەکاندا بوەستێت. فرۆشــیارەکان «بــۆ خواردنەوەی چایــەک و بینینی شــمەکەکانیان و حەســانەوە، بانگهێشــتیان دەکرد، بە بێئەوەی ناچار بێت شت بکڕێت. بــەڵام لێنــا، سپاســی دەکــردن و بانگهێشــتەکەیانی بــە بزەیەک ڕەت

دەکــردەوە و ملــی ڕێگای دەگرتــەوە. هەروەها، لینا حــەزی دەکرد لە کۆڵانە لاوەکییە چۆڵ و هێمنەکاندا بگەڕێت و بەم شێوەیە لەگەڵ دۆخی گشتیی شاردا ئاشنا بێت.

■ سەفەری لینا بۆ لای بنەماڵەی عەبدولڕەحمان

ڕۆژێکیــان، عەبدولڕەحمان کە تازە لە مەئموورییەت گەڕابووەوە، بە لینــای ڕاگەیاند کە پێویســتە بچێت بۆ ڕەزاییە، شــاری زێد و شــوێنی ژیانــی بنەماڵەکــەی. هەربۆیەش، لینــا دەبوو بۆ هەمیشــە ماڵئاوایی لە حوســێن بکات، کە هەم مامۆســتای بوو و هەم لــە کاروباری ناوماڵدا یارمەتی دەدا.

عەبدولڕەحمان و لینا بلیتی پاسی نەفەرهەڵگریان کڕی کە لەو کاتەدا تەنیا کەرەســتەی گواستنەوەی موسافیرەکان بوو. لینا هەرگیز سواری پاســێکی وەها کەچە و پەککەوتە نەببوو. هەرچەند لە چێکۆسلۆڤاکیاش کەرەســتەکانی گواستنەوە زۆر باش و ئاسوودە نەبوون، بەڵام نە بەو ڕادەیە!

لــە تــاران بەولاوە، هەرچەند جادەکە قیر بــوو، بەڵام پڕ بوو لە کەند و قوڵک. پاش تەورێز، دیمەنەکە گۆڕدرا، بە شێوەیەک کە هەم جادەکە پڕ بوو لە خاک و خۆڵ و هەم پاسەکە دەبوو بە ڕێگایەکی تەسکی زاڵ بەسەر دۆڵە قووڵەکان، ئاودڕەکان و ڕەوزە تۆقێنەرەکاندا تێبپەڕێ.

کاتێک کە پاسەکەیان لەگەڵ ئۆتۆمبیلێک کە لە ڕووبەڕووەوە دەهات، ڕووبــەڕوو دەبــوو، ناچار دەبوو خۆی بکێشــێتە قەراخی جادەکە. لەو کاتانەدا، مرۆڤ هەستی دەکرد کە پاسەکە بەرەو ئاسمان هەڵدەدرێت.

لــە ڕێگادا، پاســەکە هەندێجار لە پێش چێشــتخانەکانی ســەرەڕێگا ڕایدەگرت. ئەم چێشتخانەگەلە، زۆربەی جار پیس و تەژی لە هەراوزەنا بوون. بەڵام مێزەکان و قاپ و قاچاخەکان و خواردنەکان باش بوون. لە یەکێک لەو وەستانانەدا و لە بەردەم یەکێک لەو چێشتخانانەدا کە تەژی لە موسافیر بوو، دواجار عەبدولڕەحمان تەوانی مێز و کورسیی پێویست

دەستەبەر بکات. دواتر ماوەیەکی کورت بزر بوو. لە گەڕانەوەدا، ڕێگەی ئاودەســتەکەی نیشــانی لێنا دا و گوتی ئەگەر پێویســتت بە ئاودەستە، دەتوانی بڕۆیت، لێنــا تێگەیی کە عەبدولڕەحمان چاوەڕێی دژکردەوەی ئەوە. لە پراگ لێنا هەرگیز پۆخڵییەکی وەهای نەبینیبوو. بۆ ژنێک کە لە ئۆرووپا لەدایک ببوو، باوەڕ کردن بە دۆخی وا قورسە. بەڵام بۆ ئەوەی نەبێتە هۆی ئازاری عەبدولڕەحمان، لێنا نەفرەت و قیزکردنەوەی خۆی نەدرکاند. لێنا دەیزانی کە عەبدولڕەحمان چاوەڕێیە بزانێ لێنا دەڵێ چی. ســەرەڕای ئەوەش دەیویست، هەم بەسەر بێزکردنەوەکەیدا زاڵ بێت و هەم وا بنوێنێت کە ئەوە شتێکی زۆر ئاساییە.

پێشــتر خەڵــک بە بێ کەڵــک وەرگرتن لــە کەوچک و چنــگاڵ نانیان دەخــوارد. پاروە نانێکیان هەڵدەگرت و بەوە برنج یان هەر خواردنێکی دیکــە بوایــە هەڵیاندەگرت و دەیانخوارد. لێناش وەکــوو ئەوانی دەکرد و تەنانــەت هەوڵــی دەدا وەها نیشــان بدات کە زۆریش قــورس نییە... هەنــدێ جاریش، حــەزی دەکرد ڕەخنە بگرێت، بــەڵام دەیزانی کارێکی ســاویلکانە و بێســوودە و دواجــار بە زەرەری خۆی دەشــکێتەوە. بە هەڵبژاردنــی عەبدولڕەحمان، خۆی ئەم شــێوە ژیانــەی هەڵبژاردبوو و هەربۆیــەش مەجالی گلەیــی و گازندە نەبوو. هەندێجار تووشــی هەڵە دەبوو. چارەیەک جگە لە فێر بوونی نەبوو و دەیبینی کە هاوسەرەکەی حەزی لەو ئاکارانەیەتی.

پاش ساڵانێک، عەبدولڕەحمان بە لێنای گوتبوو، ترساوە لەوەی کە لێنا بگەڕێتەوە بۆ وڵاتەکەی خۆی. عەبدولڕەحمان ژنانێکی بیانیی دەناســی کە شوویان بە پیاوە ساماندارە ئێرانییەکان کردبوو و سەرەڕای ئەوەش کە هاوســەرەکانیان سەرقاڵی کاروباری سیاسیش نەبوون، بەڵام پاش ماوەیەک هاوســەرەکانیان بەجێهێشــتووە و گەڕاونەتەوە بۆ وڵاتەکەی خۆیان.

لێنا، تەنیا دوو خانمی چێکیی دەناســی کە شــوویان بە پیاوی ئێرانی کردبــوو. یەکێکیان، گەڕابووەوە بۆ وڵاتەکەی خۆی و دووهەمیشــیان،

هاوسەرەکەی، لەگەڵ منداڵەکانی، لەماڵی باوکی خۆی بەستبوویەوە. ئەم ژنە جگە لە خودا، هیچی شک نەبردووە، نە پارە و نە کاغەز و ساڵانێکی زۆر ژیانێکی تاقەتپڕووکێنی ئەزموون کردبوو. بەوحاڵەشەوە، مێردەکەی ژنێکی دیکەشی هێناوە و منداڵێکیشی لێ بووە. تەنیا، لە دەرئەنجامی ئەو دۆخە ئاڵۆزەی کە پاش هاتنەسەرکاری خومەینی هاتەئاراوە، دەرفەتی ئەوە بۆ ئەو ژنە رەخسا کە ڕابکات و بگەڕێتەوە بۆ ئۆرووپا. بەڕاستی پێویستی بە ورە بەرزی هەبوو. بەڵام لینا هیچ هۆکارێکی بۆ ڕاکردن نەبوو.

ڕەزاییە بەڕاستی شاری هەموو زمانەکانە. لەم شارەدا ئایین و نەتەوە جیاوازەکان، بریتی لە کورد، ئازەری، ئاسووری، تورکمان، ڕووس، موسوڵمان، مەسیحی، جوولەکە، زەردەشتی و...هتد، پێکەوە دەژیان. لەو ڕووەوە کە چەندین سەدە بوو ژیانیان تێکەڵ بوو، جۆراوجۆریی نەریتەکان و شێوازی ژیانیان، نەدەبووە هۆی سەرسوورمانی هیچ کەس. چالاکییەکانیان تێکەڵ دەبوون و یەکتریان تەواو دەکرد. منداڵەکانیان پێکەوە دەچوونە قوتابخانە. هاتوچۆی ماڵی یەکتریان دەکرد و هەموو، شارەکەیان خۆشدەویست. ڕەزاییە شاری بێشەڵان و مێرگە دڵڕفێنەکان بوو و ڕووبارێکی جوان بە ناو شارەکەدا تێدەپەڕی. ڕۆخی ڕووبارەکە پڕە لە باخی ڕەز و میوە. کاتێک کە دەوڵەتی ئیسرائیل، جوولەکە پرش و بڵاوەکانی سەرانسەری دنیای هاندەدا کە بگەڕێنەوە بۆ ئیسرائیل و لەوێ نیشتەجێ بن، تەنیا بەزازێکی جوولەکە بڕیاڕی گەڕانەوە بۆ ئیسرائیلی دا.

خەڵکی شار بە شلۆمۆ Shlomo بانگیان دەکرد. شلۆمۆ پاش ٦ مانگ مانەوە لە ئیسرائیل، گەڕایەوە بۆ ڕەزاییە. وسووقوددیوان کە ماوەیەکی زۆر بوو کوتاڵی هەموو بنەماڵەکەی لە شلۆمۆ دەکڕی و لە گەڕانەوەکەی زۆر خۆشحاڵ بوو، پرسیاری لێدەکات بۆچی گەڕاوەتەوە. شلۆمۆ وەڵامی دابووەوە: «لەوێ جوولەکە زۆرە و ئەوەش لە تیجارەتدا باش نییە».

خەڵک بە پێکەنینەوە، ئەم نەقڵەیان دەگێڕایەوە و لە گەڕانەوەی شلۆمۆ خۆشحاڵ بوون.

■ ماڵی باوکی عەبدولڕەحمان

پاش گەیشتنیان بۆ ماڵی باوکی عەبدولڕەحمان، بە ڕوویەکی خۆشەوە پێشوازی کران و لە ماڵێکی بچووک کە لەوپەڕی حەوشەکە و بەرانبەر ماڵی باوک و دایکی عەبدولڕەحمان بوو نیشتەجێ بوون. ئەوان دەبوو ماڵەکەیان لەگەڵ براگەورەکەی عەبدولڕەحمان «حوسێن ئاغا» و «عەدالەت»ی هاوسەری و دوو کوڕی دیکە بە ناوی ئەردەڵان و سەعید دابەش بکەن. لێنا و عەبدولڕەحمان دوو ژووریان هەبوو. ژوورێکی گەورە کە پەنجەرەیەکی هەبوو و ژوورێکی بچووک لە تەنیشت ژوورەکەیانەوە. فەرشێکی گەورە لە ژوورەکەیان ڕاخرابوو کە تەواو پڕی کردبووەوە. مێزێک و دوو کورسی و تەختێکی خەویشی تێدا بوو. ئاو و ئاودەست و شتی دیکەش لە حەوشەکە بوون. لێنا شەو بە ئاسوودەیی خەوت و تەنیا لە کاتی چوونەدەرەوەی عەبدولڕەحمان و داخستنی درگاکەدا خەبەری ببوەوە. سەفەرێکی ماندوویی هێن بوو و هەربۆیەش، ئەو ئاستەم بتوانێ خۆی لەگەڵ ئەوێ بگونجێنێت. زەینی پڕاوپڕی هەستە سەیروسەمەرەکان بوو. وەکوو کۆتەرە دارێک لێی نوستبوو، لە پێخەفەکەیدا بە چێژەوە باوێشکی دەدا و چێژی لەو خۆرەتاوە وەردەگرت کە لە پەنجەرەکەوە خزابووە ژوورەکەوە. ڕێک لەوکاتەدا، لەپڕ، درگاکە بە زرم وکوت کرایەوە و ژنێکی بەتەمەن خۆی کرد بە ژووردا و گەیشتە لای تەختی نووستنەکە و لێفەکەی لەسەر لێنا هەڵدایەوە و لە سەرەوە هەتا پەنجەی پێی لێنای ڕووت و تۆقیوی دایەبەر نەزەر و دواتر هەر بەو شێوەیە کە هاتبووە ژوورەوە، وەدەرکەوت و ڕۆشت. ئەو ڕووداوە بۆ لێنا سەرەڕای ئەوەی بڕیاڕی دابوو هەموو شتێک تەحەمول بکات، بەدەر لە تاقەت بوو. هەبۆیەش بە پەلە جلوبەرگەکانی لەبەرکرد، منداڵەکەی کە ماوەیەک بوو لە

تەختــی نووســتنەکەیدا کەوتبــووە گــڕوگاڵ، هەڵگرت و بــۆ دەربڕینی ناڕەزایەتــی لە ژوورەکە چووەدەرەوە. عەبدولڕەحمانی بینی کە بەدەم قاقای پێکەنینــەوە گوتی: «زەڕی خانم بوو. باوکم لەمێژە تەڵاقی داوە. بــەڵام ئــەو مافی ئەوە بــە خۆی دەدا کە ســەر لە هەموو شــتێک لەمماڵەدا دەربکات. زەڕی خانم ویســتی بزانێ تۆ بیچمت چۆنە. ئێســتاش تێگەیشــتووە. چونکوو زەڕی خانم هــاواری دەکرد کە هەڵبژاردنی من لــە ژن هێناندا باش بــووە! ئەگەر دەتهەوێ زیاتریش بزانی، باوکیشــم دەیوست بزانێ کە تۆ خوشکت هەیە؟». لێنا کە هەم توورە بوو و هەم خۆشــحاڵ، سەرسووڕماو ســەیری مێردەکەی دەکرد. عەبدولڕەحمان کە باش دەیزانی لێنا نە خوشکی هەیە و نە برا، ئاوا بۆی شی کردەوە: «لێرە، ئەم شــتە، بەو مانایە کە باوکم ئەوەندە تۆی بەدڵە، کە ئامادەیە خوشکت بێنێ.»

ئەم شتە، بۆ لێنا، ڕازێکی دیکەی لە خۆ دەگرت و پرسیاری لە خۆی دەکرد کە چۆن دەبێ پیاوێکی «ڕیش ســپی» و بەڕێز، بە ئامادەبوونی ژن و کــچ و بووکەکانی، وەها شــتێک بڵێت؟ هەمــوو بە دەم وچاوێکی پڕ لە گاڵتە و پێکەنینەوە سەیری لێنایان دەکرد. لێنا سەیرێکی نانەخانم دایکــی عەبدولڕەحمانــی کرد. نانە خانم، خۆی بە شــتێکەوە ســەرقاڵ کردبــوو و وای دەنوانــد کە هیــچ ڕووی نەداوە (ماوەیەکــی خایاند تا نانــە خانــم، بۆ لێنای بگێڕێتــەوە کە چەندە لەو گاڵتــە و دەمتەڕییانەی مێردەکەی، ســەرەڕای ئەوەی چەند ژنی هەبوو، دڵگران و بێزار بووە). لێنا ســەیری هاوسەرەکەی دەکرد و چاوەڕوان بوو ئەو دۆخەکەی بۆ ڕوون کاتــەوە. بەڵام عەبدولڕەحمان ســەرقاڵ بوو و لە ناخی دڵەوە و شەیدایانە پێدەکەنی.

■ بەرکەوتنی کولتوورەکان

لێنا لە شارســتانیەتێکەوە هاتبوو کە لەودا، چەندین ســەدە بوو تاک هاوســەری چەســپا بوو. ڕێز گرتن لە ژنان، لە ســەردەمی شەڕەکانی

هووسـیتەکانەوە (سـەدەی پازدەهەمی زایینی) لە زەینـی ناخودئاگای کۆمەڵگـەدا جێگر بووە. لـە ماوەی ئەم جەنگانەدا، پیـاوەکان دەچوون بـۆ شـەڕ و ژنان لە هەمـوو بوارەکاندا جێی پیاوەکانیـان دەگرتەوە و بـەم شـێوەیە، ژنان توانییان پیـاوەکان ناچار بکـەن ڕێزیان لێ بگرن. هەرچەند دواتر، پیاوەکان سـەرلەنوێ باڵادەستی و سەروەریی خۆیان جێگـر کردەوە، بەڵام مێـژوو توانا و لێهاتووییەکانـی ژنانی بە پیاوان سەلماندبوو و ئەوەش، فەرامۆش نەکرابوو.

لـە کۆمەڵگەیەکدا کـە عەبدولڕەحمانی تێدا گـەورە ببوو، هەموو ئەو شتانەی کە پەیوەندی بە پەیوەندییە مرۆییەکان و بە تایبەتی بە ژنانەوە هەبوو، لەگەڵ ئەو شـتانەدا کە لینا دەیناسـین، جیاواز بوو. دیارە ئەو بـەراورد کردنەش لە شـوێنی خۆیـدا نەبوو، چونکوو سـووکایەتی بە هەردوولا دەکرا. هەر لە سەرلەبەیانیی یەکەمین ڕۆژدا، لینا فێر بوو کە فرەژنی، چەشـنە جیاوازەکانی هاوسەرگیری، ڕوانگەی خەڵک بەرانبەر بە ژن، دۆخی ژنان لە کۆمەڵگەدا، لە سـەردەمی پێش لە بە ئیسـلامیی بوونـی ئێـران ئاڵوگۆڕێکی ئەوتۆی بەسـەردا نەهاتووە و سـەرەڕای هەمـوو ئەو دڵنیاییانەی کـە عەبدولڕەحمان لە پراگ، پێش لە پێکهێنانی ژیانە هاوبەشـەکەیان پێی دابوو و سـەرەڕای ئەوەیکە عەبدولڕەحمان نادادپەروەریی دژ بە نەتەوەی کورد و بە تایبەت ژنانی ڕەت دەکردەوە و خەباتـی عەبدولڕەحمان ڕێـک لە ڕەوتی ئاڵوگۆڕ لـەو ڕوانگەگەلەدا بوو، بەڵام دیسانەوەش لینا ترس هەڵیگرتبوو.

لـە پێوەندی لەگەڵ پرسـیاری خەزووریدا، لینـا دەیزانی کە بابەتەکە جیددی نییە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا هەڵگری ڕاستیگەلێک بوو و واتاکەی ئـەوە بوو: «تۆ کـوڕی منت بـردووە، منیش دەتوانم خوشـکی تۆ بۆ خۆم هەڵگرم!» و ئەم چەشـنە ژیانە هاوبەشـە لە زمانی کوردیدا «ژن بە ژنە»ی پێدەگوترێت. بەم چەشـنە کە دوو پیرە پیاو دەتوانن سـات وسـەودایەک لە شکڵی «شمەک لە بەرانبەر شمەک»دا ئەنجام بدەن و بە وتەیەکی دیکە: «کچێکی گەنج لە بەرانبەر کچێکی گەنجی دیکەدا».

چەشـنێکی دیکـەش لـە هاوسـەرگیری هەیـە و ئەویش «سـیغە» (هاوسەرگیریی کاتی)یە. ئەم چەشنە هاوسەرگیرییە، کاتێک ڕوودەدات کـە پیاوەکە لە سـەفەر بێت و لە هاوسـەرەکەی دوورکەوتبێتەوە. لەو حاڵەتـەدا، پیاو ژنێک هەڵدەبژێرێت و لەگـەڵ ئەو ژنە دەچێتە لای مەلا و هاوسـەرگیرییەک بە شـێوەی «سـیغە» (کاتی) لە لایەن ئەو مەلاوە و بـۆ ماوەیەکـی دیاریکراو گرێ دەدرێت. ئەو ماوەیـە دەتوانێت پاش نیوەڕۆیەک، هەفتەیەک یان چەند مانگ بێت و ئەوەش لە ڕاستیدا چەشنێک لەشفرۆشییە کە لە لایەن ئیسـلامەوە شەرعیەتی پێبەخشراوە. لەوێ، لە تەنشت حەوزی ناوەڕاست حەوشەکەدا و بە ئامادەبوونی ڕێژەیەکی زۆر لە ئەندامانی بنەماڵە، وسـووق ئاغا بەو گاڵتەیە، ڕەزامەندیی خۆی لە هەڵبژاردەی کوڕەکەی دەردەبڕی و هەموو باش لە مانای قسـەکانی ئەو تێدەگەیشـتن و ئەوە تەنیا لینا بوو کە ئەو گاڵتەیە بە لایەوە جوان نەبوو.

زەڕی خانم زۆرجار دەهات بۆ ئەو ماڵە. لینا دەیبینی کە هەڵترووشکاو، پاڵی بە دیواری تەنیشت چێشتخانەکەوە دەدا و بە دەنگی بەرز دەستی دەکرد بە قسـە کردن و لێکدانەوە و هەڵسەنگاندن. بۆ خەڵکی ئەو ماڵە، ئەو دیاردەیەک بوو کە پێویست نەبوو وەدەربنرێت. خەڵکی ئەو ماڵە بە نیسبەت ئەوەوە خەمسارد بوون. بەڵام هیچ کینەیەکیشیان لێی نەبوو و ئەگەر سنووری خۆی ببەزاندایە، تێیان دەگەیاند. ژنێکی سەرکەش بوو و خۆی لە قسـە کردن و لێکدانەوە و شـرۆڤە کردن بێبەش نەدەکرد. بـەڵام هێندەشـی نەدەخایاند کـە بێدەنگ دەبوو و بـۆ ماوەیەکی زۆر متەقی لێوە نەدەهات. زەڕی خانم دەیزانی کە نابێ مێشێ بکاتە گامێش و زێدەڕۆیی بکات.

لینـا و مینـای بچکۆلانە لە لایەن هەمـوو ئەندامانـی بنەماڵەوە زۆر ئاسـایی وەرگیرابـوون، دەتگوت لە مێـژە پەیوەندییان بـەو بنەماڵەوە هەبـووە. لینـا لەو بابەتەوە، بە قووڵی هەسـتی بە ئەمەگداری دەکرد و هـەر ئەوەش یارمەتیی لینای دابوو کە زۆر سـاناتر خۆی لەگەڵ خوو

و خدەکانــی بنەماڵــە و نەریتەکانی کۆمەڵگەدا بگونجێنێت. لە ڕاســتیدا شــتێک زیاتر لە ئەمەگداری بوو. هەم کیژۆڵەکەیان خۆش دەویســت و نازیان دەکێشــا و هــەم کوڕەمام و کچەمامــەکان، لێنایان بۆ گەڕان و پیاســە دەبردە ناوشــار. بۆ یەکەمین جار لە ژیانیدا، لێنا، بەختەوەریی ناوبنەماڵەی دەبینی. لێنا، هەرچەند ژنێکی پێگەیشــتوو بوو و ئیتر دایک بوو، بەلام لە ملکەچ بوون بۆ دایک و بابی مێردەکەی لاریی نەبوو. ئەو دەیزانی کە بۆ ئەوەی بە تەواویی و بە شــێوەیەکی ڕاستەقینە لە لایەن بنەماڵەی هاوســەرەکەیەوە وەربگیرێت، هێشتا زۆر شت هەیە کە دەبێ فێریــان بێت، هەربۆیەش، گوێڕایەلیی دەنواند، ئەو نەیدەویســت وەکوو ئۆرووپاییەک تووشــی هەڵەگەلێــک بێت کە ببێتە هــۆی بریندارکردنی هەســتی ڕۆژهەلاتییــەکان. هەربۆیــەش تەنانەت لەو کاتانــەدا کە هەوا گەرم بوو، گۆرەوی لە پێ دەکرد و قۆڵی تا ئانیشــک دادەپۆشــی (لەو کاتەدا داپۆشــینی باسک تا ئانیشــک بەس بوو، بەڵام پاش بەدەسەڵات گەیشــتنی خومەینی، دەبوو باســک هەتا مەچەکی دەســت داپۆشــراو بێت!). کاتێکیش دەیویســت لە ماڵ بچێتە دەرەوە، دەبوو هەمیشــە نانە خانم ئاگادار بکاتەوە.

لــەو خووگەلــەی کە لێنــا دەبوو فێــری ببێت و دەروونیــی بکانەوە، پەیوەندیی بە پێکەنینەوە هەبوو، ژنێکی هاوســەردار نەدەبوو بە دەنگی بــەرز پێبکەنێــت. ئــەو دەیتوانی پێبکەنێــت و ددانەکانیشــی دەربخات، بەڵام بــە هێمنی. کچەمامەکان و کچەخاڵەکان و کچەپوورەکان، خۆیان لــە پێکەنین بێبەش نەدەکــرد. بەڵام، ئەوان مێردیان نەبــوو. ئەگەر لێنا جارجارە لە بیری کردبایە، ئەگەر عەبدولڕەحمان لە تەنیشــتیەوە بوایە، بە توندی دەســتی دەگوشــی و ئەگەریش دوور بوایە، بە نیگایەک تێی دەگەیانــد. وردە وردە، وەکوو بابەتەکانــی دیکە، لێنا، ئەو بابەتەش فێر بوو. دیارە ئەو خووە دژی سروشــتی ئەو بوو و هەربۆیەش پێویستی بــە هەوڵێکی زۆر هەبوو لە لایەن لێناوە. بە شــێوەیەک کە دواجار ئەو پێکەنینی بە شێوەی پێشووی خۆی بە تەواوی لەیاد کرد.

هەنـدێ جار، شـتی سـەیر وسـەمەرە ڕووی دەدا: ڕۆژێکیـان، لێنا لە حەوشـی ماڵەکە تووشـی بوونەوەرێکی سەیر و سـەمەرە بوو کە تۆقاندی. قژەسەری، لێنای دەخستەوە بیری کۆمەڵە بزمارێکی ڕەش و تێکچڕژاو و درێژ و کورت. قەپۆزی لە کەروێشـک دەچوو و زاری پڕ لە کونی ڕەش بوو. یەکێک لە چاوەکانی خێل بوو و چاوەکەی دیکەشی بە پەڵەیەکی سـپی داپۆشـرابوو. هەموو دەموچاوی پڕ بوو لە شـوێن برینگەلێـک کە بەهۆی دمەڵی کیماوییەوە دروسـت ببون و ئێرانییەکان پێیـان دەگـوت «زەردە برین» و لـەو وڵاتەدا بـە زۆری بەدی دەکرا. جگە لەوەش، ئەو پشـتی کووڕ بوو و لاقیشـی دەشەلی. لێنا، سەبارەت بەو بوونەوەرە پرسـیاری لە هاوسـەرەکەی کرد. عەبدولڕەحمان بۆی شـی کردەوە کە ئەوە قەرەواشـی دایکیەتی و هۆکاری هەڵبژاردنی لە لایەن دایکیەوە ئەوە بووە کە هاوسـەرەکەی شـاکاری دڵداریی زۆری نواندووە و ئەم بوونەوەرە بەو ڕواڵەتە تۆقێنەرەوە جێی تەماح تێکردنی هاوسەرەکەی نەبوو.

عەلی خانی هێوەری کە پزیشک بوو، ڕۆژێکیان بۆ لێنای گێڕابووەوە کە بۆخۆی شـاهێدی هۆکاری ڕۆشتنی قەرەواشێکی ئەو ماڵە بووە کە کچێکی گەنج و دەلالیش بووە. نانە خانم، بۆ دوورکەوتنەوە لە گەرمای هاویـن، چووبوو بۆ یەکێـک لە گوندەکان (ئەو خاوەنـی چەندین گوند بوو) بەڵام وسووق ئاغای هاوسەری لە شار مابۆوە. ڕۆژێک وسووق داوای لە کوڕەکانی خۆی حسـێن و عەلی کردبوو کە بۆ چارەسـەری کێشەیەک بڕۆن بۆ شار.

«لـە نیوەی ڕێـگادا تێگەیین کە یەکێک لـە بەڵگەنامەکانمان نەهێناوە. حسـێن داوای لێکردم بگەڕێمەوە و بەڵگەنامەکە بهێنم. کاتێک دەرکەی ماڵەکەم کردەوە و هەموو حەوشـەکەم دایە بەر نەزەر، بینیم کە باوکم (لـەو کاتەدا ئەو هەشـتا سـاڵ تەمەنی هەبـوو) لە ژێـر دارگوێزەکەدا وەستاوە ڕووی لە سەرەوە کردووە و بەدەم ڕاوەشاندنی گۆچانەکەیەوە بـە دەنگی بـەرز دەڵێت: «مەترسـە! وەرە خوارەوە، ئـازارت نادەم!»

قەرەواشـــەکە پەنـــای بردبووە بـــەر لقێکی بەرزی دارەکـــە و بە دەنگی بەرز داوای لە ئاغا دەکرد وازی لێبێنێت».

لەبـــەر ئەوەی زۆریەک لە قەرەواشـــەکان گازندەیـــان لە ئاکاری ئاغا هەبوو، نانەخانم تەنیا ژنانی ناشیرینی بە قەرەواشی وەردەگرت.

خزمەتکارێکـــی پیاویش هەبوو بە ناوی مەمەد قولی (محەممەد قولی) کە هەر لە منداڵییەوە لە خزمەتی بنەماڵەدا بوو. لە کاتی گەیشتنی لینادا، مەمەد قولی ئیدی پیر ببوو. ئەو وەکوو ڕابردوو نەیدەتوانی کار بکات. بەڵام بەو حاڵەشەوە، بەقەدەر توانا یارمەتی بنەماڵەی دەدا و ئەندامانی بنەماڵەش قەدریان دەگرت و وەکوو ئەندامێکی بنەماڵە هەڵســـوکەوتیان لەگەڵ دەکرد و ئەوەش یەکێک لە باشـــییەکانی بنەماڵە فیئۆداڵەکان بوو کە ڕێزی بەساڵاچووانیان دەگرت و لە کاتی پیریدا ئاگایان لێیان دەبوو و چاوەدێرییان دەکردن.

مەمەد قولی نەخۆش کەوتبوو و کەســـیش نەیدەزانی نەخۆشینەکەی چییـــە. نانـــە خانم دەیگوت کە زۆری بە تەمەنـــەوە نەماوە. مەمەد قولی لە حەوشـــی ماڵەکەدا و لە ماڵدا خۆی بۆ ئەملاوئەولا ڕاکێش دەکرد و دەی‌ناڵاند. ئازارێکی زۆری دەکێشا. لینا پرسیاری کرد کە بۆچی نایبەن بۆ لای دوکتور. وەڵامیان دایەوە کە: «مەمەد قولی خۆی نایەوێ». لینا چـــوو بۆ لای مەمـــەد قولی بۆ ئەوەی لەو بارەوە قســـەی لەگەڵ بکات. مەمەد قولی دەستی ڕاوەشاند و هەناسەیەکی قووڵی هەڵکێشا، تەنیا بە شێوەیەکی سەیر و سەمەرە سەیری لینای کرد و ئیتر هیچ.

لینا، بۆ چوونەدەرەوە لەو ماڵە بچووکە، ناچار بوو لە چەند پلیکانێک کە لەبەردەم ماڵەکەدا بوو داگەڕێتە خوارێ. سەرداوەکەش ڕێک کەوتبووە ژێر ئەم پلیکانانەوە. ڕۆژێکیان، لینا دەنگی ناڵەناڵێکی لە نزیکەوە بیست. دەنگـــی ناڵەناڵی مەمـــەد قولی بوو. ئەو لەپێش دەرکەی ســـەرداوەکەدا دانیشتبوو و شەڵوارەکەی لە قولەپایەوە هەتا ئەژنۆی هەڵکردبوو و لە ئەژنۆیەوە بەرەوخوار، زەرووی گەورە گەورەی نابوو لە گۆشتی لاقی کە بە هۆی مژینی خوێنی زۆرەوە ڕەش هەڵگەڕابوون. ئەوە یەکەمجار

بــوو کە لێنا زەرووی «لە کاتــی مژیندا» دەبینی. لێنا تۆقیبوو. ڕواڵەتی پیرەپیاو، وەکوو کەسێک کە لەگیانەڵڵادا بێت، بۆر هەڵگەڕابوو.

لێنا هاواری کرد و گوتی: «ئەوە چی دەکەیت!»

پرەپیاو وەڵامی دایەوە: «بڕۆ، وازم لێ بێنە».

لێنــا بەرەو مــاڵ ڕایکرد بۆ ئەوەی داوای یارمەتــی بکات و پیرەپیاو ڕازی بــکات زەرووەکان لــە لاقی بکاتەوە. تەنیــا نانەخانم لە ماڵ بوو. ئەو باســکی لێنــای توند گرت و ناچاری کرد چوارمشــقی لەبەردەمیدا دانیشــێت، لێنا کە بەو شێوە دانیشتنە ڕانەهاتبوو، زۆر زوو هەستی بە ماندوویەتی و ئازار کرد.

نانە خانم کە بە ئاسووری و ئازەری دەدوا و تا ڕادەیەکیش کوردی دەزانــی، لەو کاتەدا، هیچ زمانێکی هاوبەشــی لەگەڵ لێنادا نەبوو. بەڵام ئەوان لە یەکتر تێدەگەیشــتن. هەم شی کردنەوەی ئەم بابەتە قورسە و هەم ئەوەیکە ڕۆژ لەگەڵ ڕۆژ، ئەو دووانە زیاتر لە یەکتر تێدەگەیشتن. نانــە خانــم کە لێنای لەبەردەم خۆیدا دانیشــاندبوو، گوتی: «تۆ خوو و خدەکانی ئێمە نازانی. مەمەد قولی دەزانێ چی دەکات، هەربۆیەش تکات لێدەکــەم وازی لێبێنە». نانە خانم ڕێک وەک مامۆســتایەک، بە هێمنی قســەی دەکرد. هەندێجار لێنا بە زمانی فارســی، قســەکاتی پێدەبڕی و داوای لێدەکرد تا مانای وشەیەک کە لێی تێنەگەییوە بۆی ڕوون بکاتەوە و خەســووی بە تاقەتەوە وتەکانی دووپــات دەکردەوە تا لێنا بەجوانی لێیان تێبگات.

جارجارەش، نانە خانم دەیگوت کە عەبدولڕەحمانی وەکوو بچووکترین کوڕی خۆی زۆر خۆشدەوێ. عەبدولڕەحمان بۆ درێژەدان بە خوێندن بۆ شوێنێکی دوور سەفەری کردبوو و نانە خانم هەمیشە لەبیری ئەودا بــوو. نانەخانــم دەیگوت کــە عەبدولڕەحمان تا تەمەنی پێنج ســاڵانیش دەهات بۆ لای و لە مەمکی دایکی شیری خواردووە.

نانەخانــم زۆر گەنــج بووە کە شــووی کردووە و ناچــار بووە ببێتە موسوڵمان و هاوکاتیش جەختی لە لێنا دەکردەوە کە تۆ نابێت بە خراپ

لــەو بابەتــە تێبگەیت، چونکوو بــۆ هەموومان تەنیا یــەک خودا بوونی هەیە، ئێســتا مەســیحی بێت یان موســوڵمان یان جوولەکە، جیاوازیی نییــە. نانەخانم بە شــێوەی نهێنی عەبدولڕەحمانــی لەگەڵ خۆی دەبرد بۆ کڵێســە، چونکوو دەیویســت کوڕەکەی لە هاوئایینەکانی دایکی واتە مەســیحییەکان تێبگات و قبووڵیان بــکات و عەبدولڕەحمان کە تەنانەت پاش پێگەیشــتن و گەورەبوونیشی هەمیشە ئەوەی لە یاد بوو، هەرگیز ئەو ڕازەی ئاشکرا نەکرد.

نانــە خانم، هەموو خۆشەویســتیی خۆی دابوو بە وســووقوددیوان، بەڵام خۆشەویســتیی وســووق بەوڕادەیە نەبوو. نانە خانم پەنجەکانی هەڵدەگلۆفــی و دەیگوت: « ئاخ...ئاخ، تۆ نازانی ئەم پیاوە چەند بە هۆی ژنانەوە ئازاری داوم».

لێنا پرسیاری کرد: «ژنی زۆری هەبووە؟»

نانە خانم، ناوی ٢٥ ژنی بۆ هەڵدابوو، بە زیاد کردنی هاوسەرگیرییە کاتییەکانەوە و ...هتد.

قورعــان مافی ئەوە بە موســوڵمانەکان دەدا کە هــاوکات چوار ژنی فەرمییــان هەبێت. وســووق ئاغا، دانــی بەوەدا دەنا کــە ٩ ژنی هێناوە (بەڵام جەختی لەوە دەکردەوە کە هەرگیز لە چوار ژنی فەرمی زیاتری نەبــووە). ئەو هــەرکام لە ژنەکانی لە گوندێک نیشــتەجێ دەکرد تا لەو ڕێگەوە، دوور لە یەکتر بژین.

ڕۆژێــک نانــە خانم بە لێنای گــوت: «ئێمە، هەردووکمــان لەم ماڵەدا غەریبیــن». بــەڵام لێنا لە واتای قســەکانی ئەو تێنەدەگەیــی. نانەخانم قۆڵ کراســی خۆی و لێنای هەڵکرد و بە پەنجەی شــایەتیمان ئاماژەی بە پێســتی قۆڵی هەردووکیان کرد و گوتی: «ســەیر بکە، منیش وەکوو تۆ سپیم و ئەگەر ڕەنگی دەست و دەموچاوم هەندێ تۆخترە، بە هۆی خۆرەتاوەوەیە».

بەڵام لێنا دیســانەوەش تێنەدەگەیشــت. دواجار، ئەو ژنە کراسەکەی هەڵدایەوە و زگە خڕ و ســپییەکەی خۆی نیشــانی لێنا دا. ئەوسا لێنا لە

واتای قســەکانی تێگەیشــت و ئەوەش ئەوە بوو کە ڕەنگی پێســتی ئەو دوانە وەکوو یەکە. پێدەچوو خەسووی نیگەرانی بووکەکەی بووبێت کە وەکوو خۆی لە شوێنێکی دوورەوە هاتبووە ئەو بنەماڵەیەوە.

لێنــا حەزی دەکرد خەســووی لە ئامێــز بگرێت، بەڵام لــەو ڕووەوە کە تووشــی ورووژان ببوو، دەســتی خەســووی ماچ کرد. لە ڕاستیدا، نانەخانم لێنای وەکوو بووکی خۆی قبووڵ کردبوو و بە بێ پەردەپۆش کردن، باســی ئــازار و چەرمەســەرییەکانی خــۆی بۆ دەکــرد. لێناش هــەر لە منداڵیەوە ئازاری بێدایکیی کێشــابوو. ئەو هەرگیز هەســتی بە کاریگەرییەکــی وەهــا وروووژێنەر نەکردبوو کە لەوکاتــەدا لە بەرانبەر نانەخانــمدا هەســتی پێکردبوو. ئەو کــە دایکی خۆی بــە کردەوەیەکی یەکجار توند و تیژ لەدەست دابوو، ئێستا لە ناخی نانە خانمدا، زڕدایکێکی دۆزیبووەوە کە ئەوی قبووڵ کردبوو.

ســەرەڕای ئــەوەش، لێنا دەیزانی کــە ئەوان بە زوویــی ناچار دەبن لێــک دابڕێــن. لێنا تێگەیشــتبوو کە دایکــی عەبدولڕەحمــان لە هەڕەتی گەنجیەتیدا شــووی بە پیاوێک کردبوو کە ســی ساڵ لە خۆی گەورەتر بــوو، ســەرەڕای نەخوێندەوارییەکەی، ژنێکی باش و تێگەیشــتوو بوو. ئەم ژنە، بە تێپەڕینی زەمەن فێر ببوو کە هاوســەرەکەی خۆش بوێت، هەرچەند کە هاوسەرەکەی زۆری ئازار دابوو و ئێستاش لە ماڵدا، تەنیا پێویستی بە کاری ئەو هەبوو.

کــوڕ و کچەکانــی ژیانی هاوســەرییان پێکهێنابــوو و وەدوای ژیانی خۆیــان کەوتبــوون. نانەخانم، بە تەنیا لە ناو کەســانێکدا مابووەوە کە تەنیا پێویســتیان بە کار و لەخۆبووردوویــی ئەو هەبوو و لە بەرانبەر کار و فیداکارییەکانــی نانەخانمدا هیــچ ئەمەگدارییەکیان دەرنەدەبڕی. نانەخانم لەو بێڕێزییە ئازاری دەکێشا. هەربۆیەش، بڕیاری دابوو چیدیکە خزمەت بە کەس نەکات. ئەوەش ببووە هۆی ئەوەی کە ئەوان خۆشیان نەوێــت. لەو کاتــەوە، زەمەنێکی زۆر تێپەڕیوە، بەڵام بۆ لێنا ئەســتەمە قســە وباســەکانی نێوان خۆی و خەســووی فەرامۆش بکات. ڕەنگە بە

هۆی ئەوەوە کە ئەندامانی بنەماڵە پاشـــەملە زەمی نانە خانمیان دەکرد و لێناش دەیویســـت وێڕای داکۆکی کردن لە خەســـووی، پێیان بڵێت کە ئەو نانەخانمەی ئەو ناسیویەتی، کەسێکی دیکەیە و ئەو نانەخانمە نییە کە ئەوان باسی دەکەن.

وســـووقوددیوان لە تەمەنی نزیک بە سەت ساڵیدا کۆچی دوایی کرد. پاش دوو ساڵیش نانەخانم کۆچی دوایی کرد (ئەو کاتە لێنا دە ساڵ بوو لەگـــەڵ ئەوان دەژیا). نانەخانم کە نەخۆش بوو، ڕازی نەدەبوو دەرمان بکرێت. لە ڕاســـتیدا، ئەو چیدیکە نەیدەویست بژی. بنەماڵەی بە شکۆی وســـووقوددیوان، بۆ لێنا وەکوو جێگرەوەی بنەماڵەیەکی ڕاســـتەقینەی لێهاتبـــوو. لـــەم بنەماڵەیەدا، لێنا هەســـتی بە خۆشـــی و ئارامی دەکرد. ئـــەوەش، پێی ســـەلماندبوو کە مرۆڤ دەتوانێ لە هـــەر دۆخێکدا، بگاتە ئۆخژنی دەروونی، تەنانەت لە وڵاتێکی دواکەوتووی وەکوو ئێرانی ئەو سەردەمەدا. لێنا هەرگیز بەختەوەریی ئەو سەردەمە و ئەو ساڵانەی لە یاد نەکردووە.

بـــەڵام تەنانـــەت لە ڕەزاییـــەش، لێنـــا ڕووبەڕووی ســـاتە دژوارەکان بووەوە. لە بنەماڵەیەکی گەورە و بەربڵاودا، هەمیشـــە جیاوازیی بیروڕا و ناتەبایی بوونی هەیە. بۆ لێنا، بەشێک لە نەریتەکان جێی قبووڵ کردن نەبـــوون. بەڵام، ئـــەو ئاگایانە ڕەچاوی دەکردن. چونکـــوو، لە ڕوانگەی ئـــەوەوە گۆڕینـــی کوتوپڕی ئـــەو نەریتانەی کە بە تێپەڕینی ســـەدەکان لـــە کۆمەڵگەیەکـــدا جێگیر ببوون، کارێکی بێهوودە بوو. دیارە، شـــایانی وەبیرهێنانەوەیـــە کـــە خـــودی زەمـــەن، وردە وردە لـــە زەینـــی خەڵکدا گۆڕانکاری و ئاڵوگۆڕی دروســـت دەکرد. ســـەرەڕای ئەوەش هەبوون کەســـانێک کـــە نارەزایەتییـــان دەردەبـــڕی و لـــە بەرانبـــەر نەریتەکاندا خۆڕاگرییان دەکرد.

بە تایبەتی، گەنجەکان سەردانی لێنایان دەکرد و سەبارەت بە ئورووپا، سۆســـیالیزم و کۆمۆنیزم پرســـیارگەلی جۆراوجۆریان لێدەکرد. ئەوان حەزیـــان دەکـــرد هەموو شـــتێک بزانن و لێنا بۆ ئـــەوان ڕۆڵی نوێنەری

«داهاتووە شـادی هێنەرەکانی» هەبوو، داهاتووگەلێک کە ئەم گەنجانە ئامادە بوون لە پێناوی وەدی هاتنیاندا خەبات بکەن.

لێنا لە وڵاتێکەوە هاتبوو کە لەوێ بە فەرمی، خەڵک سەرقاڵی بنیاتنانی سۆسـیالیزم و کۆمەڵگەی دێموکراتیک و دادپەروەر بوون. سـەرەڕای ئەوەش، لێنا هاوسـەری یەکێک لە خۆیان بـوو. هەربۆیەش، متمانەیان پێـی هەبـوو و لێنـاش هەروەهـا. لێنا لەگەڵیـان دەچوو بۆ شـار و لە کۆبوونەوەکانیانـدا بەشـداریی دەکرد. لێنا خەباتـی لەگەڵ گەنجەکانی ڕەزاییە دەست پێکرد.

لێنا ئێشـکی بۆ دەگرتن. لەو ڕووەوە کە ڕەنگی پێسـتی سـپی بوو، پۆلیـس گومانـی لێ نەدەکرد و پێیان وانەبـوو ئورووپاییەک کە لەگەڵ گەنجی ناوچەکە سـەرقاڵی پیاسـەکردنە، کاری سیاسـی بکات. لێنا لە سووچێکی کۆڵانەکەوە ئێشکی دەگرت و لە ئەگەری هاتنی پۆلیسدا، بە دانی ئەو هێما و ئاماژانەی پێشتر دەست نیشانیان کردبوون، هاوڕێکانی خۆی کە سـەرقاڵی هەڵکەندنی دروشمی دژی ڕێژیمی پاشایەتی بوون ئـاگادار دەکـردەوە. لەو کاتەدا، چ لە ڕەزاییـە و چ لە تاران، دیوارەکان لـە کەرەسـتەی بیناسـازیی بۆش و ناپتـەو سـازدەکران و مرۆڤ بە سـانایی دەیتوانی دروشـمی لەسـەر هەڵکەنـێ. ئەم دروشـمانە، هەم ژیانەوەیەکـی دەکـرد بەبەر کۆڵانەکانـدا و هەم تـا ڕادەیەکیش مادده بوون بۆ خوێندنەوە.

■ بردنەسەری پشوو لە گەلی قاسملوو

لەگـەڵ گەڕانـەوەی عەبدولڕەحمـان، هەمـوو ئەندامانـی بنەماڵـە، هاوڕێکانیـان و هاوخەباتەکانیـان، بـە مەبەسـتی سـەردانی گەلـی قاسـملوو و گوندی قاسملوو، گالیسگەیان بەکرێ گرتبوو. گالیسکەکان ئاخنرابـوون. هەمـوو گەنـج بوون. لەوەیکـە پێکەوە بوون و لە شـار دەچوونە دەرەوە شـاد و سەربەسـت بوون. پاش گەیشتنیان بە گوند، عەبدولڕەحمان و بنەماڵە بچووکەکەی لە ماڵی کوێخا و ئەوانی دیکەش

لە ماڵی گوندنشینەکان جێگر بوون. گوندەکە کەوتبووە سەرەولێژییەکی نەرمــەوە. خانــووەکان لــە هەمــان کەرەســتەی بۆش ســازکرابوون. کۆڵانــەکان باریــک و خاکی بوون. گوندێکی ئاســایی کــە نموونەیەک بوو لە گوندەکانی ئەوســای کوردســتان. شــینکایی زۆر کەم بوو و لە خــوارەوەی لێژاییەکە، لە نێوان بێشــەڵانە دڵڕفێنەکانــەوە، ڕووبارێکی بچــووک ســەری دەرکردبوو. ســەرەڕای ئەوەی نێوەڕاســتی وەرزی بەهار بوو، هەوا گەرم داهاتبوو. یەکەم بەیانی، کاتێک لینا لەخەو ڕابوو، ســەیری کــرد دەموچــاوی کچەکەی پڕ بــووە لە زیپکەی ســوور. لینا تۆقیبوو، پێی وابوو کچەکەی تووشی سووریژە بووە و لەو نزیکانەش دوکتوری لێ نەبوو. لینا هاوسەرەکەی هەستاند. عەبدولڕەحمان، کاتێک سەیری ژن و منداڵەکەی کرد، لە قاقای پێکەنینی دا، پاشان بە ژنەکەی گوت: «سەیری خۆت بکە لە ئاوێنەدا». لینا لەتە ئاوێنەیەکی بچووک و پەڵەداری هەڵگرت و سەیری ڕوخسار و شان وملی خۆی کرد و بینی کە خۆیشی هەر لەو زیپکە سوورانەی دەرداوە. زیپکەکان دەخوران. لە ڕاســتیدا، ئەو زیپکانە شــوێنی پێوەدانی مێشوولە بوون. لینا حەپەساو ئــاوڕی بــۆ لای مێردەکــەی دایــەوە و گوتــی: «هەرســێکمان لە ژێر کوللەبەندێکدا نووستووین، دەکرێت پێمان بڵێیت تۆ چیت کردووە وا بە تۆیانەوە نەداوە؟» پێکەنینی عەبدولڕەحمان هەمیشــە لینای دەخستەوە بیری دەنگی زەنگی ناقووســە کۆنەکانی کەنیسە. دەنگی دەزرینگایەوە، شــادیهێن بــوو و دەیتەنییــەوە. دەنگی پیاوانە و لە هەمــان کاتدا نەرم و هێمــن و لەتیــف بــوو. کاتێک پێدەکەنــی، لینا هەموو شــتێکی لە یاد دەکرد، لە هەڵەکانی خۆش دەبوو و زویربوونەکانی کۆتاییان پێدەهات. عەبدولڕەحمان کە لە گێڕانەوەی چیرۆک و بەســەرهاتەکاندا دەستێکی باڵای هەبوو، دەستی کرد بە شرۆڤە کردن سەبارەت بە مێشوولەکان و گوتی: «وەک دەبینی، مێشوولەکان بە جوانی ڕێکخستنیان بۆ کراوە. پێش ئەنجامدانی هەر کردەوەیەک، پێشەنگێک بەڕێ دەکەن بۆ هەڵسەنگاندنی بارودۆخەکــە. ئەم پێشــەنگە، پاش گەڕانەوە لــە مەئمووریبەتەکەی، بە

وردبینییەکـی تەواوەوە نیشـان دەدات کە ئەو کەسـانە لـە خۆمانن و ئەوانـی دیکە، بێگانـە و بیانین. با هێرش بەرین و دەسـتێکی باش لەو بێگانانە بوەشێنین».

ئەم دوو بێگانەیە کەوتبوونە بەر هێرشی سوپایەک لە مێشوولەکانەوە، بە شـێوەیەک کە شوێنی ساخ بە جەستەیانەوە نەمابوو. بە چاو پۆشی لەو ڕووداوە ناخۆشـە، ئەوان کاتوسـاتێکی خۆشـیان دەبردەسـەر. نانیان دەخوارد، دەنووسـتن، قسەی خۆشـیان دەکرد، باسی جیددیان دەکرد، پیاسـەی ئەو دەوروبەرەیان دەکرد و لە ڕووبارەکەدا مەلەیان دەکـرد. کوڕەکان لـە نزیکیی بێشـەڵانەکەدا و کچـەکان و ژنەکانیش، نزیکەی دە میتر خوارووتر، لە لۆفەیەکی چەمەکەدا کە بە دار و درەخت داپۆشرابوو. بە ڕاستی پشوویەکی چێژبەخش بوو.

■ منداڵەکە و تریاک

ڕۆژێکیـان، ئـەوان سـەردانی گوندێکـی دیکەیـان کـرد. چونکـوو عەبدولڕەحمـان بەنیاز بوو سـەردانی هاوڕێیەکی سـەردەمی منداڵیی خۆی بکات. دیارە، هەر بەناو گوند بوو، دەنا لە ڕاستیدا، کوێرەدێیەکی پێکهاتوو لە سێ ماڵ بوو.

لینا کە دەر ودەشتی کوردستانی باش نەدەناسی، زۆرجاران، تووشی سەرسـوورمان دەبوو. ئەوان دەشـت و گردە وشـک و برینگەکانیان تێدەپەڕانـد، جگـە لە خـاک و خۆڵ هیـچ نەدەبینرا. ئاسـەوارێکیش لە سـەوزەڵانی و بـاخ و درەختیش نەبوو. لە پـڕ، دارتوویەکی بەرگرتوو وەک ئەوەی لە ئاسمانەوە بەربووبێتەوە، هاتەسەر ڕێیان. تووی ڕەش و شـیرین. هەموو بە پەلە دایان بەسـەریدا، ڕنییانەوە و دارەکەیان لەو بارە شیرین و قورسە سووک کرد. پاش نیوەڕۆ ڕووی لە کۆتایی نابوو. بێدەنگی زاڵ ببوو. تەنیا دەنگی میوانەکان دەهاتەبەرگوێ. مینا، بە شادی لە ئامێزێکەوە بۆ ئامێزێکی دیکە باڵی دەگرتەوە و هەموو شـاد بوون. گوندەکە بریتی بوو لە سـێ ماڵی بچووک، پەڕپووت، خەمبار و بێدار

و درەخت و شـینکایی. سـەرچاوەی ئاوەکەیان لە مەودایەکی دوور لە گوندەکەوە بوو. دەرکەی هەرسـێ ماڵەکە ئاوەڵا بوو. هەرچۆنێک بێت، خۆ ئەگەر دزیشـی لێ کرابا، کابرای دز بە دەسـتی بەتاڵ دەگەڕایەوە. چونکوو هیچی دەست نەدەکەوت لە گەڵ خۆی بیبات. خەڵکی گوندەکە هەموو چووبوون بۆ مەزراکانیان. لێرە، لە سەرەتای بەهارەوە تا کۆتایی پاییز، هەموو خەڵکەکە بە ژن و پیاوەوە، لە بەیانییەوە هەتا زەردەپەڕی ئێـوارە، بۆ کار دەچوونە مەزراکانیان کە زۆربەشـیان گەلێک دوور لە گوندەکە هەڵکەوتبوون. تەنانەت منداڵە پێڕەوکەکانیشیان لەگەڵ خۆیان دەبرد.

میوانەکان لە ماڵی هاوڕێکەی عەبدولڕەحمان وەژوور کەوتن، هەموو ماڵەکـە یەک ژوور بوو. ڕێک لە نێوەڕاسـتی میچـی ماڵەکەدا، کونێکی گەورە زاری داپچڕیبوو. لە ڕێی ئەو کونەوە، لینا سـەیرێکی ئاسـمانی کـرد و بیرەکانی بەرەو شـاری «کەنووەکانی» تـاران باڵیان گرتەوە. بەڵام ئەم ماڵە، بە بەراورد لەگەڵ ماڵەکانی ئەو شـارە، بەرینتر بوو. لە نزیکـەی ئەو کونەوە، دوو پەتـی درێژیان لە ئالّووداری بنمیچەکە توند کردبوو و بە دوو جەمسـەرەکەی دیکەی پەتەکانیشەوە، هەلۆرکێکیان هەڵبەسـتبوو. هەلۆرکەکـە، منداڵێکـی بچووکی تێدا بـوو و بۆ ئەوەی نەجووڵێـت، بە شـریتێک لە هەلۆرکەکەدا شـەتەکیان دابـوو. منداڵەکە پارچە قوماشـێکی بەدەسـتەوە بوو و دەیمژی، دەستی کرد بە ورینگە ورینگ. کاتێک لینا بە وردی سەرنجی دایە، بینی کە لە ژێر هەلۆرکەکە، ڕێک لە ژێر سمتی منداڵەکەدا، کونێکی خڕی تێکرابوو، لە ژێر کونەکەدا، لەسەر زەوییەکە تەشـتێکی گەورە دانرابوو. لینا، لە بێدەنگیی منداڵەکە کـە نیوە خەو ببـوو و بوونی میوانەکان هیچ کاریگەرییەکی لەسـەری نەبوو، سـەری سووڕمابوو و هەربۆیەش پرسیاری لە دەوروبەرەکەی کرد : «بۆچی ئەو منداڵە ئەوەندە بێدەنگە؟» وەڵامیان دایەوە: «منداڵەکە دەبێـت هەتـا گەڕانەوەی دایکـی خۆڕاگر بێت. هەربۆیـەش لە نێو ئەو پارچـە کوتاڵەدا تریاکیان داناوە، بۆ ئـەوەی منداڵەکە بە مژینی خەوی

لێبکەوێت».

بیرکردنەوەی مرۆڤ بێسنوورە. بەڵام لینا، لەوکاتەدا، پێش لە هەموو شتێک، بیری لە بێبەزەیی بوونی مرۆڤ دەکردەوە، لە زوڵم و ستەم بەرانبەر بە منداڵان و ئەوەیکە منداڵێکیان، ئاوا، بەبێ سەرپەرەشت بەڕەڵڵا کردووە، بۆ ئەوەی ئەگەر بەرگە بگرێت، بژیێ و ئەگەر نا با بمرێت، هەروەها ئەو ستەم و چەوسانەوەی بەرانبەر بە ژنان دەکرێت، ژن دەبوو چێشت لێبنێت، ماڵ خاوێن کاتەوە، جل و بەرگ و قاپ و قاچاخ بشوات، خزمەتی باوکی منداڵان بکات و پاشان منداڵەکەی بکاتە باوەش و بیخەوێنێت، شەوانەش چەندجار هەستێت و شیر بە منداڵەکەی بدات. پاشان هاوسەرەکەشی سواری سەری دەبێت و نوتفەیەکی دیکەش لە ڕەحمیدا دەگووڕێ. بەیانیی زووش دەبێ لەخەو هەستێ، نانی بەیانی بە مێردەکەی بدات و دواتر، خواردنی ڕۆژانەیان ئامادەبکات و دواجار، منداڵەکەی بە بڕە تریاکێکی ڕۆژانەوە لە هەلۆرکەکەیدا بەجێبهێڵێت. ئەم ژنە هێشتا تەمەنی نەگەیشتۆتە سی ساڵ، ڕەنگ و ڕووی پیرەژنێکی لێ دەنیشێت ودواتریش ژنێکی گەنجتر شوێنی دەگرێتەوە.

لینا: «مینا گیان! سەیرکە! لە هەلۆرکەکەدا منداڵێکی تێدایە».

مینا پێدەکەنی. منداڵێکی هار و هاژ بوو، بە بێ هیچ گرفتێک لەباری خۆراکەوە، بە پەنجە ئاماژەی بۆ منداڵی ناو هەلۆرکەکە دەکرد کە بە زەبری تریاک خەواندبوویان.

لینا هەستی بە شەرمەزاریی و گوناە دەکرد. جیاوازیی نێوان ئەو دوو منداڵە، ئەرز و ئاسمان بوو. ئەو منداڵەی لە هەلۆرکەکەدا نوستبوو، لە منداڵێک دەچوو لە گیانەڵڵادا بێ. ئەو لە ڕاستیدا حەوت مانگان بوو و مینا تەنیا چەند مانگێک لەو گەورەتر بوو..

لینا گوتی: «ئەم منداڵە دەمرێت». عەبدولڕەحمانیش کە سەیری منداڵەکەی دەکرد، وەڵامی نەدایەوە. بە ڕوونی دیار بوو کە عەبدولڕەحمانیش ڕێک بیری لە هەمان شت دەکردەوە. هەربۆیە وەڵامێکی نەبوو بە لینای بداتەوە.

پاش چوار ساڵ، جارێکی دیکەش، عەبدولڕەحمان بۆ بینینی هاوڕێکەی، سەردانی ئەو گوندەی کرد. پاش گەڕانەوەی، بە لێنای گوت: «ئەو منداڵەی ئەو کاتە بینیمان، ئێستا کچێکی تەندرووست و شادمانە! من بە چاوی خۆم بینیم کە قاپێک برنج و شلەی بە خێرایی برووسکە هەڵمەقوت کرد».

سەبارەت بە کوردەکان، زۆرجار دەگوترێت، ئەوانەی لە کێوەکان دەژین جەستەیەکی پتەویان هەیە. بەڵام، لێنا بە چاوی خۆی کۆرپەگەلێکی زۆری دەبینی کە لە کاتی لەدایک بوونیاندا لاواز بوون، بەرگەی نەخۆشینیان نەدەگرت و دەمردن. ئەوەش ڕاستییەکە، کە تەنیا ئەوانە دەژیان کە پتەو بوون و لە باری جەستەییەوە بەخۆوە بوون. هەربۆیەش، لێناش گەیشتە ئەو دەرئەنجامە کە ئەو کیژۆڵەیەش، لە تۆرەمەی هەمان کێونشینە پتەو و بەهێزانەیە.

لێنا، بەهۆی بینینی دۆخی ئەو منداڵە کە دەبوو بە درێژایی ڕۆژ بە تەنیا بمێنێتەوە و هەروەها بینینی چارەنووسی ژنی کورد، نەیدەتوانی سەردانەکەی بۆ ئەو کوێرەدێیە فەرامۆش بکات. بینینی ئەو دۆخە وەها لە بیرگەی لێنادا نەخشی بەستبوو کە لەو کاتانەدا کە ڕووبەڕووی گرفتێک دەبووەوە و دەیویست نارەزایەتی دەرببڕێت، وەکوو یاریدەدەرێک، توانا و ئیلهامی لەو بیرەوەرییانە وەردەگرت.

■ چیرۆکی ڕووبەڕوو بوون لەگەڵ مار

گەنجەکان لە گەڕان و پیاسە کردن لە مێرگێکدا کە ڕووبارێک پێیدا تێدەپەڕی دەگەڕانەوە. خۆرەتاو بە دوا تیشکەکانیەوە ڕووی لە ئاوابوون نابوو. تەمەد و لێنا، سەرقاڵی قسەکردن بوون و لەوانی دیکە دواکەوتبوون. ئاوازەکانی سرووشت، جوانییەکانی، سەرەتاتکەی تیشکی خۆر لە نێوان لق و پۆپی دارەکانەوە بۆسەر گەڵا زەردە کەسکباوەکان و هەروەها ئۆخژنی شنەی بەهاری، لێنایان سەرمەست کردبوو و هەستی بە تەناهییەکی تاهەتایی دەکرد.

لەپڕ، تەمەد قۆڵی لینای توند گوشـــی. ڕواڵەتی تەمەد کە تا ئەو ســـاتە گەش بوو، وەها گۆڕدرابوو کە لینا، سەرەتا ویستی پێبکەنێت، بەڵام بە بینینی ڕوخساری تۆقیوی هاوڕێکەی، پێشی خۆی گرت. لە یەک میتریی ئەودا، مارێک قیت لەسەر کلکی چەقیبوو. کەللەی مارەکە لە مەڕمەڕێکی کەندەکاری کراوی جوان دەچوو، باڵای بەقەدەر لینا دەبوو. هەڵبەت لینا لـــە تەمەد باڵابەرزتر بوو. هەردووک ژن، بەچاوی ئەبڵەقەوە، ســـەیری جووڵەی زبان و فیکەی مارەکەیان دەکرد. مارێکی ئەستوور و تۆقێنەر و گەورە بوو.

تـــا ئەو کاتە، لینا تەنیا جارێک و ئەویش مارێکی ئەفعیی بینیبوو. لەو ســـاڵەدا، لە پۆلی خوێندن، مامۆســـتاکان وانەیەکیان بۆ مارشێوەکان و ئێســـقاندارە پوولەکەدارەکان تەرخان کردبـــوو. لینا فێر ببوو کە تا ئەو کاتە، لە دنیادا، زیاتر لە هەزار چەشـــن لەو گیانلەبەرانە دۆزراونەتەوە و ئەوەش فێر ببوو لە بووهم (چێک) تەنیا شەش چەشن لەوانە بوونی هەیە و مەترسیدارترینیشـــیان ئەفعییە. بەڵام، لینا سەبارەت بەو مارەی سەرەڕێی لێ گرتبوون هیچ زانیارییەکی نەبوو. بە پێی ئەو زانیارییانەی لە قوتابخانە فێری ببوو، پێدەچوو مارەکە ژەهراوی نەبێت. بەڵام، ئەوە تەنیا بیرۆکەیەک بوو، کوا دەکرا متمانە بەو بیرۆکەیە بکرێت؟

بە دڵنیاییەوە، هەم مارەکە و هەم ئەو دوو ژنە لە یەکتر دەترسان. لینا دەســـتی تەمەدی گوشی بۆ ئەوەی تێی بگەیەنێت کە ئەوان بۆ هەمیشە ناتوانن وەکوو بەرد لەو شـــوێنە بچەقـــن. دژکردەوەی هاوڕێکەی جێی تێگەیشتن بوو و ئەویش ئەوە بوو کە: ئەو مارەکە دەناسێت. دواجار، لینا ســـەرنجی‌دا خەتێکی ڕەشی ئاڵۆز لەسەر کلکی مارەکە بوو. نە ژنەکان دەجووڵان و نە مارەکە. مارەکە لە سەگێک دەچوو چاوەڕوانی جووڵەی دوژمنەکەیەتـــی بۆ ئەوەی هێرش بکاتە ســـەری. کات و ســـات چەند و چۆن تێپەڕیبوو، دیار نەبوو. بەڵام کاتژمێری سروشتیی جەستەی لینا، باسی لە تێپەڕینی زەمەنێکی زۆری دەکرد. هاوڕێکانیان، ماوەیەک بوو لـــە مێرگەکە چووبوونەدەرەوە و پـــاش تێپەڕاندنی هەورازەکە، بەرەوە

گوندەکـە بایاندابـووەوە و تەنیـا، لێرەدابوو کە هەسـتیان بە نەبوونی ئـەو دوو ژنە کردبـوو. عەبدولڕەحمان گەڕابووەوە و بەدوای ژنەکاندا دەگـەڕا. لە دوورەوە ئەوانی بینیبـوو و ئاماژەی بۆ کردبوون کە خێرا کـەن. بـەڵام کاتێک بینیبووی لە شـوێنی خۆیان ناجووڵێن پێی سـەیر ببـوو و بەرەولای ئەوان چووبوو. لێنا کە لەوکاتەدا، چاوەکانی وەکوو چـاوی پڵینگێک تیژ ببوون، لە دوورەوە گۆڕینی هێڵەکانی ڕوخسـاری هاوسـەرەکەی دەبینی. ڕواڵەتی ئەو سـەرەتا تووڕە و دواتر حەپەساو بوو، بە بینینی مارەکە ڕێنیشت. پاشان بەردێکی گەورەی لە زەویەکە هەڵگرت و بە ئاسپایی و بە وردی لێیان هاتە پێش.

لەوکاتەدا، لێنا دۆخێکی هەسـتیاری هەبوو. بیری لەوە دەکردەوە کە: «لـەو مەرگە قوتاری نابێت». چوونکوو بـاوەڕی نەدەکرد مارێک بەو گەورەییـە بە بەردێک بکوژرێت. ئەژنۆکانـی دەلەرزین. دۆخی مارەکە گۆڕدرابوو. بە شـێوەیەکی باوەڕپێنەکراو خـۆی قیت کردبووەوە و لە ئاژەڵێکی دڕندە دەچوو لە دۆخی هێرش کردندا بێت. عەبدولڕەحمانیش بـە بەردەکەوە دەسـتی هەڵێنابۆوە و وادیار بـوو هەوڵدەدات مەودای نێوان خۆی و مارەکە هەڵسەنگێنێت. ڕێک لەوکاتەدا کە لێنا لە ترسی ئەو مەترسییە گەورەیەی هەڕەشـەی لێدەکرد، دەیویست چاوی بنووقێنێ، عەبدولڕەحمـان بەردەکەی گرتە مارەکە. بەردەکە بەر سـەری مارەکە کەوت و دەسبەجێ کوشتی.

مـارە تۆپیوەکـە لەبەر پێیانـدا کەوتبـوو، مارێکی جـوان، گەورە و ئەسـتوور. مەترسـی ڕەویبـووەوە، بەڵام ئـەو دوو ژنە هێشـتاش لە ناخەوە هەڵدەلەرزین.

عەبدولڕەحمـان، سـەرەتا سـەیرێکی مارەکـەی کـرد و دواجـار لە قاقای پێکەنینیدا. ژنەکانیش دەسـتیان کرد بـە پێکەنین، بەڵام هاوکات کوڵەگڕوویان لە ئەوکیدا مابوو. ڕەنگ و ڕووی تەمەد سـوور و لێناش زەرد هەڵگەڕابوو.

لێنا کە هێشتا شڵەژاو بوو، بە دەنگێکی لەرزۆکەوە بە هاوسەرەکەی

گـوت: «بیرت لــەوە نەکردبووەوە کــە ئەگەر مارەکــەت نەپێکایە، چی ڕووی‌دەدا؟» عەبدولڕەحمــان وەڵامــی دایــەوە: «ئەگــەر بەردەکــەم نەهاویشتبا، ئەزانی ئێستا لە کوێ بووی؟»

پاشــان عەبدولڕەحمان بۆ هاوســەرە خۆشەویســتەکەی کە سەگ و پشــیلەکانی خۆشدەویســت و هەســتی بۆ جوانیی مارەکە ورووژابوو، ڕوونــی کــردەوە کــە هەنــدێ پــەروەردەی تایبــەت بە کــوڕان لە ناو کورداندا هەیە و گوتی: «لە کوردستان هاوکات لەگەڵ پێڕەوکە بوونی کــوڕان، فێریــان دەکەن چلــۆن بەرد بهاوێژن و بە تایبەتی ســیلە لە چ شــوێنێکی ئاژەڵەکان بگرن. ئەگەر مەبەســت تەنیــا بێهۆش کردن بێت، شــوێنی ســیلە و شــێوازی هاویشــتنەکە جیاوازە. پاش بێهۆش کردن، بــە زەربەیەکــی بچووک ئاژەڵەکە هۆشــی وەبەر دێتــەوە. وردە وردە کــوڕان لــە بەردهاوێژییدا کارامــە دەبن و دەتوانن لــە بەرانبەر ئاژەڵە مەترسیدارەکان، وەک مار و دووپشک بەرگری لەخۆیان بکەن و یان بە مەبەســتی ڕاوی ئەو گیانلەبەرانەی گۆشتیان بۆ خواردن دەبێت، وەک کەروێشک و ماسیی چەم، کەڵکی لێوەربگرن. گوتیشی: «بۆ ڕاهێنان و کارامە بوونی خۆم ڕێژەیەکی زۆر ســەگ و پشــیلە و مار و شتی وام کوشتووە. ئێستا تێدەگەی کە بۆچی هێند متمانەم بە خۆم هەبوو؟»

لینــا کەوتبووە گێژاوی خەیــاڵات و مێردەکەی دەهێنایە پێش چاو کە ســەگ و پشــیلان دەکوژێ. ئەو دیمەنە بە خەیاڵیش ئازاری دەدا. بەڵام هاوســەرەکەی هێز و چاونەترسیی لەخۆی نیشــان دابوو و ئەوانی لە مەرگێکی چاوەڕوانکراو ڕزگار کردبوو، هەربۆیەش شایســتەی سپاس و ئەمەگــداری بــوو. ئــەو مارەی لەســەر زەوییەکــە گینگڵــی دەدا، لە مەترســیدارترین مارەکانی ئەو ناوچە بوو و پێوەدانەکەی هاوســەنگی مــەرگ بوو. پاش ئەو ڕووداوە، ســۆزی لینا بە نیســبەت ئاژەڵەکانەوە ڕووی لە کزی ناو و ئاسایی بووەوە.

■ هەڵە زمانییەکان

لەم کاتەدا، هێشتا لینا بە باشی زمانی فارسی فێر نەبووبوو. بەڵام بە باشـی لێی تێدەگەیشـت و ورەی ئەوەی هەبوو کە بە یارمەتی ژێست، جووڵەی دەسـت و پـێ و تەنانەت دەنگەکان و هەنـدێ جاریش کەڵک وەرگرتن لە زمانی ئینگلیسـی قسەی خۆی بکات، هەڵسوکەوتێک کە تا ڕادەیەکی زۆر ورەبەرزی پێوە دیاربوو، بەڵام هەمیشەش سەرکەوتوو نەبـوو. لینا، بۆ ئەوەی هەرچی زووتر زمانە فارسـییەکەی پاراو کات، هەوڵـی دەدا بـە وردی گوێ لـە هەموو قسەوباسـەکانی دەوروبەری بگرێـت. جگـە لـەوەش، عەبدولڕەحمانیش بەو بیرۆکـەوە کە ئەوان لە ناوچـە فارس نشـینەکان یان لە تـاران دەژین، داوای لـە لینا کردبوو کە ئەو زمانە فێر ببێت. هەربۆیەش، لە ماڵەوەش بە فارسـی قسـەیان دەکرد.

مینای چکۆلانە هەمیشە لە گەڵ دایک و بابی بوو. عەبدولڕەحمان یاری لەگەڵ دەکرد و هەندێ جاریش بە مەبەستی پێشگرتن بە هاروهاژییەکانی، پێی دەگوت «سـەگ باب»، «سەگبابۆکە»، «بێشەرەف» و لەو جۆرە وشـەگەلە. بەکارهێنانی ئەو وشـانە لە لایەن عەبدولڕەحمانەوە، لینای بـە هەڵەدا بردبوو و وایدەزانی ئەو وشـانە، کۆمەڵە وشـەیەکن کە بۆ دەربڕینی خۆشەویسـتی یان ئەوپەڕەکەی وشەگەلێکی سەرزنشکارانە بەڵام تێکەڵ بە سۆز و خۆشەویستیین. ئەو نەیدەزانی ئەو وشانە ڕەنگە مانای دیکەشیان هەبێ.

لە گوندی قاسملوو، گەنجەکان بە هەرشتێک کە لەبەردەستیاندا بوو، خۆیـان سـەرقاڵ دەکرد. هەندێ جـار، کاتی خۆیان بـە یاریی وەرەق (پاسـوور ـ کۆنکەن و...) دەبردەسـەر. لینا کە ئەو یارییانەی نەدەزانی، دەرفەتەکانی بۆ فێربوون دەقۆستەوە. ئەوان بە شێوەی بازنەیی لەسەر فـەرش دادەنیشـتن و یارییان دەکرد. شـەوێکیان، یەکێک لە نەوەکانی بنەماڵـە بـە نێوی حەسـەن، کاڵ وکرچ و ١٣ سـاڵە، لە تەنشـت لیناوە دانیشـت. نەریـت و باوەکانـی ئـەم ناوچانەش بۆ هەمـووان ڕوونە و

ئەویش ئەوەیە کە: ژنان بە پیر و گەنجەوە، ناچارن بە بێ ئەملاوئەولا ڕێز لە پیاوان بگرن، جا ئەو پیاوانە لەهەر تەمەنێکدا بن هیچ لە بابەتەکە ناگۆڕێ. حەســەن کە لە تەنشت لینەوە دانیشــتبوو، دەیویست زیرەکی بکات و بەدزییەوە سەیری وەرەقەکانی دەستی لینا بکات. بۆ لینا گرینگ نەبوو کە حەسەنی بچکۆلانە دەیویست قۆپی بکات، چونکوو ئەو وەکوو یاری و کات بەســەربردن سەیری بابەتەکەی دەکرد. لینا هەندێ خۆی دوور خســتەوە و وەرەقەکانی خۆی لەچاوی حەســەن دزییەوە. بەڵام لەو ڕووەوە کە حەســەن لە قۆپی کردنەکەی بەردەوام بوو و ئەوەش ببووە هــۆی ڕابواردنی هاویارییەکانی دیکەش کە لە لایەنی بەرانبەری لینــادا بوون، لینا بە کەڵک وەرگرتن لەو وشــانەی کــە عەبدولڕەحمان بۆ سەرزەنشــت کردنی مێهرەبانانەی مینا بــەکاری دەهێنان، ڕووی لە حەسەن کرد و گوتی: «ئەی بێشەرەف!»

بە بیســتنی ئەم وشــەیە، بێدەنگییەک بەســەر ژوورەکەدا زاڵ بوو و هەموو ســەیری لینا و حەســەنیان دەکرد. حەسەن سوور هەڵگەڕابوو. لیناش حەپەســا بوو. دیاربوو کە لینا ســووکایەتی بەو گەنجە کردبوو، بــەڵام نەیدەزانــی چ ســووکایەتییەکی کــردووە. لینا بــە چاوێکی پڕ لە ســکاڵاوە ئاوڕی لە هاوســەرەکەی دایەوە و چاوەڕوانی یارمەتیی ئەو بــوو. بەڵام هاوســەرەکەی متەقی لێوە نەهات و تەنیــا پاش ماوەیەک، ڕووی لە هەمووان کرد و ڕایگەیاند کە لینا واتای ئەو وشەیەی بەکاری هێنــاوە نازانــێ. هــەر ئەوە و هیچی دیکــە. بۆ یەکەمین جــار لە ژیانی هاوبەشــیاندا، لینا حەزی دەکرد دەســت بنێتە بینەقاقای هاوسەرەکەی، چونکــوو ئــەو لینای لە بەردەم هەمووواندا بە ســووکی و حەپەســاوی هێشــتبووەوە. لەوکاتەدا لینا دەیویســت ڕابکات، بــەڵام کچانی بنەماڵە فریــای کەوتــن و لە قاقای پێکەنینیاندا. لە ڕاســتیدا ئەوان لەوەیکە لینا بەوشــێوەیە لەبەرانبەر پیاوەکاندا وەســتابووەوە خۆشحاڵ بوون. ئەو هەڵوێســتەی کە خۆیان بە خەویــش نەیاندەتوانی بینوێنــن. دواجار لە نێو پیاوەکانیشــدا چەند کەسێکیان شەرمنانە دەستیان کرد بە پێکەنین.

بەڵام عەبدولڕەحمان وەک بەردی مەڕمەڕ لە شوێنی خۆی بە بێدەنگی مابــووەوە. ئەو شـــەوە تـــازە جێی خۆی نەگرتـــەوە و هەموو بڵاوەیان لێکــرد. پاش ئەوەی گەڕانەوە بۆ ماڵەوە، عەبدولڕەحمان ســەبارەت بە بێدەنگییەکــەی هیچی نەگوت و تەنیا ماناکانی ســەگباب و ســەگبابۆکە و بێشــەرەفی بــۆ لینــا ڕوون کــردەوە و ئەوەیکە ئەگەر بــە پیاوێک بڵێی بێشــەرەف زۆری لەســەر دەکەوێ و ســووکایەتییەکی گەورەت پێکــردووە. پاش چەنــد ڕۆژ هەموو ئەو ڕووداوەیــان لەبیر کردبوو و پشووش کۆتایی پێهاتبوو. هەربۆیەش باروبنەیان پێچایەوە و گەڕانەوە بۆ ڕەزاییە.

پــاش ئەو هەڵــە زمانییە، لینا لەکاتی قســە کردن لەگــەڵ پیاوەکاندا، ژیرانەتــر دەجووڵایەوە و لەگەڵ ژنەکان هەســتی بە ڕەهاییەکی زیاتر دەکرد. چونکوو ژنەکان لە پیاوەکان نیانتر و سینگ فراوانتر بوون.

پاش گەڕانەوە بۆ تاران و دەســتپێکردنەوەی ژیانی نهێنی، لینا چیدی هەرگیز هاوقســەی ژنان نەبوو، بەڵکوو زیاتر پیاوان دەوریان گرتبوو. هەندێ جار لە دڵناسکیی و هەژموونیخوازیی ڕەگەزی نێر تووڕەدەبوو و بە بێ سڵەمینەوە، ڕێک و ڕاشکاوانە بۆچوونەکانی خۆی پێدەگوتن.

ئەوان دەبوو چ چاوەڕوانییەکیان سەبارەت بە فێر بوونی زمانەکەیان لــە کەســێک هەبێت کە ناچار بــە ژیانی نهێنی کرابوو؟ لە کەســێک کە دەرەتانــی هیچ پرســیارێکی ئــازاردەری لەوان نەبوو، بــۆ گونجاندنی دروســتی خــۆی، یــان ئــەو کارەی بــە نیازە بیــکات، دەبــوو چی لێ چاوەڕوان بکەن؟ ســەرەڕای ئەوەش کێ دەبوو هەڵەکانی ئەو ڕاســت کاتــەوە، هەڵەگەلێــک کــە دەکــرا هەڵچوونێکی وەهای لــە ناخی خۆیدا حەشار دابێت؟

لە ژیاندا، خراپ تێگەیشــتن لە زمانێک، دەتوانێ ببێتە کەمایەسییەکی جیددی و تەنانەت لە دۆخێکی وەهادا مەترسیداریش بێت. کەمایەسی و خراپ تێگەیشتن لە زمانێک، دەتوانێت تەنانەت مرۆڤ بەرەو بەرتەسک بوون لە بیرکردنەوە و بۆچووندا بەرێت.

بە هەموو ئەمانەشەوە، دوو پیاو هەبوون کە زیاتر لە هەموو کەسێک لــە لینا تێدەگەیشــتن و لیناش گونجانێکی زیاتــری لەگەڵ ئەوان هەبوو کە ئەو دووانەش بۆیتی بوون لە: ئیســماعیل و سدیق کە هەردووکیان کۆچی دواییان کردووە.

■ دووگیان بوونی دووبارەی لینا

چــوار مانگ بــوو لینا دووگیان بوو و دڵی بــەو دووگیانییەی گەلێک خــۆش بوو. پــاش گەڕانەوەیان لە گوندی قاســملوو، لینا بۆ دڵنیایی لە تەندرووســتیی خۆی و منداڵەکەی، دەیویســت ســەردانی دوکتورێکی ژنــان بــکات. دوکتور «ژێرمــەن» کە پزیشــکێکی بەناوبانــگ بوو، بە عەبدولڕەحمانی ڕاگەیاند کە پێویســتە لینا منداڵەکەی لەبارخۆی بەرێت و لە ئەگەری لەبارنەبردنی ئەو منداڵەدا، مەترسیی گیانیی لەسەردەبێت. لەباربردنی منداڵەکە ٣٥ خولەکی خایاند و ئەویش بە لێدانی دەرزییەکی مۆرفین و کەرەســتەگەلێکی کۆنی تایبەت بە چەند دەیە لەوەپێش. لینا، پاش هەشــت ڕۆژ، لەســەر چرپای خەوەکەی لە ماڵەوە چاوی کردەوە و بینی دوکتورەکەی بەســەریدا چەماوەتــەوە و پێی دەڵێ: « هیچ نییە تەنیا چەند تەقەڵێکم لێداوە!» لینا پرســیاری کــرد: «عەبدولڕەحمان لە کوێیە؟»

نانەخانم، ئاخێکی هەڵکێشــا و وەڵامــی دایەوە: «هەر ئەو ڕۆژەی کە تۆی بردبووە لای دوکتور، ڕۆشــت». لینا دووبارە پرســیاری کردەوە: «کەی دەگەڕێتەوە؟» کەس نەیدەزانی.

لینــا پەلەی بوو زوو بکەوێتەوە ســەرپێ، کچە بچکۆلەکەی تووشــی ســکچوون ببوو. لەو هەشــت ڕۆژەدا کــە لینا لەنێوان مــان و نەماندا، شــەڕی مانەوەی دەکرد، لە ماڵەوە ئابوگۆشــتیان بە منداڵە تەمەن یەک ساڵانەکەی دابوو، ئەویش بە گۆشت و باینجان و نۆکەوە.

عەبدولڕەحــان لەوێ نەبوو و لیناش پارەی نەبوو. منداڵەکەش لەگەڵ سکچوونەکەی خوێنی دادەنا.

نانەخانم پێشـــنیاری کرد: «ماســـت و برینجی بدەینێ». بەڵام هیچی لە دۆخی منداڵەکە نەگۆڕی. لێنا ســـوور بوو لەســـەر ئەوەی منداڵەکەی بەرێتـــە لای پزیشـــک. بـــەڵام کەس گوێـــی نەدەدایـــە. لێنا، شـــەوانە بۆ دەستەوەســـتانیی خۆی دەگریا. پاشـــان، لە ئان و ساتێکدا، بڕیارەکەی خۆی بۆ ڕەچاوکردنی داب و نەریتەکان نایە ژێرپێ.

لە ئێران بە کەسانی لاسار دەڵێن: هەردوو پێی دە کەوشێک کردووە و ئـــەوە، هەمـــان کار بوو کە لێنا کـــردی. ئەو پێی چەقاند کە ئیللا دەبێ دوکتورێک کچەکەی ببینێت. بۆ دڵنیایی لەوەی خەســـووی لە قسەکانی تێـــدەگات، لێنـــا داوای لـــە ئیســـماعیلی ئامـــۆزای عەبدولڕەحمـــان کرد قســـەکانی بۆ خەســـووی بکاتە کوردی. لێنا دەرپێکەی مینای داکێشا و سمتە سوورهەڵگەڕاوەکەی منداڵەکەی نیشانی خەسووی دا.

دژکـــردەوەی خەســـووی، هەناســـەی لێنای قەتیس کرد. خەســـووی چەپکێکی ئەســـتوور لە پرچە درێژەکەی خۆی گرت بە دەستیەوە و بە دەســـتەکەی دیکەی ئاماژەی بۆ لێنا کرد کە بیبڕێتەوە و پاشـــان گوتی: «تۆ دەبێ ئەو پرچە بســـووتێنی و خۆڵەمێشـــەکەی بخەیتە سەر سمتی منداڵەکـــە بۆ ئەوەی ســـاڕێژ بێتـــەوە». لێنا لە تووڕەییـــدا گێنگڵی دەدا. لە دەستەوەســـتانیی خۆی دایـــە پڕمەی گریان و ڕووی لە ئیســـماعیل کـــرد و گوتـــی: «پێی بڵێ من ئەوە دەکەم. بەڵام من هێشـــتا لەگەڵ داب و دەســـتووری ئێوە ڕانەهاتووم و لـــەوەش تێناگەم و دواجار دەمەوێ منداڵەکەم بەرمە لای دوکتور». لە کاتی گوتنی ئەو قسانەدا، دەنگی لێنا دەلەرزی، فرمێسکەکانی لووزەویان بەستبوو و دڵەکوتەی گرتبوو. لەم بێنەوبەرەیەدا، دەنگێک هاتەبەرگوێ کە گوتی: «لێرە چی ڕووی داوە؟» ئەو دەنگە هێمن و نیانە، دەنگی وسووقوددیوان بوو.

لێنا ڕووی لە ئیسماعیل کرد و داوای لێکرد: «پێی بڵێ! بڵێ! من ئەمەوێ کچەکـــەم بەرمە لای دوکتـــور». لێنا لە بیری کردبوو کە خەزووری، لە هەموو قسەکانی ئەو تێدەگات.

خـــەزووری ڕووی لـــە لێنا کرد و گوتی: «داوا دەکەی ئەو چی بە من

بڵێت؟ بۆچی ئەتەوێ بچیتە لای دوکتور؟»

ئەوانی دیکە دۆخەکەیان بۆ ڕوون کردەوە.

دواتـر وسـووقوددیوان گوتی: « بڕۆ بۆ لای دوکتور، پێویسـتت بە پارە نییە. بە دوکتور بڵێ پارەکەی لە سەر من بنووسێ».

لێنـا تێنەگەیی، تـا لەوەی دوکتورێک وەکوو بەقاڵـەکان بە قەرز کار دەکات، سەری سوڕبمێنێت. ئەو بە بیستنی دوا ڕستەی خەزووری، بە پەلە لەگەڵ ئیسماعیل بەڕێ کەوتبوو.

دوکتورەکـە لەوەی منداڵەکەیان وا درەنـگ بردۆتە لای، دەمەبۆڵەی دەهات. پاشان داودەرمانی بۆ منداڵەکە نووسی. بە خواردنی دەرمانەکان، مینا چاک بووەوە. لەماڵەوە، لەوەیکە لێنا بۆ نەخۆشییەکی وا سادە، کە زۆربەی منداڵەکان تووشـی دەبن و هەر بۆخۆشـیان چا دەبنەوە، بەو ڕادەیە تۆقیوە گاڵتەیان پێدەکرد.

لێناش وەڵامی دەدایەوە: «باشە! باشە!»

■ ترێ وەکوو دەرمان

لەبارچوونی منداڵ و گرفتە تایبەتییەکاتی، ببوونە هۆی لاوازیی زۆری لێنا. ئەو گەلێک لاواز ببوو و ڕەنگ و ڕووی هەڵبزرکا بوو. ڕۆژێکیان، لێنا و تەمەد و ئیسماعیل فایتوونێکیان (گالیسکە) بە کرێ گرت بۆ ئەوەی بچـن بۆ یەکێک لـە گوندەکانی نانەخانم. ئیسـماعیل و تەمەد یەکتریان خۆشدەویسـت و بیریان لە ژیانی هاوبەش دەکردەوە. هەربۆیەش بەو پـەڕی حـەزەوە هاوڕێیەتی لێنایـان دەکرد و لەو سـۆنگەیەوە لە ژێر چاوەدێریی دایک و بابەکانیان ڕزگاریان دەبوو.

ئاقـاری گوندی «خزرئاوا»، پڕ بوو لە باخـە ڕەز کە ڕەزی هەرکام لەو باخانە چەشنێک ترێی پێوە دەهات. لە کوردستان، ترێ بە دەرمانی هەمـوو دەردێک دەزانـن. لەو ڕووەوە کە لێنا زۆری حەز لە ترێ بوو، هەربۆیەش لەو شێوە چارەسەرییەی بۆ ئەویان ڕەچاو کردبوو گەلێک ڕازی بوو. بەڵام ئاگای لەوەی بڕیارِ بوو بەسەری بێت نەبوو.

ژنــی کوێخای ئاواییان ڕاســپاردبوو بە تەندرووســتی لێنــا ڕابگات. ئــەو ژنێکی دلۆڤان و بە بەزەیی و لــە هەمانکاتدا، زۆر بەزاکوون بوو. بــۆ ئــەوەی خــەوی ئەوانی دیکە تێک نــەدات بە هێواشــی و بە گوتنی «پســت» لێنای لە خەو هەڵدەســتان و بە ژێســتێکەوە فرمانی پێدەکرد کاســەیەک ترێــی تازە کە هەمــان بەیانی لە باخە ڕەزەکــە چنیبوویان، بخوات. بۆخۆشــی لە تەنشــتیەوە دادەنیشــت و چاوەدێریی دەکرد لێنا هەموو ترێکان بخوات. دواتر عاشــقە شــەیداکانی لەخەو هەڵدەستان و هەموو پێکەوە کاتژمێر ٦ی بەیانی دەچوون بۆ ناو ڕەزەکان. شەونمی بەیانــی لــە هێشــووە ترێکان نیشــتبوو و بەم چەشــنە بوو کــە لێنا لە باخە ڕەزەکانی نانەخانم، دار هەنجیرەکانیشــی دۆزییەوە. لێنا هەنجیرە تازەکانــی لێدەکردەوە و دەیخواردن. بن ددان کەوتن و شــکانی ناوکە وردەکانــی هەنجیــرەکان، بۆخۆی چێژێکی تایبەتی بە لێنا دەبەخشــی. پاشان، ئەوان بۆ خواردنی بەرچایی دەگەڕانەوە بۆ ماڵەوە.

بەرچاییەکی تێر و تەســەل، بریتی لە: چا، نانــی تازە، پەنیر، مرەبای خۆماڵــی و هێلکــەی دەڵەمە و کاســەیەک پڕ لە ترێ کــە لێنا دەبوو تا دوا دەنکــی ترێکان بخوات. مل بــادان و خۆدزینەوەش لە ئارادا نەبوو، چونکوو هەموو لێنایان خســتبووە ژێــر چاوەدێرییەوە. پاش بەرچایی، ڕوویان لە گەڕان و پیاســەی دەوروبەری گوندەکە دەکرد. لە ڕەزەکان کە وەدەر دەکەوتی، سرووشــتی ئەو ناوە زۆریش بە پیت و بەرەکەت نەبوو. دەشتێکی وشک و جاروبارەش لێرە و لەوێ تاقەدارێک بەرچاو دەکەوت. کاتژمێر یازدەی بەیانی، خۆرەتاو سووتێنەر بوو و خاکی ژێر پێی لێنا وەک مەڵهەمێکی گەرمی لێدەهات. پاش گەڕانەوەیان بۆ ماڵەوە، لێنا دەبوو کاســەیەکی دیکەش تــرێ بخوات و دیارە لەژێر چاوەدێریی چاوەدێرە بەزاکوونەکاندا.

پاش نانی نیوەڕۆ، کاسەیەک ترێ
پاش خواردنی ئێوارە، کاسەیەک ترێ
پاش نانی شەو، کاسەیەک ترێ

لە کاتی نوستندا، کاسەیەک ترێ و
پاش کاتژمێر پێنجی بەیانی ڕۆژی دواتر، ئەو ڕەوتە دووپات دەبووەوە.
پاش سێ ڕۆژ، لینا وەڕەس ببوو. هەربۆیەش، ڕاسپاردەی چاوەدێری، بڕی ترێکانی کەم کردەوە، بەڵام ژەمەکان لە جێی خۆیاندا مابوونەوە. ئەو خولە دەرمانییە، ماوەی دە ڕۆژی خایاند. لینای گەنج، کاتێک گەڕایەوە بۆ شار، قەڵەو ببوو و تەندرووستیشی زۆر باشتر ببوو.

■ پێویستیی بەجێهێشتنی ڕەزاییە
عەبدولڕەحمان بۆ جێبەجێکردنی کاروباری حیزبی سەفەری کردبوو و کەسیش نەیدەزانی کەی دەگەڕێتەوە و هەموو بەو دۆخە ڕاهاتبوون. ڕۆژێکیان لینا کۆبوونەوەی لەگەڵ شۆڕشگێڕە گەنجەکاندا هەبوو، هەواڵێکیان بۆ هێنا کە ژیانی لینای گۆڕی. لیناش وەکوو هەمووان، چوارمشقی لەسەر زەوییەکە دانیشتبوو و هەوڵی دەدا لەوەی دەگوترا تێبگات. هەندێ جاریش، کەسێک کورتکراوەی باسەکەی بۆ وەردەگێڕایەوە. لە پڕ ڕاسپاردەیەک، بە هانکە هانک هاتە ژوورەوە و بەدەنگی بەرز گوتی کەسێک دەیهەوێ لەگەڵ لینا قسە بکات. کاتێک لینا وەدەر کەوت، بینی پیاوێک خۆی لە یەکێک لە حوجرەکانی حەسارەکەدا شاردۆتەوە و چاوەڕێیەتی. ئەو پیاوە بە بینینی لینا، گوتی: «تۆ دەبێ خێرا عەبدولڕەحمان بدۆزییەوە. ئەو نابێ بگەڕێتەوە بۆ ناوشار. پۆلیس بەدوایدا دەگەڕێ و چاوەڕوانی گەڕانەوەیەتی لە تەورێز». پاشان دەسبەجێ بزر بوو.
لینا دەیتوانی بۆ دۆزینەوەی عەبدولڕەحمان، یارمەتی لە ئەحمەدی براگەورەی عەبدولڕەحمان وەربگرێت. بەڵام، بە بێ پارە، بە بێ شارەزاییەکی تەواو لە زمانی فارسی و ڕواڵەتێکی بیانییەوە، ئەو چلۆن دەیتوانی لە شار بچێتە دەرەوە، چونکوو پێش لە هەموو شتێک هەموو یەکتریان دەناسی، دواتریش ژاندارمەکان، هات و چۆی پاسە

نەفەرهەڵگرەکانیـان ـ کـە لـەو کاتەدا تاکە کەرەسـتەی گواسـتنەوەی موسـافیرەکان بوون ـ کۆنترۆڵ دەکرد. سێهەمیش، ئامۆژگاری کرابوو کە لەو بارەوە هیچ بە دایک و بابی عەبدولڕەحمان نەڵێت.

هەربۆیـەش، لێنـا بە بیرێکـی ئاڵـۆزەوە گەڕایەوە و بڕیـاڕی دا کە بابەتەکـە تەنیـا لای ئـەو ئەندامانـەی بنەماڵە باس بکات کـە لە ڕیزی شۆڕشـگێڕەکاندا بوون. یەکەمین کەسـەکان کە ئاگادار کرانەوە بریتی بوون لە سێ کەس لە ئامۆزاکان، بە نێوەکانی ئەبوو، ئیسماعیل و تەمەد. چونکـوو بە بێ یارمەتیی ئەوان، لێنـا هیچی پێنەدەکرا. بەڵام بەداخەوە ئەوانیـش وەکـوو لێنـا، نە پارەیان هەبـوو و نە زانیاریی پێویسـت بۆ جێبەجێ کردنی کارێکی ئەوتۆ.

دواجـار، لێنـا ڕووی لـە ئامۆزاکان کـرد و گوتی: تاقە کەسـێک کە دەتوانێـت فریـای عەبدولڕەحمان بکەوێـت، وسـووقوددیوانە. چونکە ئەو هەموو کاربەدەسـتەکانی ئەو ناوچەیە دەناسـێ، پارەشـی هەیە و عەبدولڕەحمانیش کوڕیەتی. ئێوە دەڵێن چی؟ ئامۆزاکان بە دوودڵییەوە سەیری لێنایان کرد.

لێنا گوتی: «ئێوە ڕێگەچارەیەکی دیکەتان پێ شک دێت؟ ژیانی ڕەحمان لە مەترسیدایە. من دەبێ بچمە تەورێز و ناتوانم لێرە بمێنمەوە».

ئامـۆزاکان وە شـوێن جێبەجێکردنـی پـارەو وناونیشـانی ئەحمەد کەوتـن. لێناش بـە پەلە گەڕایەوە بـۆماڵەوە. نانەخانم لە حەسـارەکە چاوەڕێی دەکرد. ئەو حەزی نەدەکرد لێنا بە تەنێ لە ماڵ بچێتە دەرەوە و هەربۆیەش بە دەنگی بەرز پرسـیاری لێکـرد: «لەکوێ بووی؟» لێنا وەڵامـی دایـەوە: « لەگەڵ تەمەد و ئەبوودا بووم». دیارە لێنا ڕاسـتی دەگـوت، بە بێ ئەوەی باسـێکی لە کۆبوونەوەکـە کردبێت. لەو کاتەدا، ئامۆزاکانیش گەیشتنە بەرەوە. نانەخانم بە بینینی ئەوان هێور بووەوە. پاشان لێنا ڕووی لە خەسووی کرد و پرسیاری کرد: «بابەئاغا (باپیرە) لەکوێیە؟»

نانەخانم گوتی: «چ ئیشت بەوە؟»

لێنا: «دەمەوێ داوایەکی لێ بکەم».

نانەخانم: «چ داواکارییەکت لێی هەیە؟» دیارە بینینی بابەئاغا بەو سانابییەش نەبوو.

لێنا: «دواتر خۆی بۆت باس دەکات».

سەرەڕای ئەوەی بە ڕوونی دیار بوو وەڵامەکەی لێنا بەدڵی نانەخانم نەبوو، بەڵام گوتی: بابەئاغا هەر ئێستا نانی نیوەڕۆی خوارد و بۆ نوێژی نیوەڕۆ چووەتە ژوورەکەی خۆی.

وسووقوددیوان، پیاوێکی تەواو ئیماندار بوو. بەڵام هەرگیز باوەڕەکانی خۆی بەسەر منداڵەکانیدا نەسەپاند. لەم سەردەمەدا هیچکام لە کوڕەکانی وەک خۆی باوەڕدار نەبوون. عەبدولڕەحمان لائیکێکی تەواو بوو. ئەحمەد ئاغایش وەکوو عەبدولڕەحمان بوو. عەلی خانیش گاڵتەی بە باوەڕە ئایینییەکان دەکرد. لێنا هەرگیز نەیتوانی تێبگات کە ئایا ئەو بەڕاستی باوەڕی بە دین نییە، یان ئەوەیکە بە شێوازی خۆی باوەڕمەندە. بە ڕواڵەت لە مرۆڤێکی باوەڕدار دەچوو، بەڵام هەندێ گاڵتەشی دەکرد کە لێنای دەخستەوە بیری مامێکی خۆی بە نێوی فرانتس frantz کە پیاوێکی ئانارشیست بوو.

زیبای ئامۆزایان، خاتوونێکی زۆر باوەڕمەند بوو و عەلی خان هەمیشە بە گاڵتە، سەری دەخستە سەری. ڕۆژێک، پرسیاری لە زیبا کرد کە ئایا بەڕاستی خودا توانای ئەنجامدانی هەموو کارێکی هەیە. زیباش ڕاشکاوانە وەڵامی دایەوە کە بەڵێ، خودا توانای هەموو کارێکی هەیە. پاشان، عەلی خان گوتی: «کەواتە، ئەو دەتوانێت بەردێکی وا بخولقێنێت کە بۆخۆیشی بۆی هەڵنەگیرێت».

زیبا گوتی: « بەڵێ، دەتوانێت».

ئەوسا، عەلی خان گوتی: «چۆن زیبا! تۆ نەتگوت خودا توانای هەموو کارێکی هەیە، ئەی چۆنە ناتوانێ ئەو بەردە هەڵگرێت؟»

عەلی خان لە قاقای پێکەنینی دەدا و زیبای تووڕەش، پێی دەگوت تۆ کافری.

بەڵام سـەبارەت بە حسـێن ئاغا کە گەورەترین کوڕی وسووق ئاغا بـوو، دەبێ بڵێـم تەنیا ئەو کاتەی کـە لە سـۆنگەی عەبدولڕەحمانەوە کەوتبووە زیندانەوە و لە چاڵەڕەشەکانی ڕێژیمی خومەینیدا بوو، ڕێسا ئاینییەکانی جێبەجێ دەکرد و قورعانی دەخوێند (شایانی وەبیرهێنانەوەیە، پۆلیسـی ڕێژیمی ئیسـلامیی ئێران لەو کاتەدا بەدوای عەبدولڕەحماندا دەگەڕا، چونکوو ئەو سـکرتێری گشتی حیزبێکی نایاسایی، واتە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوو).

حسێن و عەلی، براکانی دوکتور قاسملوو، هیچیان نوێژیان نەدەکرد. ڕەنگە ئەوان بە شێوەیەکی دیکە لە دینەکەیان تێگەیشتبێتن.

لەوکاتانـەدا کـە وسـووقوددیوان نوێژی دەکرد، هیچ شـتێک و هیچ کەس نەدەبوو لێی تێک بدات. لەکاتێکدا کە ئامۆزاکان سەرقاڵی خواردنی نانـی نیوەڕۆ بوون، لینا کە ئیشـتیای نانخواردنی نەمابوو، لە تەنشـت ژووری خەزووریەوە دانیشت. لینا بە هۆی ئەو مەترسییەی هەڕەشەی لـە عەبدولڕەحمان دەکرد، ئاگای لە خـۆی نەمابوو. ئەو کە لە منداڵیدا، لەگەڵ دەستەوەسـتانی دەستەویەخە ببوو، نەیدەویست لەم تەمەنەشدا تەسلیمی بێت.

لێنـا ناچار بوو تا کاتژمێر چواری پاش نیوەڕۆ، واتە تا کۆتایی نوێژ و دوعاکانـی خـەزووری چاوەڕوان بێت. کاتێک خـەزووری درگاکەی کردەوە و لێنای هیوابڕاوی لەبەردەم درگاکەدا بینی کە بەهۆی دانیشتنی زۆرەوە لاقەکانـی تەزیبوون، گوتی: « گوێ بگرە، هەتا من مابم، ناچی بـۆ هیچ کوێ و کەسـیش ورەی ئـەوەی نییە کوڕی من دەستبەسـەر بکات.» ئەو باوەڕی بە قسـەکانی خۆی هەبوو و بە دڵنیاییەوە قسەی دەکرد. بەڵام لێنا دەیزانی سەردەمی دەسترۆیشتوویی ئەو لە ناوچەکەدا بەسەر چووە. هەرچەند کە هێشتاش خەڵک ڕێزیان لێدەگرت، بە تایبەت ئەوانەی کە ئەویان لە لووتەکەی دەسـەلاتداری و دەسترۆیشـتووییدا بینیبـوو. کـەس، تەنانەت کاربەدەسـتانی ناوچەکـەش، ورەی دژایەتی و ڕووبەڕووبوونـەوە لەگـەڵ ئەویـان نەبـوو. بەڵام، لـەم کاتەدا ئەو

دەسەڵاتەکەی جارانی نەمابوو.

لێنـا ورەی دایەبـەر خـۆی و داوای لێکـرد بـە زووترین کات، بۆ وەرگرتنی زانیاریی پێویسـت سـەردانی کاربەدەستەکان بکات، چونکە ئەگەر فرمانەکە لە ناوەندەوە هاتبا، پۆلیسی ناوچە نەیدەتوانی جێبەجێی نەکات. خەزووری کە سکاڵا خنکاوەکانی لێنای نەدەبینی، بە تووڕەییەوە سەیری کرد. لێنا پێشی بە خەزووری گرتبوو بۆ ئەوەی هەرچی لەدڵیدا بـوو، پێـی بڵێێت. بـەڵام ئەو لێنـای لادا و لەکاتی چوونـەدەرەوەدا بە بۆڵەبۆڵ و تووڕەییەوە ئەمری پێکرد: «تۆ لە ماڵ ناچیتە دەرەوە!»

لێنـا هەمـوو هیوای بڕابوو. ئەمـر دەرچووبوو، ئەمـری پیرەپیاوێک بوو کە سـووکایەتی پێکرابوو، بووکەکەی ڕێی لێگرتبوو، ڕێی بەخۆی دابوو ئامۆژگاریی بکات، لەوەش زیاتر، دەسەڵات و کاریگەریی ئەوەی بەرەوڕووی پرسـیار کردبووەوە و دواجـار، بەقووڵی غرووری ئەوی بریندار کردبوو.

لێنا کە مابۆوە خۆی و ترسـەکەی، بەدوای ڕێگەچارەیەکدا دەگەڕا و ئەوەیکە دەبێ چی بکات؟ پرسـیاری لەخۆی دەکرد و دواجار بڕیاریدا: «دەست لەسەردەست دانانێم و ناهێڵم عەبدولڕەحمان دەستبەسەر بکەن. داوام لێدەکەن لە ماڵەوە دانیشم! ئیتر چی!» بەڵام لاقەکانی تەزیبوون و بەدوایدا نەدەهاتن. جووڵەی لێ بڕابوو. هێزی خستەسەری، وردە وردە هەنگاوی هەڵدەگرت و چووە نێو ماڵەکەی خۆی، چەمەدانێکی بچووکی هەڵگرت و ئەوەندەی بۆی هەڵدەگیرا، شـتومەکی سـەفەری کۆکردەوە. هەرچەند خۆیشـی نەیدەزانی دەبێ چی بکات، بەڵام بڕیاری ڕۆشـتنی دابوو.

لـەم کاتـەدا ئامـۆزاکان، ڕێـک وەک ئـەو یارمەتیدەرانەی لە سـاتە قەیراناوییەکاندا دەبنە هۆی بێ هیوایی، گەیشتن و بە بینینی چەمەدانەکە، یەکسەر پرسیاریان کرد: «توانیت بابەئاغا ڕازی بکەیت؟»

لێنا وەڵامی دایەوە: «نەخێر نەمتوانی».

هەمـوو شـڵەژاو و دڵنیگەران، تووشـی شـۆک و دڵەڕاوکێ ببوون،

پێیان گوت: «تۆ ناتوانی لەدژی ئیرادەی بابەئاغا هیچ بکەیت و ناتوانی بڕۆیت! جگە لەوەش، پارەشــت پێ نییە و پۆلیسیش دەستگیرت دەکات و بە کورتی سەرئەنجامێکی باشت نابێت».

لێناش دەیزانی ئەوان ڕاســت دەکــەن و تەنیا موعجیزەیەک دەیتوانی گیانی عەبدولڕەحمان ڕزگار بکات و ئەو موعجیزەیەش ڕوویدا!

شــەو داهاتبــوو، لێنا دانیشــتبوو، کچەکەی لەســەر ئەژنــۆی بوو و چەمەدانەکەشی لە تەنشــتییەوە، چاوەڕوانی ڕۆشتن بوو. بێدەنگییەکی تــەژی لــە بێهیوایــی باڵی بەســەر هەمــوو لایەکدا کێشــا بــوو. لەپڕ، وسووقوددیوان، خۆی کرد بە ماڵەکەیاندا. ئەمە یەکەمجار بوو کاری وا بکات. وا باو بوو کە باوکی بنەماڵە سەردانی بنەماڵەی نەدەکرد، بەڵکوو هەمــوو بنەماڵەکە دەچوونە خزمەتی ئەو. لێنــا بە تەواوی لەو کردەوە نائاســاییەی وســووق ئاغا و گرینگیی ئەو سەردانە تێدەگەیی. وسووق ڕووی لــە بووکەکەی کرد و پێی گوت: «ئێســتا بڕۆ بنوو. بەیانی زوو دەبێ وەڕێ بکەوی». نە وشــەیەک زیاتر و نە کەمتر. پاشان پاکەتێکی دایە دەســت لێنا و «شەوشاد»ی لێکرد و ڕۆشت. لە پاکەتەکەدا، بڕێک پارە و بلیتێکی پاسی تێدا بوو.

بەری بەیان، لێنا ساز ببوو. مەمەدقولی چارشێوێکی هێنا و بە لێنای گوت: «چارشــێوەکە دەدەی بە ســەرتدا و بە دەســت لە بن چەنەگەت توند دەیگریت و هەرگیز بەری نادەیت!»

مەمەدقولی، مینای کردە باوەش و بە دەستەکەی دیکەی چەمەدانەکەی هەڵگرت و ئاماژەی بە لێنا کرد دوای کەوێت. لێنا ڕووی لە مەمەدقولی کرد و گوتی: «دەبێ ماڵئاوایی لە نانەخانم بکەم!» مەمەدقولی بەئاماژە ئەمری پێکرد پێدەنگ بێت و بەم شێوەیە لێنا، ماڵی باوکی عەبدولڕەحمانی جێهێشت و ئیتر هەرگیز نەیبینییەوە.

لــەم کاتــەی بەیانییدا، کۆڵانەکان چــۆڵ بوون. ڕۆژ تــازە هەڵدەهات و ســێبەری دەخســت. شۆفێری پاســەکە، پاڵی بە پاســەکەوە دابوو و چاوەڕوانی دەکردن. هەموو کورسییەکان جگە لە کورسیی پشتەسەری

شۆفیرەکە گیرابوونەوە. مەمەدقولی چرپاندی بە گوێی لینادا: «بابووش لە تەورێز، لە نزیکەی دیواری پشت وێستگەی پاسەکان چاوەڕوانی تۆ دەکات». لینا ئەویشی هەرگیز نەبینییەوە.

لینا لەوەیکە وسووقوددیوان وەکوو شۆڕشگێڕێکی کارامە، سەفەری ئەو بۆ تەورێزی ڕێکخستبوو، حەپەسابوو. لینا هەرگیز تێنەگەیی خەزووری، چۆن بە شەوێک هەموو ئەو کارانەی ڕێکخستبوو. بەڵام، لەخۆڕا نەبووە کە سەردەمانێک خەزووری ڕاوێژکاری شازادەی جێنشین بووە؟

■ تەورێز

لینا هەرگیز وەکوو گەشتیار سەفەری بۆ ناوەندی ئازەربایجان نەکردبوو. نە سروشتە جوانەکەی دەناسی و نە جوانییەکانی بیناسازییەکەی کە هەموو باسیان دەکرد و بەسەریاندا هەڵدەدا و هەرگیزیش نەیتوانی بیناسێت. تەورێز شارێکی کۆنە بە مێژوویەکی سێ هەزار ساڵەوە کە چەندین جار بوومەلەرزە لێی داوە. هەروەها ئەو شارە، پێتەختی کۆمارە تەمەن کورتەکەی ئازەربایجان بووە لە ساڵی ١٩٤٦دا. لینا دوو جار و ئەویش بە نهێنی چووە تەورێز و ئەمە یەکەم جاری بوو. لینا ئاگای لە مەترسییەکە هەبوو ـ لە ڕاستیدا ئەمە یەکەمین مەترسییەک بوو کە لەگەڵی بەرەوڕوو دەبووەوە ـ بە ڕەچاوکردنی ڕێنماییەکانی مەمەدقولی، بە وردی ئاگای لێ بوو چارشێوەکەی نەکرێتەوە و نەخزێتە خوارەوە. دەستەکانی تەزیبوون و مێروولەیان دەکرد، لە بن چارشێوەکەوە، مینای لە ئامێز گرتبوو، مینا منداڵێکی هێمن و دلۆڤان بوو، نە دەگریا و نە بێتاقەتیشی دەکرد. بەڵام لەگەڵ خایاندنی سەفەرەکەیان، لینا هەستی دەکرد مینا قورستر دەبوو، کاتێک گەیشتە تەورێز، هەم لە باری جەستەییەوە و هەم لە باری دەروونییەوە کوترا بوو و هەرەسی هێنابوو. چونکوو هەم نیگەرانی عەبدولڕەحمان بوو و هەم لەوە دەترسا موسافیرەکان کۆنترۆل بکرێن

و دەرکەوێت کە ئەو هیچ پێناسێکی پێ نییە، زمانی فارسیش نازانێت و سەرەڕای ئەوەش، بیانییشە...

بەڵام، سەبارەت بە بەڵگەنامە و پێناسەکان، ڕاستییەکەی ئەوەیە کە لە ماڵی خەزووری بڕیار درابوو هەموو بەڵگەنامە پەیوەندیدارەکان بە عەبدولڕەحمان و لێنا، بریتی لە ناسنامە، پاسپۆرت، بڕوانامەی خوێندن و تەناتەت کتێبەکانیان، دەبوو لە ماڵی باوکی عەبدولڕەحمان ڕابگیرێن، چونکوو هیچ شتێک نەدەبوو شوناسی ڕاستەقینەی ئەوان ئاشکرا بکات.

ڕۆژێکیان وسووقوددیوانیان ئاگادار کردبووەوە کە پۆلیس بە نیازە ماڵەکەی بپشکنێت. هەموو بەڵگەنامەکان، بریتی لە بەڵگەنامە پێناسەکان و بڕوانامەکانیان لە عەمباری ژێرخانی ماڵەکەیان شاردبووەوە. ئەم پشکنینە هەم وسووقوددیوانی تووشی شۆکێکی گەورە کرد و هەم دەرخەری ئەو ڕاستییە بوو کە سەردەمەکە گۆڕدراوە.

دیارە شوناسی لێنا وەکوو ژنێک، دەکرا لە ڕێی بنەماڵە یان مێردەکەیەوە پشتڕاست بکرێتەوە، بەڵام کێشەکە لەوەدا بوو کە بەدوای مێردەکەیەوە بوون و هەربۆیەش، لێنا نەیدەتوانی ناوی ببات و بنەماڵەش لە ڕەزاییە بوون. لێنا ببووە کەسێکی بێ شوناس و دەبوو لەوەبەدوا، بە بێ شوناسی بژی. بە پێی ڕێککەوتنی پێشوو، عەبدولڕەحمان چاوەڕێی بوو. چاویلکەیەکی دژەخۆری کردبووە چاوی و ڕوخساری لە پشت ڕۆژنامەیەکی «ئیتلاعات»ی کراوەدا شاردبووەوە. لێنا منداڵەکەی نایە سەر زەوی و بە هێمنی بۆ پێشەوە پاڵی پێوە نا و گوتی: «سەیر کە، بابە لەوێیە، بڕۆ ماچی بکە». مینا کە لە ڕاستیدا نەک ڕۆشتن، بەڵکوو لەتری دەدا، لەو بەرەوپێش چوونەدا، هەندێ جار بە قوونەوە دەکەوت و هەندێ جاریش بە سەر دەستی خۆیدا بەردەبووەوە، بەڵام لە خۆشییاندا دەیقیژاند. عەبدولڕەحمان مینای لە ئامێز گرت و ڕووی کردە لێنا و گوتی: «بە دوامدا وەرە. سەرەتا دەچین بۆ لای هاوڕێکانمان بۆ ئەوەی بمانشارنەوە. تا ئەو کاتەی کە هاورێیەک کە پەیوەندیی بە

تارانەوە هەیە، بێت و بەرەو تارانمان ببات».

شەو لە ماڵی هاوڕێکەیان، خواردنێکی تێر و تەسەل و بە چێژیان خوارد. بەڵام لینا، لە هیلاکیدا خۆی بە پێوە نەدەگرت. پاشان عەبدولڕەحمان و پیاوی خانەخوێ، چوونە ژوورەکەی تەنشتەوە و لینا گوێی لێ بوو بە دەنگێکی زبرەوە مشتومڕیان بوو. لە ڕواڵەتی تێکچرژاوی ژنی خانەخوێش ڕا دیار بوو کە دۆخەکە ئاسایی نییە. مینا خەوی لێکەوتبوو و لیناش چاوەڕێی کۆتایی هاتنی مشتومڕی ئەو دوو پیاوەی دەکرد. کارەکان، هەمیشە، وەک پێشبینی کراون ناڕۆنە پێش.

پیاوەکان لە ژوورەکە وەدەر کەوتن، بە بێ پێکەنین و تەنانەت وتنی وشەیەک. عەبدولڕەحمان ڕووی لە لینا کرد و فرمانی پێکرد: «منداڵەکە و چەمەدانەکە هەڵگرە، لێرە دەڕۆین». دواتر، چووە دەردەوە و لە نزیکەی درگاکەوە چاوەڕێی لینای کرد. لینا بەپەلە، ئەو شتومەکەی لە چەمەدانەکە دەری هێنا بوون، کۆی کردنەوە و بە زەحمەت تەپاندنیە نێو چەمەدانەکەوە.

لە دەرەوە شەو بوو. کۆڵانەکە، تەسک و ترووسک و نووتەک بوو. لە بێدەنگیدا ملی ڕێگایان گرتبوو. لینا خۆی لە زەوی کێش دەکرد و بە هەموو هێزی خۆیەوە کەوتبووە دوای عەبدولڕەحمان، هەستی دەکرد پێویستە هاوسەرەکەی ڕوونکردنەوەیەکی بۆ بدات بەڵام، نەک هیچ ڕوونکردنەوەیەکی بۆ نەدرا، بەڵکوو هاوسەرەکەی بەخێرایی دەڕۆشت و داوای لەویش دەکرد پێ هەڵگرێت.

کۆڵانەکەش نەدەبڕایەوە، لینا کە چیدیکە هێزی هەنگاوی نەمابوو، ڕووی کردە مێردەکەی: «یارمەتیم بدە، ناتوانم هەم منداڵەکە هەڵگرم و هەم چەمەدانەکە».

عەبدولڕەحمان وەڕەز بوو و هەر وتەیەک بێتاقەتی دەکرد. لە ناوەندی شار نزیک دەبوونەوە. ڕووناکایی کز و زەردی شار، بۆ ئەوان کە لەو کۆڵانە نووتەکەوە هاتبوون ئازاردەر بوو. لینا بە سرتە لە هاوسەرەکەی پرسیاری کرد کە ئایا تێپەڕین لە ناوەندی شارەوە

بۆ ئـــەوان مەترســـیدار نییـــە؟ عەبدولڕەحمان وەڵامی دایـــەوە: «بەڵێ، مەترســـیدارە، بەڵام ناچارین بە شـــوێن هۆتێلێکـدا بگەڕێین.» چۆڵی و بێدەنگـی گەڕەکەکـــە، لینای وەخـــۆ هێنایەوە. ئەوان بـــە پێدزکێ بە پاڵ دیوارەکاندا تێدەپەڕین. لینا کە چاوەڕوانی هێرشـــی پۆلیسی دەکرد، بە وردی چاوەدێریـــی هەموو ســـێبەر و ســـووچێکی دەکـــرد. دواتر وردە وردە هێمن بووەوە. دواجار خۆیان بە ڕێڕەوی هۆتێلێکی بچووکدا کرد. لـــە هۆڵەکەدا، پیاوێکی بەخۆ و تۆکمە بە ئاســـوودەیی ســـەیری کردن. داوای لێکردن هەموو کرێی ژوورەکە بدەن. عەبدولڕەحمان، کرێی دوو ڕۆژی پێدا. ئەو پیاوە خاوەنی هۆتێلەکە بوو و ژن و کچەکەشـــی هەر لەو هۆتێلە کاریان دەکرد. ژوورێکی لە دوا نهۆمی هۆتێلەکە کە نهۆمی سێهەم بوو پێدان.

لـــە کاتێکـدا عەبدولڕەحمـــان بە قووڵی خـــەوی لێکەوتبـــوو و مێنای بچکۆلانەش کەوتبووە هاروهاژی، دڵی لینا بە توندی لێیدەدا، وەها کە گوێیەکانی ژانیان دەکرد (خەریک بوو تووشـــی ئاوســـانی گوێ (otite) دەبوو). لینا هەستی دەکرد کارەساتێک بەڕێوەیە.

لینا بە چارشـــێو خۆی دادەپۆشـــی و ڕۆژانە لە بەقاڵی سەر کۆلانەکە شـــتی دەکڕی. چیدیکە توانای قووتدانی ئەو خواردنە سارد و سڕانەی نەمابـــوو. عەبدولڕەحمان، شـــەوانە وەدەر دەکەوت و هەر شـــەو ماتتر و داگیراوتـــر لە شـــەوی ڕابردوو دەگەڕایەوە و متەقـــی لێوە نەدەهات. ئـــەو دۆخی دڵەڕاوکێ و گومانە بۆ لینا تاقەت پڕووکێن بوو. لە منداڵیدا زۆر جار بە ئازاری ئاوســـانی گوێیەکانیەوە ناڵاندبووی. لە تەمەنی ١٣ساڵیدا، لەوزەکانیان بە نەشتەرگەری دەرهێنا بوو و لەو کاتەوە چیدیکە لینا تووشی ئازاری گوێ نەبووبووەوە.

بەڵام، ئێســـتا ئازاری گوێی بڕســـتی لێ بڕیبوو. عەبدولڕەحمانیش لە تەورێز هیچ دوکتورێکی نەدەناسی. سەردانی دوکتوری نەناسراویش بۆ ئەوان مەترسیدار بوو. جگە لەوەش، پارەیەکی ئەوتۆشیان پێ نەمابوو. لە لایەکی دیکەشـــەوە، خـــاوەن هۆتێلەکە تێگەیبوو کە مشـــتەرییەکانی

ئاســایی نین. ئەم بابەتە عەبدولڕەحمانی زیاتر تووڕە دەکرد و لێناشی زیاتر دەترســاند. ئەوان نەیاندەتوانی بە دوای هۆتێلێکی دیکەدا بگەڕێن چونکوو پارەی پێویستیان پێ نەبوو. ئەو کەسەش بڕیار بوو پەیوەندی بە عەبدولڕەحمانەوە بگرێ، هیچ هەواڵێکی نەبوو.

ڕۆژێکیان، پیاوێکی بە تەمەن هاتە ژوورەوە و گوتی: «من پزیشــکم و هاوڕێــی خاوەن هۆتێلەکەم». پشــکنینی بۆ لێنا کرد و گوتی: «گوێی ناوینت گەلێک ئاوســاوە و لە دۆخێکی باشدا نییە». لەوە بەدوا، هەموو ڕۆژێــک دەهــات و دەرمانی لەگەڵ خۆی دەهێنا، بــە بێ ئەوەی داوای پارەی پشکنین و دەرمانەکانی بکات. خاوەن هۆتێلەکەش، چا و سووپ و خواردنــی گەرمی بۆ دەهێنان. دواجار، ئەو کەســەی عەبدولڕەحمان و لێنا چاوەڕێیان دەکرد، هات. خاوەن هۆتێلەکە و پزیشــکەکە، بەڕێیان کردن و هیوای سەفەرێکی سەرکەوتوویان بۆ خواستن. خاوەن هۆتێل و دوکتورەکــە، نــە بۆ کرێی هۆتێلەکە و نە بۆ پشــکنین و دەرمانەکان، پارەیــان لــێ وەرنەگرتــن. لێنا، دواتر زانــی کە ئەوانیش لــە دژبەرانی ڕێژیمی شا بوون. ئەوان دوو مرۆڤی دڵ فراوان بوون.

■ ژیانی نهێنی

وەها بوو کە لێنا ژیانی نهێنی دەســت پێکرد و مینای بچکۆلانەشــی تێکەڵ بەو ژیانە کرد. هەر ڕۆژێک کە تێدەپەڕی، لێنا باشتر هاوسەرەکەی خۆی دەناســی. لێنا، هەڵسوکەوت، شــێوازی کار و هونەری دەربڕینی بۆچوونەکانی هاوسەرەکەی دەبینی. لە ڕوانگەی لێناوە، ئەو زێڕی خالس بوو و ڕاســت و دروستیی هەڵسەنگاندنەکان و بڕیارە سیاسییەکانی لە ڕێــی دەرئەنجامەکانییــەوە دەســەلما. بەو بڕوا قووڵەی کــە بە خەباتە دادپەروەرانەکــەی هەیبوو، بۆچــوون و باوەڕەکانی بۆ هاوخەباتەکانی دەگواستەوە. لێنا لە هەڵبژاردنی ئەودا هەڵەی نەکردبوو و هەر ڕۆژێک کــە تێدەپەڕی، عەشــقەکەی بۆ ئەو قووڵتر دەبــووەوە. عەبدولڕەحمان لــەو دەســتە شۆڕشــگێڕانە بــوو کــە دوو تایبەتمەندیــی، فرەزانــی و

ناخێکی ســاف و پاکیان پێکەوە هەیە. ئەو بۆ چارەســەری هەر گرفت و کێشــەیەک، ئەوەی بەربەســتی ســەر ڕێی بوو، لای دەبــرد. ئەو بە شــێوەیەکی لۆژیکی سەبارەت بە هەموو ئەو چالاکیانەی کە پێویستیی ڕۆژانــە بوون، وەها بەرنامەی دادەڕشــت، کە هــەم لەباری مرۆییەوە گونجــاو بێــت و هەم هەموو لێــی تێبگەن و ئامانجــی خەباتەکەش لە یاد نەکرێت. هاوخەباتەکانی بە وردی گوێیان لە بۆچوون و قســەکانی دەگرت و بە حەزەوە باس و گفتوگۆیان لەگەڵ دەکرد. لە ڕاســتیدا ئەو مامۆستا و ڕاهێنەرێکی باش بوو.

لــەو ماوە زەمەنییەدا، لینا بە تەواوی خۆی لەگەڵ داب و نەریتەکانی کۆمەڵگەدا گونجاندبوو، تەنانەت لەگەڵ زۆرێک لەو نەریتانەش کە وردە وردە خەریــک بــوون لەبیر بکرێن. لــە لایەکی دیکەشــەوە، ڕێژەیەکی زۆر لــە ئێرانییــەکان، بریتی لە فارس و غەیری فارس، لە دژی ڕێژیمی شــا هەســتابوونەوە و ڕێژیمیــش زۆر دڕندانــە لەگەڵ ئۆپۆزیســیون دەجووڵایەوە و زەبری لێ دەوەشاندن.

شۆڕشــگێڕانی ڕێــگای ئازادی دەترســان، بــەڵام باســیان نەدەکرد. لیناش دەترســا، بەڵام نەیدەویست دان بە ترسەکەیدا بنێت. لەو کاتەوە گەیشــتبوونە تــاران، بــەردەوام حەشــارگەیان دەگــۆڕی و بــە ناوی خوازراوی جۆراوجۆرەوە دەژیان. هەندێ ئەرکیان خستبووە ئەستۆی لینا و دەرفەتی سەرخوراندنی بۆ نەمابووەوە. لاپەڕەبەندیی ڕۆژنامەی کوردســتان و لکاندنی وتارەکان بە لاپەڕەکانی لە ئەســتۆ گرتبوو. لەم کاتــەدا، عەبدولڕەحمان و هاوکارەکانی، ئەم ڕۆژنامەیەیان چاپ دەکرد و بۆخۆشــیان وتارەکانیان دەنووســی. لینا، پاش چــاپ، ڕۆژنامەکانی دەبرد بۆ کەسانێک لە تاران کە ئەوانیش بە نهێنی دەژیان و بەرپرسی بــڵاو کردنەوەی ڕۆژنامەکان بوون. هەروەها، لینا پەیامیشــی دەهێنا و دەبرد و هەندێ جاریش کێشکی دەکێشا و نیگابانیی دەدا، دیارە هەموو ئەمانەی بە خۆشــاردنەوە لەژێر چارشــێوێکی ژنانــەدا دەکرد. ئەو لە لاپەڕەی ئەو شەترەنجەدا ڕۆڵی مۆرەیەکی گرینگ و بەکەڵکی دەگێڕا.

ژیان، بە تایبەتی ژیانی شۆڕشــگێڕەکان، شتێک جگە لە تێکچڕژاویی شکۆی ڕۆژانی درەوشاوە و شەوانی بێهیوایی و بێدەرەتانی نییە.

■ ژیان لە ماڵی زەردەشتییەکدا

یەکێــک لــەو ئاپارتمانانــەی کە ئــەوان تێیــدا دەژیان، لــە جیرانەتیی کەلانتەریــی ژمــارە (١) دا هەڵکەوتبــوو و هــی پیاوێکی زەردەشــتیی ســاماندار بوو. ئەوان لە نهۆمی ســەرەوەی ئەو خانووەدا دەژیان و لە بەرهەیوانەکەیەوە دەیانتوانی باخی یەکێک لە کۆشــکە سەڵتەنەتییەکان ببینن. ئەوە بۆ ئەوان چەشــنێک چاوقایمی بوو. ئەوان لەســەر بنەمای پەندێکــی کۆن کە دەڵێت «بنی دارتێلی کارەبا تاریکە» ئەو شــوێنەیان هەڵبژاردبــوو. جگە لە عەبدولڕەحمان، لێنا، مینا و ئیســماعیلی ئامۆزای عەبدولڕەحمــان، حەوت کەســی دیکەش لەو ماڵەدا خۆیان شــاردبۆوە و هەمووشــیان لە بەرپرســانی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران بوون. تەنیا ئیســماعیل دەیتوانی بە بێ مەترسی لە ماڵ بچێتە دەرەوە، چونکە بەدوای ئەوەوە نەبوون و ئەو لە قوتابخانەی باڵای ئەندازیاریدا خوێنــدکار بوو. بەو پێیــە، کاروباری کڕیــن، مەئموورییەت و هێنان و بردنی پەیامی بەڕێوە دەبرد. ئیســماعیل لای بەقاڵی ســەر کۆڵانەکەش متمانەی دروســت کردبــوو و زۆرجار بە قەرزیش شــتی دەهێنایەوە. بەگشتی هەرکاتێک بۆیان برەخسایە، قەرزەکانیان دەدایەوە. بەڵام، ئەو ڕۆژەش هات کە چیدی توانای دانەوەی قەرزەکانیان نەما و هەربۆیەش بەقاڵەکە لە دانی شت بە قەرز خۆی دەبوارد و شۆڕشگێڕەکان چەندین هەفتــە بــە بێ ئەوەی دەســتیان بــە خواردەمەنییەکی ئاســایی ڕابگات مانــەوە. کەوتنــە خواردنی ئەو ورکەنانانەی لێنا لــە ڕۆژانی فەرعانەدا هەڵیگرتبوون و ئەو برینج و دانەوێڵەی پاشەکەوتی کردبوو.

ســەری هەمــوو مانگێک، خــاوەن ماڵەکە بە هیــوای وەرگرتنی کرێ خانووەکەی دەهاتە بەردەرکی ئاپارتمانەکە. هەمیشەش، عەبدولڕەحمان قســەی لەگــەڵ دەکرد، لــە کاتێکدا کــە پیاوەکانی دیکە، بــە بێدەنگی لە

ژوورەکەی دیکەدا، خۆیان دەشاردەوە. لینا و میناش، خۆیان نیشان دەدا. کاتێک عەبدولڕەحمان داوای لێدەکرد هەندێکی دیکەش لەسەریان بوەستێت، خاوەن ماڵەکە، ملی ڕێگای دەگرتە بەر و دەڕۆشت. ئەو نەک هەر جوابی نەکردن، بەڵکوو تەنانەت هەڕەشەشی لێ نەکردن. ئایا ئەویش لە دژبەرانی ڕێژیمی شا بوو؟ بە هەر حاڵ، ئەوەش خۆی موعجیزەیەکی دیکە بوو. ڕەنگە بەکار هێنانی ئەو وشەیە زۆر گونجاو نەبێت، بەڵام ڕاستییەکەی ئەوەیە کە زۆریەک لە ئێرانییەکان دژبەری ڕێژیم بوون.

لینا، سەرلەنوێ دووگیان بووەوە. ژیانێکی دیکە لە زگیدا بیچمی دەگرت. لینا، بە درێژایی ڕۆژ لە ماڵەوە کاری دەکرد. لە ڕاستیدا، ئەو بە تەنیا هەموو کاری ئەو ماڵەی دەکرد. ئەو پێش لە هەموو شتێک دەبوو ئاگای لە کچەکەی بێت بۆ ئەوەی سەرەڕای نەبوونی خواردەمەنی، برسیەتی نەکێشێت. کچەکەی هێشتا دوو ساڵی پڕ نەکردبۆوە. ژیان لە نهێنییەکی تەواودا گەلێک بە ئازار و تاقەتپڕووکێن بوو. ئەوان بۆ ڕەواندنەوەی ئەو حاڵە، خۆیان بە زۆر شتەوە سەرقاڵ دەکرد. لینا بۆ ڕەواندنەوەی بێتاقەتی، بیستنی «کۆنسێرت»ی مۆسیقای کلاسیکی بەسەر هاوڕێیاندا دەسەپاند. ئەوان تەنیا چوار قەوانینان هەبوو کە بریتی بوون لە: ڕاوێل Ravel، ڕیمسکی ـ کۆرساکۆڤ Rimski – Korsakov، بێتهۆڤێن Bethoven وبۆرۆدین Borodine. بە وەرەق یارییان دەکرد، بەڵام چون پارەیان نەبوو، لەبری ئەوە کەڵکیان لە دانەوێڵەی وەک لووبیای سەوز، نۆک، لووبیای سپی و لووبیای سوور وەردەگرت. کاتێکیش، هەموو دانەوێڵەکەیان خوارد، لە یاری وەرەقدا چیلکە شەمچەیان بەکار دەهێنا. پاشان، لەتە کاغەزیان هێنا و بڕی پارەیان لەسەر نووسی و بەو پێیە لە یارییەکەدا بەکاریان دەهێنان. مۆسیقا ژیانی وەبەر ماڵەکەدا دەهێنایەوە. یاری بە وەرەق و بردنەوەی ئەو هەموو دەنکە لووبیایە لەبری پارە، خۆی سەرقاڵی دەکردن و مایەی پێکەنینیش بوو. لینا، تەنانەت توانی مۆدێلێکی نوێی ئاکار و هەڵسوکەوت بەسەر پیاوەکاندا

بســـەپێنێت و لە ئەگـــەری ڕەچاونەکردنیـــدا، بەرهەڵســـتیان بێتەوە. بۆ ئەو مەبەســـتە، زۆرجار پێویســـتی بە یارمەتیی عەبدولڕەحمان دەبوو. هەرچەند عەبدولڕەحمان لەو کاتەدا ئەو پلەیەی نەبوو کە دواتر لە حیزبی دێموکراتدا بەدەســـتی هێنا، بەڵام ڕۆڵی بەرپرســـی دەگێڕا و بۆ ئەوەی ئاواڵەکانی ڕێزی بگرن، دەیگوت کە ئەو نابێ خەریکی ورکەکاری ژنانە بێ. لەبەر ئەوەی ئەو کارانە قەدری ئەو لای هاوڕێکانی کەم دەکاتەوە. هەربۆیـــەش، لینا هەموو کارەکانی نێومالّی بەڕێوە دەبرد. لە ماڵەوە، ٩ پیـــاوی لێ بوو، هەرکام بە خوو و خدە، بەرژەوەندی و هەڵســـوکەوتی تایبەت بە خۆیانەوە. ئەوەش هەندێ جار دەبووە هۆی تێکهەڵچوونیان. دواجـــار داوای یارمەتییـــان لە لینا دەکرد و ئـــەوەش ئەو دەرفەتەی بۆ لینا دەڕەخساند بۆ ئەوەی داوایان لێ بکات ڕەچاوی هەندێ ڕێوشوێن بکەن. دیارە، کاتێک عەبدولڕەحمان کە ڕۆڵی بەرپرســـی هەبوو، هەمان داواکاریی لێیان دەبوو، ساناتر دەچوونە ژێر بار.

سەرەڕای ئەوەی لینا بە تەمەن لە هەموویان بچووکتر بوو، بۆ هەموو پیاوەکان وەک خوشـــکی گەورەیان وابوو. لانیکەم، ئەوە بە ئاکاریانەوە دیار بوو. بۆ نموونە هەموو لەسەر لینا دەوەستان هەتا لە کاری ناوماڵ ببێتـــەوە، ئەوســـا لەگەڵ ئەو یاریـــی وەرەقیان دەســـت پێدەکرد. کاتێک لینا ســـەرقاڵی کاری ناوماڵ بوو، ئەوان بێزار دەبوون، بەم حاڵەشەوە، ئامـــادە نەبـــوون داهێنانێکیان هەبـــێ و یارمەتی بـــدەن زوو لێ بێتەوە، بەڵکوو لە نێو ماڵەکەدا دەهاتن و دەچوون هەتا ئەو لە کار دەبووەوە.

بە پێچەوانەوە، مینا هەڵکەوتە بوو. ئەو کە منداڵێکی دلۆڤان و دەم بە پێکەنین بوو، بە بێ ئەوەی مەبەســـتی بێت، بە چەشـــنێک یارمەتیدەری دایکی بوو. بەم چەشـــنە کـــە پیاوەکانی ناچار دەکرد یاری لەکەڵ بکەن و ئەوانیـــش بەگوێیـــان دەکرد. ڕۆژێک لینا لە چێشـــتخانەکە ســـەرقاڵی کار بـــوو، چـــاوی لە دووی مینا گێڕا و دیتی بەســـەر لێـــواری دیواری بەرهەیوانـــی ئاپارتمانەکـــەدا دەڕوات. ئاپارتمانەکەی ئـــەوان لە نهۆمی پێنجەمدا بوو. ئەحمەد. ت، دەستی خستبووە پشت کەمەری و بە دوای

مینادا دەڕۆشــت و دەیدواند و میناش وەڵامــی دەدایەوە. لێنا بە دیتنی ئەم دیمەنە زراوی چووبوو، بە ئەســپایی خــۆی لە مینا نزیک کردەوە و لــە ئامێزی گرت. پاش ئەوەی ترســەکەی ڕەوییەوە و توانی بێتەگۆ، دەنگــی ئەحمەدی دا (ئەحمەد لــە هەموویان زیاتر دەبووە هۆی تووڕە بوونــی لێنــا). ئەحمــەد. ت، بە پێکەنینــەوە بە لێنای گوت کە پێویســت ناکات دڵنیگەران بێت، چونکە ئەگەر ئەو منداڵە بکەوتایەتە خوارەوە ئەو بەرپرسایەتییەکەی وەئەستۆ دەگرت. لێنا لەو وەڵامەی ئەحمەد حەپەسا بوو، شەرمی وەلا نا و بە دەنگی بەرز هاواری کرد: «نەفام! ئەگەر ئەو منداڵە بمردایە، بەرپرسبوونی تۆ چ کەڵکێکی بۆ من دەبوو!»

عەبدولڕەحمان دەسبەجێ خۆی گەیاندە لێنا و ویستی هێوری بکاتەوە. بەڵام، لێنا نەیدەویســت هێور بێتەوە. چونکە بەدەســت ئەم شۆڕشگێڕە تەوەزەلانــەی تەنانــەت خەباتیشــیان نەدەکرد و ژیانی منداڵەکەشــیان خستبووە مەترسییەوە، وەڕەز ببوو.

■ هاتنی کیانووری

شەوێکیان، کات لە نیوەشەو تێپەڕیبوو و هەموو نووستبوون، زەنگی ئاپارتمانەکــە لێدرا. دەتگوت تەقینەوەیەک ڕوویداوە. تەنیا کەســێک کە ئەو زەنگەی لێدەدا، خاوەن ماڵەکەیان بوو، بەڵام ئەو هەرگیز لەو کاتەی شەودا، سەردانی ئەوانی نەکردبوو.

هەموو حەپەسابوون و بە جلی ناوماڵەوە، لەسەر پەنجە هاتووچۆیان دەکرد و لە درگای ماڵەکە نزیک دەبوونەوە و لەوێ، واق و وڕ، گوێیان هەڵدەخســت، بەڵکوو دەنگی پێیەک بەرگوێیان کەوێ. بەڵام، لەو دیوی درگاکەوە تەنیا بێدەنگی بوو. هەربۆیەش، هەموو بیریان لەوە دەکردەوە کە پۆلیس لە پشــت دەرکەکەیە! بۆ جاری دووهەم زەنگەکە لێدرایەوە. ئــەم جارەیــان، عەبدولڕەحمــان ورەی دایــە بەر خۆی و بە ئەســپایی پرسیاری کرد: «کێی لێیە؟»

ئەوەی لە پشت دەرکەکە بوو، بە ئەسپایی وەڵامی دایەوە. ئەمجارەیان،

عەبدولڕەحمان دەرکەکەی کردەوە و بە بینینی کەسـێ پشـت دەرکەکە حەپەسا. ئەفسەرێک هاتە ژوورەوە و بە هەنگاوگەلێکی دڵنیاوە یەکسەر بەرەو ژووری دانیشتنەکە ڕۆشت. کەس بەدوایدا نەڕۆشت. کورسییەکی هەڵگرت و لەسـەری دانیشـت و دواتر کڵاوی ئەفسەرییەکەی هەڵگرت. ئەو پیاوە، کیانووری، ئەندامی دەفتەری سیاسـی حیزبی توودە بوو کە بۆ ئەوەی نەناسـرێتەوە، جل و بەرگی تایبەت بە ئەفسـەرێکی ڕێژیمی شاهەنشـایی لەبەر کردبوو، هەموو هەناسەیەکیان بەبەردا هاتەوە. ئەم بابەتـە لە مـاوەی چەند ڕۆژدا، بوو بە گەپجـاڕی نێوان پیاوەکان و لە ڕاستیدا، ورەی ئەوەی پێدەبەخشین بە سەر ئەو ترسەدا زاڵ بن کە تا سەر ئێسقانیان گەیبوو.

پاش ڕۆشـتنی کیانووری، هەموو چوون بنوونـەوە. بەڵام، لینا خەو نەدەچووە چاوی. ترسـی دەستبەسەر بوون و چارەنووسی منداڵەکەی نـاو سـکی و مینای بچکۆلـە ئۆقرەی لـێ هەڵگرتبـوو. دەیزانی هیچی لەدەسـت نایە، هەوڵی دەدا خەیاڵ و ختـووورە لەخۆی دوورکاتەوە. بە هاتنی کیانووری، شـاڵاوی خەیاڵ و ختووورە سەریان کردەوە جەرگی. عەبدولڕەحمان و کیانووری ماوەیەک دووبەدوو لە ژووری دانیشتنەکە مانـەوە و دواجـار، کیانـووری چـۆن هاتبـوو، هەرواش بـە بێدەنگی ڕۆشـتەوە. بۆ سبەی شەو، باسی پێویستیی گۆڕینی شوێنی نیشتەجێ بوونـی خۆیانیان دەکرد، دەبوو بڵاوەی لێبکـەن. دەڵێن پاش دۆڕاندنی شـەڕ، ڕەخنەگرتن ئاسـانە. بەڵام زۆر بێمانا بوو کە بەرپرسانی ناوچە جیاجیاکانی کوردستان، ماوەیەکی زۆر، هەموو پێکەوە لە ماڵێکی نهێنیدا بمێننـەوە. ئەگەر پۆلیـس ئەوانی لەو کاتەدا دەستبەسـەر کردبا کاری حیزبـی دێموکـرات تەواو کرابوو، کەوایە پێویسـت بوو شـوێنی دیکە بۆ خۆ شـاردنەوە بدۆزنەوە. بەڵام، بە گیرفانی بەتاڵ، چییان لەدەسـت دەهات؟ دواجار، بڕیاریان‌دا ماوەیەکی دیکەش هەر لەو ماڵەدا بمێننەوە، بە تایبەت کە لە باری ڕێکخسـتنەوە، پۆلیسـی شا لە حیزبی دێموکرات و ڕێکخراوە دژبەرەکانی دیکە کاراتر نەبوو.

■ کۆکەڕەشە

مینــای بچکۆلانە نەخــۆش کەوتبوو. لە لایەکــەوە، چوونەدەرەوە بۆ هەموو قەدەغە بوو، لە لایەکی دیکەشەوە گیرفانیان بەتاڵ بوو. پیاوەکان بە جەخت کردن لەسەر ئەوەی مینا خۆی چاک دەبێتەوە، هەوڵیان دەدا لێنا هێور کەنەوە. لێنا، لەو چەشنە قسانەی لە ڕەزاییە زۆر بیستبوو. تا ئەو کاتە، ســەرەڕای کەمیی خواردەمەنی، توانیبووی بە خۆشەویستیی دایکانە و خەوی ڕێکوپێک، ئاگای لە تەندرووستیی کچەکەی بێت. بەڵام ئەمجارەیان نەخۆشینی کچەکەی جیددی بوو. مینا، لەبەر زۆریی کۆکە ڕەش و شین هەڵدەگەڕا. هەناسەی دەبڕا. دۆخی منداڵەکە تاقەتپڕووکێن بوو و پیاوەکانیش هەمان قســەیان دووپات دەکردەوە. لێنا مانی گرت، گوتی یان دوکتور بۆ منداڵەکەم دەهێنن، یان دەســت لە ڕەش و ســپی نادەم. دواجار، عەبدولڕەحمان داوای لە ئیســماعیل کرد بۆ دۆزینەوەی پارە و دوکتورێکی هەرزانبایی بچێتە ناوشار.

ئیســماعیل پارەی دەســت نەکەوتبوو، بەڵام ناونیشــانی دوکتورێکی مرۆڤدۆســتیان پێدابــوو کــە ئامادەبوو، بــە بێ بەرانبەر، پشــکنین بۆ منداڵەکە بکات و دەرمانی پێویستی بداتێ.

هیچ کام لەو پیاوانە، تەنانەت ئیســماعیلیش ئامادە نەبوون لەگەڵ لێنا بچنــە دەرەوە و دەیانگــوت: «لەو ڕووەوە کە لێنا خۆی لەســەر بردنە دەرەوەی مینــا ســوورە، دەبێ بە تەنێــش بڕوات». لێنا لە ترســنۆکی ئــەو پیاوانە وەڕەز ببوو، ئەوەی بە زاریدا دەهات نەیدەگێڕایەوە. بەڵام بژاردەیەکی دیکەشــی نەبــوو. لە لایەکەوە زگی حــەوت مانگان بوو و لە لایەکی دیکەشــەوە، دەبــوو مینا بکاتە باوەش و مــاوەی کاتژمێر و نیوێــک، هەتــا لای دوکتورەکــە بە پێ بــڕوات، تەنانەت پــارەی کڕینی بلیتــی پاسیشــیان نەبــوو. لە تاران، تینــی خۆرەتاو لە مانگــی ژوئەندا تاقەتپڕووکێنــە. هەربۆیــەش، لێنــا بەیانــی زوو لە مــاڵ وەدەر کەوت. دوکتورەکــە کاتژمێر ٩ی بەیانی لە شــوێنی کارەکــەی دەبوو. پیاوێکی بەتەمەن دەهاتە بەرچاو. لەبەرانبەریدا، لێنا هەســتی بە شڵەژان دەکرد.

دوکتورەکە منداڵەکەی پشکنی و گوتی کۆکەڕەشەیەتی.

نوسـخەکەی بـۆ نووسـی و سـەرەڕای ئـەوەی لێنـا لـە کاتـی چوونـەژوورەوەدا داوای لێکردبـوو پـارەی لـێ وەرنەگرێـت، داوای حەقدەسـتی کرد. هەسـتی شـەرمەزاری سـەراپای لێنـای داگرتبوو، سـەرلەنوێ بە شـەرمەوە داواکارییەکەی دووپات کردەوە. پزیشکەکە بە ناباوەڕییەوە سـەیری لێنای کرد و نوسـخەکەی دایە دەسـتی. لێنا نوسـخەکەی وەرگرت و نایە سـەر میزەکە و ئەمجارەیان بە دەنگێکی پتەوەوە نوسـخەکەی گەڕاندەوە و گوتی پێویسـتم پێی نییە. ئاخر ئەو پارەی دەرمانەکانی پێ نەبوو.

لێنـا، تـا ئەو کاتە بە هێمنـی و لە ژێر لێوەوە قسـەی کردبوو، بەڵام دواجـار بـە دەنگـی بەرز و پتەو قسـەی خۆی کـرد. ئایا ئەو شـێوە قسـەکردنەی کاریگـەر ببوو؟ بـە هەرحـاڵ، پزیشـکەکە ڕووی کردە قەفەسـەی دەرمانەکان و پێویسـتییەکانی لێنای دایە دەستی و گوتی: «ماڵئاوا خانم!»

لێنـا، بە بێ ئەوەی سپاسـی بـکات لە ژوورەکە چـووە دەرەوە. بەو سـووکایەتییەوە کـە لە لایـەن پیاوەکانی ماڵـەوە پێی کرابـوو و ئەم سووکایەتیە نوێیەش کە لای دوکتور پێی کرابوو، خۆی بە ئەمەگداری کەس نەدەزانی.

کۆڵانەکان قەرەباڵغ و پڕ لە هاتوچۆی خەڵک و فرۆشیارە گەڕۆکەکان بـوون. لێنـا دۆخەکەی پێ خـۆش بوو. ماوەیەکی زۆر بـوو لە ماڵەوە قەتیس ببوو، هەستی بە ئازادی دەکرد. بۆخۆی کەوتە گەڕان. لە تەنشت پیادەڕەوەکە دانیشـت، بـە بێئەوەی بیر لە مەترسـی پۆلیس بکاتەوە. لای ئێـوارە لەگەڵ منداڵەکەی گەڕایەوە بۆ ماڵەوە. تەندرووسـتیی مینا گەڕایەوە و ژیان بە هەموو تەنگ و چەڵەمەکانیەوە بەردەوام بوو.

■ «هاوڕێیان بە یارمەتیتان...»

کۆبوونــەوە حیزبییــەکان لە ماڵــەوە دەگێــران. لە کاتــی گونجاودا، هەندێ جــار کۆبوونەوە فەرمییەکانیش کە بــە بۆنەی بۆنموونە هاتنی هاوڕێیەکەوە یان بۆنەیەکەوە بەڕێوە دەچوو، لە ماڵەوە ڕێکدەخرا. لەم کاتانەدا لەگەڵ خواردن مەشــرووبیش دەخورایەوە. هەموو جارێ کاک سدیق بە وتەیەک، کۆبوونەوەکانی دەست پێدەکرد. هەموو بە وردی و بە چێژەوە گوێیان لە وتەکانی کاک سدیق دەگرت. کاک سدیق، بە بای هەوا قســەی نەدەکرد. لە ڕاستیدا بە شێوەیەکی سروشتی لە وتەبێژی و گوتاردانداً کارامە بوو.

هــاوڕێ غ. زۆری دەخواردەوە. ئەگەر گیرفانیشــی بیبڕیایە ڤۆدکای دەخــواردەوە، ئەگــەر نەشــبووایە، بــە عارەقــە هــەرزان بابیەکــەش ڕازی دەبــوو. کاک ســدیق، هەمیشــە وتەکانی خۆی بــە «ئەزانی کاک ڕەحمان...» دەســت پێدەکــرد. دواتر، گوێگرەکان خۆیــان بۆ وتارێکی دوور ودرێژ ئامادە دەکرد. هاوڕێ غ. بە حەسرەتەوە سەیری ئیستکانی ڤۆدکاکــەی دەکرد (ئیســتکانی ڤۆدکاکەیان پاش وتەکانی کاک ســدیق هەڵدەدا)، جووڵەجووڵی پێدەکەوت، دەکۆکی و بەم شــێوەیە دەیویســت کاک ســدیق ناچار بکات کۆتایی بە قســەکانی بێنێت. بەڵام کاک سدیق گوێی نەدەدایە. هاوڕێ غ. دۆش دادەما و نەیدەزانی چ بکات بۆ ئەوەی بــە بــێ تێکدانی بۆنەکە، ئیســتکانەکەی خۆی هەڵدات. بــە ڕوونی دیار بــوو دۆخەکە ئازاری دەدات. ڕۆژێکیان هاوڕێ غ. دواجار ڕێگەچارەی بــۆ دۆزییەوە. ڕێک لەو کاتەدا کە کاک ســدیق ڕســتە بە ناوبانگەکەی خۆی «ئەزانی کاک ڕەحمان..»ی بەزاردا هات، هاوڕێ غ. بە ئیستکانی ڤۆدکاکەیەوە هەســتایە ســەر پێ و بە دەنگی بــەرز گوتی: «هاوڕێیان بــە یارمەتیتــان، دەخۆینەوە بە ســەلامەتی، بژی». بە بــێ ئەوەش کە چاوەڕێــی دژکــردەوەی هاوڕێکانی بێــت، ئیســتکانی ڤۆدکاکەی خۆی هەڵــدا. لــەو ڕووەوە کە هاوڕێ غ. لــە هەموو بەتەمەنتــر بوو، هەموو دەبــوو ڕێزی بگرن. لە کۆبوونەوەکانی دیکــەدا، ئەو کارەی هاوڕێ غ.

بوو بە بەشێک لە ڕێوڕەسمەکە و وتەکەی هاوڕێ غ. واتە «هاوڕێیان بە یارمەتیتان»یـش، دواتر وەک فۆرموولێکی لێهات کە زۆرجار بەکاریان دەهێنا و هەموو پێدەکەنین.

■ ... خۆ بە زل زانین

هـاوڕێ غ. پیاوێکـی کـەم دوو بوو، بـە دەگمەن لەگـەڵ هاوڕێکانی قسەی دەکرد، لەگەڵ لینا هەر قسەی نەدەکرد و لە بەرانبەرەوە سەیری نەدەکـردن و بە گشـتی پیاوێکی مەشـرەفخۆش و کۆمەڵایەتی نەبوو. یـازدە کەس لە بـن میچێکدا پێکـەوە دەژیان. خواردەمەنـی کەم بوو. سـەرەڕای ئـەوەش، هاوڕێ غ. بـڕوای بەوە هەبوو کـە مافی خۆیەتی زیاترین و باشـترین پشکی خواردنی بەرکەوێت. سەرەڕای ئەوەش بە چووکەتریـن بیانوو دەڕەنجا. ئەم هەڵسـوکەوتەی هـاوڕێ غ. دەبووە هۆی تـوورە بوونی لینا. بـەڵام عەبدولڕەحمان سـەرکۆنەی دەکرد و دەیگوت ئێمە بە هۆی تەمەنیەوە دەبێ ڕێزی لێ بگرین و داوای لە لینا دەکرد گوێی نەداتێ. دیارە گوتنی ئەم بابەتە سانا دەهاتەپێش چاو. لینا، گەلێک هەوڵی دەدا کارەکان بە باشـی بڕۆنە پێش و بەرگەی ئەو ژیانە هاوبەشە بگرن، بەڵام هاوڕێ غ. لەم بارەوە چووکەترین هەوڵی نەدەدا. ڕووداوێکـی شـڵەژێنەر، کۆتایی بـەو تۆزقاڵە ڕێزەش هێنـا کە لینا لە هاوڕێ غ.ی دەگرت. لینا، سەرەڕای دووگیان بوونی، جلوبەرگی هەموو ئەو پیاوانەی دەشوشـت. جلەکانی ژێرەوەیانی سەرەتا دەکوڵاند، دواتر دەیشوشـتن و ئاوی دەکێشان. بۆ ئەوەی دەر وجیرانیش گومانیان لێ نەکـەن، جلوبەرگەکانی لەماڵەوە هەڵدەخسـت و جێگۆڕکێی پێدەکردن بۆ ئەوەی ئیشک ببنەوە. بەڵام لەبەر ئەوەی جێگایان تەنگ بوو، کراسە پیاوانەکانی دەدا بەسـەر یەکتردا و ژێر شەڵوارەکانیشـیانی بە هەمان شـێوە دەخسـت بەسـەر یەکتردا. هاوڕێ غ. نەخۆشـیی سووزەنەکی هەبـوو و کەس ئاگاداری ئەوە نەبوو، ڕۆژێـک عەبدولڕەحمان لەکاتی بەکارهێنانـی دەرمانـدا دەیبینێـت و هـاوڕێ غ. ناچـار دەبێـت بەڵای

عەبدولڕەحمانەوە دان بە نەخۆشییەکەیدا بنێت.

عەبدولڕەحمان پاش ماوەیەک ئەو بابەتە بە لینا دەڵێت و دیارە دواتر لەو کارەی خۆی پەشـیمان ببووەوە و گوتبووی ترسـاوە لینا هاوڕێ غ. لـەو ماڵـە وەدەر بنێت. لیناش پێی گوتبـوو : «هەرگیز بە بێ ئیزنی تـۆ ئـەوەم نەدەکرد». بەڵام هەموو لە مەترسـیی تووشـبووندا بوون و هەروەهـا مینای بچکۆلەش. ڕەنگیشـە کار لـەکار ترازابێت و هەموو تووش بووبێتن. لینا گەلێک تووڕە بوو، لەگەڵ کەس قسەی نەدەکرد و بـۆ ئەوەش هەموو لە تووڕەییەکی تێبگەن، ئەوەی دەهاتە دەسـتی، بە عەرزیدا دەدا. عەبدولڕەحمان ناچار ببوو هۆکاری تووڕەبوونی لینا بۆ هەموو شـیکاتەوە و داوایان لێبکات هەموو جلوبەرگەکانیان داکەنن و بە وردییش خۆیان بشـۆن. خودی لیناش هـەر وایکرد. دواتر خۆی لە چێشـتخانەکە قەتیس کرد و دەسـتی کرد بە کوڵاندنی هەموو جلەکانی ژێرەوەیـان و شوشـتیانی و ئوتـووی کـردن و دواجاریـش هەمـوو ماڵەکـەی خاوێـن کردەوە. ئـەم کارانە چەند ڕۆژی خایانـد و دواجار لینا گەشـتە ئەو دەرئەنجامە کە لەوە زیاتر هیچی بۆ تەندروسـتی ئەو جەماعەتە پێناکرێت. پاشان لە بێدەنگیدا چاوەڕێی دەکرد بزانێ کەسیان نەخۆش دەکەون؟ هەموو ورەیان بەردابوو. لەسـەر پەنجە دەرۆشـتن و هەندێجـار، یەکێـک لە پیاوەکان دەچووە چێشـتخانەکە و بێدەنگ بە پێوە دەوسـتا و بە چاو دەیویسـت بە لینا بڵێت لێی تێدەگات. بەڵام لینا وەها تووڕە بوو کە نەیدەویست ئەو ئیشارە و ئاماژانە ببینێت و دەری دەکردن.

کاتێک عەبدولڕەحمان دەچووە چێشتخانەکە و دووپاتی دەکردەوە کە هیـچ نەبـووە و بابەتەکە ئەوەندەش ئاڵۆز نییە، لینا زیاتر تووڕە دەبوو و عەبدولڕەحمانـی ناچار دەکرد لە چێشـتخانەکە بچێتـە دەرەوە. لینا زانیارییەکی ئەوتۆی لە مەترسـیی ڕاسـتەقینەی ئەو نەخۆشییە نەبوو. بـەڵام بەهەرحـاڵ، ئـەوەی دەیزانی، لـە زانیارییەکانی هاوسـەرەکەی لەوبارەوە کە تەنیا لە زاری ئەم و ئەوەوە هەندێ شتی بیستبوو،زیاتر

بــوو. لــەم وڵاتەدا، بابەتــی لەو جۆرە، بۆ باس و گفتوگــۆ نابن و نە لە قوتابخانە و نە لە ماڵەوە کەس باسی ناکات.

هــاوڕێ غ. هەرگیــز داوای لێبوردنــی نەکــرد. لینــا ناچــار بــوو لە ماڵــەوە تەحەمولی بــکات. ڕێگاچارەیەکی دیکە نەبــوو. چار نییە، دەبێ چەرمەسەرییەکانی دۆخە تایبەتەکان قبووڵ بکرێت.

پۆلیسەکان بە یۆنیفۆرم و بێ یۆنیفۆرم، لە کۆڵانەکاندا دەسووڕانەوە و گەنجەکانیــان دەگــرت و بــۆ ســەربازییان دەنــاردن. ئیســماعیلیان گرتبــوو. بەڵام ئەو بە نیشــاندانی پێناســی خوێنــدکاری، خۆی دەرباز کردبوو. پێویســت بوو خانووەکە بگۆڕن. بۆ ئەوەی هەڵەکەی پێشــوو دووپــات نەکەنەوە و هەموو بەرپرســانی ناوچەکە لــە بن میچێکدا کۆ نەکەنــەوە، بڕیاریان دا بڵاوەی لێبکەن، بە تایبەت کە بەشــێک لە گرفتە ماڵییەکەشــیان چارەســەر ببوو و ئەوە تا ڕادەیەکــی زۆر ببووە هۆی هێور بوونەوە و ئارامیی لینا.

لە ماوەی چەند ڕۆژدا هەموو شــتێک جێبەجێ بوو. هەموو شــەوێ دوو کەســیان دەردەچــوون و دواتــر لــە کۆڵانەکاندا لێکتــر دادەبڕان. هیچکامیان نەدەبوو شوێنی ژیانی ئەوی دیکەی بزانیبا. عەبدولڕەحمان و بنەماڵەکــەی بــەر لە دوا کەس لــەو ماڵە چوونــە دەرەوە. دوا کەس ئیسماعیل بوو. تەنیا ئەو شمەکەیان برد کە بۆیان هەڵدەگیرا و بەڕاستی پێویستیان پێی هەبوو. ئەوەی مابووەوە لە بری ئەو کرێیەی نەیاندابوو، بەجێیان دەهێشت. ئاستەمە بتوانیت ژمارەی جێگۆڕکێکانیانت لە دەستدا بێت. جێگۆڕکێکانیان پەیوەندی بە چڕبوونەوەی خەبات، کەم بوونەوەی چالاکیەکانیان یان دۆخی چاوەڕوانیەکانیانەوە هەبوو. ماوەی مانەوەیان لــە شــوێنێک، گرێدراوی بــارودۆخ بوو. بەڵام لەوە بــەدوا، نەدەبوو لە چەند حەوتوو زیاتر تێپەڕێت.

■ گه‌نجیه‌تی

له‌ ته‌مه‌نی گه‌نجییه‌تیدا، مرۆڤ نازانێت که‌ ڕۆحسووکی و شادیی ژیانی خۆی ئه‌مه‌گداری ته‌ندرووستیی جه‌سته‌یه‌تی. هه‌روه‌ها گه‌نجه‌کان، له‌ دنیای به‌ته‌مه‌نه‌کان ڕازی نین و به‌ نیازن بیگۆڕن. جیلی عه‌بدولڕه‌حمان و لێنا، ده‌یانویست جێگای هه‌ژاری و نادادپه‌روه‌ری به‌ نان و به‌خته‌وه‌ری بۆ هه‌مووان بگۆڕنه‌وه‌، ئه‌ویش به‌ هێز و خرۆشی له‌بن نه‌هاتووی جوانه‌گایه‌کی شه‌ڕانییه‌وه‌. به‌ڵام به‌ تێپه‌ڕینی زه‌مه‌ن، جوانه‌گاکان یان پیر بوونه‌ یان له‌ پشت میله‌کانی زنداندا وه‌خته‌ بڕزێن، هه‌ڵبه‌ت ئه‌گه‌ر له‌ ده‌رئه‌نجامی پیری و له‌ ژێر باری توند و تیژیدا نه‌مردبێتن. ئه‌وه‌ی ماونه‌ته‌وه‌، له‌ سه‌رانسه‌ری دنیادا و دوور له‌ وڵات و زێدی خۆیان بڵاو بوونه‌ته‌وه‌. ئه‌وانه‌، برینی جه‌نگه‌ دۆڕاوه‌کانیان ده‌لێسنه‌وه‌ و له‌ هه‌مان کاتدا هیوادارن که‌ ئه‌و گه‌نجانه‌ی جێگای ئه‌وانیان پڕ کردۆته‌وه‌، سه‌رکه‌وتن له‌ ئامێز بگرن.

عه‌بدولڕه‌حمان و لێنا له‌و جیله‌ بوون که‌ بڕوایان به‌وه‌ هه‌بوو له‌ کۆمۆنیزمدا چه‌کێکی دژ به‌ ئازار و چه‌رمه‌سه‌ری ده‌دۆزنه‌وه‌. به‌ڵام ئه‌م دژه‌ ژاره‌ ڕێک به‌ پێچه‌وانه‌وه‌، شتێکی به‌ زه‌ره‌ر و کوشنده‌ی لێ ده‌رچوو، به‌ ڕاده‌یه‌ک که‌ بوو به‌ بکوژی خه‌ڵکه‌که‌ی خۆی. پاش تێپه‌ڕاندنی ئه‌زموونێکی له‌م ده‌سته‌، ئایا ده‌کرێ، به‌ بێ هیچ دواهاتێک به‌ زیندوویی بمێنیته‌وه‌؟

■ماڵی ئاغای ئابراهام

ئه‌و ماڵه‌ی ئه‌مجاره‌یان عه‌بدولڕه‌حمان و بنه‌ماڵه‌که‌ی وه‌کوو حه‌شارگه‌یه‌ک دۆزییانه‌وه‌، له‌ گه‌ڕه‌کێکی هه‌ژارنشینی تاران هه‌ڵکه‌وتبوو. خاوه‌نی ئه‌م خانووه‌ش زه‌رده‌شتی بوو. به‌ڵام ئه‌م یه‌که‌یان، هه‌م هه‌ژار بوو، هه‌م خوێنده‌وارییه‌کی ئه‌وتۆی نه‌بوو، ته‌نانه‌ت ئاوێستاشی نه‌خوێندبووه‌وه‌ که‌ ده‌ڵێن کتێبی پیرۆزی زه‌رده‌شتی پێغه‌مبه‌ره‌، به‌ڵام بڕوای به‌ هێزی خێر هه‌بوو. نێوی ژنه‌که‌ی زوله‌یخا بوو و پێنج منداڵیان

هەبوو کە لە نێوان سێ بۆ حەوت ساڵدا بوون. ئەم ژنە، دەنگێکی نێری هەبوو و بۆ کار یا شەپازللە لێدانی منداڵەکانی دەستێکی کارای هەبوو. ئاغـای ئابراهام لەوەیکە توانیبـووی نهۆمی یەکەمی ماڵەکەی خۆی کە دوو ژووری هەبـوو بەکرێ بدات زۆر خۆشـحاڵ بـوو، بە تایبەتی کە ئەو کرێچییانە تەنیا منداڵێکیان هەبوو و چاوەڕوانی منداڵێکی دیکەشیان دەکرد(ئەمە لە باشـتر بوونی دۆخی ژیانی بنەماڵەکەیدا کاریگەر بوو). ئەوەش خۆی دەبووە هۆی دروست بوونی هەستی باوەڕبەخۆبوون.

ژن و مێردێکی دیکەی کرێچیش کە هیندی و خەڵکی بەمبەیی بوون، لە ژوورێکی دیکەدا و لە تەنشـت کرێچییە نوێکاندا دەژیان. ئەم ژوورە لە ماڵەکەی عەبدولڕەحمان و لێنا، تەنیا بە جامخانەیەکی شووشەبەندی ڕەنگ کراوەوە جودا دەبووەوە. بەڵام چێشتخانەکەیان هاوبەش بوو.

هـاوڕێ حیزبییەکان، بە بیانووی خواردنی نانـی ئێوارە، کۆبوونەوە حیزبییەکانیان لە ماڵی ئەوان بەڕێوە دەبرد. بابەتی باسی کۆبوونەوەکان، سـەرەڕای ئەرکە پێویست و دەسـبەجێکان، بریتی بوو لە: ڕێکخستنی خەباتی سیاسی، وەکوو ڕاکێشانی ئەندامانی نوێ، دیاریکردنی تاکتیکی دروسـتی خەبـات و ئەو چالاکییانـەی کە دەرئەنجامەکـەی ڕووخانی ڕێژیمی شـا و جێگر بوونی سیسـتمی دادپەروەرانە بۆ هەموو خەڵک بێـت. لـەم قۆناغەی خەباتدا، هێشـتا کەس بیری لـە خەباتی چەکداری نەدەکردەوە.

لێنـا ببووە ئاواڵی ژنە هیندییەکەی دراوسـێی. ئـەم ژنە هیندییە پێی سـەیر بـوو کە لێنا لـە چوونەدەرەوەدا چارشـێو دەدا بە سـەریدا، لە حاڵێکـدا ئـەم ژنە هیندییـە و زۆرێک لـە ژنانی ئێرانیش چارشـێویان بەسەردا نەدەدا.

لێنـا بۆی ڕوون کـردەوە کە ئەو خووی بەوە گرتـووە و بە تایبەت دەیەوێ بەڕاسـتی نیشـان بدات کە بووەتە موسـوڵمان. لە ڕاسـتیدا، یەکەمیـن جـار کە لێنا بە بێ چارشـێو لەگەڵ مێردەکـەی چووبوو بۆ حەمامی گشـتی، حەمامچییەکە بە بیانووی ئەوەی لێنا موسوڵمان نییە،

نەیهێشتبوو بچێتە ژوورەوە. بەڵام عەبدولڕەحمان بۆی شی کردبووەوە کە ئەگەر لینا کافر بووایە، شووی بەو نەدەکرد و حەمامچییەکەی ڕازی کردبوو ڕێگری لە لینا نەکات. بەڵام حەمامچییەکە زۆر بە جیددی ئامۆژگاریی عەبدولڕەحمانی کردبوو کە ژنەکەی ناچار بکات چارشێو بەسەردا بدات. عەبدولڕەحمانیش، هاوکات کە بەڵێنی بە حەمامچییەکە دەدا، پێی گوتبوو بۆ بردنە پێشی هەموو کارێک پێویستە پشوودرێژ و لەسەرخۆ بێت. لیناش بەو ژنە هیندییەی دەگوت: «من لە پاش ئەوەوە توانیم بە بەردەوامی بچمە حەمام و لەم وڵاتەدا هەموو شتەکان وەکوو حەمام کردنن. من مێردەکەمم خۆشدەوێ و نامەوێ بە هۆی چارشێوێکی نەفرەتییەوە تووشی کێشەی بکەم.» لێکدانەوەکانی لینا، نەک هەر ئەو ژنەی تێگەیاند، بەڵکوو ئەویش دەیگوت، ئەگەر پێویست بکات لەبەر هاوسەرەکەی ئامادەیە هەمان کار بکات.

■ ئامادەکاری بۆ گەڕانەوەی لینا بۆ ئورووپا

عەبدولڕەحمان خۆی بۆ سەفەری ئورووپا و بەجێگەیاندنی ئەرکی حیزبی لەوێ ئامادە دەکرد. پێش ڕۆشتنی ئەو، حیزب بڕیاری دابوو کە لینا و منداڵەکانیشی دەبێ لە ئێران بڕۆن. عەبدولڕەحمان ئەم بابەتەی لەبەردەم هاوکارەکانیدا بە لینا ڕاگەیاند. هاوکارەکانیشی هەریەکەو شتێکی لێ زیاد کرد و بە تایبەتی جەختیان لەوە دەکردەوە کە پێویستە لینا منداڵەکانی بە هەستێکی نیشتمانی و کوردانەوە پەروەردە بکات. لینا حەزی لەو زێدەڕۆییانە نەبوو. لە لایەکەوە، ڕاگەیاندنی ئەو بڕیارە لە لایەن عەبدولڕەحمانەوە بە بێ ئەوەی ڕاوێژی لەگەڵ لینا کردبێت، و لە لایەکی دیکەشەوە، زێدەڕۆییەکانی هاوکارەکانیان لە ئامۆژگاری کردنیدا، لینای بێزار کردبوو و هەربۆیەش، ڕووی لە هەموویان کرد و گوتی: «ئەگەر بەڕاستی حەزتان لێیە کە منداڵەکانمان وەکوو کوردەکان پەروەردە بن و لەم ناوەدا من بوومەتە هۆی مەترسی بۆ ئێوە، باشتر وایە لە یەکێک لە گوندە دوورەدەستەکانی ناو شاخەکانی کوردستان

بژین. ئاوا منداڵەکان بە کولتووری کوردەواری پەروەردە دەبن. بەڵام لە ئورووپا و بە بێ ئامادەبوونی باوکیان، هەر بیریشی لێ مەکەنەوە».

گەر دەتانهەوێ بڵێن لێنا ئیتر ژنێکی پێگەیشتوو و تێگەیشتوو بوو، دەبێ دان بەوەدا بنێین کە لەم بارەیەدا وا نەبوو. ئەو باش دەیزانی ئەم دابڕانە بۆ منداڵەکان کە چیدیکە باوکیان نابیننەوە، زۆر بە زەرەریان دەبێت. لە لایەکی دیکەشەوە، دەیزانی کە ڕۆشتن بۆ ئورووپا، واتە کۆتایی چالاکییەکانی لە بزووتنەوەی بەرگریدا. دیارە لەوەش ئاگادار بوو کە شوێنی ئەو لەو بزووتنەوەدا بە ئاسانی پڕ دەبێتەوە. باش دەیزانی کە لە سیستمی ئاڵۆزی کاری نهێنی دا، ئەو چەرخێکە لە چەرخەکان و ئەوەش کە لەم سیستمەدا، کەس نابێ ئاگای لە چالاکییەکانی ئەوی دیکە بێت و لە نەبوونی کەسێک دا، یەکێکی دیکە بە ساناییی جێگەی دەگرێتەوە. ڕاستییەکەی ئەوە بوو کە بۆ لێنا، دەست هەڵگرتن لە چالاکییەکانی زۆر ئەستەم بوو. ئەم چالاکییانە ببوونە هۆی ئەوەی کە لێنا هەست بکات کەسێکی بەکەڵکە. هەروەها باوەڕی بەوەش هەبوو کە بوونی ئەو بۆ بەرگری کردن لە هاوسەرەکەی پێویستە. سەرەڕای ئەوەش، ئەو گەلێک ئۆگری ئێران و کوردستان ببوو. لەگەڵ هەموو ئەوانەشدا، لە بەرانبەر بڕیاری دەرچووودا، هیچی پێ نەدەکرا. هەربۆیەش، لێنا بە مەبەستی وەرگرتنی پاسپۆرت سەردانی سەفارەتی چێکۆسلۆڤاکی لە تارانی کرد. سەفیر کەسێک بوو بە ناوی ئاغای زاهۆرا (zahora). ئەو کەسێکی کۆنە کۆمۆنیست، پیاوێکی مرۆڤدۆست، دێموکراتێکی ڕاستگۆ و بە ورە بوو. لەو پیاوانە بوو کە توێژی نومانکاتوری چێکۆسلۆڤاکی بە ناردنیان بۆ پۆستە دوورەدەستەکان، لەملی خۆیان دەکردنەوە. سەفیری چێکۆسلۆڤاکی، یەکێک لەو پیاوانە بوو. ئەو زۆر نەژیا بۆ ئەوەی قووڵایی گەندەڵی و داڕزاویی ئەو سیستمە ببینێت کە هەموو تەمەنی خەباتی بۆ کردبوو و باوڕی بە درووستییەکەی هەبوو.

جەنابی سەفیر دەستبەجێ دەستی کرد بە تۆمار کردنی پاسپۆرت بۆ لێنا و مینا. بەڵام گرفت ئەوکاتە دەستی پێکرد کە ئەوان لەگەڵ کێشەی

ڕێکەوتی ڤیزای هاتنەژوورەوەی ئێران لە پاســپۆرتەکەیاندا ڕووبەڕوو بوون. لەو کاتەدا، بزووتنەوەی بەرگریی ئێرانیش لە ئیدارەی پاسپۆرت خەڵکی خۆیان نەبوو کە ئەو ئاســتەنگە چارەســەر بکات. بەم چەشــنە یەکەمین هەوڵی لێنا بۆ چوونە دەرەوە لە ئێران شکستی هێنا.

ئــەوان لــە ڕێــی پارێزەرێکەوە کە بــە پارێزەری هــەژاران ناوبانگی دەرکردبوو، هەوڵێکی دیکەیان دا. ئەم پارێزەرە کۆمۆنیستەش، بە کەڵک وەرگرتن لە پیشــەکەی، لە ڕێگە یاســایی و نایاساییەوە هەوڵی زۆری دا و توانی پاســپۆرتێکی فەرمی بۆ لێنا دەربکات، بەڵام بەڕێوەبەرایەتی پۆلیســی تاران لە پێدانی ئەو پاسپۆرتە بە پارێزەرەکە خۆی دەبوارد و دەیگوت کە خودی لێنا دەبێ بۆ وەرگرتنەوەی پاسپۆرتەکەی سەردانیان بکات و لە ڕاستیدا ئەوە تەڵەیەک بوو بۆ لێنا.

لــە کار و چالاکیــی نهێنــی دا، زۆرجــار مرۆڤ ناچار بــە کردەوەی داهێنەرانــە و دەســتبەجێ دەبێــت. خەباتکارە ئێرانییــەکان، بە کورد و غەیرە کوردەوە، لەو بابەتە بێبەری نەبوون. ئەوان، ســەرەڕای ئەوەی مەرگ ئاقاری تەنیبوون، باوەڕیان بە ژیان هەبوو.

عەبدولڕەحمان و هاوکارە کوردەکانی کە پلانیان بۆ ڕۆشــتنی لێنا لە ئێران دادەڕشت، لە هەوڵی دۆزینەوەی ڕێگاچارەیەکدا بوون کە لێنا لەو داوە داڕێــژراوە ڕزگار بکەن. دواجار بڕیاریان دا کە لێنا بە مەبەســتی وەرگرتنی پاسپۆرتەکەی ســەردانی بەڕێوەبەرایەتی پاسپۆرت بکات و لەوێش هەوڵ بــدات دووگیانییەکەی و زگە بەرزەوە بووەکەی بنوێنێ. چەنکوو پۆلیس نەیدەوێرا ژنێکی دووگیانی بیانی دەستبەسەر بکات.

لێنا پێی گوتن: «بەڵام نابێ ئەوە لە یاد بکەن کە من بیانی نیم.»

وەڵامیان دایەوە: «بەڵام هەیت».

لێنا پرسیاری کرد: «چۆن؟»

وەڵامیان دایەوە: «ســەفیری چێکۆســلۆڤاکی لە ســەردانەکەی تۆ بۆ بەڕێوەبەرایەتــی پۆلیــس ئــاگادارە و ئەگــەر تۆ لە گەڕانــەوەی خۆت ئاگاداری نەکەیتەوە، ئەو ئەرکی خۆی جێبەجێ دەکا.»

چیرۆکێکی ساختەشیان بۆ لێنا ساز کرد و پێیان گوت کە دەبێ جەخت لەوە بکاتەوە کە هاوسەرەکەی بایەخێکی ئەوتۆ بەو و منداڵەکەی نادا و کاتێکیش دێتەوە، لەگەڵ هاوڕێکانی دێتەوە و کاتی خۆی بە یاری وەرەق لەگەڵ ئەوان دەباتە سەر، مەست دەکات و لە کاتی سەرخۆشیدا، بیانوویان پێ دەگرێت و توندوتیژی بەرانبەریان دەنوێنێت و هیچ ڕێزێک بۆ ژن و منداڵەکەی دانانێت و دواجار ئەوەیکە، تینی بۆ هاتووە و دەیهەوێ بگەڕێتەوە بۆ وڵاتەکەی خۆی و لە کۆتاییشدا بڵێت کە فارسی نازانێت و سەر لە سیاسەت دەرناکات و بە گشتی لەو ژیانە هاوبەشە پەشیمان بۆتەوە.

بڕیاردرا هەفتەیەک پاش ڕۆشتنی عەبدولڕەحمان، لێنا سەردانی بەڕێوەبەرایەتی پۆلیس بکات و هۆیەکەشی ئەوە بوو کە ئەوان دەبوو لەوە دڵنیا بن عەبدولڕەحمان لە سنوور پەڕیوەتەوە.

لێنا ڕووی تێکردن و گوتی: «ئەی ئەگەر لە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس باوەڕ بە چیرۆکەکەم نەکەن و دەستبەسەرم کەن، ئەوسا چ دەبێت؟ مینا چی لێ بەسەر دێت؟ و ئایا ئێوە دەتانهەوێ من لە زینداندا منداڵەکەم ببێت؟»

لە وەڵامیدا گوتیان: «ڕێگە چارەیەکی دیکەمان نییە. دەبێ ئەو ڕیسکە بکەین».

هەموویان و تەنانەت هاوسەرەکەشی ڕازی بوون. ترس لێنای داگرتبوو. کاک سدیق هەوڵیدا دڵی بداتەوە و گوتی: «مینا لای زولەیخا (ژنی خاوەن ماڵ) دادەنێیت. ئەو ئاگای لێی دەبێت. ئەگەر دۆخەکە تێک چوو، کچەکەت دەبەمە لای دایکم».

لێنا بەدڵیدا هات: «ئەشا ئەو دڵدانەوەیە؟! بە دڵنیاییەوە دۆخێکی بێ بەزەییانە بوو. بەڵام چاریش نەبوو. هەربۆیەش، لێنا قبووڵی کرد. لێنا گەنج، عاشق و تێگەیشتوو بوو، بەڵام ترسەکەی وای لێدەکرد پەنا بۆ پووشێکیش بەرێت. هەربۆیەش ڕووی تێکردن و گوتی: «ئێوە لەوە دەترسن من خەیانەتتان پێ بکەم؟»

ڕاســتییەکەی ئەوەیە کە ئەوان هیچ ترسیێکیان نەبوو: عەبدولڕەحمان لەو کاتەدا، مەترسیی تێپەڕاندبوو و لیناش، نە ناو و نە ناونیشانی هیچ کام لەو خەباتکارانەی نەدەزانی. لە ڕاســتیدا، چالاکیی نهێنی پارێزەری ئەوان بوو. پاشــان، ئــەوان هەموو ماڵەکە گــەڕان و هەموو بەڵگەنامە مەترســیدارەکانیان نایــە کارتۆنێکی گــەورە و جانتایەکەوە. لینا دەبوو پــاش ڕۆشــتنی عەبدولڕەحمان، ئــەو بەڵگەنامانە بداتە دەســت ئاغای زاهورا، ســەفیری چێکۆسلۆڤاکی. جەنابی ســەفیر بەڵێنی دابوو ئەوانە لە ســەفارەت بشــارێتەوە. هەموو شــتێک ئامادە بوو و مابووەوە لینا یارییەکە بەرێتە پێشەوە.

■ سەفەری عەبدولڕەحمان بۆ ئۆرووپا و ڕۆشتنی لینا بۆ زاینگە

ســەرلەبەیانیی چوارشــەممەیەک، دەمــی بەیــان، بــە پەلەپــڕووزە ماڵئاواییــەکان کــران. عەبدولڕەحمــان و دوو هاوڕێــی بــەڕێ کەوتن. لــەم کاتەدا، پۆلیس زۆر بە جیددی و بە شــێوەیەکی کەم وێنە بەدوای عەبدولڕەحمانــەوە بوو. ئەو دەبوو ســەرەتا بــە پاس و دواتر بە پێ لە ڕێی شــاخەکانی کوردستانەوە ســەفەر بکات. لینا هەوڵی دەدا سەفەرە مەترسیدارەکەی عەبدولڕەحمان بێنێتە پێش چاوی خۆی، ئەو سەفەرەی کە لــە زەینی ئەودا، هەمیشــە بــە دەستبەســەربوونی عەبدولڕەحمان کۆتایــی پێدەهــات. هەربۆیەش لە کاتــی ماڵئاواییدا بــەدەم پاڕانەوەوە داوای لێکــرد: «هەر دەرفەتێکت بۆ هەڵکەوت، لە دۆخی خۆت ئاگادارم کــە». (دیارە عەبدولڕەحمان ئــاگاداری کردەوە، ئەویش، ئەو کاتەی کە خۆی لە ئۆرووپا گەڕایەوە و منداڵی دووهەمی ساڵەوەختە بوو!).

ئێــوارەی هەمان چوارشــەممە، منداڵەکەی نێو زگــی مینا، تەنگی پێ هەڵچنی. ســدیق هەوڵی دەدا هێوری کاتەوە و گوتی: «ســەیرە، هێشــا مانگێکی ماوە بۆ لەدایک بوونی!»

منداڵەکــە خەریــک بوو پێــش وەخت لەدایک بێت. بــەڵام لینا هەرچی دەکــرد ئەو پیاوەی بۆ تێنەدەگەیی. دواجار، لینا توانیی نیوە ســازانێک

لەگەڵ ئەو پیاوە بکات و ئەویش ئەوە بوو کە دەبوو سدیق مێنا بەرێتە لای دایکی و ئەگەر هیچ ڕووی نەدا، بیگەڕێنێتەوە بۆماڵەوە. لە سەر نیشانەیەکیش ڕێک کەوتن و ئەویش ئەوە بوو کە ئەگەر لێنا کراسە سوورەکەی مینای لە دەرەوەی پەنجەرەکە هەڵواسی، واتاکەی ئەوە بوو کە لێنا خەریکە دەچێت بۆ زاینگە.

لێنا شمەکی پێویستی کۆکردەوە. سروشت خەریک بوو هەموو پرۆژە و بڕیارەکانی خەباتکارەکانی دەکردە بڵقی سەرئاو. لێنا دەبوو پێش چوونی بۆ زاینگە، هەموو بەڵگەنامەکان بگەیەنێتە سەفارەتی چێکۆسلۆڤاکی. ئەو بە هیچ شێوەیەک نەیدەتوانی ئەو بەڵگەنامەگەلە لە ماڵەوە بەجێ بهێڵێت. هەربۆیەش چاوەڕوانی دەکرد تا ئەو کاتە منداڵەکەی لەدایک نەبێت.

لای چواری بەیانی، لێنا ئاغای ئابراهامی لە خەو هەستان بۆ ئەوەی تاکسییەکی بۆ بگرێت. لەو کاتەدا، زۆربەی ماڵەکان تەلەفۆنیان نەبوو و لێناش نەیدەزانی تاکسییەکان شەوانە کار ناکەن. کاتژمێر شەشی بەیانی، ئاغای ئابراهام بە تاکسییەکەوە گەڕایەوە و پۆلیسێکیشی لەگەڵ بوو. لێنا کە چاوەڕوانی ئاغای ئابراهامی دەکرد، لە پشت دەرکەی ماڵەکە بە چەمەدان و کارتۆنەکەوە وەستا بوو. بەڵام ڕەوتی ڕووداوەکان ئاسایی نەدەچوونە پێش.

ئاغای ئابراهام (کە ئاگاداری دۆخەکە بوو) دەستبەجێ لێنای تێگەیاند کە بۆ دۆزینەوەی تاکسی ناچار بووە سەردانی ژاندارمێری بکات. ئەو پۆلیسە دوای ئابراهام کەوتبوو بۆ ئەوەی دڵنیا بێت بەڕاستی ژنێک ژان گرتوویەتی و هەروەها دەیویست بزانێ دەچێتە کام نەخۆشخانە. هێشتا لێنا زاری نەکردبووەوە کە بڵێت دەچێتە نەخۆشخانەی «ئامریکایی»، پۆلیسەکە ماڵئاوایی کردبوو و ڕۆشتبوو. تاکسییەکە چاوەڕوانی لێنا بوو.

لێنا بەخۆی دەگوت: «بیرۆکەی نەخۆشخانەی ئامریکاییم لە کوێ هێنا!» لەم گەڕەکە هەژارە، هیچ ژنێک لە نەخۆشخانەی ئامریکایی منداڵی

نابێت. ئەوان لەماڵەوە یان لە نەخۆشــخانەی حکومەتی منداڵیان دەبێت. لــە کاتێکدا کە لێنا لە خۆی تووڕە بوو، شــۆفیری تاکســییەکە کارتۆن و چەمەدانەکــەی دەخســتە پشــت ئۆتۆمبیلەکە. دواتــر ئۆتۆمبیلەکەی پێکــرد و ڕێــی نەخۆشــخانەی «ئامریکایــی» گرتەبەر. ئێســتا، دەبوو ورە بداتــە بەر خۆی و داوا لە شــۆفیرەکە بکات کە ســەرەتا بیبات بۆ سەفارەتی چێکۆسلۆڤاکی و لەوێش چاوەڕوانی بکات و دواتر بیبات بۆ نەخۆشخانەی شــۆرەوی. لە ڕاستیدا، لە ساڵەکانی ١٩٥٠دا، ژمارەیەک لە شۆفیر تاکســییەکان هاوکاریی پۆلیسیان دەکرد. دواجار، لێنا ورەی هەبووایــە یان نە، بژاردەیەکی دیکەی لەبەردەســتدا نەبوو. هەربۆیەش داخوازەکەی درکاند. شــۆفیرەکە، لە ئاوێنەکەوە ماوەیەک سەیری کرد و ســەرتا هیچی نەگوت. لێنا تێگەیی کە شــۆفیرەکە بیر دەکاتەوە و بە دڵنیاییــەوە بــە لای خۆیەوە دەڵێــت ئەم ژنە دووگیانە کــە ژان و ژۆر هەڵیپێچــاوە، گوماناویی دێتە بەرچاو و هەربۆیەش باشــتر وایە بیباتە ژاندارمێــری، لــەوێ پارەشــی ئەدەنێ، با لەوێ لێــی بپێچنەوە و خۆی بەرگــری لــە خۆی بکات، بەڵام ئەگەر ئەم ژنە لە ژاندارمێری تەنگی پێ هەڵچنرێــت و منداڵەکــەی ببێت، کەس باریقەڵای بــۆ ناکات و پاش ئەم هەموو بێنە و بەرەیە، ئەو برە پارە کەمەی بۆ ئەو کارە دەیدەنێ، ئەوە ناهێنێت خۆی تووشی ئەو سەرئێشەیە بکات و ئەوسا هاوکارەکانیشی کــە هەموویان کۆمۆنیســت بــوون، چییان پێ دەگوت؟ ئــەوان چیدیکە نەیاندەدوانــد و هەواڵی ئــەم ڕووداوە بە خێرایی با بڵاو دەبووەوە و... هتد...

دواجار شۆفیرەکە ڕووی لە لێنا کرد و گوتی: «بەسەر چاو خاتوون» و ڕێڕەوەکەی خۆی گۆڕی. پاش ئەوەی گەیشتنە سەفارەتی چێکۆسلۆڤاکی، لێنا ماوەیەکی زۆر لە زەنگی درگای بەشــی خزمەتگوزاریی سەفارەتی دا. لــە چەمــەدان و کارتۆنە پڕ لــە بەڵگەنامەکانی بەر پێی تۆقیبوو. لەو بێدەنگییەی بەرەبەیانەدا، زەنگی سەفارەت دەزرینگایەوە و پۆلیسیش لە هەموو شوێنێک هەبوو. سکرتێرە پیرەکەی سەفارەت لاقی کێش دەکرد

و بــەرەو درکەکە دەهات، کاتێک دەرگاکەی کردەوە، هێشــتا چاوی بە خەوەوە بوو. دیار بوو بە پەلە کراسەکەی کردۆتە بەری، چونکە هێشتا بەشێک لە کراسەکەی لە دەرەوەی شەڵوارەکەیەوە بوو و دانەخرابوو. سکرتیرە پیرەکە، نەیدەهێشت لینا بچێتە ژوورەوە و پرسیاری هۆکاری سەردانەکەی لێکرد. لینا دەسبەجێ کارتۆنە گەورەکە و چەمەدانە پڕ لە بەڵگەنامەکانی دایە دەســت ســکرتێرەکە و داوای لێکرد بە پەلە سەفیر لە خەو هەســتێنێت. پاشــان، لەگەڵ ئەوەدا چاوی بڕیبووە سەرکەوتنی ســکرتێرەکە لە پلیکانەکان، لەسەر مۆبلێک دانیشت. بەرەژان تەنگی پێ هەڵدەچنــی، لینا دەســتی بــە زگیدا دەهێنا و دەیگــوت: « خۆڕاگر بە و تۆزێکــی دیکــەش دان بەخۆتــدا بگرە! مــن دڵنیام تۆ کوڕیــت و دەبیتە فتبۆلیستێکی ڕاستەقینە».

منداڵی یەکەمی لە دۆخێکی ئاساییدا ببوو و منداڵەکەش بۆ بوون هیچ پەلەیەکــی لێ نەکردبــوو. ئەمجارەیان، ڕێک بە پێچەوانــەوە، منداڵێکی تۆقە ئێخەی پێگرتبوو و دیارە لیناش بۆ لە ئامێز گرتنی بەپەلە بوو.

دۆخەکــە نائاســایی دەهاتــە بەرچــاو. لینــا بــە تەنیــا، لــە ڕێڕەوی ســەفارەتێکی کۆمۆنیســتی لــە وڵاتێکــدا کــە بــە شــێوەیەکی دڕندانە ڕاوەدووی کۆمۆنیستەکانیان دەنا، دانیشتبوو و سروشتیش بەپەلە بوو. ســەفیری بەڕێزیش کە هیچ پەلەیەکی نەبوو و بەکاوەخۆ لە پلیکانەکان دەهاتە خوارەوە، بە دەنگێکی برووسکەئاســا پرســیاری لە لینا کرد کە تۆ لەم کاتەی بەیانیدا لێرە چ دەکەیت و پاشان گوتی: «دیارە بە بینینت خۆشحاڵم».

لینــا لــە وەڵامدا گوتــی: «تکایە چاکــەم لەگەڵ بکە و بــە پێی بەڵێنی پێشــووترت ئەمانــە لێرە ڕابگرە! مــن دەبێ بە خێرایی خــۆم بگەیەنمە زاینگە.»

ئاغای سەفیر کە سەرەتا دوودڵ بوو، گوتی:»دەبوو هەر لە سەرتاوە بــە منت گوتبا، چونکوو من کاتێکی زۆرم داناوە بۆ ئەوەی جێی متمانە و ناساندن بم...».

لێنا چیدیکە چاوەڕوان نەبوو. شکور بۆ خودا، تاکسییەکەش چاوەڕوانی دەکرد. سـواری تاکسـییەکە بـوو و بە دەنگێکی پڕمتمانـەوە داوای لە شۆفیرەکە کرد بیبات بۆ نەخۆشخانەی شۆرەوی. کرێی تاکسییەکە زۆر گران لەسـەری کەوت. شـۆفیرەکە کە نزیکەی کاتژمێرێک چاوەڕوانی کردبـوو، لـە بری یەک تمەن، پێنج تمەنی لێ وەرگرت، واتە هەموو ئەو برە پارەیەی کە لێنا پێی بوو. عەبدولڕەحمان، پێش سـەفەرەکەی، ڕێک پارەی منداڵبوون و مانەوەی یەک حەوتوو لە زاینگەی بۆ دانابوو، پێنج تمەنیش بۆ کرێ تاکسـی و پارەی گیرفان (لەو کاتەدا کرێی تاکسـی لە تاران یەک تمەن بۆ سـەرێک بوو). عەبدولڕەحمان بە وردی حیسـابی کردبوو و هەروەها بڕیاری دابوو کە سدیق، دواتر بڕێکی دیکە پارە بۆ لێنا بهێنێت. هاوکات لەگەڵ گەیشتنی بۆ نەخۆشخانە، لێنا دەستەوداوێنی هەموو خوداکان دەبوو و لێیان دەپاڕایەوە لە حەوشـەکەدا منداڵەکەی نەبێت!

دەسـتبەجێ بردیانـە ژووری منداڵبـوون. منداڵبوونـی پێش وەخت، ئاستەم و لە ڕاستیدا بۆ دڵی مەترسیدار بوو. پێشتر، لە ڕەزاییە، دوکتور ژێرمـەن پێی گوتبوو کە دڵی لاوازە و بـە بچووکترین گرفت، لەوانەیە بوەسـتێت. دواجـار، منداڵەکە لەدایک بوو (کچ بوو). منداڵێکی ئاسـایی و تەندروسـت، بەڵام دۆخـی دایکی باش نەبوو. پـاش منداڵبوونەکەی بـە درێژایـی ئـەو ڕۆژە، دوکتورەکان بە پسـپۆڕەکانی بـواری دڵ و منداڵبوونیشـەوە، هەموو شێوازە سەرەتاییەکانی پزیشکییان بۆ ڕزگار کردنـی بەکار هێنابوو و لە پەسـتا پێیان دەگـوت: «بەخەبەر بمێنەوە، نابێت بنوویت!» بەڵام، ئەو دەسـتبەجێ خەوی لێدەکەوت. دوکتورەکان سـەرلەنوێ دووپاتیان دەکردەوە: «خانم هەسـتە، نابێ بنوویت، ئەگەر بنوویت، هەڵناسـیتەوە» و بۆ ئەوەی نەهێڵن بخەوێت، چەندین کاتژمێر بـە شـەقازلە لێیاندا بۆ ئەوەی نەنوێت و تـا ٧٢ کاتژمێر پاش ئەوەش نەنوێتـەوە. ژنێـک کە تازە سـکوزای کردووە و کەسـیش سـەردانی نەکردووە بۆ ئەوەی بەشداریی لە شادیەکەیدا بکات، دەبێ چ هەستێکی

هەبێـت. ئەمــە جـاری دووهەم بوو کــە لینا خۆی لــە دۆخێکی وەهادا دەبینییەوە. جاری یەکەمیش، عەبدولڕەحمان لەوێ نەبوو! لینا هەسـتی بە دەستەوەستانی و بێهێزی دەکرد.

(«لینـا دڵی خـۆی دەدایەوە و دەیگـوت: تۆ دەزانی بۆچـی تەنیایت! تۆ هاوسـەری کەسـێکی شۆڕشـگێری: هەموو کەسـێک دەبێت خۆی لەگەڵ ئەو بەرپرسـایەتیەی لـە ژیانیدا هەڵیبـژاردووە، بگونجێنێت!» - پاشـان بە خۆی دەگوت: دیارە تۆ مافی خۆتە. هێرش مەکەرە سـەرم. لانیکـەم، مافی ئەوەم بـدەرێ کە ئاواتەخواز بـم دەرکەکە بکرێتەوە و عەبدولڕەحمان لە ئامێزم بگرێت و منیش هەندێ لە ئازار و ماندویەتیم بە شانی بسپێرم.») بەڵام درگاکە نەدەکرایەوە.

لەو نەخۆشـخانەیە لینا و ژنێکی ئەرمەنی هاوژوور بوون. ئەو ژنە دوازدە سـکی کردبوو و لەو کاتـەدا دوازدەهەمین کچی ببوو. لە پێش پەنجـەرەی ژوورەکەیـان لە نهۆمـی یەکەم، نەردە لێدرابوو و بەشـی منداڵبوونەکەشیان قۆرخ کردبوو. ئەندامانی بنەماڵە و کەس و کاری زۆر و زەبەن، سـەردانیان دەکرد و لەو دیو نەردەی پەنجەرەکەوە قسەیان لەگەڵ دەکرد. خواردن و شـیرنەمەنییان بۆ دەهێنا. بەڵام هەمووشـیان بە هۆی ئەوەوە کە کوڕی نەببوو، سەرزەنشـتیان دەکرد. پیاوەکان لە دەرەوە تفیان ڕۆدەکردە سـەر بنچکەکان و ژنەکانیش گۆنایان دەڕنی، وەک بڵێی کارەسـاتێک ڕووی دابێت. ئەو ژنە بەسـتەزمانەش، شەوانە بـۆ بێتاوانیی خۆی دەگریا و لەو ڕۆژە دەترسـا کـە دەبوو بگەڕێتەوە بۆ ماڵەوە.

ئەرمەنییەکان مەسیحین. بەڵام کەسانی سەر بە کەمینە ئایینییەکانیش لە نێو موسوڵمانەکانی ئەم ناوچانەدا دەژین، دەبێ خۆیان لەگەڵ ئایینی ئیسـلام کە ئایینی زۆرینەی خەڵکە و هەروەها نەریتەکانیان بگونجێنن. بە هەرحاڵ، لە دەرئەنجامی ژیانی هاوبەشـی چەندین سـەد سـاڵەیان لەگەڵ موسوڵمانەکان، ئەم مەسـیحیانەش کەوتوونەتە ژێر کاریگەریی نەریتـەکان و شـێوازی ژیانـی ئایینی باڵادەسـت. ئـەم بابەتە پێش بە

قەومانــی کێشــە و گرفـت دەگریّ. بــەڵام، کاتێک کە کەمینــە ئایینی و ئاینــزاکان بیانەویّ بەرگری لە شوناســی تایبەتیــی خۆیان بکەن، ئازار دەدرێن و هەندیّ جاریش ســەرکوت دەکرێن و یان وەها دەکەونە ژێر گوشــارەوە کە ناچــار دەبن وڵات بەجیّ بهێڵــن و دەکرێت لەو بارەوە ئامــاژە بە دۆخــی بەهاییــەکان و جوولەکەکان بکرێت. لە ڕاســتیدا، چ لــە ئێــران و چ لە وڵاتە ئیســلامییەکانی دیکــەدا، لە بیانییــەکان، بریتی لەوانەی وەکوو توووریست بۆ ئەو وڵاتانە سەفەر دەکەن و یان ئەوانەی دەیانهــەویّ لەو وڵاتانە نیشــتەجیّ بن، چــاوەڕوان دەکرێت کە خۆیان لەگەڵ داب و نەریتەکانی ئەویّ بگونجێنن و ڕێز لە ئایینی ئیسلام بگرن. وەک دەگوتریّ: «چوویتە شاری کوێران، دەست بگرە بە چاوتەوە».

■ دەرچوون لە زاینگە

لێنا لەبەر خۆیەوە دەیگوت، تۆ بڵێی شۆفیری ئەو تاکسییەی هێنابووی بۆ نەخۆشخانە، دواتر چی کردبێت؟ لە لایەکی دیکەشەوە، چون پارەی نەبــوو، خەمی گەڕانەوە بۆ ماڵەکەی لەو ســەری تــاران دایگرتبوو. لە دۆخی ژیانی نهێنیدا، دەســتکورتی دەردێکی گرانە. سەرەڕای ئەوەش، لەدایک بوونی منداڵ لە نەخۆشــخانەی شــۆڕەوی، لە ئێرانی ئەوسادا، کردەوەیەکــی ژیرانە نەبوو. ڕێژەیەکی بەرچاو لەو دژبەرانەی ڕێژیمی شــا کــە بەدوایانــدا دەگەڕان، لــە ڕزگار بوونــی خۆیانــدا ئەمەگداری شــۆفیر تاکسییەکانی تاران بوون. تۆ بڵێی ئەو شۆفیرِ تاکسییەی لێنای گەیاندبووە نەخۆشخانە، بە هۆی ئەوەوە کە لێنا ژن بووە و بایەخێکی ئەوتۆی نەبووە نەیدابیّ بەدەســتەوە؟ یان بە هۆی ئەوەوە بووبێت کە بۆ بەدەســتەوە دانی درەنگ وەخۆ کەوتبوو؟ یان ڕەنگبیّ، بەدەستیەوە دابیّ و پۆلیس لە دەرەوەی نەخۆشخانە چاوەڕوانی دەکرد؟

پاشان، تاکسییەکی گرت و گەڕایەوە بۆ ماڵەوە و داوای لە خاوەنماڵە دەستکورتەکەی کرد کریّی تاکسییەکە بدات و دواجار تێگەیی شۆفیرەکە نەیداوە بەدەستەوە.

لــە مانگی ژووئیەدا، هــەوا لەڕادەبەدەر گەرم بــوو. هەربۆیەش، لێنا کۆرپەلەکەی بە تاقە کراسێکی تەنکەوە نایە زەمبیلی تایبەت بە منداڵەکە. خاتــوو زولەیخا هاتــە ژوورەوە و بــە بینینی کۆرپەکە هــاواری کرد: «وەی، چەنــدە بچووک و لاوازە!» زولەیخا ژنێکی دلۆڤان و مێهرەبان بــوو و بیری لــە منداڵەکە دەکردەوە، ئامۆژگاریــی لێنای دەکرد و پێی دەگوت بۆ ڕێک بوونی لاقی منداڵەکە، پێویستە مەلۆتکەی بکات. لێنا ملی نــەدەدا و لەو گەرمایەدا مەلۆتکەی پێ گونجاو نەبوو. زولەیخا ســوور بوو و دەیگوت: «پێویستە تێکەڵەیەک لە کولاوی زەردێنە هێلکە و ڕۆنی گوڵــە زەردە و گوڵەبەهــارەی بدەیتێ بۆ ئەوەی گەدە و ڕیخۆڵەی پاک کاتەوە». پاشانیش گوتی: «بوەستە، خۆم بۆتی ساز دەکەم» و بە پەلە چووە دەرەوە. لێنا کە متمانەیەکی وەهای بەو شــتانە نەبوو، نەیدەزانی چۆن ئەو پێشنیازە ڕەت کاتەوە و زولەیخاش زویر نەبێت.

هێندەی نەخایاند زولەیخا بە قاپێک کولاوی زەرد ڕەنگەوە گەڕایەوە و تەنگــی بە لێنــا هەڵچنیبوو: «گیانەکــەم، بیدەرێ بــا بیخوات». پاش ئەوەی هەســتی بە دوودڵی لێنا کرد، گوتی: «چاوەڕوانی چیت؟» بەڵام کۆرپەکە خەوی لێکەوتبوو و هەر ئەوەش فریای لێنا کەوت. هەربۆیەش ڕووی لە زولەیخا کرد و گوتی: «با هەستێ لە خەو، دەیدەمێ».

دواتــر، لێنــا قاپەکــەی بردەوە بۆ ژنــی خاوەن ماڵ و پێــی گوت کە کۆرپەکەی هەمووی خواردووە.

بۆ بەیانییەکەی، هاوڕێیان لە خەو هەســتان و ســدیق میناشی لەگەڵ خۆی هێنابوو. مینا بە دەوری زەمبیلی خوشــکە بچووکەکەیدا ســەمای دەکرد و چەپڵەی لێدەدا و... پاشــان کراســەکەی دایکی هەڵدەدایەوە و ســەیری ســکی دەکرد. ئەمە، هەمان یاری بوو کە دایک و کچ لە کاتی دووگیان بوونی لێنادا دەیانکرد: وردە وردە کە سکی خڕ دەبووەوە، ئەو مینای بۆ ڕۆژی لەدایک بوونی منداڵەکەی ئامادە دەکرد. مینا پرسیاری لە دایکی دەکرد، منداڵەکە لە کوێیە؟ و دایکی لە کاتی جووانی ســکیدا، دەستە بچکۆلەکەی کچەکەی لەسەر سکی دادەنا و ئەو کردەوەیە مینای

سەرقاڵ و شاد دەکرد و گوێی دەنا بە سکی لێناوە و ئاواتی دەخواست هەرچی زووتر بیبینێت. يارييەکی سەرقاڵکەر و بەشکۆ بوو. ئەو ڕۆژە، کاتێک مینا سەری کردبوو بە ژێر کراسەکەی دایکیدا، پرسیاری لێکرد: «ئیتر لێرە نییە؟» دایکی وەڵامی دایەوە: «نە، چیدیکە لەوێ نییە، ئەها لێرەیە، لەناو زەمبیلەکەدایە». پاشان هەردووکیان پێدەکەنین. میناش بە پەنجە ئاماژەی بۆ کۆرپەکە دەکرد، سەری ڕادەوەشاند، وەک بڵێت تێگەییوە.

هاوڕێیان کە چەندساتێک لەبەر شەرم و حەیا خۆیان دوور گرتبوو، لە لێنا نزیک بوونەوە و پێیان گوت کە ئیشیان پێیەتی. ئەوان بابەتی چوون بۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیسیان لەبیر نەکردبوو. بەڵام، لێنا لەبیری کردبوو. لەم کاتەدا، لێنا هەستی بە شەکەتی و لاوازی دەکرد و بە تایبەت دەیویست کاتەکانی لەگەڵ منداڵەکانی بەرێتەسەر و سەرقاڵیان بێت. هەربۆیەش، بابەتی ڕۆشتن بۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، چیدیکە سەرنجی ڕانەدەکێشا.

ئەوان پێیان گوت کە ڕواڵەتێکی تۆقێنەری هەیە. وتەکەی ئەوان، وەکوو وتەکانی زولەیخا بۆ ئەوە نەدەبوو کە ورەی لێنا بەرز کاتەوە. لە ڕاستیدا، ئەوان دەیانویست لێنا تێبگەیەنن کە بەو ڕواڵەتەوە، کاتی ئەوەیە بۆ وەرگرتنی پاسپۆرتەکەی سەردانی بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس بکات. ڕوویان لە لێنا کرد و گوتیان: «بەیانیی زوو، بە کۆرپەکەتەوە بچۆ بۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس. بەم حاڵەتەوە، پۆلیس ناتوانن پاسپۆرتەکەت نەدەنێ. لە ترسی ئەوەی نەوەک لە زینداندا بمری ناوێرن دەستبەسەرت بکەن. پۆلیس ناچارە ئوروپایی بوونی تۆش ڕەچاو بکات». (لێنا برێک ڕاما و بە زەینیدا هات: «جوانە! ئەویش بەم پۆلیسەوە») بەڵام، ئەوان وازیان نەدەهێنا و بەردەوام ورەی لێنایان بەرز دەکردەوە. لێنا خۆی لە ئاوێنەدا بینیبوو، ئاوێنەکەی لابردبوو و چیدیکە سەیری نەدەکرد تا ئەو ڕۆژەی هەست بکات هێزێکی بە بەردا هاتۆتەوە و ڕەنگ و ڕووی گەڕاوەتەوە. لێنا، بەڕاستی شێوەی پیرێژنێکی نەخۆشی لێ نیشتبوو.

دواجــار، لێنــاش قبوولــی کرد کــە پلانەکەیان عەقڵ دەیگــرێ و ئەوان لەو باشتر شارەزای باری دەروونناسی و کارکردی پۆلیسن. سەرەڕای قبــوڵ کردنی پلانەکەیان، لێنا لە ناخی خۆیدا حەزی دەکرد ئەوانیش لە جێی ئەو بوایەن، تا ئەوەی ئەو هەســتی پێدەکرد، ئەوانیش هەستی پێ بکەن. ئەو هەســتی دەکرد لە ماوەی چەند ڕۆژدا، هەموو هێز و ورەی چەند ساڵەی لەدەست دابوو، ئەو هێز و ورەی لەم کاتەدا پێویستییەکی زۆری پێی هەبوو! دواجار ڕووی تێکردن و گوتی: «من پەناباتێکیشــم لــە گیرفاندا نییە و تەنانەت کرێی تاکســییەکەش بە ژنی خاوەن ماڵەکە قــەرزدارم. چۆن دەتانهەوێ بچــم بۆ بەڕێوەبەرایەتیــی پۆلیس؟» لێنا دەیزانی دێر یا زوو، هەر دەبێ بچێ بۆ ئەو بەڕێوەبەرایەتییە. دەیویست هەندێ کات بدزێتەوە و سەرەڕای دڵنیا نەبوونی، چاوەڕوان بوو ئەوان ئەو دیدارەی کە لێنا لە دەرئەنجامەکانی دەترسا، هەندێ دوا بخەن.

هاوڕێکانــی بەڵێنیــان پێــدا کــە هەرچــی پارەیان لــە گیرفانــدا بێت، دەیخەنەسەریەک و دەیدەن بە سدیق بۆ ئەوەی هەر ئەو شەوە بیهێنێت بۆ لێنا. هەژاری شوورەیی نییە، بەڵام کاتێک لێنا بیر لە هەژاریی گرووپە خەباتکارەکەیان دەکاتەوە، هێشــتاش بڕبڕەی پشتی دەلەرزێ. بە هۆی ئەم هەژارییەوە، ئەگەر ڕۆژێک مەترسییەک بهاتبایەتە پێش، هاوڕێکانی تەنانەت بۆ ڕزگارکردنی خۆیان نەیاندەتوانی ســواری پاسی گشتی بن. هــەر ئەو هەژارییەش بــووە هۆی تێداچوونی زۆربــەی ئەندامانی ئەم گرووپە. زۆربەیان بە مەرگێکی توندوتیژ گیانی خۆیان بەخت کرد.

بڕیاریاندا لێنا سبەی، پێش چوونەدەرەوە لە ماڵ، قوماشێکی سوور لە پەنجەرەکەوە شــۆڕ کاتەوە. لە گەڕانەوەیدا لە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، لێنا دەبوو ئەو قوماشە سوورە هەڵگرێت و ئەگەر گرفتێکی ئەمنیەتیی لە ئارادا بووایە، دەبوو قوماشێکی ڕەنگ پەمۆیی شۆڕ کاتەوە و هەروەها وەکــوو جاران، کاتژمێر ٣ی بەیانی، لە کۆڵان چاوی بە ســدیق کەوتبا و ئەگەریش دۆخەکە هێور و جێگر بوایە، لێنا دەبوو قوماشــێکی ســپی شــۆڕ کاتەوە. بڕیار وابوو ســدیق، لە پاشنیوەڕۆوە هەتا شەو، هەموو

سەری سەعاتێک لەبەردەم ئەو پەنجەرەوە تێپەڕێت و ئاگای لە ڕەنگی قوماشـەکان بێت. هەڵبـەت، هاوڕێکانـی دڵنیایان کردبـووەوە کە هیچ گرفتێک نایەتە پێش. بەڵام لینا ئەو گەشبینییەی ئەوانی نەبوو.

سەرلەبەیانیی ڕۆژی دواتر، پێش ڕۆشتن بۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، لینا مینای دابووە دەسـت زولەیخا و دەسـتبەجێ منداڵە هاروهاژەکانی زولەیخـا تێـی ورووکابـوون و سـەریان دەخستەسـەری. هـەرا و هوریایەکیان نابۆوە کە لینا لە قسەکانی زولەیخا تێنەدەگەیی. بەڵام زۆر گوێـی نەدەدایە، چونکوو منداڵەکەی بە ژنێکی مێهرەبان سـپاردبوو و دەیزانی شەڕوقڕەی نێوان منداڵە کچ و کوڕەکان، بابەتێکی سروشتییە. هەربۆیەش خێرا چووە دەرەوە و دەرکەکەی لە پاش خۆی داخست. بۆ سەردانی بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، لینا دەبوو لە یەکێک لە وێستگەکان، پاسەکەی بگۆڕێت و ئەوەش هەمان وێستگە بوو کە ماوەیەک لەوەپێش لینـا لەوێ دیمەنێکی بینیبوو کە لەبیری نەکردبوو. ئەو ڕۆژە، خەڵک لە ڕیزێکـی دوورودرێژدا چاوەڕوانی پاس بوون. دوو منداڵی دەوری ١٠ سـاڵ، خۆیان لـە ڕیزەکە نزیک کردەوە و سـواڵیان دەکرد. یەکیان کە دەست و لاقێکی نەبوو، بە چێوشەق دەڕۆشت و ئەوی دیکەشیان بەدەم گریانەوە، نەهامەتییەکانی ئەوی یەکەمی بۆ خەڵکەکە روون دەکردەوە. ئەم بابەتە، سـۆزی لینای جووڵاندبوو. کاتێک لینا سواری پاسەکە بوو و پاسەکە ڕێکەوت، چاوی بە دیمەنێکی سەرسووڕهێنەر کەوت و بینی کە منداڵە ناتەواوەکە، خۆی ڕاوەشـاند و باسـکی لە قۆڵ کراسەکەی و لاقە نوقوستانەکەشـی لە دەرەلینگی شـەڵوارەکەی هاتەدەرەوە. دواتر، هاوڕێکـەی بە گاڵتەوە چێوشـەقەکەی تێگرت و پاشـان، هەردووکیان بەدەم پێکەنینەوە ڕایانکرد و ڕۆشتن. لینا بە بینینی ئەو دیمەنە، خەیاڵ بردیـەوە و ئـەو کردەوەیەی وەکوو چیرۆکەکانی تایبەت بە دەسـتەی بەڕەڵڵا و دزەکانی ناو هەزار و یەک شەو هاتەپێش چاو.

چونکە نەیدەزانی لە تارانیش تاقم و گرووپی سـواڵکەرانی «کارامە» بوونیـان هەیـە کە منداڵان بە مەبەسـتی سـواڵێکی ورد و کاریگەر و..

پەروەردە دەکەن. بیرهێنانەوەی ئەم بیرەوەرییە، بۆ ساتێکیش بووبێ، لێنای لەو دڵەڕاوکێیەی بەربینگی گرتبوو، ڕزگار کرد.

■ لە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس

بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس لە ناوەندی شار هەڵکەوتبوو، بینایەکی بەرفراوانی داگیر کردبوو. کاتی چوونەژوورەوە لە دەرکەی سەرەکییەوە، پۆلیسێک پێشی بە لێنا گرت و هۆکاری سەردانەکەی لێ پرسیار کرد. پاشان داوای لێکرد چاوەڕوان بێت. لێنا کە لە پێش دەرکەی ژوورێکی گەورەدا وەستابوو، سەیری دوور کەوتنەوەی پۆلیسەکەی دەکرد، هەتا لە ڕێڕەوەکەدا لە چاو ون بوو. بە درێژایی ئەو ڕێڕەوە دوور و درێژە، مێزی بچووکیان ڕیز کردبوو. کارمەندەکانی پۆلیس بە جلوبەرگی مەدەنییەوە لە پشت مێزەکان و لە لایەکەی دیکەش، خەڵک دانیشتبوون. دۆخێکی ئاڵۆز و تەژی لە گوشار و دڵەڕاوکێ ئەو ناوەی تەنیبوو.

لێنا، کۆرپە دووڕۆژەکەی لە ئامێز گرتبوو. کۆرپەکە بە زرمە و تەپەی پێیەکان لە خەو هەڵدەستا و سەرلەنوێ دەنووستەوە. لێنا هەوڵی دەدا بەسەر ترس و دڵەڕاوکێکەیدا زاڵ بێت. سەرەڕای ئەوەش کە لێنا لە باوەڕبەخۆ هێناندا کارامە بوو، لە ئانوساتێکدا هەستی بە دەستەوەستانی و بێ هێزی کرد. جەستە لەڕ و لاوازەکەی لێ ببوو بە بار. ئەژنۆی سست ببوو، هەستی دەکرد پێویستی بە دانیشتنە. بەڵام هەموو کورسییەکان گیرابوون. لە زەینی خۆیدا، بە شوێن بیرۆکەیەکدا دەگەڕا تا خۆی پێوە سەرقاڵ کات و بێ هێزییەکەی لە بیر بکات.

هەربۆیەش، بەدەم سەیر کردنی کۆڵانەوە، بیری کەوتەوە زۆرجاران بەوێدا تێپەڕیوە و هەڵگری پەیامگەلێک بووە یان بڵاوکراوەکانی لە ژێر چارشێوە ڕەشەکەیدا شاردبووەوە بۆ ئەوەی بیانگەیەنێتە هاوڕێ حیزبیەکانیان و ئەوەش کە لەو کاتانەدا، بە تەواوی لە خۆی دڵنیا بووە و هەرگیز ئامادە نەبووە خەیانەت بە هیچ کەس بکات یان نهێنییەک ئاشکرا بکات. کاتێک بیری لەو بابەتانە دەکردەوە، بە خۆی دەگوت،

دۆخـــی ئەو کەســـەی لەوێوە تێپەڕیــوە، لەگەڵ دۆخـــی ئەمڕۆکەی، بە ســـەرنجدان بە زەیستانییەکەی و قەتیس بوونی لەم چواردیواریگەلەدا، زۆر جیـــاوازە و دواجـــار بەم ئەنجامە دەگەیشـــت: «باشـــە، ئێســـتا تۆ لێرەیت، زۆرجار بیرت لەوە کردۆتەوە کە ڕەنگە دەستبەســـەر بکرێیت و ڕاپێچی ئەم شوێنە تەژی لە نەهامەتی و خەفەتەت بکەن. هەربۆیەش، هەڵمەلەرزە، هێور بەرەوە و ئەو سناریۆیەی بۆت داڕێژراوە، دووپاتی کەرەوە و...».

دواتـــر، وەڵامـــی ناخـــی خۆی دایـــەوە: «باشـــە» و دەســـتی کرد بە دووپات کردنەوەی ســـێناریۆکەی: «پێش هەموو شـــتێک، تاقە زمانێک کە دەیزانی، زمانی ئینگلیسییە، مێردەکەت نەک هەر پێت ڕاناگا، بەڵکوو هەڵسوکەوتی خراپیشت لەگەڵ دەکات، زۆربەی کاتەکان بەبێ خەرجی و پـــارە بەجێـــت دەهێڵێت. کاتێکیش دێتەوە، هەمیشـــە چەند هاوڕێیەکی لەگەڵە و بەردەوام سەرخۆشـــە و سەرقاڵی خواردنەوە و یاری وەرەق دەبن و تۆش لێرە بێکەسیت و دەتهەوێ بگەڕێیتەوە بۆلای دایک و باوک و کـــەس وکارەکەت. ئەگەر پرســـیاری ناوی هاوڕێکانـــی مێردەکەتیان کـــرد، وا بنوێنە بیر لە ناوەکانیان دەکەیتـــەوە و دواجار بە بێ دوودڵی و خۆگنخانـــدن، لـــە خۆتەوە هـــەروا چەند ناوێک بڵـــێ و دواجار، خۆت ساویلکە و تەنانەت تا ڕادەیەک گێلۆکە دەربخە».

دواجـــار، پۆلیســـەکە گەڕایەوە و داوای لە لینا کـــرد دوای کەوێت. لە کۆتایـــی ئەو داڵانە دووردرێـــژەدا، مێزێکی گەورەی لێبوو کە پیاوێکی ڕێکپۆش لە پشـــتی دانیشتبوو و پاســـپۆرتەکەی لینای بەدەستەوە بوو، ڕووی لە لینا کرد: «خاتوون، ئەمە پاسپۆرتی بەڕێزتە. دەبێ چاوەڕوان بیت هەتا بەڕێوەبەر بێتەوە و واژۆی بکات و خۆی پێتی بداتەوە».

لینا ئەژنۆی شـــل ببوو، هەربۆیەش، بە قورسی، وەک بەربووبێتەوە، لەسەر کورسیی بەردەم مێزەکە، بەرانبەر پیاوی پشت مێزەکە دانیشت و خۆی ڕێک و پێک کرد. هەســـتی دەکرد هەواکە قورســـە و هەناسەی بـــۆ نادرێت. کۆرپەکـــەی لە ئامێزیدا ڕادەژەند، ڕاژەندنێکی لەســـەرەخۆ

کــە لــەو دۆخــەدا دەبووە هــۆی ئارامیی خۆیشــی. بەڵام، ترســەکەی نێو مێشــکی دەســتی لە بەرۆکی بەرنەدەدا و ســات بە ســات پەرەی دەســەند و لینا بــە دووپــات کردنــەوەی وتەکانی پیاوە ڕێکپۆشــەکە «بەڕێوەبــەر.. واژۆ.. بۆخــۆی...» بەخۆی دەگوت، گومــان لەوەدا نییە کە بەم ســانایییە لێرە دەرباز نابێت و دەگەیشــتە ئەو ئاکامە کە ئەوان یارییەکیان لەگەڵ ئەم دەست پێکردووە کە ئەم نە ڕێساکانی دەزانێ و نە چارەسەرییەکەشی و ئەوەش کە ئەوان لەو شارەزاتر و کارامەترن. لــەم کاتەدا، لینا جووڵەیەکی کرد، وەک بیەوێ پاســپۆرتەکە هەڵگرێت. ئەو پیاوە نەیهێشــت. پاشان، لینا سەیری کرد و بە ئینگلیسی پێی گوت کە لە فارسی تێناگات. پیاوەکەش بە ئاماژە تێی گەیاند کە دانیشێت.

ڕێژیمــی دوا پاشــا، تــەژی لــە ناهاوئاهەنگی بوو. ئــەم ڕێژیمە مافە بنەڕەتییەکانی خەڵکی ئێرانی پێشێل دەکرد. هەربۆیەش، خەڵک لە دژی ئەم سیســتمە خوێنڕێژە هەڵدەستانەوە. پاش ئەم سەردەمی ناڕەزایەتی دەربڕینە، ڕێژیم بۆ بێدەنگ کردنی خەڵک، دەستی دایە کۆمەڵێک کردەوە لە بواری گەشەی کولتووریدا، هەندێ مافی بۆ ژنانی ئێران ڕەچاو کرد و تەنانەت هەنگاوگەلێکیشی لە بواری بە پیشەیی کردنی وڵات هەڵگرت و ئەوەش لە دۆخێکدا بوو کە خۆڕاگریی خەڵک پەرەی دەسەند. ڕێژیم لە ڕێی بەهێز کردنی دام ودەزگای ســەرکوت و زوڵم و زۆری خۆی، دژکــردەوەی نیشــان دەدا. لــە ســاڵەکانی ١٩٥٠ دا زیندانەکانی ئێران ئاخنرا بوون.

تــرس لە ئــازار، هەندێجار لــە خــودی ئازارەکە تۆقێنەرتــرە. بەڵام، ئەوەش ڕاســتە کــە ئازار، هەندێ جار زمان وەگــەڕ دەخات. هەبوونی ئیرادەیەکی پتەو، لە نەدرکاندنی زانیاری لە ژێر ئەشــکەنجەدا، ڕۆڵێکی کارا دەگێڕێ. بەڵام کاتێک ئێش و ئازار تاقەت پڕووکێن دەبێ، پێدەچێ کار لە ئیرادەش بکات و سستی بکاتەوە، سەرەڕای ئەوەش، زۆر بوون ئــەو پیــاو و ژنانەیش کــە لە ژێر ئەشــکەنجەدا گیانیــان بەخت کرد و ڕۆحیان ســپارد، بــەڵام متەقیان لێوە نەهات. بۆ گەیشــتن بە قۆناغێکی

وەها لە سڕ بوونی جەستە، پێویستە ئیرادە و ورەیەکی یەکجار بەرزت هەبێ.

هیــچ کەس ناتوانێت خــۆی ڕابنێ و بڵێت لە ژێر ئەشــکەنجەدا خۆی ڕادەگرێــت. لەگەڵ ئەوەشــدا، شۆڕشــگێڕانی ئەو ســەردەمە، ئەوەیان نەدەزانــی و هەربۆیەش، ئەگەر کەســێک لەژێر ئەشــکەنجەدا شــتێکی بدرکاندایــە، بەچــاوی خائیــن و دۆڕاو ســەیر دەکرا. بــەڵام، ئەوانەی شــارەزای ڕاستییەکە بوون، ئەشکەنجەگەرەکان بوون. ئەوانەی بۆ ئەو کارە، هەموو ڕۆژێک ڕادەهێنران، فێر ببوون چلۆن ئاســتی خۆڕاگریی ئەو کەسەی دەیانهەوێ قسەیەکی لێ دەرکێشن، بە هاسانی هەڵسەنگێنن. لە لایەکی دیکەشــەوە، ئەوان خۆیان بە باڵاتــر دەزانی و بڕوایان بەوە هەبــوو کە هیچ کەس بە بێ ئەوەی بێتەگۆ، لەبن دەســتیان دەرناچێت. ئەوەش ڕاســتە کە ڕێژیمی شــا توانــی بە گرتن و کوشــتن، ڕێژەیەک لــە خەباتکاران لەنــاو بەرێت و دواتر، لەگەڵ شکســت و نیشــتنەوەی کــەف و کوڵــی بزووتنــەوەدا، وردە وردە قورســایی دام و دەزگاکانی ســەرکوتی کــەم دەکــردەوە. لە دۆخێکــی وەهادا بوو کە ئــەوان مافی ئەوەیان بە خۆیان دەدا ســەبارەت بە بەکارهێنانی ئەشــکەنجە لەســەر زیندانییەکان هەڵسوکەوتی جیاواز بگرنە بەر. زیندانییەکان، بە پێی پێگە و گرینگییــان، پۆلین دەکران و هەر بەو پێیەش، شــێوازی ئەشــکەنجە کردنیان، شــکڵێکی «کەســیی»بە خۆیەوە دەگرت و ئەم ڕەوشــە هەتا سەرهەڵدان و ڕابوونێکی دیکە بەردەوام دەبوو.

لێنا، چاوەڕوان بوو بێن و بیبەن و دڵنیا بوو کە چیتر چوونە دەرەوە لەو شــوێنە نابینێتەوە. هەربۆیەش، مێشکی ســەرقاڵی زۆر شت ببوو: («بۆچی بەقســەی ئەو هاوڕێیانــەم کرد؟ هیچیان زیندانیــان نەبینیوە. هیچیان ئەشــکەنجە نەکراون...هیچیان لە هەستی «دایکایەتی» تێناگەن. بۆچــی بیــرم لــەم بابەتانە نەکــردەوە؟ تۆ بڵێــی من شــێت بووبم کە منداڵەکەمــم لەگەڵ خۆم هێنــاوە» کەس ناتوانێت منداڵەکەم لێرە ڕزگار بــکات و بۆچیــش بێــن؟ بێن بۆ ئەوەی بە دەســتی خۆیــان، خۆیان بە

گرتــن بــدەن؟ منداڵەکــەم مەحکوومە بــەوەی لەگەڵ مــن بمێنێتەوە و بەکرێگیراوانــی ڕێژیــم منداڵەکــەم دەکەنە ئامرازی ئەشــکەنجەی من. خودایا، بۆچی منداڵم بوو؟ چۆن توانیم ئەم هەڵە گەورەیە بکەم؟ بە بێ دایک مینای بچکۆلانە چ چارەنووســێکی دەبێت؟». لینا لە شەرمەزاریی خۆیدا هەڵدەلەرزی.

بــە پێــی کاتژمێــرە دیوارییەکــە، دەوری چــل خولــەک دەبــوو کــە چاوەڕوان بوو و ئەوەش بەلایەوە ســەیر بوو. هەســتی دەکرد ماوەی چاوەڕوانییەکەی زۆر زیاتر لەوە بووە. بۆ یەکەمین جار لە ژیانیدا، لینا سپاسی شێوازی سەخت و توندی پەروەردەی خۆی دەکرد. بەردەوام پێیــان گوتبوو: «هەرگیز مەناڵێنە! ئەوەی هەســتی پێدەکەی مەیدرکێنە! نابــێ ئازارەکانت دەربخەیــت و...» هەرگیز کەس نــازی هەڵنەگرتبوو، دەستێکیان بەسەریدا نەکێشا بوو و بە باڵایدا هەڵیان نەدابوو. ئەو گەلێک جار بەو کەمتەرخەمییانەوە ئازاری کێشابوو. ئەمڕۆکە، هەموو ئەمانە، بــە هانایەوە هاتبوون. لە ســەردەمی منداڵیدا لە بێبەشــییەکانی ئازاری کێشــابوو و هــەر لەو ســەردەمەوە گەلێک لە ئێش و ژانی جەســتەیی تۆقیبوو. ئەو خۆی بۆ ئەشــکەنجەکران ئامادە دەکرد و لەو بۆشــاییەی بەرەوڕووی بوو، تۆقابوو.

لەو ســەردەمەدا، ڕێژیمی سەڵتەنەتی هەندێ ســەرکەوتنی بەدەست هێنابوو. موســەدیقی دێموکراتی لە ساڵی ١٩٥٣دا لە پەلوپۆ خستبوو و ڕێکخراوی ئەفسەرەکانی حیزبی توودەی لە نێوخۆیدا هەڵوەشاندبووەوە (١٩٥٦). ئــەم بابەتە بۆ شــای ئێــران ســەرکەوتنێکی چاوەڕواننەکراو بــوو. نزیکەی ٦٥٠ کەس لە ئەفســەرە پایەبەرزەکان و هەروەها ١٥٠٠ کەس لە ئەفسەرە پلە نزمەکانی خستبووە پشت میلەکانی زیندان و یان لەنــاوی بردبــوون. هەندێکیان توانیان فریای خۆیــان بکەون و ڕاکەن. بەڵام لەوانەی دەستبەســەر کرابوون، تەنیا ڕێژەیەکی کەمیان لە مردن ڕزگاریــان بــوو. پاش ئەم «ســەرکەوتنە»، شــا بیری لــە لەناوبردنی ڕێبەرانــی حیزبی تــوودە و ڕێبەرانــی بزووتنــەوە ڕزگاریخوازەکانی

کەمینــەکان، بە تایبەتــی ڕێبەرانی بزووتنەوەی کــوردی دەکردەوە. بە کورتی، مەبەستی ئەو، لەناوبردنی هەموو خەباتکارانی ڕێگای ڕزگاری بوو و تەنیا ئەو کاتە بوو کە هەســتی بە ئارامی دەکرد. دیارە ئەوەش خەونی هەموو مرۆڤە سەرەڕۆکانە.

لینا، دیســانەوە خەیــاڵات هەڵیگرت و لە بەرخۆیەوە قســەی دەکرد: «دەکرێ پۆلیس چ شــتێک ســەبارەت بە ئێمە بزانــێ؟ چیمان کردبێت، لەوپەڕی نهێنیکاریدا بووە. ئەگەریش پۆلیس، شوێنی ئێمەی هەڵکردبێت، دەبــوو ئێســتا هەموومــان گیرابایین. بەو پێیە، مەبەســتی ســەرەکییان عەبدولڕەحمانــە!. عەبدولڕەحمــان هەمیشــە لە ســەفەردا بوو و منیش بەردەوام حەشــارگەی خۆمم گۆڕیوە. بە ســەرنجدان بــەو ئاڵۆزیی و گۆڕینی حەشارگەیە، بە هیچ شێوەیەک ڕێی تێنەدەچوو کە بماندۆزنەوە. ئێســتا کە بــە پێی خۆمان، خۆمان خســتۆتە کونی گورگــەوە، هەلێکی چاوەڕواننەکراومان بۆ ڕەخساندوون. شوکور بۆ خودا عەبدولڕەحمان وڵاتی بەجێهێشتووە!». لینا سەری لەگێژەوە دەهات.

عەبدولڕەحمــان و لینــا، هەردووکیــان دڵنیا بــوون کە لــە ژیانیاندا، هیــچ شــتێک گرینگتر لــەو ڕێگایە نییە کــە بــۆ ڕزگاری خەڵکی کورد گرتوویانەتەبــەر. ئــەوان پێداگر بــوون کە درێژە بــە ڕێگاکەیان بدەن: ئەوان دەیانویســت ئاڵوگۆڕ لە دنیادا پێــک بهێنن و بە کەمتریش ڕازی نەبوون.

ئێســتاش، لینــا کەوتبــووە داوێکــەوە کــە ڕزگاربوونی بــۆ نەبوو و هەربۆیــەش، چیدیکە نەیدەتوانی وەکوو مرۆڤێکــی بەکەڵک و کاریگەر ڕۆڵ بگێڕێت.

لەم کاتەدا، کەسێک دەستی خستە سەرشانی لینا و لە دنیای خەیاڵات دەریهێنا. ئەو پیاوە داوای لێکرد دوای کەوێت. هەربۆیەش، لینا هەســتا و دوای ڕێنماکــەی کەوت. پــاش تێپەڕاندنی داڵانــی زۆر، پیاوی ڕێنما لە بەردەم دەرکەیەکی بەرزدا وەســتا و بە پیاوێکی دیکە کە لە پشــت مێزێــک دانیشــتبوو، ڕایگەیانــد: «بەڕێز، ئەمەش ئــەو خانمەی داواتان

کردبــو». دواتر خــۆی لادا و ڕێگەی چوونــە ژوورەوەی بۆ لێنا چۆڵ کرد. پیاوی پشــت مێزەکە پێی نابووە تەمەنەوە، بە ئاماژە داوای لێکرد بچێتە پێشــەوە. زۆری نەخایاند بۆ ئەوەی لێنــا تێبگات لەبەردەم کێدا وەســتاوە. ئەژنۆی سســت ببــوو. لێنا لــە لایەکەوە چنگی لــە مێزەکە گیرکردبوو و لە لایەکی دیکەشەوە، کۆرپەکەی لکاندبوو بە سینگییەوە. بەردەنگەکــەی « تەیمــوور بەختیار» بوو. تەیمــووری بەختیار لەگەڵ هیــچ خاوەن پلەیەکی دیکە بەراورد نەدەکرا. ئەو بەرپرســی هێزەکانی شاهەنشایی، پۆلیســی دەوڵەتی، ساواک (پۆلیسی نهێنی) و ڕۆکنی ٢ی (بەشی تایبەت لە ئەرتەشی شاهەنشایی دا، بۆ بەدواداچوونی دژبەران، واتە پۆلیسی سیاسی) لە ئەستۆ بوو. لە ڕاستیدا، واژۆ کردنی پاسپۆرت ئەرکی ئەو نەبوو. لە تەمەنی حەوت ســاڵاندا، واتە ساڵێک پاش مەرگی دایکی کە وەکوو برینێکی ناســۆر ئازاری پێوە دەکێشــا، لێنا بەڵێنی بە سپیدارە خۆشەویستەکەی خۆی دابوو کە هەرگیز نەبێتە هۆی ئازاری هیــچ کەس. بــەڵام ئەمڕۆکە بە ڕۆشــتنی بــۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، خەریــک بوو زوڵمی لــە منداڵەکانی خۆی دەکرد و ئیــدی بۆ گەڕانەوە گەلێک درەنگ بوو.

ڕەنگە هۆکاری ئەم ڕیوایەتەش هەر ئەمە بێت.

بۆ تێگەیشتن لە ئێستا و پڕناوەرۆک کردنی داهاتوو، ڕابردوو گەلێک گرینگە.

هەندێ کەس ئامۆژگاری دەکەن کە گوایە، بە مەبەستی ڕەچاوکردنی بــاری دەروونیــی مرۆڤــەکان، دەبــێ ئەوەی ڕوویــداوە، بــە بێدەنگی تێپەڕێنیــت. بەڵام پێویســتە بزانیت کە کردەوەیەکــی وەها دەبێتە هۆی خراپ تێگەیشــتن لە ڕووداوەکان و بابەتەکان. سەرپۆش دانان لەسەر ئــەوەی لە ژیانــی مرۆڤەکاندا ڕوویانداوە، ئەوپــەڕی بێ ورەییە. ژیان، وەک ئــەوەی مــرۆڤ لــە منداڵیدا بیــری لێدەکاتەوە، ئەوەندەش ســانا نییە. ژیانی لێنا بە شــێوەیەکی تایبەت ئاڵۆز بوو. لە بەرانبەر بەرپرسی ســاواک، نــاوی هاوڕێکانیان بە مێشــکیدا تێدەپەڕی و ئەو پرســیاری

لــە خــۆی دەکرد کە ســەرەتا خەیانەت لــە کامیــان دەکات و ناوەکەی دەدرکێنێــت. دیارە، بە تەواوی لەبیری کردبوو کە نە ناوی ڕاســتەقینە و نــە ناونیشــانیان نازانێت. ئــەو لە بەرانبەر تەیمــووری بەختیاردا، لە کەروێشــکێکی عەبەسراوی بەرانبەر مارێکی کوبرا دەچوو. بەختیار بە زمانی فارسی قسەی لەگەڵ دەکرد. لینا، ڕواڵەتی مرۆڤێکی گێژ و وڕی بە خۆ گرتبوو و ســەیری دەکرد. بە پێی ئەو ســێناریۆیەی هاوڕێکانی بۆیان داڕشتبوو، ئەو پێویستی بە «ڕۆڵ گێڕان» نەبوو. بەڵکوو دەبوو لــە ناخەوە، هەوڵ بدات ئەوەی دەبوو بیــکات و بیڵێت، وەبیر بێنێتەوە. هەربۆیەش بە زمانی ئینگلیسی وەڵامی دایەوە: «من فارسی نازانم» و ئەو ڕستەیەی بە وەستان لەسەر وشە بە وشەی دەربڕی.

پــاش ئــەوە، لینا هەســتی بــە ئاســوودەییەک کــرد. چونکــە بابەتە ســەرەکییەکەی لەبیر نەکردبوو و ئەوەش ئــەوە بوو کە نابێت بە هیچ شــێوەیەک دان بەوەدا بنێت کە فارسی دەزانێت. بەختیاریش، ئینگلیسی نەدەزانی. ئەو زمانی فەرانسەی خوێندبوو و لیناش شارەزای ئەو زمانە نەبوو. تەیمووری بەختیار ســەرلەنوێ هەوڵی دایەوە و گوتی: «خانم، من دەزانم کە تۆ فارسی دەزانی».

ئەو لە جێی خۆی نەجووڵا و هەروا سەیری بەختیاری دەکرد. بەڵام، هــەر چۆنێــک بێت، ئەو وتەیــەی بەختیار بووە هۆی سەرســووڕمانی لینا و پرســیاری لە خۆی دەکرد: ئەو چۆن دەزانێت کە لینا دەتوانێ بە زمانی فارسی قسە بکات؟ پێویست بوو لینا بیر لەو بابەتە نەکاتەوە و لە یارییەکەی بەردەوام بێت. بەختیار چاوی بڕیبووە پەنجەکانی خۆی و بە ورتەورت گوتی: «دواتر دەردەکەوێت». پاشان ئاماژەی بە کورسییەک کرد لە چەند میتریی مێزەکەی خۆیدا. لینا لەسەر کورسییەکە دانیشت و بە دەم بزەوە بە زمانی ئینگلیسی گوتی: «سپاس». هەوڵێکی ساویلکانە بوو بۆ بەبێتاوان و پاک نواندنی خۆی. بەڵام، سەبارەت بە بزەکەی لینا، دەبێت بڵێین ئەو هەوڵە ساختەیە وەک نازێکی ژنانە، هیچ کاریگەرییەکی لەسەر بەختیار نەبوو. ئەو دێوێک بوو لە شکڵی مرۆڤدا.

کورســییەکە ڕەق بــوو. بەڵام بە نیســبەت پەنجەرەکــەوە کەوتبووە شــوێنێکی ســێبەرەوە و لینا بیری لەوە دەکردەوە کە ئەو ســێبەرە لە بەرژەوەندیی ئەوە و خۆرەتاوەکە کار لە ڕادەی بینینی چاوی بەختیار دەکا. بــەڵام، ئــەو هەڵە بــوو. چوونکوو خۆرەتــاو کار لە چاوی ڕەش ناکات و چاوی بەختیاریش ڕەش بوو.

بەختیار زەنگی لێدا و کارمەندێک هاتەژوورەوە. دەستی بە نووسینی هەندێ شت لەسەر لاپەڕەیەک کرد و دایە دەست کارمەندەکە و گوتی: «خێــرا ئــەم فایلانەم بۆ بێنــن». دیار بوو کە خووی بــە فرمان کردن کردبــوو، هەرچەند ئەو فرمانەی بە شــێوازێکی بەئــەدەب دەربڕیبوو. ئــەو کارمەندە بە دوو فایلەوە گەڕایەوە. یەکێک لە فایلەکان ئەســتوور و ئەویدیکەیــان ناســک بوو. بەختیار فایلە ناســکەکەی کردەوە و پاش هەڵدانــەوەی لاپەڕەکانــی، ڕووی لە لینا کرد و گوتــی: «لێرە، بە ڕەش لەســەر ســپی نووســراوە کە جەنابت زۆر بە ڕەوانی بە فارســی قسە دەکەیت».

لینا هەروا کە سەیری تەیمووری بەختیاری دەکرد، وەڵامی نەدایەوە. تەیمــوور ســاتێک وەســتا و بەردەوام بــوو: «هەر ئێســتاکە، بە هۆی پەیوەســت بوونــت بــە بزووتنــەوەی تاوانبارانەی هاوســەرەکەتەوە، دەتخەمە زیندانەوە». لینا سەیری ئەو پیاوەی دەکرد کە چارەنووسیان لە دەستەکانیدا بوو، وەکوو قوتابییەکی زیرەک و بە ئەدەب کە لەبیری کــردووە وانەکانــی جێبەجێ بکات، وێڕای داوای لێبــووردن، بە زمانی ئینگلیسی گوتی: «لە وتەکانتان تێناگەم».

لێنــا پرســیاری لە خــۆی دەکرد: «ئــەو فایلــەی ئەســتوورییەکەی دەوری پێنــج ســانتیم دەبــوو، کام بەش لە چالاکییەکانــی ئەوی لەخۆ گرتــووە؟ مەیلی بینینــی ئەو فایلە ئاگری لە ناخــی بەردابوو. پێدەچوو فایلە ئەســتوورەکەی دیکە، فایلی عەبدولڕەحمان بێت. بەردەســتەکە لە ژوورەکەدا، چاوەڕوان بوو. بەختیار ڕووی لە بەردەســتەکە کرد و بە ئاماژەی پەنجە لینا و کۆرپەکەی نیشــانی دا و گوتی: «ســەربازەکانی

«گارد» بانگ بکە و بە زیندانەوانەکە بڵێ چاڵەڕەشـێک بۆ ئەو دووانە ئامادە بکات».

لینــا دڵی خــۆی ئەدایەوە: «لەســەرەخۆبە، دان بەخۆتدا بگرە! ورەت دانەبەزێت!» پاشان بە هەموو هێزییەوە، پشتی لە پشتەوەی کورسییەکە توند کرد. هەموو ئەندامانی جەســتەی، وەکــوو لێدانی دڵی، کەوتبوونە ترپەتــرپ و پاشــان بەخۆی گــوت: «ئەو نابێ تێبگات مــن لە وتەکانی تێگەییوم، نابێ هەســت بە دڵەڕاوکێکەی من بکات». بۆ خۆ دزینەوە لە نیگای بەختیار، ڕووی کرد بە لای کۆرپەکەیەوە.

لــە دەرکــە درا. لینا کە لە ترســاندا ڕچا بوو، بینــی دوو پیاوی گەنج بــە یۆنیفۆرمی ســەربازییەوە هاتنــەژوورەوە. هەریەکەیــان چەکێکی سەرنێزەداریان بە دەستەوە بوو.

بەختیار ئەمری کرد: «لەوێ چاوەڕوان بن». هەربۆیەش، ئەو دووە، لــە ئەملاوئەولای دەرکەی ژوورەکەوە جێگــر بوون. ئەو دووانە کە لە ڕێنمای جەهەننەم دەچوون، ڕێکپۆش و تەندروست بوون و ڕواڵەتێکی پــاک و بێتاوانیان هەبوو! ڕەنگە لە ژیانی ئاســایی خۆیاندا، کوڕان یان براگەلێکی مێهرەبان بووبن. لینا ماوەیەکی زۆر بە وردی سەیری کردن و دواتر بە چاوێکی پڕ لە پرســیارەوە ســەیری بەرپرســەکەیانی کرد. ئەم دۆخە، ڕوویەکی دیکە لە تواناکانی لینای ئاشــکرا دەکرد و ئەویش توانای ڕۆڵگێڕان بوو. لەو کاتەدا، ئەو تەمەنی تەنیا ٢١ ساڵ بوو.

بەختیار هێرشی دەستپێکرد و گوتی: «دەست لەم گاڵتەجاڕە هەڵگرە. بە من بڵێ هاوسەرەکەت لە کوێیە و ئێمەش ئیزنی گەڕانەوە بۆ ماڵەوەت پێدەدەین». داو بوو. هەربۆیەش، هەستی بەرگری لە لینادا گەشەی کرد و لەگەڵ ئەوەدا کە خۆی شڵەژاو و ورووژاو نیشان دەدا، بە پەلە دەستی کرد بە قسە کردن و بە زمانی ئینگلیسی ئەو چیرۆکەی دەگێڕایەوە کە هاوڕێکان بۆیان داڕشتبوو. لە ڕاستیدا، بەم فێڵە، لینا هەوڵی دەدا بەڵکوو بتوانێت ئەو دۆخە مەترســیدارە بگۆڕێت، بەو هیوایەی ڕێگەچارەیەکی موعجیزە ئاســا بدۆزرێتەوە. لەم کاتەدا، ئەو هێشــتا نەیدەزانی کە ئەو

ڕێگەچارەیــەی دۆزیوەتەوە. بەختیــار ئەو بابەتەی وەکــوو دانپێدانان وەرگــرت و بە بێ ئەوەی چــاو لە لینا بترووکێنێــت، دەرکەی کردەوە و ئەمریکــی کــرد و گەڕایەوە پشــت مێزەکەی خۆی. لــەو کاتەوە لینا پێــی نابــووە ئــەو ژوورەوە، ئەمە یەکــەم جار بوو کە بــە جوانی ئەو پیــاوە مەترســیدارەی دەبینــی. پیاوێکی باڵابــەرز و لاواز بوو. لاقی بە عەردەکــەدا دەکوتا، بەڵام لەگەڵ ئەوەشــدا مرۆڤێکــی گورج‌وگۆڵ بوو. ئــەو ڕواڵەتی یەکێک لە کارەســات خولقێنەکانــی کۆتایی دنیای هەبوو. لینا، هەســتی دەکرد بەو زووانە ئەو کارەساتە ڕوودەدات. بەڵام هێشتا نەیدەزانی چلۆن ڕوودەدات. لینا لە ئینگلیسی قسەکردن بەردەوام بوو. لە کاتە زۆر هەستیارەکاندا، ئەو بێبڕانەوە و تەنانەت بەو زمانانەی کە زۆریش بەســەریاندا زاڵ نەبوو، قسەی دەکرد. وشەکان بە بێگرفت بە زمانیدا دەهاتن. ئەم بابەتە، بۆ خودی لیناش سەیر و سەمەرە بوو.

بەختیار بە ئارامی ســەیری دەکرد. دیار بوو چاوەڕوانی شتێک بوو. بەڵام، لینا هەستی دەکرد جەزم بووە و ئاگای لەخۆی نەماوە و ئەوەش، دەرفەتی ئەوەی بۆ دەڕەخســاند کە بیری بەردەنگەکەی بخوێنێتەوە و هەوڵ بدات ڕێگایەک بۆ دەربازبوون بدۆزێتەوە.

ڕەنگــە هەنــدێ کەس ئــەو ئیرادە بگــرن کە پاش چەندیــن دەیە لەو ڕووداوە، موومکین نییە ئەو هەســتانە، ئەو باری جەســتەیی و ڕۆحییە لە مرۆڤدا ســەرهەڵبداتەوە. ڕەنگە، بەڵام، دەتوانین بڵێین، ئەو وشــە و گوتراوانەی ئەو کاتە هاتوونە ئاراوە، لەوانەیە وردبینیی خۆیان لەکیس بــدەن. بەڵام، هەموو ئــەوەی ڕوویدابوو، هەمووی، بە هەمان ڕوونی و توندیی خۆیەوە لەجێی خۆیان مابوونەوە. ئەو ترسەی لەو کاتەدا لە لینا نیشــتبوو، وەکوو وشــەگەلێک لە بەردەبیرۆ هەڵکەندرابێت، لە مێشکیدا جێگیر بووە. لینا لە ترســاندا هەستی دەکرد ئیفلیج بووە، بە بێ ئەوەی هێــزی لێکدانەوە و بەرگری خۆی لەدەســت بــدات، ڕێک وەک حاڵەتی جــەزم بوون و خەون. ســەرەڕای ئــەوەش، کاتێک مرۆڤ هەســتێکی هەیە کە لە «ترس»ێکی ئاســایی زۆر زیاترە، دەکرێت بە دوو وشــەی

«ترس» یان تەنانــەت «تۆقین» ئەو حاڵەتە لێکبدەینەوە؟ دەبێ بۆ ئەو دۆخــە ڕۆحییە کــە مرۆڤ لە جێی خۆیدا وشــک دەکات و دەیچەقێنێ، وشەیەکی دیکە بدۆزینەوە.

لینا لە چی دەترسا؟ ئەو بیری لەوە دەکردەوە کە ئەوان بۆ ناچارکردنی بە دانپێدانان، ئازاری کۆرپەکەی دەدەن. پاش ئەوەش نۆرەی مینا دەبێت کــە ئەوان وەکوو شــانتاژێکی نوێ کەڵکی لــێ وەردەگرن. هەروەها لە ئازاری فیزیکی تۆقیبوو و لەوەش کە خەیانەت بکات و ترس لەو دۆخە نەناسراوە...

وردە وردە، ئەم ترســە جۆراوجۆرانە کە کاریان دەکردە ســەر کۆی بیرەکردنەوەی و لە ناخەوە تووشــی داڕمانیــان دەکرد، لەیەکتردا قاڵ بوونــەوە و بە چەشــنێک ئارامیی گەیاند، ڕێک لە هەوڵەکانی کەســێک دەچــوو کە لە دەریایەکی خرۆشــاندا لە نوقم بووندایە و دواتر لەگەڵ نوقــم بوونی لــە قووڵایی ئاوەکەدا، خــۆی لە ئارامیــی و بێدەنگییەکی ڕواڵەتیــدا دەبینێتەوە. لینــاش وازی لە بەفیڕۆدانی وزەی خۆی لە دژی شتێک کە توانای نەبوو بەسەریدا زاڵ بێت هێنا. پێویستیش نییە مرۆڤ ئــەو ســاتانە وەبیــر بێنێتــەوە، چونکوو ئەو ســاتانە لە ناخــی مرۆڤدا جێگیر دەبن، ڕێک وەک بەرجەســتەییەکانی سەر بەردێکی هەڵکەندراو کە بە تێپەڕینی زەمەن ســواون، ڕێک وەک ســواوییەکانی شــێرەکەی بابل و پیاوە نووســتووەکەی نێوان پەنجەکانی کە لە ســێ‌هەزار ســاڵ لەوەبەرەوە وەک خۆی ماوەتەوە.

لینــا کە لــە ژووری کارەکــەی بەختیــاردا قەتیس ببوو، هەســتی بە تەنیایی دەکرد. لە دڵی خۆیدا، لەگەڵ ئەو هاوڕێیانەی ژیانی کۆرپەکەیان خستبووە مەترسییەوە، ئاشت ببووەوە. بێمانا بوو کە هێشتاش بیریان لێ بکاتەوە. تەنانەت وازی لە شــەڕە دەروونیەکەی خۆیشــی هێنا بوو. کاتی لۆمە کردن نەبوو، کاتی ئەوە نەبوو کە بە هۆی ساویلکەیی، نەزانی و ئەو خەمساردییەی نواندبووی، قوڕ بپێوێت. ماندوو و شەکەت، تەنیا حەزی لە نووســتن و لەبیرکردنی هەموو شــتێک و گەیشتن بە عەدەم

بوو. هەستی دابڕان لەم دنیایە دایگرتبوو.

■ ڕزگارکەر

دواجار دەرکی ژوورەکەی تەیمووری بەختیار کرایەوە و ئەفسەرێکی پلەبەرز هاتەژوورەوە. ڕواڵەتێکی سەرنجڕاکێشی هەبوو، باڵابەرز و بەخۆوەبوو. لێنا هەرگیز نەیزانی ناوی چبوو و لەو ڕۆژە بەدواوەش هەرگیز نەیبینییەوە.

ئەم پیاوە، ژیانیانی ڕزگار کرد.

لێنا ئامادەبوو. هەڵبەت، بەکارهێنانی ئەم وشەیە لەجێی خۆیدا نییە. چونکە ئامادەبوون، بەو مانایە کە مرۆڤ دەزانێ چی لەپێشە. بەڵام، لێنا لەوەی لێرە (ساواک) دەگوزەرا، تەنیا لێکدانەوەیەکی زەینیی هەبوو و ئەویش ئەو زانیارییانە بوو کە لە ڕێی خەڵکانی دیکەوە سەبارەت بە چارەنووسی شۆڕشگێرە دەستبەسەرکراوەکان بیستبووی. لێنا، شۆڕشگێڕێک نەبوو کە پڕ بە پێستی وشەی شۆڕشگێر بێت. ئەو لە وڵاتێکی بیانییەوە هاتبوو و بە بینینی نادادپەروەریی و ئەو زوڵمانەی لەم خەڵکە دەکرا، پەیوەست بە ڕیزەکانیان ببوو و وەکوو لایەنگرێک هاوکاریی دەکردن.

لێنا دەسکەوتێکی چاوەڕواننەکراو بوو کە دەست پۆلیس کەوتبوو و دەیانویست بەکاری بێنن و لە ڕێی ئەوەوە تۆڕەکانی بزووتنەوەی کورد هەڵوەشێننەوە.

لێنا دەیزانی هەوڵەکانیان بێسوودە، چونکوو خودی لێنا، لەوەی پۆلیس دەیویست دەستی بخات بێئاگا بوو. هەربۆیەش، بە نووشتانەوە بەسەر کۆرپەکەیدا، بە وردی گوێی دەدایە وتەکانی نێوان بەختیار و ئەو ئەفسەرە. بەختیار ناوەرۆکی فایلەکەی بۆ ئەفسەرەکە شی دەکردەوە، بڕوای بەوە هەبوو کە وتەی لێنا سەبارەت بە بێتاوانی و پێداگریی لەسەر ئەوەی تەنیا زمانی ئینگلیسی دەزانێت ڕاست نییە، هەربۆیەش ئەو ئەفسەرە دەبوو وەکوو دیلمانج یارمەتی بدات. ئەو ئەفسەرە بە

ڕوانینێکــی بێلایەنانەوە ســەیری لینای دەکرد و گوتــی: «وەک بە من گوتراوە، بەڕێزت تەنیا زمانی ئینگلیسی دەزانی؟»
- «بەڵێ ئاغا». لینا بڕیاری دابوو بە کەمترین وشە وەڵامی بداتەوە و لەو سۆنگەوە، زیاتر لە وتراوەکان سەردەربکات.
- «ئاغای عەبدولڕەحمانی قاسملوو هاوسەری تۆیە؟»
- «بەڵێ ئاغا».
- «حەزمان لێیە چەند پرســیارێکیش لــەو بکەین. دواتریش دەتوانێت بگەڕێتەوە بۆماڵەوە. تۆ دەتوانی پێمان بڵێیت لە کوێ دەتوانین چاومان پێی بکەوێت؟»
- «نەخێر ئاغا».
- «بۆچی ناتوانیت؟»
- «چونکە بۆخۆشم نازانم لە کوێیە».
- «خانم تۆ هاوسەری ئەویت و لەگەڵی دەژیت، مەگین وا نییە؟»
پاشــان، ئەفسەرەکە بە بێئەوەی چاوەڕوانی وەڵامدانەوەی لینا بێت، ڕووی کردە بەختیار و هەموو قسەکانی بۆ وەرگێڕایەوە. ئاگر لە چاوی بەرپرســی ســاواک دەباری، چەنکوو ئەوەی دەیبیست، ئەوە نەبوو کە چاوەڕێی دەکرد. هەربۆیەش، ڕووی لە ئەفسەرەکە کرد و گوتی: «بەو خانمە بڵێ تا ئەو کاتەی پێمان نەڵێت هاوســەرەکەی و دارودەستەکەی لە کوێ خۆیان شاردۆتەوە، لە زینداندا دەمێنێتەوە».
وتەکانــی بەختیار لــە ژوورەکەدا دەنگی دەدایەوە و پاشــان، وێڕای ئاماژەکردن بۆ دوو ســەربازی «گارد» لە ژوورەکەدا، گوتی: «ئەوانە چاوەڕێی خانم دەکەن».
لینا، سەیری خوارەوەی دەکرد و گوێی گرتبوو. دیلمانجەکە وتەکانی بەختیــاری وەرگێڕایەوە. ئەوســا لینا هەســتایە ســەرپێ و لــە کاتێکدا کۆرپەکەی بەرەو لای ئەفسەرەکە ڕاگرتبوو، بە توندی گوتی: «وادیارە، بە هۆی ئەوەوە کە نازانم ئەوان لە کوێن، دەبێ بۆ هەمیشــە لە زیندان بمێنمەوە، بەڵام ڕاستییەکەی ئەوەیە کە من هیچ نازانم».

لێنا یاریی نەدەکرد، ئەوەی دەیگوت، ڕاست بوو.

دواتریش گوتی: «لەو ڕووەوە کە نازانم لە کوێیە، لێم گەڕێن با لەگەڵ منداڵەکەم بڕۆمەوە بۆ ماڵەوە. من هیچ مەترسییەک نیم بۆ ئێوە. ئەوەش دەبێ بزانن کە بالوێزی چێکۆسلۆڤاکی ئێستا سەرقاڵی ئامادەکردنی ڤیزاکانی ئێمەیە و ئەویش دەزانێ من لێرەم و بۆچی هاتووم. سەیری منداڵەکەم بکەن (لێنا خۆی لە ئەفسەرەکە نزیک کردەوە)، ئەم منداڵە پێشوەخت لەدایک بووە و بۆخۆشم تەندروستیم جێگیر نییە. ئەگەر بمانخەنە زیندانەوە، زۆر ناخایەنێت کە هەردووکمان دەمرین!».

لێنا بێبڕانەوە قسەی دەکرد، هێندەی نەمابوو هەناسەی ببڕێت. هەربۆیەش، هاوسەنگیی خۆی لەدەستدا و بە ئاستەم کشایە دواوە و سەرلەنوێ لەسەر کورسییەکە دانیشتەوە. هەڵسوکەوتێکی چاوەڕواننەکراو بوو و لێنا بە باشی دەرەقەتی هاتبوو.

کۆرپەکە کە تا ئەو ساتە بێدەنگ بوو، کەوتە جم وجۆڵ. لێنا بە بوێرییەکەوە کە تایبەتی هەر دایکێکە بۆ چاوەدێریی منداڵەکەی، ڕووی تێکردن و گوتی: «دەبێ شیر بە منداڵەکەم بدەم. تکایە ڕوو لەولا کەن». پاشان هەستا، لە بەرانبەر ئەواندا دەستی کرد بە کردنەوەی قۆپچەی کراسەکەی. دیلمانج، دەسبەجێ وتەکانی وەرگێڕایەوە. بەختیار هەستا و لە ڕقدا، قەڵەم دارەکەی دەستی توورڕدایە سەر زەوی و پاشان هەردووکیان ڕوویان کردە درگاکە و بەرەو ئەو شوێنەی سەربازەکانی «گارد» لێی وەستا بوون ڕۆشتن.

لێنا بەدەم شیردانەوە گوێی بۆ قسەکانی نێوان ئەو دوو پیاوە هەڵخستبوو.

ئەو ئەفسەرە پلە بەرزە پشتڕاستی دەکردەوە کە ئاستەمە بزانین قسەکانی لێنا چەندەی ڕاستن، بەڵام، ئەو ئەگەرەش لە ئارادایە کە زیندانی کردن یان مردنی ئەو دووانە، لە دەرەوەی وڵات دەبێتە هۆی ڕیسوایی و هەراوزەنا و قاوی لێ دەکەوێتەوە».

لێنا لەبەرخۆیەوە بیری لەوە دەکردەوە کە ئەمە چ جۆرە ئەفسەرێکە؟

سەرەڕای ئەوەش، کاتێک لینا سەیری کرد بەختیاریش وتەی ئەو ئەفسەرەی وەک قسەیەکی بێمانا ڕەت نەکردەوە، سەری سووڕ ما. وای لێکدایەوە کە ڕەنگە ئەو ئەفسەرە، یەکێک بێت لە ئەفسەرە کۆمۆنیست و ورەبەرزەکان (کە هێشتا کەشف نەبووە). بەڵام لە ناخی خۆیدا، هێشتاش هیوای بە کرانەوەی ئەو گرێیە لە لایەن ئەو ئەفسەرەوە نەبوو. ئەو دەیزانی کە یەکێک لە کۆنڤانسیۆنە نێونەتەوەییەکان، زیندانی کردنی ژنی دووگیان و هەروەها ژنی زەیستان و شیردەری قەدەغە کردووە. بەختیار بە ئەفسەرەکەی گوت کە لینا شارۆمەندی ئێرانییە و هەربۆیەش مەترسیی ڕیسوایی و ئابڕووچوونی لێ ناکەوێتەوە.

ئەو ئەفسەرە، وێڕای پشتڕاست کردنەوەی وتەکانی بەختیار، گوتی: «بەڵام ئەو بە ڕەگەز ئوروپاییە و سەفارەتی چێکۆسلۆڤاکیش ئاگادارە کە لێرەیە!».

کاتێکیش ئەفسەرەکە لە درێژەی قسەکانیدا گوتی کە سەرەڕای ئەوەش دەترسێت ڕیسواییەکی ئەوتۆ، هەڵوێستی «ئەعلاحەزرەت»ی بەدواوە بێت، بەختیار بە دوو سەربازەکەی «گارد»ی گوت لە دەرەوە چاوەڕوان بن.

پاشان، ئەفسەرەکە گوتی: «تەیموور، تۆ هەر ئێستاش پێگەیەکی باشت بەلای شاوە نییە!»

بەختیار و ئەو ئەفسەرە، یەکتریان بە «تۆ» ناو دەهێنا. هەرچەند کە لە نێوان بەختیار و ئەفسەرەکەدا، هاوڕێیەتییەکی نزیک هەبوو، دیسانەوەش ورەی دەویست کە نێوان ناخۆشیی ئەو و شا کە فەرماندەیی گشتیی هێزەکانی لە ئەستۆ بوو، بەبیری بەرپرسی ساواک بێنێتەوە. دواجار، ئەو ئەفسەرە بیرۆکەیەکی دیکەی هێنایە ئارا و ئەوەش ئەوە بوو کە لینا و منداڵەکەی لەماڵەکەی خۆیاندا بخەنە ژێر چاوەدێری، ئەوسا بە سانایی دەستتان بە عەبدولڕەحمان و هاوکارەکانی ڕادەگات و پێداگریی کرد کە دیارە نابێت بهێڵن لە خاکی ئێران بچنە دەرەوە و لەو بوارەدا دەبێ زۆر بە وریایی بجووڵێنەوە.

پێدەچوو دۆخەکە لە بێهیواییەوە بەرەو باشتر بوون دەڕۆشت. پاش تێر بوونی منداڵەکە، لینا قۆپچەکانی کراسەکەی داخستەوە و بە ئارامی لەسەر کورسییەکە دانیشت و سەیرێکی مێزەکەی بەرانبەری کرد. ئەو نەدەبوو سەبارەت بە گوتراوەکانی نێوان بەختیار و ئەفسەرەکە هیچ دژکردەوەیەکی هەبێت. ئەو ترسەش کە لینای وەک پەیکەرەیەکی بەمێشک لێکردبوو، وەک خۆی مابووەوە. پاشان، بەختیار بە دیلمانجەکەی گوت: «تا ئەو کاتەی هاوسەرەکەی خۆی بە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس نەناسێنێت، پاسپۆرتی نادرێتێ و لە ماڵەکەی خۆیدا دەستبەسەر دەکرێت. ئێستاش بینێرە با ڕۆتیناتی ئیداریی کارەکەی بۆ بکرێت».

لینا، ئەوەی کە بیستبووی، هێشتاش بۆی نەدەچووەوە سەر یەک، وەک دەڵێن : دووقڕانییەکەی گیری کردبوو! ئەفسەرە پلە بەرزەکە، وتەکانی بەختیاری بۆ وەرگێڕایەوە و پاشان ڕۆشت. پاش ڕۆشتنی ئەو، لینا بیری لەوە کردەوە کە : پێویستە سەبارەت بە قەدەغە بوونی چوونەدەرەوەی لە ئێران نارەزایەتی دەرببڕێت. ئەوسا، بە زمانی ئینگلیسی سەبارەت بەو بڕیارەی بەختیار هەڵوێستی گرت، بەو هیوایەی کاریگەر بێت. بەڵام نارەزایەتییەکەی هیچی لێ شین نەبووەوە. بەختیار بە بێ گوێدان بە وتەکانی لینا، هەتا بەر دەرکەکە بەڕێی کرد و پاشان بە دوو سەربازەکەی «گارد»ی گوت: «ئەم خانمە بەرن بۆ لای سەرهەنگ زیبایی».

■ سەرهەنگ زیبایی

ئەگەر ڕۆژێک یەکێک لەو ئێرانییانەی کە ئەو سەردەمەیان بینیوە، ئەم دێڕانە بخوێنێتەوە، تێدەگات کە بۆچی چۆکی لینا شکا و ئەژنۆی شل بوو؟ و بۆچی سەرلەنوێ مەترسی چنگی خستە دڵیەوە. لە نێو خەڵکدا، تەنانەت هێنانی ناوی سەرهەنگ زیبایی، دەبووە هۆی ترس و خۆف. ئەوە سەرهەنگ زیبایی بوو کە بڕیاری دەدا کام زیندانی، کەی و چلۆن ئەشکەنجە بکرێت. هەندێ جار بۆخۆی ئەم ئەرکەی بەجێ دەگەیاند.

لەو سەردەمەدا، بەوە ناسرابوو کە تەنیا زیندانییە خۆڕاگرەکان لە ژێر ئەشکەنجەکانی بە زیندوویی دەردەچن، نەک هەموویان.

لینا لە نێوان دوو سەربازی «گارد» بە چەکە سەرنێزەدارەکانیانەوە، دەڕۆشت. ئەو تەنانەت ئەمڕۆکەش ناتوانێت ئەوەی ئەو ڕۆژە لە دڵ و مێشکیدا گوزەرا لە بیر بکات (دیارە هەموو ئەوانەش یاری نەبوون و لە ڕاستیدا، بەختیار لەگەڵ ئەفسەرەکە درۆی کردبوو) ئاوەزی لینا لەکار کەوتبوو و ئەشکەنجەی ڕۆحی سەرلەنوێ سەری کردەوە جەرگی. لەو کاتەدا، بیری لەوە دەکردەوە کە: هەرچۆنێک بێت، جەستەی ئەو ماوەیەکی زۆر بەرگە ناگرێت و ماوەیەکی زەمەنیی کورت خۆی پێڕادەگیرێت.

ئەو دوو سەربازە، لە پێش دەرکەیەکی شەق وشڕدا ڕاوەستان کە لەگەڵ دەرکەی ژوورەکەی بەختیار زۆر جیاواز بوو (تۆ بڵێی ئەو دەرکەیە، ڕاستەوخۆ بەرەو ژێرخان بکرێتەوە؟). ژوورێکی تاریک و بچووک بوو، لەسەر مێزەکە گڵۆپێک پێکرابوو و لە پشت مێزەکەش، بوونەوەرێکی سەیر و سەمەرە دانیشتبوو.

ئەو دوو سەربازە، فایلەکەیان دایە دەستی. ئەویش پاش هەڵسەنگاندنی فایلەکە، لە جێی خۆی هەستا و دوو سەربازەکەی گەڕاندەوە. دەم وچاوی تێکنابوو و تووڕەیی بە ڕواڵەتییەوە دیار بوو. نە بۆخۆی دانیشت و نە داوای لە لینا کرد دانیشێت.

زیبایی، پیاوێکی کورتەباڵا بوو، کەللەی لە هێلکە دەچوو و لکابوو بە شانییەوە. ملی هەر نەبوو. جەستەشی لە هێلکەیەکی گەورە دەچوو. لە تووڕەییدا، ئاگر لە ڕوخساری دەباری و ڕەنگە هەر بەو هۆیەشەوە بوو کە لینا بیری نەمابوو سەری تاس بوو یان مووی پێوەبوو. ئەو کاری خۆی بە پرسیارێکی هیچ و پووچەوە دەست پێکرد: «چ سیحرێکت دەکار کرد، وا بەرپرس ئیزنی گەڕانەوە بۆماڵەوەی پێدای؟» و بە بێ ئەوەی چاوەڕێی وەڵام بکات، دەستی کرد بە هات و هاوار و لەگەڵ تێپەڕینی ساتەکان، هاوارەکانی بەرزتر و بوغزاویتر دەبوو. ڕواڵەتی لە

ســوورییەوە، ڕەش هەڵگەڕابوو. دەیگوت تەحەمولی ئەو ئیزنە ناکات و پێی قبووڵ ناکرێت. لە ناواخنی ڕستەکانیشــیدا هەڵیدەکوتایە سەر لینا، ئەوەی دەیگوت، نەیدەگێڕاوە، لینا لە مانای ئەو وشــەگەلە تێنەدەگەیی. لینا تا ئەو کاتە، هەرگیز، نە وشەگەلی ئاوەهای بیستبوو و نە مرۆڤێکی وەها دەمهەراش و دەمپیسی بینیبوو(هەربۆیەش، بیری لەوە دەکردەوە کە سەرەڕای فەرمانی بەرپرس، ئەم پیاوە، دەیخاتە بەندیخانەوە!).

لینــا، لەگــەڵ ئــەوەدا کە چــاوەڕێ بوو ئەو پیــاوە لانیکــەم بۆ نوێ کردنــەوەی هەناســەش بێــت دمی لێک نێــت، هەوڵــی دەدا جوێنەکانی نەبیسێت. بەڵام نەیدەتوانی لاق بە عەردا کوتانەکان، کەف چڕنینەکانی، پفە پف کردنەکانی، دەست ڕاوەشاندن و مستە قونجاوەکانی ئەو پیاوە «هێلکەیی شــکڵە» لە پشت مێزەکەی، نەبینێت. لینا لەوبەری مێزەکەوە وەستا بوو.

ئــەدا و ئەتــواری ئــەو پیاوە، تێکەڵەیــەک بوو لــە یارییەکی تەژی لە پانتۆمیــم و هــات و هــاوار و ئەویش لــە دنیایەکی ناڕاســت و بەدەر لــە زەمەن و شــوێن. ئــەو ڕواڵەتە بچووکەی ڕووبــەڕووی لینا بوو و پێدەچــوو هیچ پێویســتی بە نوێکردنەوەی هەناســەی نەبێ، ڕواڵەتێکی ســاختە بوو. وەکوو بووکەڵەیەکی قورمیشــکراو بوو کە بۆ ترساندنی خەڵــک، جووڵە و ژێســتی گەپجــاڕی لە خۆ دەنواند. لینای حەپەســاو، دۆخــی خــۆی لە یاد کردبوو (وەکوو لە خەوێکی ناخۆش هەســتابێ و وەخۆ بێتەوە).

لەپڕ، فەنەرەکانی بووکەڵەکە لە ئیش وەســتان. سەرهەنگ زیبایی، کە چاوەکانــی زەق کردبــووەوە، هێمن بــووەوە. بێدەنگییەکی قورس باڵی بەسەر ژوورەکەدا کێشا. لینا وەخۆ هاتەوە و دەسبەجێ چووەوە سەر یارییەکەی خۆی، گوتی: «لە زمانی ئێوە تێناگەم».

زیبایی کە خافڵگیر ببوو، لەســەر کورسییەکەی دانیشت. هێلکەکەمان، لە کەف و کوڵ کەوت. پاشان، «گارد»ەکانی بانگ کرد. دەرکە کرایەوە و کەللە سەرێک دەرکەوت و گوتی : «بەڵێ گەورەم!»

زیبایی ناردی بە دوای دیلمانجدا.

لینـا، سـەیری ئەو پیـاوەی دەکرد کە لـە زەڕین کەوتبوو، هەسـتی بـە ماندوویەتی و بێهێزی دەکرد. هەسـتی دەکـرد منداڵەکەی ئامێزی قورسـە. ورەی ئـەوەی نەبوو ئیزنی دانیشـتن لە زیبایـی وەربگرێت. زیبایی سـەرقاڵی هەڵدانەوەی لاپەڕەکانی فایلەکە بوو، هەندێ جاریش دەیبۆلاند. لیناش هەوڵی دەدا، نەکەوێتە بەرچاو و بەتایبەت نەبێتە هۆی ورووژاندنی هێلکەکە!.

سـەیر ئـەوە بوو لە هەموو ئـەو ماوەدا، کۆرپەکـە بێدەنگ بوو. ئایا هەسـتی بیسـتنی بە تەواویی خۆی نەگرتبوو؟ یان لـە ئامێزی دایکیدا هەسـتی بـە تەناهـی دەکرد؟ لـە نیشـتمانە نوێیەکـەی لینـادا، کچان و ژنانێکـی زۆر کـە خەونیـان بـە ئـازادی و بەرابەرییـەوە دەبینـی، چووبوونە ڕیزەکانی خەباتەوە. ئەوان بە چاوقایمییەکی بێوێنەوە لەگەڵ مەترسـیی زیندان، ئەشـکەنجە و مردن ڕووبەڕوو دەبوونەوە. لە ژێر ئەشکەنجەدا، ئەشکەنجەگەرەکان لە هیچ کردەوەیەکی قیزەون بەرانبەر بـەوان نەدەپرینگانـەوە. ڕێک بـە پێچەوانەوە، بە دەسـتدرێژی کردنە سەر ناموسیان، ئەشـکەنجەگەلێکی تاقەتپڕووکێنیان بەسەر دەهێنان. سـەرەڕای قیزەونی کردەوەکەیان، ئەوان ئەو ژنانەیان لە ناموسـیان بێبـەری دەکرد کە ئەو بابەتە لە ڕۆژهەڵاتدا گرینگیی زۆری پێدەدرێت، لینا چاوقایمیی ئەو ژنانەی ستایش دەکرد، لەو دۆخەدا و لەو ساتەدا و لەبەرانبەر یەکێک لە بێشەرمترین ئەشکەنجەگەرەکاندا، زیاتر لە هەموو کاتێک هەستی بە نزیکایەتی لەو ژنانە دەکرد.

تا هاتنی دیلمانج، زەمەن بۆ لینا زۆر بە قورسـی تێدەپەڕی. دیلمانج کە هەمان ئەفسـەری پێشوو بوو، بەحاڵ سەیری لینای کرد. ئەو ڕۆڵی خۆی بە باشی دەگێڕا. زیبایی، تەنانەت وەڵامی سڵاوی ئەفسەرەکەشی نەدایەوە و ئاماژەی بۆ لینا کرد، بە هەڕەشەوە لەگەڵ ئەفسەرەکە قسەی دەکرد و گوتی: «پێی بڵێ، هەتا شـوێنی حەشـارگەی مێردەکەیمان پێ نەڵێت، ناهێڵین بڕواتەوە بۆ ماڵەوە».

ئەفسەرەکە بە ساردی وەڵامی دایەوە: «جەنابی تەیموور بەختیار ڕای وایە ئەم خانمە بگەڕێتەوە بۆ ماڵەکەی خۆی و بەردەوام بێتە ئێرە و خۆیمان پێ بناسێنێت و ئەم خانمە دەبێ ناونیشانەکەشی بە ئێمە بدات بۆ ئەوەی بتوانین چاوەدێریی بکەین. ئیشی بەڕێزیشت، پڕکردنەوەی پرسیارنامە هەمیشەییەکەیە. زیبایی بە ڕێزەوە سەیری ئەفسەرەکەی کرد، بەڵام وازی نەهێنا و گوتی: «ئەی ئەگەر ڕای کرد و بزر بوو چی؟»

ئەفسەرەکە وەڵامی دایەوە: «ئەمری جەنابی تەیمووری بەختیار جێبەجێ بکە، ئەو دەزانێ چی بکات.»

زیبایی ملکەچ بوو و گوتی: «کە واتە، پێی بڵێن دەبێ هەموو ڕۆژێک، کاتژمێر ٩ی بەیانی خۆی بە من بناسێنێت».

ئامادەبوونی دیلمانجەکە، ورەی بە لینا بەخشی. بۆ بزر بوون، پێویستی بە کات بوو و گەر بۆی بلوایە، پێی باش بوو هەر ئەو شەوە خۆی دەرباز بکات. بەڵام نەیدەزانی بۆی دەگونجێت یان نە. هەربۆیەش، بە ئینگلیسی بە دیلمانجەکەی گوت: «تکایە بە جەنابی بەرپرس بڵێن کە من بە دوو منداڵەوە بە تەنیا دەژیم، ماڵەکەمان لێرەوە زۆر دوورە و ئەمنیش تازە منداڵم بووە و گەلێک شەکەت و ماندووم. جگە لەوەش، هەرگیز ناتوانم هەموو ڕۆژێک بێمە ئێرە، چونکە بۆم جێبەجێ نابێت، پارەم نییە.»

دیلمانجەکە پرسیاری لێکرد: «بە سەرنجدان بە دۆخی ئێستاتان، لە حەوتوویەکدا چەند جار دەتوانن سەردانی ئێرە بکەن؟»

لینا ورەی دایە بەر خۆی و گوتی: «زیاتر لە جارێک لە حەوتوویەکدا بۆم ناکرێت».

زیبایی کە بە تەواوی تووڕە ببوو، گوتی: «ئەشا چەند بێحەیاشە! وەک گوتم، هەموو ڕۆژێک کاتژمێر ٩ی بەیانی دەبێ لێرە ئامادە بێت. ئەویدیکەی دەبێت بۆخۆی چارەسەری بکات! دیلمانجەکە، جگە لە وشەی بێحەیا، هەموو وتەکانی زیبایی وەرگێڕایەوە. بەڵام لینا کۆڵی

نەدا و دواجار، توانی بە دوو ڕۆژ سـەردانی سـاواک لە حەوتوویەکدا، واتە دووشەممە و پێنج شەممە و ئەویش کاتژمێر ١٠ی بەیانی ڕازییان بـکات. ئـەو ڕۆژە، دووشـەممە بـوو. هەربۆیەش لێنـا دوو ڕۆژ کاتی لەبەردەستدا بوو بۆ بزر بوون.

زیبایی پرسیاری کرد: «کێی لەگەڵ دەچێت بۆ پشکنینی ماڵەکەی؟»

دیلمانجەکـە وەڵامی دایەوە: «خەمتان نەبـێ، جێبەجێمان کردووە».

پاشان، ئەفسەرەکە بە پەلە داوای لە لێنا کرد دوای کەوێت. بەم چەشنە، ئەو ئەفسـەرە بووە هۆی ڕزگاربوونی لێنا و کۆرپەکەی لە زیندان. لێنا بڕوای نەدەکرد و بەخۆی دەگوت ڕەنگە داوێکیان بۆ نابێتەوە؟

■ گەڕانەوە لە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس

لێنـا لەگـەڵ ئەفسـەرێکی لاوی بەڕێوەبەرایەتیـی پۆلیـس، لە بینای بەڕێوەبەرایەتییەکە چووە دەرەوە. ڕۆژ پاڵی دابوو بە شەوەوە.

لێنـا لـە نێـوان شـۆفیرەکە و ئەفسـەرە گەنجەکـەدا دانیشـتبوو و ڕێگاکەی بە ئەفسـەرەکە نیشـان دەدا و ئەفسەرەکەش بۆ شۆفیرەکەی وەردەگێڕاوە. لێنا بە ئەفسەرەکەی گوت: «ماڵی ئێمە لەو کۆڵانەی دیکە، لای ڕاستەوەیە».

ئەفسـەرە لاوەکە ئەمری بە شـۆفیرەکە کـرد ئۆتۆمبیلەکە ڕاگرێت و چاوەڕوانیان بکات. پاشان لێنا و ئەفسەرەکە بە پێ درێژەی ڕێگاکەیان بڕی. پشـیلەیەکی ڕەش بە نیاز بوو بەسـەر دیوارەکـەدا پاز بدات، بە بینینـی ئەمان، ڕای خۆی گۆڕی، هەندێ بەولاوەتر، سـەگێک سـەیری دەکـردن. لە نێوەنـدی کۆڵانە تەسـکەکەدا، جۆگەلەیەکـی بچووک، کە بەیانییان ئاوی شـاری پێدا تێدەپەڕی، ئێشک هەڵگەڕابوو. لەو ڕووەوە کە خەڵکی گەڕەکەکە بەیانییان بەردەرکەی خۆیان گەسک دەدا، کۆڵانە خاکییەکە خاوێن بوو. عەردەکە بەردی زۆری لەسەر بوو، لەو چەشنە بەردانەی کە مرۆڤ تێی هەڵدەنگووت.

کچە گەورەکەی خاوەنماڵ دەرکەکەی کردەوە. زولەیخا خانم یارمەتیی

کوڕەکەی دەدا مینا لە حەوزەکە دەربێنن، حەوزێکی پۆخڵ، قوڕاوی، پڕ لە لیتە و داپۆشراو بە قەوزە، کە تایبەتمەندیی ئاوە مەندەکانە. ئێستاش بەهۆی شـڵەقانییەوە، ڕەنگەکەی بەرەو قاوەیی هەڵگەڕابوو. لێنا بوونی ئەفسـەرەکەی لەبیـر کرد، کچەکەی دایەدەسـت کچـی خاوەنماڵ و بە پەلە خۆی گەیاندە مینا کە ترووسـکایی ژیانـی پێوە نەمابوو. زولەیخا خانـم هاواری دەکرد: زۆرم پێگوت بـەلای حەوزەکەدا نەچێت. لێنا، بە مەبەستی هۆشیارکردنەوەی مینا، ناچاری کرد بڕشێتەوە. بە دڵنیاییەوە ئەگەر لێنا تەنیا چەند سـاتێک درەنگتر بگەیەشـتایە، مینا تێدا چووبوو. لێنا، چاو بە فرمێسـک، کیژۆڵەکەی بە سینگییەوە دەگوشی. وەڕەس و بێزار بوو. ئەفسـەرە گەنجەکە لە تەنشـت دەرکەکەوە ڕاوەسـتا بوو و سـەیری دیمەنەکەی دەکرد. لێنا چاوەڕوان بوو ئەفسـەرەکە شـوقەکە بپشکنێت. ئەندامانی بنەماڵەی خاوەنماڵەکەیان کە هەمیشە بە جموجۆڵ بوون، بە تەواوی بێدەنگ ببوون. ئەفسـەرە گەنجەکە پرسیاری لە ژنی خـاوەن مـاڵ کرد کە لێنا لەو ماڵەدا دەژی؟. ژنەکەش بە سـەر وەڵامی ئەرێی دایەوە. پاشان، ئەفسەرەکە ڕووی لە لێنا کرد، سڵاوێکی نیزامیی لێکرد و بە هێمنی بە ڕێی خۆیدا گەڕایەوە و ڕۆشت.

موعجیـزە بـەردەوام بوو. ئێسـتاش ئەوە ئەرکی لێنا بـوو کە بیباتە سـەر. لە ڕاسـتیدا، تا ئەو کاتە، جگە لە بردنەسـەری ڕۆژێکی تۆقێنەر، هیچ شـتێکی تراژیـک ڕووی نەدابوو. لێنا پرسـیاری لـە خۆی دەکرد کە ئەو ئەفسـەرە لاوە چ ڕاپۆرتێک سـەبارەت بە پشکنینی ماڵەکەی بە باڵادەستەکانی خۆی دەداتەوە و بۆچی شۆفیرەکەی لە خانووەکە دوور ڕاگرت. پاشـان، لێنا مینای بردە حەمام و سـەر وملی بۆ شوشت و بە کۆرپەکەشی ڕاگەیشت و نانی پێدان. هێندەی نەخایاند منداڵەکان خەویان لێکەوت. لێناش دەرفەتێکی بۆ ڕەخسـا و دووشـێکی گرت و دواتر، بە پێی ڕێککەوتنەکەیان، کراسـە سوورەکەی لێنای لە پەنجەرەکەوە شۆڕ کـردەوە، بۆ ئەوەی سـدیق لە کاتی تێپەڕین بـە کۆڵانەکەدا، بیبینێت و بزانێت کە دۆخەکە خراپە.

بێدەنگــی ماڵەکەی تەنیبــوو. ئامادەبوونی ئەو ئەفســەرە لەو ماڵە بە گوێی هەموو دراوسێکانیان گەیبوو (لینا بەخۆی دەگوت، ڕەنگە بەختیار ڕای خۆی بگۆڕێت و پیاوەکانی خۆی لە هەموو شوێنێک بۆ چاوەدێری کردنی ئەم دانابێت. هەربۆیەش، پێویستە بە زووترین کات خۆم شوێن بزر کەم. لەگەڵ ئەوەشــدا، بیری لەوەش کردەوە کە کاتێک ئەفسەرەکە ڕۆشــت، کاتــی کاری ئیــداری بەســەرچووبوو. هەربۆیەش، ســبەینێ ڕاپۆرتــی خۆی دەداتەوە. دەبێ دەســت بجوولێنین). بەو هۆیەشــەوە، کراســە ســوورەکەی مینای هەڵگرتەوە و کراسێکی سپی شۆڕ کردەوە و ماناکەشی ئەوە بوو کە دۆخەکە هێورە و مەترسییەک لە ئارادا نییە، بۆ ئەوەی سدیق هەرچی زووتر سەردانی بکات.

کەســێک بە ئەســپایی لە دەرکەی دا. خاوەن ماڵ بوو. لینا دەیویست خــۆی شــاد و دەم بــە پێکەنین پیشــان بــدات. بــەڵام نەیتوانــی و بە ڕواڵەتێکی گەچڵاوەوە لە بەردەمیدا ئامادەبوو. لینا باش دەیزانی بۆچی لەو درەنگانی شەوەدا لە دەرکەی داوە.

خاوەن ماڵەکە نەیدەزانی لە کوێوە دەست پێبکات. لینا ویستی یارمەتی بدات، بەڵام وشــەکانی بۆ نەدەچووەوە ســەریەک. دواجار خاوەن ماڵ هاتەگۆ و گوتی: «خانم دەبێ ماڵەکە چۆڵ کەیت».

لینا بە ئاماژەی سەر تێی گەیاند کە دەزانێت.

خــاوەن ماڵەکە گوتــی: «نابێت لە من دڵگران بیــت، من دەبێ بژیوی پێنج منداڵ پەیدا بکەم».

لینا قسەکەی پێ بڕی و گوتی: «لە ڕاستیدا، تۆ نابێ داوای لێبووردن بکەیــت، بەڵکــوو ئەوە منم کە دەبێ داوای لێبووردن بکەم. ئێمە زۆر بە خێرایی ماڵەکەت چۆڵ دەکەین و لێرە دەڕۆین». ئەو پیاوە هیچ باســی ئەو بڕە پارەیەی نەکرد کە لینا بۆ کرێ خانوو پێی قەرزداربوو.

لینا کە چاوەڕوانی سدیق بوو، چەمەدانە بچکۆلەکەی دەرهێنا. سدیق دوای نیوەشــەو هــات. لینا دەســتبەجێ ڕووداوەکانی ئــەو ڕۆژەی بۆ گێڕایەوە. پاشــان هەریەکەیــان، یەکێک لە منداڵەکانــی کردە باوەش و

چوونــە خوارەوە. خاوەن ماڵەکەیان لە ژووری میوان دانیشــتبوو، لەو بێدەنگیــی شــەوەدا، لینــا بە ســرتە، ماڵئاوایی لێ کــرد و پێی گوت کە ئــەوەی لە ماڵەکەدا ماوەتەوە بیبات بۆ خــۆی. ئەو پیاوەش لە وەڵامدا گوتی: «ئینشائەڵڵا خوا یارتان بێت!»

کەس لە دەرەوە نەبوو. ئەوان لە ســووچی هەر کۆڵانێکدا دەوەستان و خۆیــان دەلکانــد بــە دیــوارەوە و گوێیان هەڵدەخســت. پاشــان بۆ هەڵســەنگاندنی دۆخەکە، سدیق ملی دەکێشا بۆ ئەوەی دڵنیا بێت کەس لە کۆڵانەکەدا نییە و ئەوســا، وەکوو گورگ لەســەر پەنجە دەڕۆشــتن. گڵۆپی کارەبا لەو ناوە نەبوو. کۆڵانەکان، تەنیا لە ڕێی ڕووناکایی مانگ و ئەســتێرەکانترووســکاییەکییان تێکەوتبــوو. ڕێگە ڕۆشــتنی ئەوان، وەکوو ڕۆشــتن لە ســەر تابلۆیەکی نیگاری ڕەش و شەفاف، هەموار و بێڕوانگە بوو.

لینا پرسیاری کرد: «بۆکوێ دەڕۆین؟»

سدیق: « دەچینە لای ئێمە، دەبێ هەوڵ بدەین دایکم خەبەری نەبێتەوە. پێش کازیوەی بەیانی، دێمەوە بە دواتاندا.»

لینا: «پێتوایە بتوانی، ئەمشەو، حەشارگەیەکمان بۆ بدۆزیتەوە؟»

سدیق: «دەبێ وا بکەم، چار نییە!»

لەو ســەردەمەدا، شەوانی تاران، لە شاری مردووان دەچوو. شەوان، شــار دەبووە گۆڕەپانی تەڕاتێنی ســەگ و پشــیلەکان. بێدەنگی، شتێک جگە لە ڕاستیی بەدوای خۆیدا کێش دەکرد.

لینا کە لەگەڵ کازیوەی بەیان گەیشــتبووە حەشــارگە نوێیەکەی، ئەو کەمە شمەکەی هێنابووی لە چەمەدانە بچووکەکەی، دەرهێنا.

بە درێژایی ئەو ساڵانەی لینا بە بەردەوامی ماڵەوماڵی دەکرد، هەرگیز هیچکام لە شوێنە گەشــتیارییەکانی ئێرانی نەبینیبوو کە تووریستەکان ســەردانیان دەکردن. ناوی سەرســووڕهێنەر و جوان وەکوو شــیراز، ئێســفەهان و تەختی جەمشــید (پێرســپۆلیس)، تەنیا وەکــوو ناوێک لە بیرەوەریی ئەودا مانەوە. ئەو لە ئێران، تەنیا ئاپارتمانی شــوێنی ژیانی،

حەســار، کۆڵانەکانی ئــەو دەوروبەرە و هەندێ لــە بەقاڵەکانی کۆڵانی ناســی. ئەوانــەی لینا هاموشــۆی دەکردن، هەموو لە ڕیــزی دژبەرانی ڕێژیمــدا بوون. ئەو لە دنیایەکی بچووک و تەســکدا دەژیا، دنیایەک کە لەودا ڕاســتیی ژیان، ئاســایی، ناسروشــتی و یەکنەواخت دەهاتە پێش چاو.

■ فێربوونی خوێندن و نووسین

سدیق و هاشــم، لە نەبوونی عەبدولڕەحماندا، بەرپرس بوون لەوەی ئــاگاداری لینا و منداڵەکانی بــن. هەروەها، دەبوو دەرەتانی گەڕانەوەی لینا و منداڵەکان بۆ ئورووپا برەخســێنن. بەڵام، پاش ڕۆشــتنی لینا بۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، هەموو بەرنامەکانیان گۆڕدرا.

هاشــم، ئەندامێکی فارســی حیزبی توودە و مامۆســتای قوتابخانەی سەرەتایی بوو.

ســدیق، کــورد و ئەندامــی حیزبــی دێموکراتــی کوردســتانی ئێران، مامۆستای دواناوەندی و هەروەها شاعیریش بوو.

نیوەڕوان، کاتێک خەڵک ســەرقاڵی نــان خواردن بوون ودووکانەکان چــۆڵ دەبوون، لینا بــۆ کڕینی پێداویســتییەکانیان دەچووە دەروە. فێر ببوو چۆن بە کارامەیی ژنانی ئێرانی چارشــێو لەســەر بکات. ئەو بەو چوونــەدەرەوە کورتخایەنانەش دڵخۆش بــوو، چونکە، یەکەم دەرفەتی هەنــدێ جووڵــەی بــۆ دەڕەخســا و دووهەمیــش، دەرەتانێــک بوو بۆ گۆڕینەوەی چەند وشــەیەکی «ئاســایی» لەگەڵ فرۆشیارەکان. لینا کە پێویســتی بــە هاتوچۆ و جموجۆڵ هەبوو، لــە چواردیوارییەکدا قەتیس ببوو و چالاکییەکانی بەو ماڵەوە کورت کرابووەوە.

پــاش چوون بــۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، تووشــی دڵەڕاوکێ ببوو، خەوی لێ زڕا بوو و کاتێکیش دەنوست، مۆتەکەی دەبینی. ئەو کتێبانەی بــە زمانی چێکیی و ئینگلیســی هەیانبــوو، لە ڕەوتی شــوێنەگۆڕکێ و گۆزەڵگۆزەکاندا، بەجێ مابوون، چونکوو بە هۆی پەلەپەلەوە، دەرەتانی

گواســتنەوە و بردنــی ئەوانەیــان نەبــوو. لێنــا ئۆگرییەکــی زۆری بۆ خوێندنــەوە هەبوو، بەڵام لێی بێبەش ببوو. دیارە، هەمیشــە شــتگەلێک وەک ڕۆژنامــە و کتێبــی شــیعر و.. بە زمانی فارســی بــۆ خوێندنەوە هەبوون. لێنا، هەرچەند لەو کاتەدا دەیتوانی بە جوانی بە فارســی قســە بکات، بەڵام خوێندنەوە و نووســینی فارســیی نەدەزانی. جگە لەوەش، ئەو وشە و دەستەواژانەی ئەو فێری ببوو، زمانی قسەکردنی دژبەرانی ڕێژیم بوو، نەک زمانی ڕۆژانەی خەڵکی ئاسایی یان زمانی منداڵان.

تــا ئــەو کاتە، دۆخەکــەی لە خوێندن و نووســین بێبەشــی کردبوو. ســەرەڕای ئــەوەش، لەگــەڵ زیاتر بوونی مەترســییەکان، ئــەو دەبوو زمانی چێکی لە بیر بکات و لەگەڵ منداڵەکان بە فارسی قسە بکات. لێنا چاوەڕوان بوو سدیق و هاشم کە هەردووکیان مامۆستا بوون، خوێندن و نووســینی فێر کەن. بەڵام ســدیق خەریک بوو خۆی بۆ ســەفەرێکی حیزبی ئامادە دەکرد و هاشمیش بە بیانووی ئەوەی کە کتێبی دەرسیی نییە، خۆی لەو کارە دەدزییەوە. لێنا پێشنیاری کرد کە هاشم لەو کتێبە دەرســییانەی لــە قوتابخانە دەیوتنەوە، کەڵک وەربگرێت. بەم چەشــنە، سەرەڕای ئەوەی هاشــم بە ڕێکوپێکی بۆ گوتنەوەی وانەکان نەدەهات و لە ڕاســتیدا هەرکاتێک بۆی بلوایە وانەی پێ دەوتەوە، لێنا لە ماوەی ســێ مانگدا، ئەوەی منداڵان لە ماوەی چوار ساڵ خوێندنی سەرەتاییدا فێری دەبوون، فێر بوو.

کاتێک دەستیان کرد بە خوێندنی کتێبی پۆلی پێنجەم، خوشکی هاشم بە شێوەیەکی تراژیک گیانی لەدەست دا و چیدیکە نەیانتوانی بەردەوام بن. بەم چەشنە فێرکاریی خوێندن و نووسینی لێناش کۆتایی پێهات.

■ مەرگی جەلیلە

ســاڵێک پێــش دەســتپێکردنی خوێندنەکــەی، لێنــا و منداڵەکانی دوو حەوتوویــان بــە ئارامیــی و بە نهێنی لــە نهۆمی یەکەمی ماڵی هاشــم بردبووەسەر. لەو ماوە کورتەدا، لێنا و جەلیلەی خوشکی هاشم ببوونە

هاوڕێ. جەلیلە لە خەباتدا بەشدار و چالاک بوو.

کارەساتەکە لە کاتێکدا قەوما بوو کە ژنان سەرقاڵی لێنانی شیوی ئێوارە بوون. لێنا، لەپڕ دەنگی قریشک و هۆڕێکی لە نهۆمی یەکەمەوە بیست. بە پەلە لە پلیکانەکان چووە خوارەوە و بینی جلوبەرگەکانی جەلیلەی هاوڕێی گڕی تێبەربووە و باوکە پیرەکەشی هەوڵ ئەدات جلەکانی لەبەر داماڵێت. بەڵام گڕەکە پەرەی دەسەند. لێنا لێفەیەکی دا بەسەر جەلیلەدا و بەم چەشنە گڕەکەی کوژاندەوە. ژنە گەنجەکە لە ئازاردا دەینالاند و بەدەم قیژە و هاوارەوە بانگی لە دایکی دەکرد. ئازارێکی زۆری دەکێشا. جەلیلە پەڕەمێزە نەوتییەکەی پێکردبوو و کاتێک ویستبووی شوێنەکەی بگوێزێتەوە، بەڕووی خۆیدا هەڵگێڕابووەوە.

ژوورەکە بەخێرایی پڕ بوو لە دەروجیران. هەریەکەو بە جۆرێک هاواری دەکرد و ئامۆژگاریی جیاوازیان دەکرد. هەموو شپرز ببوون. ژنان بەسەر خۆیاندا دەکێشاو گۆنای خۆیان دەڕنی.

جیرانەکان کە نیوەی ژوورەکەیان داگیر کردبوو، وەها هەراوزەنایەکیان وەڕێ خستبوو کە تەنانەت بۆ مرۆڤێکی ئاساییش تاقەتپڕووکێن بوو.

لێنا کە خولی یارمەتیی پزیشکیی سەرەتایی بینیبوو، دەیزانی لە دۆخێکی ئەوتۆدا چی بکات، خۆی خستە نێوان خەڵکەکە و جەلیلە و داوای لە جیرانەکان کرد بگەڕێنەوە بۆ ماڵی خۆیان.

جیرانەکان لە دڵیان گران هات و گوتیان: «تۆ بۆت نییە وەدەرمان نێی و ئەم کارەت شیاو نییە». بەڵام لێنا، بەرەولای دەرگاکە پاڵی پێوەنان و دواجار ناچاری کردن بڕۆنە دەرەوە.

لە نەخۆشخانە گوتیان لەسەتا هەشتای جەستەی جەلیلە سووتاوە و لە هەندێ شوێنی جەستەشی سووتانەکە گەیشتۆتە ئەوپەڕی خۆی. تەنیا سەر و دەم وچاو و ڕکەی سینگی بە سەلامەت دەرچووبوو.

پاش ڕوودانی ئەو کارەساتە جەرگبڕە، زۆر کەس لێنایان لەو ماڵە بینیبوو، هەربۆیەش ناچار بوو ئەویش بەجێبهێڵێت. هەر بەو هۆیەشەوە نەیدەتوانی زۆر لە نەخۆشخانە سەردانی جەلیلە بکات. لەوەیکە دەیبینی

هاورێکەی ئازار دەکێشـێت و ڕۆژ بە ڕۆژ هێز و توانای کەم دەبێتەوە و دوکتورەکانیـش چییان لەدەسـت نایە، خەمێکی قورس لەسـەر دڵی بـار بوو. بنەماڵـەی جەلیلە، تەنانەت توانای جێبەجـێ کردنی تێچووی ئـەو حەمامی ڕۆنەیان نەبوو کە بۆ کەم کردنەوەی ئازاری جەسـتەی پێویسـت بوو. تەنیا بۆ دانی تێچووی نەخۆشـخانە، چارەسەری و داو ودەرمان، بنەماڵە ناچار ببون ئاڵتوون، فەرش و هەرشتێکی کە پارەیان بۆ بکات، بفرۆشن و دواجاریش خانووەکەیان نایە گرەو.

جەلیلـە، پـاش نۆ مانگ ئازار و ژان، کۆچی دوایـی کرد. بنەماڵەکەی تەنانـەت بەشـی بەڕێوەبردنـی سەرەخۆشـیی و بەخاکسـپاردنێکی گونجاویان بۆ نەمابووەوە.

ئەوان، لینایان بە هۆکاری چارەڕەشیی خۆیان دەزانی. سەرزەنشتیان دەکرد کە نەیهێشـتووە جەلیلە بمرێت و بە ڕزگار کردنی، بووەتە هۆی درێژخایەن بوونی ڕەوتی چارەسـەرییەکەی و لـەو ماوەیەدا ژیانێکی تەژی لە ئازاری کێشاوە و بنەماڵەکەشی مایەپووچ کردووە. سەرەڕای ئەم کارەساتەش، هاشم ماوەیەک وانەی بە لینا گوتەوە. پاشان چیدیکە نەهاتەوە. پاش گەڕانەوەی سـدیق لە سـەفەری حیزبی، لینا سـۆراخی هاشمی لێ کرد.

سـدیق وەڵامی دایەوە: «ئەو چیدیکە نەهاتەوە، چونکە سەرزەنشـت دەکرا بە هاتووچۆ و سەردانی تۆ کە پۆلیس بەدواتەوەیە». جگەلەوەش، ئەو دەبوو پێداویسـتی بنەماڵەکەی دابین بکات و لە لایەکی دیکەشەوە، ئەو مەترسییەش لەئارادا بوو کە بەسەردان کردنی لینا، ئەوانیش بخاتە مەترسییەوە.

■ گەڕانەوەی عەبدولڕەحمان لە ئورووپا

عەبدولڕەحمان کە چاوەڕێ بوو تا کاتی گەڕانەوەی، ژن و منداڵەکانی لـە ئێـران چووبێتنـە دەرەوە، ئەوانـی لە تـاران و لە ژیانێکـی نهێنیدا بینییـەوە. هەروەهـا، «هیـوا» کچی دووهەمی خۆیشـی بینـی. بابەتی

چوونــەدەرەوەی لێنــا و منداڵــەکان لە ئێران ببــووە گرفتێکی گەورە و هەمــوو چاوەڕوان بوون عەبدولڕەحمان چارەســەری بکات. لە لایەکی دیکەشەوە، ڕاوەدوونانی دژبەران، سەرلەنوێ هەڵەسوونی هێنابووەوە و ئــەو ڕووداوانەش کە لە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس ڕوویاندابوو، لێنا و بنەماڵەکەی ناچار دەکرد نهێنی کاریی زیاتر بکەن.

■ هاوکارەکانی عەبدولڕەحمان

تــا ڕادەیــەک چالاکییــەکان ڕاگیرابــوون، ئــەوەش دەرفەتــی بۆ لێنا ڕەخساندبوو لە هاوکارەکانی مێردەکەی ورد بێتەوە. لەو ڕۆژەوە، لێنا بەردەوام بیر لــەوە دەکاتەوە. ڕێژەیەکی زۆر لەوانە، قارەمانێتی وایان لەخۆیــان نیشــان داوە کە کەس جگە لە لێنا باســیان نــاکات. هەریەک لەوان بە شــێوازی تایبەت بەخۆیان خەباتیان کرد و بەرەوڕووی تەنگ و چەڵەمەی زۆر بوونەوە.

بــۆ نموونە، یەکێک لەوانە، عەزیز یووســفی بوو. ئــەو هاوخەباتێکی بەئاگا و شــاد بوو. هەموو خۆشــیان دەویســت. زۆر تەمبەڵ بوو. بۆ وێنــە لەبری ئــەوەی وەکوو هەمووان، لە دەوری ســفرە چوارمشــقی دابنیشــێ، وەکوو ڕۆمییە کۆنەکان، ڕادەکشــا. گەر پێویســتی بە خوێ بوایە، ســەرەڕای ئەوەی خوێدانەکەی لەبەردەســتدا بوو، لە هاوڕێکەی تەنشــتی داوا دەکرد بیداتە دەســتی و ئەوەش بۆ ئەوە بوو لە شــوێنی خۆی نەجووڵێت و شــێوازی دانیشــتنەکەی تێک نەدات. تەمبەڵیی کاک عەزیــز ببووە هــۆی گاڵتە و گەپی هەمــوان و هەرکاتێک بەو بۆنەوە گاڵتەمان دەکرد و پێدەکەنین، ئەویش بۆخۆی لەو ڕووەوە کە پیاوێکی ڕووخۆش بوو لەگەڵمان دەکەوتە پێکەنین.

ماوەیــەک پــاش ئــەو پشــووەی کــە پێکــەوە لــە گوندی قاســملوو بردمانەســەر، عەزیز دەستبەســەر بوو و کەوتە زیندان و ئەشــکەنجە کرا. ڕژیمی پاشــایەتی بە تاوانی هەڵسووڕانی پیلانگێڕانە بەدژی شا و ئەندامەتی لە حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران، ٢٥ ســاڵ زیندانی

بەسەردا سەپاند.

عەزیز مرۆڤێکی دروســتکردار و بەئاگا بــوو. لە زیندان فێری زمانی ئینگلیســی بوو و هەندێک کتێبی لە نووسەرە بریتانیاییەکان وەرگێڕایە سەر زمانی فارسی. شایانی باسە کە لە زیندانەکانی شادا، زیندانییەکان دەســتیان بە کتێب و ڕۆژنامە دەوڵەتییەکان ڕادەگەیشت. عەزیز زۆری دەخوێندەوە. پێش دەستبەسەربوونی، کۆمۆنیستێکی باوەڕمەند بوو. لە ســاڵەکانی مانەوەی لە زینداندا، گۆڕانکاری بەســەر باوەڕەکانیدا هات. پــاش ئــەوەی کە لە زینــدان ئازاد بوو، لــە ســای خوێندنەوەکانیدا، بە سانایی توانیی بەسەر ئەو ئاستەنگانەدا کە لە سۆنگەی ئاڵوگۆڕەکانەوە پێک هاتبوون، زاڵ بێت.

دوو ســاڵ پێــش ئازاد بوونــی، ڕێکخراوی لێبووردنــی نێونەتەوەیی عەزیزی وەکوو «زیندانیی ساڵ» ڕاگەیاند و لەو سۆنگەوە توانی ساڵێک زووتــر لە زینــدان ڕزگاری بێت. پــاش ئازاد بوون، عەزیــز لە حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران نزیک بووەوە. ئەو و عەبدولڕەحمان کە هاوڕێیەتییەکی لەمێژینەیان هەبوو، باش لە یەکتر تێدەگەیشتن. مەخابن، یــازدە مانگ پاش ئازاد بوونەکەی، دڵی لە لێدان کەوت و کۆچی دوایی کرد.

«غ»، یەکێکــی دیکــە لــە هاوکارەکانــی عەبدولڕەحمان بــوو. لەگەڵ عەزیزیــش هاوڕێ بوو و ڕێک هەمان چارەنووسیشــی پەیدا کرد. ئەو هەمــوو ماوەی زیندانەکەی خۆی بردەســەر. لــە دەرئەنجامی بێکاری و ڕەنگــە بەهــۆی بێهیواییشــەوە، لــە زینــدان پەنــای بردبــووە بەر مەشــرووب و یاریی وەرەق. پاش ئازاد بوونی لە زیندان، چاوەڕوانیی پێزانین و ئەمەگناســیی لە هاوڕێکانی هەبــوو. چاوەڕوان بوو بە هۆی هەموو ئەو ســاڵانەوە کە لە زیندان بردوویەتە ســەر، بگاتە بەرزترین ئاســتی بەرپرســایەتی لە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازانەی کوردســتاندا، واتە ســکرتێریی گشــتی حیزبــی دێموکراتی کوردســتانی ئێــران، ئەو بەرپرسایەتییەی لە ئەستۆی عەبدولڕەحمان بوو.

ئەو لەم سۆنگەیەوە داخلەدڵ ما و لە ڕیزی هاوڕێکانی جیا بووەوە و وازی لە حیزب هێنا. ئەو خۆی بە قارەمان دەزانی و پێی وابوو هەموو نەتەوەی کورد پەیڕەویی لێ دەکەن. دواجار توانیی لەگەڵ چەند ئەندامێکی ناڕازیی کومیتەی ناوەندی، حیزبێک دابمەزرێنن. بەڵام شانس یاوەری نەبوو و ماوەیەکی زۆرە کۆچی کردووە بۆ ئورووپا.

عەبدولڕەحمان هاوکارێکی دیکەشی هەبوو بە ناوی «ئەحمەد. ت». گەنجێکی گوندی و زیرەک بوو. بەڵام زانیاری گشتی و بەتایبەت قاڵبوونەوەی سیاسیی زۆر باش نەبوو. ئەو کە بەڕێکەوت و لە سای قەزا و قەدەردا، خۆی لە دەوروبەری ڕێبەرایەتیی حیزب بینیبووەوە، پێگە و ڕاگرتنی باڵانس سەبارەت بە بابەتەکانی لەدەست دابوو و پێی وابوو دەتوانێ ڕۆڵی ڕێبەرێک بگێڕێت (بۆ ماوەیەکی کورت بە ئاواتەکەی گەیشت) بەڵام چونکە توانای هاوڕێکانی نەبوو، کەوتە پیلانگێڕان و ڕەوتی گۆڕی و کۆتایی بە خەباتی خۆی لە ڕیزەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا هێنا و پەیوەست بە مەلا مستەفای بارزانی، ڕێبەری پارتی دێموکراتی کوردستانی عەراق بوو. کەمن ئەو ڕێبەرانەی هاوکارە دەسەڵاتخوازەکانیان تەحەممول دەکەن و بارزانیش کە بۆ لایەنگرانی خۆی قارەمانێکی ڕاستەقینە بوو، لەو بوارەوە جیاواز نەبوو.

ئەو زۆر زوو بە نییەتی ئەحمەد. ت ـ ی زانی و ئەحمەد. ت، ئەمجارەیان ڕووی لە حیزبی بەعس واتە ڕێژیمی سەددام کرد. ئەحمەد. ت، سەرەڕای دەسەڵاتخوازیی سیاسی، تەماحی کۆکردنەوەی ماڵ و سامانیشی هەبوو و دەستی کرد بە کڕین و فرۆشتنی مەڕ و ماڵات و بەرپرسەکانی ڕێژیمی بەعس، ئەمری دەستبەسەرکردنیان دا و بە تاوانی کڕین و فرۆشتنی نایاسایی زیندانییان کرد. لە زیندانیشدا کوژرا. لە لایەن چ کەسێکەوە؟ وەڵامەکان جیاوازە.

حەسەن چاو کوێر (حەسەنە کوێرە). پیاوێکی مێهرەبان، بەورە و کارا بوو. ئەویش لە ڕیزی ئەو یازدە کەسەدا بوو کە پێکەوە لە ئاپارتمانی

پیاوە زەردەشتییەکەدا لە نزیک کەلانتەریی ژمارە یەک، دەژیان.

کاتێـک بڕیاردرا لێـک جیا ببنەوە، ئەویش بزر بـوو. قاو داکەوت کە لە جەنگەی شـەڕێکدا لە کوێسـتانەکانی کوردستان شەهید بووە. پاش سالانێک، لێنا زانی کە سەلامەتە و لە ولاتێکی ئورووپایی دەژی.

یەکێکـی دیکـە لـە هاوکارەکانـی عەبدولڕەحمـان، نـاوی پەرویـز حێکمەتجوو بوو. ئەو تاکە کەسـی غەیـری کوردی گرووپەکەیان بوو. پەرویز، فارس و دەرەجەداری هێزی ئاسـمانیی شاهەنشـایی بوو. لێنا ماوەیـەک پێش هاتنی بـۆ ئێران، لەگەڵ بنەماڵەی پەرویز ئاشـنا ببوو. لێنا لە زەماوەندی پەرویزدا بەشـداریی کردبوو و هەرکاتێکیش پەرویز لەگەڵ هاوسەرەکەی تووشی کێشە دەبوو، دەردەدڵی بۆ لێنا دەکرد. لێنا لەگەڵ دایکی پەرویزیش نێوانی خۆش بوو. خوشکی پەرویز جارێکیان لە تاران عەبدولڕەحمانی لە گرتن ڕزگار کردبوو. پاش سالانێک، لێناش، فریای کوڕی ئەو ژنە کەوتبوو. کوڕەکە لەمردندا بووە و باوکی بەڕێی کردووە بۆ پراگ و لەوێ لێنا بەهانایەوە هاتبوو.

ئەوان، سەرەتا لە تاران و دواتر لە بەغدا پێکەوە لە ماڵێکدا ژیابوون. لێنا پێی وابوو بە باشی دەیناسێت. بەلای لێناوە، پەرویز پیاوێکی نەوسن، تەمبەڵ و خۆهەڵکێش بوو. وەکوو جەستە، هێرکوولێکی ڕاستەقینە بوو. تۆنی دەنگی گەرم بوو و کاتێک پێدەکەنی، دەنگی قاقاکەی شووشەکانی دەلەراندەوە. زۆریش پێدەکەنی، کاتێکیش بەو دەنگە گەرم و پوختەیەوە تەنانەت بە سـرتەش قسـەی دەکرد، لە ژوورەکەی تەنشتییەوە دەنگی دەبیسـترا. لەم دنیایەدا، جگە لە کۆمۆنیسم، هیچی دیکە بەلایەوە پیرۆز نەبـوو. ئەو گاڵتەی بە ئەشـکەنجەگەرەکان و پیاوانـی ڕێژیم دەکرد و هەمیشـە دەیگـوت کە دەتوانـێ لەبەرانبەریاندا خۆڕاگـر بێت، تەنانەت ئەگەر بەنرخی لەکیسدانی گیانیشی بێت. بەلای لێناوە ئەم قسانە زیاتر وەکوو فڕوفیشـاڵ و خۆهەڵکێشـان دەهاتەبەرچاو، چونکە کێ دەتوانێ بڕیارێکی لەم چەشـنە بدات؟ کاتێک لێنـا، ئەو خۆ بە پاڵەوان زانینانەی بـەو دەنگە گڕەوە لە پەرویز دەبیسـت، خوداخودای دەکرد کە هەرگیز

نەگیرێت و نەکەوێتە ژێر ئەشکەنجەوە. چونکوو لێنا بڕوای بەوە هەبوو کە زۆربەی ئەو مرۆڤانەی ئاوا خۆیان هەڵدەکێشن، زۆریش خۆڕاگر دەرناچن. ڕۆژێک لێنا، هەرلەو پەیوەندییەدا، بیرکردنەوەی خۆی بۆ پەرویز باس کرد. پەرویز بە قینەوە سەیری کرد و پاشان بۆ ئەوەی نیشان بدات خۆی هەڵناکێشێت، جگەرەکەی لەسەر دەستی کوژاندبووەوە، بە بێ ئەوەی ئاخێک هەڵکێشێت یان جووڵەیەک بکات، بۆکڕووز هەموو ماڵەکەی هەڵگرتبوو. دواجار پەرویز گیرا، لەژێر ئەشکەنجەدا گیانی سپارد، بەڵام کەسی پێوە نەکرد.

هاوکارێکی دیکەش، سدیق هەنجیری بوو. لە لاپەڕەکانی پێشووی ئەم کتێبەدا زۆر جار باسی کراوە. سدیق شاعیر و مامۆستای ئەدەب بوو. شارەزای ئەدەب بوو. عاشقی سادق هیدایەت، یەکێک لە نووسەرە گەورە و هاوچەرخەکانی ئێران و ئالبێر کامۆ بوو. سدیق مرۆڤێکی ڕۆشنبیر، هێمن، لەسەرەخۆ و مێهرەبان بوو. ئەو کە چاونەترسیی و شەهامەتی حەکیمە بێدەنگەکانی هەبوو، لەڕادەبەدەر هەستیار بوو، هەربۆیەش ئاشکرا بوونی ڕاستییەکان سەبارەت بە ستالین، ئەو هەڵسوکەوتەی بەرانبەر بە «گولاک» کرابوو و گەندەڵیی دەسەڵاتداران لە دام و دەزگای کۆمۆنیستیدا، سدیقی ئێشاند. ڕاپۆرتی «خرۆشچۆف» لە ساڵی ١٩٥٦دا بۆ بیستەمین کۆنگرەی حیزبی کۆمۆنیستی یەکیەتی سۆڤییەت، بە شێوەیەکی تایبەتی باوەڕەکانی لەرزۆک کردبوو و تووشی گومان و دوودڵیی کردبوو. ئەو لەم بارەوە بە پارێزەوە لەگەڵ هاوڕێکانی دەدوا. ئەوانیش وەڵامیان ئەدایەوە کە: «ئێمە ئاگاداری هەموو شتەکان نین و ئەم خرۆشچۆفە ئیتر کێیە؟ و ئەوەش کە، هەرچۆنێک بێت، ئیمکانی نییە خائینێک بە تەنیایی بتوانێت جەوهەری ئیدئۆلۆژییەک بگۆڕێت و...».

سدیق بە مەبەستی دروست بوونی ئاڵوگۆڕێکی مرۆیی لە کۆمەڵگادا خەباتی دەکرد، بە دەرکەوتنی ئەم ڕاستییانە، هیوای بە ئاڵوگۆڕ، لە بنەڕەتەوە کەوتبووە ژێر کاریگەرییەوە. ئەو بۆ دروست کردنی کۆمەڵگەیەک خەباتی دەکرد کە لەودا، خەڵکی کورد لە هەژاری

و زولـــم ڕزگاریان بێت. هەڵســـوکەوتی وەکوو کەســـێک کـــە خەیانەتی لێکرابێت، کەوتبووە دۆخی بەرگرییەوە. ئاشـــکرا بوونی ئەو ڕاستییانە، لـــە بۆچوونەکانی ئەودا، بەو ئیمانە ڕاســـتگۆیانەوە کـــە هەیبوو، تۆوی گومانـــی خســـتبووەوە. دیارە، هەســـتی خەیانەت پێکـــران، تەنیا تایبەت بـــە باوەڕمەندانـــی تاران و کوردســـتان نەبوو (چەپ لە سەرانســـەری دونیادا تووشـــی ئەو گومانە ببوو). خەباتکاران پێیان وابوو کە هەموو ڕاســـتییەکانیان پێ نەگوتـــراوە، هەربۆیەش، بەگشـــتی ڕەتیان کردەوە. چونکـــە ئەوان پێویســـت بوو خەباتەکەیان درێژە پێبـــدەن و ئەگەر ئەو ڕاســـتیانەیان قبووڵ کردبا، مەترســـیی ئەوە لەئارادابـــوو کە کۆنترۆڵی هەموو شتێک لە دەستیان دەربچێت. بە قبووڵ نەکردنی ئەو ڕاستییانە، لە ڕاستیدا، ئەوان بەرگرییان لەو مەرامنامە و بەرنامە سیاسییە دەکرد کـــە خەباتیان بۆ دەکرد و خرۆشـــچۆف مـــەرام و بەرنامەی تێک وپێک دابوون. ئەوان هیچی دیکەیان نەبوو.

ســـدیق لەم بابەتە تێگەیشـــتبوو، بەڵام، چەنکـــە نەیدەزانی چی بکات، خۆی بە ئەرک و کارە بچووکە ڕۆژانەکانی خەباتەوە ســـەرقاڵ دەکرد. عەبدولڕەحمان ســـدیقی بۆلای مەلامستەفای بارزانی بەڕێ کردبوو بۆ ئـــەوەی ســـەبارەت بـــە هاوکاریی نێـــوان دوو حیزبەکە قســـە بکات. بە پێچەوانـــەی عەبدولڕەحمانەوە، ســـدیق زۆر هیوای بە ســـەرکەوتوویی دیدارەکـــە نەبـــوو. بـــەڵام لەو ڕووەوە کـــە خەباتکارێکـــی تەکووز و بە دیســـیپلین بوو، قبووڵی کردبوو. ســـدیق، هەم دیپلۆماتێکی باش بوو و هەم شارەزای خاڵە ناکۆکەکانی هەردوو حیزبەکە بوو. جگە لەوەش، لە لێکدانەوە و بەڵگە هێنانەوەدا، کارامە بوو.

موناقشـــەی نێوان بارزانی و ســـدیق، موناقشەیەکەی پڕ لە گەنگەشە و دەنـــگ وباس هەڵگر دەبێت. بارزانـــی لەگەڵ هاوکاریی دوو حیزبەکە کـــۆک بووە، بەو مەرجـــەی کە تەنیـــا حیزبی دێموکراتی کوردســـتانی عەراق مافی بڕیاڕدانی هەبێت. بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کە ســـەربەخۆیی بڕیاردانی بە بنەمایەکی ســـەرەکی دادەنا، ئەو بابەتە

نەگونجاو بوو. حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران ئەم هاوکارییەی تەنیا لەســەر بنەمای مافــی بەرابەر، بە مســۆگەر دەزانی، نەک ملکەچ بوونی حیزبێک بۆ حیزبێکی دیکە.

ســدیق لە گەڕانەوەی لەم سەردانەدا، لە سنووری نێوان کوردستانی عــەراق و کوردســتانی ئێــران شــەهید کــرا. لــەو ڕووەوە کــە هیــچ لێکۆڵینەوەیــەک لەو بارەوە نەکــرا، هەرگیز دەرنەکەوت کە ئەمری ئەو کوشتنە لە لایەن کێوە دەرچوو.

سلێمان موعینی: ئەو لە ســاڵەکانی ١٩٦٠دا، ئەندامی ڕێبەریی حیزب و گەلێکیــش خۆشەویســت بــوو. مرۆڤێکی پڕ لــە وزە و خاوەنڕا بوو (لەم ســەردەمەدا، عەبدولڕەحمان لە پراگ نیشــتەجێ بوو، وێڕای وانە گوتنەوە لە زانکۆ، سەرقاڵی ئامادە کردنی بڕوانامەی دوکتۆراکەی بوو. ئەو دواتر و لە ساڵی ١٩٧٣دا، بوو بە سکرتێری گشتی).

لــەم کاتــەدا، حیزبــی دێموکراتــی کوردســتانی ئێــران، ڕێبەرایەتیی شۆڕشــێکی چەکداریی دەکرد کە ماوەی ١٨ مانگ، لە نێوان ســاڵەکانی ١٩٦٧ـ ١٩٦٨دا، لە بەرانبەر هێزە ســەرکوتکەرەکانی شــادا خۆڕاگریی کردبوو. هەموو ئەندامانی ڕێبەریی حیزب لەو شۆڕشەدا گیانی خۆیان لەدەست دا. لە ڕاستیدا، کادری ڕەهبەریی حیزب لەناوچووبوو. ڕێژیمی شــا تەرمی ســلێمانی بە پەیژەیەکەوە بەســتبووەوە و نووسراوێکیان لەســەر لاپەڕەیەک کردبووە ملی کە لەسەری ئەم ڕستەیە نووسرابوو: «سلێمانی موعینی، ئەمەیە سزای خەیانەتکاران».

بەکرێگیراوانــی ڕێژیــم بــە مەبەســتی پێشــگرتن بــە هەرچەشــنە ناڕەزایەتییەک و دروســت کردنی کەشی ترس و تۆقاندن لای خەڵک و چاوترسێن کردنیان، تەرمی بە گوللە دابێژراوی سلێمانیان بە گوندەکاندا دەگەڕاند.

ئیســماعیل، ئامۆزای عەبدولڕەحمان: ئــەو گەنجێکی زیرەک و گەلێک فیــداکار بوو و لە ناخی دڵەوە ئەندامەتیی خــۆی لە حیزبی دێموکراتدا پێ خۆش بوو. ئەوە ئیسماعیل بوو کە ساڵی ١٩٥٧دا، لێنا و منداڵەکانی

لە ڕێی شـــاخەکانی کوردستانی ئێرانەوە بۆ کوردستانی عەراق ئاودیو کـرد و هەتا بەغا لەگەڵیان چوو. لــە کاتی گەڕانەوەیدا بۆ تاران گیرا و خرایە زیندانەوە.

پاش ئازاد بوون لە زیندان، ڕێبەریی حیزب پێشـنیاری پێکرد واز لە سیاســەت بهێنێت و درێژە بە خوێندنەکەی بدات و ئەویش بە قســەی کــردن و درێــژەی بــە خوێندنەکەی دا. پــاش کۆتایی هاتنــی خوێندن، ئەندازیارێکی بەناوبانگی لێدەرچوو و ژیانی هاوبەشی پێکهێنا. منداڵێکی بوو و دواجار لەتەمەنی ٦٠ ساڵیدا کۆچی دوایی کرد.

ئەبــوو: ئامــۆزای عەبدولڕەحمــان بــوو. ئەویــش، لە ڕاســتگۆیی و پابەندبــوون بە خەبات لە ڕێی خەڵکەکەیــدا، لە ڕەفیقەکانی هەڵکەوتەتر بــوو. ئەویش مرۆڤێکی گەرموگوڕ و خــاوەن زەوق بوو و هەموو بەو بۆنەوە خۆشیاندەویســت. ماوەی ١٣ ســاڵ لە چاڵەڕەشەکانی ڕێژیمدا زیندانــی بوو. پاش ئــازاد بوونی لــە زیندان، ماوەیــەک لەگەڵ ناجێگر بوونی دەروونی ململانێی کرد و لەم ماوەیەدا هەڵسوکەوتێکی ڕاڕایانەی هەبوو. هەستیاریی لەڕادەبەدەری ئەو، بووە هۆی ئەوەی نەتوانێ برینە کۆنەکانی بە تەواوی لەبیر بکات. ســەرەڕای ئەوەش چووە شاخەکانی کوردستان و پەیوەست بە ڕیزی هاوسەنگەرە کۆنەکانی خۆی بووەوە. پاش ماوەیەک، چووە دەرەوەی وڵات و ئێستاش بە هەژاری دەژی.

هەندێجار مرۆڤ، پاش ســاڵانێک بەند بوون و تەحەموولی کردەوەی نامرۆیــی، لــە دوای ئازاد بــوون لە زیندان، تووشــی سەرلێشــێواوی دەبێــت. چونکــە وشــەکان گــۆڕدراون و ئەو وشــانەی پێــش زیندان بەکارهاتــوون، چیتر ئەو مانایان نییە. ئەمــەش دەتوانێ ببێتە هۆکاری هەندێ خراپ تێگەیشتن و دەتوانێ هۆکارێکی دیکەش بێ بۆ نائومێدی و هیوابڕاوی.

دژبەرانی ڕێژیمی شــا دەیانزانی کە ئەگەر بکەونە دەســت ســاواک، چییــان لێ بەســەر دێت. ئەوان دەیانزانی کە ئەگەر ســاواک کردەوەی ئــەوان بە تاوانێکی گــەورە مەزەندە بکات، ســزاکانیش گەورە و گران

دەبــن و ئــەوەش کــە مەرگێکــی چاوەڕواننەکــراو، باوەڕپێنەکــراو و بەئازار چاوەڕوانیان دەکات. ســەرەڕای ئەوەش، وەکوو شێر دەکەونە چاڵەڕەشــەکانەوە، بۆئەوەی شەمەندەفەری مێژوو بڕێکی کەمیش بێت بەرەو پێــش ببەن. ئەوان باش مەترســییەکانیان دەزانی، بەڵام گوێیان نەدەدایە.

نەتــەوەی کورد، ســەدەگەلێکی لە خەبات و ســەرکوت تێپەڕاندووە. ئەم نەتەوە زۆرجاران لە ڕەوتی خەباتدا، کەمئەندام بوون، کوشــتار و کۆمەڵکوژیی ڕۆڵەکانی خۆی بەچاو بینیوە، بەڵام تۆقاندن و چاوترسێن کــردن، هەرگیز نەیتوانیوە ئەم نەتــەوە بەچۆکدا بێنێت و لە پێی بخات، بەڵکوو بە پێچەوانەوە، ورەی ڕابوون بووە بە بەشــێک لە تایبەتمەندیی ئــەم نەتەوەیە و بزوێنــەری بووە بۆ بەردەوامیی خەبات و پاراســتنی بوون و کولتوری.

■ تێپەڕین لە شاخەکانی کوردستان

مانەوە لە تاران، ڕۆژ بە ڕۆژ بۆ خەباتکارە کوردەکان مەترســیدارتر دەبــوو. هەربۆیەش، بڕیار درا کە ڕێبەرایەتیــی حیزبی دێموکرات پەنا بەرنە بەر شاخەکانی کوردستان. هەروەها، لینا و منداڵەکانیشی پێویست بوو ئێران بەجێبهێڵن. لەو ڕووەوە کە هەوڵەکانیان بۆ ناردنە دەرەوەی لینا و منداڵەکان بە شێوەی یاسایی شکستی هێنا بوو، تاقە ڕێگایەکیان بۆ مابووەوە، ئەویش ڕاکردن لە ڕێی شاخەکانەوە بوو.

ئــەو ڕۆژە، چەنــد هاوڕێیەکیان بــۆ ماڵئاوایی هاتن. لینــا ئارام بوو. چەمەدانە ســووکەڵەکەی پێچابووەوە. هەندێ بیسکویت، سابوون، برێ جلوبەرگ بۆ منداڵەکان و ژێر شەڵوارێک بۆ لینای تێدا بوو.

ئــەو نەدەبوو جلوبەرگی ژێــرەوە و فڵچــەی ددان هەڵگرێت، چونکە دەبووە هۆی گومان لێکردن. بڕیار بوو بچێتە بەغا. عەبدولڕەحمان پێی گوتبوو کە پاســپۆرت، بلیتی فڕۆکە و پارەی پێویست لە بەغا ئامادەیە. لــەو کاتەدا، بە مێشــکی کەســدا نەدەهات کە لینــا و منداڵەکان چەندین

مانگ لە بەغدا دەمێننەوە.

هێنـدەی نەخایانـد کە لە وڵاتی پاشـایەتیی عەراق ڕاپەڕین سـەری هەڵدا و سیسـتمەکەی لە پاشـایەتییەوە گۆڕدرا بۆ کۆماری. بەڵام لەو کاتەدا، هێشـتا مەلیک فەیسـەڵی دووهەم لەسەر دەور بوو و سەرۆک وەزیرانی حکومەتەکەشـی نووری سەعید بوو کە هەڵسوکەوتی لەگەڵ دژبـەران، ناوبانگـی دەرکردبوو. لێنا بیری لە پەندی : «لە ترسـی مار پەنا بۆ ئاگر بردن» دەکردەوە، خەریک بوو خۆی دەخستە گەرداوێکی مەترسـیدارترەوە. بـەڵام دیسـانەوەش بەخـۆی دەگوت کـە ڕەنگە بە ئامادەبوونی پاسـپۆرت لە بەغدا، بەخت یاریان بێت و بە سـەلامەت لەو گێژاوە دەربازیان بێت.

عەبدولڕەحمـان و منداڵـەکان نووسـتبوون. لێنـا، کاتێکـی بۆ خۆی وەچنگ خسـتبوو. سەرتاسەری تاران، بۆ ڕاکردن لە گەرمای شێداری شـەو، نووسـتبوو. خەیاڵاتـی جۆراوجۆر لێنـای داگرتبـوو و وەکوو گێژەڵووکـە لە مێشـکیدا گێژی دەخـواردەوە. پێیان گوتبـوو کە ئەو و منداڵەکان لە شـاخەکانی کوردسـتانەوە ئاودیو دەبـن. هەروەها پێیان گوتبـوو کـە باشـتر وایە ئـاگاداری ڕێوشـوێنەکان نەبێت و پێشـیان گوتبـوو هەرچی کەمتـر بزانێت، بۆخۆی باشـترە. لێنا دەسـتەوئەژنۆ دانیشـتبوو. هەستی بە پیری و پووچی دەکرد. سەرەڕای ئەوەش، ئەو کە سـەفەرێکی دوورودرێژی لەبەر بـوو، هەرچی بیری لێ دەکردەوە، نەیدەتوانـی دڵی خـۆی ڕازی بکات و بچێتە سـەر جێیەکەی و بنوێت. هەستێکی سەیر لەسەر کورسییەکە چەقاندبووی. لەکاتی لەدایک بوونی دووهەمین منداڵیەوە کە هێندەی نەمابوو لەسـەری بە هیلاک بچێ، لێنا لاواز و بێهێز ببوو: بەقەدەر پێویسـت نانی نەدەخوارد، بەشێکی زۆری ئەو پارەی دەگەیشـتە دەسـتی، دەبوە تێچووی خواردنی منداڵەکان و ماڵەومـاڵ کردن. دیارە، پـاش گەڕانـەوەی عەبدولڕەحمان، دۆخەکەی باشتر ببوو. بەڵام، لەو درەنگەشەوەدا هەستی بە بێتاقەتی دەکرد. ڕێک وەکوو فیلمێک، سـەردەمی منداڵی و لاویەتی بە پێش چاویدا تێدەپەڕی

و ســاتە خۆش و ناخۆشــەکانی ژیانی بیر دەهاتەوە. لینا، خەمساردانە ســەیری دەکردن، وەک بڵێی ژیانی کەســێکی دیکە بن. بەو حاڵەشەوە، نەیدەتوانی ڕایانگرێت.

لینا کراسێکی کۆنی لەبەر کردبوو، لەوانەی ژنان لە ناوچە سنوورییەکان لەبەری دەکەن. کراســێکی فشــی درێژ و ئاودامان. قۆڵکراسەکانی ئەم کراســە، قوماشێکی ســێ گۆشــەی درێژیان پێوە دوورابوو کە دەبوو لەدەوری مەچەک هەڵیپێچن و یان لە پشــتەمل گرێیان بدەن، بۆ ئەوەی لــە کاتی کاردا بەردەســتیان نەگرێت. جنســی کراســەکە لــە پەمۆ بوو بــە موتیڤگەلێکی کاڵەوە. ســەفەرەکەی بەیانیی زوو دەســتی پێدەکرد. سەفەرێکی دوورودرێژیان لەبەربوو. بەڵام، هیچ کەس نەیدەزانی، چەند دەخایەنێت. هەموو شتێک پەیوەندیی بە بارودۆخەوە هەبوو. هاوڕێکان پێیــان گوتبوو کــە نیگەران نەبێت. بــەڵام، لینا لە چاویاندا هەســتی بە نیگەرانی کردبوو و هەربۆیەش نیگەرانییەکەی خۆیشــی بێ هۆ نەبوو. ئــەوان پێیــان گوتبــوو کە پێویســتە خۆی بۆ هەرچەشــنە پێشــهاتێک ئامــادە بکات. بــەڵام چ جۆرە پێشــهاتێک؟ بۆ خراپترین پێشــهاتەکان؟ عەبدولڕەحمــان پێدەکەنــی و دڵنیــای دەکردەوە کە هەموو شــتێک بە باشی دەچێتە پێش. بەڵام، لینا کە هاوسەرەکەی خۆی باش دەناسی، بە پارێزەوە قسەکانی قبووڵ دەکرد.

ئیســماعیلی ئامــۆزای عەبدولڕەحمــان، دەبــوو بەیانیــی زوو بێت و ئــەوان بەرێتە ترمیناڵی پاســە نەفەرهەڵگرەکان. لینــا نەیدەزانی کە ئایا ئیسماعیلیش هاوسەفەریان دەبێت یان نە. ئاواتی دەخواست ئیسماعیلیش لەگەڵیــان بچێــت. چەنکە لینا ئەوی لە کەســێکی نەدیو و نەناســراو پێ باشــتر بوو. بە بوونی ئیســماعیل، لینا کەمتر هەستی بە تەنیایی دەکرد و منداڵەکانیش ئیســماعیلیان زۆر خۆشدەویســت. دەبــووە هاوکایەی منداڵــەکان و وەها دەیهێنانــە پێکەنین کە فرمێســک بەچاویاندا دەهاتە خــوارەوە. ئەوان ئیســماعیلیان لە باوکیان زیاتر دەناســی. هەرکاتێک، عەبدولڕەحمان لە ســەفەرێکی دوور و درێژ دەگەڕایەوە، منداڵەکان، بە

ئاســتەم ئەویان وەبیر دەهاتەوە و مینا خۆی لە پشــت دامێنی کراســی دایکیەوە دەشــاردەوە. منداڵەکان هێشتا بە بوونی باوکیان ڕانەهاتبوون کە باوکیان سەرلەنوێ سەفەری دەکردەوە.

کات نزیــک بە ســێ (٣)ی بەیانی بوو. لــە دەرەوە، دنیا خەریک بوو ڕووناک بێتەوە. لێنا دەستی کرد بە ئامادەکردنی بەرچایی و سەرێکیشی لە هەردوو ژوورەکە دا، بۆ ئەوەی دڵنیا بێت هەموو شــتێک ڕێکوپێکە. ئەو نامەیەش کە بۆ خاوەن ماڵەکە نووســیبووی لەســەر مێزەکە داینا. لــە نامەکــەدا، لێنا لەبەر ئەوەی بەو شــێوەیە خانووەکــە چۆڵ دەکەن، داوای لێبووردنی کردبوو و هەروەها نووسیبووی کە دەتوانێت هەموو کەلوپەلــی نــاو ماڵەکە، لەبــری ئەو کــرێ خانوویەی پێی قــەرزدارن، هەڵگرێتەوە. عەبدولڕەحمان پێش دەرچونی لێنا و منداڵەکان، ڕۆشتبوو. کاتێک ئیسماعیل گەیشتێ، منداڵەکان لەسەر کۆشی دایکیان نووستبوون و چەمەدانە بچووکەکەشــیان ئامادە بوو. ئیســماعیل سەرەتا نامەکەی لێنــا بــۆ خــاوەن ماڵەکــەی خوێنــدەوە و دواتریش بــە وردی هەموو ماڵەکەی پشــکنی و ئەوســا، مینای نووستوو و چەمەدانەکەی هەڵگرت. لێنــاش هیوای کردە باوەش و لەحاڵێکدا کە ســەری هیوا لەسەرشــانی بوو، چارشــێوەکەی کێشا بەڕوویدا. هەموو شتێک لە بێدەنگیی تەواودا دەچووە پێش.

کۆڵانەکە چۆڵ بوو. کۆڵانێکی خۆڵاویی پڕ لە بەرد. ســەگێکی شــەل و کوێر، بۆ چەند ســاتێک کەوتە دوایان، بەو هیوایەی شــتێکی دەســت کەوێــت. بــەڵام، دواجار بێهیوا بوو و وەســتا و ملی ڕێگاکەی گرت و ڕۆشت.

لە ڕێگادا، لێنا، بۆ جارێکی دیکەش پرســیاری لە ئیســماعیلی هاوڕێی کــرد کــە ئایا بە درێژایــی ســەفەرەکەیان لەگەڵیان دەبێت. ئیســماعیل وەڵامــی دایەوە: «دواتر دەردەکەوێت». ســەیرە! دەتگوت دمی هەموو ئــەو پیاوانەیــان دروو بوو، کەس وەڵامێکی دروســتی نەدەدایەوە. لێنا دەترسا بەتەنیا سەفەر بکات. دەترسا لە ڕەوتی سەفەرەکەدا دەستبەسەر

بکرێت و به‌ بێ ئه‌وه‌ی که‌س ئاگادار بێت له‌گه‌ڵ منداڵه‌کانی بکه‌وێته‌ زیندانه‌وه‌. ئه‌و له‌و سه‌فه‌ره‌ ده‌ترسا. چونکه‌ به‌ هیچ شێوه‌یه‌ک ئاگاداری ورده‌کارییه‌کانی سه‌فه‌ره‌که‌ی نه‌بوو. له‌وه‌ ده‌ترسا که‌ نه‌وه‌کا ئه‌وانه‌ی بڕیاره‌ بێن به‌دوایاندا، نه‌گه‌نه‌ شوێنی دیاریکراو و له‌ هه‌مووشیان خراپتر ئه‌وه‌ بوو که‌ لینا هیچ پاره‌یه‌کی له‌ گیرفاندا نه‌بوو. ته‌نیا شتێک که‌ پێیان گوتبوو، ئه‌وه‌ بوو که‌ ئه‌و ده‌بێ به‌ گوێی هاوڕێیان بکات و گوێڕایه‌ڵیان بێت. هه‌ر ئه‌وه‌ و هیچی دیکه‌. له‌م ته‌نیاییه‌دا، به‌هه‌رحاڵ، ئیسماعیلی له‌گه‌ڵ بوو که‌ ئه‌ویش قسه‌ی جێی متمانه‌ بوو و دڵی مینا پێی گه‌رم بوو، لینا و منداڵه‌کانیشی خۆشده‌ویست. له‌ نێوان لینا و ئیسماعیلدا هاوڕێیه‌تییه‌کی ڕاستگۆیانه‌ دروست ببوو.

تێرمیناڵه‌که‌ دوور بوو و پیاده‌ڕه‌وییه‌کی ماندووییهێنی هه‌بوو. بیره‌وه‌رییه‌کانیش له‌ کۆڵ لینا نه‌ده‌بوونه‌وه‌.. ڕایش نه‌ده‌گیران.

لینا که‌ تاسه‌رئێسقان عاشقی مێرده‌که‌ی بوو، چاوه‌ڕوانی گه‌ڕانه‌وه‌کانی عه‌بدولڕه‌حمان ده‌بوو. تامه‌زرۆی بینینی بوو، تامه‌زرۆی بوونی، ده‌یویست له‌ سه‌لامه‌تی و زیندوو بوونی دڵنیا بێت. ئه‌و هه‌میشه‌ چاوه‌ڕوانی هاوسه‌ره‌که‌ی بوو، بۆ ئه‌وه‌ی هه‌موو ئه‌و شتانه‌ی له‌ نه‌بوونی ئه‌ودا به‌سه‌ری هاتبوو، ئه‌وه‌ی بینیبووی و ئه‌وه‌ی فێری ببوو، بۆی بگێڕێته‌وه‌ و باسی چۆنیه‌تی گه‌وره‌بوون و گه‌شه‌کردنی منداڵه‌کانی بۆ بکات و عه‌بدولڕه‌حمانیش هه‌میشه‌ چیرۆک و بابه‌تگه‌لێکی هه‌بوو که‌ بۆی باس بکات و لینا وه‌کوو قوتابییه‌ک که‌ عاشقی مامۆستاکه‌یه‌تی، گوێی لێ ده‌گرت. به‌ڵام ئه‌وه‌ی لینا ده‌یویست بۆ هاوسه‌ره‌که‌ی بیگێڕێته‌وه‌، بۆ هاوسه‌ره‌که‌ی له‌ڕاده‌به‌ده‌ر ئاسایی بوون.

ئه‌وه‌ی بۆ ئه‌و گرینگ بوو ئه‌وه‌ بوو که‌ هاوڕێکانی بڵێن لینا به‌ باشی ده‌ره‌قه‌ت ڕاسپارده‌کانی هاتووه‌ و ئه‌وه‌ هه‌موو ئه‌و شته‌ بوو که‌ حه‌زی له‌ بیستنی بوو. لینا بۆ دانه‌وه‌ی دڵی خۆی، به‌ خۆی ده‌گوت که‌ هاوسه‌ره‌که‌ی نیگه‌رانیی زۆری هه‌یه‌، زۆربه‌ی کاته‌کانی بۆ کاره‌کانی ته‌رخان ده‌کرێت، به‌رپرسایه‌تیی ئه‌و بڕیاراته‌ی هه‌رده‌م له‌ ئه‌ستۆیه‌تی،

قورســـە، جگەلەوەش، ئەو بەردەوام لە بەرانبەر مەترسیی گەورەدایە و هەربۆیەش کاتێک دەگەڕێتەوە بۆ ماڵەوە، شـــەکەت و ماندووە و بیری لای خۆی نییە و پاش گەڕانەوەشی، کاری زۆری هەیە بۆ ئەنجامدان.

ڕۆژێکیـــان، لە نێوان کۆمەڵێک لە هاوڕێیاندا، باســـی لێنا هاتە گۆڕێ. عەبدولڕەحمان ئاماژەی بە پەندێکی پێشـــینیان کرد کە دەڵێ: «وامزانی شـــەربەتە، کەچـــی بـــە مرەبـــا دەرچـــوو». واتاکەشـــی ئەوە بـــوو کە: «کاتێک ژیانی هاوبەشـــم لەگەڵ پێک هێنا، نەرمونیان بوو، بەڵام دواتر تێگەییـــم لەوەی بیرم لێدەکردەوە خاراوترە». لێنا بەلایەوە ســـەیر بوو کە هاوســـەرەکەی بە شـــەربەت و مەرەبا دەیشـــوبهێنێ و هەربۆیەش زۆر تـــووڕە بـــوو لەوەی ئەو پیـــاوەی کە بەو ڕادەیە خۆشـــی دەوێت، لە ســـەرەتادا ڕوانینێکی باشی لەســـەری نەبووە. هەربۆیەش پرسیاری لێکرد: «کەواتە، بۆچی ژیانت لەگەڵ پێکهێنام؟»

عەبدولڕەحمان پێدەکەنی و وەکوو هەمیشـــە، وتەکانی لێنای بە هەند وەرنەدەگـــرت. لێنـــاش نەیدەتوانی لەگـــەڵ خووی پیاوســـالارانەی ئەم کۆمەڵگایە ڕابێت.

بۆچـــی مرۆڤ، کەســـێکی خـــۆش دەوێت؟ چی دەبێتە هـــۆی ئەوە کە مرۆڤ لە یەکەم ساتدا، سەرنجی بەرەولای کەسێک ڕاکێشرێت و بۆچی کەســـێکی دیکە نە؟ بۆ نموونە وسوقوددیوان، بۆچی هەر لە سەرەتاوە لێنا لە ڕیزی ئەو کەســـانەدا داینابوو کە خۆشـــی دەوێن؟ لەبەر ئەوەی باوکـــی عەبدولڕەحمان بوو؟ بێگومان. بەڵام هۆکارێکی دیکەشـــی ئەوە بوو کە ئەو پیاوێکی بەئاگا بوو و جگەلەوەش، لێنای خۆشدەویست.

پاش ئەوەی لێنا وســـوقوددیوانی باش ناسی، تەنانەت کاتێک پەی بە تایبەتمەندیی دەســـەڵاتخوازانەی ئەو برد، ئەوە هیچی لە خۆشەویستیی لێنـــا بۆ ئـــەو کـــەم نەکـــردەوە، بەڵکوو هەر خۆشـــی دەویســـت و ئەو تایبەتمەندییەی وسوقوددیوانی سەرچاوەگرتوو لە داب و نەریتی باوی کۆمەڵگەی کوردستان دەزانی.

عەبدولڕەحمـــان باوکـــی خـــۆش دەویســـت، دەیپەرەســـتی و ڕێـــزی

لێدەگـرت. بـەڵام سـەبارەت بە دایکی، بەقـەدەر باوکی ڕێـزی نەبوو، بۆچی؟ دایکی زۆر خۆشـی دەویسـت. ئەوەی دایکی پێی بەخشـیبوو، لەو سـەردەمەدا کەمتر کوڕێک لە دایکیەوە دەستی دەکەوت. هەرچەند کە دایکی عەبدولڕەحمان نەخوێندەوار بوو، بەڵام تێگەیشتن لە کولتور، مەزهـەب، ئایین و زمانـی کوردی و غەیری کـوردی فێری کوڕەکەی کردبـوو. بـەڵام ئەو، ئەوانـەی لەبەرچاو نەدەگرت. ڕەنگـە لەبەر ئەوە بوو کە لە منداڵیدا زۆر بە نازداری فێر کرابوو. ڕەنگە، شـتێکی دیکەش هەبوو، دایکی تەنیا لە ئاسـتی ڕاسـپاردندا هەندێ شـتی بە کوڕەکەی دەگوت و دواجار هەموو شـتێکی لەئەسـتۆی خودی ئەو دەهێشتەوە. ڕەنگە، لـەو ڕووەوە کە عەبدولڕەحمان دەبووە هۆی دوورکەوتنەوەی ئەو لە دایکی و لەولاشـەوە زاکوونیـی باوکی، ببووە هۆی ڕێزلێگرتنی زیاتری. ڕەنگە لە منداڵیدا، ئەو هەسـتەی هەبووە کە خەمساردییەکانی باوکی، دەرئەنجامی ئەو متمانەیە بووە کە پێی بوویەتی.

عەبدولڕەحمان هەر لە منداڵیەوە، زیرەک و خاوەنی کاریزمای بەهێز بوو. براکانی دیکەشی هەمان تایبەتمەندییان هەبوو. بەڵام لەو ڕووەوە کـە لـە هەموویـان بچووکتر بوو، ڕەنگـە بە هۆی حەزی باڵادەسـتتر بوونـەوە، ئـەو تایبەتمەندییەی لـەودا زیاتر گەشـەی کردبێت. ئەویش وەکوو هەر منداڵێکی ئاسایی، حەزی دەکرد سەر لەو نهێنییانە دەربکات کە پێی نەدەگوترا و یان لێیان دەشـاردەوە. ئەوەش، ڕێگەی پێدەدا کە هەم تواناکانی خۆی نیشانی هەمووان بدات و هەم هەست بە زیرەکیی خۆی بکات و دواجار لە سـای سـەرکەوتنەکانیدا، هەسـت بە غروور بکات و هەستی متمانەبەخۆیی بەهێزتر بێت.

لینـا لەگەڵ منداڵـەکان و هاوڕێیـان، دەبوو بەو پاسـە نەفەرهەڵگرە سەفەر بکەن کە ماوەیەک لەوەپێش و ڕێک ڕۆژێک پێش لەدایک بوونی هیوا، عەبدولڕەحمان سەفەری پێکردبوو. پاش گەڕانەوەی لەو سەفەرە، عەبدولڕەحمـان بـە لینای گوتبوو کـە لە جادەی نێـوان «زەنجان» و «میانە»دا، پۆلیس پاسـەکەی ڕاگرتووە و شـۆفیرەکەی ناچار کردووە

هەموو چەمەدانەکان لەسەر پاسەکە دابگرێت. هەرکام لە موسافیرەکان دەبوو خۆی چەمەدانەکەی بۆ تەفتیش بکاتەوە. عەبدولڕەحمان چەمەدانی پێ نەبوو. تەنیا جیزدانێکی بچووکی بەدەستەوە بوو کە پڕ بوو لە بەڵگەنامەی گرینگ و مەترسیداری حیزبی. عەبدولڕەحمان کەڵک لە بەیەکداهاتنی موسافیرەکان لە کاتی دابەزیندا وەردەگرێت و وێڕای شاردنەوەی جیزدانەکەی لە ژێر قوماشی کورسیی شۆفیرەکەدا، دوای هەموو موسافیرەکان بە دەستی بەتاڵ دادەبەزێت. عەبدولڕەحمان نیگەران بوو. لە ڕوانگەی پۆلیسەوە، ئەوەی کە ئەو چەمەدانی پێ نەبوو، گوماناوی دەهاتەبەرچاو. هەربۆیەش، یەکێک لە پۆلیسەکان کە جلی مەدەنی لەبەردابوو و بەرپرس بوو لە کۆنترۆل کردن، پرسیاری لێدەکات: «چۆنە وا تۆ بە بێ چەمەدان سەفەر ئەکەیت؟»

عەبدولڕەحمان، بە مەبەستی وەچنگ خستنی کات، پاکەت جگەرەکەی لە گیرفانی دەردێنێ، جگەرەیەک دەداتە پۆلیسەکە و بۆیشی دادەگیرسێنێت و دواتر جگەرەیەک بۆخۆی دادەگیرسێنێت. ئەوسا، بە ئارامی، دەست لە گیرفاندا و جگەرە بە لێوەوە، بە پرسیارێک وەڵامی دەداتەوە و دەڵێ: «ئایا هەرگیز ڕووی نەداوە کە خۆت بە بێ چەمەدان سەفەر بکەیت؟»

پیاوی پۆلیس: «نە، مەگین ئەوەی سەفەرەکەم کورتخایەن بووبێت».

عەبدولڕەحمان وەڵامی دایەوە: «منیش وەکوو تۆم. دەچم لە مردوو ناشتنێکدا بەشدار بم و بەیانیش دەگەڕێمەوە.» هەڵبەت، عەبدولڕەحمان بە دەنگێکی کز و ماتەوە ئەوەی گوتبوو. پۆلیسەکە، سەرەخۆشی لێکردبوو و هیوای خواستبوو کە خوالێخۆشبوو، خزمی نزیکی نەبووبێت. پاشان ئیزنی بەڕێ کەوتنی بە پاسەکە و هەموو موسافیرەکان دابوو.

لینا سەبارەت بە مەبەستەکان و بزربوونەکانی هاوسەرەکەی شتێکی ئەوتۆی نەدەزانی. چونکوو عەبدولڕەحمان هیچی پێنەدەگوت. بە پێچەوانەوە، پاش گەڕانەوەی لە ئورووپا، ئەمجارەیان هاوسەرەکەی

دەهاتەگـۆ و دیواندڕی دەکرد. ئەو چووبوو بۆ پراگ و لەوێ کۆمەڵێک لە هاوڕێیان، بریتی لە چێک، کورد و ئێرانیی بینیبوو.

سـەبارەت بە هاونیشتمانەکانی، دڵگران و ڕەنجاو دەهاتەپێش چاو و دەیگوت: «ئەوانە لە کافەکانی پراگدا سـەرقاڵی شۆڕشن و نیوەشەوان، کاتێـک لە کافـەکان وەدەریان دەنێن، لە پارکەکان و یان نووسـتنگەی زانکۆکانیـان تـا بەیانی لە شۆڕشـەکەیان بەردەوام دەبن. سـەرەڕای ئەوەی موناقشـەکانیان گەڕموگوڕ و بۆچوونەکانیشیان زۆر جیاوازە، بەڵام دەرئەنجامێکی دیاریکراوی لێ ناکەوێتەوە. ئەوانە «شۆڕشگێڕانی ناو کافەکانن». ئەو بابەتە تەنانەت زەرەر لە خوێندنەکەشیان دەدات».

ڕاسـتیەکەی ئـەوە بوو کە ئـەو خوێندکارانەی کـە خوێندنی باڵایان تـەواو دەکرد، بـە پەنجە دەژمێـردران. ڕێژەیەکیشـیان خوێندنەکەیان بـە نیوەچڵی دەهێشـتەوە و وازیان لێ دەهێنا و هەندێکیشـیان زۆری دەخایاند هەتا تەواویان دەکرد.

سـەبارەت بە سەفەرەکەیشـی بەهەمان شـێوە بەڕەنجاوی دەدوا و دەیگـوت: «کوردەکان نابێ متمانە بە هیچ کەس و هیچ شـتێک جگە لە شاخەکانی کوردستان بکەن.»

لێنا پرسـیاری لە هاوسـەرەکەی کرد: «باشـە تۆ بۆ داوای یارمەتی چووبووی بۆ ئەوێ؟ داوای چ یارمەتییەکت لێ کردن؟ داوای یارمەتیت لە کێ کرد؟ لە حکوومەت؟ یان حیزبی کۆمۆنیست؟»

عەبدولڕەحمان: «چ لە بابەتەکە ئەگۆڕێ؟»

لێنا: «هیچ ناگۆڕێ، چووزانم.»

عەبدولڕەحمـان مۆن نەبـوو. ئەمجارەیان، پێکەنینەکـەی تاڵاوی لێ دەڕژا. ئەو کەسـانەی بە شـێوەی نهێنی دەژین، لەبەرئەوەی شوێنیان نادیارە، کەسیش نامەیان بۆ نانووسێ. بە درێژایی ئەم ساڵانە، لێنا هیچ هەواڵێکی لە پراگ، پووری و باپیری نەبوو. هەربۆیەش بە تامەزرۆییەوە چاوەڕێ بوو عەبدولڕەحمان هەمووشـتێکی بۆ بگێڕێتەوە. «بۆ وێنە لە ئاڵوگۆڕەکانی شاری پراگ و لەم ماوەیەدا سەردانی کێی کردووە و لە

کویّ ژیاوە و...هتد»

لێنا: «باپیرم و پوورمت بینی؟» لێنا لەم دنیایەدا، تەنیا ئەو دوو کەس و کارەی شک دەبرد.

عەبدولڕەحمان سەردانی کردبوون. بەڵام، لەشوێنی خۆیان نەمابوون، باشتر وایە بڵێین لەماڵ دەریان کردبوون. چونکە لە ژێر ئەو عەردەی کە ماڵە بچووکەکە لەسەری هەڵکەوتبوو و لە نزیک کانگاکانی «کۆهینوور» kohinour، بەردەخەڵووزیان دەردەهێنا.

سەبارەت بە باپیری، عەبدولڕەحمان پێی گوت: «باپیرت کۆچی دوایی کردووە». لێنا لە ڕادەبەدەر باپیری خۆشدەویست. پێش پێکهێنانی ژیانە هاوبەشەکەیان، لێنا پێشنیاری بە عەبدولڕەحمان کردبوو کە سەردانی باپیری و پووری بکەن بۆ ئەوەی لێنا هاوسەرەکەی بە تەنیا خزمەکانی بناسێنێ. بەڵام عەبدولڕەحمان هەمیشە پێشنیارەکەی ڕەت کردبووەوە و وێڕای داوای لێبووردن، گوتبووی: «من شەرمیان لێ دەکەم.».

لێناش کە پێی وابوو هاوسەرەکەی هێشتا شەرم دەکات، زۆر پێداگری نەدەکرد و هیوادار بوو پاش زەماوەندەکەیان، عەبدولڕەحمان ڕازی دەبێت و سەردانیان دەکات. لەولاشەوە، لێنا لەکاتی خۆیدا، سەبارەت بە پرۆژەکانی خۆی هیچی بە باپیری نەگوتبوو، ئێستاش دەترسا بە باس کردنیان، بکەوێتە بەرشاڵاوی سەرکۆنەی باپیری و ببێتە هۆی وەڕەزی و تووڕەبوونی.

پاش پێکهێنانی ژیانی هاوبەشیان و گەڕانەوەی عەبدولڕەحمان بۆ ئێران، لێنا کە سکی بە مینا پڕ بوو و ڕووبەڕووی دۆخێکی ناجێگر ببوو، سەردانی باپیری و پووری کرد. ئەوان لەو کەسانە نەبوون کە دەسبەجێ و لەئانوساتدا بەرانبەر بە ڕووداوەکان دژکردەوەیان دەبێ یان تووڕە دەبن. ئەوکاتە، ئەوان سەبارەت بە پێکهێنانی ژیانە هاوبەشەکەی لێنا هیچیان نەگوتبوو. بەڵام ئەو ڕۆژە، دواجار پوورە زیدێنکای zedenka، بێدەنگییەکەی شکاند و گوتی: «ڕەنگە ئەو شەرم بکات لەوەی سەردانی ئێمە بکات، بەڵام لە پڕ کردنی سکی تۆ هیچ

شـــەرمێکی نەکـــرد.» و پووری بەو کەمـــە خوێندەوارییەوە کە هەیبوو، لەبـــەردەم باوکی و مێردەکەی خۆیدا، باســـی ئەوەی کـــرد کە بە ژیان لەگـــەڵ پیاوێکی ڕۆژهەڵاتی چاوەڕوانی لێنای دەکرد. دواتریش، پووری و مێردەکەی و باپیری، هەرسێک پێکەوە هەوڵیان دەدا لێنا ڕازی بکەن کـــە لەبری گەڕانـــەوە بۆلای عەبدولڕەحمـــان، لای ئـــەوان بمێنێتەوە و تەنانەت، ســـەرەڕای هەژارییەکەیان، پێشنیاریان پێ کرد کە لای ئەوان بژیت و هەموو پێکەوە چاوەدێریی منداڵەکەی بکەن و...

لێنا پرســـیاری لـــە هاوســـەرەکەی کـــرد: «گیانەکەم، بـــۆم بگێڕەوە، پەیوەندیتان چۆن بوو؟»

عەبدولڕەحمـــان و مامـــە فرانتس frantz، پێکەوە ســـەردانی کافەکانی شـــاریان کردبـــوو. مامـــە فرانتس کە لە کرێـــکارە کۆنەکانـــی کانگاکان بـــوو، ئابجۆخۆرێکـــی لەزەبر بوو. لەو ڕووەوە کـــە ژنەکەی ڕێگریی لە خواردنەوەی دەکرد، بۆ خواردنەوەی پەرداخێک ئابجۆ هیچ هەلێکی بە فیڕۆ نەدەدا و بۆی وەدەر دەکەوت. هەربۆیەش بینینی عەبدولڕەحمانی بـــە دەرفەت زانیبوو و بە ژنەکەی گوتبوو کە پێویســـتە بڕواتە دەرەوە و شـــارەکەیان نیشـــانی عەبدولڕەحمان بدات. ژنەکەی فرانتسیش، باش لەو گەشتە تووریســـتییانەی هاوســـەرەکەی تێدەگەیشت. جگەلەوەش، عەبدولڕەحمـــان لـــە گێڕانەوەی چوونـــەدەرەوەی خـــۆی و فرانتس دا، سەرســـووڕمانی خۆی دەربڕی و گوتی: «بیهێنە پێش چاوی خۆت کە هەتا من پەرداخێکم هەڵدەدا، ئەو توانای هەڵدانی ســـێ تا چوار پەرداخ ئابجۆی هەبوو (هەر پەرداخێک نیو لیتر بوو) و ئێمە پێکەوە ســـەردانی چەنـــد کافەمان کرد. هەموو جارێکیش، فرانتس بە هۆی ئەوەوە کە من شـــارەزای خواردنەوە نەبووم و زۆریش دەچوومە ئاودەســـت، گاڵتەی پێدەکـــردم. ئاخـــر ئەو خۆی هـــەر یەکجار چووە ئاودەســـت، کاتێکیش دەگەڕاینـــەوە بـــۆ ماڵەوە، فرانتس ڕەپ و ڕاســـت دەڕۆشـــت و لەتری نەدەدا، کەچی من، بە ئاستەم خۆم بە پێوە دەگرت.».

.. ئەو بیرەوەرییانەی ئاوا زەینی لێنایان ســـەرقاڵ کردبوو، لە کورت

کردنەوەی ڕێگاکەدا کاریگەریی خۆیان هەبوو. ئیسماعیل بێدەنگ بوو و منداڵەکانیش لە باوەشیاندا نووستبوون.

جارێکیان، پێویست بوو عەبدولڕەحمان لە ڕێی شاخەکانی کوردستانەوە بگاتە شوێنێک. ئەو و ڕێنماکەی بەسەر گۆمێکی بەستوودا تێدەپەڕن. سەهۆڵی گۆمەکە لە بن پێیاندا دەشکێت و دەکەونە نێو ئاوی ساردی گۆمەکەوە و بە زەحمەت خۆیان لە نوقم بوون و خنکان ڕزگار دەکەن. کاتێکیش لە گۆمەکە دێنەدەرەوە، بە چەرمەسەری لە سەرمابردوویی و ڕچان ڕزگاریان دەبێت. ڕێنماکەی کە پیاوێکی ئیختیاری هەشتا ساڵان بووە، وەکوو کارژۆڵە بەکێوەکەدا هەڵگەڕاوە.

لێناش پیاوێکی ئەوتۆی لە شاخەکانی کوردستان ناسیبوو. خەڵکی دەیانگوت کە ئەو پیاوە زیاتر لە سەت ساڵ تەمەنیەتی. ئەو پێشمەرگانەی لەگەڵ لێنا بوون، بۆیان گێڕابووەوە کە باوکەکانیشیان ئەو پیرەپیاوەیان بینیوە. پێشمەرگەکان کە لەگەڵ جەولەی ناو شاخەکان ڕاهاتبوون، گرفتێکیان لەگەڵ شوێن کەوتنی ئەو پیرەپیاوە نەبوو. بەڵام بۆ لێنا گەلێک بەئازار بوو. چنگی لە بەردەکان گیر دەکرد، لە هەورازەکاندا، چواردەست و پێ سەردەکەوت و لە نشێوەکاندا، لەسەر وردەبەردەکان هەڵدەخلیسکا. لە یەکێک لە گوندەکاندا، ئەو پیاوە ئیختیارە ئەسپێکی بۆ لێنا قەرز کردبوو. ئەوان دەبوو زۆر بەخێرایی بە تەنشت گوندێکدا کە خەڵکەکەی زۆر جێی متمانە نەبوون، تێپەڕن. لێنا سوار ئەسپەکە ببوو. بەڵام لە نشێوەکاندا، ئەسپەکەش وەک لێنا لەسەر بەردەکان هەڵدەخلیسکا. هەربۆیەش، لەبەر ئەوەی لێنا و ئەسپەکە نەگلێن، پێشمەرگەکان لەغاو، یاڵ و تەنانەت کلکی ئەسپەکەشیان توند دەگرت. پیرەپیاوەکە کە زۆر پێشیان کەوتبوو، بە ئاماژە داوای لێدەکردن کە خێرا بکەن، و لەبەر خۆشیەوە بەسەر «گەنجی ئەم دەورە و زەمانەدا» کە توانای ڕۆشتنیان نییە، پرتەوبۆڵەی دەهات. پێشمەرگە گەنجەکان پێدەکەنین و لێنا ئێرەیی بە هێز و گورجوگۆڵیی ئەوان لە شاخەوانیدا دەبرد.

یەکێکی دیکە لــەم پیرە ماندوویی نەناســانە، ڕێنمای عەبدولڕەحمان بووە لە شاخەکانی کوردستاندا. ئەوان لە گوندێک بۆ پشوودان لادەدەن. پیرەپیــاو لەڕادەبــەدەر خواردبوویەوە. لەو ڕووەوە کە پێویســت بوو لەگــەڵ تاریکیدا، بەڕێ بکەون، عەبدولڕەحمان، وێڕای هاندانی پیرەپیاو بۆ کەم خواردنەوەی مەشــرووب، پێی دەڵێت: «ئێمە هێشــتا ڕێگایەکی دوور و درێژمــان لەبەرە، هەربۆیەش نابێ زۆر بخۆیتەوە». پیرە پیاو وەڵامی دەداتەوە: «باشــتر وایە تۆش بخۆیتەوە، چونکە لە ڕێدا لەگەڵ سەرما و سۆڵە و بەفر ڕووبەڕوو دەبینەوە».

کاتێــک بەڕێ کەوتنــەوە، پیرەپیاو لەتری دەدا و جوێنی بە بەردەکان دەدا و تووکــی لێدەکــردن، بەڵام نەیدەهێشــت عەبدولڕەحمان یارمەتی بدات. هەڵبەت، پیرەپیاو، هەرگیز نەکەوت و عەبدولڕەحمانی بۆ تێپەڕین لــە ڕێــگا ناوبــڕەکان، ڕووبــار و گۆمە ڕچیــاوەکان ڕێنمایــی دەکرد. شــەوەکە نووتەک و تاریکەشــەو بووە. تەنیا ڕووناکیی ئەستێرەکان و تریفەی بەفر بوو کە هەندێ ڕێگاکەی بۆ ڕووناک دەکردنەوە. سەهۆڵی یەکێک لە گۆمەکان کە خۆرەتاوی ڕۆژ تەنکی کردبووەوە و هێشــتاش بە تەواوی نەیبەســتبووەوە و بەقەدەر پێویست ئەستوور نەبوو، لەژێر پێیاندا دەشکێت. پاش ئەوەی خۆیان لە گۆمەکە دەرباز دەکەن و دەگەنە ڕۆخەکەی، ئاوە ســاردەکە، عەبدولڕەحمان دەبووژێنێتەوە و لە سستی دەری دێنێت. بەڵام پیرە پیاو دانیشــتبوو و نەدەجووڵا و نەیدەویســت بەردەوام بێت و ئامادە نەبوو هەنگاوێکی دیکە هەڵبگرێت. جەستەیان تا ســەر ئێسقان بەستبووی. ئەگەر نەجووڵایانە، بێگومان مەرگیان لە ڕێ بوو. هەربۆیەش، عەبدولڕەحمان پیرەپیاوەکەی ناچار کردبوو هەستێتە سەر پێ و بەڕێ بکەوێت و بەدوای خۆیدا ڕەکێشی کردبوو بۆ ئەوەی خوێن بە دەمارەکانیاندا بگەڕێت.

لەگەڵ شەبەقی بەیان، لە یەکێک لە گوندەکانی کوردستان لایان داوە و چوونەتــەماڵێکەوە و لەوێ چەند ڕۆژێک ماونەتەوە. عەبدولڕەحمان تایەکی قورسی هەبووە و وڕێنەی کردووە. بەڵام پیرەپیاوەکە تەندروست

بــووە و وێــڕای گاڵتە کردن بــە عەبدولڕەحمان، دەیگــوت: «چاو چاو! گەنجی ئەم ســەردەمە، بەڕاستی بێدەستوپلن و لەبەرانبەر هیچ شتێکدا خۆڕاگــر نیــن. بۆچی، ئاخر کــوڕی باش بۆچی پێش بــەڕێ کەوتن بە گوێی منت نەکرد و وەک من نەتخواردەوە، بۆچی، ها بۆچی؟»

لــەم کاتــەدا، هەراوزەنایــەک، لینای وەخــۆ هێنایەوە و ســەرەداوی بیرەوەرییەکانی پچڕاند. گەیشــتبوونە ترمیناڵەکە. لەوێ موســافیرەکان چاوەڕوانــی بــەڕێ کەوتنی پاســەکان بوون. ئیســماعیل بــە هەنگاوی پتەو بەرەولای شــۆفیرەکە ڕۆشت و بلیتەکەی نیشان دا. شۆفیرەکەش کورســییەکانی نیشــان دان. لێرەدا بوو کە لینا تێگەیی بەتەنیا ســەفەر ناکات و ئەوەش، بەڕاستی کەیف خۆشی کردبوو.

پاســەکە لە ڕێگادا، لە شــارەکانی قەزوێن، زەنجان و میانە ڕایگرت، بــە بێ ئــەوەی ڕووداوێکی تایبەت بێتە ئاراوە. پۆلیســیش دیار نەبوو. ئەوان، دواجار گەیشــتنە شوێن، واتە شــاری تەورێز. ئەمە دووهەمین جــار بــوو کە لینا پێی دەنایە شــاری تەورێز. لەم شــارە بــوو کە لینا ئــاگادار کرایەوە کە لــە کۆبوونەوەیەکدا کــە عەبدولڕەحمان بەڕێوەی بردووە، بڕیار درابوو کە ئیســماعیل (ئامــۆزای عەبدولڕەحمان) لەگەڵ لینــا و منداڵەکانی بڕوات و ڕۆڵی هاوســەری لینــا و باوکی منداڵەکان بگێڕێــت. ئــەوەش دەبێتە هۆی ئــەوەی زۆر نەکەونە بــەر چاو. لیناش دەبــوو ڕۆڵــی لاڵ بگێڕێــت و وا بنوێنێ بە مەبەســتی وەرگرتنی شــفا سەفەری کەربەلا دەکەن، بۆ ئەوەی لەو شارە پیرۆزەدا، موعجیزەیەک ڕووبدات و لینا زمانی بکرێتەوە.

ســەفەری دووهەمــی بۆ تەورێــز، کورتخایەن و بە بــەراورد لەگەڵ جاری یەکەم، بە بێ ڕووداو بوو. بەیانیی زوو ســواری پاســەکە بوون و بەرەو ســەقز کە شارێکی بچووک بوو لە بناری کێوەکاندا، ڕۆیشتن. پــاش تێپەڕین لە شــارەکانی مەراغــە، میاندوواو، بۆکان و...گەیشــتنە سەقز. شاری ســەقز کۆتایی سەفەرەکەیان بە ئۆتۆمبیلی گواستنەوەی گشتی بوو. لەوێ، کەسێک چاوەڕێیان بوو. ئەو کەسە، لە کۆڵانە تەسک

و ترووسـک و ناهەموارەکانـەوە بـەرەولای ماڵی ژنێک کە دۆسـتیان بـوو، ڕێنمایی کردن. پاش خواردنی نانی شـەو، لینا کە زۆر شـەکەت ببوو، هەموو بیر و هۆشـی لای دەرکردنی شەکەتی و حەسانەوە بوو. منداڵەکانیش لەسەر کۆشی نووستبوون و لەبەر ئەوەی لینا چوارمشقی دانیشتبوو، ئەژنۆکانی سست ببوون.

لـەم کاتـەدا کابانی ماڵەکـە، هیوای کـردە باوەش و گوتـی: «دەبێ بڕۆیـن.» ئیسـماعیلیش مینای کردە باوەش. لینا لەوەیکە لەو شـێوازە دانیشتنە ڕزگاری ببوو، هەستی بە ئازادی دەکرد.

شـیبایەکی نیان و خۆش، ڕوومەتی لینای دەلاواندەوە و لە سسـتی دەری دەهێنـا. لەوپـەڕی شـار، گەیشـتنە هۆتێلێکی بچـووک و کۆن. هاوڕێکانیان، وێڕای ئاماژە کردن بە هۆتێلەکە، گوتیان: «ئێرەیە، بەخت یارتان بێت».

ئیسـماعیل، پێـش چوونە نـاو هۆتێلەکـە، ئاخێکی قووڵی هەڵکێشـا. زۆر مانـدوو دیـار بوو. بـە پێچەوانەوە، منداڵەکان کـە خەوی خۆیان کردبوو، هەسـتابوونەوە و کەیف خۆش بوون و حەزیان لە یاری بوو. خاوەن هۆتێلەکە چاوەڕوانیان بوو، ئاوڕی دایەوە بەلای ئیسماعیلدا و کلیلەکانی دایە دەسـتی و ژمارەی ژوورەکەشـی پێ گوت. ژوورەکە لە نهۆمی یەکەمدا بوو. دواتر دانیشتەوە و سەرقاڵی چا خواردنەوە بوو.

پلیکانـەکان تاریـک و داڵانەکەش ڕووناکیی تێدا نەبـوو. دۆزینەوەی درگای ژوورەکـە، کاری حەزرەتـی فیـل بـوو. تەنانـەت منداڵەکانیش بێدەنـگ بـوون. دواجار، ئیسـماعیل درگاکەی کـردەوە و بە هێمنی و وردبینییـەوە کردیـەوە، دەتگوت، ئەو لە پێشـدا دەیزانی لە پشـت ئەو دەرکـەدا چـی چاوەڕێیان دەکات. هەمـوو لە سـەردەرانەی درگاکەدا وشـک ببوون و دەمیان داچەقیبوو: لە ژوورەکەدا هەموو شتێک ڕەش بـوو، مێز، کورسـی، نوێن، دیوارەکان، میچەکـە و زەوییەکە، هەمووی یەکدەسـت ڕەش بوو. هەموویان واق وڕ ماو، حەپەسا بوون. تەنانەت مینای بچکۆلانەش، کە تا چەند سـاتێک لەوەپێش حەزی لە یاری بوو،

دەمی داچەقابوو و چاوی بڕیبووە ژوورەکە.

یەکەم کەس کە لەو دۆخە دەرهات، پیاوە پشــت و پەناکەیان بوو. بە هەنگاوی قایم پێی نایە ناو تاریکاییەکەوە. بەڵام زۆر زوو کشاوە دواوە. لینا و منداڵەکان لە داڵانەکەدا مابوونەوە. پاش چەند چرکەیەک، ئیسماعیل لە قاقــای پێکەنینی‌دا. پێکەنین هەم چارەســەری سەیروســەمەرەترین دۆخەکانــە و هــەم تایبەتمەندیــی ئەوەی هەیــە زوو دەتەنێتەوە. لینا و میناش دەســتیان کرد بە پێکەنین. ئــەوان نەیاندەزانی بۆچی پێدەکەنن. بەڵام ئیســماعیل دەیزانی. هەنــگاوە قایم و پتەوەکەی ئیســماعیل، ئەو ماددە ڕەشــە یەکپارچە و یەکدەســتەی جووڵاندبــوو و لە ژوورەکەدا کەوتبووە فڕین و بە هەموو لایەکدا دەفڕین. ئەو ڕەشــاییە، لە ڕاســتیدا بریتی بوو لە هەزاران مێش. ئیســماعیل، پەنجەرە بچووکەکەی کردەوە و بە ڕاوەشاندنی کوتە پەڕۆیەک دەستی کرد بە دەرکردنیان. بە بینینی ئیســماعیل، لیناش، چارشێوەکەی لابرد و لاســایی ئیسماعیلی کردەوە و دەســتی کرد بە دەرکردنی مێشــەکان. بڕوا پێکردنی بۆ کەســێک کە دۆخێکی ئەوتۆی ئەزموون نەکردبێت، قورسە.

لینــا دڵی لەژێڵلا دەهات، هــەر کاتێکی دیکە بوایە، ئەو هەرگیز ئامادە نەدەبوو لەســەر چرپایەکی وا کە مێشــەکان گڵاویــان کردبوو، بنوێت. لــەوەش زیاتر، هەرگیز ئامادە نەدەبوو کچەکانی لەســەر چرپایەکی وا بخەوێنێت. بەڵام ئەوان، هەم شــەکەت بوون و هەم چارێکی دیکەشیان نەبوو. هەربۆیەش، پاش خواردنی ئەو خواردنە بەتام و چێژە، لەســەر چرپاکە ڕاکشان و دەسبەجێ خەویان لێکەوت.

■ ئاشنا بوون لەگەڵ شاخەکانی کوردستان

بەیانیی زوو، شــاریان بەجێهێشت و لە ڕێگەیەکی پڕ کەند و لەندەوە بەرەو شــاخەکان ڕۆیشــتن. نزیکەی نیوەڕۆ، گەیشتنە مالۆچکەیەک کە ئاقاری بە دار ودرەخت تەنرا بوو. دیمەنێکی بەشکۆ لەپێش چاویان بوو و ئەویــش ئەو زنجیرە شــاخانە بوو کە دەبــوو بیبڕن بۆ ئەوەی بگەنە

شــوێنێکی ئەرخایەن. لەو ماڵۆچکەیە، ســێ پیاو و کوڕێکی ١٤ ســاڵان چاوەڕێیان بوون. ئەو ســێ پیاوە و کوڕە هەرزەکارەکە، یەکجێ ڕۆڵی ڕێنمــا، هــاوڕێ، ڕاوێــژکار و یاریدەدەریان دەبینــی. مینا کەیفخۆش، لــە دارێکــەوە بــۆ دارێکی دیکە و لــە پیاوێکەوە بــۆ لای پیاوێکی دیکە ڕایدەکرد. هەســتی دەکرد لە شوێنی دڵخوازی خۆیەتی. هیواش هەوڵی دەدا بەدوایــدا ڕابــکات، بەڵام هێشــتا نەیدەتوانی وەکــوو مینا ڕابکات. سەرەڕای ئەوەش، هیواش بەڕاستی کەیفخۆش بوو. خۆرەتاو گەرمای بە سروشت دەبەخشی و ئارامی باڵی بەسەر هەموو لایەکدا کێشا بوو، دەتگوت ئەوان شۆڕشگێڕی نهێنی و ڕاکردوو و پێشمەرگەی حیزبێکی قەدەغەکــراو نەبــوون، بەڵکوو کۆمەڵێک هاوڕێ بوون کە بۆ ســەیران لەوێ کۆبوونەتەوە.

لە پشــتەوەی ماڵۆچکەکە، جیپێک بە میچی ئاســنین، کورسیی شل و شــەوێق و بەتاڵ لە پووشــوو، کون کون و ژەنگاویی لێ بوو. ئەگەر لە شوێنێکی دیکە بووایە، بێگومان لەمێژبوو فڕێیان دابوو!.

هەموو بە مەبەســتی قسە کردن لەسەر سەفەرەکەیان، لەسەر زەوی دانیشــتن و پاشــان ڕوویان لە ئیســماعیل و لێنا کرد و گوتیان: «کاک ئیســماعیل، نابــێ لەبیــری بکەیت کە ڕۆڵی هاوســەری لێنــا و باوکی منداڵــەکان دەبینــی. ئەگەر لەپڕ و بــەدەر لەچاوەڕوانی کەســێک هاتە ســەرڕێمان، دەبێ چاوەڕوان بیت هەتا ئێمە قســە بکەین. تۆ منداڵەکان هێــور دەکەیتەوە و ئێمە چی بڵێین، وا دەکەیت. تۆش لێنا، نابێ لەبیرت بچێتەوە کە لاڵیت. هەرکاتێکیش ئاگادارمان کردیتەوە، بە چارشێوەکەت خۆت دادەپۆشــی و وەکوو ئیســماعیل، چیمان پێگوتی، دەبێ گوێڕایەڵ بیت، بیریشیت نەچێتەوە کە تۆ بۆ زیارەتی کەربەلا دەچیت بۆئەوەی لە خودا بپاڕێیتەوە شــفات بدات. بیرت نەچێتەوە کە ئەگەر پێویســت بوو، ئێمە قسە دەکەین و ئەوە ئەرکی ئێمەیە.»

لێنا: «ئەی چۆن لەگەڵ منداڵەکان و ئێوە پەیوەندی بگرم؟»

ـ «بە ژێست و بۆ فێربوونیش، هەر لەئێستاوە خۆت ڕابهێنە.»

ـ «ئەی ئەگەر لەبیرم بچێتەوە و یان هەڵەیەک بکەم؟»

ـ « نابێ لەبیرت بچێت، هیچی دیکە و بەس. هەر لە ئێستاشەوە دەست بکە بە خۆ ڕاهێنان.»

ـ «مرۆڤی لاڵ، لە کاتی ترس و یان ئازاردا، دەقیژێنێ؟»

کەس نەیدەزانی. بەهەرحاڵ، تەنانەت ئەگەر ئاواش بووایە، نەدەبوو یەک وشەش لە زاری لێنا دەربچێت. دیارە، داواکاریی کارێکی ئەوتۆ ئاسانە، بەڵێندان بۆ جێبەجێ کردنیشی ئاسانە. بەڵام، بەکردەوە بەو سانایییەش نییە.

لەسەر ڕێی ئەوان، ئەگەری بوونی هەر بەربەست و داوێک هەبوو، لە جەندەرمەکانەوە بگرە هەتا جاشەکان. هەربۆیەش پێویستی بە وردبینی و وریایی زۆر هەبوو، چونکە مەترسی لە هەموو شوێنێک هەبوو. لێنا پرچەکانی هۆنیبووەوە، چاوی بە کلە ڕشتبوو و سەریشی بە لەچکێکی کوردی داپۆشیبوو. هەروەها، بۆ کاتی پێویست، چارشێوێکیشی پێبوو. لەبەرئەوەی ژیانی نهێنی نەیدەهێشت خۆی بداتە بەر خۆرەتاو، ڕەنگی هەڵبزرکابوو. هەربۆیەش، لێنا کە باوەڕی نەدەکرد دۆخەکە بەو سانایییەش تێپەڕێت، دەستی کرد بە ناڕەزایەتی دەربڕین و بیانوو گرتن و گوتی: «نەکەس بڕوا بە کورد بوونم دەکا و نە بە چیرۆکی چوونە کەربەلام!»

وەڵامەکەی هەر ئەوە بوو کە پێشتریش بەجاران بیستبووی: «لێرە، ژنی وەکوو تۆ زۆرن، بە ڕواڵەتی سپی و تەنانەت بە پێستی سپییەوە. لێرە، تەنانەت ژنی کاڵوکرچ بە چاوی شینیشەوە هەیە. تۆ نە سپیت و نە کاڵوکرچ. تەنیا ڕەنگی ڕوخسارت هەڵبزرکاوە و ئەوەش لەگەڵ دۆخەکە دێتەوە، ڕێک لە نەخۆش دەچیت.»

لێنا بڕوای بە قسەکانیان نەدەکرد، تا ئەوەی ڕۆژێک لەسەر ڕێی خۆی، کوردگەلێکی بینی کە ڕەنگی ڕوخساریان سپی، پرچیان کاڵ و چاویان شین بوو.

لێنا بیری لەوە دەکردەوە کە ئەمانە، ئەو منداڵانەن کە لە ڕەوتی

جەنگی جیهانیی دووهەمدا و لە کاتی داگیر کردنی کوردستان لە لایەن سوپای سوورەوە، لەدایک بوون. تەنانەت ئەو بۆچوونەی خۆی لەگەڵ ئـەو پیرەپیاوانەی کە لەو سـەردەمەدا ژیاون بـاس کردبوو. ئەوانیش وەڵامیـان دابـووەوە کـە ڕەنگە وا بووبێـت، بەڵام گەلێـک پێش هاتنی سوپای سووریش، مرۆڤی کاڵو کرچ لە کوردستاندا بوونی هەبووە.

جیپـە چکۆلەکـە کە هەر بـۆ لەبەریـەک هەڵوەشـاندنەوە باش بوو، چاوەڕێی موسـافیرەکانی دەکرد. بە شۆفیرەکەوە هەشت کەس بوون. بەو پێیە، وەکوو ماسـیی «سـاردین»ی ناو قوتوو، ترنجانە پاڵ یەکتر و سـوار بـوون. جیپەکـە بەهـۆی دار و بـەرد و کەند و لەندی سـەر ڕێـگا هەڵدەبەزییـەوە و سـەریان لە میچە ئاسـنینەکە دەکوترا. لێنا کە هیـوای لە ئامێـز گرتبوو، لەکاتی هەڵبەزینەوەکاندا نەیدەتوانی سـەری خۆی بپارێزێت. سـەرەڕای ئەوەش، لە کاتی دابەزینەکانیشدا ئازارێکی زۆری دەکێشا. مینا کە لە باوەشی ئیسماعیلدا بوو، دەگریا و دەیناڵاند. شـۆفیرەکە بە زەحمەت جیپەکەی بۆ کۆنترۆڵ دەکرا و موسافیرەکانی دیکـەش، بۆ ئەوەی زبانی خۆیان نەگـەزن، ددانیان لێک توند کردبوو. خۆرەتاوەکەیش گەرمی کردبوو.

هیـوا لەگەڵ خـۆ لاڵ کردنی دایکی ڕاهاتبوو. بـە بزەیەک و ماچێک، دۆخەکە ئاسـایی دەبووەوە. کـوڕە هەرزەکارەکە، زۆربەی جار هیوای دەخسـتە توورەکەیەکەوە کە بە چارشـێو سـازی کردبـوو و بە کۆڵ هەڵیدەگرت. بەڵام، مینا کە خۆی بە گەورە حیساب دەکرد، لە لایەکەوە، نەیدەهێشـت بکرێتە کۆڵ و لـە لایەکی دیکەشـەوە، منداڵییەکەی ڕێگر بـوو لەوەی لە دۆخەکە تێبگات. مینا ئازاری دەکێشـا و ئازارەکەشـی نەدەشاردەوە.

لـە نشـێوەکاندا، جیپەکـە وەها خێرا دەڕۆشـت کە هەموو ترسـیان لێدەنیشـت. لە هەورازەکانیشـدا بە پێچەوانـەوە، خێراییەکەی دەگۆڕا. جارێکیـان لـە کاتی هەڵگـەڕان لە کێوێکـی تووش، جیپەکـە وەک دوا هەناسـەی بدات، وەستا. شۆفیرەکە کە باش شـارەزای ئۆتۆمبیلەکەی

خـۆی بـوو، داوای لێکردن دابـەزن و بە پێ هەورازەکـە ببڕن. لەگەڵ دابەزینـی موسـافیرەکان، جیپەکە سـەرکەوت و لە لووتکـەی کێوەکە چاوەڕێی دەکردن.

لەکاتی سـەرکەوتن لەو هەورازە، شـۆفیرەکە ئامـاژەی بۆ کردن کە بێدەنگ بن و ئەوەش، دەرخەری ئەوە بوو کە مەترسـییەک لەئارادایە. کاتێک گەیشـتنە لای شـۆفیرەکە، بە گوێیاندا چرپاندی کە ئۆتۆمبیلێکی نیزامیی بینیوە کە ڕەنگە یەکێک لەو دوو ڕێگایە بگرێت کە ئەوان پێویستە پێیدا تێپەڕن. پاشـان، شـۆفیرەکە ئەوانی لە ژێر بەشـێکی لەپێشـەوە سـازکراوی تاشەبەردێکدا شاردەوە و دواتر ستۆپی جیپەکەی خەلاس کرد و بە پاڵدان بردییە پشـت تاشە بەردەکە. هەموویان هەناسەیان لە ڕکەی سـینگیاندا قەتیـس کردبوو و لە نێوان پنچکـە چڕەکاندا خۆیان حەشـاردا و چاوەڕوان بوون. ناوچەکە بە تەواوی ئارام بوو. شنەیەک دەنگی مەکینەی ئۆتۆمبیلێکی گەورەی دەهێنایە بەر گوێیان. دواتر، وردە وردە دەنگەکـە ڕووی لـە کزی نا و دواجار بەتەواوی بڕا. وا دیار بوو ئۆتۆمبیلەکە، ڕێگای دووهەمی هەڵبژاردبوو. سواری جیپەکە بوونەوە و بە نیگەرانییەوە درێژەیان بە سەفەرەکەیان دا. جیپەکە دەیبۆڕاند، وەها کە گوێیان لە هیچ دەنگێک لە دەرەوەی خۆیان نەبوو. ئەوەش نیگەرانی کردبوون و لینا دەیویست پێشنیاریان پێبکات کە پاشماوەی ڕێگاکەیان بە پێ بڕۆن. هەربۆیەش بۆ ئەوەی گوێیان لە دەنگی بێت، دەستی کرد بە هاوار کردن. دەسبەجێ وەڵامیان دایەوە: «بێدەنگ بە! تۆ لاڵیت.»

بەڵام: «دەبێ بابەتێکی گرینگتان پێ بڵێم.»

وەڵام درایەوە: «بێدەنگ بە».

ڕوون بوو کە قەدەغەکە جیدییە و ڕێنماکان دەزانن چی دەکەن و لینا چارێکـی نییە جگە لە ملکەچ بوون. هەربۆیەش، گەڕایەوە سـەر دۆخی لاڵ بوونەکەی.

دواجـار، گەشـتنە جادەیەکـی قیلەتـاو. هەرچەنـد کـە لـە جـادە قیلەتاوەکەشـدا، بۆڕەی جیپەکە بـەردەوام بوو، بەڵام لانیکەم لە تەکان

و شـــەکان کەوتـــن. لـــە دوورەوەماڵەکانی گوندێـک دەکەوتە بەرچاو. جادەکـــە بە بناری کێوێکـدا تێدەپەڕی. لە یەکێک لە پێـــچ کردنەوەکانی جادەکەدا، بەرەوڕووی دەســـتەیەک ســـەرباز و چەنـد جیپێکی نیزامی بوونـــەوە. نیزامییـــەک بە ئاماژە داوای لێکردن بوەســـتن. دواتر ئەمری کرد دابەزن. لێنا لەچکەکەی کێشا بەسەریدا، وەها کە تەنیا چاوی دیار بوو، ڕێک بەوجۆرەی بە چارشـــێو فێری ببوو. دەســـتی مینای گرت و ئیسماعیلیش هیوای کردبووە باوەش.

فەرماندەی دەستەکە پرسیاری کرد: «لە کوێوە دێن؟»

شۆفیرەکە وێڕای نیشان‌دانی ئیجازەی شۆفیرییەکەی، وەڵامی دایەوە: «لە تەورێزەوە»

فەرمانـــدە ئیجازەکەی وەرگرت و وێـــڕای ڕامان لە یەکە بە یەکەیان، ماوەیەکـــی زۆر ســـەرقاڵی بـــەراورد کردنی وێنەی ســـەر ئیجازەکە و ڕواڵەتی شۆفیرەکە بوو.

ـ «ناسنامەت پێیە؟»

ـ «نا، بەڵام ئیجازەی شـــۆفیری تەواوە» (لەو سەردەمەدا، هەڵگرتنی ناسنامە زۆرەملی نەبوو. هەربۆیەش، فەرماندە زۆر پێداگری نەکرد).

موســـافیرەکان لە بەرانبەر ســـەربازەکاندا وەســـتابوون و چاوەڕوان بـــوون. فەرماندەکە کە ســـەربازێک لە پاڵ دەســـتیەوە وەســـتا بوو، بە وردی ســـەیری لێنای دەکرد. سەربازەکانی دیکە، سێ هەنگاو ئەولاتر، ڕێگاکەیان گرتبوو.

فەرماندە: «بۆکوێ دەچن؟»

شۆفیر: «ئەڕۆین بۆ بانە.»

فەرماندە: «بۆچی ئەچن بۆ ئەوێ؟»

شۆفیرەکە بە ئاماژەی پەنجە، ئیسماعیل و لێنای نیشان دا و وەڵامی دایەوە: «ئەو هاوڕێیەمان و دایکی منداڵەکانی[٣]» دەبەین بۆ ئەوێ. لەوێ

٣. نابێت بگوترێت: «هاوسەرەکەم»، بەڵکوو دەبێ بگوترێ دایکی منداڵان. کاتێک کەسێک پرسیاری ناوی دایکی منداڵەکانی لە پیاوێکی کورد بکات، بە قەڵسی و تووڕەییەوە وەدەری دەنێن. ئەگەریش بەڕاستی

دەژین.»

فەرماندە وا دەینواند کە گومانی لە موسافیرەکان هەیە. سەربازەکانیش سەیری موسافیرەکانیان دەکرد و هەندێکیشیان هەمان پرسیاری فەرماندەیان لە موسافیرەکان دەکردەوە. یەکێک لە سەربازەکان ڕووی کردە گەنجە چواردە ساڵانەکە کە ڕێنمایان بوو و پرسیاری لێکرد تا ئەو کاتە کەس ئەو کوڕەی بەهێند نەگرتبوو. کوڕەکە سوورهەڵگەڕا بوو، شڵەژابوو و بە پەلە و بە شێوەیەکی بێسەروبن وەڵامی سەربازەکەی دایەوە. ئەمە یەکەم ڕووبەڕوو بوونەوەی ئەو کوڕە هەرزەکارە لەگەڵ کەسانێک بوو کە دەیویست لە دژیان خەبات بکات. سەربازەکە دەستی کرد بە پرسیار کردن لە یەکێکی دیکە لە موسافیرەکان.

لینا چاوی بڕیبووە زەوییەکە، توند دەستی مینای گرتبوو. ئیسماعیل، ئامۆزای عەبدولڕەحمان، بە هێنانە خوارەوەی دەستەکانی، ئەوانی لە سەربازەکان جیا کردەوە. پاشان شۆفیرەکە نزیک کەوتەوە و گوتی: «ئەم خانمە لاڵە، بە مەبەستی چارەسەری چووبووە تەورێز بۆلای دوکتور». مینا تەنیا فارسی دەزانی، لە حاڵێکدا کە منداڵە کوردەکان، تەنیا لە قوتابخانە فێری فارسی دەبن و کچانی گوندیش هەر نەدەچوونە قوتابخانە. هەربۆیەش، مینا کە لە هەموو شت تێدەگەیی، ئەگەر زاری کردبایەتەوە و تەنیا یەک وشەیشی بگوتبا، کارەسات دەقەوما. بە لای سەربازەکانەوە، مینا منداڵێکی کورد بوو. هەربۆیەش نەدەبوو فارسی بزانێت.

لەوکاتەدا کە سەربازەکان دەیانویست جیپەکە بپشکنن، مینا کە دەیویست شتێک بڵێت، گوتی: «مامان». لە کاتێکدا کە منداڵانی کورد بە دایکیان دەڵێن «دایە». لینا شڵەژابوو، هەرچۆنێک بێت، دەبوو پێش بە قسەکردنی مینا بگرێت. هەربۆیەش، نەقورچکێکی لە شانی مینا گرت و ئەویش دەستی کرد بە قیژە قیژ و هەرئەوەش دەربازی کردن.

وەڵامی بوێ، دەبێ بپرسێت: ناوی دایکی منداڵەکان چییە؟

بـەڵام، لێنـا وێڕای لـە ئامێز گرتنی کچەکەی، ڕقی لە عەرز و ئاسـمان هەسـتابوو. سەربازەکان جیپەکەیان پشـکنی و چەمەدانە بچووکەکەی جـل و بەرگی منداڵەکانیشـیان کردەوە. دواتر، پـاش ڕاوێژێکی کورت، ئیزنی تێپەڕینیان بە موسـافیرەکان دا. میناش کە سـەری لەسەر شانی دایکی بوو هەنسکی دەدا.

هەموو خێرا سـوار بوونەوە و جیپەکە، پاش سـەرکەوتن، لە سـەر کێوەکـە و لـە گۆڕاییەکـی بچووک ڕایگرت. بەڕاسـتی، پێویسـتیان بە دوورخستنەوەی دڵەڕاوکێ و پشوودان هەبوو، پێویستیان بە هەڵمژینی شـنەی فێنکی کوێستان بوو. ئەوان ڕووداوێکیان تێپەڕاندبوو کە دەکرا سـەرئەنجامێکی خراپـی هەبێت. ڕاگرتنەکەیان زیاتـر لە نیو کاتژمێری نەخایاندبوو، بەڵام بەلای ئەوانەوە چەندین کاتژمێری خایاندبوو. یەکێک لـە موسـافیرەکان هەندێ خواردەمەنـی دەرهێنا. هەموو لـە بێدەنگیدا دەسـتیان کرد بە نان خواردن و پاش نان خواردن کەوتنە قسە کردن. بڕوایان نەدەکرد بەو سانایيە دەرباز بوونە.

لای نیوەشەو، گەیشتنە یەکەم قۆناغی سەفەرەکەیان. دەبوو کاتژمێر ٣ی بەیانی بەڕێ بکەونەوە. هەوا زۆر سارد بوو. لە دەرەوە ئەسپێکی سـپی کە بریتـی بوو لە ماینێکی پیـر و لاواز، چاوەڕێی دەکرد. لەبری زین، بەڕەیەکی کونکونیان خسـتبووە سـەر پشـت ماینەکە. یەک دوو کەسیش، یارمەتیی لێنایان دا سواری بێت و دواتر، هیوای نووستوویان دا بە باوەشیەوە. بەڕە هەبوایە یان نە، هیچی لە دۆخی لێنا نەدەگۆڕی. ئێسقانە دەرپەڕیوەکانی ماینەکە بەر ئێسقانەکانی لێنا دەکەوت و دەبووە هۆی ئێش و ئازارێکی زۆر و لە ڕاسـتیدا، وەکوو ئەوە وابوو سـواری ئەسپێکی ڕووت بووبێت.

ئیسـماعیل سـواری هێسـترێک ببـوو. لـە کوێسـتان دا، هێسـتر ئەرخایەنترین کەرەسـتەی گواسـتنەوەیە. بەڵام، لەم ناوچانە، بۆ سوار بوون، هێستریش وەکوو گوێدرێژ، بایەخ و ڕێزێکی وای نییە. هەربۆیەش، نەیانوێرابـوو لێنا کە ژنێکی ئۆرووپایـی و هەروەها ژنی ڕێبەرەکەیان

و لــە هەمــان کاتدا کوڕی یەکێک لە «خان»ە کوردەکان بوو، ســواری هێســتر بکەن. هەربۆیەش، بە باشــتریان زانیبوو سواری ئەو ماینە لەڕ ولاوازەی بکەن کە هەر پێســتەکە و ئێسقانەکە بوو. چونکە لەبەرچاوی ئەوان، ئەسپ نەجیب و جێی ڕێز بوو. لە حاڵێکدا، لینا خوداخودای بوو ماینەکەی لەگەڵ هێســترەکەی ئیسماعیل بگۆڕێتەوە! هیوای لە باوەشدا بوو، بە ســەرنجدان بە هەڵبەزین و دابەزین لە هەوراز و نشــێوەکاندا وهەروەهــا نەبوونــی ئاوزەنگــی، خۆڕاگــری لەسەرپشــتی ئەســپەکە و نەکەوتنــە خــوارەوەی کارێکی ســانا نەبوو. کــوڕە مێردمنداڵەکە بە بینینــی ماندوویەتی لەڕادەبــەدەر و داهێزرانی لینا، هیوای لێ وەرگرت و خســتیە کۆڵەپشــتییەکەیەوە و بە کۆڵ هەڵیگرت، میناش، ســەرەڕای ئەوەی ئیســماعیلی زۆر خۆشدەویســت، دەگریا و بیانووی لای دایکی دەگرت. هەربۆیەش، بە مەبەســتی ئارام کردنەوەی منداڵەکە، جاروبارە دەیهێنایە لای خۆی، بەڵام لەو ڕووەوە کە مینا لە خوشکەکەی قورستر بوو، پاش ماوەیەک، دووبارە دەیدایەوە بە ئیسماعیل.

لــە کاتــی یەکەمین و دووهەمیــن لادانیاندا، لینا بە تەنیــا دەیتوانی لە ئەســپەکە دابەزێت، بەڵام لە لادانەکانــی دواتردا، بەهۆی ماندوویەتی و نزارییەوە، پێویســتی بە یارمەتی ئەوانی دیکە هەبوو. تەنانەت چەندین جــار داوای کــرد بــە پێی خــۆی بڕوات. بــەڵام کەس گوێــی نەدەدایە. ئەســپە هەژارەکەش، لە شــەکەتیی خۆیدا ئازاری دەکێشــا و دەبوو لە هەورازەکانــدا پاڵی پێوەنێن و لە نشێوەکانیشــدا، بــۆ ئەوەی نەکەوێت کلکی بگرن.

قۆناغەکانی ســەفەرەکەیان دوورودرێژ بوون و هەربۆیەش پێویست بــوو بەرنامەکەیــان ڕەچــاو بکەن. بــەڵام هەم لینا و هەم ئەو ئەســپە، ڕەوتەکەیان خاو دەکردەوە. لە یەکێک لە لادانەکانیاندا، لە نزیکەی لووتکەی یەکێک لە بەرزترین شاخەکانی ئەو ناوچە، یەکێک لە ڕێنماکان خۆی لە لینا نزیک کردەوە و بە بزەیەکی پڕ لە چاوەڕوانییەوە پێی گوت کە ئایا دەیهەوێ شــتێکی زۆر جوان ببینێت؟ لینا دەیویســت بەڵام ماندوویەتی

بڕستی لێ بڕیبوو. بەهەرحاڵ، لینا پرسیاری لێکرد: «دەتهەوێ چیم پێ نیشان بدەیت؟» ڕێنماکە دەستی لینای گرت و یارمەتی دا بگاتە لووتکەی کێوەکە کە زۆریش دوور نەبوو. لەوێ لەسەر کۆگایەک خاک وەستان. پیاوە ڕێنماکە بە لینای گوت: «سەیرکە!» پاشان ئەو پیاوە، لە حاڵێکدا کە لە شادمانی و کەیفخۆشیدا پێدەکەنی، هەردوو باڵی کردەوە و لە خۆشیاندا هاواری دەکرد و دواتریش کەوتە سووڕانەوە بە دەوری خۆیدا و گوتی: «خوشکە گیان، سەیری ئەم شکۆ و جوانییە بکە! ئەم شاخانە هی خۆمانن و ئێرە کوردستانە!!!»

لینا کە سەیری سەمای زیکر ئاسای ئەو پیاوەی دەکرد، کەوتە ژێر کاریگەریی عەشق و خۆشەویستیی ئەو پیاوە بۆ نیشتمانەکەی، سەیرێکی ئەو دیمەنانەی کرد کە ئەو پیاوەی ئاوا شەیدا کردبوو، ویستی لە جێی خۆی هەستێ، بەڵام لەشی بەدوایدا نەهات. لە بەرانبەریدا، دیمەنێکی شیاوی خودایانی ئۆڵمپ ڕاخرابوو. دەوروبەری بە دەریایەک دێوەزمەی باڵابەرز کە شاخەکانی کوردستان بوون، گیرابوو.

لینا: «ئێمە بەرەو کام لا دەڕۆین؟» دەسبەجێیش تێگەیی کە پرسیارێکی بێهوودەی لە ڕێنماکە کردووە. ئەو پیاوە بە شادمانییەوە ئاماژەی بە ڕێگایەکی نادیار کرد. ئەو لەگەڵ شاخەوانیی درێژخایەندا ڕاهاتبوو، شارەزا بوونی ڕێگا بەلایەوە گرینگ نەبوو. دەریایەک لە شاخەکان، ئەو ئاقارەی تەنیبوو. هەر لووتکەیەک چەندین لووتکەی دیکەی لە خۆیدا شاردبووەوە و هەندێکیان ڕێیان تێ نەدەچوو و لەشکان نەهاتوو دەهاتنە بەرچاو.

ئایا شادکامی و ترس، وەکوو ئاو و ئاگر، ناتەبان؟

لینا زۆر ماندوو بوو. سەرەڕای ئەوەش، دەبوو لە سەفەرەکەی بەردەوام بێت. منداڵەکان، عەبدولڕەحمان و کوردەکان، متمانەیان بە ورەبەرزیی ئەو کردبوو و چاوەڕوانی ئەوەیان لێدەکرد بەسەر هەر تەنگ و چەڵەمەیەکدا زاڵ بێت. لە ڕاستیدا ئەوان نەیاندەزانی چ چاوەڕوانییەکی قورسیان لەو هەبوو! لە هەمان کاتدا، هەستی دەکرد

توانـای هەڵگرتنـی ئـەو بـارەی نییە. خـۆی دەبینیەوە کە لەو شـاخە بێسـنوورانەدا نوقم بووە. سـەرەڕای ئەوەش، ئەو دەبوو وردە وردە، بـە هێزی ئیرادە، بەرسـەر ماندوویەتیی خۆیـدا زاڵ بێت. بە بەرچاوی لیناوە، پیاوە ڕێنماکە سەرمەسـت لە دڵخۆشـی و ئۆگریی شـاخەکانی، وەکوو شـەیدایی عاشـقێک بۆ خۆشەویسـتەکەی، سـەمای دەکرد بە دەوری خۆیدا دەسـووڕایەوە و لەگەڵ هەر قاقایەکدا، ددانە سپییەکانی دەبریسـکانەوە. ئەگـەر پێت گوتبا «با بڕۆین» بێگومان بە شـادییەوە باڵـی دەگرتـەوە و لە شـاخێکەوە بۆ شـاخێکی دیکە دەڕۆشـت بە بێ ئەوەی هەست بە ماندوویەتی بکات.

بەختەوەری و شادکامی دەتەننەوە و پێوەدەچن. لینا چیدیکە گوێی لە دەنگی پیاوە ڕێنماکە، کە ڕووی لە ئاسـمان کردبوو، نەمابوو. هەسـتی دەکرد کەوتۆتە گێژەڵووکەیەکی پڕ لە شادییەوە، گێژەڵووکەیەک وەکوو سـەمایەکی بێکۆتایـی و بەڕێوەچوونـی هەندێ بۆنەی وەحشـییانە، هەروەهـا گەرداوێکی بێکۆتایی و تەژی لە بەختەوەری، ئەوانە هەموو، کەوتبوونـە سـووڕانەوە بە دەوری لینادا و لینـا خۆی لە نێوەندی ئەو گێژەڵووکـەدا دەبینییەوە. هەسـتی دەکرد کەوتۆتە فڕین و لە سـەروو هەمـوو ڕووداوەکانەوەیـە. هەموو شـتێک نەدیو ببوو، لـە ڕێنماکان، عەبدولڕەحمان و منداڵەکانەوە بگرە تا عەرد و ئەو شـاخە زەبەلاحانە، تەنانەت ئاسـەوارێک لە شەکەتی و سسـتیش نەمابوو، هەستی دەکرد کەوتۆتـە نێـوان ئاسـمانەکان و جەهەننەمـەوە، نوقمـی هەسـتەکانی خـۆی ببـوو و ئاگای لەو پیاوە ڕێنمایە نەمابوو. ئەو پیاوە لە سـەما و سووڕانەوە وەستابووەوە و لە تەنشت لینا چوارمشقی دابوو و چاوی بڕیبـووە ئەو خاڵەی لینا چاوی تـێ بڕیبوو. لینا دوور کەوتبووەوە، بە شێوەیەکی مەترسیدار دوور کەوتبووەوە. پیاوە ڕێنماکە، دەستی خستە سـەر شانە لاوازەکانی لینا و ڕایوەشاند و لە هەمان کاتدا بە هاوارەوە هەندێ وشـەی لە گوێی لینادا دووپات دەکردەوە کە بەلای لیناوە نامۆ بوون. دواجار، وەڵامی لینا بۆ ئەو پیاوە، تەنیا بزەیەک بوو.

پیاوە ڕێنماکە ئارامیی بە ڕواڵەتییەوە دیار بوو، بە بزەیەکەوە پرسیاری لە لینا کرد: «کێ بوو؟!» لینا، دەم بە بزە، هەستایە سەر پێ و گوتی: «تۆ ڕاست دەکەیت، کوردستان بەڕاستی جوانە». هەستی دەرونی و ڕۆحیی لینا، هەمیشە کاریگەریی لەسەر جەستەی دادەنا. ئەگەر ئەو هەستانە، خەماوی بوونایە، لینا لە ڕووی جەستەییەوە هەستی بە بارگرانی و پیری دەکرد و زۆرجاریش نەخۆش دەکەوت. بە پێچەوانەشەوە، ئەگەر دەروون و ڕۆحیشی شادمان بووایە، هەستی بە خۆڕاگری و بێکێشی، وزە و چالاکی دەکرد لە جەستەیدا.

لینا ڕێزێکی زۆری بۆ نەتەوەی کورد دادەنا کە لە سەرکوت و زوڵم ئازاری دەکێشا، تێکەڵ بە شۆڕشگێڕانی ئەم نەتەوە ببوو و دەیویست لە شۆڕشەکەیاندا بەکەڵک بێت. لە ڕێی فێر بوونی زمان و داب و نەریتیانەوە، ژیانی خۆی لەگەڵ گرێ دابوون. سەرەڕای ئەوەش، هەموو ئەمانە، دەرئەنجامی ئەو کارانە بوون کە فێری ببوو و هەروەها ئەو شارستانیەتەش کە تێیدا گەورە ببوو، ئەگینا لە گەڵ هیچکام لەم شتانە ئاشنا نەبوو. لە ڕاستیدا، سەرەڕای ئەوەی لینا بە لێکدانی عەشق و ئاوەز لەگەڵ کوردەکان تێکەڵ ببوو، بەڵام هیچکام لەوانە تا قووڵایی ناخی ڕۆ نەچووبوون.

لەم کاتەدا، نزیک لە ئاسمان و لە سەروو دەریایەک لە شاخەکانەوە، شادکامی و ترس بەرانبەر بەیەک وەستابوون و پێکەوە سازابوون. گەوهەر و ڕۆحی کوردایەتی بەسەر لینادا زاڵ ببوو و گەوهەر و ڕۆحی لینا لەگەڵ گەوهەر و ڕۆحی کوردایەتی ئاوقا ببوو و بەم چەشنە بوو کە شوناسی لینا گۆڕدرا و بوو بە شوناسێکی کوردی.

لینا بە ئارامی لە لووتکەی کێوەکە داگەڕا و هەستی کرد لەگەڵ ئەو بەرپرسیاریەتییەی کەوتۆتە ئەستۆی، سازاوە. هێزێک بە لەشیدا هاتبووەوە. لە ڕاستیدا، لینا لەگەڵ ئەو هەستەی تا چەن ساتێک لەوەپێش لەگەڵی نەدەسازا، گونجا بوو. لەو ساتەدا، تەنیا هەستی بە ئارامییەکی قووڵ دەکرد.

لێنا و هاوڕێکانی گەیشتنە گوندێک. ئەسپەکەیان لە تەویلەیەک دانا و هێسترەکەشیان بە گوێدرێژێک گۆڕییەوە و ئەوەی لە کەل و پەل پێیان بوو، باری گوێدرێژەکەیان کرد. بە پێچەوانەی بیرکرنەوە و ترسی لێنا، ڕێــگا کەمتر مانــدووی کردن. ئایا بەهۆی ئەوەوە بــوو کە ڕێنماکانیان شارەزا بوون و لە کێوە ناوبڕەکانەوە بەرەو بناری کێوەکان دەیانبردن؟ یــان لــەو ڕووەوە بوو کە گەنجەکان بە هاســانی خۆیان لەگەڵ هەموو دۆخێک دەگونجێنن؟ یان لێنا ئەو لێنای پێشــوو نەمابوو؟ ژانی پشــتی، ماندوویەتــی لاقــی، بلۆقــە تەقیوەکانی پای، ئازاریــان دەدا، بەڵام پاش ماوەیەک بەڕێدا ڕۆشــتن، وردە وردە ژانیان دەشــکا. ئەوان، شــەوان دەڕۆشتن و ڕۆژان خۆیان دەشاردەوە و پشوویان دەدا.

ڕێنماکان باســی کوڕێکــی بچکۆلەیان دەکرد کە دووســەری هەبوو. خەیاڵی دیاردەیەکی ئاوەهاش، بیری لێنای بە خۆیەوە سەرقاڵ کردبوو، شــەوانە وازی لە لاڵ بوون دەهێنا و ســەبارەت بەو کوڕە دووســەرە، ڕێنماکانــی بە پرســیار هەڵدەپێچا. ئەوانیش وەڵامیــان ئەدایەوە: «پەلە مەکە، بەچاوی خۆت دەیبینی.»

بەیانییــەک گەیشــتنە چۆڵەوارێــک کە تەنیــاماڵۆچکەیەکــی لێ بوو. درگای خانووەکە کەوتبووە نێوەڕاستەوە و بەڕووی ڕێڕەوێکی بچوکدا دەکرایەوە کە دوو ژوور بەملا و ئەولایەوە بوو.

یەکێــک لە هاوڕێکانی لێنــا گوتی: «هەرکام لەم ژوورانــە تایبەتە بە یەکێــک لــە ژنەکانی خاوەن ماڵەکە.» لە ڕاســتیدا، ئــەوان دەیانزانی لە ئوروپا فرەژنی قەدەغەیە و سەریان دەخستە سەر لێنا. لێنا لە وەڵامی ئــەو ڕێنمایەدا بە ســرتە پێی گوت: «خۆزگە بە خــۆی چوار ژنی نییە، دەنــا لە کوێ جێی دەکردنەوە؟» ڕێنماکە، بــۆ هەڵخڕاندنی لێنا وەڵامی دایــەوە: «هەردوو ژنەکەی لــە مەزرا کار دەکەن و پێکەوە زۆر کۆکن. یەکیان منداڵی نییە و ئەوی دیکەیان دایکی کوڕە دوو سەرەکەیە.»

منداڵەکە وەک گوێی زرینگابێتەوە، هاتە ژوورەوە. منداڵێکی تەندروست و جــوان بوو. ناوی کامران بــوو. کامرانی بچکۆلانە و هاروهاژ، چووە

لای یەکــە بە یەکەی میوانەکان و ماچی کردن. ئەو کە تازە پێی نابووە پێنجەمیــن ســاڵی تەمەنییــەوە، لەگەڵ مینا و هیوا بــوو بە هاوڕێ. ئەو لــە نێو مرۆڤــە گەورەکاندا گەورە دەبوو، بێگومان لــە نەبوونی منداڵی هاوتەمەنی خۆی ئازاری دەکێشا. کامران کەللەیەکی زل و جەستەیەکی بەخۆوەی هەبوو. لە پای تەمەنی، درشت‌تر و پوختەتر دەهاتە بەرچاو، بــە هۆی ئــەوەوە کە کەللەی تا ڕادەیەک گەورەتر لە ئاســتی ئاســایی لــەو ناوچەدا بــوو، هاوڕێکانی دایک و بابی، بە گاڵتــە نازناوی «کوڕە دوو ســەرەکە»یان لێ نابوو. کامران تەنانەت لینناشــی کێشــابووە ناو یارییەکەیــەوە. بــەڵام بــۆ دڵنیایــی زیاتر، لینا هێشــتاش ڕۆڵــی ژنێکی لاڵــی دەگێڕا و بە ژێســت و ئاماژەوە، جەماعەتی لــە خۆی تێدەگەیاند. کامرانیش پێدەکەنی، هەڵبەزودابەزی دەکرد و لە خۆشیاندا دەیقیژاند و یەک‌بین قســەی دەکرد. بەڕاستی منداڵێکی زۆربلێ بوو. مینا و هیواش بــۆ پێکەنین، لاســایی ئەویان دەکــردەوە. لە پڕ، لە ڕەوتــی یارییەکەدا، کامرانــە بچکۆلانــە ڕووی لە لینــا کرد و بە زمانی کــوردی پێی گوت: «دایکــت دەگێم». لینا حەپەســا بوو، بە ئامــاژە تێی گەیاند کە وتەکەی دووپات نەکاتەوە. منداڵەکە هەمان وتەی دووپات کردەوە. لە ڕاســتیدا، وتەکەی ئەو، جوێنێکی باوک سالارانە بە دایکی لینا بوو کە باوەڕ کردنی قــورس بوو. لینا بیــری لەوە دەکردەوە کە ئەو منداڵــە زۆر بێ‌ئەدەبە! وئەوەش کە ڕەنگە لە گوندەکان، منداڵی وەرزێرەکان زوو گەورە دەبن و ئەویش نەک هەر لە باری جەستەییەوە! (چواردە ساڵ پاش ئەوە، ئەم منداڵە هاروهاژە، پەیوەســت بە ڕیزی پێشــمەرگەکان بوو و بەدەستی سەربازەکانی شا کوژرا).

بەیانییەک، هیلاک و ماندوو لە ڕێپێوانی شەوانە، لە نزیکەی مەزرایەکی بەدارودرەخــت پەرژین کراو، لایان‌دا. شــوێنێکی خۆش و دڵڕفێن بوو. باڵنــدەکان لە خەوی شــەوانەیان هەســتابوونەوە و جریوەیان دەهات. مینــا بــەدەوری خوشــکەبچووکەکەیدا دەســووڕایەوە و هەوڵــی دەدا ڕاکێشــی یاریی بــکات. یەکێک لە ڕێنماکان، بە پەلــە خۆی گەیاندە مینا

بـۆ ئەوەی بێدەنگی بکات و گوتی: «نابێ دەنگتان لێوە بێت» لینا وازی لــە لاڵ بوون هێنــا و گوتی: «بۆچی؟». لەو ڕووەوە کە هیچ کەســێک و تەنانــەت هیچ ماڵێکیش لەو ناوچەدا بــەدی نەدەکرا، لینا تووڕە بوو. پیاوە ڕێنماکەش کە ترســا بوو و قەڵــس دەهاتە بەرچاو، داوای لە لینا کرد دوای کەوێت.

مەزراکە کەوتبووە نەرمەلێژێکەوە. کاتێک گەیشتنە سووچێکی دیکەی مەزراکەوە، پیاوەکە بە پاڕانەوەوە داوای لە لینا کرد دەمەوڕوو ڕاکشێت و لە نێوان دارەکانەوە ســەیری خوارەوە بکات. ئەوان لەســەر ڕۆخی هەڵدێرێک بوون کە گوندێک لە خوارەوەی دیار بوو. پاشــان ئەو پیاوە گوتی: «ئەم مەزرایە هی دۆســتێکمانە و جگە لە خۆی کەس ســەردانی ئێرە ناکات. ئاغای ئەم گوندە جاشــە و گوندییەکان زۆر لێی دەترســن. ئەگەر بماندۆزنەوە، خەڵکەکە هیچ یارمەتییەکمان نادەن.»

- «ئەی بۆ لێرە لامان داوە؟»

- «ئەگەر بێدەنگ بین، شــوێنێکی ئەمینە. ئەو ڕێگایەی تا وێستگەکەی دیکــە لەبەرمانــە، دوورودرێــژە. هەمووشــمان ماندووین و پێویســتە پشوویەک بدەین.»

هەموویان خەویان دەهات، بەڵام ئیسماعیل دیار نەبوو. پاش ماوەیەک گــەڕان، ئیســماعیلیان لــە ناوەڕاســتی مەزراکە دۆزییەوە کە بەســەر کۆگایەک خۆڵدا کەوتبوو و وڕێنەی دەکرد و قســەی حەلەق و مەلەقی بەزاردا دەهات. ئیســماعیلیش خوێندکار بوو، ئەویش وەک لینا بەرگەی ئەو چەشنە سەفەرانەی نەدەگرت.

یەکێک لە ڕێنماکان گوتی: «هەر ئەمەمان مابوو!»

لینا داوای لێکردن ئاوی بۆ بێنن. ئاوەکەیان هێنا و لینا دەستی کرد بە یارمەتیدانی ئیسماعیل و سەروچاوی بە ئاوەکە شوشت و...

ڕێک لەوکاتەدا، گوێدرێژەکە دەســتی بــە زەڕاندن کرد و بەو جۆرە، بوونــی ئەوان لەو مــەزرای بە کەڕەنــادا کرد. یەکێک لــە ڕێنماکان بە پەلــە بەرەو هەڵدێرەکە ڕایکرد بۆ ئەوەی ببینێت زەڕاندنی کەرەکە هیچ

جموجۆڵێکی خستۆتە خەڵکەکەوە یان نا؟ کەرەکە وردە وردە بێدەنگ بوو. دۆخی ئیسماعیلیش جێگر بووەوە و ڕێنماکەش لە هەڵدێرەکە گەڕایەوە: وادیاربــوو، دەنگی گوێدرێژ، ئەویش لەو دوورەوە، کاریگەریی لەســەر خەڵکــی گوندەکە دانەنابوو. پاش نیوەڕۆ، پێوەندیکەرەکە بە چێشــتێکی گەرمەوە هات. بۆ ئەوان کە بە درێژایی ئەو ڕۆژانە شــتی ســارد وەک نان، پەنیر، ترێ و لە دوا ڕۆژەکانیشــدا بیســکویتیان خواردبوو (بەڵام هەتا دڵت بیگرێ، ئاو بۆ خواردنەوە زۆر بوو)، خواردنی چێشتی گەرم، زیاتر لە خوانی جەژنێکی ڕاستەقینە دەچوو.

ئەو گوندییە، لە کۆبوونەوەیەکی جودا لەگەڵ ڕێنماکاندا، هەندێ شتی باس کرد کە بە چاوەکانیانەوە نیگەرانی دیار کەوت. پاش نان خواردن، گوندییەکە قاپەکانی هەڵگرت و بەپەلە گەڕایەوە.

ســەرپەلی ڕێنمــاکان، بە بێ هیــچ ڕوونکردنەوەیــەک گوتی: «دەبێ دەســتبەجێ بــەڕێ بکەویــن». (لــە ڕاســتیدا، دەســتەیەک لــە هێــزە ســەربازییەکانی ڕێژیمــی شــا لــەو ناوچەیــەدا بوون و لــەو گوندە و کێوەکانــی ئەونــاوە جەولەیان دەکرد. بە دوای بنکەی ســەرکردایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا دەگەڕان).

ڕۆژانی دواتر، بە بێ وەستان بەڕێوە بوون، جگە لەو کاتانەی کە بە هۆی شــەکەتیی لەڕادەبەدەرەوە، بڕســتی ڕۆشتنیان لێ دەبڕا و ناچار دەبوون ماوەیەکی کورت لابدەن. لەو کاتانەشــدا، دەســتبەجێ خەویان لێدەکەوت. بەڵام خەوەکەشــیان، سەرەخەو بوو، چونکە دەبوو هەرچی زووتــر بەڕێ بکەونەوە. بڕســتیان لــێ بڕا بوو، تەنانــەت ڕێنماکانیش ئەوەنــدە هیلاک بوون هێزی هەنگاویان نەمابوو. لەپڕ دۆخەکە گوڕدرا. چیدیکە ڕێنماکان داوایان لێ نەدەکردن بێدەنگ بن و تەنانەت بۆخۆشیان کەوتنە ورتە ورت، ســەریان دەخســتە ســەر منداڵەکان و گوڵ و گیای ئــەو ناوەیان پێ نیشــان دەدان و...هتد، بە کورتــی، دەیانتوانی ئازادانە قســە بکەن و بە دڵی خۆیان بنوون. پاشــان گەیشــتنە نزیکەی گوندێک کە بەســەر گردێکەوە بــوو. گردێک تەژی لە دار و شــینکایی. گردەکە

دار ودرەختێکی زۆری هەبوو کە دانیشــتن لە ســێبەری فێنکیدا دڵڕفێن بوو. لە تەنشت دارەکانیشەوە مەزرایەک بەرچاو دەکەوت کە بەردەوام کاری لەســەر کرابوو. لەســەر گردەکــە، کۆمەڵێک پیــاوی چەکدار کە هەمان پێشمەرگەکان بوون، چاوەڕوانیان بوون. هەموو بەدەنگی بەرز قسەیان دەکرد، پێدەکەنین و یەکتریان ماچ دەکرد. کاتێک گەیشتنە لای لینــا، بێدەنــگ بوون، لینا لــەوەی ڕووی دەدا، تێنەدەگەیــی. یەکێک لە پێشمەرگەکان بە لفکەی جامانەکەی بەشێکی دەموچاوی شاردبووەوە، لە دەستەکە جیا بووەوە و بەرەو لینا کەوتەڕێ، لینا چاوەکانی ناسییەوە: هاوسەرەکەی بوو، ئەگەر لینا وەک ئورووپاییەک هەڵسوکەوتی کردبا، دەبوو پاز بداتە ئامێزی و دەســتی دە ئەســتۆ بکات، بەڵام ئەو چیدیکە ئورووپایــی نەبــوو. هەربۆیەش، وەکــوو ژنە کوردێــک جووڵایەوە و تەنیــا بە بزەیەکەوە بەرەوڕووی بووەوە و بەرەولای باوکیان، پاڵی بە منداڵەکانەوە نا.

گەیشــتبوونە بنکەی ســەرکردایەتی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێــران. هەموو بە شــێوەی بازنەیی لە ژێر دارەکان دانیشــتن. بوولیڵی بەیانی بوو. کاتێک، ئەوان بێدەنگ دەبوون، سروشت دەهاتە گۆ، دەتگوت دەعباکان، سیســرکەکان، زەردەواڵەکان و چۆلەکەکان چاوەڕوان بوون مرۆڤــەکان بێدەنگ بن تا ئــەوان بە نۆبەی خۆیان بێنــە گۆ. جارجارە، عەبدولڕەحمان بە دزییەوە سەیرێکی لینای دەکرد و هەندێ جاریش بە شــاراوەیی دەستی دەگوشی. لە هەمان کاتیشدا بە وردی گوێی لەوانی دیکە دەگرت. ســەرەڕای ئــەوەش وەکوو هەمیشــە، عەبدولڕەحمان لە هەمووان زیاتر قسەی دەکرد.

مینــا و هیوا، دەســتبەجێ هەســتیان بە نائاســایی بوونــی دۆخەکە کردبــوو و لەگــەڵ ئــەوەدا کە بێدەنــگ بــوون، خۆیان بــە دایکیانەوە نووســاندبوو و ســەیری ڕواڵەتــە نوێیەکانیــان دەکــرد. بــە بزەیەکی شــەرمنەوە کە دەرئەنجامی پەروەردەیەکی باش بوو، وەڵامی پێکەنینی پــڕ لە خۆشەویســتیی پیاوەکانیــان ئەدایەوە. وەکــوو خەڵکی ناوچەکە

چـای دیشـڵـەمەیان دەخـواردەوە، واتــە ســەرەتا قەنـدە کڵۆکەیان لە چاییەکە هەڵدەهێنا و دواتر دەیانخســتە دەمیانەوە و پاشان قومە قومە دەیانخـواردەوە. بە دڵنیاییــەوە منداڵەکان قەندەکەیــان لە چاکە بەلاوە خۆشتر بوو. پاش نانی ئێوارە، هەموو لە نێوان دارەکاندا نووستن. لێنا لەبــەر دەنگی پرخە پرخی پیــاوەکان خەوی لێ نەدەکەوت. هەربۆیەش ســەیری ئاسمان و سەرســوورهێنەریی ئەستێرەکانی دەکرد و هەوای پاکژی کوێستانی هەڵدەمژی. دواجار، ئەویش خەوی لێکەوت.

شــەو بــە بەریــەوە مابــوو، لێنا هەســتی کرد هیــوا لە تەنشــتییەوە نەماوە، مینا لە تەنشــتەکەی دیکەی بە ئارامی نووستبوو. لێنا، بە دوای هیــوادا گــەڕا. پێی وابوو هیــوا خۆی کردووە بە ژێــر لێفەی یەکێک لە نووســتووەکاندا و خــەوی لێ کەوتۆتــەوە، هەربۆیــەش یەکە بە یەکە لێفەکانــی هەڵدەدایــەوە. بــەڵام هیوا لە هێچ کوێ دیــار نەبوو. ترس لە گیانی لێنا نیشــت. عەبدولڕەحمانی لە خەو هەســتاند و ئەویش ئەوانی دیکــەی خەبەر کردەوە. هەموو پێکەوە بــەدوای هیوادا دەگەڕان. بەڵام نەیاندۆزییــەوە. بــە لێنایان گوت: نیگــەران مەبە، بەیانیــی هەرکە ڕۆژ بووەوە، دەیدۆزینەوە. بەڵام، لێنا بە پشــتن بەســتن بە ڕۆشنایی مانگ و ئەســتێرەکان، لەســەر گەڕان ســوور بوو. بەڵام کەس گوێی نەدایە. لێنــا لەســەر چیمەنی گردەکە دانیشــت و دەســتی بە گریــان کرد و لە هەموویان تووڕە بوو، بە تایبەت لە عەبدولڕەحمان قەڵس ببوو کە پاش بێ دەرئەنجام بوونی گەڕانەکەیان، ســەرلەنوێ ڕاکشابووەوە و خەوی لــێ کەوتبووەوە. لێنا چاوەڕوانی هەموو شــتێکی دەکرد جگە لەمەیان. مێردەکــەی بە بــێ نیگەرانی لــە ون بوونی کچەکــەی و هەروەها ئەو ترسە گەورەیەی لە هاوسەرەکەی نیشتبوو، خەوی لێ کەوتبوو! لێنا بە وردی ســەیری کێڵگە شێف کراوەکەی بەرانبەری کرد، هێڵە هاوتەریب و ڕاســتەکانی شــێفەکە، وەکوو ڕۆژ لەبەر چاویدا دیار بوو. سەرنجی دا لە ســووچێکی مەزراکە، کۆگایەک دیار بــوو، کۆگایەکی تا ڕادەیەک بەرچاو کە تەکووزیی کێڵگە شــێف کراوەکەی دەشێواند. لێنا وەک تیر

بــەرەولای ئــەو کۆگایــە ڕایکرد و بینــی کە هیوا وەک فریشــتەیەک و لەوپەڕی ئارامیدا خەوی لێکەوتبوو.

سەرەتا لە خۆشیاندا دەستی بە گریان کرد و دواتر ئەوانی دیکەشی ئاگادار کردەوە.

لینا، ئیســماعیل، منداڵەکان و ڕێنماکانیان، ســەرلەنوێ کەوتنەوە ڕێ. پێشــمەرگەکان و عەبدولڕەحمانیــان لەوێ بەجێ‌هێشــت. ئــەو لووتکە بەرزانەیان بەجێهێشــت کە ســەریان لە ئاسمان دەســوو و ڕوویان لە لووتکەکانی دیکە کرد.

لینا پرسیاری کرد: «زۆرمان ماوە؟»

وەڵامیان دایەوە: «بێدەنگ بە تۆ لاڵیت.»

کەواتە، لە ڕاستیدا هیچ نەگۆڕدرابوو. تەنیا ئاڵوگۆڕێک کە ڕوویدابوو، ئــەو لادانــە کورتــە لــە بنکــەی ســەرکردایەتیی حیزبــی دێموکراتــی کوردســتانی ئێرانــدا بوو و ئێــرەش، بۆ ئەوان تەنیا، شــوێنێک بوو بۆ حەســانەوەیەکی کاتی و پشــوویەکی کــورت، چونکە ئــەوان تەنانەت دەرفەتی حەسانەوەشیان نەبوو.

خەڵکی گوند، هەر لەگەڵکوو خۆر نیشت دەنوون و بەیانیی زووش لە خەو ڕادەبن. لە هاویندا، شــەوان کورتن، هەربۆیەش، موسافیرەکان بۆ پێوانی مەودا ڕەچاو کراوەکان، دەبوو پەلە بکەن، چونکە دوا کەوتبوون. فێنکی و بێدەنگیی شــەو، هەستی بەدوور بوون لە مەترسیی لە مرۆڤدا دروست دەکرد.

لــەم کێوانەدا، مرۆڤ لــە ڕەوتی ڕێپێوانی شــەوانەدا لەگەڵ خولیا و خەونی ســەیر و سەمەرە و سەرســوڕهێنەردا بەرەوڕوو دەبێتەوە کە دەرئەنجامی جوانی و هێزی سروشــتن، خەون و خولیاگەلێک کە گەلێ خەیــاڵ و فانتازیا وەبیری مــرۆڤ دێننەوە. لەگــەڵ هەڵاتنی خۆر، ئەو خەون و خەیاڵاتە شــیرینانەش دەڕەوێنەوە و مــرۆڤ بۆ ئەوەیکە واز لە نۆســتالژیای ئەو خەونانە بهێنێت و لە ملی خۆیی بکاتەوە، بەڵێن بە خۆی دەدات کە ڕۆژێک دەگەڕێتەوە و سەردانی ئێرە دەکاتەوە...

پێی لینا ئاوسا بوو و پڕ ببو لە بلۆقی تۆقیو و ناسۆر و ئەو قوماشانەی لە دەوری لاقە بەئازارەکانی هەڵپێچابوو، لە ڕێگادا دەکرانەوە. دەگەیشتنە هەر کانییەک، لینا لاقەکانی لە ئاوە ساردەکە دەخست. ئەوەش یارمەتیی دەدا لـە سـەفەرەکەی بـەردەوام بێت. بۆ ئەوەش ژان و ئـازار لە پێی نەخـات، هەوڵـی دەدا لە ڕێی پەند و حیکمەت و شـتی لەو چەشـنە و تەنانەت سەرکۆنە کردنی خۆیەوە، زەینی خۆی سەرقاڵ بکات و مێشکی لە بیرکردنەوە لە ئازار بەتاڵ دەکردەوە، هەندێ جار هانای دەبردە بەر ئاسمان، گاڵتەی بەخۆی دەکرد، نەفرینی لە لاواز بوونی خۆی دەکرد و تەنانەت بەزەیی بەخۆیدا دەهاتەوە. سەرەڕای هەموو ئەوانەش، وەکوو ئەوانی دیکە لە ڕێگاکەی بەردەوام دەبوو.

ئەوان شەو، گەیشتنە گۆڕەپانی گوندێک.

شـۆفیری پێشـوویان گوتی: «لێـرە بە بێدەنگـی چاوەڕێم بن! دەچم هاوڕێکەم لە خەو هەستێنم.»

کاتژمێـر یەکـی بەیانی بوو. لـە ڕووناکیی مانگەشـەوەکەدا، هەموو شـوێنێک و هەروەهـا ڕاکردووەکانـی ئێمـەش دیار بـوون. یەکێک لە ڕێنمـاکان بـە ئامـاژە داوای لێکـردن خۆیـان بخەنە سـێبەری یەکێک لـە ماڵەکانـەوە. لـەو کاتەدا کە ئـەوان خۆیان ڕێکدەخسـت بەرەولای سێبەرەکە بڕۆن، ڕێنماکە گوێدرێژەکەی بە ئاستەم جووڵاند بۆ ئەوەی دوایان کەوێت و بچێتە بەر سـێبەرەکە. ڕێک لـەو کاتەدا، گوێدرێژەکە دەستی کرد بە زەڕە زەڕ. زەڕاندنی گوێدرێژ لەو مانگەشەوەدا، ئەویش کاتژمێـر یەکی بەیانـی، هیچی لە نهێنی کاری پێوە دیار نەبوو. گرووپە حەپەسـاوەکەی ئەوان لە شـوێنی خۆیان چەقیبوون. ڕێک لە تابلۆیەک دەچـوو گیانی بەبەردا هاتبێتەوە و چاوەڕێی کارەسـاتێک بکات. بەڵام هیـچ کـەس لە خەڵکی ئەو گوندە تەنانەت بۆ پرسـیاریش بێت، نەهاتنە دەرەوە. پێدەچێت ئەم گوندە جاشی نەبێت و لەوانەش بوو خەڵک لەگەڵ زەڕاندنـی گوێدرێژ ڕاهاتبن. دواجار، شـۆفیرەکە کە بۆخۆی یەکێک لە ڕێنماکانیان بوو، لەگەڵ هاوڕێیەکەی گەڕایەوە و هەوڵیان دا گوێدرێژەکە

بێدەنگ بکەن و پاڵیان پێوەدەنا بۆ ئەوەی بچێتە پێشەوە. بەڵام سوودی نەبوو. گوێدرێژەکە پێـی چەقاندبوو و یەک بەخۆی دەیزەڕاند. دواجار خۆی بێدەنگ بوو. هیچ کەس و تەنانەت وڵاخدارێکیش ناتوانێ بڵێ ئەو کرە بۆ وای کرد.

دواجار، لە سنووری نێوان عەراق و ئێران، لە خاڵێکەوە دەرباز بوون کە هیچ هێمایەکی تایبەتی نەبوو کە دیاری بکات ئەوە سنوورە.

لێنـا پێی وابـوو کە بـەرەوڕووی تێلـدڕوو دەبێتەوە، ڕێـک وەکوو ئـەو وڵاتانەی کە پەرژینێکی ئاسـنین، لە وڵاتـە ڕۆژئاواییەکان جودای دەکردنەوە. بۆ لێنا، جێی سەرسـوڕمان بوو کە سەرەڕای ئەوەیکە ئەم دوو وڵاتـە (ئێـران و عەراق) زۆربـەی کات پێکەوە لـە دوژمنایەتیدا بوون، ئاسەوارێک لە ناوچەگەلێک بە کۆنتڕۆڵی توندەوەی نەدەبینی.

■ عەراق

بـە درێژایی ڕەوتی سـەفەرەکەیان تـا عەراق، ئەوان هەشـت کەس بوون. کاتێک، بەیانیی ڕۆژی دواتر لێنا چاوی کردەوە، بینی کە بوونەتە پێنج کەس. سێ کەس لە ڕێنماکان کە کوردی ئێران بوون، پاش کۆتایی هاتنی ئەرکە پێسپێردراوەکەیان گەڕابوونەوە.

موسـافیرەکان لـە قوژبنێکـی گردێکـدا لایـان دا. ڕێنماکەیان ڕووی لـێ کـردن و گوتی: «ئەوە شـاری سـلێمانییە. لێرە چاوەڕێـم کەن تا دەگەڕێمـەوە» ئەوسـا ڕووی کـردە لێنا و گوتی: «لێـرە کەس کاری بەسـەرتانەوە نییە و لە ئەگەری هەر شـتێکدا، بیـرت نەچێتەوە کە تۆ لاڵیـت.» پاشـان ڕووی لە ئیسـماعیل کرد و گوتی: «تـۆش هەتا پێت دەکرێ بێدەنگ بە و کەمتر قسە بکە.»

کوردەکانـی ئـەم ناوچـە، بریتی لە کوردی ئێـران و کوردی عەراق، بـە شـێوەزاری سـۆرانی دەدوێـن و بـە تـەواوی لەیەکتـر تێدەگەن. لەگەڵ ئەوەشـدا، تەنیا لە چۆنیەتی بەکارهێنانی وشـەکان و شـێوازی قسـەکردندا، تـا ڕادەیەک جیاواز بوون و ئەویش بـە هۆی کاریگەریی

وڵاتە پەیوەندیدارەکانیانەوە بوو. گەڕانەوەی ڕێنماکە زۆری خایاندبوو. وەکوو جارەکانی پێشــوو، لێرەش ڕاگرتنــی منداڵەکان و ناچارکردنیان بــە بێدەنگــی کارێکی ســانا نەبوو. هــەرکام لە گەورەکان، بــە نۆرە لە ئامێزیــان دەگرتن و بە دەنگێکــی نەوی چیرۆکیان بۆ دەگێڕانەوە. پاش نیوەڕۆ، ڕێنماکە بەتەنێ و بە دەســتی بەتاڵ گەڕایەوە. چاوساغەکەیان دیــار نەبوو و پەیامێکی دانابوو. دواجار، چاوســاغەکە لای نیوەشــەو گەیشتە لایان.

■ سلێمانی

لای ســپێدەی بەیان گەیشــتنە ماڵێکی بچووک لە نزیکەی سلێمانی و چوونــە پێخەفەکانیانەوە، بەو بیرەوە کە ســبەی بەرەو بەغا دەڕۆن و لەوێ پاسپۆرت و بلیتەکانیان دەگاتە دەستیان.

هەرچەنــد هیوای مرۆڤ زیاتر بێت، بــەو ڕادەیەش ئەگەری بێ هیوا بوونــی لەئــارادا دەبێت. لە ســلێمانی، مــاوەی حەوتوویــەک چاوەڕێی گەیشتنی ئەو ئۆتۆمبیلە بوون کە دەبوو بیانباتە بەغا.

ڕۆژێکیان، دەنگی گڕەی مەکینەی جیپێکی شەقوشڕ، موسافیرەکانی ڕاکێشی بەر پەنجەرەکە کرد. ئۆتۆمبیلێک بوو کە دەبوو تا بەغا بیانبات. وادیاربــوو، ئــەوان لەگــەڵ ئۆتۆمبیلی «جیپ»دا شانســێکی باشــیان نەبووبێت.

لەگەڵ بیستنی وشەی : «سەرکەون»، هەموو سوار بوون.

لەکاتی تێپەڕین لە ســلێمانی، لینا پرســۆکانە سەیری جم و جۆڵی ناو شــاری دەکرد. ژیان لە تاران، ئیدی دوور دەهاتە پێش چاو. هەنووکە، ئەو، خانووگەلێکی دەبینی کە بە ڕەنگی کاڵباو ڕەنگابوون و دەوروپشتی خانووەکانیش بە دار و شــینکایی تەنرابوو. کۆڵانەکان خاوێن بوون و نهۆمــی یەکەمی خانووەکان کرابووە دووکان و کەســابەتی تێدا دەکرا. هەموو دەرکەوتەکان، دەرخەری هێمنایەتی بوون.

لێنا، پاش ئەو ڕۆژەش، چەند جارێکی دیکە و لە دۆخە جیاوازەکاندا،

سلێمانی بینییەوە. لە دەرئەنجامی شەڕە جۆراوجۆر و زۆر و زەبەنەکان، شارەکە خەساری زۆری بینیبو و کاولکاریی زۆری بەسەر هاتبوو.

ئەوان، لە ڕێی چەمچەماڵەوە گەیشــتنە کەرکووک و لە کەرکووکەوە تــا بەعقووبە، هەموو ڕێگاکە بیابانێکــی قاقڕ بوو بە هەورێک لە تۆز و خۆڵەوە. پاشانیش لە ڕێی ئەعزەمییەوە گەیشتنە بەغا.

لەم ســەردەمەدا، شاری بەغا هێشتاش شــێوازی مێعماریی نەریتیی خۆی پاراســتبوو. باڵەخانەکان و ڤێلــلا مۆدێڕنەکان، بە ماوەیەکی زۆر پــاش ئەوە ســەریان هەڵــدا. ماڵەکان پێکــەوە لکابــوون و بەرهەیوانی بچووکیــان هەبــوو کــە بــە چەشــنێک پاراوانــی دار یان ئاســنین کە بەکارهێنانی دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمە کۆنەکان، ڕازێندرابوونەوە.

ئەم بەرهەیوانە کون کونانە، دیمەنێکی تایبەتی بە ماڵەکان دەبەخشی. لــە ناوەندی شــاردا، کۆڵانــی فەراخ ســەعدوون هەبوو و لــە نزیکەی ئەویشــەوە، کۆڵانێکی تەســک و درێژ و پڕ لە دووکان هەبوو بە نێوی شارع ڕەشید و بازاڕێکی زۆر کۆنیشی لێ بوو کە سەدام حسێن چەند ســاڵێک پاش بەدەســتەوەگرتنی دەســەڵات، ئەو بازاڕەی وێران کرد و پەیکەرەی خۆی لەو شوێنە دانا.

لــە بەغــا، وەکــوو تاران، ســەربانی ماڵــەکان پان و تەخــت بوون و ئێواران خەڵک لەسەربان دادەنیشتن. شەوان، پاش ڕۆژێکی زۆر گەرم، نووســتن لــەو بەرهەیوانانە و هەڵمژینی هــەوای فێنکی بیابان و بینینی ئەســتێرەکان، چێژێکی تایبەتی هەبوو. شــەوانە، ئەستێرەکان گەورە و بەردەست دەهاتنە بەرچاو.

جیپەکــە لە پێش ماڵێکی بچــووک ڕایگرت. لەو ماڵــە، چەند کوردێک بــۆ پێشــوازیکردنیان هاتنــە دەرەوە کە لێنا هیچیانی نەدەناســی. پاش چوونــە ژوورەوە، میوانەکان و خانەخوێکان کەوتنە گفتوگۆ و ئەوەش بــووە هۆی بێ هیواییەکــی گەورە بۆ لێنا. چونکە بۆی دەرکەوت کە نە پاسپۆرت و نە پارە بۆ کڕینی بلیت، هیچیان لە ئارادا نین.

بەردەنگەکانــی، دڵنواییــان دەکــرد و دەیانگــوت: «نیگــەران مەبــە،

ڕێگەچارەیەکی بۆ دەبینینەوە.»

سبەی ئەو ڕۆژە، لینا ماڵئاوایی لە ڕێنماکان و جیپە داشقەکە کرد. ئەو جیپەی سەرەڕای شەق وشڕ بوونەکەی، ئەوانی بە سەلامەت گەیاندبووە شوێن. لینا دەبوو چەندین مانگ چاوەڕێ بکات، بە بێ ئەوەی بزانێت ئەو چاوەڕوانییە کەی کۆتایی پێدێت و کەی چارەسەری کێشەکەیان دەکرێت. ڕاوەدوونانی دژبەران لە عەراقیش کەمتر لە ئێران نەبوو. لەگەڵ تێپەڕینی ڕۆژەکان، کێشەکانیان چەندقات دەبووەوە. ئەوان دەبوو ژنێک بە دوو منداڵەوە بدۆزنەوە کە ئامادە بن پاسپۆرتەکەیان «ون بکەن»، بۆ ئەوەی لینای شاردراوە و نائاسایی کەڵک لەو پاسپۆرتە وەربگرێت، دیارە ئەو کارە بۆ خودی ئەو ژنەش مەترسیدار دەبێت.

خانەخوێکان، دۆخی وڵاتی ژێر دەسەڵاتی نووری سەعید، پیاوە بەهێزەکەی عەراقیان بۆ لینا ڕوون کردەوە و باسیان لە نیشتمانپەروەرە کوردەکان، کۆمۆنیستەکان و ئەو دیموکراتانە کرد کە دەستبەسەر ببوون و ئەشکەنجە کرابوون و کوژرابوون. هەروەها بۆیان باس کرد کە بۆ پارێزگاری کردن لەو و منداڵەکانی چ ڕێوشوێنگەلێکیان گرتۆتەبەر. بژاردەی زۆریان لەبەردەستدا نەبوو. لینا ناچار بوو خۆی لەگەڵ دۆخەکە بگونجێنێت.

ئەگەر لینا بە تەنێ سەفەری بکردایە، ساناتر لەگەڵ دۆخەکە ڕووبەڕوو دەبووەوە. بەڵام ئەو دوو منداڵی پێبوو. هەربۆیەش دەبوو دڵنیا بێت کە لە ئەگەری نەخۆش کەوتنی منداڵەکاندا، سەردانی کام دوکتور دەکات و یان ئەگەر پێویستییەکی هەبوو، دەبێ ڕوو لە کێ بکات و دواجار ئەوەش کە ئەوان تا ئەو کاتە بۆ پاسپۆرتەکەیان چییان پێ کراوە و.. بەردەنگەکەی کە بە پێکەنینەوە سەری ڕادەوەشاند، نێوی تۆفیق بوو. بە پێکەنینەکەی تۆفیقدا دیار بوو کە لەو هەل ومەرجەدا هیچی لەدەست نایە.

لەڕاستیدا، لینا بەتەنیا و لە دۆخێکی خراپدا، خۆی لە شارێکی بێگانە و لە نێوان غەریبەکاندا دەبینییەوە. تەنانەت ئیسماعیلیشی لێ نەبوو بۆ

ئەوەی هەندێ دڵی بحەسێتەوە. ئیسماعیلیان بردبووە شوێنێکی دیکە و هۆکارەکەشیان بۆ باری ئەمنیەتی دەگەڕاندەوە.

لێنـا پەناباتێکی لە گیرفاندا نەبوو، ڕێک وەک ئەو ڕۆژەی لە تارانەوە بـەڕێ کەوتبـوون. ئەوەش لـە کاتێکدا بوو کە ئەو دەبـوو بۆ خۆی و منداڵەکانی جل و بەرگ و پێڵاو بکڕێت.. ئەوان، تەنانەت فلْچەی ددانیشیان پێ نەبوو! ئەو ڕۆژە لە بنکەی سـەرکردایەتی، هاوسەرەکەی بینیبوو و ئەو گرفتانەی بۆ باس کردبوو. هاوسـەرەکەی وەڵامی دابووەوە کە لە بەغا ئەو شـتانەی بۆ ئامادە دەکەن و جگەلەوەش، زۆریش پێویسـتی پێـی نابێت، چونکە ماوەیەکی زۆر لە بەغا نامێننەوە و لێناش بڕوای بە قسەکانی کردبوو.

لێنـا بە پێچەوانەی بەغا، لە تاران هەسـتی بـە غەریبی نەکردبوو. لە بەغا خۆی لە دەستی کەسانێکدا بینییەوە کە بۆی نامۆ بوون. تەنانەت لە کاتی پێویست و هەر پێویستییەکدا، ناونیشانی کەسیانی نەبوو. عەرەبی نەدەزانی و بە شـێوەیەکی تایبەت هەسـتی دەکرد لەوێ تووشی کێشە و ئاسـتەنگ دەبێتەوە. نە ڕێی گەڕانەوەی مابوو و نە وەک ئەوەش کە چاوەڕوانـی دەکرد دەرەتانی گەڕانەوە بۆ ئورووپا بۆی ڕەخسـا بوو. هەربۆیەش، لەگەڵ باوەڕبەخۆبوون، دەبوو پشـت بە خۆی ببەسـتێت، بێدەنـگ و هێمـن بێـت، واز لە بۆڵەبـۆڵ و گازندە بهێنێـت و هاوکات، لەوەی پێویسـت بـوو بیزانێت، ئاگادار بێت، تەنانـەت ئەگەر بەتەنیا بۆ ئارامیی و ئاسوودەیی منداڵەکانیشی بووبێت.

لێنـا تەنیا کاتێک کەیفخۆش و بەختەوەر بوو کە منداڵەکانی سـەرە جوان و نازدارەکانیان دەکردە سـەر ڕانی و ئەوەش، لە ڕاستیدا گیانی بەبەر لێنادا دەکردەوە.

منداڵـەکان تەنیا سـامانی ئەو بـوون لە دنیادا و ئـەو دەبوو لە هەر مەترسـییەک بیانپارێزێـت. هەربۆیەش، لە ماوەی ئەو هەشـت مانگەی لـە بەغـا مانەوە، ناچـار بوو ماڵەوماڵ بـکات و هەرجارەیـش، لەگەڵ منداڵەکانی ئانوسـاتگەلێکی تەژی لە سـۆز و هەست و هەندێجاریش

پڕ مەترسی تێپەڕێنن.

■ مانەوە لە بەغا، لە ماڵی حەمەسوور

حەمە لەو دەستە مرۆڤانە بوو کە هەموو مووی جەستە و تەنانەت برژانگ و برۆشـیان سپییە، قژی سوورێکی مەیلەو زەردێکی ئاڵتوونی بوو، بالای نێونجی و جەستەیەکی ڕێکی هەبوو. حەمە پیاوێکی نیشتمانپەروەر و مێهرەبان بوو و لە British Council، لە بەغا کاری دەکرد. محەممەد و براکەی ئاواڵزاوابوون و لەگەڵ دایک و بابی خۆیان و هەروەها دایک و بابی خێزانەکانیان، هەموو پێکەوە لە ماڵێکدا دەژیان. ژنەکانی هەردوو براکە، زگیان هەشت مانگ بوو. لە ڕاستیدا، هەریەکەیان، حەوت منداڵیان هەبوو و زگیان بە هەشتەمین منداڵ پڕ بوو. بە گەیشتنی لینا و منداڵەکانی، حەشیمەتی ئەو بنەماڵەیە گەیشتە ٢٥ کەس. لە ماوەی ژیان و مانەوەیان لەو ماڵە، لینا و منداڵەکانی لە چوون بۆ نهۆمەکانی سەرەوەی ئەو بینایە مەنع کرابوون. لینا و منداڵەکانی لە ژوورێکی بچووک لە نهۆمی یەکەم دەژیان کە پەنجەرەیەک بەڕووی دەکرایەوە و چێشتخانەکەش، لەوپەڕی حەوشەکە هەڵکەوتبوو.

ژنەکانی ئەو ماڵە بەیانی زوو بە مەبەستی ئامادە کردنی نانی بەیانی لەخەو ڕادەبوون. پاش نانی بەیانی، پیاوەکان دەچوونە سەر کارەکانیان و ژن و منداڵیش، بۆ نیوەڕۆ، پاشماوەی چێشتی شەوی پێشوویان دەخوارد. پاشان، دەکەوتنەخۆ بۆ ئامادەکردنی شیوی ئێوارە. ڕاستییەکەی ئەوە بوو کە تێرکردنی زگی ئەو هەموو مرۆڤە کاتی زۆری دەویست و هەندێجاریش کە سازکردنی شیو کاتێکی زۆرتری پێویست بووایە، ژنەکان لە کاتژمێر چواری بەیانییەوە بەخەبەر دەهاتن.

ژنەکان لینایان خۆش نەدەویست. لینا لە کاروباری چێشتخانەدا یارمەتی دەدان. ئەوانیش چی کاری قورس و ناخۆش بووایە بەویان دەکرد، وەکوو شوشتنی قاپ وقاچاخی ناڕێک. نیشانیان دەدا کە چی بکات، بەڵام قسەیان لەگەڵ نەدەکرد، لینا، سەرەتا لە هۆکاری ئەو

هەڵسوکەوتەیــان تێنەدەگەیــی و پاش دوو حەوتوو لــە مانەوەی لەو ماڵەدا بوو کە زانی ئەو ژنانە بۆ وا دەکەن.

چەند ڕۆژێک پاش گەیشتنیان بۆ ئەم ماڵە، مینا نەخۆش کەوت. تایەکی قورسی لێهاتبوو و هەناسەی بۆ نەدەدرا. ژنانی ئەو ماڵە، بە شێوەیەکی سەرسوڕهێنەر خەمساردییان دەنواند. کردەوەیەکی ئەوتۆ لە کوردەکان نەدەوەشایەوە. بەوحاڵەشەوە، ژنەکان چاوەڕوانی کاری چێشتخانەیان لە لێنا دەکرد. بەڵام لێنا گوێی نەدەدایە و بەدیار منداڵەکەیەوە کە وڕێنەی دەکرد مایەوە، هەوڵی دەدا بە دانانی دەستەسـڕی تەڕ و سارد لەسەر جەستەی کچەکەی، تاکەی بشکێنێت. لێنا ئۆقرەی لێ بڕابوو و چاوەڕێی گەڕانــەوەی حەمەســووری دەکــرد. کاتێک حەمە هاتەوە، لێنا ویســتی قســەی لەگەڵ بــکات. ژنــەکان، هەموو پێکــەوە و بە پەلەپــەل کەوتنە قســە و هــات وهاواریــان دەکرد و مۆڕەیــان لە لێنا دەکــرد. کاتێکیش دەرفەتێکی بۆ ڕەخســا و دۆخەکەی بــۆ حەمە ڕوون کردەوە و داوای لێکرد کچەکەی بەرێتە لای دوکتور، حەمە وەڵامی دایەوە کە پێویســت ناکات و منداڵەکە خۆی چاک دەبێتەوە. ژنەکان کە لەپشتەسەری حەمە وەستابوون، بەدەنگی بەرز خۆشحاڵیی خۆیان لەو وەڵامە دەربڕی.

لێنــا بــۆی نەدەچووەوە ســەر یەک. منداڵەکــەی لە یاودا دەســووتا و دەیڕاواند و لێنا، شــەوی دواتر و ســبەی ئەو شــەوەش چووە لای خانەخوێکــەی و داخوازەکــەی دووپات کردەوە. بــەڵام حەمە خۆی لە هێنانــی دوکتــور دەبوارد، لێنا بە قەڵســی پێی گوت کــە تۆفیق ئاگادار دەکاتــەوە. ئــەو قســەیە بێکەڵک نەبــوو، بەڵام تۆفیق پاش ســێ ڕۆژ گەیشتە لایان. مینا لە تا و یاودا دەسووتا و بێخوست کەوتبوو. دواجار تۆفیق ناونیشــانی دوکتورێکی دایە و پارەی تاکسییەکەشی پێدا. بەڵام حەقدەستی دوکتۆرەکەی پێ نەدا و گوتی: «بە دوکتورەکە بڵێ لە لایەن منەوە هاتووی».

بەســەرنجدان بــە ئەزموونەکــەی تارانی، لێنا نیگــەران بوو. دوکتور منداڵەکەی پشکنی و گوتی: «ئەم منداڵە ستڵەجەم(زاتوجەم) بووە بۆچی

وا درەنــگ هێناوتانــە؟» لێنا وەڵامی نەدایــەوە و زبانی گۆی نەدەکرد، تەنانەت نەیوێرا بە دوکتورەکە بڵێت کە پارەی کڕینی دەرمانەکانیشــی نییە.

لێنــا بە منداڵەکەیەوە گەڕایەوە بۆ ماڵەوە. بەڵام ٢٠ کاتژمێری خایاند هەتــا تۆفیــق هاتەوە و چــوو دەرمانەکانی بۆ کڕی. لێنا لــەو ماوەیەدا ڕۆحی بەبەرەوە نەمابوو و ئازاری دەکێشا. ١٠ ڕۆژی خایاند هەتا مینا گیانێکی بەبەردا بێتەوە. کز و لاواز ببوو و ســەرلەنوێ پێویســت بوو بکەوێتەوە ســەر پێی خۆی. بەڵام لە مەرگ ڕزگار بوو. لێناش شەکەت و مانــدوو و لــە باری ڕۆحییەوە ئازارێکی زۆری کێشــابوو. لە هەموو کەس و هەموو شــتێک قەڵس و توورە بوو، بەڵام لەو ڕووەوە کە هیچ دەسەڵاتێکی نەبوو، بێدەنگ بوو.

پــاش ماوەیــەک، حەمــە داوای لــە لێنا کــرد لەگەڵی دابنیشــێت. لێنا دانیشــت. حەمە ڕووی تێکرد و گوتــی: «تۆ دەبێ هەرچی زووترە لەم ماڵە بڕۆیت». (لێنا لە دڵی خۆیدا دەیگوت پێناچێت بەڕاستی بێت!)

لێنــا: «هەتــا نەزانم بۆ کوێ دەچم، لەم ماڵە ناڕۆم. ناکا دەتهەوێ من و ئەم منداڵانە لە کۆڵان بەڕەڵا کەیت. هەر باسیشی مەکە.»

حەمــە: « ژنەکەم پێی وایە تــۆ ژنی دووهەمی منی و ئەم منداڵانەش هی منن.»

لێرەدابــوو کە لێنا لە هــۆکاری هەڵسوکەوتی ئەو ژنانە لەگەڵ خۆی تێگەیی! دەرکی دەکردن. بەڵام بە هیچ شێوەیەک بەتەما نەبوو لەو ماڵە بڕوات و هەربۆیەش بە حەمەسووری گوت: «تۆ دەبێ هەم بە ژنەکەت بڵێیــت و هەم بۆ هاوڕێ کوردەکانمــان ئەم بابەتە ڕوون بکەیتەوە. من کاتێک لەم ماڵە دەڕۆم کە بزانم بۆ کوێ دەچم». سبەی ئەو ڕۆژە، دوو کەسی کورد هاتن بەدوای لێنادا و ئەویش بە ترس و لەرزەوە سواری ماشینەکە بوو، چونکە ئەو دوو کەسەی نەدەناسی.

■ کۆشکی وەیشوومە و نەهات

ماشــینەکە لە شــار وەدەرکەوت و لە نێوەڕاســتی بیاباندا، لەبەردەم بینایەکی گەورەدا ڕایگرت. لێنا پرسیاری کرد ئێرە کوێیە. بەڵام، وەکوو هەمیشــە وەڵامی وەرنەگرتەوە. لە ڕاستیدا، ئەو بینایە کۆشکێک بوو لە بیاباندا وسەرلەبەری نەهامەتیی لێ دەباری. جگە لەو کۆشکە، هەتا چاو هەتــەری دەکــرد، هیچی دیکە دیار نەبوو. لــە مۆتەکە دەچوو، گەرمای تاقەتپڕووکێن، لم و بیستنی نارەناری بای بیابان...

دەرکەی ئەو کۆشکە گەورەیە کرایەوە. نێو کۆشکەکە، فێنک و تاریک بــوو. دیاربوو کە ماوەیەکی زۆرە دەرکەکەی داخراوە و هەوای تازەی تێنەچــووە. بێدەنگییەکی وەها بەســەریدا زاڵ بوو کە مرۆڤ هەســتی بە نیگەرانی و دڵەڕاوکێ دەکرد. منداڵەکان بە دایکیانەوە نووســابوون. دەنگــی پێیان لە کۆشــکەکەدا دەنگی دەدایــەوە و زایەڵەی پەیدا دەکرد. لە بەرانبەریاندا، حەوشــێکی چوارگۆشە دیاربوو کە کانییەکی ناقۆڵای تێــدا بــوو. گژوگیای وشــک لە نێــوان بەردەڕێژەکان ڕوابــوو و بنەی وشــکهەڵاتوو و بێفەڕ لەهەموو لایەکەوە سەری هەڵدابوو. میعماریی کۆشــکەکە شــێوازی ڕۆژهەڵاتییانــەی هەبــوو، دیارە لە ســەردەمانی ڕابردوودا، وەکوو شوێنێکی دڵگر کەڵکی لێ وەرگیراوە.

لەژێر تاقەکان و لە پشــت هەر ئەســتوونێک درگایەک هەبوو. لە هەر لایەکەوە، هەشــت درگا هەبوو، بەوپێیە، بە گشــتی لە نهۆمی خوارەوە ٣٢ درگای لــێ بوو و بەو ڕادەیەش لە نهۆمی یەکەم. درگاکانی نهۆمی دووهــەم داخرابــوون و ئەوە هەموو ئەو شــتانە بوو کە لەو کۆشــکە مابووەوە کە ســەردەمانێک شــوێنی ژیانی شــازادەیەک بووە بە ژن و بنەماڵە و خزمەتکارەکانییەوە.

لێنــا و منداڵەکانیان بردە نهۆمی یەکەم و لەوێ، دەرکەی ژوورێکیان کــردەوە. ژوورێکی بچوک بــوو و تەنیا پەنجەرەیەکی بچووکی هەبوو. لــە ژوورەکەدا دوو دۆشــەکی ڕۆژهەڵاتی، مەلافــە، دوو دەوری، دوو پەرداخ، دوو کەوچک، چەقۆیەک و گۆزەڵەیەکی ئاوی لێ بوو، چرایەکی

نەوتی بۆ چێشــت لێنان، تیانەیەکی بچووک و تەشتێک. بەڕەیەکی کۆن و پرتووکاویش لەســەر ئەردی ژوورەکە کە لە خاکەسوورەی کوتراو بوو ڕاخرابوو.

یەکێک لە ڕێنماکان بە لینای گوت: «لە کۆتایی داڵانەکە، ئاودەســت و ئاوی لێیە». پاشــان گوتی: «کارەبا نییە. بەڵام بەوحاڵەشــەوە، تەنانەت نابێ مۆمیش داگیرسێنن». (وەک بڵێی لینا مۆمی لەگەڵ خۆی هێنابێت). لــە ئامۆژگارییەکانــی بــەردەوام بــوو: «دەبــێ بێدەنگی ڕاگــرن و بۆ نووستنیش لە ژوورەکەدا بمێننەوە. کەس نابێ بزانێ ئێوە لێرەن».

لینا پرســیاری کرد: «بۆ کەســیش لێرەوە تێدەپەڕێت؟ ئەوەی بەدی دەکرێــت، کــەس لەم دەوروبەرە نییە. ئەگەر تــۆ منداڵت هەبێ، لە کوێ بینیوتە منداڵێک ٢٤ کاتژمێر بێدەنگ بێت؟»

ڕێنماکــە وەڵامی دایەوە کە بەڵێ، خەڵکانێک بێرەدا تێدەپەڕن. پیاوێک بوو کە زۆر ڕاشکاوانە قسەی دەکرد و گوتی ئەو کۆشکە هی کوردێکە و هەربۆیــەش نابێ تووشــی گێچەڵی بکەین. بەهەرحــاڵ، ڕێنماکان لە بەجێهێشتنی ئەو شوێنە بەپەلە بوون. لینا و منداڵەکانی دەبوو تا کەی لەو کۆشکەدا بمێننەوە؟ چوار حەوتوو یان چل ساڵ؟!

لە مــاوەی حەوتوویەکدا، دووجــار، پیاوێک دەهــات و خواردەمەنی بــۆ دەهێنان، ڕێک وەک ئاژەڵگەلێک کە لە قەفەســدا ڕاگیرابن. پیاوێکی نەناســراو، لــە پلیکانــەکان ســەردەکەوت، خواردەمەنییەکانی لەســەر زەوییەکــە دادەنــا، قاپــە شــوردراوەکانی کــۆ دەکردەوە و بــە گوتنی «عەلەیکەســەلام»ێک بەجێــی دەهێشــتن و دەڕۆشــت. وەڵامــی هیــچ پرسیارێکی لینای نەدەدایەوە و تەنانەت بزەیەکیشی بەڕووی منداڵەکاندا نەدەهاتــێ و بە کورتی: ئەو ئەمــری ئاغاکەی جێبەجێ دەکرد و زمانی نەدەگەڕا.

■ منداڵە بچووکەکان لە قەفەسدا

منداڵــەکان بــە قەتیــس بوونی خۆیانــەوە ئازاریان دەکێشــا. وەکوو هەمــوو منداڵەکانی دیکە، ئەوانیش پێویســتیان بە ڕاکردن، یاری کردن و تەنانــەت هات‌وهاوار بوو، بەو ڕادەیەش پێویســتیان بە خواردەمەنی بوو بۆ ئەوەی گەشە بکەن. چیدیکە ئەو خواردەمەنییەی بۆیان دەهێنان پێیــان نەدەخــورا. بە پێداگــری و پاڕانەوەوە لێنا توانــی ڕازییان بکات هەندێ بیسکویتیان بۆ بێنن بۆ ئەوەی منداڵەکانی پێ تێر بکات. ڕۆژانە، لێنا منداڵەکانی ناچار دەکرد بەڕێدا بڕۆن. خۆیشــی لەگەڵیان هەنگاوی هەڵدەگــرت و بۆ ئەوەی پێــش بە ڕاکردنیان بگرێت و نەهێڵێت زایەڵەی دەنگی پێیان لە کۆشکەکەدا دەنگ بداتەوە، دەستی دەگرتن.

بــەم شــێوەیە، هەتا بەتەواوی شــەکەت دەبوون، لێنــا منداڵەکانی لە نهۆمــی یەکەم و خــوارەوە دەگێڕا. دواتر تەشــتەکەی پڕ دەکرد لە ئاو بــۆ ئەوەی منداڵەکان یاری تێدا بکــەن، بەڵام هاوکات زاری دەگرتن بۆ ئــەوەی پێش بە زریق و هۆڕیان بگرێت. ئەو لەو ڕێگەوە، لە ڕاســتیدا، ژیانی ڕزگار دەکردن و هاوکات لە شادییەکانی ژیان بێبەشی دەکردن. لەگــەڵ ئاوابوونــی خــۆر دەنووســتن. بەڵام لێنــا خەوی لــێ دەزڕا و منداڵەکانیش زۆربەی شــەوەکان خەوی ناخۆشیان دەبینی. لەو کۆشکە کەم هەوایەدا، هەر دەنگێک، وەکوو سنجی چینی زایەڵەی لە کۆشکەکەدا بڵاو دەبووەوە و دەبووە هۆی دڵەڕاوکێ.

یەکــەم شــەو، لێنــا هەوڵــی دا پەنجــەرەی ژوورەکــە بکاتــەوە بــۆ ئــەوەی هــەوای ژوورەکە تازە بێتــەوە، بەڵام پەنجەرەکــە قفڵ کرابوو و نەدەکرایــەوە. هەربۆیــەش دەرکەکەی بە کراوەیی هێشــتەوە. بەڵام کردنــەوەی دەرکەکــەش کێشــەکەی چارەســەر نەدەکــرد. شــنەبا بە هاژەهــاژ بە نێو لق‌وپۆپی درەختە کورتەباڵا لە گەشــە کەوتووەکان و هەروەها بە کون و کەلەبەری دیوار و دارەڕا کۆن و ڕزاوەکاندا دەگەڕا و لوولــی دەخــوارد و گەلێک خەیــاڵ و فانتازیای دەخولقانــد. لێنا پێی وابوو کەســێک بە ئاســپایی دەرکەی کۆشکەکە دەکاتەوە، بە پێی پەتی

و لەسەر پەنجە دەڕوات، یان سیخەی هەناسەی کەسێک، یان ئاژەڵێکی گۆشـتخۆر و یان خوشـینی مارێک دەبیسـێت. تەنانەت بیری لە هاتنی دز و پیاوکوژەکانیش دەکردەوە. ئەو شـەوانێکی پڕ لە جندۆکە و شتی وای بە خەیاڵدا دەهات و هەربۆیەش، هەراسان لە جێی خۆی هەڵدەستا و سـەیری ژوورەکان، حـەوش و پلیکانەکانی دەکـرد و دواتر درگای ژوورەکەی دادەخسـت. هێنـدەی پێنەدەچوو گەرما بڕسـتی دەبڕی و عارەقەی پێدەردەدا و هەربۆیەش، سـەرلەنوێ دەرکەکەی دەکردەوە. هێشتا چاوی نەچووبووە خەو، هەڵدەستایەوە و دادەنیشت.

ئەگەر یەکێک لە منداڵەکان، لەسەر نوێنەکەی تلی بدایە و لە لینا دوور بکەوتایەتەوە، لینا بەهۆی خەیاڵاتی خۆیەوە دەشـڵەژا و لەو تاریکییەدا بەدوایـدا دەگەڕا. ئەو پیـاوەی خواردەمەنی بۆ دەهێنان، لەگەڵ داهاتنی تاریکیی شـەو دەهات. سەرەتا، لینا بەو هیوایەی لەگەڵ خۆی دەیانبات بۆ شـوێنێک کە خڵکی دیکەشـی لێ بێت، بە پیرییەوە دەچوو. دواتر کە دواهیواشـی بەو پیاوە بڕا، لەگەڵ نزیک بوونەوە لە ئان وسـاتی هاتنی ئەو پیاوە، منداڵەکانی دەبردە ژوورەکە و دەرکەی لەسەر دادەخستن و خۆیشـی لەسەر پلیکانەکان، بە تاکە چەکی بەردەستی، واتە چەقۆکەی، چاوەڕێـی غەنیمـی دەکرد بۆ ئەوەی ئەگەر پێویسـتی کـرد، بیکوژێت. پیاوەکە دەهات و خواردەمەنییەکەی بۆ دەهێنان، سـەلام و عەلەیکێکی دەکرد، خواردەمەنییەکەی دادەنا و بە گوتنی عەلەیکەسـەلامێک، بەجێی دەهێشتن و دەڕۆشت و ئەوەش ببووە نەریتێک بۆیان.

بەهـەر نرخێـک بووبێت، لینـا دەبوو بەرگـە بگرێت. لـە دڵی خۆیدا دەیگوت: «بەرگە نەگرتن، بە مانای خەیانەت کردنە».

■ بەغا و تاران

لەوکاتەدا کە لینا بە مانگان لە بەغا چاوەڕوانی وەرگرتنی پاسپۆرتی سـاختە بـۆ سـەفەری ئۆرووپا بوو، شـاری بەغـا چۆن بـوو و ئەو بەغـای چـۆن بینی؟ لینـا هیچکام لـە جوانییەکانی شـاری بەغا، کە بە

شــاری هارونولڕەشــید، شــەهرزاد و ســـەندبادی دەریاپێــو ناوبانگی دەرکردبوو، نابینێت. چەنکە ئەو لەو شارەدا نەدەژیا، بەڵکوو خۆی تێدا شــاردبووەوە. لە ڕاستیدا، ئەوەی لەو شــارە بەچاوی خۆی بینیبووی، بریتی بوو لەو دیمەنانەی لە شووشــەی ئــەو ئۆتۆمبیلانەوە بینیبووی کە لە حەشــارگەیەکەوە بەرەو حەشــارگەیەکی دیکــە دەیانگوێزایەوە. هەربۆیەش، هیچی سەبارەت بە چۆنیەتی و شێوازی ژیانی خەڵکی ئەو شارە نەدەزانی.

لەوکاتــەدا، ئەو لە گەڵ منداڵەکانی بەتەنێ مابووەوە و چارەنووســی کەوتبووە دەســت کەســانێک کە نەیدەناســین و مافی بڕیاردان لەسەر چارەنووســی، بەدەســتی خۆی نەبوو. لینا بیری لە تــاران دەکردەوە، لەوێ هەرگیز ئاوا هەســتی بە تەنیایی نەکردبوو. بەرانبەر بەو شارەی کە تێیدا، هەژاری و ســامانداری بەتەنشت یەکەوە بوون و دیکتاتۆریی شــا ناچاری کردبــوو بەجێی بهێڵێت، هەســتێکی نۆســتالژیکی هەبوو. لینا هەســتی دەکرد کە ژیان لە تاران شــتێکی دیکە بوو. بەلای لیناوە، بەغا، شــارێکی بێڕواڵەت بوو، شارێکی نەهات و تەژی لە دیاردەگەلی سیحراویی وەیشوومە.

بــە ژیــان لەو «کۆشــکە نەهاتەدا»، لینــا زمانی دەگیــرا و تور ببوو و ماوەیەکــی دوور و درێژ ئەو کەمایەســییەی لەگــەڵ مایەوە. قەتیس مانی درێژخایەن لەو کۆشــکەدا، هەتاهەتایی دەهاتە پێش چاوی. کاتێک ئەو کۆشــکەی بەجێهێشــت و لە ئۆتۆمبیلێک بە شووشەی داکشاوەوە دانیشــتبوو، وەک ئەوە وابوو لە هەســارەیەکی دیکــەوە هاتبێت. پڕ بە ناخی هەوای فێنکی شەوی هەڵدەمژی و هەستی بە کەیفخۆشی دەکرد. سەرەڕای ئەوەی لەهەرچەشنە ئازادییەک بێبەش بوو، هەستی بە ئازادی دەکرد. لینا و منداڵەکانی، دواجار، کۆشکی ئەو شازادە کۆچکردووەیان بەجێدەهێشــت کە بۆیان ببووە زیندانێکــی جندۆکەلێدراو. منداڵەکانیش هەســتیان بەوە کردبوو. دەیانتوانی بەدڵی خۆیان جموجوڵ بکەن و بە دەنگی بەرز قسە بکەن. حەپەساو و سەرسوڕماو سەیری شەپۆلەکانی

ئاوی دیجلەیان دەکرد، ســەیری بریقوباقی پاپۆڕە گەشــتیارییەکان و ڕەنگدانــەوەی لە ئاوی ڕووبارەکەیان دەکــرد. چاوەکانی مینا تریفەیان لێ دەباری، داوێنی لینای ڕادەکێشــا و بە هێمنی و سەرســووڕمانەوە، پەنجــەی بــۆ پاپــۆڕە ڕەنگاوڕەنگەکان ڕادەکێشــا و دەیگــوت: «دایکە ســەیرکە، ســەیرکە!» هیواش بــە چاولێکەری لە خوشــکە گەورەکەی، دەستە بچکۆلەکانی بۆ هەمان ئاراستە ڕادەکێشا.. لینا چێژی لە شادمانی کچەکانی وەردەگرت. کیژۆڵەگەلێک کە ماوەیەکی زۆر بوو بێدەنگییەکی نائاسایی بەسەریاندا سەپابوو.

بینینی کۆڵانەکانی بەغدا ببوە هۆی بووژانەوەی هەموو ئەو هەستگەلە لە لینادا. گوێی لە قســە و باســی خەڵک ڕادەگرت، بۆنەکانی هەڵدەمژی و دەنگەکانی دەبیســت. هەموو ئەمانە بۆی نامۆ بوون. ئەو بە شارێکی بەرین و بێ ڕۆحدا تێدەپەڕی. لە کۆڵانەکاندا، ســەیری ژنەکانی دەکرد کە دەســت لە دەســتی منداڵەکانیاندا پیاســەیان دەکــرد. حەزی دەکرد یەکێــک بێت لــەوان و لەنێو ئاپۆرای حەشــیمەتەکەدا بــزر بێت. بەڵام، دەنگێک لە دەروونــەوە ڕایدەگرت و وەبیری دەهێنایەوە کە: «خۆڕاگر بــە، ڕەنگــە خەســارگەلێکی گەورەتــری ڕۆحیــت بەرکەوێــت کە بۆت قەرەبوو نەبێتەوە.»

ڕاســتییەکەی ئەوەیە کــە بەغدا، بووە هۆی ســڕینەوەی جوانییەکانی ڕۆژهەڵات لە زەینی لینادا.

■ قورعان و ژن

لە باری منداڵەوە، لینا دوو کچی ببوو. لەم وڵاتانەدا، بەلای پیاوانەوە، قــەدر و ڕێــزی ئەو ژنانەی کچیــان دەبێ بارتەقای ئــەو ژنانە نییە کە کوڕیــان دەبــێ. لینا لە هەر شــوێنێک بــۆی بلوایە، ئــەو بابەتەی باس دەکرد و زۆربەی جارەکانیش لەوبارەوە لەگەڵ پیاوەکان قسەی دەکرد. چونکە ئەو ڕێژە کەمەش لە ژنان کە ئەو لە ژیانی نهێنی خۆیدا لەگەڵیان ڕووبەڕوو دەبوو، ژنانێک بوون کە دیلی چێشتخانەکان بوون و ئەرکی

ڕاگرتنــی منداڵیــان لە ئەســتۆ بوو. شــەوانیش کە لــە کار دەبوونەوە، ئەوەندە ماندوو بوون کە لینا دڵی نەدەهات بەو پرســیارانە زامەکانیان بکولێنێتــەوە. جگە لەوەش، پێدەچوو ئەو پرسـیارانە بـۆ ئەوان بێمانا و نەگونجاویــش بوایــە. زۆربــەی ئــەو پیاوانەی کە لینا ســەبارەت بە دۆخی ژنان لە کۆمەڵگەی وڵاتەکەیان قسەی لەگەڵ دەکردن، کەسانێک بوون کە پەیوەســت بە بزووتنەوەی ئۆپۆزیســیۆنی وڵاتەکەیان بوون، بزووتنەوەگەلێک کە لە سیاسەتی خۆیاندا لەسەر بەرابەریی ژن و پیاو پێداگرییان دەکرد. ئەم پیاوانە بە گەرمی و ئۆگرییەوە باسی ئەو ژنانەیان دەکرد کە لە خەباتدا بەشــدار بوون و ســەبارەت بە ژنەکان، خۆیان بە ئازادیخواز (پێویســتە دان بەوەدا بنێین کە بە تایبەت سەبارەت بە لینا) نیشان دەدا. بەڵام کاتێک هاوسەرەکانیان، خوشکەکانیان، کچەکانیان و ژنانی دیکەی بنەماڵەکەی خۆیان بیانویســتایە لە ڕێپێوانێکدا بەشــداری بکــەن و یــان پەیوەســت بە خەباتی سیاســی بــن، پیاوەکانــی بنەماڵە بەرهەڵســتیان دەبوونــەوە. دیارە ئەوەش تەنیا لــەو ڕووەوە نەبوو کە دەترســان ژیانی ئەو ژنانە بکەوێتە مەترســییەوە، بەڵکــوو هۆکارێکی دیکەشــی ئەوە بوو کە پیاوەکان بەگشــتی بڕوایان بــەوە بوو کە ئەوە شوێنی ژنان نییە.

ســەرەڕای ئــەوەش، ئــەو بابەتــە هەرگیز ڕێگــر نەبوو لــەوەی کە بزووتنەوەکان، لە کاتی پێویســتدا، کەڵک لە ژنــان وەرنەگرن، تەنانەت ئەگەر تەنیا لەبەر ئەوەش بووبێت کە ژنان بە چارشــێو و جلوبەرگی ژنانەوە دەیانتوانی لە شوێنی وا تێپەڕن کە پیاوەکان نەیاندەتوانی. لینا جیاوازیــی هەڵسوکەوتی پیاوەکان لەگەڵ ئــەو ژنانەی کوڕیان دەبوو (هەڵسوکەوتی هاوســەرەکانیان لەگەڵ ژنەکانیان بەڕێز و سەرەنجەوە بــوو) و ئــەو ژنانەی کــە کچیــان دەبــوو (هاوســەرەکانیان بەرانبەر بــە ئــەم ژنانــە کەمتەرخەم و خەمســارد بون)ی بە چــاوی پیاوەکاندا دەدایــەوە. دیارە حاڵەتــی دەگمەنیش هەبوو. ئەمە لــە خۆیدا، هۆکاری پشتڕاســتکردنەوەی ئەم پێوەرە گشتی و باوە بوو. بە بۆچوونی لینا،

لەوکاتــەدا، عەبدولڕەحمــان لــەو بــارەوە یەکێک لە مرۆڤــە دەگمەن و هەڵکەوتەکان بوو، بەڵام، بۆ ڕێز گرتن لە پیاوەکانی دیکە، داوای لە لێنا دەکــرد کــە وەکوو ژنێکی گوێڕایەڵ و خاکەڕا، واتە ژنێکی موســوڵمان هەڵسوکەوت بکات، بەڵام ئەو پیاوانەی کە لێنا دەیناســین، هەموویان، ئەو بۆچوونە دۆگمانەیان ڕەت دەکردەوە کە لە ئایەتە جۆراوجۆرەکانی قورعانــدا ســەبارەت بە پێگەی خوارەوەی ژنان بە نیســبەت پیاوانەوە هاتبوو. لێنا کاتێک ســەری ئەو باســەی لەگەڵ دەکردنەوە، چاوەڕوان بوو کە ئەوان ڕاشــکاوانە دژایەتی خۆیــان لەگەڵ ئەم ڕوانگە قورعانیە ســەبارەت بە ژن دەرببــڕن. بەڵام، ئەوان هەمیشــە وەڵامیان دەدایەوە کــە کۆمەڵگــەی ئــەوان، کۆمەڵگەیەکــی زۆر دواکەوتووە و هێشــتا لە کۆمەڵگەیەکــی ئەوتــۆدا ناکرێت چاوەڕوانــی بەرابەری نێــوان پیاو و ژنت هەبێ. پێدەچوو ئەوان ڕاســت بکەن. بەڵام، ئەم بابەتە ڕێگر نەبوو لــەوەی لێنا سەرزەنشــتیان نەکات و پرســیاریان لێ نــەکات کە بۆچی یەکــەم هەنــگاوەکان لــە بنەماڵەکانی خۆیانــەوە هەڵناگــرن و دەیگوت کــە ئاڵوگۆڕە گەورەکان هەمیشــە لــە کردەوە بچووکەکانەوە دەســت پێدەکــەن. ڕاســتییەکەی ئەوە بوو کــە ئەوان لــە دەرئەنجامی چەندین ســەدە کاریگــەری وەرگرتن لــە قورعــان و کارکردی ڕۆژانــە لەگەڵ نەریتە دینییەکان، شکڵیان گرتبوو، نە دەیانتوانی و نە بۆیان دەکرا لەو قاڵب و شــکڵە خۆیان دەرباز کەن، قاڵبێک کە ئەوانی بەسەر ژناندا زاڵ دەکرد و بەهێزی دەکردن و هەربۆیەش، پیاوەتی و هەستی باڵادەستیی ئــەوان بەردەوام دەبوو، ســەرەڕای ئــەوەش، لە دەیــەی ١٩٥٠دا، ئەم قاڵبــەش درزی هەڵگــرت و بە ئاڵوگۆڕ لە ئاســتی جیهانــدا و لە وڵاتی شــوێنی نیشــتەجێ بوونی لێنا، ڕێژەیەکی زۆر لە ئایەتەکان، بەتایبەتی ئایەتەکانــی تایبەت بە هاوســەرگیری، فرەژنی، میــرات، تەڵاق و مافی سەرپەرشــتیی کردنی یاســایی ژنان لە منداڵەکانیان، ئیتر ســوا بوو و بە مێژوو ســپێردرابوون. شارنشــینی، تا ڕادەیەک ئاڵوگۆڕی بەســەر کۆمەڵگــەدا هێنابوو. بەڵام بردنە ژێر پرســیاری ئەم بابەتە، پێویســتی

بــە قوربانــی دان و شــەهید دان بوو کە ئــەوەش کارێکی ســانا نییە، چونکە، باس، باســی لەدەست دانی دەســەڵاتی پیاوانە بەسەر ژناندایە. بیرۆکەی باڵادەســتیی پیاو، ئێستاشی لەگەڵدا بێ، بەسەر ڕای گشتییدا زاڵە و ســەرجەم پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکانی خستۆتە ژێر کاریگەریی خۆیەوە.

لەم بوارەدا، قورعان بە تەواویی ڕاشــکاوە و بچووکترین دژایەتی و تەنانەت ڕەخنە لەوبارەوە، ژانەسەر و گرفتی زۆری بەدواوە دەبێ.

لە سوورەی نیسا، بەشی ٤، ئایەتی ٣٨دا، باڵادەستی پیاو بەسەر ژندا پشتڕاست کراوەتەوە و مافی ئەوە بە پیاو دەدات کە لە ئەگەری ملکەچ نەبوون یان یاخی بوونی ژندا، تەمبێی بکات و تەنانەت لێیشی بدات.

لە ئایەتی ٢٢٣، ســورەی بەقەرە، بە پیاو گوتراوە کە ژنەکەی بۆ ئەو وەکــوو مەزرایەکــە کە بۆ کێڵان دەبــێ و ئەو لە هەر شــوێنێکەوە کە بەکەیفی بێت، دەتوانێت بیکێڵێت.

لە هەمان سوورەی بەقەرە، ئایەی ٢٨٢دا، سەبارەت بە شاهێدی دان لە دادگا، گوتراوە کە لە ئەگەری نەبوونی شاهێدێکی پیاودا، لەبری ئەو دوو شاهێدی ژن دەتوانن شاهێدی بدەن. چونکە ژنان کەمتر لە پیاوان متمانەیان پێدەکرێت.

وەک بلێــی، ژن هەرگیز ناگاتە تەمەنی خۆناســین، هەربۆیە، تەنانەت کاتێــک بێوەژن دەکەوێت، دەرەقەت سەرپەرەشــتیی کردنی منداڵەکانی خــۆی نایــەت. ژن، ئەگەر باوکی منداڵەکان ئیزنی بــدات، تەنیا دەتوانێ ئــاگای لە منداڵەکانــی بێت. جگەلەوەش، پیــاو دەتوانێت یەکلایەنە و بە کەیفی خۆی، ژنەکەی تەڵاق بدات (هەندێجار، تەنیا شــاهێدیی پیاوێک بۆ پاســاو هێنانەوەی کردەوەیەکی ئەوتۆ پێویســتە، بەڵام ئەم کارەش هەمیشــە پێویســت نییە) بــەڵام ژن مافێکی ئــاوای نییــە. ئەگەر ژنێک داوای تەڵاق بکات، ســەلماندنی هــۆکاری داخوازەکەی، ئەوەندە قورس و دژوارە کــە زۆرجــار، لــە کۆکردنەوەی هەموو ئەو هــۆ و هۆکارانە دەمێنێتەوە، ئەو تەنیا کاتێک دەتوانێت ئازادیی خۆی بەدەســت بهێنێت،

کـه‌ ئه‌و شـیربابییه‌ی هاوسـه‌ره‌که‌ی له‌ کاتی هاوسـه‌رگیرییه‌که‌دا بۆی داناوه‌، بۆ هاوسه‌ره‌که‌ی بگێڕێته‌وه‌، و خۆی «بکڕێته‌وه‌».

بـه‌ پێـی ئایه‌تێکی دیکه‌، لـه‌و ڕووه‌وه‌ که‌ ژن له‌ بـاری ئه‌خلاقییه‌وه‌، لاوازه‌، باشـتر وایه‌ هه‌میشه‌ له‌ژێر سه‌رپه‌ره‌شتیی یه‌کێک له‌ پیاوه‌کانی بنه‌ماڵه‌ (باوک، برا،...)دا بێت و بۆ ژنێکی به‌ڕێز، شایسته‌ نییه‌ که‌ ته‌نانه‌ت بـه‌ بوونی منداڵه‌کانیشـی به‌ته‌نـێ بێت. دواجار بـه‌ پێچه‌وانه‌ی پیاوان، ژنێکـی موسـوڵمان ناتوانێـت له‌گـه‌ڵ پیاوێکی ناموسـوڵمان زه‌ماوه‌ند بـکات. کۆمه‌ڵگه‌، کۆمه‌ڵگه‌یه‌کی باوک سـالاره‌ و زه‌ماوه‌نـده‌کان، له‌ناو خۆیاندایـه‌. هه‌ربۆیـه‌ش، ئه‌و منداڵانـه‌ی که‌ له‌ ژنان له‌دایـک ده‌بن، به‌ شـێوه‌ی ئۆتۆماتیک سـه‌ر به‌ خێڵی باوکه‌که‌یانن و ده‌بێ دینی باوکیان هه‌ڵگرنه‌وه‌.

■ هه‌ڵسوکه‌وتی هاوشانی پیاوان له‌گه‌ڵ لینا

له‌م ناوچانه‌، میواندۆستی، خۆی شێوازێکه‌ له‌ ژیان. خه‌ڵک حه‌زیان له‌ میوانداری و هه‌روه‌ها میوان بوونه‌. ئه‌م بابه‌ته‌، وه‌کوو سـه‌رنجدان به‌ خه‌ڵکی دیکه‌ و برسی ڕانه‌گرتنی موسافیره‌کان، نه‌ریتێکی شایسته‌یه‌.

له‌ ماوه‌ی ئه‌و ساڵانه‌دا که‌ لینا له‌ ڕۆژهه‌ڵات ده‌ژیا، زۆرجار بانگێشتی نانـی نیوه‌ڕۆ و ئێواره‌ ده‌کرا. کاتێک ده‌چـووه‌ ماڵی خانه‌خوێ، هه‌موو شتێک ئاماده‌ کرابوو. دیاره‌ له‌م کاتانه‌دا، به‌ ده‌گمه‌ن هه‌ڵده‌که‌وت که‌ ئه‌و تاکـه‌ میوانی ئه‌و بنه‌ماڵه‌ بێت. پیاوی ماڵه‌که‌، له‌گه‌ڵ میوانه‌ پیاوه‌کان له‌ ژووری میوان داده‌نیشـتن و چاوه‌ڕێیان ده‌کرد که‌ ژنه‌کان، خواردنه‌وه‌ و شه‌وچه‌ره‌یان بۆ بێنن. پیاوه‌کان له‌ ژووری میوان ده‌که‌وتنه‌ گفتوگۆ و باس و ژنه‌کانیش له‌ چێشتخانه‌ سه‌رقاڵی چێشت لێنان ده‌بوون. پاشان، کاتـی خواردنی نانی نیوه‌ڕۆ یان شـه‌و، ژنه‌کان چێشـته‌کانیان ده‌هێنا و له‌سـه‌ر سـفره‌ یان مێز دایان ده‌نا و پیاوه‌کانیـش ده‌یانخوارد. پاش نـان خواردن، ژنـه‌کان ده‌هاتنه‌ ژووری میوان و له‌گـه‌ڵ کۆکردنه‌وه‌ی قاپه‌کان، خوارده‌مه‌نییه‌کانی دیکه‌یان ده‌هێنا. ژنه‌کان، له‌گه‌ڵ منداڵه‌کان له‌

چێشتخانە نانیان دەخوارد. هەندێجار، منداڵەکان دەیانتوانی بە مەرجی گوێڕایەڵی و بێدەنگ بوون، لە تەنشت باوک یان برا گەورەیانەوە لەگەڵ میوانە پیاوەکان دانیشن.

لەم کاتانەدا، لێنا لەگەڵ پیاوەکان نانی دەخوارد. خودی لێناش دەیزانی بوونی ئەو لە ژووری پیاوان دەگمەن و نائاسـاییە و دەشـیزانی بۆچی وا لەگەڵ ئەو دەجووڵێنەوە. لە ڕاسـتیدا، خانەخوێکان دەیانویسـت بەو شێوەیە نیشانی بدەن کە لەگەڵ داب و نەریتی ئورووپاییەکان ئاشنان و باوەڕیان بە بەرابەریی ژن و پیاو هەیە. بەڵام، ئاگایان لەو دووڕوویی و دووفاقییە نەبوو کە لە کردەوەدا بەرانبەر بە ژنەکانی خۆیان دەیاننواند و نەشیاندەزانی کە بەوکارە (وەکوو مۆدێڕنەکان هەڵسوکەوت کردن) بە بێ ئەوەی بیانەوێت و ئاگایان لێ بێت، سووکایەتییان بە لێنا دەکرد.

هەڵبـەت، لە میوانداریی ئەوتۆدا، لە یەکەمین دەرفەتدا کە ئەدەب ڕێی پـێدەدا، لێنـا داوای لێبووردنی لـە پیاوەکان دەکـرد و دەچوو بۆلای ژنەکان لە چێشتخانە و ئەوەندەی بۆی دەڕەخسا، لە چێشتخانە، لەگەڵ ئـەوان نانـی دەخوارد. مەبەسـتی ئەو لـەو کارە ئەوە بـوو کە وێڕای هاوقسەبوون لەگەڵ ژنەکان و تێکەڵ بوون لەگەڵیان، لەو دۆخە قورس و ناتەبایەدا کە داب و نەریت بەسەریدا سەپاندبوون، بەشدار بێت.

■ ماڵۆچکەکەی نەژاد لە بەغا

ڕۆژێکیـان، لێنـا و منداڵەکانیان بردە بـەردەم ماڵێکی بچووک. لەوێ نەژاد و «سلێمان»ی برازای بە پیرییانەوە هاتن. لێنا، نەژادی لە پراگەوە دەناسـی. نەژاد، لەوکاتەدا، خوێندکارێکی گەنج، شاد، چالاک، زیرەک و خۆشـحاڵ لە سـەرکەوتنەکانی خۆی لای ژنان بوو. باڵای مامناوەندی بوو و لاواز دەینواند. نیشـتمانپەروەری و گاڵتە کردنی لە باوکیەوە بۆ بەمیرات مابووەوە.

مانـەوە لـە ماڵـی نـەژاد، هیوابەخش بـوو، چونکە نەژادیـش ژیانی هاوبەشـی پێـک هێنابـوو و دوو منداڵی هەبـوو، لێنا سـاجیدەی ژنی

نەژادی خۆش دەویست. جگەلەوەش، منداڵەکانیان بۆ منداڵەکانی لێنا دەبوونە هاوگەمە و یاری.

بەڵام ساجیدە لە ماڵ نەبوو، لێنا هەواڵی پرسی و لەوکاتەدا بوو کە تێگەیی نەژاد ساجیدە و منداڵەکانی ناردۆتەوە بۆ ماڵی باوکی لە باکوور. ڕێبەرایەتیی حیزب، ماڵی نەژادی بۆ مانەوەی لێنا و منداڵەکانی لەبەرچاو گرتبوو و نەژادیش دەبوو ڕۆڵی مێردی لێنا و باوکی منداڵەکان بگێڕێت. لێنا جارێکی دیکەش خۆی لە بەرانبەر پرۆژەیەکی لەپێشەوە داڕێژراودا بینییەوە، کردەوەیەک کە بە هیچ شێوەیەک بە لایەوە پەسەند نەبوو، بە تایبەت کە بە هۆی ئەوەوە، نەژاد لە ژنەکەی دوور کەوتبووەوە و منداڵەکانیش لە باوکیان دابڕابوون.

نەژاد لە کارخانەیەکی ڕستنی کەنەف کاری دەکرد و کاتژمێر ٨ی بەیانی پاسێک دەهات بەدوایدا. لێنا کاتژمێر ٦ی بەیانی لەخەو هەڵدەستا و نانی بەیانی ئامادە دەکرد. پاش ماوەیەک، نەژاد خەبەری دەبووەوە، پیژامەی لە پێ دەکرد و جگەرەیەکی دەنا بە لێویەوە و بە پاسکیل دەچوو بۆ بازاڕ. بەیانیان، بازاڕ قەرەباڵغتر بوو لە ئێواران و پڕ دەبوو لە پیاوی پیژامە لە پێ، خەواڵوو، زەمیلە بەدەست و سەروقژ ئاڵۆزکاو.

«هاوسەر»ی لێنا، خواردەمەنیی پێویستی ڕۆژانەی لەگەڵ نان و ڕۆژنامە لە بازار دەکڕی و کاتژمێر ٧ی بەیانی دەگەیشتەوە ماڵەوە.

نەژاد کاتژمێرێک کاتی لەبەردەستدا دەما بۆ خۆ ئامادە کردن و ڕۆشتن بۆ سەر کارەکەی. لێرەدا بوو کە ئەوەی لێنا ناوی لێنابوو «سەمای فڕفڕۆکەیی» دەستی پێدەکرد. نەژاد، سووچێکی مێزەکەی چۆڵ دەکرد و هەموو ئەو شتانەی کە بۆ خواردن، جگەرەکێشان، ڕدێن تاشین و خوێندنەوە پێویستی پێی بوو، لەو سووچەی مێزەکە دایدەنان، هاوکات کە ڕۆژنامەی دەخوێندەوە، لەپەستا شرۆڤەی ناوەرۆکەکەی دەکرد. سەبارەت بە کاروباری ڕۆژانە ئەوەی پێویست بوو بە لێنای دەگوت، برازاکەی بانگ دەکرد، لە پشت مێزەکە هەڵدەستا و بەدوای

کارێکـدا دەڕۆشــت، ســەردانی ئاودەســتی دەکرد، هەندێجــار قەڵس دەبــوو، پیژامەکــەی دادەکەند و کراس و شــەڵوارەکەی لــە بەردەکرد، ئــەوەی دایکەندبوو، بەملاولادا فڕێــی دەدا، کتێبێکی دەکردەوە و چەند دێڕێکی لێ دەخوێندەوە و پاشان دەستی دەکرد بە کۆنترۆڵ کردنی ئەو شتانەی کە پێویستیان بە کۆنترۆڵ کردن نەبوو.. تا گەیشتنی پاسەکەی، کە زۆربەی جارەکانیش دەبوو لەبەر دەرکە لەســەری بوەســتێت، بەم شــێوەیە بەردەوام دەبوو، هەندێجار چاوەڕێ کردنی پاسەکە هێندەی دەخایاند کە پاسەکە بە بێ نەژاد ملی ڕێگاکەی دەگرتەبەر و دەڕۆشت. سلێمان بڕوای بەوە هەبوو کە مامی هەرگیز ناگۆڕدرێت. ئەم پرۆسەیە دەبووە هۆی سەرگەرمی و کات ڕابواردنی لینا و منداڵەکانی.

■ میوانانی شەو

نــەژاد کاتژمێــر ٢ی بەیانی لینــای وەخەبەر هێنا و گوتی: «هەســتە «چا»کــە ســازکە، میوانمان هەیە» لینا هەســتا، دڵخــۆش بوو لەوەی ئەوجــارەش وەکوو ژنی ماڵ، پاش دانانی چایەکە، بەجێیان دەهێڵێت و دەخەوێتەوە...بــەڵام نەژاد داوای لێکــرد لەلایان بمێنێتەوە، پێنج پیاو بە جل و بەرگی کوردییەوە دانیشــتبوون، قژەسەریان بە مێزەری کوردی داپۆشیبوو. لەم کاتەی شەودا، ڕۆڵی ژنێک کە قسە ناکات و چاو دەبڕێتە زەوی بە کیفی لینا بوو. بەرانبەر پیاوە نەناســراوەکان دانیشت. کات لە ســێی بەیانی نزیک دەبووەوە و لینا لە دڵی خۆیدا، شــەڕی بە عەرز و ئاســمان دەفرۆشــت. جووڵەیەک کە دەرئەنجامی با و یان دەســتەکان بوو، ناچاری کرد ســەر هەڵبێنێت و ســەیری پیاوەکان بکات. پیاوەکان مێزەرەکانیان هەڵگرتبوو و لەپێش خۆیان لەســەر مێزەکە دایاننابوون. هەندێکیــان قژەســەریان زۆر هاتبووەوە و هەندێکی دیکەیان، ســەری خۆیــان لە بنــەوە تاشــیبوو، ئەوانیش ســەیری لینایان دەکــرد و نیگا قووڵەکانیان، بۆ لینا نامۆ بوو.

لینــا، بــۆ ئەوەی شــڵەژاوییەکەی نەبینــن، چاوی داخســتەوە. ئەوان

دەســتیان بە پێکەنین کرد و لینا دەنگی پێکەنینی یەکێکیانی ناســییەوە. ئەو پیاوە، بە جەســتەیەکی لاواز و سەری تاشراوەوە، نەدەناسرایەوە، بەڵام ڕواڵەتە گەشەکەی دەری‌دەخست کە خودی خۆیەتی.

لینا، دڵگران لەوەیکە زووتر خۆی دەرنەخســتووە، ڕاشــکاوانە چاوی بڕیــە نێوچاوانــی. لینا کە لەو کاتەدا، کراســێکی خەو و ڕۆبێکی کۆن و کورتــی لەبەردابــوو، بەرانبەر ئەو پیاوە ڕێکپۆشــانە بــە جل و بەرگی کوردییەوە وەســتابوو و کاتژمێرێک بــوو ئەو پیاوانە پێیان ڕادەبوارد، نــەک هەر هیچی پــێ نەدەگوترا، بەڵکــوو چاوەکانیشــی دەزوورانەوە «هێندەی نەمابوو لە پڕمەی گریان بدات!». لینا تووڕە و قەڵس بەجێی هێشــتن و پەنــای بردەبەر ژوورەکــەی خۆی و بە هێمنی دەســتی بە گریان کرد، وەک بیەوێ بەو فرمێسکانە هەموو ترسەکان، دڵەڕاوکێکان، ماندوویەتییــەکان و ڕەنــج و ئازارەکانــی ئــەو مانگانــەی دوایی لەبیر بەرێتەوە.

دەرکەی ژوورەکە کرایەوە و بە ئارامی داخرایەوە. لینا، دەســتبەجێ گریانەکەی تەواو کرد و دەم‌وچاوی پاک کردەوە، دڵخۆش بوو لەوەی ژوورەکــە ڕووناکاییەکی کەمی هەبوو (عەبدولڕەحمان حەزی نەدەکرد لینا بگری). عەبدولڕەحمان دەم بە پێکەنین، بە جەستەیەکی لەڕادەبەدەر لاواز، بەڵام تەندروســتەوە بەرانبەر لینا وەســتابوو. لینا لە دڵی خۆیدا دەیگــوت کــە بۆچــی مێردەکــەی ئــاوا لاواز بــووە؟ بە ســەیرکردنی عەبدولڕەحمــان، هەمــوو قەڵســی و تووڕەییەکــەی لینــا ڕەوییەوە. بە پێچەوانــەی عەبدولڕەحمان، لینا کە چەندین مانگ بوو وەکوو دیلێک لە ماڵەوە مابووەوە و جووڵەیەکی ئەوتۆی نەکردبوو، قەڵەو ببوو.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران تووشی نسکۆ ببوو و ڕێژەیەکی زۆر لــە ئەندامەکانــی گیرابــوون و ڕێژەیەکیــش دەستبەســەر ببوون. هەربۆیــەش حیزب پێویســتی بە خوێنی تــازە و خەباتکاری نوێ بوو. عەبدولڕەحمان و هاوڕێکانی، بە مەبەســتی ڕاکێشانی شۆڕشگێڕەکان، سەرتاســەری کوردســتان و شــاخەکانی ئــەو ناوچەیــان ژێروژوور

دەکــرد. ئەم کارە، ئەرکێکــی قورس، تاقەتپڕووکێــن و لەبڕان نەهاتوو بــوو. ڕێپێوان و نەبوونی خواردەمەنی، هێزی بەبەرەوە نەهێشــتبوون. وەرزێرەکان و هەوارنشــینە کوردەکان، ســەرەڕای ئــەوەی بۆخۆیان گیــرۆدەی کەمیی بژیو بوون، هەرچییــان هەبووایە، وەک چای، نان و پەنیــر و هەندێجاریــش برێــک لەوانە زیاتر، بەوپــەڕی دڵئاواییەوە بە شۆڕشگێڕەکانیان دەبەخشی. بەڵام، بە دڵنیاییەوە ئەوە بەشی نەدەکردن. ســەرەڕای ئەوەش، ژیان لە هەوای ئازاددا، ببووە هۆی باشــتر بوونی تەندروستیان.

لینا بە وردی گوێی بۆ ناوەرۆکی قسەکانی عەبدولڕەحمان ڕاگرتبوو. هــاوکات لەوەیکــە بەوزووانــە بەجێــی دەهێڵێتــەوە، تەنــگاو دەبــوو. هاوســەرەکەی هەموو کاتەکانی خۆی بۆ کوردستان تەرخان کردبوو. ئــەو دووانە، بەڵێنیی ئەوینێکی ئەبەدییان بەیەکتر دایەوە. هێشــتا خۆر نەکەوتبــوو کــە عەبدولڕەحمــان و هاوڕێکانــی ماوەیــەک بــوو لەوێ ڕۆشتبوون.

■ تۆفیقی دروسکار

ڕۆژێک تۆفیق لەو کارگەبیناسازییەی کە خۆی سەرپەرشتیی دەکرد، بە تووڕەییــەوە گەڕایەوە بۆلای لینا. لەوکاتــەدا، عەراق لەگەڵ یەکیتی ســۆڤیەتدا، پەیوەندیی بازرگانیی هەبوو و تۆفیقیش وەکوو ئەندازیاری بیناســازی، سەرپەرشــتیاریی دروســتکردنی بینایەکی لە نزیکەی بەغا لەئەســتۆ بــوو کە ئــەو مێعمارانەی نەخشــەکەیان داڕشــتبوو خەڵکی ســۆڤیەت بوون. کاروبــاری بیناســازییەکەی تازە دەســتی پێکردبوو. گەرمــای هاوین لــە بەغا تاقــەت پڕووکێنە. هەربۆیــەش، بەیانیی زوو دەســتیان بەکار دەکرد و لای نیوەڕۆ دەســتیان لەکار دەکێشــایەوە و پاش ئــەوەی هەواکە ڕووی لە فێنکی دەنایەوە ســەرلەنوێ دەســتیان پێدەکردەوە.

تێکنیسیەنەکانی سۆڤییەت پێش کاتژمێر ٦ی بەیانی دەهاتنەسەرکار

و تا نیوەڕۆ کاریان دەکرد و دواتر، کاتژمێر ١٤سەرلەنوێ دەستیان پێدەکردەوە. بە وتەی تۆفیق، سۆڤییەتیەکان بەڕاستی کاریان نەدەگنخاند. کرێکارە عەراقیەکان ڕێک بە پێچەوانەی ئەوان بوون. زۆر درەنگتر لە کرێکارە سۆفییەتیەکان دەهاتنە سەرکار. دەوری کاتژمێر ٩ی بەیانی، تۆفیق کرێکارە عەراقییەکانی دەبینی کە لە بن سێبەری دارخورماکان دانیشتوون و بەدەم جگەرەکێشان، ئاو خواردنەوە و گاڵتە وگەپەوە پشوو دەدەن.

ئەو ڕۆژە، یەکێک لە نوێنەرەکانی کرێکارە عەراقیەکان، لە بەرانبەر سەرکۆنەکانی تۆفیق و بەڕوودادانەوەی تەکوزی و دیسیپلینی کرێکارە سۆڤیەتییەکان، پێی گوتبوو: «لێیانگەڕێ ئەوەندە کار بکەن هەتا گیانیان دەردەچێت». ئەو وتەیە وەکوو هێڵێکی سوور، ببووە هۆی تووڕەیی لەڕادەبەدەری تۆفیق.

تۆفیق کە هێشتا تووڕەییەکەی نەڕەویبووەوە، بە لێنای دەگوت کە ئەم کرێکارانە تەنیا بیر لە پارە دەکەنەوە و ئەوەش کە دەرئەنجامی خەمساردیی سیاسییە، بۆ «پێشەنگەکانی کۆمەڵگە» ی وڵاتەکەی قبووڵ ناکرێت. بەڵام ئەوەیکە تۆفیق لێی تێنەگەیبوو و یان نەیدەزانی، ئەوە بوو کە ئەو مووچەیەی سۆڤیەتییەکان وەریان دەگرت، زۆر زیاتر بوو لەو بڕە مووچە کەمەی کە کرێکارە عەراقیەکان وەریاندەگرت.

■ جەلال تاڵەبانی

لێنا، جێگۆڕکێی بەردەوامی حەشارگەکانی بە خەمساردییەکی تایبەت بە مرۆڤە بێهیواکان، قبووڵ دەکرد. چونکە بەهیچ شێوەیەک پێشبینی نەدەکرا ئەو ژیانە تەریک و دوورەپەرێزەی ئەو کەی کۆتایی دێت. هەربۆیەش دەبوو ملکەچی دیسیپلینە دیاریکراوەکان بێت.

لێنا ناچار کرا لە حەشارگەیەک لەگەڵ ٣ پیاوی گەنج بمێنێتەوە. یەکێکیان، خوێندکاری بواری یاسا بوو، زانکۆی بەجێهێشتبوو و لەدەست پۆلیس ڕایکردبوو. پیاوێکی مێهرەبان و زۆربڵێ بوو و ناوێکی

خوازراوی هەبوو، بەڵام ناوە ڕاستەقینەکەی جەلال تاڵەبانی بوو.

هەرکاتێک لینا، حەشارگەکەی دەگۆڕی، دەبوو ناوەکەشی بگۆڕێت. هەر یەکەم شەوی گەیشتنی بە حەشارگە نوێیەکەی، ئەو ٣ پیاوە گەنجە کەوتنە خۆیان ناوێکی خوازراو بۆ لینا بدۆزنەوە. دواجار، جەلال بڕیاڕی کۆتایی دا و گوتی: «ناوی تۆ «نەسرین»ە. نەسرین ناوی گوڵێکی سپییە کە لە شاخەکان دەڕوێ. تۆ ڕەنگی ڕوخسارت سپییە و لە شاخەکانەوە هاتووی بۆلای ئێمە.»

دواتر، لینا، زۆر ناوی دیکەشی گۆڕی، بەڵام ناوی نەسرین هەمیشە ناوێکی گونجاو بوو بۆ ئەو و ئەمڕۆکە هێشتاش کوردەکان بەو ناوەوە دەیناسن.

جەلال تاڵەبانی ئەو کەسەیە کە ئێستا سەرۆک کۆماری عەراقە.

■ هێلانەی شەمشەمەکوێرە

ڕۆژێکیان لینا و منداڵەکانیان گواستەوە بۆ ماڵێک لە دەوروبەری بەغا. بڕیار بوو تا کاتی ئامادەکردنی پاسپۆرتەکانیان لەو ماڵە بمێننەوە. ماڵەکە لە یەکێک لە هەژارترین گەڕەکەکان بوو. کۆڵانەکان تەسک و خۆڵاوی و بەبێ شینکایی و دار ودرەخت بوو. لە ئەملاوئەولای کۆڵانەکەدا، ڕیزە ماڵێکی بچووک هەبوون کە مەترسیی ڕووخانیان لە ئان و ساتدا بوو.

گەیشتنە بەردەم دەرکەیەکی کورت، درز هەڵگرتوو و ڕزیو. لە لای ڕاستەوە، بەرەو کۆڵانەکە، پەنجەرەیەکی بچووکی هەبوو کە بە خۆڵ پڕکرابووەوە و بە دڵنیاییەوە سەردەمانێک شووشەی پێوە بووە، لە پشتەوەش پەرژینی ئاسنی هەبوو کە لەمێژبوو ژەنگی هەڵێنابوو. حەمەسوور وەکوو ڕێنما لەگەڵی بوو، چوونە داڵانێکی تەسک و تاریک و جندۆکە لێدراوەوە: دیوارەکان قڵیشاو و پڕ لە درز بوون. قسڵی دیوارەکان وەریبوو و لە سەر زەوییەکە پەڵەی دروست کردبوو کە ڕەنگەکەی دیاری نەدەکرا و ڕەگەی زەردباوی تێدا بەدی دەکرا کە لە

پەڵەی گۆگرد دەچوو. داڵانەکە دەچووەوە سەر حەوشێکی بچووک. لە لای ڕاستەوەی حەوشەکە، ژوورێک هەبوو کە پەنجەرەکەی ڕووەو کۆڵان بوو. لاولاوەکانی پەنجەرەکە وەها لە دیوارەکە توند کرابوو کە کرانەوەی بۆ نەبوو. لە لای چەپی حەوشەکەش، پلیکانەی بچووک هەبوون کە بۆسەربان دەچوون، بەڵام بەهۆی پەرژینە ئاسنە ژەنگ هەڵێناوەکانیەوە، نەدەکرا بچیتە سەربان. لە ژێر پلیکانەکاندا، شێرەیێکی ئاو و تەشتێکی بەردین لە بنیدا هەبوو کە تاکە سەرچاوەی ئاوی ئەو ماڵە بوو.

لە لای ڕاستەوە، بەرانبەر شێرەی ئاوەکە، ژوورێکی دیکە هەبوو کە بە تەواوی تاریک بوو. زەوییەکەی بە ماددەیەکی نادیار داپۆشرابوو. لەم ژوورەدا، لە کەلوپەلی ناوماڵ، تەنیا دۆشەکێکی فەنەرداری بەجێماو لە سەردەمی دەقیانووسی لێبوو. چرپایەکەیان لە بن تاکە پەنجەرە بێ شووشەکەی ژوورەکە دانابوو. لینا بە کچەکانی گوت ئەو چرپایە لە سەردەمی «شەهرزاد»ەوە ماوەتەوە. کچەکان بەو وتەیە گەشانەوە. بڕیار درا ئەو چرپایە بدرێت بە کچەکان. ئەوانیش، دەستبەجێ کەوتنە هەڵبەزودابەز لەسەری.

هەوڵیاندا وردەبەردەکانی سەر زەوییەکە کۆکەنەوە، بەڵام کاتێک چاویان بەو پیساییە کەوت کە لە ژێر بەردەکاندا بوو (تویژگەلێکی لۆچن و لینچق)، وردەبەردەکانیان بەلاوە پاکژتر و تەندروست تر بوو و پێیان باشتر بوو وەکوو خۆی بیهێڵنەوە و دەستی لێ نەدەن. لانیکەم، بەو شێوەیە لە مار و داعبای دیکە پارێزراو بوون.

تەنیا یەکجار، کیژۆڵەکان قەدەغەیان شکاندبوو و لە چرپایەکەیان دابەزیبوون، پێیان بە وردەبەردەکانەوە نووسابوو و هەربۆیەش، بە هاتوهاوار داوای یارمەتییان دەکرد.

دوا ژوور کە لە نزیکەی ژوورە تاریکەکەوە بوو، شکڵی «ئێڵ» (L) ی هەبوو. ئەم ژوورە، هەرچەند کە زۆر بچووک بوو، بەڵام، گەورەترین ژووری ئەو ماڵە بوو. دەرکەکەی، بە بێ کێشە دەکرایەوە و دادەخرا و

پەنجەرە کون کونەکەی، جگە لە چەند شـــوێنێکی، شووشـــەی پێوەبوو. مێژووی دروســـت بوونی ئەو خانووە زۆر کۆن و نادیاربوو. بەڵام بە ســـەرنجدان بە کورتی درگاکانی و هەروەهـــا ڕەهەندەکانی خانووەکە، دەکرا بڵێیت ماڵێکی زۆر کەون بوو و یەکەم کەســـانێک کە نیشـــتەجێی بوون، مرۆڤگەلێکی بچووکتر لە مرۆڤەکانی ئەم سەردەمە بوون.

لێنا، پاش پشـــکنینی ماڵەکـــە، ناوی نا «هێلانەی شەمشـــەمەکوێرە»، چونکە بەڕاســـتی ماڵێکی نەحس و شـــووم بوو. دیوارەکان کە لەیەکەم ڕوانیندا زۆر ئەستوور دەهاتنەپێش چاو، لە ڕاستیدا ئەستوور نەبوون، بەڵکـــوو بەهۆی شـــێی ماڵەکەوە، ئاوســـابوون و ئاســـەواری دووکەڵی مەشغەڵیان لەسەربوو. لەسەر زەوییەکەش، شوێنەواری کوانووی ئاگر مابووەوە و پێدەچوو ژنان چێشتیان لەسەر لێنابێت.

یەکەمیـــن ڕووداوی خۆش لەم ماڵەدا، هاتنی ئیســـماعیل بوو. ئەو بە تەندروستییەکی باشەوە گەیشتبووە لایان. سەرەتا، منداڵەکان بەچاوێکی دیکە ســـەیریان دەکرد، وەک نەیانناسیبێتەوە. بەڵام زۆری نەخایاند کە منداڵەکان لە خۆشیاندا دەستیان کرد بە زریق و هۆڕ.

ئیســـماعیل و حەمەسوور و ئازەربایجانییەک بە نێوی حاجی ئاغایش دەبوو لەو «هێلانەی شەمشەمەکوێرەدا» بژین. لێنا هیچ پرسیارێکی لە حاجـــی ئاغا نەدەکـــرد، بەڵام بەلای خۆیەوە پێی وابوو کە ڕەنگە حاجی وەکـــوو پەیوەندی یان تەتەر، لە نێو بزووتنەوەی کوردەکانی عەراق و ئێران کەڵکی لێ وەربگیرێت، چونکە حاجی ئاغا، زۆرجار بزر دەبوو و پاش ماوەیەک، وەکوو پشـــیلەیەکی بەڕەڵڵا، برســـی و بە جل و بەرگی پۆخڵەوە، سەروکەللەی پەیدا دەبووەوە.

بە هاتنی ئیسماعیل، کچەکان دەستیان کرد بە یاری کردن و پێکەنین و لێناش، ســـەرلەنوێ کەســـێکی لەگەڵ بوو کە هەم بە باشـــی دەیناسی و هـــەم متمانەی پێی هەبوو و دواجـــار، دەیتوانی بە بێ ڕێگر و ملۆزم قسەی لەگەڵ بکات.

هەرگیـــز بڕوایان نەدەکرد ڕۆژێک لە ڕۆژان بەو هێلانە ڕابێن، بەڵام،

وردە وردە لەوێش ڕاهاتن. بوونی ئەو ٣ پیاوە لەو ماڵە، هەموو شتێکی گۆڕی، بە تایبەت کاتێک لینا بیری لەو «کۆشکە وەیشوومە» و تەنیاییە مەرگهێنەرەکەی خۆی دەکردەوە.

■ خاوەنی «هێلانەی شەمشەمەکوێرە»

خاوەنـی ئـەو ماڵە، پیرێژنێکی بەخۆوە بوو کە لە تەوقی سـەرییەوە هەتا پەنجەی پێی خۆی بە «عابایەکی ڕەش» و چەند میتری دادەپۆشی و بـە هۆی هەمان عاباوە، بەخۆوەتریش دەینواند. بەزەحمەت بەدرگای ماڵەکەدا ڕەت دەبوو. شـریتێکی ڕەشـی بەسـتبوو بـە نێوچاوانییەوە، کـە پێدەچوو هەرگیز نەشـۆرابێت و لە چڵکی خۆیدا دەبریسـکایەوە و ڕەنگەکەی قاوەیی هەڵگەڕابوو.

ئـەو ژنە بە بێ ئـەوەی کەس ئاگادار بکاتەوە خـۆی دەکرد بە ماڵدا و تاکـە کورسـی ماڵەکـەی لە بـەردەم پەنجەرەکە دادەنا و لەسـەری دادەنیشـت. ئەوانەی ماڵەکەیان بەکرێ گرتبوو، بەرانبەری، پشـتیان لە دیوارەکە دەکرد و دادەنیشتن. لینا سەرلەنوێ خۆی لاڵ دەکردەوە و بە شێوازی عەراقییەکان، چایەکی خەست و ڕەشی وەسەر دەنا و لەپەستا بۆی تێدەکردن و تەنیا بە گۆڕینەوەی بزە، تێکەڵ بەو دانیشتنە دەبوو.

پیرێژنەکە، زۆر سـەردانی دەکردن و ئەو سـەردانانەش تا ڕوودانی ڕووداوێک کە بەیەکجاری پێی ئەوی لەو ماڵە بڕی بەردەوام بوو.

ئەسـپێ هێرشـی کردبووە سـەریان و شـەو و ڕۆژ لەشـی خۆیان دەخورانـد. لینا لەوپەڕی بێهیواییدا، دەسـتی دایە خەبات لە دژی ئەو دەعبا گەزۆکە، بەڵام سەرەڕای هەموو تەگبیر و هەوڵەکانی، نەیدەتوانی بیانبەزێنێت. سەردەمێکی سـەخت بوو. کەس نەیدەزانی ئەو ئەسپێیانە لـە کوێوە هاتوون، تا ئەو ڕۆژەی پیرێژنەکـەی خاوەن ماڵیان، وەکوو ڕەوتێکی هەمیشەیی، لەسەر کورسییەکەی نزیک پەنجەرەکە دانیشتبوو، پاش خواردنەوەی چا، لە جێی خۆی هەسـتا و ویستی بڕوات. لە کاتی ڕۆشتندا، لە عابای پیرێژنەکەوە هەزارەزیلەیەکی وەک تۆز فڕکی بەست

کــە لەبەرانبەر ڕووناکیی خۆرەکەدا، وەکوو بارانێک لە ئەســپێ دەهاتە پێش چاو. هەموو حەپەســاو ســەیری ئەو دیمەنەیان دەکرد و بڕوایان بە چاوی خۆیان نەدەکرد.

هەر کە پیرێژنەکە لە دەرگا دەرچوو، هەموو بە پەلە بەدوای شــتێکدا گەڕان کە ئەو ئەسپێیانەی پێ پاک کەنەوە. دەبوو پێش بە بڵاوبوونەوەی ئەسپێکان بگرن. پاک کردنەوەی شوێنی ژیانیان لە ئەسپێ چەند ڕۆژی خایانــد. دەبوو بیانوویەکــی باش بدۆزنەوە بۆ ئــەوەی پێش بە هاتنی ئــەو پیرێژنە بۆ ئەو ماڵە بگرن. حەمەســوور، بیانووەکەی دۆزییەوە و گوتــی: دەبێ بەو پیرێژنە بڵێین لینا نەخۆشــینی درمیی هەیە و باشــتر وایە سەردانی لینا نەکات. پلانەکەیان گرتی و تا کۆتایی مانەوەیان لەو ماڵە، بە خاوێنی مانەوە.

■ سەرئەنجام

لینــا و کچەکانــی، ماوەی ٨ مانگیان لە شــاری بەغا بردبووە ســەر، بەبــێ ئەوەی ئاگایان لــەو هەولانە بێت کە بۆیان دەدرا. دواجار، تۆفیق پاسپۆرتێکی هێنا کە وێنەی لینای پێوە بوو. لە وێنەکەدا نیوەی ڕوخساری لینا بە عابا داپۆشــرابوو. شوناسی مینا گۆڕدرابوو بە کوڕێکی بچکۆلە بە نێوی ئەمین. هیواش وەکوو خۆی مابووەوە، بەڵام لەوە بەدوا نێوی فاتمە بوو. لینا کە پاسپۆرتەکەی بە دەستەوە بوو، لەوەیکە دواجار ئەو وڵاتە بەئازار و هیواکوژە بەجێدەهێڵێت، دڵخۆش بوو.

موســافیرەکانمان بە بێ ئەوەی کات بەفیڕۆ بدەن، دەســتیان کرد بە ڕاهێنانی خۆیان لەسەر شوناسی نوێ و بەکارهێنانی نێوە نوێیەکانیان. تاقــە هەڵەیەک لەدەربڕینی وشــەیەکدا، دەیخســتنە مەترســییەوە. مینا و دایکــی نەدەبــوو لەبیری بکەن کــە لەوەبەدوا ئەو کــوڕە و تەنانەت لەکاتی میزکردنیشــدا دەبــێ هەڵسوکەوتی کوڕانەی هەبێت! کاتێک لینا لە هاوڕێکانیەوە گوێی لەو قســانە دەبوو، ســەری دەخستەســەریان و دەیگوت: «بەڕاســتی پێتان وایە ئەو موســافیرانە هیچ ئیشێکی دیکەیان

نییە جگە لەوەی سەیری «سیرەت»ی ئەو منداڵە بکەن؟»

ڕاهێنـــان و فێربوونی لەبەرکردنی عابا، خۆی کێشـــەیەکی دیکە بوو. دەبـــوو ئـــاگای لێ بێـــت عاباکە بەســـەرییەوە بەرنەبێتـــەوە و هەروەها فێربێـــت پێیەوە بەڕێـــدا بڕوات. کارێکـــی زەحمەت بوو. پیـــاوەکان لەو بـــوارەدا نەیاندەتوانی یارمەتی بـــدەن و ئەزموونەکانی لینا‌ش لە بواری چارشـــێو لەســـەرکردندا، هیچ بەکەڵکی نەدەهاتن. عابـــای عەراقی، هەم گەورەترە و هەم قورســـتر و شێوازی لەبەرکردنیشی زۆر جیاوازە. بۆ بەیانییەکەی، حەمەســـوور کە لە ژنانی بنەماڵەکـــەی خۆیەوە چۆنیەتی لەبەرکردنەکەی فێر ببوو، عابا پۆشینی فێری لینا کرد.

لینا دەســـتی کرد بـــە پرۆڤە کردن و دواجار، فێـــر بوو چۆن لەبەری بـــکات و ڕایگەیانـــد: «تـــەواو، فێر بووم چـــۆن بیکەمە بـــەرم!» هەموو چەپڵەیـــان بۆ لێـــدا و ئافەرینیان پێ دەگوت و لینـــاش چەند هەنگاوێکی بـــە عاباکەوە هەڵگـــرت: دوو هەنگاو بۆ پێشـــەوە و دوو هەنگاویش بۆ دواوە (ژوورەکـــە هـــەر ئەوەندە دەبوو). دڵخۆش بە ســـەرکەوتنەکەی، لەســـەر کورســـییەکە دانیشت. لەگەڵ دانیشـــتنەکەی، هەموو ئافەرین و چەپڵـــەکان ڕاگیـــران و تەنانەت منداڵەکانیش لە قاقـــای پێکەنینیان دا. لە کاتی دانیشـــتندا، عاباکەی بەرببووەوە و لینا پێـــی نەزانیبوو، لەحاڵێکدا کە بە بێ عابا، لینا دەبوو هەســـت بە ڕووت و قووتی بکات! ســـەرەڕای ئەوەش، ئەو دەبوو پرۆڤەکانی دەست پێبکاتەوە. لەو کاتەدا، عابا پۆشین ببـــووە کایە و یـــاری بۆیان و هەموو بە لینایان ڕادەبوارد و ســـەریان دەخســـتە ســـەری. بەڵام، کاتێک، پێویســـت بوو لـــە دەرەوەی ماڵ عابا بپۆشـــێت، دەبوو متمانەی تەواوی بە خۆی هەبێت. لەپڕ هەســـتی کرد تەنگاوبووە. پەلەی بوو هەرچی زووتر لەوێ بڕوات. هەربۆیەش کەوتە پرســـیار کردن سەبارەت بە سەفەرەکەی. هاوڕێکانی سەیری یەکتریان کرد و پاشـــان یەکیان وەڵامی دایەوە: «دەبێ ئەو پرســـیارانە لە تۆفیق بکەیـــت.» وەڵامدانەوەکـــە بە شـــێوازێک بوو کە ڕێی هیچ پرســـیارێکی دیکەی نەهێشتەوە.

بێدەنگییەکەیــان، لینــای تووشــی نیگەرانــی و سەرلێشــێواوی کرد، کێشەیەک لە ئارادا بوو کە هیچکام لەو سێ هاورێیە نەیدەویست باسی بکات.

■ گۆڕینی ڕێگای سەفەر

لە ڕاســتیدا، لینا و منداڵەکان دەبوو لە بەغاوە بەرەو دیمەشق بڕۆن. لە دیمەشــقیش، ماوەی هەشــت مانــگ بوو کاک هــەژار، قەدری جان، عێزەدیــن و زەبیحــی چاوەڕوانــی گەیشــتنی ئەمان بوون. بــەڵام، لەم ماوەدا، دۆخەکە گۆڕدرابوو و ئەوان نەیاندەتوانی ڕاستەوخۆ بڕۆن بۆ دیمەشق. پەیوەندی نێوان ئەو دوو وڵاتە گرژیی تێکەوتبوو.

وڵاتانــی ئێران، عــەراق، ســووریە و تورکیە کە پێکــەوە جیرانن، بە بەردەوامی چاوەدێریی یەکتری دەکەن. پەیوەندییەکانیان زۆر دۆستانە نییە و هاوپەیمانی و یەکیەتییەکانیان بەردەوام لە ئاڵوگۆڕدایە. هەندێجار دوو لــەو وڵاتانە، لە دژی وڵاتی ســێهەم یەکدەگــرن و هەندێجاریش ئەم یەکگرتنە پێچەوانە دەبێتەوە. تەنیا خاڵی هاوبەشــیان، بریتییە لە بە فەرمی نەناسینی مافی کوردەکان.

لــەو کاتەدا کە لینا لــە بەغا بوو، دژایەتیی نێوان ســووریە و عەراق کــە تا ئەو کاتە لە قۆناغی شەڕەقســەدا بەرتەســک کرابــووەوە، وەها پــەرەی گرتبوو کە مەترســیی شــەڕ لــە نێوانیاندا هاتبووە ئارا. شــەڕ ڕووی نەدەدا. بەڵام، ڕێگای ڕاستەوخۆ لە عەراقەوە بۆ سووریە لە لینا گیرابوو. ڕێگای تورکیەش بە هەمان شێوە، چونکە هیچ پەیوەندییەک لە نێوان ئەم وڵاتە و حیزبە کوردییەکاندا نەبوو.

لە کاتی ناچاریدا، هەمیشــە ڕێگاچارەیەک دەدۆزرێتەوە. تەنیا ڕێگا، ڕێگای ئێران بوو. لەم کاتەدا، پەیوەندیی نێوان دوو ڕێژیمی پاشــایەتی زۆریــش خــراپ نەبوو. دەتوانین بڵێین ئەو دوو وڵاتە چاوپۆشــییان لە یەکتر دەکرد. دەیانگوت کە سنووری نێوان ئەو وڵاتانە، ڕێگەی دزە کردن و ئاودیو بوونی نائاســایی هەیە و لیناش بە پاسپۆرتە عەراقییەکەیەوە

پارێـزراو بوو. بـەڵام، کاتێک لینا بیری لەو ڕێگا شـاخاوییە دەکردەوە کە هەشـت مانـگ لەوەپێش بەرەو عەراق بڕیبـووی، ورەی دادەبەزی. دواجار، بڕیارپیاندا بە پاس سەفەر بکەن.

لینـا: «لـە تـاران دەچمە لای کـێ؟ من لەوێ ناونیشـانی کەسـم لا نییە!»

وەڵامیان دایەوە: «نیگەران مەبە! دەچیت بۆلای عەبدولڕەحمان! هەتا دە ڕۆژ لەوەبەر، ئەو هێشتاش لە تاران بوو».

لینا: «ئێسـتا دەبێت هەسـت بە تەناهیش بکەم! ئەو هێشتاش لەوێیە؟ ناونیشانی ئەو دەزانن؟»

وەڵام درایەوە: «هیچ گرفتێک نییە. ئەو هاوڕێیەی سەردانی کردبوو، شـارەزای ڕێگاکەیە. ئەو بۆت ڕوون دەکاتەوە چلۆن لە تێرمیناڵەوە بە تاکسی بڕۆیت.»

لینا دڕدۆنگ بوو، چونکە مێردەکەی لەپەستا شوێنەگۆڕکێی دەکرد.

لینـا دەبـوو لـە هاوڕێیەکەوە کـە لە تارانـەوە هاتبوو، ڕێوشـوێنی گەیشـتنەلای عەبدولڕەحمـان فێـر بێـت و لەبەری بکات. بـۆی نەبوو ناونیشانەکە بە نووسراوە هەڵبگرێت. بەڵام ناونیشانەکەش هێندە ڕوون و دیار نەبوو و ئەو هاوڕێیەش، هەرجارێک کە ناونیشانەکەی دووپات دەکـردەوە، ئاڵوگۆڕی بەسـەردا دەهێنا، تا ئـەو کاتەی کە ئیدی پێداگر بـوو لە دروسـت بوونـی دوایین ناونیشـانەکە. ئەویـش بریتی بوو لە پێرسـتێکی دوور و درێژ لە کۆڵانەکان و وناونیشـانەکان. لینا سـەری لەگێـژەوە دەهـات و دڵـی لە ژێڵلا دەهـات. بەڵام ناچار بـوو متمانەی پێ‌بـکات، چارێکـی دیکەی نەبـوو. هەربۆیەش، لینا پێشـنیازی کرد کە عەبدولڕەحمـان لە گەیشـتنی ئەو و منداڵـەکان ئـاگادار بکەنەوە. بەم شـێوەیە هەم دروست بوونی ناونیشانەکە پشتڕاست دەکرایەوە و هەم کەسـێک بۆ بردنیان دەهاتە تێرمیناڵی پاسـەکان. وەڵامیان پێدایەوە کە دۆخەکە هێند جیدییە کە تەنانەت ناتوانن یەک کەسـیش لەدەست بدەن و ڕیسک بکەن.

پاشــان ئیســماعیل پرســیاری کرد: «ئایا بیرتان لە لێنا و منداڵەکانی کردۆتەوە؟ چونکە ئەوان لەبەردەم مەترسییەکی گەورەدان».

«بەدڵنیاییــەوە بیریان لــێ دەکەینەوە. بەڵام لێرە، مەترســیی گەورە لەسەر زۆربەی کەسەکانمانە».

ڕێکخراوە نهێنییەکان کە لە کەمیی کادر، ئیمکاناتی ماڵی و هەمووجۆرە کەم و کوڕییەکی دیکە ئازاریان دەکێشا، مەترسیی شەڕ دۆخەکەی لێ ئاڵۆزتــر دەکردنەوە. هەربۆیەش، بەرەوپێش بردنی خەبات لە دۆخێکی ئەوتــۆدا، بــە بێ ڕەچــاو کردنی دیســیپلین و مل ڕاکێشــان بۆ هەندێ کێشــە و گرفــت، ئیمکانی نییــە. لێنا لەو دۆخە تێدەگەیی. ســەختگیریی ئــەوان بەرانبەر بە لێنا، ئەوەندەش غافڵگیــری نەدەکرد. ئەوان چیدیکە نەیاندەتوانــی یارمەتیــی بدەن و ئەوەش بەو مانایــە بوو کە لەوەبەدوا دەبێــت بە تەنێ قورســایی کارەکان لەئەســتۆ بگرێت. لێنــا نەیدەتوانی تۆفیــق بە خەمســاردی تۆمەتبار بکات. چونکە لــەو کاتەوە کە ڕێگایان یەکــی گرتبوو، تۆفیق ڕێزێکی زۆری لە لێنا گرتبوو، ڕێزێک کە ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر و زیاتر ببوو.

■ دیسانەوەش سەبارەت بە تۆفیق

تۆفیــق مــۆن و مڕومــۆچ و کــەم دوو بوو. بــەڵام کاتێــک دەکەوتە قســە و گفتوگۆ، وتەکانی هەمیشــە ســەرنجڕاکێش بــوون و کاتێکیش مرۆڤ دەرفەتی باشــتر ناسینی تۆفیقی بە خۆی دەدا، بە هاوڕێیەتی و دۆستایەتیی تۆفیقەوە شانازی دەکرد.

تۆفیق بەرەوڕووی چارەنووســێکی تۆقێنەر بووەوە. کاتێک لێنا پاش ئــەو هەموو تەنگ و چەڵەمە گەیشــتە ئورووپا و لــە ئەمنییەتدا دەژیا، هەواڵی دەستبەســەربوونی تۆفیقی پێگەیشــت. بە دڕندانەترین شــێوە ئەشــکەنجەیان کردبوو. بەڵام نەهاتبووە گۆ و کەسیشی پێوەنەکردبوو. هەواڵی مەرگی تۆفیق لە زینداندا، کاریگەریی مەرگی برایەکی لەسەر لێنا دانابوو. بەدرێژایی ئەو ماوەیەی کە لێنا لە بەغا بوو و لە چارەڕەشــی

و نەهامەتیدا دەژیا، تۆفیق تاکە کەس بوو کە ترووسکاییەکی بە ژیانی ئەو دەبەخشــی. ئەو، لە ڕاستیدا، وێناکەری ئەو هیوایە بوو کە دەبووە هــۆی خۆڕاگریی لینا و بە پێــوە ڕایگرتبوو. هەربۆیەش، مەرگی تۆفیق بۆشاییەکی گەورەی خستە ژیانی لیناوە.

ســاڵانێکی زۆر بەســەر ئەو هەواڵــە تاڵەدا تێپەڕیبــوو. لینا خوێندنی زانکۆی تەواو کردبوو و لە یەکێک لە زانکۆکانی پراگ وانەی دەگوتەوە. ڕۆژێک، کوردێکی عەراقی سەردانی لینای کرد و لەو دیدارەدا جزدانێکی دەستکردی چنراو بە زەنگیانە و مت وموورووی ڕەنگامەی دایە دەستی و گوتــی: «تۆفیق ئــەم جزدانەی لە زیندان بۆ تۆ دروســت کردووە و منی ڕاســپاردووە کە بە تۆی ببەخشــم و پێت بڵێم کــە ئەو تۆی لەیاد نەکردووە».

بەم چەشنە بوو کە لینا بە خۆشییەوە هەواڵی مانی تۆفیقی پێگەیشت! لــەو ڕووەوە کە تۆفیق خۆڕاگریی دەکــرد و نەدەهاتە زمان، بایەخێکی بۆ ڕێژیم نەمابوو. هەربۆیەش، دەیبەن بۆ سیاچاڵێک لە بیابان و لەوێ ڕایدەگــرن و کاری زیندانــی پێدەکەن. بە بنەماڵەکەشــیان گوتبوو کە هیــچ زیندانییەک بەو ناوەوە بوونی نییە. لەوکاتەدا، وەڵامێکی ئەوتۆ بۆ بنەماڵەی زیندانییەکان، بە مانای مەرگ و نەمانی ڕۆڵەکانیان بوو.

لــەو ڕۆژەوە، لینا زۆر جارماڵەکەی گۆڕیبوو و هەموو کەل و پەلی ناوماڵەکەشــی بەجێهێشــتبوو و یان لێی فەوتابــوو، بەڵام ئەو جزدانە بچووکەی تۆفیقی هەمیشە لەگەڵ خۆی دەبرد.

لینــا لە ســاڵەکانی دەیەی ١٩٧٠دا، گەڕایەوە بــۆ بەغدا. تۆفیق هەواڵی لێناردبــوو و بانگێشــتی ماڵی خۆی کردبــوو. ژنێکی جوان و دوو کچ، بــە بزەیەکــی پڕ لە خۆشەویســتییەوە بە پیرییەوە هاتبــوون. ئەو ژنە، ژنــی تۆفیــق و ئــەو دوو کچەش، کچەکانــی بوون. قژەســەری تۆفیق ماش و برنجی ببوو، قەڵەو ببوو و ورگەخڕەکەی دەشــاردەوە. قسەی دەکــرد، پێدەکەنــی و ســەری دەخستەســەر کچەکانی...ئــەو لــە ژیان بەردەوام بوو، بەڵام چاوەکانی شــۆقی پێشــوویان نەمابوو. ئەو لە نێو

ئەندامانــی بنەماڵەکەیدا بەختەوەر بــوو. بەڵام، هەڵسوکەوتی جەللادان و جینایەتکاران لە درێژماوەدا کاریگەریی خۆی لەســەر دانابوو. دڕندە بوون، دەروونی مرۆڤ بریندار دەکات.

■ گەڕانەوە بۆ ئێران

هێنــدەی نەمابــوو بۆ کاتــی ڕاگەیاندنی قەدەغــەی هاتوچۆ. پۆلیس گەڕەکەکانی ناوشار و لەوانە ئەو گەڕەکەی کە لینا و هاوڕێکانی خۆیان تێدا شــاردبووەوە، ژێر و ژوور دەکــرد. هەربۆیەش، لینا و منداڵەکانی دەبوو هەرچی زووترە بەڕێ بکەون.

مانگــی مارس لە بەغا، مانگێکی چێژبەخش و خۆشــە. سروشــت بە ژیانەوەیەکــی تــەواوەوە دەبووژێتەوە. لە ڕۆژدا، گەرمــا نیانە، کەچی شــەوان هێشتا کزەی سەرمای ماوە. ساڵی پار، لینا لە وەرزی بەهاردا گەیشــتبووە عەراق. لەو کاتەدا، لە کوردســتان و بەغایش هەوا گەرمی کردبــوو. بــەڵام لە کاتی گەڕانەوەی بۆ تاراندا، هەوا ســاردی دەکرد و هەربۆیــەش هاوڕێیان جلوبەرگی پەشــمینە بۆ منداڵەکان و مانتۆیەکی سووکەڵەشــیان بــۆ لینــا هێنابوو، کە دەبوو بەســەر کراســە کوردییە هاوینەکەیــدا و لە بــن عابەکەیەوە لەبەری بکات، ئەوان پێیان وابوو کە ئەو جل و بەرگە بۆ ئەو وەرزە گونجاوە، بەڵام لە کوردســتان هێشــتا زســتان بــوو و بەفر و بەســتەڵەک نەتوابووەوە. کەســیش بیری لەوە نەکردبووەوە.

لینا ئەو ســەفەرەی بــە تەنیا لەگەڵ منداڵەکانی دەســت پێدەکرد. لەو کاتەدا کە شــاری بەغای بەجێدەهێشــت، بیری لەوە دەکردەوە کە هیچ کــەس بڕوا بــەو نەهامەتییە نــاکات کە ئەو چەشــتبووی و خەڵکانێکی دیکــەش هەن کە هێشــتاش لەگەڵ ئــەو نەهامەتییانە دەســتەویەخەن. ســاڵەکانی دواتــر، لینا چارەڕەشــی و نەهامەتیی زیاتریــش دێتە ڕێی، بەڵام ئەو چەند مانگەی لە بەغا بردبوویە سەر، وەکوو دەستەوەستانی و بێدەرەتانییەکــی بەئازار لە زەینی ئەودا نەخشــی بەســتبوو. ئەو بۆ

خـۆ گونجاندن لەگـەڵ ڕیتمـی دژوار و جەهەنەمیـی ئاڵوگۆڕەکان و لەیـاد کردنی خێرای خـوو و خدەی ڕابردوویەکی نـە زۆریش دوور، چەرمەســەرییەکی لەڕادەبـەدەری کێشـابوو. هەمـوو چاوەڕوانیـی بەهێزبوونیـان لێدەکرد. هەربۆیە، ئەویش بڕوای بەوە هەبوو کە دەبێت توانـای هەڵگرتنـی هەر بارگرانییەکـی هەبێت و هەروەهـا لە ئەگەری ڕوودانی هەر پێشـهاتێکدا ئامادەی دۆزینـەوەی ڕێگاچارە بێت. لەگەڵ ئەوەشدا، پێشتر لینا هەرگیز لە کۆمەڵگەیەکی هەمیشە لە کۆچ و جووڵە، بـە ناوکی مرۆیی تێکچڕژاو و لێک گرێـدراوەوە نەژیابوو. ئەو تەنیا و تەنیـا یەک شـتی هەبوو کە لووتکەی متمانە و پشـت پێبەسـتنی بوو، ئەویش بریتی بوو لە منداڵەکانی. ئەو وەکوو شێرێکی مێ، لەگەڵ خۆی ڕاکێشـی ئەملاوئەولای دەکردن. سـەرەڕای ئـەوەش، لەگەڵ تێپەڕینی زەمەن، هەستی دەکرد کە وردەوردە توانای تێگەیشتن لە ڕاستییەکانی نامێنێـت و ئەو ئامانجەی هەڵیبـژاردووە و بۆ وەدیهاتنی خۆی بۆ هەر تەنـگ و چەڵەمەیەک ئامادە کـردووە، لێی دەبێتـە تراویلکە. بە قووڵی تووشـی هەسـتی سەرلێشـێواوی ببـوو و خـۆی لە ململانێـی گرفتە ئاڵـۆز و فەوتێنەرەکانـدا دەبینییـەوە. ئەو زۆر گەنج بـوو و کچەکانی زۆر خۆشدەویست، بە عەشـقێکی تاڕادەیەک «سروشتی».. ئەوانی لە مەترسییە ڕاستەقینە و خەیاڵییەکان دەپاراست.

لە ڕاستییدا مرۆڤ خاوەنی هێزێکی بێکۆتاییە لە خۆگونجاندندا.

لینا کە بەغای بەجێدەهێشت، چیدیکە ئەو ژنە گەنجە نەمابوو کە چەند مانگ لەوەپێش پێی نابووە ئەو شارەوە. سەرەڕای ئەوەش، ئەو ساڵانەی کە ئەو لە ئێران، کوردستان و بەغا بردبوویە سەر و یارمەتیدەری بوو بۆ ئەوەی خۆی بناسـێت، وەکوو دەسـکەوتێکی مەزن کە چارەنووس پێی بەخشـیبوو، لـە ناخی ئەودا جێی خۆی گرتبوو. ئەم سـاڵانە، هەم زۆر شتی لێ سەندبووەوە و هەم زۆر شتی پێبەخشیبوو.

■ گەڕانەوە

لێنا و منداڵەکان بەرەوتاران سـواری پاسـێکی ڕزیو و شـەق و شڕ بـوون. لێنا فێر ببوو چۆن عابا لەبـەر بکات، دیارە نە بە کارامەیی ئەو ژنانـەی هەموو تەمەنیان وەکوو ئاسـایی ترین جـل و بەرگ لەبەریان دەکرد. لێنا پرچەکانی هۆنیبووەوە و نێوچەوانیشـی بە پەڕۆیەکی سپی شەتەک دابوو. لە ژێر عابەکەیەوە، کراسێکی شڕ و ناسک، وەک پێستی جەستەی لەبەرکردبوو و بەسەریشیدا مانتۆیەکی ناسک و سووکەڵەی پۆشـیبوو. لەباتیی پێڵاو، جووتێک سـەرپایی لەپـێ کردبوو. پیرێژنێک دەسـتی خستە سەر شانی لێنا و بە ئاسپایی پێی گوت: «خانمی ئازیز، عاباکەت ڕێک بکە!»

عاباکـەی خزابـووە سـەر شـانی و ئـەو هەسـتی پـێ نەکردبـوو! موسـافیرەکانی دیکـە، خۆیـان گێـل کردبـوو. بـەڵام، پیاوێـک کە لە کورسـییەکی هاوڕیزیان لە لایەکەی دیکە دانیشتبوو، بە بزەیەکی پڕ لە سۆزەوە سەیری لێنای کرد.

پـاش تێپەڕین لە خانەقین، پاسـەکە بـەرەو ناوچەیەکی کوێسـتانی ڕووەو قەسریشیرین لە سنووری ئێران بەڕێ کەوت. لێنا لە کۆنترۆڵی پاسـپۆرتەکان دەترسا و لە پەستا ئەوەی فێری ببوو، لە زەینی خۆیدا، دووپاتی دەکردەوە: کێیت، لە کوێوە دێیت، بۆکوێ دەچیت و بۆچی؟

لە پاسپۆرتەکەدا، ئەو لە نەجەف، شاری پیرۆزی شیعەکان لە عەراق لەدایک ببوو. لەم شـارەدا خەڵک بە فارسـی قسـە دەکەن و ئەوەش لە بەرژەوەندیی لێنا بوو.

کۆنترۆڵی پاسـپۆرتەکان بە بـێ هیچ گرفتێک تێپەڕی. ئەفسـەرەکە، تەنیا سـەیرێکی پاسـپۆرتەکە و منداڵەکانی کرد و هیچی دیکە. پاشان، مەئمووری گومروکەکە داوای لە شۆفیرەکە کرد کە هەموو جانتاکان لە سـەر پاسـەکە داگرێت. ئەو چەمەدانە بچووکەی کە لێنا لەگەڵ خۆی تا بەغا بردبووی، لە گەڕانەوەدا بەڕادەی پێشوو پڕ نەبوو.

منداڵەکان ڕێـک وەک ڕاهێنانەکانیان هەڵسوکەوتیان دەکرد. مینا کە

قرار بوو ڕۆڵی کوڕ بگێڕێت، بە جوانی دەرەقەتی ڕۆڵەکەی خۆی هات و پاشان بە ئاماژە لینای تێگەیاند کە کاری ئاودەستی هەیە. لیناش مینای بردە پشــت خانووەکــە و هێندەش پەلەی گەڕانــەوە بۆلای مەئمووری گومروکەکەیان نەبوو. مەئمووری گومروک ڕووی لە لینا کرد و ئەمری پێکرد: «جانتاکەت کامەیە؟» پێش لەوەی لینا وەڵام بداتەوە، ئەو پیاوەی لە کورســییەکەی ڕیزەکــەی ئەولایانەوە دانیشــتبوو، بەتوندی وەڵامی مەئموورەکــەی دایــەوە و پێی گــوت واز لە خانــم و منداڵەکانی بهێنە. مەئمووری گومروک کە دەیویســت دوا قســەی کردبێت، پرسیاری لەو پیاوە کرد کە ئایا تۆ دەیانناسیت؟ ئەویش وەڵامی دایەوە: «جیرانین».

لینــا لــە خۆتێهەڵقورتانــی ئەو پیاوە ســەری ســووڕ مابــوو، لەگەڵ منداڵەکان چوونە موســافیرخانەیەکەوە و لەوێ، هەســتی بە برسیەتی کــرد. بۆنــی برنجــی بەتامی ئێرانی، بــە تایبەت برنجــی «کلک ڕەش» (دۆم ســیا)، هەموولایەکــی تەنیبــوو و مــرۆڤ تەنانەت لــە دەرەوەی موسافیرخانەکەش بۆنەکەی دەبیست.

سالۆنی موســافیرخانەکە پڕ بوو لە خەڵک. خواردنەکەش بریتی بوو لە برنج و خۆرشتی(شــلە) فســنجان. بە بینینی قاپە پڕ لە خواردنەکان، ئــاو زایــە دەم لینا. لەو ڕووەوە کە تەنیا ١٠ تمەنی پێبوو و دەبوو یەک تمەن بۆ کرێی تاکســیی تــاران ڕابگرێت، هەربۆیــەش بڕیاری دا پێش داوا کردنــی خواردنەکەی، نرخی خواردنەکان بپرســێت و بەراوردێکی گیرفانــی خۆی بکات. پاش پرســینی نرخەکان، خاترجــەم بووەوە. لینا کــە داهێزرابــوو، هەرکە مێزێک چۆڵ بوو، یەکســەر ڕۆشــت و لەگەڵ منداڵەکانــی لە دەوری دانیشــتن. ڕێک لەو کاتەدا کە دەیویســت داوای خواردن بکات، ئەو پیاوەی یارمەتیی دابوون، بە دوو قاپی پڕ خواردنەوە خۆی گەیاندە مێزەکەیان و قاپەکانی لە پێش لینا و منداڵەکانی دانا.

لینا: «بەڕێز سپاست دەکەم، بەڵام ناتوانم قبووڵی بکەم».

ئــەو پیاوە کێ بوو کە هەر لە ســەرەتای ســەفەرەکەیانەوە یارمەتی دەدان؟ بــە دڵنیاییــەوە، ئەو تێگەیبوو کە لینا ئەو کەســە نییە کە هەوڵ

دەدات ڕۆڵەکەی بگێڕێت. ئایا پۆلیسی ئێرانە و هەر کە گەیشتنە تێرمیناڵی پاسەکان لینا دەستبەسەر دەکات؟ یان ئەو پیاوە، سەرەڕای بوونی ئەو منداڵانە، نیازێکی خراپی بەرانبەر بەو ژنە گەنجە لە سەردایە؟

ئەو پیاوە، بەسەر مێزەکەدا نووشتایەوە و بە ڕێزەوە گوتی: «خاتوون، نەمدەویست ببمە مایەی ئازارتان و لەوەیکە هەستێکی ئەوتۆم لاتان دروست کرد، داوای لێبووردن دەکەم. کاتێک بینیم لەگەڵ ئەو منداڵانە بە تەنێ سەفەر دەکەیت، تەنیا ویستم یارمەتیتان بدەم.»

پاشان، جارێکی دیکەش داوای لێبووردنی کرد و پاش ماڵئاوایی، لە نێو حەشیمەتەکەدا لەچاو بزر بوو. برنج و خۆرشتی فسنجان خەریک بوو لەسەر مێزەکە و لەپێش چاوی سارد دەبووەوە و نەیدەزانی چی بکات. لە نێوان ئەو هەموو خەڵکەدا کە هاتوچۆیان دەکرد و بە یەکدا دەهاتن، لینا نەیدەتوانی قاپەکان بگرێت بە دەستیەوە و بیباتەوە بۆ ئەو پیاوە. سەرەڕای ئەوە، منداڵەکانیش زۆریان برسی بوو . هەربۆیەش، بەدزییەوە قاپێکی هێنایە پێش و کردی بە دەم منداڵەکانەوە. پاشان، بە هەندێ دوودڵی و شەرمەوە، خۆیشی دەستی بە خواردن کرد. پاش تێر بوون، هەم شەرمەکەی ڕەوییەوە و هەم ترسەکەی لەو پیاوە کە تا ئەو کاتە تەنیا چاکەی لەگەڵ کردبوون.

پاش حەسانەوە و نان خوارد، موسافیرەکان سواری پاسەکانیان بوونەوە و بەرەو تاران بەڕێ کەوتنەوە. ئەوان بە خاکی کوردستاندا تێدەپەڕین. لە کوردستان، هێشتا زستان ماڵئاوایی لە سروشت نەکردبوو. هەوا سارد و بەستەڵەک بوو و کولووی بەفر خۆی دەکرد بە کون و کەلەبەری پاسە شڕەکەدا. شۆفیرەکە لە موسافیرخانەکانی سەرەڕێ ڕایدەگرت، بۆ ئەوەی موسافیرەکان چایەک بخۆنەوە و خۆیان گەرم کەنەوە. موسافیرەکان، شەو لە پاسەکەدا خەوێکی چاکیان کرد، بەڵام لینا کە گۆرەوی لە پێدا نەبوو و سەرپایی لە پێدا بوو، هەتا بەیانی لە سەرمادا هەڵچۆقا بوو و خەوی لێ نەکەوتبوو. ڕادیۆی شۆفیرەکە کە بە درێژایی سەفەرەکەیان پێ کرابوو، ڕایگەیاند کە لە ناوچەی سەقز

پلەی سەرما بۆ ٣٤ دەرەجەی سانتی گرادی ژێر سیفر دابەزیوە.

پاسەکەیان چەند کاتژمێر درەنگتر گەیشتە تاران. کاتێک دواجار پاسە شەق و شڕەکە گەیشتە تێرمیناڵی تاران، خۆر بە تەواوی ئاوا ببوو. پێی لینا تەزیبوو. موسافیرەکان شاڵاویان بۆ تاکسییەکان برد. لینا، پاڵی بە دیواری دەرەوەی ساڵۆنی چاوەڕوانییەکەوە دابوو و هەڵتروشکا بوو. پەلەی نەبوو. کەس چاوەڕوانی ئەوی نەدەکرد. تەنانەت کەسیش نەیدەزانی ئەو و کچەکانی لەوێن.

لە خاڵی سنووری بەمەلاوە، پیاوەکە یان دەخەوت و یان سەیری دیمەنەکانی دەرەوەی دەکرد. ئەو چیدیکە سەیری لینای نەدەکرد. لینا کە پاڵی بە دیوارەکەوە دابوو و منداڵەکانیشی بە تەنشتیەوە بوون، لە هیلاکیی خۆیدا، بە تەواوی ئەو پیاوەی لەبیرکردبوو. پیاوە «دراوسێکەی» کە لە تەنشتیانەوە وەستا بوو، بە لینای گوت: «خانم، تاکسیم بۆ ڕاگرتووی، بۆکوێ تەشریف دەبەیت؟»

لینا ترسا (لە دڵی خۆیدا گوتی، ئەمانە دەیانهەوێ من هەتا لای عەبدولڕەحمان بیانبەم). هەربۆیەش، هاواری کرد و گوتی: «کاکە پەیوەندیی بە تۆوە نییە».

ئەو پیاوەش، داوای لێبووردنی کرد و ڕۆشت.

لەو کاتە بە دواوە، زۆر جاران، لینا سەبارەت بەو پیاوە پرسیاری زۆری لە خۆی دەکرد. ئایا هاوڕێیانی بەغا ناردبوویان بۆ ئەوەی یارمەتییان بدات و لە ئەگەری پێشهاتی هەر ڕووداوێکدا، ئاگاداریان بکاتەوە؟ یان پۆلیس بوو؟ پۆلیسی چ وڵاتێک؟ پۆلیسی عەراق یان ئێران؟ دەکرێت بیرۆکەی دووهەم وەلا بنرێت، چونکە پۆلیسێک کە بەو شێوەیە دوو هەنگاوی مابوو بگاتە ئەو عەبدولڕەحمانەی کون بە کون بەدوایدا دەگەڕان، واز لە نێچیرێکی وەها بەردەست ناهێنێت و بەو سانایییە ناڕوات. لە ڕاستیدا، یان ئەم پیاوە، دژبەرێکی ڕێژیم بوو و هەستی کردبوو کە لینا پێویستی بە یارمەتییە، یان تەنیا مرۆڤێکی هەدار و چاوقایم بوو.

لێنا ئەو تاکسییەی جواب کرد و تاکسییەکی دیکەی گرت. بە پێی ئەو ڕێوشــوێنانەی لە بەغــا فێریان کردبوو، ڕێنمایی شــۆفیرەکەی دەکرد. ناونیشــانەکان ڕاست بوون و گەیشتە شــوێن. بەڵام بۆ دڵنیایی زیاتر، سێ کۆڵان ئەولاتر دابەزی.

کاتێک عەبدولڕەحمان دەرکەی لەسەر کردنەوە، ڕەنگی هەڵبزرکابوو. چاوەڕێی ئەمانی نەدەکرد. بوونی لێنا و منداڵەکان لە تاران، مەترسییەکی گەورەی بۆ عەبدولڕەحمان دروست دەکرد. لێنا، هەرکە لە سەردەرانەی درگاکە تێپەڕی، بووڕایەوە. لە ڕەوتی ســەفەرەکەدا، ســەرما بردبووی و دوو حەوتــووی خایانــد هەتــا چاک بووەوە، لەو مــاوەدا، بە بێ داو ودەرمــان لە جێــدا کەوتبــوو و دەیڕاواند. عەبدولڕەحمــان، بۆ ئەوەی هێزێکــی بەبەردا بێتەوە و پشــوویک بــدات، یەک حەوتــووی دیکەش نەیهێشــت هەســتێتەوە. پــاش ئــەوە، لێنــا و منداڵــەکان دەبــوو تاران بەجێبهێڵن. لەم ماوەدا، لێنا و هاوسەرەکەی، زۆریان پێکەوە قسە کرد. عەبدولڕەحمان بە پێی خووی هەمیشــەیی خۆی، ئەو هونەرەی هەبوو کە قســەکانی خۆی بە شێوەیەکی سادە بکات و لە دەرفەتی گونجاودا، پێکەنینیشــی ئاوێتە بکات. ئەو هەمیشە بەدوای شادی و خۆشحاڵییەوە بوو و ئەوەش، لەگەڵ ئەو بوونی چێژبەخش دەکرد.سەرەڕای ئەوەش، ڕۆژێکیــان، عەبدولڕەحمــان بە شــێوەیەکی جیددی و تایبەت ســەیری لێنای کرد و گوتی: «گوێم لێ بگرە، دەبێ سەبارەت بە بابەتێکی گرینگ قسەت لەگەڵ بکەم».

لێنا هەمیشە بە وردی گوێی لە قسەکانی دەگرت. بەڵام، ئەم جارەیان شــتێکی تایبەت لە دەربڕینەکەیدا هەبوو. هەربۆیەش، لێنا چاوەڕوان ما هەتا قسەکانی بکات.

■ دانپێدانانی عەبدولڕەحمان

عەبدولڕەحمان: «کاتێک کە تۆ لە بەغدا بوویت، من دەستبەسەر بووم.»

لینا: «چۆن؟ کێ خەیانەتی لێ کردیت؟»

عەبدولڕەحمان: «پرسیار مەکە و قسەکانم پێ مەبڕە! هاوکات لەگەڵ من، ئیسماعیلیشیان گرتبوو.»

لینا: «کەواتە، بۆیە نەهات بۆ بەغدا؟ بەڵام لەوێ بە منیان دەگوت کە باشە و هیچ کێشەیەکی نییە.»

عەبدولڕەحمان: «قسەکانم پێ مەبڕە...! هەردووکمانیان ئەشکەنجە کرد.» دواتر عەبدولڕەحمان شوێنی برینێکی لەسەر رکەی سینگی نیشان دا و لە وتەکانی بەردەوام بوو: «لە پێیەکانمەوە هەڵیانواسیبووم و لێیاندەدام. بە پێی ئەو پرسیارانەی لێیان دەکردم و هەر ڕۆژ لە ڕۆژی دیکە جیاواز بوو، تێگەییم کە ئیسماعیل ناوی چەند کەسێکی پێداون. هەربۆیەش من پێم گوتن ئەگەر ئیسماعیل ئازاد بکەن، ئامادەم قسە بکەم و ئەوەش کە ئیسماعیل زۆر شت نازانێت و ئەوەی پێی گوتوون هەڵەیە و ڕاست نییە. بە پێچەوانەوە هەموو ڕاستییەکان من دەیانزانم و ئەگەر دەیانهەوێ قسە بکەم، دەبێ پێش هەموو شتێک، ئیسماعیل ئازاد بکەن. لەو ڕووەوە کە ئەوان دەیانزانی من لە ئیسماعیل زۆر زیاتر زانیاریم لایە، هەربۆیەش ئیسماعیلیان ئازاد کرد.

«پاشان، ئەوان هەموو ڕۆژێک کاغەز و قەڵەمیان بۆ دەهێنام، بۆ ئەوەی، ئەوەی دەیزانم بینووسم. من سێ لاپەڕەم لە ناوی ئەو کەسانەی کە مردبوون و یان چووبوونە دەرەوەی وڵات و لە ئەمنیەتدا بوون، بۆ پڕ دەکردنەوە، لەگەڵ شی کردنەوەیەک لە دۆخی حیزب، دۆخێک کە لە ڕاستیدا، لەمێژ بوو چیدیکە کەڵکی نەمابوو و بەکار نەدەبرا. چەند ڕۆژ لەسەر یەک، ناچاریان دەکردم هەمان سێناریۆ بنووسمەوە و داوایان لێدەکردم ئەوەی ڕۆژی پێشووتر نووسیومە بینووسمەوە. نەدەبوو هەڵە بکەم! (لینا دەیزانی کە هاوسەرەکەی زەینێکی بەقوەتی هەیە).

«دواتر داوایان لێکردم هاوکارییان بکەم. دەیانویست بچنە کوردستان و ئەو شـوێنانەی من لە ڕاپۆرتەکەمدا باسم کردبوو، ببینن. تەنانەت لە ئەگەری هاوکاریدا، بەڵێنیی ئازادی و پارەشیان پێدام.

سـەرەتا پێشـنیازەکەیانم قبـووڵ نەکـرد. بـەڵام پـاش بیرکردنەوە قبووڵم کرد، من بە باشـی نەمدەزانی ئیسـماعیل دانـی بە چیدا ناوە و نەشمدەزانی کە هاوڕێیانمان ئاگاداری گیرانەکەی من و ئیسماعیل هەن یان نە، نەمدەزانی حەشـارگەی خۆیان گۆڕیوە یان نە. بە پێچەوانەوە، بیرم لەوە کردبووەوە کە لەگەڵ گەیشـتنم بە کوردستان، چۆن خۆم لە دەسـت مەئموورە پۆلیسـەکان ڕزگار بکەم، چونکە بە باشی شارەزای ناوچەکـە بـووم. هەربۆیەش، لاپەڕەیەکم لەسـەر ئەساسـی هاوکاری لەگەڵ ساواک واژۆ کرد».

بەو پێیە، دوو پیاوی چەکداریان خستە تەک عەبدولڕەحمان بۆ ئەوەی بـڕوات بۆ کوردسـتان. عەبدولڕەحمان کە شـارەزای کوێسـتانەکانی کوردسـتان بوو، لە چاخانەی گوندێکدا کە پێشـتر شـوێنی هاتوچۆی خـۆی بوو، ئەو دوو چەکدارەی دانابوو و پێی گوتبوون کە بۆئەوەیکە هاوڕێکانی تووشـی شـک و گومان نەبن، پێویستە پێش هەموو شتێک، بـە تەنیـا پەیوەندییان پێوە بکات. تەنانەت پێـی گوتبوون کە پەیوەندی بە پۆلیسـی ئـەو ناوچەوە بکەن بۆ ئەوەی لەکاتی دەستبەسـەرکردنی هاوڕێکانیدا، یارمەتییان بدەن.

لێنا کە هاوسەرە خۆشەویستەکەی خۆی بەڕادەی پێویست دەناسی، دەیزانـی کـە زۆربەی کاتەکان، خەڵک دەکەونـە ژێر کاریگەریی خووە سەرنجڕاکێشـەکانی عەبدولڕەحمانەوە، ئەو دوو مەئموورە پۆلیسـەی دەهێنایە پێش چاوی خۆی کە چلۆن، وێڕای گوێ ڕاگرتن لە گاڵتەکانی عەبدولڕەحمان، کەوتوونەتە ژێر کاریگەریی سـەرنجی عەبدولڕەحمان بەنیسبەت خۆیانەوە.

لە شاخەکانی کوردستاندا، عەبدولڕەحمان وەکوو ماسی بوو لە دەریادا و دەیزانی کە هاوڕێکانی، هەموویان، گەلێک لەو گوندە دوورن.

دواجار، عەبدولڕەحمان دانپێدانانەکەی خۆی بەو ڕستەیە کۆتایی پێ هێنا:

«ڕەنگە ئەو دوو مەئمووره هێشتاش لەوێ چاوەڕوانی گەڕانەوەی من بن.» و ئەم وتەیەی خۆی بە دەنگێکی نەوی و چەشنێک لە ئاسوودەیی دەربــڕی و پاشــانیش گوتی: «من حەزم دەکرد خۆم ئەم شــتانەت بۆ بــاس بکەم، نەک ئــەوەی لە زاری خەڵکی دیکە و بە شــێوەیەکی دیکە بیبیسیتەوە.»

لێنا: «بەڵام، چۆن وێراوتە بگەڕێیتەوە بۆ تاران؟»

عەبدولڕەحمــان: «تۆیش بــاش دەزانی کە بنی بەرهەیوان هەمیشــە تاریکە».

لێنا: «ئایا تۆ هەموو شــتێکت بۆ من گێڕاوەتەوە؟ هیوادارم هیچت لێ نەشاردبێتمەوە؟»

بە ســەرنجدان بە شێوازی قســەکردنی عەبدولڕەحمان، لێنا هەستی دەکرد شــتی دیکەش لە ئارادایە. عەشــق مرۆڤ فێر دەکات کە لە ڕێی چۆنیەتی ئاخاوتن، نیگا و تەنانەت جووڵەیەکەوە تێبگات کە ئەوەی پێی گوتــراوە، تــەواوە یان نە. بــەڵام لێنا پێداگریی نەکــرد و پاش ئەوەش، هەرگیز لەوبارەوە لەگەڵ عەبدولڕەحمان قسەی نەکردەوە. ئەو هەمیشە، لە دەروونی خۆیدا لەگەڵ شــکدا لە ململانێدا بوو. بەڵام، ڕاســتییەکەی هەرچی بێت، شــتێک دیار و بەرچــاو بوو و ئەویش ئەوە بوو کە پاش ڕاکردنەکــەی عەبدولڕەحمــان، هیچ کــەس نەگیــرا و حیزبیش وەکوو خۆی مایەوە. دانپێدانانێکی وەها، کارێکی ســانا نییە. ورەی دەوێت. بە پێچەوانەوە، شاردنەوەی ئەوەی ڕوویدابوو، ئەو مەترسییەی هەبوو کە ببێتە هۆی لەدەست دانی متمانەی تەواوی هاوڕێکانی.

هەرچۆنێــک بێــت، بۆ لێنا، ســەرەڕای بوونی شــک و گومان، گوتنی ئەو بابەتە لە لایەن عەبدولڕەحمانەوە، شــانازییەکی گەورە بوو و ئەو شانازییە بووە هۆی ئۆگریی زیاتری لێنا بۆ هاوسەرەکەی.

■ گێڕانەوەی ئەحمەدئاغا ـ ساڵی ١٩٨٩

پـاش کوژرانـی عەبدولڕەحمـان لە سـاڵی ١٩٨٩دا، لینـا بڕیاڕیدا بە هەندێ لە نووسـینەکانی خۆیدا بچێتەوە. پاشـان، لینا سـەردانی ماڵی ئەحمەدئاغـای برای عەبدولڕەحمانی کـرد. هیواداربوو کە بە یارمەتیی ئەحمەدئاغـا، زەینـی خـۆی تیژتـر کاتەوە و بـە پشتڕاسـتکردنەوە و یـان ڕەت کردنـەوەی هەنـدێ گرتە لە نووسـینەکانی خـۆی بگات. لە ڕەوتی قسـەکانیاندا، جارێکی دیکەش باسـی دەستبەسـەر بوونەکەی عەبدولڕەحمان هاتەوە ئارا.

گێڕانـەوەی ئەحمەدئاغـا جیـاواز بـوو. بـە پێـی وتەی ئـەو، پاش دەستبەسـەربوونی عەبدولڕەحمان، سەرهەنگ زیبایی کە بە دڕندایەتی و سادیسـم ناوبانگی دەرکردبوو، سـەردانی ماڵی ئەحمەدئاغا دەکات. زیبایـی، وەکـی دیکـەش بە گەنـدەڵ و بەرتیـل خـۆر بەناوبانگ بوو. زیبایـی بە دانی بەڵێنیی هەڵسوکەوتی نەرم و نیان و یان ئازاد کردنی زیندانییـەکان، داوای پارە و پێشکەشـیی لـە بنەماڵەکانیان دەکرد. بەو شێوەیە، ئەو ببووە یەکێک لە ساماندارترین پیاوەکانی ئێران. لەبەرانبەر ئـازاد کردنی عەبدولڕەحمانـدا، داوای پێنج هەزار تمەنی لە ئەحمەدئاغا کردبـوو. لـە سـاڵەکانی ١٩٥٠دا، بـڕی پێنج هـەزار تمـەن، پارەیەکی بەرچـاو بـوو، هەرچەنـد بە بـەراورد بـە گرینگیی ئـەو بزووتنەوەی کـە عەبدولڕەحمـان ئەندامـی بـوو، ئەو بـڕە پارەیە، زۆریـش نەبوو، دیسـانیش پارەیەکی بەرچاو بوو بۆ ئەو سـەردەمە. لەو سـەردەمەدا، عەبدولڕەحمـان، تەنیـا وەکـوو ئەندامێکـی سـەرکردایەتیی حیزبـی دێموکراتی کوردستانی ئێران دەستبەسەر کرابوو. جگە لەوەش، زیبایی بـۆ ئەوەی مەزەندەیەکی ڕادەی بەرتیل وەرگرتنەکەی لە کەس وکاری زیندانیەکان بەدەستیەوە بێت، هەمیشە زانیاریی پێویستی سەبارەت بە دۆخی ئابووری بنەماڵەی زیندانیەکانی وەچنگ دەخست. ئەو پارەیە بۆ ئەحمەدئاغا کە مامۆسـتایەکی سـادە بوو، یەکجار زۆر بوو، سەرەڕای ئـەوەش ئەحمەدئاغا بەڵێنـی پێدابوو کە ئەو پارەیەی بۆ ئامادە دەکات،

بــەو مەرجەی کــە زیبایی عەبدولڕەحمــان بێنێتە ماڵــی ئەحمەدئاغا و لێــی گەڕێــت لەوێوە ئازادانــە بڕوات. زیبایی وای کــرد و پارەی خۆی وەرگرت و لەو ماڵە ڕۆشت. عەبدولڕەحمانیش دەستبەجێ ماڵی براکەی بەجێهێشــتبوو و ڕۆشــتبوو. لەو ڕۆژە بەدواوەش هەتا ساڵانێکی زۆر، هیچ پەیوەندییەکی بە براکەیەوە نەگرت.

دواتر، لەم بوارەدا ڕۆژنامەنووسانێکی زۆر، چەندین جار، بە مەبەستی ئەنجامدانــی دیمانــە ســەردانی لینایان کــرد. بەڵام، لینا کە شــارەزای هونەری پێچەوانە نواندنی ڕاستیەکان لە لایەن ڕۆژنامەنووسانەوە بوو، هەرجارە دەستی بەڕووەوە دەنان. بەڵام، ئەوەش ڕێگر نەبوو لەوەی کە هەندێک لە ڕۆژنامەنووسانی فەرمی و نافەرمیی ئێرانی، دەست نەدەنە نووســینی وتارگەلێک (زۆربەیان ناڕاست بوون) سەبارەت بە چۆنیەتی ئازادبوونــی عەبدولڕەحمــان و تەنانــەت هەندێکیان، باســی خیانەتیان دەهێنایــە ئاراوە. بەڵام ئەوەیکە جێگەی داخ بوو و ناسروشــتیش بوو، ئەوە بوو کە ڕۆژنامەکان ڕاســتییەکیان نەدەبینی، ئەویش ئەوە بوو کە پاش ئازاد بوونی عەبدولڕەحمان، تەنانەت یەک کەسیش تووشی کێشە و ئاستەنگ نەبوو..

■ دیمەشق

لینا خۆی بۆ بەجێهێشتنی تاران ئامادە دەکرد. چەند ساڵ پێش لەوە، لینای ١٩ ســاڵان، پێداگر لە پشــتیوانی کردنی خەباتی هاوســەرەکەی، پێــی نابــووە فڕۆکەخانەی مێهرئابــادی تارانەوە. هەنووکــە، دەبوو بە پاســپۆرتێکی عەراقــی و ناوی خــوازراوی عەرەبی و بــە عابایەکەوە، لــە ڕێــی هەمان فڕۆکەخانەوە ڕێی ئورووپا بگرێتــە بەر. هەرچەند لەو ماوەیەدا، ئاستەنگ و تەنگ و چەڵەمەی زۆری هاتبووە ڕێ و هەمیشە بە مێشــکێکی هێمن و شەفافەوە بەرەنگاریان ببووەوە، بەڵام سەبارەت بەم ســەفەرەی، مەراقێکی زۆری لە دڵدا بوو. لەگەڵ ئەوەشــدا، هەوڵی دەدا بەســەرخۆیدا زاڵ بێــت. دەبوو لــە فڕۆکەخانــەی مێهرئاباد زۆر

ئاسایی و ئارام بێتە پێش چاو.

لێنــا و کچەکانــی دەبوو لە تارانەوە بەرەو دیمەشــق ســەفەر بکەن، چەنکوو عەبدولڕەحمان تەنیا تا ئەوێ، دەیتوانی بلیتیان بۆ بکڕێت.

قــەدری جان کە پیاوێکی مرۆڤدۆســت و شــاعیرێکی ناوداری کورد بــوو، لە فرۆکەخانەی دیمەشــق چاوەڕێــی دەکردن. ئــەو پیاوە چەند ســاڵ لەوەپێــش، بەهــۆی کۆمەڵکوژیــی کــوردەکان لە لایــەن تورکە کەمالیســتەکانەوە، ناچــار ببــوو بەرەو ســووریە کۆچ بــکات. قەدری، پیاوێکــی میانەڕەو و کەم دوو بــوو. لێنا و منداڵەکانی بردەماڵی خۆی و لای ژن و منداڵەکــەی خــۆی داینــان. لێنای لەگــەڵ هاوڕێکانی خۆی کــە ئەوانیــش کوردی کۆچەر بوون لە ســووریە، ئاشــنا کرد. هێندەی نەخایاند کە لێناش لەگەڵ هەندێکیان بوو بە هاوڕێ.

لێنــا و کچەکانی، ماوەی دوو مانگیان لە هۆتێلێکی شــاری دیمەشــق وەکــوو زیندانی بردەســەر. لێنا، لــە هۆکاری ئەو هەمــوو چاوەڕوانیە تێنەدەگەیی. پاسپۆرتی هەبوو، تەنیا مابووەوە کڕینی بلیتەکان. بەخۆی دەگــوت ڕەنگە هاوڕێیان ســەرقاڵی کۆکردنەوەی پارەی پێویســت بۆ کڕینی بلیتەکان بن. بەڵام، دیســانەوەش بەخۆی دەگوت: بۆچی پێشــتر ئــەو هەوڵەیان نەداوە، بەتایبەتی کە کڕینی بلیتەکان لە تێچووی مانەوە درێژخایەنەکەیــان لە هوتێل، کەمتری تێدەچوو. دیارە لێنا و منداڵەکانی لە باری خوردوخۆراکەوە هیچ کێشــەیەکیان نەبوو. خواردنی باشــیان هەبوو و منداڵەکانیش لە خۆشەویســتیی دەوروبەریان چێژیان دەبرد. هاوڕێیان ســەردانیان دەکردن و بۆ گەڕان و ســەیران لە سروشــتدا، دەیانبردنــە دەرەوەی شــار. لە ڕاســتیدا، ئەوان بۆ ئاســوودەیی لێنا و منداڵەکانی ئەوەی لەدەستیان دەهات، دەیانکرد. بەڵام لێنا و منداڵەکانی بۆیــان نەبــوو بەتەنێ بڕۆنــە دەرەوە و ئەوەش لەخۆیدا چەشــنێک لە قەتیــس بوون بــوو و تەنگاو و وەڕەزی دەکردن. ســەرەڕای ئەوەش، ڕەچاوکردنی ئەدەب و نەریت، ڕێگەی بە ژنان نەدەدا کە لە ئامادەبوونی پیاوانــدا، باســی پــارە بکــەن. هەربۆیەش، ئــەو بابەتە دەبــوو لە ڕێی

پیاوەکانەوە چارەسەر بکرێت. جگە لەوەش، ئەم هاوڕێ تازانەی لێنا، مانەوەی خۆیشیان لە سووریە مەرجدار کرابووەوە بەوەی کە خۆیان لە چالاکیی سیاسیی دووربگرن. لەحاڵێکدا کە خودی بوونی لێنا لەوێ، بۆ ئەوان بە مانای تێوەگلان لە کاروباری سیاسی بوو. ئەوەش تا ڕادەیەک سەری لێ دەشێواندن.

دواجار ڕۆژی سەفەر کردنیان گەییشت و لێنا کە لە فڕۆکەخانە لە چاوەڕوانیی سوار بوونی فڕۆکەدا بوو، هاوکات،ماڵئاوایی لە یەکێک لە قۆناغەکانی چارەنووسی خۆی دەکرد.

■ ئورووپا و پراگ

لەگەڵ گەیشتنیان بە پراگ، ڕێکخراوی خاچی سوور وەریگرتن و لە هۆتێلێکی چوار ئەستێرە، لە ناوەندی شاری پراگ نیشتەجێیان کردن.

ئاغای میدریخ (Mejdrich)، بەرپرسی پەنابەرەکان، پێی گوتبوون کە مانەوەی ئەوان لەوێ «کاتی»یە و پاشان پاکەتێکی پێدابوون کە بڕێکی کەم پارەی تێدا بوو بۆ وردە خەرجی ڕۆژانەیان. پراگ لەچاوی لێنادا وەک شارێکی بێگانەی لێهاتبوو. لێنا، داهاتووی خۆی لەوشارەدا سەیروسەمەرە و دابڕاو لەخۆی دەبینی. سەرەتا، لە وڵاتەکەی خۆیدا هەستی بە نامۆ بوون دەکرد. ئایا هەڵسوکەوتی هاونیشتمانەکانی لەبیرکردبوو، یان ئەوە خودی ئەو بوو کە بەو ڕادەیە گۆڕدرابوو!هەستی متمانە بەخۆیی کەمتر ببووەوە و سەرلەنوێ وەکوو سەردەمی ژیانیان لەو «کۆشکە شوومە»دا لە عەراق، تور ببووەوە و زمانی دەیگرت، لەکاتێکدا کە لە دیمەشق، ئەو نوقوستانییەی لەکۆڵ ببووەوە. هەستی دەکرد هەڵسوکەوتی ئاسایی نییە و ئەوەش لەکاتێکدا بوو کە چیدیکە هیچ مەترسییەکی لەسەر نەبوو. سەرلەنوێ بە ئازادی ژیان، بۆ لێنا نامۆ ببووەوە و تووشی ناجێگربوونی دەروونیی دەکرد.

پاش چەند حەوتوو، عەبدولڕەحمان خۆی بە ژووری هۆتێلەکەیاندا کرد و ئەوەش سورپرایزێکی ڕاستەقینە بوو و منداڵەکان بە پێی

سروشــت و غەریزە، هەســتیان بەو شادکامیی و بەختەوەرییە کرد کە ژووری هۆتێلەکــەی تەنیبــوو، چ بەختەوەرییــەک باڵاتر بوو لەوەی کە هەموو پێکەوە بوون!

بەهاری پراگ نزیک دەبووەوە. کۆمەڵگەی چێکۆســلۆڤاکی، هەنگاوی بەرەو هەڵمژینی هەوایەکی بەتاڵ بووەوە لە هەوری ترس و بێمتمانەیی هەڵدەگــرت. بــۆ عەبدولڕەحمان ولێنا، پاش ســاڵانێک ژیانی نهێنی، ئەم دۆخە ورووژێنەر بوو. ســەرەڕای ئەوەی هێشتاش بە بینینی پۆلیس و کەســانی نیزامی تووشی هەمان دژکردەوەی بێمتمانەیی دەبوونەوە و لە ڕاستیدا، هێشتا لە دەست ئەم چەشنە بیرئانینانە ڕزگار نەبووبوون، بــەڵام چێژیان لــەو ئازادییە نوێیە وەردەگرت. جگەلــەوەش ئەوان بەو حاڵــەی خۆیــان و مانەوەی ئــەو هەســت و دژکردەوانەیــان گاڵتەیان بەخۆیان دەکرد.

پاش ماوەیەک، خاچی ســوور، ژوورێکی ١٢ میتری چوارگۆشەی، لە بینای تایبەت بە پەنابەران پێدان. بەڵام ئەنیســتیتۆی تەندروستیی پراگ کە بەهۆی شێدار بوون و ناتەندروست بوونی ئەو شوێنەوە، بەتایبەتی دۆخــی منداڵەکانی ڕەچــاو کردبوو، چەنــد یاریدەدەرێکی کۆمەڵایەتیی ناردبــوو بۆ ئەوەی هیوا لەو شــوێنە دووربخەنەوە. ناڕەزایەتیی لێنا و تەنانەت گریانەکانی هیــوای بچکۆلانەش کاریگەریی نەبوو. ئەوان، بەو بڕیارە، هیوایان بە دامەزراوەیەکی «تەندروست» سپارد، دامەزراوەیەک کە خودی لێناش، لە ماوەی ئەو سێ مانگەدا کە هیوایان لەوێ ڕاگرتبوو، تێیدا کەوتبووە قەرەنتینەوە. بە درێژایی ئەو ماوەیە، تەنیا یەکجار توانی کچەکــەی لــە ئامێز بگرێــت. دوای ئەم ماوەیە تەنیا دەیتوانی لە پشــت میلەکانــەوە، لــە دوورەوە ســەیری کچەکەی بکات. ئــەو ماوە، هەم بۆ دایک و هەم بۆ منداڵەکە، دەورانێکی تاقەتپڕوکێن و بەئازار بوو.

لــەو ڕووەوە کــە لێنــا لە ماوەی مانــەوەی لە ڕۆژهەڵاتــدا بە زمانی چێکی قســەی نەکردبوو، هەنــدێ وردەکاریی زمانەکەی لەبیر کردبوو. لە لایەکی دیکەشــەوە، لە پراگ، کێشەی گیرانی زمانی (تور بوونەکەی)

پەرەی سەندبوو. سەرەڕای ئەوەش، بەهۆی ئەو چەرمەسەرییانەوە کە لە ڕۆژهەڵات بەسەری هاتبوو، باری دەروونی لاواز ببوو و هەستی بە کاریگەریی ئەو ڕووداوانە لەسەر باری دەروونی دەکرد. ئەو بە ئازادی دەژیـا، بەڵام وەکـوو ئەندامانی دیکەی بنەماڵە، بە شوناسـی سـاختە (ئەوان هێشـتایش بەو پاسـپۆرتە سـاختە عەراقیەوە کـە کوردەکانی عـەراق بۆیان دروسـت کردبوون و بە نـاوی خـوازراوەوە دەژیان)، هەربۆیـەش، منداڵـەکان بە نـاوی خـوازراوەوە دەچوونـە قوتابخانە. سەرەڕای ئەوەش، لێنا توانی بە هاوکاریی بەڕێوەبەری قوتابخانەکەیان، بـە ناوی بچووکـی خۆیانەوە لـە قوتابخانە ناونووسـیان بکات، بەڵام نـەک بە ناوی بنەماڵەییەکەیانەوە. عەبدولڕەحمانیش، ناوێکی بنەماڵەیی غەیـری ناوی بنەماڵەیی ژن و منداڵەکەی هەبوو. لێنا زۆری هەوڵدا کە لە ڕێی سـەردانی ناوەندگەلێکی پەیوەندیدار وەکوو خاچی سـوورەوە، بە شوناسی ڕاستەقینەیانەوە ناویان تۆمار بکرێت. سەرەڕای خایاندنی کاتێکی زۆر و تاقەتپڕووکێنیی هەوڵەکانی، دواجار هیچیشـی پێ نەکرا. دوا وەڵامێـک کە یەکێک لە کارمەندەکانـی وەزارەتخانە پێی دابووەوە، بریتی بوو لەوەی کە «ئێوە دەبێ بەو شوناسە ساختەی کە پێی تا ئێرە هاتوون ڕازی بن». هەشـت سـاڵی ڕەبەق چاوەڕوانیان کرد تا بتوانن سەرلەنوێ ناوی بنەماڵەیی قاسملوو بۆ خۆیان بگەڕێننەوە.

لێنـا، لـە پراگ پاش هـەوڵ و ماندوو بوونی زۆر، لە زانکۆی شـارل Charles ناونووسـی کـرد و توانـی درێژە بە خوێندنەکـەی بدات، ئەو خوێندنەی پێش پێکهێنانی ژیانی هاوسـەرییەکەی دەیویسـت ئەنجامی بدات.

■ هاتنی مەلامستەفای بارزانی بۆ پراگ

چەند مانگ پاش ڕۆشتنی لێنا لە بەغا، ڕێژیمی پاشایەتیی عەراق ڕووخا. عەبدولکەریم قاسـم کە بە کوودەتا، حکومەتی کۆماریی دامەزراندبوو، خۆی ببووە سـەرۆک کۆمار. مەلامسـتەفای بارزانی لەوکاتەدا وەکوو

پەنابەر لە یەکیەتیی سۆڤیەت دەژیا، سەرکۆماری نوێ داوای لێکردبوو بگەڕێتەوە بۆ عەراق. مەلا مستەفاش قبووڵی کرد و لە گەڕانەوەیدا بۆ عەراق، بۆ ماوەیەکی کورت لە پراگ لای دا. بنەماڵەی قاسملوو بۆ نانی ئێوارە مەلا مستەفایان بانگێشتی ماڵی خۆیان کردبوو. لەو میوانییەدا، مەلا مستەفا پێشنیازی بە عەبدولڕەحمان کردبوو کە بگەڕێتەوە بۆ کوردستانی عەراق و لە نزیکەی سنووری ئێران نیشتەجێ بێت و بەو شێوەیەش لە شوێنی خۆی درێژە بە خەباتەکەی لە دژی ڕێژیمی شا بدات. عەبدولڕەحمانیش دەستبەجێ پێشنیازەکەی قبووڵ کردبوو.

لێنا، هەرگیز، سەبارەت بە گرینگیی مەئموورییەتی هاوسەرەکەی دڕدۆنگ نەببوو. لەبیریشی نەچووبووەوە کە بەڵێنی پێداوە لە هەموو حاڵ و دۆخێکدا لەگەڵی بمێنێتەوە، بەڵام کاتێک عەبدولڕەحمان ڕایگەیاند کە دەگەڕێنەوە بۆ کوردستانی عەراق و لەوێ دەژین، بیری لە کچەکانی کردەوە و پرسیاری لە عەبدولڕەحمان کرد: «لە وڵاتێکدا کە ژنان هیچ مافێکیان نییە، چ داهاتوویەک بۆ کچەکانمان لەبەرچاو دەگریت؟ ئەوان لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست چ چارەنووسێکیان دەبێ؟»

عەبدولڕەحمان وەڵامی دایەوە: «ئەوان دەبن بە کورد، زمانی عەرەبی و کوردی فێر دەبن و تۆش زمانی چێکییان فێر دەکەیت، کچەکانمان بەسەر سێ زماندا زاڵ دەبن. لەوە زیاتر چی دیکەت بۆ دەوێن؟» لێنا بەرهەڵستی ئەو لۆژیکە پیاوانە دەبێتەوە و وەڵامی دایەوە: «ئەوان کچن و من پێم وانییە کەیفیان بە دۆخی ژنانی ئەوێ بێت. لەبیریشت نەچێتەوە کە من بە کولتووری ژنێکی ئازادەوە گەورە بووم. تەنیا لەبەر ئەوەی خۆم لەگەڵ ئەو کۆمەڵگایە بگونجێنم، هەرگیز ناتوانم بە پێچەوانەی باوەڕەکانم، کچەکانم پەروەردە بکەم. ڕێزم بۆ ئەو کۆمەڵگەیە هەیە و لەوەیکە منیان بەو جۆرەی کە هەم قبووڵ کردووە، ئەوپەڕی ئەمەگداریم هەیە، بەڵام ئەوە بەو مانایە نییە کە من لە هەموو بوارەکاندا لەگەڵ ئەو کۆمەڵگەیە ڕێکم، بەتایبەتی لەگەڵ سیستمی باوک سالارانەی ئەو کۆمەڵگەیە سەبارەت بە ژنان، بەهەموو شێوەیەک

ناکۆکم و من هەرگیز لەگەڵ کچەکانم درۆ ناکەم.»

عەبدولڕەحمان کە وەڕەز دیار بوو، هەناسـەیەکی هەڵکێشا و گوتی: «تۆ وەکوو هەمیشە شتەکان دراماتیزە دەکەیتەوە. ئێستا، ئەوان هێشتا منداڵن. دواتر سەبارەت بەم بابەتە قسە دەکەین».

ئـەو زۆربەی جـار، گرفتـە بنەماڵەییەکانی بەم جـۆرە لەکۆڵ خۆی دەکردەوە.

پاشـان، عەبدولڕەحمان بـەردەوام بوو و گوتـی: «هەرچۆنێک بێت، من بڕیاڕی خۆمم داوە و مەلامستەفاش ڤیزاکانمان بۆ دەنێرێتە ڤییەن. دەبـێ بە خێرایی کاروباری ئێرەمان ڕێـک بخەین و لە پراگەوە بەرەو ڤییەن بەڕێ بکەوین. بڕیاڕ بدە! یان لەگەڵم دێیت و یان لێرە دەمێنیتەوە. بـەڵام ئـەوە بزانە کە من چیدیکـە ناگەڕێمەوە بۆ ئێـرە و تا ڕزگاریی کوردستان لەوێ دەمێنمەوە» و بەم شێوەیە کۆتایی بە باسەکە هێنا.

لێنـا کەوتبووە سـەر دووڕێیان: یـا دەبوو لەگـەڵ منداڵەکانی دوای عەبدولڕەحمان بکەوێت و یان لێی جودا بێتەوە و تەڵاق وەربگرێت.

پـاش ماوەیەکـی کورت، لێنـا ئاگادار بـووەوە کە منداڵـەکان لەوێ بەجێدەهێڵن. عەبدولڕەحمان بۆی شی کردەوە کە ئەوان سەرەتا دەبێت ماڵێـک لەوێ بدۆزنـەوە و ڕێکی بخەن و ئەوەش زیاتر لە سـێ مانگ دەخایەنێـت. پاش ئەوە، لێنا دەگەڕێتـەوە بۆ پراگ و کچەکانیش لەگەڵ خـۆی دەهێنێت بۆ ئەوێ. جگەلەوەش، لێنـا دەبوو واز لە خوێندنەکەی بهێنێت.

هەندێ لە ڕووداوەکانی ڕابردوو، لەسـەر دڵی لێنا قورس بوون. ئەو خـۆی بـە هۆی ئەو بڕیارەوە کە ئەوکات دابووی، سـەرکۆنە دەکرد و پرسـیاری لە خۆی دەکرد کە بۆچی بڕیاڕی جیاوازی نەداوە و بۆچی ملکەچی هەموو بڕیاراتی هاوسـەرەکەی بووە. هەوڵی دەدا لە هۆکاری هەڵسوکەوتەکانـی خـۆی تێبگات. ئایا ڕێز و هەسـتی بەرپرسـایەتی بەرانبـەر بەڵێنییەکـەی بوو، کـە بەرەو ئەو کردەوانە ڕایدەکێشـا؟ یان عەشـق و خۆشەویسـتیی عەبدولڕەحمـان کەمەندکێشـی دەکرد؟ یان

خۆشەویسـتیی خەڵکی کورد؟ یان، ئەم کردەوانـەی، دەرئەنجامی ئەو هونەرە بوو کە هاوسـەرەکەی بە کەڵک وەرگرتن لێی، هەموو جارێک بیانووی لێ دەبڕی.

شـتێکی حاشاهەڵنەگر هەبوو و ئەوەش ئەوەبوو کە لینا نەیدەویست منداڵەکان لە باوکیان دابڕێت. ڕەنگە، هەتیو بوونی خودی لینا لەسەردەمی منداڵیدا تا ڕادەیەک کاریگەریی لەسەر لەو بڕیارەی بووبێت.

■ ژیان لە بەغا بەشێوەی فەرمی (١٩٦٠ـ١٩٥٩)

لە ڤییەن، هیچ ڤیزایەک نەگەیشـتبووە دەستیان. ئەوان هەرچی ڕۆژە سـەردانی کۆنسـولگەریی عەراق لـە ڤییەنیان دەکرد و هەمیشـە یەک وەڵامیان وەردەگرتەوە: «ڤیزاکان سبەی دەگەن». و دواجار، پاش سێ مانـگ ڤیزاکان گەییشـت، هەر ئەو سـێ مانگەی کە لینا بـە منداڵەکانی گوتبوو کە پاش ئەوە، دەچێت بەدواياندا و لەگەڵ خۆی دەیانبات.

کاتێک گەیشـتنە بەغا، دۆخی وڵاتی عـەراق ڕووی لە ئاڵۆزی نابوو. ململانێـی نێوان عەبدولکەریم قاسـم و دژبەرەکانی دەسـتی پێکردبوو و بەخێراییش کاریگەریی خۆی لەسـەر دۆخی ئیقامەتی ئەوان نیشـان دا. دەزگای ئیسـتخبارات، چوونـە دەرەوە لە بەغـای بۆ ئەوان قەدەغە کردبـوو. هەربۆیـەش، ئـەوان نە دەیانتوانـی بڕۆن بۆ کوردسـتان و نـە بگەڕێنەوە بـۆ ئورووپـا. هەوڵەکانی عەبدولڕەحمـان لای دەزگای ئیسـتخباراتیش بەهیچ کوێ نەدەگەیشـت. دواجار، ناچار بوون لەگەڵ «پەرویز حێکمەتجوو»ی فڕۆکەوان، ڤێلایەکی نیوە کاول بەکرێ بگرن، هەمان پەرویز کە لە تاران لە ماڵی پیاوە زەردەشـتییەکە پێکەوە ژیانی نهێنییان بردبووەسەر.

ئیزنیان نەدەدان بڕۆن بۆ کوردستان و پاش ماوەیەک، عەبدولڕەحمان بـە لینای گوت کە پارەیەکی وەهایان پێنەماوە و پێویسـتە لینا بەدوای کاردا بگەڕێـت. بڕیارەکەیـان وابـوو کە لینا بـۆ ماوەیەکی کورت و تا ئـەو کاتەی ڕێگەیان پێدەدرێت لە بەغـا بڕۆنە دەرەوە، کار بکات، جگە

لەوەش سەفەر بۆ پراگ بە مەبەستی هێنانی منداڵەکان، ڕۆژ بە ڕۆژ دوا دەکەوت و دوور و دوورتر دەبووەوە و لێناش لە تاو ئازاری دووریی منداڵەکانی تووشـــی حاڵەتی بێقەراری و بێدەرەتانی ببوو، هەربۆیەش، جارێکی دیکەش ناچار بە ملکەچ بوون بوو و لەوەیکە چوونەدەرەوەی بەیانیانــی بۆ ســـەر کارەکەی، دەبووە هــۆی دوورکەوتنەوەی مۆتەکە لـــە بیرکردنەوەکانی، تاڕادەیەک هێوری دەکردەوە. ئەو کەمە نامانەیش کــە لە لایەن سەرپەرشــتی منداڵــەکان لە پراگەوە دەگەیشــت، چیدیکە کاریگەرییان لەسەر دڵە بێئۆقرەکەی نەبوو.

■ کارکردن لە وەزارەتی نیشتەجێ بوون

کارێکیــان لــە وەزارەتــی نیشــتەجێبوونی عــەراق بــە لێنا پێشــنیاز کــرد. کاتێــک لێنا بــۆ یەکەمین جار چــوو بۆ ئەوێ، لــە لایەنی خودی وەزیــرەوە کە پیاوێکی کورد بوو بە نێوی عەونی، پێشــوازی لێکرا. لە ڕاســتیدا، عەبدولڕەحمان بە بێئەوەی لێنا ئــاگادار بکاتەوە، ئەو کارەی بــۆ دۆزیبــووەوە. وەزیر پیاوێکی جوان و گەنــج و مێهرەبان بوو. ئەو ئیشی دیلمانجی و وەرگێڕانی بە مووچەی ٣٠ دیناری عەراقی (کەمترین مووچــە لــەو وەزارەتخانەدا) و شــەش کاتژمێــر کاری ڕۆژانە بە لێنا ســپارد. لێنــا دەبوو لــە کاتژمێر ٩ی بەیانییەوە هەتــا ٣ی پاش نیوەڕۆ کار بکات.

ڤێلاکــەی ئەوان لە لای چــەپ و وەزارەتخانەش لە لای ڕاســتەوەی دیجلــە هەڵکەوتبــوو. ئەو دەبــوو مەودایەکی نزیکــەی دوو کیلۆمیتری ببڕێ. بەیانیان، شنەیەکی فێنک بەسەر «پردی ١٤ی ژوئیە» (ڕێکەوتی بەدەستەوەگرتنی دەسەڵات لە لایەن ڕێژیمی نوێوە)دا، هەڵیدەکرد. بەڵام، پاش نیوەڕۆ، لێنا بەهۆی گەرمای تاقەتپڕووکێنەوە کە ڕێک لە تەنووری نانەواخانە دەچوو، ماندوو و شەکەت دەگەیشتە ماڵەوە. لەو کاتژمێرەی ڕۆژدا، خەڵک لەحاڵی حەسانەوە و خەوی پاشنیوەڕۆدا بوون. سەرەتا، لێنا مووچەکــەی خۆی بە نادادپەروەرانە و کەم هەڵدەســەنگاند، بەڵام

دواتــر، بە زۆری دەزانــی، چونکە هیچ کاریکیان پێنەدەســپارد. نە بۆ وەرگێڕان و نە بۆ دیلمانجی، هەر هیچ شتێک نەبوو.

کاتێکیــش لینا، ناڕەزایەتی دەردەبڕی، وەڵامیان دەدایەوە: «ســەبرت هەبــێ، ڕاوەســتە، کارت بــۆ دەبــێ». لینا کــە تاکە ژنی ئەو بەشــە لە وەزارەتخانە بوو، هەستی دەکرد کە ڕێژیم بۆ ئەوەی خۆی دێموکراتیک و لایەنگری ڕزگاریی ژن پیشــان بدات، وەکــوو بووکەڵەیەک بە نرخی ٣٠ دینار لەوێ ڕایدەگرت!

لینــا لە سیســتمێکدا پەروەردە ببوو کــە بچووکتریــن دواکەوتن، بە بێڕێزی دادەنرا. هەربۆیەش، دوو حەوتووی یەکەم، هەرچی ڕۆژە ڕێک لــە کاتژمێــر ٩ی بەیانیدا لە وەزارەتخانە ئامادە دەبوو. بەڵام هەمیشــە لەگــەڵ دەرکەیەکــی داخــراو بــەرەوڕوو دەبــووەوە. پــاش ماوەیەک ســکرتێرێکی پیــر (کە هەمــوو کارێکی ئــەو وەزارەتخانەیــەی بەڕێوە دەبــرد) خــۆی کێش دەکرد و بە کلیلەکانەوە دەهات. ڕۆژانی ســەرەتا، ئەو سکرتێرە بە بینینی لینا کە چاوەڕوانی ئەوی دەکرد، سەری سووڕ دەما. دواتر، کاتێک ســکرتێرەکە لینای لــەو چاوەڕوانییەی بەردەرکەدا دەبینییــەوە، هەوڵــی دەدا پێش بــە پێکەنینەکەی بگرێــت، پێکەنینێک کە دەبووە هۆی شلەژاوی و حەپەسانی لینا. چەند خولەکێک پاش گەیشتن، فەوزی، کە لەگەڵ لینا لە یەک ژووردا کاریان دەکرد دەگەیشتە بەرەوە. فەوزی گەنجێکی ٢٠ ساڵە بوو کە ڕۆژان لەو وەزارەتخانە کاری دەکرد و شــەوانیش، درێــژەی بــە خوێندنەکەی دەدا. فــەوزی، لەپاش مردنی باوکی، دەرهێنانــی بژیوی بنەماڵە قەرەباڵغەکەی کەوتبووە ئەســتۆی. کارمەندەکانی دیکە، لە نێوان کاتژمێر ١٠ بۆ ١٢ی نیوەڕۆ دەهاتنە سەر کار. ئەوان، بە خوێندنەوەی ڕۆژنامە، قسە و باس، خواردنەوەی چا یان قاوە خۆیان ســەرقاڵ دەکرد، کوڕێکی گەنج هەموو ڕۆژێک ســەردانی دەکــردن و پێڵاوەکانــی بۆ بۆیــاخ دەکردن و دواتر بــۆ خواردنی نانی نیــوەڕۆ دەچوونە دەرەوە. پاش گەڕانەوە، دەچوونە لای فەوزی و ئەو بەڵگەنامانــەی ئەو ئامادەی کردبــوون، واژۆیان دەکرد و پاش کاتژمێر

یەک و نیو، یەکە یەکە، دەڕۆشتنەوە بۆ ماڵەوە.

وردە وردە لیناش ڕاهاتبوو و هەرچی ڕۆژە نیو کاتژمێر درەنگتر دەچووە سەر کار. لە بەر ئەوەی بەدرێژایی ماوەی مانەوەی لە وەزارەتخانە هیچ کارێکی نەبوو بیکات، ماندوو دەبوو. لینا، لە چاوەڕوانیی ئەوەدا کە ڕۆژێک کارێکی پێبسپێرن، هەندێ شتی بۆ خوێندنەوە لەگەڵ خۆی دەبردە سەر کار. بەڵام هەرگیز، هیچ کارێکیان پێنەسپارد.

فەوزی متمانەی بە لینا دەکرد و سەبارەت بە ڕووداوەکان و دۆخی وڵات، ئاگاداری دەکردەوە. دەیگوت کە ڕێژیمی قاسم ڕووی لە کزی ناوە و پیاوە دەسەڵاتدارەکانی وڵات دژبەری ڕێژیمی قاسمن و هەندێ لە کارمەندەکانی ئەم وەزارەتخانەیەش لە دژبەرەکانن و چاوەڕێی ڕووخانی ڕێژیمن و لە هەموو شوێنێک خەریکی کاری تێکدەرانەن لە سیاسەتەکانی ڕێژیمدا و دواجاریش ئەوەی کە پێدەچێت ئەمانە، ببنە هۆی یاساغ بوونی چوونەدەرەوەی لینا و عەبدولڕەحمان لە بەغا.

لەو کاتەوە کە ئەوان پراگیان بەجێهێشتبوو، یازدەمانگ تێدەپەڕی، ئەو دیموکراسییەی بە کودەتا ڕاگەیەندرابوو، بەرەو دیکتاتۆری دەچوو. ئەوەش لینای نیگەران دەکرد.

عەبدولڕەحمان، بۆ دڵنیایی و هێور کردنەوەی لینا، جەختی دەکردەوە و دەیگوت: «هیچ مەترسە، ئەگەر قاسمیش ملکەچی فشارەکانی زمانلووسەکانی دەوروبەری بێت، ڕێگای ڕاکردن بەرەوە کوردستان، هەمیشە بۆ ئێمە کراوەیە!»

لینا: «ئەی منداڵەکانمان؟»

عەبدولڕەحمان: «دۆخی منداڵەکانی ئێمە، هەزار قات باشترە لە دۆخی منداڵانی کورد. ئەوان دەبێ تا ئەو کاتەی پێویست بێت، فێر بن بە بێ ئێمە بژین و بە تەنیا گەورە بن».

لینا: «منداڵانی کورد لە هەژاری و نەداریدا دەژین، بەڵام لەگەڵ بنەماڵەکانی خۆیاندان، کەچی منداڵەکانی ئێمە وەکوو هەتیویان لێ

هاتووه.»

هەمـوو ژنـەکان ئـەو توانایان نییە کە بۆ هەمیشـە ڕێز لـەو مێردە بگـرن و خۆشـیان بوێت کە بیـر لە منداڵەکانی ناکاتـەوە، لە ماڵدا هیچ یارمەتییەکیـان نـادات و تەنانەت پـارە و بژیوی بنەماڵەکەشـی دابین نـاکات. لینا ڕێزی لـە مەئمووریەتەکـەی عەبدولڕەحمان دەگرت، بەڵام ئەویش ئەعسابی پۆڵایینی نەبوو.

لینـا تا کاتی دەرکردنیان لە عەراقیش، لـەو وەزارەتخانەیە مایەوە و قبووڵیشی کرد کە لە خسـتنەڕێی پیشانگایەکی پیشەیی چێکۆسلۆڤاکی لـە بەغا، کە مووچەیەکی باشیشـیان پـێ دەدا، کار بکات. ئەو بەو دوو مووچەوە کە وەریدەگرت، بژیوی هەموو ئەو کەسـانەی کە لەو ماڵەدا دەژیان دابین دەکرد.

لەگەڵ ئەوەشـدا، تێپەڕینی زەمەن و نەگۆڕانـی دۆخەکەیان لە بەغا، ببووە هۆی سەرهەڵدانی کێشە و نەسازان لە نێوان ژن و مێرد دا. لینا لەڕادەبەدەر هەستیار ببوو. ئەو، چیدیکە تەنانەت لە ئەگەری ڕێگەپێدانی دەوڵەتی عەراقیش ئامادە نەبوو بچێت بۆ کوردستان و تەنیا شتێک کە دەیویسـت گەڕانـەوە بۆ پراگ بوو. ئەو ئیتر بێـزار ببوو. لە مۆتەکە و خەونەکانیـدا دەیبینی کە منداڵەکانی خەریکە لە قوڕ و لیتەدا نوقم دەبن و یـان دەکەونـە خەندەقێکی پـڕ لە گورگەوە و یان لـە ماڵێکدا گیریان کـردووە کە گڕی تێبەربووە. چیدیکە تاقەت و توانای ئەوەی نەبوو کە ئەو بەڵێنییەی بە منداڵەکانی دابوو، جێبەجێی نەکات.

■ ڕزگاربوونی عەبدولڕەحمان لە کوژران

عەبدولڕەحمان دەبوو بچێت بۆ کوردسـتان. دەبوو بە شێوەی نهێنی بەغا بەجێبهێڵێت. دووجار لە سـەفەرەکەی سەرکەوتوو بوو. لە ڕەوتی سـەفەری دووهەمیدا، لینا کە باری دەروونـی بەتەواوی تێکچووبوو، لە دڵی خۆیدا هەسـتی بە پێشهاتی خراپ دەکرد. عەبدولڕەحمان کە بۆ ماوەی حەوتوویەک سەفەری بۆ کوردستان کردبوو، سێ ڕۆژ درەنگتر

گەڕایەوە. وەکوو هەمیشە گاڵتەی دەکرد و بە ئیشتیاوە نانی دەخوارد. بەڵام، لینا دڵنیا بوو کە کێشـــەیەک ڕوویدابوو. کاتێکیش لینا پرسـیاری لێدەکرد، وەکوو هەمیشـــە وەڵامی دەدایەوە کە هەموو شـتێک بە باشی و ڕێک و پێکی تێپەڕیوە.

پاش حەوتوویەک، لە کاتێکدا کە هەر خۆیان لەماڵەوە بوون و چایان دەخواردەوە، دواجار عەبدولڕەحمان هاتە گۆ و گوتی: «من لە هۆتێلێک گیرسـامەوە، شــەو درەنگان، لەگەڵ هاوڕێیانی حیزبی قەراری دیدارم هەبـوو. ئــەوان بەتایبەتی، لەوپەڕی سـنوورەوە بۆ قسـەکردن لەگەڵ مــن هاتبــوون. ڕێک لەو کاتــەدا کە خۆم ئامادە کردبــوو لە هۆتێلەکەم وەدەرکەوم، دۆسـتێکی کوردی عەراقی بــە پەلە خۆی بە ژوورەکەمدا کــرد. بەرانبــەر هۆتێلەکە، دوو پیاو چاوەڕێــی منیان دەکرد، بۆ ئەوەی بــە خەنجەر لێمــدەن. بەوپێیە، دیار بوو کەسـێک خەیانەتی لێکردووم. هەربۆیــەش، ئێمە لە دەرکەی پشـتەوە چووینــە دەرەوە و من چیدیکە نەگەڕامــەوە بــۆ ئــەو هۆتێلــە. ئــەم ڕووداوە، بووە هــۆی تێکچوونی پلانەکانمان. دۆزینەوەی شــوێنێکی نوێ بــۆ دیدارەکەمان، ماوەیەک لە کاتی گرتین و ناچاریش بووین کات و ساتی کۆبوونەوەکانمان بگۆڕین. هەربۆیەش، من هەندێ درەنگتر لە کاتی دیاریکراو گەڕامەوە».

■ دەرکردن لە عەراق

ڕۆژێکیان عەبدولڕەحمان دەم بە پێکەنین خۆی کرد بە ماڵدا و گوتی: «پارێزگار بۆ سبەی کاتژمێر ١٠ی بەیانی لە هەردووکمانی گێڕاوەتەوە. دەیناسم، پیاوێکی باشە. دواجار، دەتوانین لێرە بڕۆین».

پارێزگار، پیاوێکی مێهرەبان و ڕووخۆش بوو (هەڵبەت بۆ لینا، زیاتر لە ڕادەی پێویسـت). خوڵکی کردن دانیشــن و ئەمری کرد قاوەیان بۆ بێنن. لەگەڵ عەبدولڕەحمان باسی کەمبایەخ و بابەتی ڕۆژانەی دەکرد و هاوکات، وەکوو نەریتێکی باوی ئەم وڵاتانە، لەپەستا دەیگوت: «بەخێر بێن» و عەبدولڕەحمانیش، هەرجارە بە هەمان فۆرموولی ڕەچاو کردنی

ئەدەب، سپاســی دەکرد. تا ئەوکاتەی کە کاتی هۆکاری بانگهێشتەکەی گەییشت (لینا بە عەرەبی قسەی نەدەکرد، بەڵام بە گشتی لە ناوەڕۆکی باسەکەیان تێدەگەییشت).

لەڕاســتیدا، بەڕێــز پاریــزگار، بــەداخ بــوو لەوەیکــە ناچــارە پێیان ڕابگەیەنێت کە ماوەی مانەوەیان لە عەراق بەسەرچووە و ئەوان دەبێ لە ماوەی ٤٨ کاتژمێردا، ئەو وڵاتە بەجێبهێڵن و لەو ڕووەوە کە هۆکاری بڕیارەکەیان پێڕانەگەیانــدووە، ناتوانێت هیچ ڕوونکردنەوەیەکی زیاتر بدات. بە ڕوونی دیار بوو کە درۆ دەکات و هەربۆیەش پرســیار کردن لــەو، چ ســوودێکی دەبوو؟ ســەرەڕای ئەوەش، ئەوان بــە هێنانەئارای وردەکارییەکانــی ســەفەرەکەیان، توانییــان بــۆ یــەک ڕۆژی دیکــەش ئیزنــی مانەوە وەربگرن، هەرکە گەیشــتنەماڵەوە، لینا لە خۆشــحاڵیی ئەوەیکــە ســێ ڕۆژی دیکــە لە پــراگ دەبوو، شــایی لە دڵیــدا دەگەڕا. خاوەن ماڵەکەیان پیاوێکی ئەرمەنی بوو. هەرکاتێک بۆ وەرگرتنی کرێی خانووەکە سەردانی دەکردن، وەکوو هەمیشە، بەدەم چا خواردنەوەوە، باســی ئــەو زوڵمەی دەکرد کە لــە ئەرمەنییەکان و کــوردەکان کراوە. هەمیشە کرێی چوارمانگی لە پێشدا وەردەگرت، ئەو ڕۆژە دەبوو کرێی سێ مانگیان پێ بداتەوە. کاتێک عەبدولڕەحمان سەری باسەکەی لەگەڵ کردەوە، ئەو پیاوە کەوتە باسکردنی دۆخی هەژارانەی خۆی و ئەوەیکە ناتوانێت کرێی ئەو سێ مانگەیان بۆ بگێڕێتەوە. هەربۆیەش، نەیانتوانی پارەکەیــان وەربگرنــەوە. جگەلەوەش، ئەوان ناچار بــوون هەموو ئەو شــمەکانەی کە بۆ ماڵەکەی کوردستانیان کڕیبوو، لەوێ وازی لێبهێنن، چونکــە نــە ئیمکانی ماڵیی و نە کاتــی ئەوەیان هەبوو کــە هەموو ئەو شمەکانە بگوێزنەوە بۆ پراگ. هەربۆیەش، کەرەستە و شمەکەکانیشیان بەو پیاوە ئەرمەنییە «هەژارە» بڕا.

عەبدولڕەحمان، بە شــێوەیەکی سروشتی لە لینا تێگەیشتووتر بوو و لەگەڵ بابەتەکان وەکوو خۆیان ڕووبەڕوو دەبووەوە و نەدەکەوتە ژێر کاریگەریی هیچ شتێکەوە. بەڵام، لینا هەڵسەنگاندنی دەکرد و هەوڵی دەدا

بابەتەکان پێشـــبینی بکات و پرسیاری لە خۆی دەکرد کە ئەمە یان ئەو حاڵەتە، کامیان بۆ گرتنی هەڵوێستێک باش و گونجاو دەبێت. دەیویست ســەبارەت بە ئەگەرەکانی قســە بکات. بەڵام عەبدولڕەحمان هەمیشــە وەڵامــی دەدایــەوە: «بــا بزانین چۆن دەبێــت، دواجــار ڕێگەچارەیەک دەدۆزرێتەوە.»

ئــەوان، ڕۆژهەڵاتیــان بە چوار جانتــاوە بەرەو پراگ بەجێهێشــت و ئەوەش هەموو ئەو شتە بوو کە دەبوو ژیانێکی نوێی پێ بنیات بنێنەوە، لەڕاستیدا، دەبوو ژیانی خۆیان لە هیچەوە دەست پێبکەنەوە.

■ گەڕانەوە بۆ پراگ (١٩٦٠)

لەوکاتەدا، دۆزینەوەی ئاپارتمان لە پراگ زۆر ئاستەم بوو. بە تایبەتی ئەگەر بەپەلەش بێت. خوازیار، دەبوو ناوی خۆی لە پێرستی شارەوانی تۆمار بکات. پێرستی داخوازکەران دوورودرێژ بوو و بێ بوونی واسیتە، بەســاڵانی دەخایاند تا بتوانن خانوویەکیان دەست کەوێت. هەربۆیەش، کەســانێک هەبوون کە پێشــبینیی ئەو حاڵەیان کردبــوو و ناوی منداڵە کەم تەمەنەکانی خۆیان لەو پێرســتەدا تۆمار دەکرد، بەو هیوایە کە لە تەمەنی گەورەبوونیاندا، سەرپەنایەکیان دەبێت.

عەبدولڕەحمان بۆ گەڕان بەدوای خانودا لە شوێنێکی باشەوە دەستی پێکــرد و ڕاســتەوخۆ چوو بــۆلای هاوڕێکانی لە شــارەوانیی پراگ و ئەوانیــش زۆر زوو خانوویــەک بــە ٣ ژووریــان لە ناوچــەی پێترینی Petriny بــۆ دۆزییەوە. پێترینی، یەکێک لە گردەکانی شــاری پراگ بوو کە دەوڵەت دەســتی کردبوو بە دروســت کردنی شارۆچکەیەک لەسەر ئەم گردە. لەو کاتەدا، ئەو شارۆچکەیە، تەنیا سێ بینای نیشتەجێبوونی لێبوو. ئەوانی دیکە بریتی بوون لە: کارگەی بەربڵاو، ماشــینی تایبەت بە هەڵکەندنی زەوی و هەڵگرتنەوەی خاک و پشکێنەر و هەروەها چاڵ و کەرەســتەی بیناسازی...ئەو شتەی دەبووە هۆی شادمانی منداڵەکان و تۆقینی دایک و باببیان.

کۆڵانەکانیش، لەڕاستیدا هەر بوونیان نەبوو و بە شێوەیەک کۆڵانی خەیاڵی و بریتی بوون لە شوێن تەگەری ماشینەکانی تایبەت بە بیناسازی لە قوڕدا.

ساڵەکانی سەرەتای ژیانیان لە ماڵە نوێکەیاندا، بە هەندێ زێدەڕۆییەوە، ساڵانێکی تەژی لە مۆتەکە بوون. کاروباری بیناسازیی ئەو شارۆچکەیە دەبوو لە حەوت ساڵدا بگاتە ئەنجام، بەڵام پاش دە ساڵ، هێشتاش پرۆسەی بیناسازیی بەردەوام بوو. کۆڵانەکان کارەبایان نەبوو و هاتوچۆی شەوانە لەوێ گەلێک پڕمەترسی بوو.

لە دوا وێستگەی شەمەندەفەر، بە مەودای دوو وێستگە لە ماڵەکەی ئەوانەوە، ئەنستیتۆی لێکۆڵینەوەیی پرۆفسۆر ویخترلەی (Wichterle) لێ هەڵکەوتبوو. لەم ئەنستیتۆیە بوو کە عەدەسەی کۆنتاکتی چاو کەشف کرا. نیکیتا خۆرۆشچۆف (Nikita KHrouchtchev)، سکرتێری گشتیی حیزبی کۆمۆنیستی یەکیەتیی سۆڤییەت کە بۆ دیدار سەردانی پراگی کردبوو. بەنیاز بوو سەردانی ئەو ئەنستیتۆیەش بکات. هەربۆیەش، بە پێشبینیی ئەگەری دیدارێکی ئەوتۆ، بە خێرایی کۆڵانەکانی «پێترینی»یان ئاسفاڵت کرد. ڕۆشتن بەسەر ئاسفاڵتی خاوێندا، چێژێکی تایبەتی هەبوو! پاش ڕۆشتنی خۆرۆشچۆف، کاروباری بیناسازی دەستی پێکردەوە و سەرلەنوێ کێوگەلێک لە قوڕ وچڵپاو هەموو لایەکی گرتەوە.

عەبدولڕەحمان دەستی کرد بە وانە گوتنەوە لە قوتابخانەی باڵای موتاڵا ئابوورییەکان (EHEE) و زۆری نەخایاند کە دەستی کرد بە نووسینی بڕوانامەکەی خۆی بۆ وەرگیرانی وەکوو «بەربژاری زانست». پاش وەرگیرانی وەکوو بەربژار، دەستی کرد بە نووسینەوەی بڕوانامەی دوکتۆرای دەوڵەتییەکەی و داکۆکیی لێ کرد. دواتر، دەستێکی پێدا هێنایەوە و وەکوو کتێبێک چاپی کرد. هاوکاتیش وتارگەلێکی بۆ ڕۆژنامە دەنووسی و هەروەها بۆڵتەنی «کوردستان»ی بڵاو دەکردەوە (هەمان بۆڵتەن کە لینا لە ئێران لە بڵاو کردنەوەیدا هاوکاریی کردبوو).

چەند مانگێک پاش گەڕانەوەیان بۆ پراگ، لینا لە زانکۆی شارل

(Charles) لە کۆلیژی فەلسەفە، دەستی کردەوە بە خوێندن. پاش کۆتایی پێهێنانــی، قوتابخانــەی باڵای موتــاڵا ئابوورییەکان کە پێویســتیان بە مامۆســتای زمانی ئینگلیسی هەبوو، پۆستی ئاسیستانی بە لینا دا. پاش دوو ســاڵ، پلەی لینا بۆ یاریدەدەری مامۆســتای زانکــۆ بەرزبووەوە. هیــچ کاتێکی ئازادی بــۆ نەمابووەوە. لــە لایەکەوە وانــەی دەگوتەوە، بەکاروباری ناوماڵ ڕادەگەیشــت و لە خوێندندا یارمەتیی کچەکانیشــی دەدا و لــە لایەکی دیکەشــەوە، بەکاروباری کــوردەکان و یارمەتیدانی هاوســەرەکەی لــەو بــوارەدا ڕادەگەیــی، ئەم کارەشــی، هەمــوو کاتە ئــازادەکان، پشــووی کۆتایــی حەوتوو و ڕۆژانی پشــووی فەرمیی لێ داگیر دەکرد.

■ پلانی دەرکردنی عەبدولڕەحمان لە حیزب

لــە مانگــی ژوئیــەی ســاڵی ١٩٦٤دا، کۆنگــرەی دووهەمــی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە گوندی سۆنە، لە سنووری کوردستانی ئێران بەڕێوەچوو. لەم کاتەدا، عەبدوڵڵا ئیســحاقی، ناسراو بە ئەحمەد تۆفیق، پیاوی خاوەن دەسەڵاتی حیزب بوو. لینا لە کاتی مانەوەی نهێنی خۆی لە تاراندا ناسیبووی. لە لاپەڕەکانی پێشووی ئەم کتێبەشدا باسی کراوە. ئــەو هەموو هەوڵی خۆی خســتەگەڕ بــۆ ئەوەی بە تۆمەتــی خیانەت، عەبدولڕەحمان لە کۆمیتەی ناوەندی حیزب دەربکات. کاریزما، کارامەیی و کەســایەتیی بەرزی عەبدولڕەحمان نەک هەر ببووە هۆی سەرئێشــە بــۆ ئەحمەد تۆفیــق، بەڵکوو بۆ زۆرێک لە ئەندامانی دیکەی حیزبیش بە هەمان شــێوە بــوو و هەربۆیەش لە بەرژەوەندیــی هەموویان بوو کە لەســەر ڕێی خۆیــان لایدەن. عەبدولڕەحمان حەوت ســاڵ لەمەوبەر لە لایەن ســاواکەوە دەستبەســەر کرابوو و پاش ماوەیەک ئازاد کرابوو. ئەحمــەد تۆفیــق و هاوتاکانی دیکــەی، ئەو بابەتەیان کردبــووە بیانوو و داوایــان کرد لە حیــزب دەربکرێت. بــەڵام، عەبدولڕەحمان لەوکاتەدا لــە پراگ بــوو و هەربۆیــەش نەیدەتوانی بەرگری لەخــۆی بکات. ئەو

سەبارەت بە کێشەکانی خۆی لەگەڵ حیزب، لەگەڵ هیچ کەس، تەنانەت لەگەڵ لێناش قسەی نەدەکرد و چاوەڕوانی دەرفەتی گونجاو بوو.

لــە ســاڵەکانی ١٩٦٨ـ ١٩٦٧، کومیتەی مەرکــەزی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دەســتی بە خەباتێکی چەکدارانە کرد لەگەڵ ڕێژیمی شــادا. پاش ١٨ مانگ خەبات، دە کەس لە ڕێبەرانی ڕاپەڕینەکە کوژران (ئەحمــەد تۆفیــق لەوێ نەبــوو، واتە لە نێــوان ڕاپەڕیوەکانــدا نەبوو). عەبدولڕەحمان کە لە پراگ دەژیا، لەو ڕاپەڕینەدا بەشــداریی نەکردبوو و بابەتی دەرکردنیشی لە حیزب «لەبیر» کرابوو.

■ داگیر کردنی چێکۆسلۆڤاکی

لەم ســەردەمەدا کە بۆ کوردەکان ســەردەمێکی دژوار بوو، بەهاری پراگیــش لە دووهــەزار کیلۆمیتریــی باکووری ڕۆژئاوای کوردســتان، لــە ژێر پۆســتاڵی «ســوپا دەســتەبراکانی» پەیمانی وەرشــۆ، تایبەت بە دەســتوپێوەندەکانی ســۆڤییەتدا دەیناڵاند. ڕێژەی ئەو کەســانەی کــە لە کاتی هێرشــدا کوژران، هەرگیز ئاشــکرا نەکرا. بــەڵام لە کەس شــاراوە نییە کە ڕێژەیەکــی یەکجار زۆر بوو. چێکۆســلۆڤاکی لە ڕێی «براکانییەوە» ببووە وڵاتێکی داگیر کراو، هەموو هیواکانی ببووە بڵقی ســەر ئاو و پرۆژەکانی ســەبارەت بە ســەقامگیرکردنی «سوسیالیزم بە ڕواڵەتێکی ئینســانییەوە» پێشــێل کرابــوو و لەناوچووبوون. کەس نەیدەزانی کۆمارەکە چی بەسەر دێت.

یەکەم ســاڵ، لە لایەن داگیرکەرانەوە، پێکەوە هەڵکردن و گونجانێکی ســەیر بەســەر وڵاتدا زاڵ بوو. ســۆڤییەتەکان کە لەپــاش داگیرکردنی خوێنینــی مەجارســتان لــە ســاڵی ١٩٥٦دا، هەڵسوکەوتــی کۆمەڵگەی نێونەتەوەیی و کێشەکانی بەرەوڕوویان لەگەڵ وڵاتانی ڕۆژئاواییان لەبیر نەکردبوو، لە چێکۆسلۆڤاکی بە پارێزەوە ڕەفتاریان دەکرد. ئەوان بە خۆ بواردن لەو دەستێوەردانانەی دەبووە هۆی دەنگدانەوەی کێشەخولقێن لە ژیانی کۆمەڵگەدا، لە ڕاســتیدا سیاسەتی چاوەڕوانییان گرتبووە بەر

تا ئەوکاتەی کە تووڕەیی خەڵکی چێکۆسلۆڤاکی ورووژێندرا.

لە ساڵی دووهەمی داگیرکردندا، پەردەکان لادران. هاوکات لەگەڵ هاتنەسەرکاری حکوومەتی نوێی هوساک (Husak)، بە ئەمر و لەژێر چاوەدێریی سۆڤییەتەکان، پاکتاوکردنەکان لە هەموو بەشەکانی ژیاندا دەستی پێکرد.

ڕۆشنبیرە سەرکەش و یاخییەکانیان ناچار کرد لە کارخانەکان کار بکەن و یان بە پلەی نزمەوە کردیانیان بە کارمەندی نووسینگەکان. مووچەکەشیان هەم دیاریکراو بوو و هەم ئەوەندە بوو کە بە ئاستەم بەشی لانیکەمی پێداویستییە زەروورەکانی ژیانی یەک کەسی دەکرد (بە بێ ڕەچاو کردنی بنەماڵەکانیان). ڕێژەیەکیان ناچار بوون وڵاتەکەیان بەجێبهێڵن. ئەو دۆخە تەنیا تایبەت بە ڕۆشنبیرەکان نەبوو، بەڵکوو هەموو توێژەکانی کۆمەڵگەی دەگرتەوە. هەموو ئەو کەسانەی کە ملیان بۆ خواستەکانی ڕێژیم ڕانەدەکێشا، سزا دەدران. نەبوونی هەرچەشنە دوورەدیمەنێکی ئازادی، هیواکانی خەڵکی کردبووە بڵقی سەرئاو. بوونی سوپای سوور و «تێکنێسییەنەکانی» سۆڤییەت، خۆی دەبووە هۆی زیاتر کردنی ئەو بێهیواییە. ئەوەش، بۆ ئەم وڵاتە کە لە ناوەندی ئۆرووپا هەڵکەوتبوو و ئازادییەکەی خۆی تەنیا لە ساڵی ١٩١٨دا، پاش دارمانی ئیمپراتۆریی بنەماڵەی هابسبۆرگ، بەدەست هێنابوو، تاقەتپڕووکێن بوو.

سەرەڕای مەترسیی تۆمەتگەلی خیانەت و زیندان، زۆر کەس بە شێوەی نهێنی دەستیان بە دژایەتیی چالاکانە کرد. هەندێ کەسیش ڕوویان لە دژایەتیی ئاشکرا کرد. «مەنشووری ٧٧» پەردەی لەسەر تاوانەکانی نومەنکلاتور (Numenclature) هەڵدایەوە، داوای لە داگیرکەران کرد وڵاتەکەیان بەجێبهێڵن و داوای لە خەڵک دەکرد لە دژی داگیرکەران بوەستنەوە. بەرهەمی یاساغ کراو، بە شێوەی «سامیزدات» بڵاو دەکرایەوە.

پرۆفسۆرە ناودار و بەناوبانگەکان لەو کلاسانەی لە ماڵەکانی خۆیاندا

بەڕێوەیـــان دەبردن، فەلســـەفە و بابەتگەلی جۆراوجۆری زانســـتی و... یان دەگوتەوە، ڕێژیم بە یارمەتیی شاهێدە درۆزنەکان و کۆکردنەوەی «بەڵگــەی» ســـاختە، دژبەرەکانیان بـــە خراپەکار و تاوانبـــار تۆمەتبار دەکـــرد و دەیانخســـتنە زیندانـــەوە. بەڕێزان واســـلاو هاوێـــل (Vaclav Havel)، ڕۆدۆڵف باتێک (Rudolf Battek) و زۆرێکی دیکەش لەو دەستە بـــوون. ئەو دۆخە مـــاوەی دوو دەیە بەردەوام بوو. لەو ماوەدا، خەڵکی چێکۆســـلۆڤاکی کەوتنە بەر ئازار و ئەزیەت و ســـووکایەتی پێکردن و زینـــدان کران و ناچار کـــران تووڕەییەکانیان بەرانبەر بە داگیرکەران و دەستوپێوەندییەکانیان قووت بدەنەوە.

ئـــەو بەرەیەی لە ســـاڵەکانی ١٩٦٠دا لەدایک ببوون، لە دۆخی مرۆڤە دیلەکانـــدا گـــەورە بوون و وەکوو دایک و باوکەکانیان، لە ژێر خنکاندن و چەوساندنەوەی دۆگمەکان، قەدەغەکراوەکان، سزاکان و چەشنەکانی تەنبێ کردندا دەژیان. وڵاتی چێکۆســـلۆڤاکی کـــە پێش جەنگی جیهانیی دووهەم، لە باری فەرهەنگی و پیشەییەوە بە یەکێک لە پەرەسەندووترین وڵاتانی ئورووپایی هەژمار دەکرا، لە ژێر دەسەڵاتی سۆڤییەت و ڕێژیمی بەناو «دێموکراســـیی خەڵکیی»دا ببوو بە وڵاتێکـــی پەرەنەگرتوو و بە داگیرکردنـــی وڵات، ڕۆژ بە ڕۆژ دۆخەکەی خراپتر دەبوو. دواجار، ٢١ ســـاڵ داگیرکاریی «کاتی» پێویســـت بوو بۆ ئەوەی لە پاییزی ١٩٨٩دا، «شۆڕشـــی مەخمەری» ســـەرهەڵبدات و ببێتە هۆکاری بەجێهێشـــتنی یەکجاری وڵات لە لایەن هێزەکانی سۆڤییەتەوە.

لەژێـــر دەســـەڵاتی داگیرکەرانـــدا، دەزگای بارهێنـــان و پـــەروەردەی نەتەوەیی، خوێندنی ئەو منداڵانەی کە دایک و باوکیان «سزا درابوون»ی لـــە قوتابخانە نازۆرەملییەکاندا یاســـاغ کردبوو. تەمبێ کراوەکان بریتی بـــوون لەو کەســـانەی کـــە لە مافی کارکـــردن بە پێی پســـپۆڕییەکەیان، ڕاگرتنی پێگە و کارەکەیان بێبەش کرابوون یان لە حیزب دەرکرابوون. لە ژێر دەسەڵاتی ڕێژیمی پاوانخوازدا، هەموو کردەوە و هەڵسوکەوتێکی خەڵک لە ژێر چاوەدێریدا بوو و هەربۆیەش لە زانکۆکان کەشی ژیانی

پیشەیی ڕۆژ بە ڕۆژ بەرتەسکتر دەبووەوە.

دواجـار، ڕۆژێک هاوڕێکانی لینا ئاگاداریان کردەوە کە قسـە و باس و پڕوپاگەنـدای تۆمەتبارکردنی ئەو بـە «دوژمنی خەڵک» لەگۆڕێدایە. ئـەو هاوڕێیانە بە هێنانی نێوی هەندێک لە کاربەدەسـتانی باڵادەسـتی لینا، بۆیان ڕوون کردەوە کە ئەو کاربەدەسـتانە دەیانهەوێ لینا لەکۆڵ خۆیـان کەنـەوە، چونکە وەک باسـیان دەکرد لینـا «گیانی» هاوکاری لاواز دەکات. بـە کورتی، وادیار بوو کە مانەوەی لینا لە کۆلیژ، چیدیکە پێویست نەبوو.

پاش داگیرکردنی چێکۆسـلۆڤاکی لە سـاڵی ١٩٦٨دا، عەبدولڕەحمان لـە گوتنەوەی وانە لە قوتابخانەی بـاڵای موتاڵا ئابوورییەکان (EHEE) بەردەوام بوو، بەڵام ئەو کە بەهۆی وێناسازیی کۆمەڵگەی چێکۆسلۆڤاکی بە شێوازی یەکیەتیی کۆماریی سۆڤییەت و بە تایبەتی نۆژەنکردنەوەی توندئاژۆیانـەی توتالیتاریسـم، خوێـن لە جەرگی دەتکا، سـاڵی ١٩٧٠، پێشـنیازی دەوڵەتی عەراقی سەردەمی حەسـەن ئەلبەکری، سەبارەت بە هاوکاری کردن لەگەڵ وەزارەتی پلاندارێژیی ئەو وڵاتە بۆ دارِشتنی گەڵاڵەی پەرەسەندنی درێژخایەن قبووڵ کرد.

لەگەڵ بەجێهێشـتنی توتالیتاریسم لە چێکۆسلۆڤاکی، عەبدولڕەحمان دەڕۆشـت بۆ ئـەوەی لەگەڵ ڕێژیمێکـی دیکە کار بـکات، ڕێژیمێک کە ئەویـش لـە ئازاردانـی خەڵکەکـەی خۆی کەمـی دانەدەنا. سـەرەڕای ئـەوەش، بە چوونی بۆ عەراق، عەبدولڕەحمان لە نیشـتمانەکەی خۆی واتە کوردستان و خەڵکەکەی خۆی نزیک دەبووەوە و لەوێ بارودۆخی پێویسـت بۆ خەباتی بۆ دەڕەخسـا، بۆ عەبدولڕەحمان، چێکۆسلۆڤاکی سەرەڕای هەموو کێشە و ئاریشە و نەهامەتییەکانی، وڵاتێکی شارستانی دەهاتـە هەژمار، لە حاڵێکدا کە کوردەکان، خەڵکانێکی بێئەنوا، هەژار و پەرەنەسەندوو بوون و لە دواکەوتووییدا ڕاگیراو بوون.

لـە پراگ، لینا بە تەنـێ مابووەوە و دەبوو بـۆ دەرچوون لەو دۆخە نالەبـارە کـە لەبـەردەم ئـەو و کچەکانیـدا بـوو، ڕێگایەکـی گونجاو

بدۆزێتەوە.

■ دەست لەکار کێشانەوەی لێنا

کچە بچکۆلەکەی، دەبوو ساڵی داهاتوو بچێتە زانکۆ. بەڵام، ناکۆکیی نێوان لێنا و بەرپرسانی زانکۆ و ملکەچ نەبوونی لەبەرانبەریاندا، ئەو مەترسییەی هەبوو کە کاریگەریی لەسەر خوێندنی کچەکەی دابنێت. هەربۆیەش، پاش بیرکردنەوە و ڕامان لەو بابەتە، لێنا بڕیاڕی دا کە پێش لەوەی دەری بکەن، خۆی دەست لەکارکێشانەوەکەی ڕابگەیەنێت. ئەم بڕیارە، بەو مانایە بوو کە ئەو دەبوو بەدوای کارێکی دیکەدا بگەڕێت. عەبدولڕەحمان هێشتاش لە عەراق بوو و لەوێ کاری دەکرد. بەڵام ئەو یارمەتییە ماڵییەی کە لە لایەن ئەوەوە بە لێنا دەگەییشت، پچڕپچڕ و نابەردەوام بوو. لە ڕاستیدا، تەنیا داهاتێک کە لێنا دەیتوانی حیسابی لەسەر بکات، بریتی بوو لەو مووچەیەی کە وەری دەگرت.

بەخۆشییەوە، بەڕێوەبەری کورسیی مارکسیسم ـ لێنینیسم لە زانکۆی تکنیکی، بە نێوی ئانتۆنین خیبا (Antanin CHyba)، هاوڕێی عەبدولڕەحمان بوو. ئەو، کۆنە کۆمۆنیستێک بوو کە بە شێوەی نهێنی یارمەتیی ئەو ڕۆشنبیرانەی ئەدا کە لەسەر کارەکانیان لادرابوون بۆ ئەوەی بۆ گۆڤار و ڕۆژنامەکان بابەت بنووسن. پاشان، نووسینەکانیانی بە ناوی خۆی یان هاوڕێکانیەوە بڵاو دەکردەوە و دواتر داهاتی نووسینەکەی بۆ وەردەگرتن. ئانتۆنین بە مەبەستی بەلاڕێدا بردنی ڕێنماییەکانی باڵادەستەکانی خۆی، داهێنانی جۆراوجۆری دەکرد و لەوەیکە گاڵتەی بە نۆمانکلاتۆرەکان کە زۆربەشیان لە ناسیارەکانی خۆی بوون دەکرد، کەیف خۆش دەبوو و ئەوەش دەرخەری ئەوە بوو کە ئەو لە هەموو توێژەکان، دۆست و دوژمنی خۆی هەبوو.

ئەو بە لێنای گوت: «من ئێستاکە لە بواری ژینگەدا لقێکم کردۆتەوە. سەرپەرشتیارییەکەی لە ئەستۆی پرۆفسۆر «نۆڤی»یە Novy و تۆش جێگریی ئەوت لە ئەستۆ دەبێت». ئەو بڕیارە خێرایە، لێنای غافڵگیر کرد.

بەڵام، ئانتۆنین وەکوو ئەوەی بڕیارێکی زۆر ئاسـایی و سـانای دابێت خۆی پیشان دەدا. لە ڕاستیدا، پرۆفسۆر «نۆڤی»یش لە جەنگەی پاکتاو کردنەکاندا، لە پێگەی مامۆستایەتی بیرکاری بێبەش کرابوو. ئەو هیچی سـەبارەت بە ژینگە نەدەزانی و لێناش لەو کەمتری دەزانی. سەرەڕای ئـەوە، ئانتۆنین بە هێنانەوەی شـێروڕێوییەکی زۆر، ئەو پۆسـتەی بە تایبەتی بۆ پرۆفسـۆر نۆڤی داتاشـیبوو و بەم چەشنە، پێکهاتەی لقێکی نوێـی بنیات نا. ئـەو ڕێگەچارە گەپچاڕ و سەیروسـەمەرەیە، دەیتوانی بۆ هەرسـێکیان کێشەخولقێن بێت. بەڵام لەوکاتەدا، ئەوە بەجۆرێک مل ڕانەکێشـان بۆ خواسـتە کافکاییەکانی ڕێژیم لە بواری تەمبێ کردن و سزاداندا بوو.

■ هەڵبژێرانی عەبدولڕەحمان بە سکرتێریی گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

لەوکاتەوە کە ئەرتەشـی شـا لە سـاڵی ١٩٦٨دا، ڕێبەرایەتیی حیزبی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێرانـی لەناو بردبوو، ئـەو حیزبە زۆر لاواز ببـوو و بەنیوەگیانـی درێژەی بە بوونی خۆی دەدا. سـاڵەکانی ١٩٧٤-١٩٧٠، عەبدولڕەحمان، هاوکات کە لە وەزارەتخانەی پلاندارێژیی عەراق کاری دەکـرد، بـە هاوکاریی جەماعەتێکـی دیکە لـە ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران، توانیبووی، ڕێکخراوێک بە پێکهاتەیەکی سیاسیی تۆکمە وەڕێبخاتەوە و بەرنامە سیاسییەکەی دابڕێژێت. ساڵی ١٩٧١، لە سـێهەمین کۆنفرانسـی حیزبدا، بۆ بەدەستەوەگرتنی پۆستی سـکرتێری گشتی پێشـنیار کرابوو. پاش دوو ساڵ، کۆنگرەی سێهەمی حیزب گیرا. لەم کۆنگرەیەدا، عەبدولڕەحمان وەکوو سـکرتێری گشـتی حیـزب هەڵبژێردرا و لەوکاتەوە تـا کاتی مەرگەکەی، لە ڕەوتی هەموو کۆنگرەکانی حیزبی دێموکراتدا، عەبدولڕەحمان بۆ پۆسـتی سـکرتێری گشتی هەڵدەبژێردرایەوە.

پـاش ئـەو کۆنگرە مێژووییە، عەبدولڕەحمـان داوای لە لێنا کرد بێت

بۆ بەغا. ئەو دەیویسـت سـەبارەت بە بابەتێکی گرینگ قسـەی لەگەڵ بـکات. ئـەوان لە یەکێک لە دوورگەکانی دیجلە پیاسـەیان دەکرد. هەوا دڵڕفێـن بـوو. خۆرەتـاو زەویی گەرم کردبوو و لێنا لـە بن پێی خۆیدا هەسـتی بە هێزی سروشـت دەکرد. عەبدولڕەحمان باسـی شکسـتی حیزب لە پێنج سـاڵ لەوەبەر، باسـی «سلێمان»ی دەکرد کە لە ماوەی ژیان و مانەوی نهێنی لە تاران ناسـیبووی و هەروەها باسی ئەو ساڵە تـووش و دژوارانەی دەکرد کە حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران تێیپەڕاندبوون. باسـی هەوڵەکانی خۆی دەکرد لە ماوەی سـێ سـاڵی ڕابـردوودا لـە بواری نۆژەنکردنەوە، چاکسـازی، زینـدوو کردنەوە و تۆکمە کردنی ئەو حیزبەدا.

پاشـان، وەک ئەوەی تا ئەو کاتە هیچی نەکردبێت، پرسـیاری لە لێنا کرد کە ئایا لە ڕەوتی ئەو خەباتەدا یارمەتی دەدات؟

لێناش لە وەڵامدا بە پرسیارەوە وەڵامی دایەوە: «مەگین من تا ئێستا یارمەتیم نەکردووی؟» لە ڕاستیدا، پرسیارەکەی عەبدولڕەحمان لە دڵی لێنـا گـران هاتبوو و حەپەسـاندبووی. هەڵێنجانی ئەو لەو پرسـیارەی مێردەکـەی ئـەوە بـوو کە تـا ئەو کاتـە هەرچی کـردووە، لـە لایەن هاوسەرەکەیەوە فەرامۆش کراوە.

پاشـان عەبدولڕەحمـان بەردەوام بوو: «من بۆ سـکرتێریی گشـتی حیزبی دێموکرات هەڵبژێردراوم. لەمەبەدوا، هەم بەرپرسایەتیم مەزنتر دەبێت و هەم پێویستە زیاتر کار بکەم.»

هەواڵەکـە، هەواڵێکی گرینگ بوو، بەڵام لێنا، لە مێشـکی خۆیدا بیری لە پێگەی خۆی وەکوو هاوسەری ڕێبەری حیزبێکی نایاسایی و ئەرکە پەیوەندیدارەکانی دەکردەوە! لە لایەکەوە دەیبینی کە هاوسەرەکەی زۆر خۆشـحاڵە و شـانازی بە پێگەکەیەوە دەکات و لە لایەکی دیکەشـەوە، نەیدەزانی چلۆن پیرۆزبایی لە هاوسـەرەکەی بکات. هەربۆیەش، بە بێ ئەوەی وشەیەک بە زاریدا بێت، هاوسەرەکەی ماچ کرد.

عەبدولڕەحمـان: «وادیـارە پێگەی مێردەکەت، هیـچ بایەخێکی بۆ تۆ

نییە!»

لێنـا: «بەهیــچ شـێوەیەک وا نییە! تەنیــا ڕێگەم پێبدە تــا بتوانم ئەو هەواڵەی پێت داوم لای خۆم هەڵبتاوێنم».

لێنا زیاتر لە بیســت ســاڵ بــوو لەگەڵ کوردەکاندا بــوو. ئیتر وەکوو ئەوانــی لێهاتبــوو و خۆی بــە ئەندامێکی ئەوان دەزانــی. جگە لەوەش، مەگیــن خــودی لێنا لە بەرەی ئەو چێک ـ ئاڵمانییانــە نەبوو کە لە کاتی خۆیدا وەکوو کوردەکان بێئەنوا و چەوساوە بوون!ڕاستییەکەی ئەوەیە کە ئێســتا، بەدوور لە ناوەندی خەبات، لە پراگ دەژیا. کچەکانیشــی کە گــەورە ببوون، هەر لەو شــارەدا دەژیان. هەرچەنــد کە کچەکان وردە وردە لــە لێنــا دوور دەکەوتنــەوە، بــەڵام لێنــا بڕوای بــەوە هەبوو کە سەرەڕای گەورە بوونیان، هێشتاش پێویستیان بەو هەبوو. هەربۆیەش بــۆ جارێکی دیکەش لێنا لە نێــوان دوو بژاردەدا مایەوە و دوودڵ بوو. یەکیــان بە ســوود بوون بــۆ نەتەوەیەک کە زۆری خۆشدەویســتن و ئەوی دیکەشیان مانەوە لەگەڵ کچەکانی بوو.

لێنــا ڕووی لە عەبدولڕەحمان کرد و پرســیاری لێکــرد: «منداڵەکان چییــان لێ بەســەر دێــت؟» لێنا دەیویســت بزانێت کــە مێردەکەی لەو بوارەدا چ پێشــبینییەکی کردووە. وەڵامی مێردەکەی ئەوە بوو: «ئەوان ئیتر گەورە بوون و دەتوانن لەسەر پێی خۆیان بوەستن».

لێنا: «پێویستە قسەیان لەگەڵ بکەیت. گرینگیی پلە نوێیەکەی خۆت و هەروەها ئەو بەرپرســایەتییەی بەو بۆنەوە دەکەوێتە ئەســتۆت، بۆیان ڕوون بکەوە. ئەوسا ئەوان باشتر لە ژیانی خۆیان تێدەگەن، ئەو ژیانەی کــە زۆربەی کاتەکان بە هۆی نهێنی پارێزیی و چالاکییە زەروورەکانی ئێمــەوە لێیان ئاڵۆز بــووە. ئەوە دەبێتە هۆی ئەوەیکە زیاتر شــانازیت پێــوە بکەن و ڕەنگیشــە یارمەتییان بدات تا ســاناتر لــە دڵەڕاوکێکانی تایبەت بــە تەمەنیان ڕزگاریان بێت. ڕەنگــە یارمەتیمان بدەن، تەنانەت ئەگەر تەنیا بە تێگەیشتن لە ئێمە بێت.»

بەڵام شتێکی ئەوتۆ هەرگیز جێبەجێ نەدەکرا. چونکە بەرزبوونەوەی

پلەی ئەو بۆ سـکرتێری گشـتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، دەبوو بە تەواوی بە نهێنی بمایەتەوە. هیچ کەس، تەنانەت منداڵەکانیشی نەدەبوو لێی ئاگادار بنەوە.

ئەمجارەیـان، مانـەوەی لینـا لە بەغا گەشـت و گـوزاری پێوە بوو. شـوێنگەلێکیان بینـی بە ناوی سـیحراوییەوە، وەکوو: سـەمرە، ئەبوو دۆلف، ناسیرییە، ئوور، لاگات ـ وارکا لە باشووری بەغا، لە باکووریش دەربەندیخان، سلێمانی، مووسڵ، ئەربیل، نەینەوا، نەمروود، هاترا و...یان بینی و سەردانی بەنداوی دووکان و زەریاچەی حەبانییەیان کرد. بابل و دەروازەی تیسـفوونیان بینی.. لە بازاڕە جۆراوجۆرەکاندا پیاسـەیان کرد. سەردانی مۆزەخانەی بەغایان کرد و کەلەپوورە دۆزراوەکانی بن زەوییان بینی. سەیری شانازییەکانی بەینولنەهرەینی کۆن و هەموو ئەو شتانەیان کرد کە ئەم ناوچەیە بە دونیای بەخشیبوو..

پاشـان لینا بە تۆشەبەرەیەک لە ناسینە نوێیەکان، ئاگادار لە ڕازێکی گەورە و سەرێکی تەژی لە پرسیاری بێوەڵام گەڕایەوە بۆ پراگ.

پاش سـاڵێک، عەبدولڕەحمان لە بەغا گەڕایەوە و دەستی کردەوە بە وانە گوتن لە قوتابخانەی باڵای زانستە ئابوورییەکان. لەوە بەدوا، ئەو، پەیوەندییە هاوشـێوەخواز و هاوتەرازکەرەوە باوەکانی نێو زانکۆکانی بـە زەحمەت پێ تەحەموول دەکرا. بەڵام لـەو ڕووەوە کە دیپلۆماتێکی کارامـە بوو، پەیـڕەوی لێدەکردن و لەگـەڵ هاوکارەکانی و هەروەها بەرپرسـانی ئیداریـی دەوڵـەت پەیوەندیی باشـی دەگـرت و بە هۆی بیرتیـژی، ڕووخۆش بوون و زانسـتی خۆی، سـەرنجی خەڵکی بۆلای خۆی ڕادەکێشـا و هەموو ڕێزیان لێ دەگرت. لەگەڵ ئەوەشدا، لە باری فیکرییـەوە، لەگەڵ بابەتی هاوشـێوەخوازی ناکۆک بوو. ئەو بە باشـی ئاگاداری بەرپرسایەتییە گەورەکەی خۆی بوو کە ڕزگاریی نەتەوەکەی بوو لە چەوسانەوە و سووکایەتی پێکردن. ئەوەش بە گۆڕینی ڕێژیمی دیکتاتۆری پاشـایەتی لە ئێراندا مسـۆگەر دەبوو. هەروەها پێویسـتی بـەوە هەبـوو کە لەوەبـەدوا، لە هەرشـتێک کـە بازنـەی بۆچوون و

چالاکییەکانی بەرتەسک دەکردەوە، خۆی بەدوور بگرێت. لەو ڕووەوە، ڕێژیمی چیکۆسلۆڤاکی بۆ ئەو دەست و پێ گیر بوو. جگەلەوەش، بە شاراوەیی مانەوەی پلەی سکرتێری گشتیش، کاریگەرییەکی ئەوتۆی لەسەر سووک کردنی ئەرکەکانی نەبوو.

■ یاساغ بوونی مانەوە لە چیکۆسلۆڤاکی

لە مانگی فێڤرییەی ١٩٧٦دا، عەبدولڕەحمان بانگهێشتێکی لە لایەن نووسینگەی پۆلیسی تایبەت بە پێڕاگەیشتن بە کاروباری بیانییەکان لە پراگ بەدەست گەییشت. لە گەڕانەوەدا لە نووسینگەکە، زۆر بە کورتی گوتی: «مۆڵەتی یەک مانگیان پێ داوم کە خاکی چیکۆسلۆڤاکی بەجێبهێڵم». ئەو ڕستەیەی بە بێ هیچ شی کردنەوەیەک گوت.

لێنا: «بۆچی؟ مەگەر چی ڕووی‌داوە؟ تۆ بەنیازی چی بکەیت؟»

عەبدولڕەحمان کە زۆریش تووڕە بوو، وەڵامی دایەوە: «هیچ، چیکۆسلۆڤاکی بەجێدەهێڵم.»

لێنا: «ئەی من و منداڵەکان دەبێ چی بکەین؟»

عەبدولڕەحمان وەڵامێکی پێ نەبوو و تەنیا شانی هەڵتەکاند. ئەو دەرکردنە، دەیتوانی چ کاریگەرییەک لەسەر داهاتووی ئەندامانی بنەماڵەکەیان دابنێت؟

بۆ بەخۆدا هاتنەوە و ئاسایی بوونەوە، لێنا پێویستی بە کات بوو.

ئەو هەواڵە، هیچی باشی لێ شین نەدەبوو. عەبدولڕەحمان کاتی بە فیڕۆ نەدا. پێنج ڕۆژ پاش هەواڵی دەرکردنیان لە لایەن پۆلیسەوە، بە جانتایەکی سووکەڵەوە ڕێگەی پاریسی گرتەبەر. کاتی سواربوونی لە شەمەندەفەرەکە بە لێنای گوت: «شتومەکی دیکەم بە پۆست بۆ بنێرە».

نیگەرانییەکانی لێنا سەبارەت بە بنەماڵەکەی سەری هەڵدەدایەوە. مینا کە لەو کاتەدا ٢٣ساڵ تەمەنی بوو و سەردەمی گەنجییەتی خۆی بە ئاڵۆزی بردبووەسەر، دواجار خۆی بۆ وەرگرتنی دیپلۆم ئامادە دەکرد.

هیوا ٢١ساڵی بوو و لە زانکۆی براتیسلاوا، سەرقاڵی خوێندنی ئابووری بوو. ئەوان لە بەرانبەر ئەو دۆخەدا چ هەڵوێستێکیان دەبوو و ئایا مافی ئەوەیان پێدەدرا خوێندنەکەیان تەواو بکەن؟

پاش سێ مانگ، لینائیش لە هەمان نووسینگەی تایبەت بە پێڕاگەیشتن بە کاروباری بیانییەکان بانگهێشتی بۆ هات. ئەمجارەیان ئەو کارمەندەی کە هەمیشە بە کاروباری ئەماندا ڕادەگەییشت و هەموو ئەندامانی بنەماڵەکەیانی دەناسی لەوێ نەبوو. پۆلیسێکی نەناسراوی لێ بوو. پۆلیسەکە پیاوێکی کورتەباڵا، گەڕاوە و بە ڕواڵەت ڕووخۆش بوو، بە لینای ڕاگەیاند: «خاتوون، مۆڵەتی مانەوەی بەڕێزتان و کچەکانتان چیدیکە نوێ ناکرێتەوە و هەربۆیەش داواتان لێدەکەین کۆماری چێکۆسلۆڤاکی بەجێبهێڵن».

ئەو پیاوە پۆلیسە، لە ڕاستیدا نوێنەری دەسەڵاتی سیستمێکی سیاسی بوو، سیستمێک کە هاوکات لەگەڵ ئارام بوونەکەی، لە دەسەڵات و هێزی خۆی دڵنیا بوو. لینا وەک کارەبا لێی دابێت، چەند ساتێک بێخوست مایەوە. پاش ئەوەی مێشکی کەوتەوە کار و هێزێکی بە بەردا هاتەوە، بە ئەدەب و ڕێزەوە گوتی: «وابزانم خراپ تێگەیشتنێک لە ئارادایە». هەرچەند دەیزانی هیچ خراپ تێگەیشتنێک لەئارادا نییە.

پیاوە پۆلیسەکە، وتەکەی خۆی دووپات کردەوە.

لینا: «کەواتە، داوا دەکەم لە بەڕێزتان، نامەی دەرکردنی ئێمە لەم وڵاتە بە نووسراوە بدەنە دەستمان.»

دیارە لینا باش دەیزانی کە ئەو ڕێژیمە، هیچ بەڵگەنامەیەکی نووسراو سەبارەت بە کارکرد و هەڵسوکەوتی خۆی بە نیسبەت خەڵکەوە نادات بە دەستەوە و پاشانیش گوتی: «بە بێ بەڵگەنامەی نووسراو، من لەم وڵاتە ناڕۆمە دەرەوە. لە بیریشی بکەن کە من هاتوومەتە ئێرە و وای دابنێن کە من وەڵامی بانگهێشتەکەتانم نەداوەتەوە. ئێمە هیچی خراپمان نەکردووە. جگە لەوەش، تا ئەم کاتە، تەنانەت هۆکاری دەرکردنی ئێمە لەم وڵاتەتان پێنەگوتووین.»

پیــاوی پۆلیــس: «ئەگەر بێتــاوان بوونایە، دەوڵەتــی کۆماری دەری نەدەکردن!»

لێنا: «ئەم تاوانە کامەیە، هاوڕێ؟»

شــێوازی ئاخاوتنەکان ڕوویان لە توورەیی نابوو. لێنا، بە ئەنقەســت وشەی «هاوڕێ»ی بە شێوەیەکی مانادار بەکار هێنا و گوتی: «ئەزانی چی دەکەین، هاوڕێ؟ هەر ئێســتا من لە نووسینگەکەی بەڕێزت دەچمە دەرەوە. چــاوەڕێ دەکــەم هەتــا نامــەی فەرمیی ئێوە ســەبارەت بەم دەرکردنە و ڕوونکردنەوەی پێویست لەو بارەوە بگاتە دەستم. تا کاتی وەرگرتنی ئەو نامەیە، ئێمە یەکترمان نەبینیوە!»

پیــاوی پۆلیس: «هەر بیریشــی لێ مەکەوە! کاتێــک بڕیارێک دراوە، ئێوە ناچارن ملکەچی بن. ئەم گاڵتەجارییەش لەگەڵ من ببڕێنەوە خانم، خۆیشت باش دەزانی هیچ سوودی نییە!»

لێنــا کــە لە هەموو ئــەو ماوەیەدا بە پێوە وەســتابوو، لەپڕ هەســتی بــە ماندوویەتی کــرد. هەربۆیــەش کورســیەکی هەڵگــرت و بەرانبەر بەردەنگەکەی داینا و لەســەری دانیشــت. لە ڕاســتیدا، لێنــا پێوە ببوو. هەربۆیەش بەردەوام بوو و گوتی: «ئەگەر پێویست بکات دەڕۆم بەڵام بــە تەنــێ. ئێوە مافی ئەوە بــە کچەکانم دەدەن کــە خوێندنەکەیان لێرە تەواو بکەن. ئەوان بێتاوانن و ئێوەش باش دەزانن!»

پیــاوە پۆلیســەکە هاتە قســە و گوتی: «تۆ ناچــارم دەکەیت وتەکانم دووپات بکەمەوە. بە هێچ شێوەیەک، نە تۆ و نە کچەکانت، ناتوانن لێرە بمێننەوە. هەرسێکتان دەبێ ئێرە بەجێبهێڵن.»

ئەو سەرلەنوێ بە ئارامی و ئەرخایەن قسەی دەکرد. لێنا هیچی دیکەی لەدەســت نەدەهات. هەربۆیەش سەرلەنوێ ســەبارەت بە نووسراوەی دەرکردنەکەیان و ڕوونکردنــەوە لەو پەیوەندییەدا پێداگریی کردەوە و گوتی کە لەغەیری ئەوەدا، ئەوان بۆهیچ کوێ ناڕۆن.

ئــەو پیــاوە کــە لــە ســەرەتای گفتوگۆکەیانــدا، زۆر شارســتانیانە هەڵسوکەوتی دەکرد، لە جێی خۆی هەستا و بەدەنگی بەرز دەستی کرد

بە قسە کردن. چیدیکە تاقەتی ئەو ژنە و پێداگرییەکانی نەمابوو، گوتی: «چ بمێننەوە و چ لەم وڵاتە بڕۆن، هیچ جیاوازییەکی بۆ من نییە. ئەگەر ملکەچ نەبن، لە کاتی دیاریکراودا، ئێمە دێین و تا سنوور دەتانبەین. ئەوسا بەڕێزت دەبێ بە تەنێ ئیش و کارەکانت تێپەڕێنیت».

لێنا: «کەواتە، بۆچی بۆ بڕیارێکی وەها گرینگ، خۆتان لە دانی نووسراوە دەبوێرن؟ بۆچی بە بێ هیچ ڕوونکردنەوەیەک، ئەمرمان پێدەکەن لەم وڵاتە بڕۆین؟ چلۆن چاوەڕوانمان لێدەکەن کە بە بێ هیچ نووسراوەیەک، ملکەچی بەجێهێشتنی وڵات بین؟»

ئەمجارەیان ئەو هاوڕێیە، بەڕاستی تووڕە بوو. تا ئەو کاتە، زۆر شارەزایانە بە چێکی قسەی دەکرد. بەڵام، تووڕەییە لەڕادەبەدەرەکەی، بووە هۆی دەرکەوتنی شێوەزارە خەستە ڕووسییەکەی، واتە زمانە دایکییەکەی. ئەو لە ڕاستیدا، «ڕاوێژکار»ێکی خەڵکی سۆڤییەت بوو.

بابەتەکە جیددی بوو. «ڕاوێژکار»ەکانی سۆڤییەت تەنیا لە بابەتە «جیددی و هەستیار»ەکاندا لە باتی مەئموورە پلە نزم و بوروکراتە چێکییەکان کارەکانیان تێدەپەڕاند. تا ئەو کاتە، لێنا پێی وابوو کە موستەشارەکانی سۆڤییەت لە سێبەردا ماونەتەوە و تەنیا لە پشتەوەی کاربەدەستە باڵاکانی ڕێژیم ڕۆڵ دەگێڕن، بە پێچەوانەوە، ئەوە کاربەدەستە مل ئەستوورەکانی ڕێژیم بوون کە ئەو کارانەی کە سۆڤییەتەکان بە مەبەستی ئاگادار نەبوونەوەی ڕای گشتی لە دەستێوەردانیان لە کاروباری وڵات، خۆیان نەیاندەویست ئەنجامی بدەن، لە بری ئەوان ئەنجامیان دەدا. بەڵام بەهۆی ئەم پێشهاتەوە، لێنا تێگەیی کە لەهەڵەدا بووە.

لێنا بە زەینی ئاڵۆز و شپرزەوە لە بەڕێوەبەرایەتی پۆلیس هاتە دەرەوە. ئەو کەسی نەبوو تا ئەوەی بەسەری هاتبووی بۆ بگێڕێتەوە. کچە گەورەکەی خۆی بۆ تێپەڕاندنی دیپلۆم و کچە بچووکەکەشی بۆ دانی تاقیکردنەوەکانی زانکۆ ئامادە دەکرد. هەربۆیەش، نەیدەویست بە هەواڵی دەرکردنەکەیان تووشی شۆکیان بکات. بەڵام شاردنەوەی

ڕازێک بەو قورساییە و هەڵسوکەوت کردن بە شێوەیەک کە وەک بڵێی هیچ ڕووی نەدابێت، بەڕاستی کارێکی قورس و دژوار بوو!

پاش هاتنە دەرەوە لە بەڕێوەبەرایەتی پۆلیس، لینا ماوەیەک بە پێ ڕۆشت. پیاسە کردن شێوازێک بوو کە بۆ بەخۆدا هاتنەوە و لادانی بەربەستەکان کەڵکی لێوەردەگرت.

هەرچۆنێک بێت، ئەو ناچار بوو نیشتمانەکەی بەجێبهێڵێت.

پێویستە ئەو ڕاستییە لەبەرچاو بگرین کە دۆخی لینا، دۆخێکی سەیر و سەمەرە بوو. بە پێکهێنانی ژیانی هاوبەش لەگەڵ ئێرانییەک، لینا شوناسی نەتەوەیی خۆی لەدەست دابوو و ناچار کرابوو شوناسێکی نەتەوەیی دیکە وەربگرێت (ئەوە دەرئەنجامی ئەو ڕێکەوتننامەیە بوو لە ساڵی ١٩٥٠دا، لە نێوان ئێران و چێکۆسلۆڤاکی دا واژۆ کرابوو) و پاش گەڕانەوەشی بۆ نیشتمانەکەی خۆی، نەیتوانیبوو شوناسی نەتەوەیی خۆی وەربگرێتەوە. هەربۆیەش، لەو وڵاتەدا وەکوو بیانییەک دەژیا و ئێستاش، لە وڵاتەکەی خۆی دەرکرابوو.

لینا هەرچی دەکرد بۆی قووت نەدەچوو کە لە وڵاتەکەی خۆی دەرکراوە. ئەو وڵاتە، وڵاتی زێدی بوو. لەوێ بوو کە عەشقە گەورەکەی ژیانی ناسیبوو و یەکەمین کچیشی هەر لەوێ لەدایک ببوو. لەوێ خوێندنی تەواو کردبوو و دواتریش وانەی گوتبووەوە. ئەو هەم ئیشەکەی خۆشدەویست و هەم خوێندکارەکانی. هاوڕێکانی لەوێ بوون. لە ناخەوە شاری پراگی خۆشدەویست. هەموو کۆڵان و پەسیوەکانی، تایبەت بووایەن یان نە، بینا مێژووییەکانی، گوزەرگا ناوبڕەکانی، شارە کۆنەکەی بە میعماریی شێوازی گوتیکیەوە، بینا گۆ شکڵەکانی و سەرداوە ژێر زەوینییەکانی و هەروەها مێژووەکەی، کە دەکرا لە ڕووی شێوازە جیاوازەکانی میعمارییەکەیەوە پێیبزانرێت، هەمووی بە تەواوی دەناسی. ئەو چیدیکە نەیدەتوانی پەیوەندی بەو سەرچاوە نهێنییانەوە بگرێت کە زانیاریی متمانەپێکراویان پێدەدا، سەبارەت بە دۆخی وڵاتە داگیرکراوەکەی. ئەو کوتوپڕ هەستی بە هەموو ئەم شتە

گرینگانە کرد، ئەو شتانەی پێشتر بیری لێ نەکردبوونەوە.

لینـــا، ئەم هەواڵە ناخۆشـــەی لـــە ڕێی تەلەفۆنەوە بـــە عەبدولڕەحمان ڕاگەیاند. عەبدولڕەحمان ئەمجارەشیان بە گاڵتەیەک بەرانبەر بەو هەواڵە هەڵوێســـتی گرت (ڕەنگە بەو شـــێوەیە دەیویســـت هەنـــدێ لەبارگرانیی سەرشانی لینا سووک بکات؟): دەبینی! ئێستا، ئەگەر حەزیشت لێ نەبێ، مەجبووری بێیت بۆلای من!»

کچەکانـــی دەبـــوو بـــڕۆن بۆ ســـۆئێد. لینـــا لە نێـــوان دوو بـــژاردەدا مابـــووەوە. لەگەڵ کچەکانی بڕوات بۆ ســـۆئێد یان بچێت بۆ فەرانســـە بـــۆلای عەبدولڕەحمان؟ هەڵبژاردنێکی قـــورس و تەنانەت بەئازار بوو. ئەوەی لینا پێش لە هەموو شـــتێک لە ناخی دڵیەوە دەیویســـت، پێکەوە بوونی هەموو ئەندامانی بنەماڵەکەیان لە یەک شوێن بوو.

لینـــا، کە دەنگی زایەڵەیەکـــی بەرزی پەیدا کردبـــوو، گوتی: «دەتوانم لەگەڵ کچەکانم بڕۆم بۆ سۆئێد».

عەبدولڕحمـــان: «وازیان لێ بێنە با بۆخۆیان بژین. ئەوان ئیتر منداڵ نین. لای ئەوان ناتوانی خۆشی ڕابوێری. بەڵام لێرە گەلێک کار هەیە کە کەس وەک تۆ دەرەقەتیان نایە. منیش لێرەم، دەبینی، هەموو شتێک باش دەبێت. ئێمە یەکترمان خۆشـــدەوێت و پێکەوەش پیر دەبین. بەهەرحاڵ، ئەگەر لەگەڵ منداڵەکانیش بڕۆیت، دواجار ئەوان ڕۆژێک بەجێت دەهێڵن و تۆ بە تەنێ دەمێنییەوە».

لینـــا مێردەکەی هەڵبژارد و بڕیارێدا بـــڕوات بۆ پاریس کە بە وتەی هاوسەرەکەی، لەوێ پێویستیان پێی هەبوو.

هەنـــدێ لە منداڵەکان، شـــانازی بە دایک و بابیانـــەوە دەکەن. خەبات و ورەبەرزییـــان و هەروەهـــا ڕابوونیـــان بۆ دەســـتەبەرکردنی ئامانجە بەرزەکانیـــان دەبێتە هـــۆی فەخریان. بە پێچەوانەشـــەوە منداڵگەلێکیش هـــەن کـــە لێکدانەوەیـــان ئەوەیـــە کە خەبـــات و ماندووبوونـــی دایک و باب‌یـــان، بووەتە هۆی ئازار و خەســـار گەیاندن بـــەوان. کچەکانی لینا و عەبدولڕەحمان لەم دەستە بوون. ئەوان، جگە لەو «تێکهەڵچوونەی لە

نێوان بەرەکان» دا هەیە و گرفتی هەموو گەنجەکانە، هۆکاری گونجاوی خۆشـیان هەبـوو: هەرچەند ئەوان لـەو چەرمەسـەرییانەی تا تەمەنی شـەش ساڵ بەسەریاندا هاتبوو، شتێکی ئەوتۆیان لەبیر نەمابوو، بەڵام ئـەو نەهامەتییانە لە نەسـتی ئەواندا کاریگەریـی زۆری دانابوو: ژیانی نهێنـی درێژخایـەن لە تاران و بەغا کە ببـووە هۆی بێبەش بوونیان لە هەموو ئەو شتانەی لە ژیانی منداڵێکدا پێویستن، ببووە دڵگرانییان. هەر بەو هۆیەشەوە، زۆر دڵیان بە دایکیان خۆش نەبوو.

سەرەڕای ئەوەش، لینا پێش بەجێهێشتنی چێکۆسلۆڤاکی، دەیویست لە هۆکاری دەرکردنەکەیان ئاگادار بێت. لە بەڕێوەبەرایەتیی پێڕاگەیشـتن بـە کاروبـاری بیانییەکانەوە، ناردیـان بۆ کومیتـەی ناوەندیی حیزبی کۆمۆنیست. لەوێ، کەس ئاگای لەو بابەتە نەبوو. دیارە ئەوە، ئەو شتە بـوو کە ئەوان دەیانگوت. بەڵام لینـا دەیزانی کە ئەوان هەم لەو بابەتە ئـاگادارن و هەم باش دەزانن کـە لیناش دەزانێ کە ئەوان ئاگادارن. لە کومیتەی ناوەندیشەوە ناردیان بۆ وەزارەتی ناوخۆ. لەوێش سەرەڕای دیاریکردنی چەندین ڕێکەوتی چاوپێکەوتن لە ڕێی تەلەفۆنەوە، هەرگیز لینایان نەبینی.

لـە ڕاسـتیدا، کارەکـە ببووە بێنەوبـەرە و یاری پێکردن. بـەڵام لینا، سـەرەڕای ئـەوەش کە دەیزانی هیـچ وەڵامێک وەرناگرێتەوە، لەسـەر بڕیارەکەی خۆی پێداگر و سوور بوو و نەیدەتوانی پێشی خۆی بگرێت و لەگـەڵ ئەوەشـدا کـە هەڵسوکەوتـی مەئموورەکان، بـە درۆ کردن و ئـاکاری لووتبەرزانەیانـەوە بـە جۆرێک سـووکایەتی پێکردن بوو بەرانبەری، لە هاتوچۆ لە نێوان ئەو سـێ دامـەزراوەدا، کۆڵی نەدەدا. حـەزی دەکـرد لێیان بدات، هـاوار بکات و بقیژێنـێ و بەوجۆرە خۆی سـوکنایی بێـت. بەڵام دەشـیزانی کە تەنانەت ئـەوەش دادێک بە حاڵی نادات!

جگەلـەوەش، ئەو دەبوو هەوڵی چارەسـەر کردنـی هەندێ گرفت و کێشـەی دیکەش بـدات کە هەندێکیـان هەر چاریان نەدەهـات، کاتێکی

وایشی بەدەستەوە نەمابوو و زەمەن بە خێرایی تێدەپەڕی. ئەمجارەش دەبوو بە تەنێ شان بداتە بەریان و دەرەقەتیان بێت.

ڕێژیمــی کۆمۆنیســت دەری کــەردن، بەڵام دەستبەســەری نەکردن، تەنانــەت ڕێــی پێدان کەل و پەلەکانیشــیان لەگەڵ خۆیــان بەرن. دیارە ئەگــەر لە دەرەوەی بابەتەکەوە ســەیری بکەیــن، دەتوانین بگەینە ئەو دەرئەنجامەی کە، لەو ڕووەوە کە ئەوان شــارۆمەندی چێکۆســلۆڤاکی نەبــوون، ڕێژیــم بــە شــێوەیەکی «شارســتانییانە» لــە کــۆڵ خــۆی کردبوونــەوە. بە بێ هیچ ئــازار و ئەزیەتێک ڕێگەیان دا عەبدولڕەحمان و هەردوو کچەکەی بڕۆنە دەرەوە. بەڵام لێنا کە دوا کەس بوو، دەبوو کاروبارە ئیدارییەکان ڕاپەڕێنێت و بە تەنێ لەگەڵ دام ودەزگای ئیداریی چەوسێنەر و ڕووهەڵماڵڕاودا ڕووبەڕوو بێتەوە.

هاوڕێکانــی لێنــا، کەســانێکی زۆر دڵســۆز بــوون و هەوڵیــان دەدا یارمەتی بدەن و ئەوەش دەبووە هۆی دڵخۆشــی لێنا. بەڵام بە گشــتی کەشــی وڵاتەکە لێنای وەڕەز کردبــوو و وەک دەڵێن «نەهامەتی خۆی خــراپ نییــە، قۆرتەکانی خراپن» مامە فرانتس، مێــردی پووری لێناش لــەو کاتــەدا مرد و لــەوە بەدوا، پــوورە زێدێنکا دەبوو بــە تەنێ بژی. لێناش بۆ ئەوەی نەبێتە هۆی چەرمەسەریی پووری، نەیوێرابوو باسی چارەڕەشــییەکانی خۆی بۆ بکات. دوو ساڵ پاش ئەوەی بە تەواوی لە پاریــس جێگر بوون، لێنا ڕاســتیی کۆچەکەیانی بۆ پــووری باس کرد. بــە ماوەیەکــی کەم پــاش ئەوە، پــووری لێناش کۆچی دوایــی کرد. بە وتەی دوکتورەکان، هیچ نەخۆشــییەکی نەبــوو و هەرگیزیش هۆکاری مردنەکەی ڕوون نەبووەوە. بەڵام لێنا دەیزانی هۆکاری مردنی پووری بێهیوایــی و ناهومێــدی لە ژیان بوو و ئەو چیدیکە نەیدەویســت بژی. ئــەو لە درۆ و شــاردنەوەی ڕاســتییەکان بێزار بوو و خوشــکەزاکەی وەکوو دوایین کەس کە خۆشیدەویســت و حیســابی لەســەر دەکرد، درۆی لەگەڵ کردبوو. لێنا ببووە هۆی ناهومێدیی ئەو.

مینا، بە ســەرکەوتووییەوە بەکالۆریۆسەکەی وەرگرت. کاتێکیش لێنا

باسی دەرکردنەکەیانی بۆکچەکەی کرد، مینا هیچی نەگوت. چەمەدانەکانی پێچایەوە و لەگەڵ کۆمەڵێکی زۆر لە هاوڕێکانی کە بۆ بەڕێ کردنی هاتبوون، چوو بۆ وێستگەی شەمەندەفەر. لەو کاتەدا کە شەمەندەفەرەکە ئامادەی بەڕێ کەوتن دەبوو، مینا لە بەرهەیوانە بچووکەکەی ڤاگۆنەکە ڕاوەستابوو و بە ڕوانینێکی وشک و بێ هەستەوە سەیری دەکردن، وەک بڵێی ئیتر نایانبینێت. لیناش بە چاوی فرمێسکاوییەوە دەستەکانی بۆ ماڵئاوایی ڕادەوەشاند و سەیری دوورکەوتنەوەی کچەکەی دەکرد و پرسیاری لە خۆی دەکرد : بڵێی کەی بێت کە جارێکی دیکەش یەکتر ببیننەوە؟

هیوا هێشتاش لە براتیسلاوا مابووەوە و سەرقاڵی تاقیکردنەوەکانی ساڵی دووهەمی زانکۆ بوو لە بواری ئابووریدا. ئەویش پاش ئەوەی بە سەرکەوتووییەوە تاقیکردنەوەکانی تێپەڕاند، گەڕایەوە بۆ پراگ. لە براتیسلاوا شێتانە عاشقی پیاوێکی ئۆسلۆڤاکیایی ببوو بە ناوی ئالێکساندێر کە بە شانیۆ (SHanyo) بەناوبانگ بوو. هیوا ئەوی وەکوو پیاوێکی هەڵکەوتوو، سی ساڵان، ڕاستگۆ و خاوەنی گەلێک سیفەتی جوانی دیکە کە سروشت پێی بەخشیوە ناساندبوو. بڕیار وابوو شانیۆ بێت بۆ پراگ.

لینا چاوەڕوانی دەکرد کە شانیۆ خوازبێنی لە هیوا بکات. بەڵام کاتێک شانیۆ هات و خۆی پێ ناساندن، گەلێک جیاواز بوو لەو شتەی لینا لە مێشکی خۆیدا وێنای کردبوو. پیاوێکی تەمەن چل ساڵ، زەبەلاح و تا ڕادەیەک کورتەباڵا و بە ڕواڵەتیدا دیار بوو کە وەرزشی لەش جوانی دەکات. هێشتا لینا خوڵکی نەکردبوو بچێتە ژوورەوە، ئەو لە پڕ بە لووتبەرزییەوە دەستی کرد بە گوتنی زنجیرە زانیارییەک سەبارەت بە چالاکییەکانی خۆی، کە هەرئەوەش لینای تووشی گومان و دوو دڵی کرد. بەهەرحاڵ، ئەو کەسە نەبوو کە لینا لە مێشکی خۆیدا وەکوو هاوسەری داهاتووی هیوا لەبەرچاوی گرتبوو. شانیۆ تەنانەت خوازبێنیشی لە هیوا نەکرد. ئەو بابەتە گەلێک لینای کەیف خۆش کرد و ئارامی کردەوە.

هیــوا هیــچ کام لەو عەیبانەی شــانیۆی نەبینیبوو. ئەو تەنیا ٢١ ســاڵی تەمــەن بوو. دەڵێن عەشــق چــاوی مرۆڤ کوێــر دەکات! لینا داوای لە هاوڕێکانی کرد ســەبارەت بە شــانیۆ زانیاری کۆبکەنەوە. بەم چەشنە، لینا ئاگادار کرایەوە کە شانیۆ کارمەندی شیرکەتێکی ئۆسلۆڤاکیاییە کە دەرمان دروســت دەکەن و هەرگیزیش ناچێتە ســەر کارەکەی. دواجار لێکۆڵینــەوەکان ســەریان لە وەزارەتی ناوخــۆ دەرهێنا و دەرکەوت کە شانیۆ، یەکێک لە مەئموورە نهێنییەکانی ئەو وەزارەتخانەیە بوو.

هیواش چوو بۆ لای مینا لە سۆئێد.

■ ڕۆیشتنی لینا لە پراگ

پێش ڕۆیشــتن، لینا بە مەبەســتی ماڵئاوایی کردن، سەردانی هاوکارە کۆنەکانــی خــۆی لــە قوتابخانەی باڵای ئابــووری کرد. هێشــتا بەڕێ نەکەوتبوو، بیری دەکردن و دەیزانی کە پاش ڕۆیشتنیشی زیاتر بیریان دەکات. لینا، لەگەڵ ئەوان ســەردەمی خۆشی بەهاری پراگ و هەروەها توندوتیــژی و دڵڕەقییەکانــی ســەردەمی داگیرکاریــی ســاڵی ١٩٦٨ و پاش ئەوەشــی بینیبــوو. لەم ســاڵانەدا، لینا بەچاوی خــۆی، ئاڵوگۆڕە پێکهاتــووەکان لە بنیاتــە دەوڵەتییەکان و هەروەهــا ئاڵوگۆڕەکانی نێو کۆمەڵــگای بینیبــوو. تەنانەت زمانناســەکانیش ناچار ببــوون ملکەچی خواستەکانی ڕێژیم بن...

کاتژمێــر ٦ی بەیانیــی ئــەو ڕۆژەی دیاریکــرا بوو بۆ ئــەوەی پراگ بەجێبهێڵــن، لــە دەرکــەی ماڵەکەیــان درا. نوێنەرەکانی خاچی ســوور هاتبــوون بــۆ ئەوەی ماڵەکە داگیر بکەن. لەو ڕووەوە کە هێشــتا چوار کاتژمێــری مابــوو بــۆ کاتــی دیاریکــراو، لینا لــە مــاڵ دەری کردن و ناچاربــوون لە دەرەوەی ماڵەکە و لە ژێــر پەنجەرەکەدا، ماوەی چوار کاتژمێر چاوەڕوان بن.

کەســانێکی زۆر بۆ بەڕێ کردنیان هاتبوونە وێستگەی شەمەندەفەر. جگە لە هاوڕێ نیزیکەکانی لینا، هەندێ ناسیاری دیکەشیان هاتبوون کە

زۆریش لێیانەوە نیزیک نەبوون و ئەوەش، لەو سەردەمە پڕ مەترسییەدا، ببووە هۆی سەرسووڕمانی لینا. هەندێکیان دیارییان بۆ هێنابوون و هەندێکی دیکەشیان، چەپکە گوڵیان بەدەستەوە بوو. هەندێکیان هیوای بەختەوەرییان بۆ دەخواست و هەندێکی دیکەیان داوایان لێدەکرد نامەیان بۆ بنووسێت. هاوکارێکی بە نێوی فرانتیشک (Frantisek) بتلێک لیکۆری دەستکردی خۆی بۆ هێنا بوو. خانمی «والاستا»ش (Valasta) کە هەم هاوڕێی بوو و هەم دوکتوری، چەند حەبێکی ئازارشکێنی دایە و گوتی: «ئەمانە بگرە، پێویستت پێیان دەبێ!» کەسێکی دیکە کاغەزێکی نایە گیرفانی کە پەندێکی ئینگلیسیی لەسەر نووسرابوو: «ژیان، ئەم سۆزانییە، بەدوای ئەوەوەیە کە مرۆڤ بۆ تاهەتا بڕوای پێی هەبێت. چ بڕوات بەو بابەتە هەبێت و چ نەتبێت، شتێک هەیە کە نەگۆڕە و ئەوەش ئەوەیە کە بڕوادار بوون بە هەر شتێک یان هەر کەسێک پێویستی بەوە هەیە کە یان خۆت فریو بدەی و یان لە بنەڕەتەوە ساویلکە بیت.»

شەمەندەفەر بەڕێ کەوت. پاش چەندین حەوتوو چالاکیی چڕ و پڕ، لینا لە پڕ خۆی بە ناچالاکیی بینییەوە، چیدیکە کەس داوای هیچی لێ نەدەکرد، ئەویش هیچی شک نەدەبرد کە داوای بکات، چیدیکە، پیویست نەبوو پەلە بکات و کاتیش بۆ هیچ شتێک درەنگ نەبوو. لە دۆخێکی ئەوتۆدا، لینا لە پڕ، هەستی بە بۆشاییەک کرد کە دڵی لە ژێڵلا دەهێنا.

لە کووپەی شەمەندەفەرەکەدا بە تەنیا بوو، سەیری باخەکان و گوندە بچووکەکانی دەکرد. بەخۆی دەگوت کە ڕەنگە ئەمە دواجار بێت! ئەو بەرەوڕووی مۆتەکەیەک ببووەوە. لەسەر سەکۆی وێستگەی شەمەندەفەرەکە، کەسێک کتێبێکی پێدابوو، دەستی بۆ برد بیخوێنێتەوە، بەڵام مەیلی خوێندنەوەی نەبوو. هەستی بە چەشنێک مردوویی لە ناخی خۆیدا دەکرد. نە خۆی بە پێوە ڕادەگرت و نە دەیتوانی دابنیشێت، نە خەوی مابوو و نە مەیلی خوێندنەوە و هاوکات نەیدەزانی چلۆن هێمنی خۆی ڕاگرێت، حەبەکانی والاستای هەڵگرت و بە لیکۆرەکەی فرانتیشکەوە خواردی. بەڵام تێکەڵکردنی دەرمان و لیکۆریش کاریگەرییەکی ئەوتۆی

نەبــوو. لەگەڵ داهاتنی شــەو، لێنا لەســەر جانتاکانی خۆی کە لەســەر زەوییەکــە دانیابــوون، ڕاکشــا و دواجار خەوی لێکــەوت. پاش نیوەی شەو، شەمەندەفەرەکە لە پەردەی ئاسنین تێپەڕی و لێنا ئیتر وڵاتەکەی خۆی بەجێهێشتبوو.

■ پاریس

لێنا لە تاریکیی شــەودا ســەیری دەرەوەی دەکرد. پاریس کە شاری خەونەکانــی ئەو بوو، لەم کاتەدا بۆ ئەو وەبیرهێنەرەوەیەکی ســەیر و نەناسراو بوو. لێنا هیواداربوو کە عەبدولڕەحمان لەو دڵەڕاوکێیە تێبگات کــە دەرئەنجامی ژێروژوور بوونــی ژیانەکەی بوو و بۆ خۆگونجاندنی لەگــەڵ وڵاتــە نوێیەکەی زەمەنــی پێویســتی بداتــێ و یارمەتیی بدات بــۆ ئەوەی ژیانەکەی دەســت پێبکاتەوە. چونکوو لێنــا ئەوەی هەیبوو، لەدەستی دابوو.

کچەکانی ناچار ببوون لە ســوئێد بژین، خۆیشــی ئیشەکەی لەدەست چووبوو. ئەو ئیشــەی کــە لە باری ئابوورییەوە ســەربەخۆی کردبوو و ئێســتا بە تەواوی لە مێردەکەی دەبەســتراوە، لە هەموو هاوڕێکانی دابڕابوو و لە فەرانســەش کەســی نەدەناســی و چیدیکە، شاری زێدی خۆی، ئەو شــارەی تا ئاســتی پەرستن خۆشی دەویست، نابینێتەوە و.. جگە لەوانەش، دەبوو زمانی فەرانســی فێر بێت و هەروەها دەیویســت بــڕوا بــە بەڵێنەکانی هاوســەرەکەی بکات کە پێی گوتبوو ســەرلەنوێ ژیانێکــی ژن ومێردایەتی ئاســایی بنیات دەنێنەوە. لــەو کاتەدا تەمەنی ٤٣ ســاڵ بوو، تەندروســتی جێگر نەبوو و تا ســەر ئێسقان هەستی بە ماندوویەتــی دەکرد. لەگەڵ ئەوەشــدا، پێی دەنایــە وڵاتێک کە بە وڵاتی هەمــوو ئازادییەکان ناســراو بوو. لەوێ، شــتێکی دەســت دەکەوت کە هەرگیــز، نــە لە زێدی خــۆی و نە لە ئێران، واتە وڵاتــە دووهەمەکەی، نەیناسیبوو و ئەویش بریتی بوو لە ئازادی.

بەڵام، کاتێک هەموو جەســتە و ڕۆحی مرۆڤ شەکەت و داهێزراوی

هــەزاران ئــازار و ژان بێت، چلــۆن دەتوانێت لەو ئازادییــە بەهرەمەند بێت؟

عەبدولڕەحمان لە وێستگەی ڕێگەی ئاسن بەرەو ڕۆژهەڵات، چاوەڕێی بوو. «ماڵەکەیان» کە لە پاریسی ١٦ هەڵکەوتبوو، ژێربیناکەی ٢٨ میتری چوارگۆشە بوو. هەموو شمەکی ماڵەکەیان بریتی بوو لە: مێزێک و چەند کورســی، چرپایەک و تەلەڤیزیۆنێک و دیواری ڕووت و قووت. لێنا کە هێشــتاش لەژێر کاریگەریی دەرمانە ئازارشکێنەکاندا بوو، تەنیا حەزی لە نوســتن و بە تایبەتی لەبیرکردنی هەموو شتێک بوو. بە پێچەوانەوە عەبدولڕەحمان دڵخۆش بوو و لەپەستا قسەی دەکرد و هیچ پرسیارێکی لە لێنا نەدەکرد کە پاش ڕۆیشتنی عەبدولڕەحمان لە پراگ، چی لێ بەسەر هاتــووە، ئەوە هەمان شــت بوو کە لێنا لەو کاتەدا پێویســتی پێی بوو. چونکوو ئەو مۆتەکەیەی کە ئەو تێیپەڕاندبوو، هێشــتاش لەســەری بار بوو. ســیوران دەنووسێت: «نووسین، شفابەخشە»، لێناش لە نەبوونی هاوسەرەکەیدا، هەموو ئەو شــتانەی بەسەری دەهات، دەینووسینەوە. چونکوو غەریبی لە مێژوویەکی ڕاســتەقینە بێبەشــی کردبوو. پێویست بوو شــەپۆلەکانی ژیانی کە بۆنزمترین قووڵاییەکان ڕۆچووبوو، وردە وردە و دواجار هەڵکشێتەوە، ئایا لێنا بژاردەیەکی دیکەشی لەبەردەستدا هەبوو؟ ڕاستییەکەی ئەوەیە کە یان دەبوو هەڵکشان هەڵبژێرێت و یان بە قووڵاییە بێگەڕانەوەکاندا ڕۆچێتەوە.

■ فەرانسە ـ ئێران

عەبدولڕەحمان و خومەینی

هاوینی ســاڵی ١٩٧٨بوو. زیاتر لە دوو ســاڵ بەسەر دەرکردنیان لە پراگــدا تێدەپەڕی. هێندەی نەخایاند کە ڕێژیمی پاشــایەتیی ئێران پاش ٢٥٠٠ ســاڵ پاشــایەتی، لە ســاڵی ١٩٧٩دا بەرەو ڕووخان دەڕۆشــت. ئایەتوڵــڵا خومەینی کە لــە عەراقەوە پەنای بردبووە بەر فەرانســە، لە شــوێنی نیشــتەجێ بوونی خۆی لە نۆڤل ـ لو ـ شاتوو (Neauphle – Le

Shateau)، خەڵکی سەردانکەری دەبینی. ڕۆژنامەنووسەکان، ئێرانیەکان و کەسانی دیکەش، لە باخچە ڤێللاییەکەی شوێنی مانەوەی خومەینی چاوەڕوان دەبوون تا لە لایەن «ڕزگارکەرە مەزن»ەکەوە وەربگیرێن. عەبدولڕەحمانیش بەنیاز بوو سەردانی بکات.

لینا بڕوای بەوە هەبوو کە پیاوێکی ئایینی نابێت دەست لە کاروباری حکوومەتی وەربدات، بڕوای نەدەکرد کە ئایینییەکی پیر شوێنی شا بگرێتەوە و ئێرانییەکانیش قبووڵی بکەن. بەڵام ئێرانییەکان بە بۆچوونە جیاوازە سیاسییەکانیانەوە، خومەینییان بە چاوی ڕزگاریدەری خۆیان لە چنگی دیکتاتۆریی شا سەیر دەکرد. دیارە ئەوەش ڕاستە کە خومەینی ڕایگەیاندبوو کە بە هیچ شێوەیەک بە نیاز نییە دەسەڵات بەدەستەوە بگرێت. بەهەرحاڵ، ئەو هەموو جۆش و خرۆشە لە لایەنگریی خومەینیدا، ئەوی بەرەو لاڕێ برد.

لینا بە سەرنجدان بە لێهاتوویی سیاسی هاوسەرەکەی، سەرەڕای ناڕەزا بوونەکەی، قبووڵی کرد کە بە ئۆتۆمبیل هاوسەرەکەی بەرێتە نۆڤل ـ لو ـ شاتو. لەوێ، لینا لە ئۆتۆمبیلەکەدا مایەوە و چاوەڕوانی هاوسەرەکەی کرد و لەبەر ئەوەی پێی وابوو گەڕانەوەی هاوسەرەکەی زۆر دەخایەنێت، دەستی کرد بە خوێندنەوەی کتێب. بەڵام، هێندەی نەخایاند، عەبدولڕەحمان بە تووڕەییەکی لەڕادەبەدەرەوە گەڕایەوە.

کاتێک خومەینی ناوی عەبدولڕەحمانی بیستبوو، بە سەرسووڕمانەوە دەنگی هەڵێنا بوو و گوتبووی: «کێ ڕێی پێداوە بێتە ژوورەوە! من هیچ قسەیەکم نییە لەگەڵ ئەم پیاوە بیکەم.» سەرئەنجام، عەبدولڕەحمانیان لەوێ دەر کردبوو. عەبدولڕەحمان سواری ئۆتۆمبیلەکە بوو و گوتی: «بڕۆین، لێرە بڕۆین!» تووڕەیی هەموو ئۆتۆمبیلەکەی تەنیبوو و بە درێژایی ماوەی گەڕانەوە، عەبدولڕەحمان بە تاقە وشەیەکیش نەهاتە گۆ.

تووڕەبوونی عەبدولڕەحمان دەگمەن بوو و زۆر زووش دەڕەوییەوە. تەنیا بە سووکایەتی پێکردنێک، عەبدولڕەحمان لە مەبەستەکەی

پاشــگەز نەدەبووەوە. پــاش چەند ڕۆژ، ســـەرلەنوێ بیرۆکەی دیداری ئایەتولّــڵا خومەینی کەوتەوە ســـەری، ئەمجارەیان، لینــا ئامادە نەبوو بە ئۆتۆمبیل بیگەیەنێتە شــوێنی مەبەســت. باشتر وابوو کە لە ئەگەری شکستێکی دیکەدا، هاوسەرەکەی تەنیا بێت. لە ڕاستیدا، ئەم جارەشیان دەسکەوتێکی بەرچاوتری لە جاری پێشوو نەبوو.

■ چوونی عەبدولڕەحمان بۆ ئێران

عەبدولڕەحمان لە ڕێکەوتی، ٣١ی ئۆوتی ١٩٧٨، پاریســی بەجێهێشت و لــە کاتــی بەجێهێشــتنی پاریســدا بە لینای گــوت: «یان بــۆ مانگێک دەڕۆم و یــان بۆ هەمیشــە» ئەو کەڵکی لە پشــێوی تــاران وەرگرت و بە یاســایی داخڵی ئێران بوو. لە تارانیشـــەوە، بەرەو کوردستانی زێدی خۆی بەڕێ کەوت، عەبدولڕەحمان پێنج ســاڵ بوو ســکرتێری گشــتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوو و لە ماوەی ئەو پێنج ساڵەدا ســەردانی کوردســتانی نەکردبوو. لــەو ماوەیەدا کە ڕێبــەری حیزبی دێموکراتی کوردســتان لە کوردســتان نەبوو، جەلال تاڵەبانی، ڕێبەری یەکیەتی نیشــتمانیی کوردستانی عەراق، شوێنی غایبەکانی گرتبووەوە. تاڵەبانــی زۆر چــالاک بوو و هەندێ جار دەچوو بــۆ کەرەج و ئاقاری تاران و هەندێ جاریش هاتوچۆی کوردستانی عەراق و ئێرانی دەکرد. ساڵی ١٩٧٨، ناوی عەبدولڕەحمان قاسملوو، لە کوردستاندا زۆر ناسراو نەبوو، ســەرەڕای ئەوە، ئــەو زۆر زوو، حیزبــە کوردییەکانی ئێران و عەراقــی لە دەربەنــدی حیزبەکان کۆ کردەوە بۆ ئــەوەی بەرنامەیەکی هاوبەش لە ســەر بنەمــای هاوکاری و یارمەتی و دەســتێوەرنەدان لە کاروباری یەکتر دابڕێژن. ئەوەش بووە هۆی ئەوە کە هاوکاری لەسەر بنەمــای مافــی بەرانبەر لە نێوانیاندا دەســت پێبکات. لەم ســەردەمەدا، حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران، تەنیا سەد کەس ئەندامی هەبوو. بەڵام زۆری نەخایاند کە دۆخەکە گۆڕدرا و ڕێژەی ئەندامانی حیزب بە شــێوەیەکی موعجیزەئاسا پەرەی سەند، بە شێوەیەک کە بە ماوەیەکی

کورت پاش بەدەسـەڵات گەیشـتنی خومەینی لە ساڵی ١٩٧٩دا، ڕێژەی ئەندامانـی حیـزب گەیشـتبووە زیاتـر لە پەنجـا هەزار کـەس، دەبێت ژمارەی ئەو لایەنگرانەش لەو ڕێژەیە زیاد بکەین کە لە ئێران و عەراق و تورکیە، پشتیوانییان لە بۆچوونەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دەکرد.

■ دیداری هەیئەتی دەفتەری سیاسـی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەگەڵ خومەینی

مەبەستی هەیئەتی دەفتەری سیاسی حیزب، وتووێژ لەگەڵ خومەینی بـوو سـەبارەت بـە خودموختاریـی کوردسـتان. خومەینـی هەیئەتی حیزبی بە سەرپەرشـتیی عەبدولڕەحمان بینی. ئایا ئەندامانی دەفتەری سیاسـیی حیزب هیوادار بوون کە خومەینی ئەمجارەیان بە پێچەوانەی هەڵسوکەوتـی جـاری پێشـووی لەگەڵ عەبدولڕەحمان لـە نۆڤل ـ لو ـ شـاتو، هەڵسوکەوتێکـی باشـتر، ئاوەزمەندانەتر، بەخشـندەتر و جێی تێگەیشتنی زیاتر بنوێنێ؟ ئایەتوڵڵا ئاماژەگەلێک لە قورعانی بۆ هێنانەوە سـەبارەت بەوەیکە، ئێمە هەمووومان، بە بێ جیاوازیی ئیتنیکی و شـتی وەک ئەوە، ڕۆڵەی یەزدانین و ئەوەیکە جیاکردنەوەی کوردەکان لە یاسا قورعانییـەکان جێی باس کردن نییە. لەو ڕووەوە کە حیزبی دێموکرات حیزبێکی لائیک، بەهێز و خۆشەویسـت بوو، جێی سەرسـووڕمان نییە کە ئەندامانی دەفتەری سیاسی بوونبێتنە هۆی توورە بوون و غەززەبی ئەو پیرە پیاوە.

ئەمجارەشـیان، ئەندامانی دەفتەری سیاسی بە بێ هیچ دەسکەوتێک، بە ڕێگای خۆیاندا گەڕانەوە. بەو حاڵەشەوە، ئەمجارەیان ماوەیەک پاش چاوپێکەوتنەکەیـان، خومەینی ئەمری کرد تا شـارە کورد نشـینەکانی سـنە و نەغـەدە بۆمباران بکەن. هەموو هەوڵەکانـی حیزبی دێموکرات بـۆ ڕاگرتنی شـەڕ، سـەرەڕای پێداگرییان لەسـەر ئەوەیکە هیچ کەس بـە نیاز نییە کوردسـتان لە ئێران دابڕێت (ئەمـە هەمان بابەت بوو کە

عەبدولڕەحمان بێ بڕانەوە لە ڕادیۆ و ڕۆژنامەکان دووپاتی دەکردەوە) بێئاکام مایەوە. لەگەڵ ئەوەشـــدا، بە پێچەوانەی تۆمەتەکانی خومەینی، حیزبی دێموکرات بۆ کوردەکان، تەنیا داوای مافە سەرەتاییەکان، بریتی لە مافە کۆمەڵایەتی و فەرهەنگییەکانی دەکرد.

■ هەڵبژاردنی مەجلیسی خوبرەگان

سەرەتاکانی مانگی مارسی ١٩٧٩، هەڵبژاردنی مەجلیسی خوبرەگان، لە سەرانسەری ئێراندا دەستی پێکرد. لە کوردستان، عەبدولڕەحمان بە زۆرینـــەی دەنگ هەڵبژێردرا و بڕیار بوو لـــە ڕۆژی دیاریکراودا بچێت بۆ تاران و وەکوو ئەندامی هەڵبژێردراو، خۆی بەو مەجلیسە بناسێنێت. ڕۆژێک پێش ڕۆیشـــتنی عەبدولڕەحمان بۆ تاران، هاوڕێیەکی مەهابادی بـــۆ خواردنـــی ئێوارە لـــە عەبدولڕەحمانـــی گێڕابـــووەوە. لەوکاتەدا کە عەبدولڕەحمـــان پێی نایە ماڵی ئەو هاوڕێیە، ڕێک لەو کاتەدا، خومەینی لـــە تەلەڤزیۆنـــدا لێدوانی دەدا. هێشـــتا چەنـــد ســـاتێک تێنەپەڕیبوو کە عەبدولڕەحمـــان بـــە گوێی خۆی بیســـتی کە خومەینی لـــە دژی ئەو بە تووڕەیی و هەڕەشەوە گوتی: «ئەم قاسملوویە کێیە ئیتر؟ ئەگەر دەستم پێی ڕابگات، دەزانم چلۆن هەڵسوکەوتی لەگەڵ بکەم».

ڕوون و ئاشـــکرا بوو کە خومەینی، بوونی قاســـملوو لە مەجلیســـی ناوبـــراودا قبوڵ نـــاکات، هەموو هەڵبژێردراوانی مەجلیســـی خوبرەگان مەلای موســـولمان بوون، تەنیا دوو کەســـیان لائیک بوون کە یەکێکیان عەبدولڕەحمـــان بوو. هەڕەشـــەکانی خومەینی لـــە دژی عەبدولڕەحمان لەو لێدوانەدا و هەروەها لە دژی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکرات، بـــووە هۆی ئـــەوەی کە عەبدولڕەحمان ڕای خۆی بگۆڕێت و نەچێت بۆ مەجلیسی خوبرەگان.

لـــە کۆتایـــی بەهـــاری ســـاڵی ١٩٧٩دا، خومەینـــی فتـــوای کوشـــتنی عەبدولڕەحمـــان قاســـملوو، ســـکرتێری گشـــتیی حیزبـــی دێموکراتـــی کوردســـتانی ئێرانی دەرکرد و لە مانگی ئووتی هەمان ساڵیشدا، ڕێژیم

لــە دژی خەڵکی کورد شــەڕی دەســتپێکرد. بەشــێکی زۆری نەتەوەی کورد لەگەڵ حیزبی دێموکرات و حیزبە کوردییەکانی دیکە کەوتن و بە هەموو بوون و توانای خۆیانەوە خەباتیان کرد.

عەبدولڕەحمــان لــە دەفتــەری یادداشــتەکانی خۆیــدا، ڕســتەیەکی بەناوبانگی «ئاندرێ مالرۆ»ی نووســیبووەوە: «من شــەڕم کرد بە بێ ئەوەی حەزم لێی بێت.» حیزبی دێموکرات بەشــێکی خاکی کوردستانی لە ناوەندی کوردســتان ئازاد کرد و لــەو ناوچانە، بە پێی بەرنامەکانی خۆی ڕێکخســتنی ژیانی خەڵکی کرد و ئاڵوگۆڕی پێویســتی لە بواری سەقامگیر کردنی ڕێژیمێکی دێموکراتیک پێکهێنا. ئەم ناوچانە لە ماوەی سێ مانگدا بوونە خاوەنی ئازادییەکی تەواو.

هاوکات، ڕێژیم سیاسەتی دوژمنکارانەی خۆی لە سەرانسەری وڵاتدا دەست پێکردبوو و دەستی کردبوو بە لەناوبردنی هەموو ئەو کەسانەی کــە لە چوارچێوەی خواســت و حەزەکانی خومەینیــدا نەدەگونجان. لە ڕاســتیدا، ئەوە تەنیا هێزەکانی ئۆپۆزیسیۆن نەبوون کە کەوتبوونە بەر شــاڵاوی ڕاوەدوونان و کوشــتار، بەڵکوو هیچ جیاوازییەکی بۆ ڕێژیم نەبوو کە ســزادراوان ســەر بە هێزەکانی ئۆپۆزیســیۆن بن یان نەبن، هەمــوو، تەنانەت منداڵان و بەســاڵاچووانیش کەوتبوونە بەر هێرشــی سیاسەتی پاکتاو کردن. گوتنی گاڵتەیەک لە ئامادەبوونی ئەوپەڕگیرێکی نەناســراودا بۆخۆی بــە تەنێ بەس بوو بۆ ئەوەی کەســی خۆنەپارێز تووشــی چارەنووســێکی شــووم بێت. ژنانیــان ئاخنیە ناو هێشــخانی ماڵەکانەوە و پیاوانی خومەینی ســەرلەنوێ ســەرلەبەری ئیختیاراتیان کەوتەوە دەست. گوللەبارانەکان و لەسێدارەدانەکان، ئیتر ببوونە شتێکی ئاســایی و ڕەوا.. و خومەینی «موسوڵمانە ڕاســتەقینە»کانی کردبووە ســیخوڕ و دووزوان و شۆفار بەسەر خەڵکەوە. لە بەرانبەر ئەم دۆخە نائاســاییەدا کە تــا ئەوکاتە، مەزهەب ڕۆڵی ســازان و هێمن کەرەوەی هەبوو و ئێســتا ببووە ئامرازێک بۆ بانگەشــەی دڵڕەقی و توندوتیژی، خەڵکێکــی زۆر وڵاتیــان بەجێدەهێشــت و ڕێژەیەک لــە ئێرانییە غەیرە

کوردەکانیـش هاتنـە لای حیزبی دێموکرات و لـەو حیزبەدا خزمەتیان کرد.

■ چوونی لێنا بۆ کوردستان

سـەرەتاکانی مانگی مارسـی ١٩٨٠ بوو. سەفەری لێنا بۆ کوردستان بـەرەوڕووی چەند ڕێگرییـەک دەبوویەوە، وەکوو: «ناوی قاسـملوو، سزای دەستبەسەربوونەکەی کە لە کاتی ڕێژیمی شادا بۆی دەرکرابوو و بە دڵنیاییەوە وەکوو خۆی مابووەوە و بوونی شـەڕ لە کوردسـتان، کـە نەک هـەر یارمەتیـدەری نەبـوو، بەڵکـوو دۆخەکەی لـێ ئاڵۆزتر کردبوو. لەگەڵ ئەوەشـدا، ئەو پشـێوییەی کە لە ساڵی یەکەمی ڕێژیمی خومەینیـدا کەوتبـووە وڵاتەوە، گەڕانەوە و چالاکـی ئەوی تا ڕادەیەک مسـۆگەر دەکرد. لە پاریس، کوردێکی زیرەک و بەئاگا لە دۆخی وڵات، سـەفەرەکەی لێنای ڕێکخسـت. لێنا لە ڕێی سـتۆکهۆڵم و کۆپێنهاگەوە گەیشتە تاران و پاشانیش چوو بۆ کوردستان.

لەوکاتـەوە کـە لێنا چووبوو بۆ ئێران و لـەو ماوەیەدا لەگەڵ مێژوو، داب و نەریتـە تۆکمە و جۆراوجۆرەکانی خەڵکی ئەو وڵاتە و هەروەها ڕۆژەڕەشـییە فراوانەکانیان ئاشـنا ببوو، نزیکەی ٣٠ سـاڵ تێپەڕیبوو، خەڵکانێک کە هەرگیز ئازادیخوازییان وەلا نەنابوو و بەردەوام هەوڵیان بۆ دەستەبەرکردنی دەدا. لە کۆتاییەکانی ساڵی ١٩٧٩وە، بنکەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران گوێزرابووەوە بۆ گوندی «گۆگ تەپە». ئەم گوندە کە لە نزیکەی شاری مەهاباد هەڵکەوتبوو، خانووەکانی چوارگۆشە و بتۆنی بوون. لە کۆتایی تاکە کۆڵانی گوندەکەدا، ماڵێکی تا ڕادەیەک گەورەی لێبوو کە بنکەی ناوەندیی حیزبی دێموکرات بوو.

لە مانگی مارسدا، لەم ناوچەدا خۆرەتاو زۆربەی کاتەکان بزرە، بەفر و باران دەبارێ و بە هۆی توانەوەی بەفرەوە، زەوی شێدار و قوڕاوی و هەواش سارد دەبێت. ئەو ماڵەی کە بنکەی ناوەندیی حیزبی لێ بوو، هیچ کەرەسـتەیەکی گەرم کـەرەوەی لێ نەبـوو. جلوبەرگی کوردی، مرۆڤ لە سەرما دەپارێزێ. بەڵام لێنا کە جل و بەرگی ئورووپایی لەبەر

کردبوو، لە سەرمادا هەڵدەلەرزی. عەبدولڕەحمان کە بە درێژایی ڕۆژ لە ژووری میوانان سەرقاڵی گرتنی کۆبوونەوە و بینینی خەڵک بوو، شەوان شەکەت و ماندوو دەبوو. هاتنی هاوکارەکانی عەبدولڕەحمان کە بڕیار بوو بێن بۆ ئەوێ و سەبارەت بە ئەرکەکانی داهاتووی لینا لە ئورووپا بڕیار بدەن، وەدرەنگ کەوتبوو.

هەربۆیەش، لینا کاتەکانی خۆی بە گەڕان لەو دەوروبەرە پڕ دەکردەوە. دیارە نەدەبوو زۆر لە بنکەی ناوەندیی حیزب دوور بکەوێتەوە، لەو حاڵەتەدا، دەبوو قبووڵی بکات کە پێشمەرگەکان ئاگایان لێی بێت. لە گردە ڕووت و قووتە بێ دار و بنچکەکانی ئاقاری بنکەی ناوەندی، چەوەکان لە بن پێی لینادا هەڵدەخلیسکان. چەوگەلێک لە بەردی رەش، بەردی ڕەنگامە، بەردی خارا، بەردی ئاسن و چەشنەکانی بەردی مەڕمەڕ، لە مەڕمەڕی سپیی و زەردەوە هەتا مەڕمەڕی ڕەگەدار و ...هتد، لینا کە کاپشەنی هاوسەرەکەی پۆشیبوو، گیرفانەکانی پڕ کردبوو لەو چەوانە.

لە خوارووی یەکێک لە گردەکاندا، لینا خۆی لە نێوان پۆلێک پێشمەرگەدا بینییەوە. ئەوان لە دەوری لینا کۆ ببوونەوە و دەیانویست، ئەم تازە هاتووە بناسن. بەڵام لینا، بە مەبەستی دوورکەوتنەوە لە فەرمییاتی تایبەت بە ژنی ڕێبەرێک، چەوەکانی نیشان دان و سەبارەت بەو گەنجینانەی لە بن پێیاندا بوو، قسەی بۆ دەکردن.

یەکێک لە پێشمەرگەکان بە هەڵخرانەوە گوتی: «جا ئەوە خۆ هیچ نییە، ئەم ناوچەیە پڕە لەم بەردانە».

یەکێکی دیکەیان گوتی: «بەو پێیە، کاتێک بە ئازادی بگەین، بە هەڵگرتنەوەی ئەم بەردانەوە ساماندار دەبین».

پێشمەرگەیەکی گەنج بە دەنگی بەرز، گوتی: «لەو کاتەدا ئێمەش عەجەمەکان دەچەوسێنینەوە!»

یەکێکی دیکە لە گەنجەکان پرسیاری کرد: «ئەوسا، چ جیاوازییەک لە نێوان ئێمە و ئەواندا دەبینی؟» ئەو گەنجە وەڵامی دایەوە: «ماوەیەکەی

دوور و درێــژە کــە ئەوان ئێمە دەچەوســێننەوە و ئێمــەش مافی تۆڵە کردنەوەمان هەیە!»

یەکــی دیکەیان گوتی: «مەگین تۆ بۆ دەســتەبەرکردنی دێموکراســی خەبــات ناکەیــت؟ مرۆڤێکی دێموکرات مافی خەڵکــی دیکەش لەبەرچاو دەگرێــت و دادپەروەریــی بــۆ هەمــووان دەوێت. خەباتی تــۆ لە دژی عەجەمەکان، خەباتێکی دادپەروەرانەیە و ئەگەر لەم خەباتەدا سەرکەوی، بە ئازادی دەگەیت. ئایا پاش دەستەبەر کردنی ئازادی، تۆش دەتهەوێ رێک وەک عەجەمەکان هەڵسوکەوت بکەیت؟»

پێشــمەرگەیەکی بەتەمــەن گوتــی: «بــاش گــوێ بگرە کــوڕم، ئێمە دێموکراتین و ئەوەش بەو مانایەیە کە ئێمە لەوان باشترین.»

باســەکە بــەردەوام بوو بەڵام لێنا، لە ســەرمادا هەڵدەلەرزی. لێنا، لە هاوڕێ نوێیەکانی ئیزنی ڕۆیشــتنی وەرگرت. پێشــمەرگە تۆڵەستێنەکە، کەوتــە تەکی و دەیویســت ئــەوەی گوتوویەتی بۆی ڕوونتــر بکاتەوە. پاشــان بــەردەوام بوو و گوتی: «بــۆ خواردنەوەی چایەک تەشــریف بهێننــە لای ئێمــە! ئەو لێنــای وەک خانمی ڕۆژنامەنووس ناســاند. لەو ڕووەوە کە ڕۆژنامەنووســەکان لە هەموو لایەکەوە ڕوویان لە «گۆگ تەپە» دەکرد، ئەو پێشمەرگەیەش وایزانیبوو کە لێناش ڕۆژنامەنووسە. بە چوونەژوورەوەی لێنا، دوو پێشمەرگەی بە تەمەن لە بەری هەستان و وێڕای تۆقە کردن لەگەڵ لێنا، داوایان لێکرد دابنیشــێت. لێنا ئێستکانە چایە گەرمەکەی گرت بە دەســتەوە و دەســتە ســڕبووەکانی پێ گەرم دەکردەوە. چەند ساتێک بە هێمنی و بێدەنگی تێپەڕی. پاشان یەکێک لەو پێشــمەرگە بە تەمەنانە کە لە تەنشت لێناوە دانیشتبوو، پرسیاری کرد: «بەرێــزت میوانی دوکتوری ئێمەیت؟» (بۆ هەمــووان، عەبدولڕەحمان «دوکتور» بوو. لێنا وەڵامی دایەوە: «بەڵێ.»

پیــاوە بەتەمەنەکە پرســیاری کــرد: «ئەم هەمووە چــەوە بۆچی کۆ دەکەیتەوە؟»

ئەو پێشمەرگە گەنجە، هەموو چەوەکانی لە پێش لێنا، لەسەر زەوییەکە

بڵاو کردبووەوە. لەم کاتەدا، ژوورەکە پڕ ببوو لە پێشمەرگە و هەموو گوێیان لە باسەکان ڕاگرتبوو و قسەیان تێدا دەکرد و سەبارەت بە کانگا ژێرزەوینییە دەوڵەمەندەکانیان قسەیان دەکرد و ئەوەیکە لە فڵانە شوێن کانگای زێڕی لێیە و لە شوێنێکی دیکە، کانگای زیو و ...هتد.

پاشان، کەسێکیان پرسیاری کرد: «بە نیازیت سەبارەت بە کانگا ژێرزەوینییەکانی ئێمە بنووسیت؟»

لینا وەڵامی دایەوە: «بەڵێ، هەروەها سەبارەت بەوەش دەنووسم کە ئێوە چەند وڵاتەکەتان و ئازادیتان خۆش دەوێت!»

یەکێک لەوان، بە بیستنی وەڵامەکەی لینا، گوتی: «باشە، زۆر باشە، دەبێ ڕاستییەکان سەبارەت بە عەجەمەکان و ئەوەیکە ئێمە لە لایەن ئەوانەوە، تەنیا بە هۆی کورد بوونمانەوە و ئەوەیکە لە ماف و شەرەفمان داکۆکی دەکەین، ئەشکەنجە دەدرێین و دەکوژرێین، ئاشکرا بکرێت».

لەم کاتەدا، کەریم، یەکێک لە پێشمەرگە سکۆرتەکانی عەبدولڕەحمان، هاتە ژوورەوە و گوتی: «خانم، هەم دوکتور ئیشی پێتە و هەم ئەو کەسانەی کە بۆ دیداری بەڕێزت هاتوون».

بنکەی ناوەندیی حیزبی دێموکرات پڕ بوو لە ڕێژەیەک لە ڕۆژنامەنووسان و حەشیمەتێکی زۆر لە کوردەکان. عەبدولڕەحمان بە ڕۆژنامەنووسەکان ڕادەگەیشت و لیناش بە کوردەکان. لە نێوان کوردەکاندا، دوو کەس هەبوون بە نێوی ئەبووبەکر و هاوسەرە زۆر گەنجەکەی پەروین. یەکەمین خولی هەڵبژاردنی پارلەمان تازە کۆتایی پێهاتبوو و حیزبی دێموکرات لە هەموو شوێنێک دەنگی زۆرینەی هێنابووەوە. ئەبووبەکریش بە زۆرینەی دەنگ وەکوو نوێنەری بۆکان دەنگی هێنابووەوە. ئەو هەوڵی دەدا لینا ڕازی بکات لە کوردستان بمێنێتەوە و هۆکارەکەشی ئەوە بوو کە لینا دەتوانێ کاریگەرییەکی قووڵ لەسەر ژنان دابنێ و بەڵێنی دەدا کە هەزاران ژنی کورد کۆ دەکاتەوە و لیناش لێدوانیان بۆ دەدات و.. ڕەنگە ئەگەر بیزانیبایە کە لینا چەند وتەبێژێکی خراپ و نەگونجاوە، وازی بهێنایە. سەرەڕای

ئەوە، لێناش زۆر حەزی دەکرد لەوێ بمێنێتەوە و لەگەڵ ژنان بکەوێتە چالاکییــەوە. بەڵام عەبدولڕەحمان بڕوای بەوە هەبوو کە بوونی لێنا لە ئۆرووپا زیاتر بە سوودی کوردەکان دەبێت.

هاوسەری لێنا، کەیف‌خۆش، ڕازی و تەژی لە ئیرادە دەهاتە پێش چاو. بەڵام، ئەو هەڵگری بەرپرســایەتییەکی مەزن بوو. چونکە هاوکارەکانی، بە بێ ئەو هیچ بڕیارێکیان نەدەدا و هەموو بۆ چارەسەری کێشەکانیان دەهاتنــە لای ئــەو. تەنانەت کاتی پێویســتی بۆ نــان خواردنیش نەبوو چونکە لە کاتی نان خواردندا، بە هۆی کاری زۆر و هاتوچۆ و سەردانە بەردەوامەکانەوە، ناچار بوو لە پەســتا لە ســەر مێزی نان خواردنەکە هەستێت و بە کاروبارەکان ڕابگات. هەربۆیەش، لێنا بیری لەوە دەکردەوە کە ئەو هەموو بەرپرسایەتییە بۆ یەک کەس، لەڕادە بەدەرە.

■ مەهاباد

لەبــەر ئــەوەی ئــەو کۆبوونەوەیــەی کــە قــەرار بوو ســەبارەت بە چالاکییەکانــی لێنــا بڕیاری تێدا بدرێت، بەو حــاڵ و دۆخەوە نەدەگیرا، لێنا بڕیاری‌دا ســەردانی مەهاباد، شــاری قارەمان و پێتەختی کۆماری تەمەن کورتی کوردستان بکات. لەوێ لێنایان بۆ بینی بەنداوی مەهاباد و دەوروبەری برد. ئەم بەنداوە جێی شــانازیی خەڵک و ســەیرانگەیان بــوو. لە ئاوی بەنداوەکەشــدا مەلەیان دەکرد، دیــارە تەنیا پیاوەکان و منداڵــەکان بۆیان هەبــوو مەلە بکەن و ژنان لەو مافــە بێبەش بوون و هەڵبەت لەو بوارەدا، ئەوە خودی ژنانی کورد بوون کە دەرسی لێنایان دادەدا! و دەیانگــوت لێــرە، ئەگەر ژنێک دامەنی کــورت لە پێ بکات، بە چــاوی بێحەیا و خراپە ســەیری دەکەن (دەڵێن چ ژنێکــی بێحەیایە کە خــۆی ڕووت دەکاتەوە). لێنا کە جل و بەرگی ئۆرووپایی لەبەردابوو و تەنوورەکەی هەتا قولاپەی دەهات، بە گاڵتەوە دەیگوت: «هیوادارم بەم قولاپە ڕووتمەوە نەبمە هۆی سەرشۆڕیی پیاوەکان».

لێنــا ژنان و کچانی ڕەزاییەی لە ســاڵی ٢٧دا وەبیر دەهاتەوە. ئەوان

دامەنی کورتیان لە پێ دەکرد و کەسیش پێی سەیر نەبوو. ئەگەر لە مەهاباد لە ساڵی ١٩٨٠دا، لەبەرکردنی دامەن نەگونجاو و دژەباو بوو، بێگومان سەبارەت بە لەبەرکردنی جلو بەرگی تایبەت بە مەلە (مایۆ) هەر نەدەکرا باسیشی بکرێت. ئاڵوگۆڕە ئیسلامییەکان لە دۆخی ژناندا، نەک هەر لە لایەن پیاوانەوە بەو پەڕی مەیلەوە پێشوازی لێکرابوو، بەڵکوو بۆ بەکردەوە کردنیشی، هەموو توانای خۆیان خستبووە گەڕ. لە ڕاستیدا، پاشەکشە بەرەو دواکەوتوویی کۆمەڵایەتی بە خێرایی بە کردەوە کرابوو. ژنان کە مافی هەڵبژاردنیان نەبوو، ناچار بوون ملکەچ بن. سەرەڕای ئەوەش، لەماڵەوە، کچان و ژنان بە پرسیاری بەردەوام دەورەی لینایان دەدا، ئەوەش دژی ئەو بۆچوونەی دەسەلماند کە لەسەرەوە باس کرا: ئەوان پرسیاری سیاسی و هەندێ جاریش ورد سەبارەت بە دۆخی ژنان لە نیزامی کۆمۆنیستیدا، هەڵسوکەوتی پیاوانی دێموکرات بەنیسبەت ژنانەوە، مافەکانی ژنان و چۆنایەتی ڕەچاوکردنی ئەو مافانە لە وڵاتە سوسیالیستییەکان و هەروەها چۆنیەتی دانی مووچە لە بەرانبەر کاری وەک یەکی ژن و پیاو لەو وڵاتانەیان دەهێنایە بەرباس و...هتد.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کە لە ڕیزی بزووتنەوەی چەپدا بوو و تازە لە دۆخی نایاسایی بوون هاتبووە دەرەوە، هێشتا پێگەی خۆی لە کۆمەڵگەی سەرانسەر ئاڵۆزی ئێراندا قایم نەکردبوو، کە لەگەڵ شەڕ ڕووبەڕوو بوویەوە. زۆریەک لە کوردەکان ڕاستگۆیانە باوەڕیان بەوە هەبوو کە کۆمۆنیسم ئازادییان بۆ دەستەبەر دەکات. لینا کە هاوسەری ڕێبەری ئەم بزووتنەوەیە بوو، لە بەرانبەر ئەم پرسیارە ڕاستگۆیانانەدا، هەستی بە سەرلێشێواوی دەکرد. باوەڕ بە ڕاست بوونی ڕێژیمە کۆمۆنیستییەکان، لەمێژ بوو لای لینا کاڵ ببووەوە. چونکە، ئەو بەچاوی خۆی بینیبووی کە چی بەسەر خەڵکانی ژێر دەسەڵاتی ئەم ڕێژیمانەدا هاتووە. خودی لینا چەپ بووە، بەڵام بە تێپەڕینی ساڵەکان، چەپ بوونەکەی ببووە شتێکی شەخسی و ئەویش بریتی

بوو لە پشــتیوانیی هەژاران و ئەوانەی ســووکایەتییان پێکراوە، بە بێ ئەوەی پشــت بە حیزبە سیاسییەکان ببەســتێت، ئەوەش بە سەرنجدان بــەو زانیاری و ئەزموونانە بوو کە لەو حیزبانە بە دەســتی هێنابوون. هەربۆیەش وەڵامدانەوە بەو کچانە و بەو ژنانە زۆریش سانا نەبوو. لە لایەکەوە، ئەو نەدەبوو زەبر لە بزووتنەوەی هاوســەرەکەی بوەشێنێت و ببێتــە هــۆی بریندار کردنی هەســتی ئەو گەنجانەی بــە هەموو مانا ئۆگــری ئەو بزووتنەوەیە بوون. لینا گومانی لە بەردەوامی و مانەوەی ئەو ئازادییە پێڕەوکەیە هەبوو کە لە بەشــێکی کوردستان و ئەویش بە دەڵەمەیی، جێگیر ببوو، لە لایەکی دیکەشــەوە، درۆ کردن لەگەڵ ژنان، بەهــا نەدان بوو بە تێگەیشــتوویی و ئاوەزیــان و بێگومان ڕۆژێک بەو ڕاستییە دەگەیشتن و ئەوەش زەربەی لە متمانە هێنانیان بە دێموکراسی دەدا. هەربۆیەش، لینا وەڵامی پرســیارەکانی بە شــێوەیەکی ڕووکەشی و ناورد دەدایەوە.

ئەم سەردەمە ئاڵۆز و دژوارە، بە بێ ئەوەی بەرچاو بێت، سەرەتای شــکۆ و ناوبانگ دەرکردنی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوو. ئەم حیزبە بەرەو ئەوە دەچوو کە لە ساڵانی داهاتوودا، وەکوو هێزێکی دیاریکەر و جێی ڕێز لە بەشێکی گەورەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا ڕۆڵ بگێڕێت.

■ چیرۆکی ژنێک بە نێوی جوان

باســی ڕۆژەڕەشــییەکانی ژنان کرا. لێرەدا وەکوو نموونە، ئاماژە بە دوو نموونــەی زینــدوو دەکرێــت. ڕۆژێکیان، پاش نیــوەڕۆ، لینا جل و بەرگە کوردییەکەی لەبەر کرد بۆ ئەوەی لەگەڵ ژنێکی تەمەن ٣٩ ساڵدا دابنیشــێت. نێوی ئەم ژنە دەنێین جوان کە لە زمانی کوردیدا بە مانای «ژیکەڵــە و لەبــەردڵان»ە، چونکــوو ئەو هەم لــە گەنجییەتیدا جوان و ســەرنجڕاکێش بــووە و هەم لــە کاتی ئەم چاوپێکەوتنەیــدا لەگەڵ لینا، هێشتاش هەر جوان بوو. لینا ئەو ژنەی لەو کاتەوە کە منداڵێکی تەمەن

٩ ســاڵ بوو دەناســی. باوکی بەنیاز بوو جوانی تازە پێگەییو بدات بە ناســیارێکی خۆی کە ژنەکــەی تەڵاق دابوو و دوو کــوڕی هاوتەمەنی جوانــی هەبوو. بەهەرحــاڵ، ڕەنگە ئەو پیاوە، لەو کاتەدا، پیاوێکی زمان لووس و کەشخە بووبێت و ئەو کچە زۆر گەنجەش، توانای هەڵسەنگاندن و جیاوازی دانان لە نێوان پیاوی عاقڵ و پیاوی زمان تەڕی نەبووبێت. هەرچۆنێک بێت ئەو کچە شێتانە عاشقی ئەو پیاوە دەبێت و بەم چەشنە چارەنووسی جوان دەگۆڕێ.

باوکی جوان، ڕای خۆی گۆڕیبوو و چیدیکە ڕێی بە «مەناف» (پیاوی داواکار) نــەدەدا بچێتە ماڵــی. بەڵام جوان بە نهێنــی هاتوچۆی مەنافی دەکــرد. کاتێــک باوکــی بەم کەیــن و بەینەی زانی، ڕێی لــە پەیوەندیی کچەکەی و مەناف گرت. شایانی باسە کە لە کۆمەڵگەیەکی موسوڵماندا، ڕێ بــەو هەڵسوکەوتــەی جوان نادرێت و یاســاغ بوونی ئەو بابەتە لە لایەن باوکەوە، وەک ڕۆن بە ئاگردا بکرێت وابوو. جوانی لاســار ماڵی باوکــی بەجــێ دەهێڵێت و لە ماڵــی مەناف جێگر دەبێــت. دایکی جوان لــەو کردەوەی کچەکەی بەڕادەیــەک زویر دەبێت کە خۆڵەمێش دەکات بە ســەروڕووی خۆیدا و دواجار بنەماڵەکە لەبەریەک هەڵدەوەشێتەوە. بــەڵام جوان لە مافــی خۆی لەســەر هەڵبژاردنی ژیانە هاوبەشــەکەی داکۆکی دەکات. هەربۆیەش باوکی تووکی لێدەکات و لێی ناپرســێتەوە. لــەم چەشــنە کۆمەڵگەیانەدا، پیاوێــک کە بە نیســبەت ژنەکەیەوە ڕێک و پێــک نەبێــت و پەیوەنــدی لەگەڵ ژنانی دیکە دروســت بــکات و یان ژن بێنێتــەوە، وەکــوو پیاوێکی بەهێز، خۆشــڕابوێر و چاوحیز ســەیر دەکرێــت و بە دەگمەن لــە لایەن کۆمەڵگەوە بە تاوانبــار ناوی دەبەن. بەڵام بە پێچەوانەوە، ئەگەر ژنێک ورەی ئەوەی هەبێت کاری وا بکات، دەســتبەجێ بە تاوانبار دەناســرێت و سووکایەتیی پێدەکرێت و قسەی ســارد و ســووکی پێدەگوترێت و هەموو خوازیاری توندترین سزاکان بــۆ ئەو ژنە دەبن. ئەو ژنە دەبێ داوای بەخشــین بــکات و تۆبە بکات. بەڵام جوان کە تەبعێکی سەرکەشی هەبوو، هەرگیز نە داوای بەخشینی

کرد و نە پەشــیمانیی دەربڕی. هەربۆیەش، ســاڵانێکی زۆر لە دۆخێکدا دەژیا کە زۆربەی خەڵک تێی نەدەگەیشــتن. پاشــان شــووی بە مەناف کرد و کچێکیشی لێی بوو. بەڵام هێندەی نەخایاند کە خوو و سروشتی ســووکی مەنــاف ســەری هەڵدایــەوە و جوان بــوو بە کەرەســتەیەک بــۆ بەتــاڵ کردنەوەی گــرێ دەروونییەکانــی. تەنیا دڵخۆشــیی جوان، کچەکەی بوو. بەڵام گرفتەکە گەیشــتە ئاســتێک کە جوان ئیتر بڕســتی لێ برا و هەربۆیەش، کچەکەی هەڵگرت و ماڵی مێردەکەی بەجێهێشت. دیســانەوەش کردەوەیەکی لێبڕاوانە لە لایەن ژنێکەوە سەری هەڵدابوو. بــەڵام ئەم کردەوەیە لە لایەن کۆمەڵگەوە ڕەت دەکرایەوە. هەربۆیەش، جارێکی دیکە، هەموو لە دژی جوان هەســتانەوە. دواجار، برای جوان، لەگەڵ مێردەکەی یەکی خســتنەوە و بەم شێوەیە پێشی بە ڕیسواییەکە گرت.

لــە بنکــەی ناوەندیی حیزبــی دێموکرات، لینا بــەرەوڕووی «جوان»ێکی چارەڕەش بووەوە. پاش تەڵاق، بە پێی ڕێوشــوێنە قورعانییەکان، مافی سەرپەرەشــتی کردنــی منداڵ بە باوک دەدرێــت و مەنافیش ئەو پیاوە نەبوو دەستبەرداری ئەو مافەی بێت. سەندنەوەی منداڵ لە دایک، ســزادانی ئەو ژنەیە کە ملکەچی مێردەکی نابێت. ڕاســتە کە بۆ دایکێک، هەڵگرتنەوەی منداڵەکەی لە داوێنی تاقەتپڕووکێنە و ژیانەکەی ئاستەم دەکات، بــەڵام ئایــا ژیان لەگەڵ پیاوێکی ئاوا ئاســانە؟ لەو وڵاتانەدا کە ژن هیــچ پشــتگیرییەکی یاســایی لە پشــت نییە، بێبــەش کردنی ژن لە منداڵەکەی، بارتەقای چارەڕەشییەکی هەتاهەتاییە. هەربۆیەش، ئەم ژنە بــە ناعیلاجــی ملکەچی پیاوێکی بێئینســاف دەبــێ و گوێڕایەڵ بوونی خۆی قبووڵ دەکا.

■ ئێستاش چیرۆکی ئامینە

ڕۆژێکیان لینا لە پشــت پەنجەرەی ماڵێکدا، چاوی بە ژنێک دەکەوێت، بــەرەو درگای ماڵەکــە دەچێت و لــە درگا دەدات. هەندێجــار، ژنەکان

بــە ڕوانینێکی هەڵــە و تەنانــەت دوژمنکارانەوە ســەیریان دەکرد. ئەم بەشــە لە ژنان، ڕاســتگۆیانە هەســتەکانی خۆیان باس دەکرد و لینائاش پێویســتی بەو وتە ڕاشــکاوانانە هەبوو و یەکێک لەو ژنانە، هەمان ژنی پشــت پەنجەرەکە بوو کە نێوی فاتمە بوو. لە حەوشــەیەکی بچکۆلەدا، لەبەر دەرکەکە، دێڵە ســەگێکی گەورە ڕاکشــابوو و تووتکەکانی وەک تۆپەڵە بەفر، تووکن و ســپی تێی ئاڵابوون. ژنەکە بۆ دوورخســتنەوەی تووتکــەکان کە لە نیزیکەی دەرکەکەوە یارییان دەکرد، چەند شــەپێکی بەملاوئەولادا تێگرتن و پاشــان بــە ڕوویەکی گرژ و مۆنەوە ڕووی لە لینا کرد و هۆکاری سەردانەکەی لێ پرسیار کرد.

لینا وەڵامی دایەوە: «هاتووم تۆ ببینم خوشکە».

ئــەو ژنــە، دەســتێکی ڕاوەشــاند و ئاماژەی بــۆ لینا کرد کــە بچێتە ژوورەوە. کابانی ماڵ، نارەزایەتیی خۆی لە ســەردانە ناوەختەکەی لینا نەدەشــاردەوە. بەڵام لیناش سوور بوو لەســەر ئەوەی ئەو ژنە بێنێتە قســە. لینا لە زەینی خۆیدا سەرقاڵی ئەوە بوو لە کوێوە دەست پێبکات، ژنێکــی دیکەی لە نێــوان دەرکەیەکی نیوە کــراوەدا بینی و هەربۆیەش پرسیاری کرد: «ئەوە خوشکتە؟»

لینا قسەکانی بە پرسیارێکی باشەوە دەست پێکردبوو. فاتمە ورووژا و چیرۆکی ئامینەی بە تێروتەسەلی بۆ لینا گێڕایەوە.

ئامینــە شــووی بە پیاوێکــی تووڕە و بەدفــەڕ، لە ناوچــەی باکوور کردبوو و دوو منداڵیشــی لێی هەبوو. زۆر جاران کەوتبووە بەر لێدان، ئەشکەنجە و دەستدرێژی و...هتد. لە لایەن هاوسەرەکەیەوە سووکایەتی پێدەکرا و جنێوی پێدەدرا. ئامینە چەندین جار منداڵەکانی هەڵگرتبوو و گەڕابووەوە بۆ ماڵی باوکی. بەڵام، هەرجارە، ماڵی بابی گەڕاندبوویانەوە بۆ لای مێردەکەی. دواجار، بەرگەی ئەو ئازار و ئەشکەنجەیە ناگرێت و ماڵئاوایــی لــە منداڵەکانی دەکات و ماڵی مێردەکەی بەجێ دەهێڵێت. ئەو کە هیچ لایەکی نەبوو پەنای بۆ ببات، ڕێگای باشــووری گرتبووە بەر. لەم ســەردەمی ئاوارەییەدا، ئامینە لە دەرەوە دەنووســت و لای خەڵکی

گوندەکە نانێکی دەخوارد، لە هێڵەکانی شەڕ تێدەپەڕی و.. بەدوای ئیش و کاردا دەگـەڕا. بـەڵام کەس پێویسـتی بە کاری ئـەو نەبوو. لە گۆگ تەپـە، ڕۆژێکیان فاتمە لە بەر دەرکەی ماڵەکـەی خۆی بە نیوەگیانی و نووستوو دەیدۆزێتەوە.

فاتمـە وەکوو یاریدەدەرێک بۆ کاروبـاری ناوماڵی خۆی ڕایدەگرێت و لـەو ڕۆژە بـەدواوە، ئەو دوو ژنە پێکـەوە ئیش و فرمانی ناو ماڵیان ڕێکدەخسـت و ببوونە ئاواڵ. پاش ماوەیەکی کورت، ئامینەش هات بۆ لایان. ژنێکی باڵا بەرز و نێوقەد باریک، بە هێز، بە دوو چاوی ڕەشـی مێهرەبانەوە، لێوی گۆشتن و ڕواڵەتێکی بە بزەوە. فاتمە بە تێروتەسەلی وەڵامی پرسـیارەکانی لێنا سەبارەت بە چارەنووسی ئامینەی دەدایەوە و ئامینەش کە ژنێکی کەمدوو بوو، بە ڕاوەشـاندنی سـەری، گوتەکانی فاتمەی پشتڕاسـت دەکردەوە. بە ڕوونی دیار بوو کە ئامینە لە بوونی خـۆی لـە ماڵی فاتمە ڕازییە. ئەو دوو ژنە هەتا بەردەرکە لێنایان بەڕێ کرد و دڵنیایان کردەوە کە هەرکات بیەوێت سەردانیان بکات، پێشوازیی لێدەکەن.

■ کۆبوونەوەی دەفتەری سیاسی

سـەرئەنجام، کۆبوونەوەی ئەندامانی دەفتەری سیاسی کە بڕیار بوو سـەبارەت بـە چالاکییەکانی حیزب لە ئورووپـا و لەوانە چالاکییەکانی لێنـا بڕیار بـدەن، بەڕێوەچوو. لە کۆبوونەوەکەدا، لێنا دەسـتی کرد بە شـی کردنەوەی ئەو دۆخەی کە پێی وابوو کاریگەریی ئەرێنی لەسـەر چالاکییەکانـی حیزب لـە ئورووپا دادەنێت. پێشـنیاری کرد دەفتەرێکی نوێنەرایەتی لە ناوەندی ئورووپا بکەنەوە (بە بۆچوونی ئەو، پاریس بۆ ئەو مەبەسـتە، گونجاوترین شـوێن بوو). پێرسۆنێلەکەی دەبوو لە ناو کوردە پەنابەرەکان و لە کارامەترینەکانیان هەڵبژێردرێت و دەبوو لەوێ کاروباری پەیوەندییە دەرەکییەکانی حیزب ڕاپەڕێنن. ئەم نوێنەرایەتییە، وەکوو هەر ئیشێکی دیکە، بۆ بەرەوپێشچوونی چالاکییەکانیان، پێویستی

بە ئیمکانات هەبوو.

لــە ســاڵی ١٩٨٠دا، کوردســتان بــەلای ڕای گشــتیی جیهانەوە زۆر ناسراو نەبوو. بۆ ناساندنی زیاتری، پێویست بوو بۆڵتەنێک بە شێوەی ڕێک و پێک بڵاو بێتەوە. بۆ ئامادەکردنی بۆڵتەنێکی ئەوتۆ، کەســانێکی ڕۆژنامەنــووس و نووســەر و هەروەها وەرگرتنــی تەکووزی هەواڵی نوێ و دروست پێویســت بوو، تەنانەت ئەگەر هەواڵەکان سەبارەت بە کوردستان و سەرانسەری ئێران نەرێنیش بن (ئەوان زۆربەی کاتەکان بەوە ڕاهاتبوون کە بڵێن هیچ کێشــەیەک نییە و هەموو شــتێک لە جێی خۆیدایــە). دیارە ئەو کەســەش کە دەبــوو بەرپرســایەتیی پەیوەندییە گشــتییەکان لە ئەستۆ بگرێت، پێویستی بە هەموو ئەو ئیمکاناتە هەبوو. عەبدولڕەحمان وێڕای شی کردنەوە و لێکدانەوەی زیاتر، پشتیوانیی لە پێشنیارەکانی لینا کرد.

هەمــوو ئەندامانی دەفتەری سیاســی کە لــەو کۆبوونەوەیەدا ئامادە بوون، پێشــنیارەکانی لینایــان قبووڵ کرد و داوایــان لێکرد کە جگە لە بەرپرســایەتیی پەیوەندییە گشــتییەکان، سەرپەرشتیاریی پێڕاگەیشتنی کاروبــاری ماڵیــی حیــزب لە بانکەکانــی دەرەوەی ئێرانیش لە ئەســتۆ بگرێت.

لینا بەو مەرجەی کە دوو هاوکاری بۆ دیاری بکەن، بەرپرســایەتیی پەیوەندییــە گشــتییەکانی حیزب لــە دەرەوەی وڵاتی وە ئەســتۆ گرت. ئــەو بــاش دەیزانی کەســێک بە تەنیا بــۆ بەرەوپێشــبردنی کاریگەری ئەم بەرپرســایەتییە بەس نییە (ئەو پێشــتریش ئــەو کارەی کردبوو و دەیزانی باسی چی دەکات)، جگە لەوەش، لە ئەگەری لەناوچوونی لینادا، پێویســتیان بە کەســانێک هەبوو کە لەو بوارەدا ئەزموونی پێویستیان پەیدا کردبێت.

لینــا وێڕای شــی کردنــەوەی ئەوەیکە هیــچ ئەزموونێکــی لە بواری کاروبــاری ماڵیدا نییە، خۆی لە بەرپرســایەتیی کاروباری ماڵیی حیزب لە بانکــەکان دەبوارد. بەڵام عەبدولڕەحمــان پێداگریی دەکرد و بەڵێنی

پێدا کە بۆخۆیشــی لەو بــوارەدا هاوکاری دەکات. ئــەوان پێیان وابوو کە لینا بەرپرســایەتیی دووهەمیشی قبووڵ کردووە، ڕەنگە لەبەر ئەوە بووبێت کە لە کاتی هێنانە ئارای باســی سەرپەرەشــتیاریی کاروباری ماڵی، لە لایەن دەفتەری سیاسییەوە، لینا پێکەنیبوو، دیارە پێکەنینەکەی لینــا لەبەر ئەوە بوو کە داخوازەکەی ئــەوان جیددی نەبوو. لەو کاتەدا حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران زۆر هەژار بوو و لینا نەیدەزانی کە پاش ماوەیەک دۆخەکە دەگۆڕدرێت و حیسابەکانی حیزب پەرەیەکی بەرچاو دەسێنێت.

لەو ڕۆژەدا، لە لایەن ئەندامانی دەفتەری سیاسییەوە، گەلێک بەڵێنی بە لینا درا . سەرەڕای ئەوەش، ئەزموونەکانی لینا لەگەڵ هاوسەرەکەی و کوردەکانی دیکە، نەیدەهێشت هەست بە دڵخۆشی بکات. لینا لە ئاسمان و زەوی دەپاڕایــەوە کــە ئــەوان، ئەمجارەیان بەڵێنەکانیــان فەرامۆش نەکەن. بەڵام ئەمجارەشــیان ئاســمان گوێی لە نزاکانی نەگرت. دواتر، کاتێــک لینا هەوڵــیدا لە هۆکاری ئەو خەمســاردییە بکۆڵێتەوە، تێگەیی کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە هۆی ئاڵوگۆڕی دۆخەکەی، ناچــار ببــوو هەموو توانای خۆی لەســەر ڕێکخســتنە نوێیەکەی و بە تایبەتی لەســەر شــەڕ چڕ بکاتەوە. لە ڕاســتیدا چالاکی لە ئورووپا، بۆ حیــزب لە پلــەی دووهەمی گرینگی پێداندا بوو. بــەڵام بۆ لینا، ئورووپا واتە «کرانەوەی پەنجەرەیەک بەرەو جیهان» کە دەیتوانی جێی حیزب لــە نــاو بزووتنــەوە گرینگەکاندا بکاتــەوە و هێزی حیــزب بۆ چالاکیی کاریگــەر و بە کەڵک لە بەرژەوەندیی وڵات بەرز کاتەوە. جگە لەوەش، سەرنج نەدان بەم بابەتە، مەترسیی ئەوەی لێدەکرا کە جارێکی دیکەش حیزب بگەڕێتەوە بۆ دۆخی حیزبێکی لۆکاڵی و بێبایەخ.

لەو ســەردەمەدا، حیزب هێشــتاش چەند ســاڵێکی مابــوو کە وەکوو حیزبێکی خاوەن دەســەڵات و گرینگ دەرکەوێت. ســەرەتاکانی ســاڵی ١٩٨٠، لە ڕاستیدا سەرەتای ئەو دۆخە بوو.

لەو ڕۆژەدا کە لینا لەگەڵ ئەندامانی دەفتەری سیاســی کۆبوونەوەی

هەبــوو، پاســدارەکان بەرەو مەهابــاد بەڕێ کەوتبــوون و دەوری ١٢ کیلۆمیتریــان مابــوو بگەنــە مەهابــاد. هەربۆیەش، دەفتەری سیاســی دەیویست کە لینا بە زووترین کات بگەڕێتەوە بۆ ئورووپا.

ســەفەرەکەی لینــا، تێپەڕین بە وڵاتێکــی کاول کراودابوو. ئەویان بە کوێســتانە ئەمینەکاندا دەبرد کە هیچ خاڵێکی پشــکنینی نیزامیی لەسەر نەبــوو. بــە درێژایی ڕێگاکە، بینــای کاول کراوی کارگــەکان، ناوەندی گەیاندنــی کارەبــا و هەروەها کۆگا کشــتوکاڵییەکان ســەرنجی لینایان ڕادەکێشا...

لە ڕاســتیدا تەنیا یەک ســاڵ و شــتێک بەســەر شۆڕشــی ئیسلامیدا تێپەڕیبوو، بەڵام هەر ئەو ماوە کورتە بۆ دارمانی ئابووریی کوردستان بەس بوو.

خومەینی لە یەکێک لە لێدوانەکانیدا، کە لە فەرانسە لە سەر شریت تۆمار کرابــوو، دەیگوت: «تەنانەت ئەگــەر خەڵکی ئێران، من بۆ بەڕێوەبەریی وڵات هەڵبژێــرن، تەنیا تا ئەو کاتە لەو بەڕێوەبەرییە بەردەوام دەبم کە دڵنیا بم ئەوانەی شوێنم دەگرنەوە، مرۆڤگەلێکی دروستکارن و توانایی دابین کردنی دێموکراسی بۆ هەموو خەڵکی ئێرانیان هەیە».

بەڵام بینیمان کە دێموکراسیی خومەینی بریتی بوو لە پێدانی ئازادی بــە فێناتیکەکان «دەمارگرژەکان». شــەڕ لە دژی کوردەکان و لە دژی عەراق، وڵاتی بەرەوڕووی ڕۆژەڕەشــی و نەهامەتی کردەوە. خومەینی لە هەســتی مەزهەبیی کوڕانی گەنج کە هێشــتاش منداڵ بوون، کەڵکی وەردەگرت، «کلیلی ئاسمان»ی دەخستە ملیان و بۆ بەرەکانی پێشەوەی شــەڕ بەڕێی دەکردن. پێش ئەوەی هێزە چەکدارە شەڕکەرەکانی بگەنە بەرەکانی شــەڕ، پۆل پۆل دەیناردنە ســەر زەوییە مینڕێژ کراوەکان و ئــەو ناوچانــەی لە مین پێ پــاک دەکردنەوە و پێــی دەگوتن کە ئەگەر کوژران، بەو کلیلانە دەرکەی بەهەشــت بکەنەوە و بڕۆنە بەهەشــت و ...هتد.

کاتێــک ڕەنگەکان، دەنگــەکان و بزووتنەوە جۆراوجــۆرەکان، بە بێ

پێکـدادان و بەریەک کەوتن، تێک دەچرژێن، وڵاتێکی هەمەجۆر و تەژی لە ئاشتی و هێمنایەتی وێنا دەکەن. لە وڵاتێکی ئەوتۆدا، مرۆڤ هەم خۆی دەژی و هــەم مافــی ژیان بە خەڵکی دیکــەش دەدات. کاتێک لە هەموو ناوچەکانــدا، تەنیــا یەک مەزهــەب یان دین لە باتی دەوڵەت سیاســەت بەڕێــوە ببات، ئەو ڕەنگانە، ئەو دەنگ و بزووتنەوانە لە خۆپەســەندیی خۆیاندا و لەسای دەسەڵاتێکی پاوانخوازدا، ڕەنگ و بۆنی یەکتر دەگرن و ئەوســایە کە ئەو وڵاتە هێزی بیر هێنانەوەی خۆی لەدەســت دەدات و دەبێت بە وڵاتێکی بێڕەنگ، بێچێژ و هەڕەشــەکەر. ئێرانی خومەینی بەهــۆی بێبەزەیــی مەزهەبییــەکان و دەمارگرژیی گشــتییەوە، بەرەو ئیفلیج بوون دەڕۆشت.

بەوحاڵەشەوە، سەرەڕای بوونی ترس و توندوتیژی، هەمیشە پیاوان و ژنانێک هەن کە خاوەنی هەڵوێستن و خۆڕاگری دەکەن. شەڕی نێوان ئێران و عەراق و هەروەها شــەڕ لە کوردســتانیش کۆتایی پێهاتووە. بەرەیەکــی نــوێ لەدایک بــوون و خۆڕاگــری بەرانبەر بیــری تاریکی مەلاکان بەردەوامە.

لە لایەکەوە، بیرکردنەوەی خەڵک لە کوردستان گۆڕدراوە، و لە لایەکی دیکەشەوە، بەرنامەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کە لە مافی مــرۆڤ، بە ژن و پیــاوەوە، بەرگــری دەکات، کاریگەریی خۆی داناوە. جگە لەوەش، لە ماوەی ئەو چەند ســاڵەدا کە حیزب بەشــێک لە خاکی کوردســتانی ڕزگار کردبــوو و بەڕێوەبەریی ئەو ناوچانەی وەئەســتۆ گرتبــوو، خەڵک تامی ئازادییان چەشــت و باشــتر بوونــی بارودۆخ لە ســای ئەو ئازادییەیان بە گۆشت و پێســتەوە هەست پێکرد و ئەوەش، شتێک نییە کە بە خێرایی فەرامۆش بکرێت. دەبێت دان بەوەدا بنێین کە بەرنامەی ئەو ئاڵوگۆڕە بەرفراوانانەی کە حیزب و خەڵکی کوردســتان دەســتیان پێکرد، پێویســتی بــە کات و زەمەن بــوو، مەخابن حیزب و خەڵک ئەو دەرفەتەیان بۆ نەڕەخسا.

■ کار کردن لە ئورووپا و کوردستان

لەگــەڵ گەڕانــەوەی بۆ ئورووپــا، لینا بێـکار دانەنیشــت. پاش یەک ســاڵ، کاتێک گەڕایەوە بۆ کوردســتان، ڕاپۆرتی چالاکیەکانی ئەو یەک ســاڵەی بریتی بوو لە: دامەزراندنی ئا. ئێف. کا. (ئەنجومەنی فەرانســە ـ کوردستان بە مەبەستی ئاسانکاری لە کاروباری دەفتەری نوێنەرایەتی حیزب)، دامەزراندنی دەفتەری نوێنەرایەتی، ئەنجامدانی ســەفەرگەلێک بە مەبەســتی کۆکردنەی یارمەتی و هەروەهــا کۆمەڵێک چالاکیی دیکە کە دەسکەوتێکی ئەوتۆی نەبوو. ئەوەش دەرئەنجامی بێئەزموونی لینا و پێش هەرشــتێکیش نەبوونی هــاوکار بوو. دەرئەنجامەکەشــی ئەوە بــوو کــە: لینا ناچار بوو تەنیا پشــت بە خۆی ببەســتێت. پیاوی کورد، لەگەڵ ئەوەدا کە ڕێزی لێدەگرت و هەڵسوکەوتێکی دۆستانەی لەگەڵی هەبوو، کەچی بایەخێکی بۆ کارەکەی دانەدەنا و پێداویستییەکانی ئەوی لــە ڕەوتی کارکردنیــدا دابین نەدەکرد. عەبدولڕەحــان گوێی لە گازندە و گلەییەکانــی لینــا ڕادەگــرت و لەو ڕووەوە کە بۆخۆشــی ئەزموونی هاوشــێوەی ئــەوەی تێپەڕاندبوو، تێدەگەیشــت و بەڵێنیــی هاوکاری و یارمەتیی پێدەدا. بەڵام ئەو هاوکارییانە هەرگیز بە کردەوە نەکران.

بەوحاڵەشــەوە، لینا دیدارەکانــی عەبدولڕەحمانی لەگــەڵ کابینەکان، وەزارەتخانەکان و دەفتەری حیزبە سیاســییەکان ڕێکدەخســت. خودی لینــاش لەگەڵ ڕێکخراوە ناحکوومیەکان دیداری دەکرد و لە فرومەکاندا وەکــوو نوێنەری حیزبی دێموکرات بەشــداریی دەکرد و ســەبارەت بە پرسی کورد قسەی دەکرد و هەر بەو مەبەستەش، سەفەری دەرەوەی فەرانسەشــی دەکرد. بە یارمەتیی عەبدولڕەحمان و ڕاوێژکارانی بانک، بەڕێوەبەریــی کاروباری بانکیــی حیزب فێر دەبــوو و تەنانەت توانیی بگاتــە قۆناغــی دروســت کردنــی داهــات و قازانجیش بۆ حیــزب. لینا هەمیشــە ڕاپۆرتی چالاکییەکانی خۆی ئامادە دەکــرد و دەیناردەوە بۆ دەفتــەری سیاســی حیزب لە کوردســتان. هەرگیز لە لایــەن دەفتەری سیاســییەوە وەڵامــی پێنەدەگیشــتەوە و ئــەوەش بەو مانایــە بوو کە

ئـــەوان ڕەخنەیەکیـــان لە کاری ئەو نەبوو. عەبدولڕەحمان لە ســـاڵدا بە پێـــی بەرنامەکانـــی خۆی، جارێک یـــان دوو جار ســـەردانی ئوروپای دەکرد و لێناش ئەو پلان و بەرنامە نوێیانەی بە پێی ویست و خواستی عەبدولڕەحمان دایڕشتبوون، پێشکەش دەکرد.

لە ڕەوتی چالاکییەکانیدا کە زۆرجاران دڵ ســـارد و بێهیواش دەکرا، لێنـــا هەندێجار تووشـــی حاڵەتی سەیروســـەمەرەش دەهـــات و غافڵگیر دەبـــوو. ڕۆژێکیـــان، لێنا لە لۆزانەوە دەگەڕایەوە بۆ فەرانســـە. هۆکاری ســـەفەرەکەی بۆ لـــۆزان، هەندێ داواکاری و لەوانە داواکردنی شـــیری وشک بۆ منداڵە کوردەکان لە ڕێکخراوی ناحکوومیی (Tree Des Hommes) (ســـەرزەمینی مرۆڤـــەکان) بوو. لێنا، بۆ ئەوەی هیچـــی لەبیر نەچێتەوە، بە خەتی خۆی پێرســـتی داواکارییەکانی نووســـیبووەوە. لە ســـنووری فەرانســـە - ســـوویس، مەئموورەکانی گومروک، ئۆتۆمبیلەکەیان ڕاگرت و داوایـــان لێکرد لەگەڵیان بچێتە نێو بینای گومروکەوە. لە نێو بیناکەدا، پرسیاری هۆکاری سەفەرەکەی بۆ سوویسیان لێکرد. لێناش بۆ ئەوەی زۆر ڕاینەگـــرن، وەڵامی دابووەوە کە وەکوو توووریســـتێک ســـەفەری کردووە. پاشان، لێنا لە پەنجەرەکەوە بینی کە یەکێک لە مەئموورەکانی گومروک، چووە نـــاو ئۆتۆمبیلەکە و جانتا بچووکەکەی لێنای هەڵگرت. هەمـــوو بەڵگەنامەکان و لەوانە پێرســـتی شـــتومەکە داواکراوەکەش لە جانتاکـــەدا بـــوو. مەئموورەکە هاتـــە ژوورەوە و پێرســـتەکەی لە پێش چاوی لێنا ڕاوەشـــاند و بـــە درۆزنی تاوانباری کرد. وتەکەیان ڕاســـت بـــوو، لێنا درۆی لەگـــەڵ کردبوون. هەربۆیەش بێدەنگ بوو و چاوەڕێی کرد بزانێ چی دەبێت.

پـــاش ماوەیەک، پیاوێکی تەمەن چل ســـاڵ هاتە ژوورەوە و لەوەیکە لێنـــای ڕاگرتـــووە، داوای لێبووردنـــی کرد. ئـــەو پیاوە بەرپرســـی ئەو بازگـــە ســـنوورییە بوو. لێنا ســـەبارەت بـــە هەڵسوکەوتـــی نەگونجاو و ســـەرەڕۆیانەی مەئموورەکانـــی گومـــروک ناڕەزایەتـــی دەربـــڕی و پیاوەکەش داوای لێبووردنی لێکردەوە و شـــەرمەزاریی خۆی دەربڕی.

لێنا سەری سوورِ مابوو و لەو کەین و بەینە سەری دەرنەدەکرد. بەڵام، بەرپرسی بازگەکە دەستبەجێ هۆکارەکەی بۆ لێنا ڕوون کردەوە. پاش ئەوەی ناوی لێنای لە پاسپۆرتەکەیدا بینیبوو، حەزی کردبوو لێنا ببینێت و هەربۆیەش داوای لە بندەستەکانی خۆی کردبوو کە هەتا ماوەیەک لێنا ڕاگرن بۆ ئەوەی کارەکانی خۆی تێپەڕێنێت. ئەو پیاوە ئاگای لە دۆخی کوردستان بوو و ڕێزێکی زۆری بۆ عەبدولڕەحمان هەبوو. هەربۆیەش، داوای لە لێنا کرد کە سەبارەت بە شۆڕش و خەباتی کوردەکان زانیاری زیاتری بداتێ. پاشان بە ڕێزەوە داوای لە لێنا کرد لە نووسینگەکەی خۆی دابنیشێت و بە بندەستەکانی خۆیشی گوت کە ئەگەر بەلایانەوە سەرنجڕاکێشە، بێنە ژوورەکەی. هێندەی نەخایاند کە نووسینگەی سەرۆکی گومروک پڕ بوو لە مەئموورەکانی گومروک و پۆلیسی سنووریی سوویس و هەموو گوێیان لە کۆنفرانسی لێنا سەبارەت بە کوردەکان و شەڕی داسەپاوی کۆماری ئیسلامیی ئێران بەسەر کوردەکاندا، ڕاگرت. پاش وتەکانی، لێنا وەڵامی پرسیارە جۆراوجۆرەکانی بەشداربووانی دایەوە. بەڕاستی سوورپڕایزێکی خۆش بوو، بەتایبەتی ئەگەر لەگەڵ ئەزموونە ناخۆشەکانی لێنا لە فڕۆکەخانەی (Heathrow)ی لەندەن و یان هەڵسوکەوتی نەگونجاو و سووکایەتی پێکردن لە سنووری بێرلین بەرانبەر بە لێنا، بەراوردی بکەین، ئەم سوورپرایزە، گەلێک دڵنشین بوو.

لە ١٩٨٠ەوە هەتا ١٩٨٣، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە ناوچە ئازاد کراوەکانی کوردستان هەندێ پێکهاتەی نوێی بنیات نابوو کە بەرلەوە، ئەو ناوچەیە بەخۆیەوە نەیبینیبوو: پەروەردە و ڕاهێنان بۆ منداڵان بە کوڕ و کچەوە ئیجباری کرا، پەروەردە و ڕاهێنان بە زمانی دایکی واتە کوردی بەڕێوە دەچوو، کتێبی دەرسی بۆ پۆلەکانی یەکەم و دووهەم بە زمانی کوردی داڕێژرا و لەچاپ درا، مامۆستاگەلێک کە تا ئەو کاتە بە فارسی وانەیان گوتبووەوە، خولی تایبەتیان بۆ کرایەوە. ڕادیۆ و ڕۆژنامە بە زمانی کوردی بوون و...

ڕێژەیـــەک لــە ئەندامانـــی ڕێکخـــراوە ناحکومییـــەکان، لەوانــە: AMI (یارمەتییە پزیشـــکییە نێونەتەوەییەکان)، MSF (پزیشکانی بێ سنوور)، MDM (پزیشـــکانی جیهانی) و ...هتد، ســـەرقاڵی «کوتان»ی منداڵەکان و هەروەها تیمار و نەشـــتەرگەریی نەخۆشـــە ئاساییەکان و بریندارانی شـــەڕ بـــوون و لە ڕادیـــۆدا ســـەبارەت بە تەندروســـتی و ســـەلامەتی منـــداڵان بەرنامەیان بڵاو دەکـــردەوە و.. دوکتور فریدریک تیســـۆ (Dr. Fredreic Tisso)، لە پزیشکەکانی AMI، بینای کۆنی ژاندارمێری نۆژەن کردبووەوە و وەکوو نەخۆشخانەیەکی ڕاستەقینە ڕێکی خستبوو.

بـــۆ تاوانبـــاران و زیندانیەکانـــی شـــەڕ، زیندانیان دروســـت کردبوو. زیندانەوانەکان بە مەبەستی ڕەچاوکردنی مافی زیندانیانی دوژمن، خولی تایبەتیـــان بینیبوو. بڕیـــار بوو بۆ ئەم زیندانەوانانـــەش پۆلی فێرکاریی خوێندن و نووسین بکرێتەوە.

ئـــەو گەمارۆ ئابوورییەی کە ڕێژیم خســـتبوویە ســـەر خەڵکی ناوچە ئازاد کراوەکانی کوردســـتان، لەســـەر شـــانیان قورســـایی دادابوو. لەم ناوچانـــەدا، خەڵـــک لەگـــەڵ کەمیـــی زۆری پێداویســـتییە ڕۆژانەکانیان بەرەوڕوو بوون. عەبدولڕەحمان کە خۆی ئابووریناس بوو، ســـەرقاڵی ڕێکخستنی ئابوورییەکی هاوتەریب لەگەڵ ئابووری حکوومەت بوو لەو ناوچانەدا. لە هەمانکاتدا فێری هونەری جەنگیش دەبوو.

■ ژیان لە بنکەی ناوەندیی حیزب

ڕۆژەکان یـــەک لـــە دوای یـــەک تێدەپەڕیـــن و هەر ڕۆژێـــک هەواڵی تایبـــەت بـــە خـــۆی، بریتی لە بـــاش و خراپـــی هەبوو و ژێســـتەکان و چالاکییـــە ڕۆژانەکان دووپات دەبوونەوە: لێنا و هاوســـەرەکەی، ئەگەر هەموو شـــتێک باش بڕۆشـــتایەتە بەرەوە، پاش نیوەشەو دەنووستن و کاتژمێـــر حەوتی بەیانـــی ڕادەبوون. عەبدولڕەحمان بەیانیان، ســـەرەتا ســـەردانی ئەو کەسانەی دەکرد کە بەرپرسایەتیی ڕادیۆ و چاپەمەنییان لـــە ئەســـتۆ بـــوو، پاشـــان کاروبـــاری بنکـــەی ناوەندیی ڕێکدەخســـت،

کۆبوونـــەوەی دەگـــرت و یـــان دەچوو بـــۆ مەئمووریيەت کـــە زۆربەی جـــارەکان چەنـــد ڕۆژی دەخایانـــد، لێنـــاش بۆ ئـــەوەی دواتـــر بتوانێت شـــاهێدی بۆ ئـــەو ڕووداوانە بدات، بیرەوەرییەکانی دەنووســـییەوە، بە نێومالّدا ڕادەگەییشـــت، جلی دەشووشـــت (دیارە بە دەست) و ئۆتووی دەکـــرد (ئەگەر کارەبـــا هەبووایە)، لەگەڵ دەعباکان کە شـــەوانە خۆیان دەخزاندە نوێنەکانیانەوە ململانێی دەکرد، هەندێک لە دەعباکان تەنانەت لە بەرانبەر دەرمانەکانیشـــدا خۆڕاگرییان دەکرد، لێنا تەنانەت لە ڕووی خوێندنەوەی کاغەزی سەر مەکینەکانەوە، خۆی فێری چاک کردنەوەی مەکینەکانیش دەکرد. لە ڕاســـتیدا، ئەو نووســـراوە ئینگلیســـییەکانی بۆ میکانیکەکان تەرجەمە دەکرد و ئەوانیش کەرەستە پەک کەوتووەکانیان چاک دەکردەوە. خەڵک ســـەردانی لێنایان دەکرد، یان داوای یارمەتییان لێدەکرد، یان هەواڵیان بۆ دەهێنا و یانیش تەنیا ســـەردانێکی ئاســـایی و بۆ بینینی بوو.

زۆربـــەی ئەوانەی لە بنکەی ســـەرەکیی حیزب کاریـــان دەکرد، گەنج بـــوون، ژیانیان، نائاســـایی و بێبەش لە هەموو شـــتێک بـــوو. ئەوان، لە کوێستان و بە دوور لە بنەماڵەکانیان، هەرگیز دڵنیا نەبوون کە سبەینێ زیندوون. ئەوان دەیانتوانی، بە بێ ئەوەی کەس ڕێگرییان لێبکات، پۆستی بەرپرسایەتییەکەیان بەجێبهێڵن و بگەڕێنەوە بۆلای بنەماڵەکانیان، بەڵام ئەوان بە عەشـــقی ئازادییەوە دەمانەوە. ئیسکۆرتەکانی عەبدولڕەحمان لەو دەستە بوون. عەبدولڕەحمان سەرجەم ١٢ ئیسکۆرتی هەبوو. دیارە ئـــەو ڕێژەیە، هەموو پێکەوە و هاوکات پارێزگارییان لە عەبدولڕەحمان نەدەکرد. لێنا زۆر حەزی دەکرد بزانێت کە پاش کۆتایی شەڕ، ئەوانە چ ڕوانگەیەکیان بۆ داهاتووی خۆیان هەیە. ڕۆژێک لێنا، کە بۆ خواردنەوەی چا بانگێشت کرابوو، دەرفەتەکەی قۆستەوە و پرسیاری لێکردن. ئەوان تەنیا بیریان لە خەبات تا دوا هەناسە دەکردەوە.

لێنا لەو بارەوە، لەگەڵ عەبدولڕەحمانیش قسەی کردبوو. بە بۆچوونی عەبدولڕەحمان، پێشـــمەرگەکان دەیانتوانی تێکەڵ بە پۆلیســـی ناوخۆی

کوردســتانی خودموختــار بن. ڕۆژێک لینا، پرســیاری لێکــردن ڕاتان چییــە بەرانبەر بــەوەی لە داهاتوودا ببنە پۆلیس؟ و ئەوان، ناڕەزایەتیی خۆیــان دەربــڕی و ڕایانگەیاند: «پۆلیس؟! هەرگیــز!!!» چارەنووس، لە ســووڕانەوەی چەرخێکی ئــازاد دەچێت، ئەمڕۆکە، ئەم پرســیارە ئیتر بێواتــا بــووە، چونکوو ژمارەیەک لەو پێشــمەرگانە لە ژیاندا نەماون و ڕێژەیەکیشیان کۆچیان کردووە و لە هەموو دونیادا بڵاو بوونەتەوە.

لــە بنکــەی ناوەندیــی حیزبــدا، تەنیا کــوردەکان نەدەژیــان، بەڵکوو ئێرانیگەلێکــی دیکەش کە لەدەســت ڕێژیم ڕایانکردبــوو، پەنایان بەوێ هێنابــوو و چاوەڕوان بوون کە حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران، تێپەڕینیان لە ســنوور مســۆگەر بکات. پەڕینەوە لە ســنوور هەندێجار چەنــد حەوتــوو و تەنانەت چەنــد مانگی دەخایاند. لەو مــاوەدا، ئەوانە میوانی بنکەی ناوەندیی حیزب بوون.

لــەوێ، زۆر باســی ئاغای بەنی ســەدر دەکرا. کوردەکان خۆشــیان نەدەویست. چونکوو لە کاتی دەسپێکی شەڕ لە دژی کوردستاندا، بەنی ســەدری کۆماریخواز کە گەیشــتبووە پلەی سەرۆک کۆماریی ڕێژیمی کۆماری ئیســلامی، بە بەرچاوی ڕای گشــتییەوە ڕایگەیاندبوو کە هەتا پاکتــاو کردنــی دوا یاخیبــووی کورد لە کوردســتان، پۆســتاڵەکانیان لــە پێ دەرناهێنــن. ئەویش پاش ئەوەی خومەینــی ڕووی لێ وەرگێڕا، بۆخۆیشی بووە پەنابەری ئورووپا. بەڵام هەر ئەم ئاغای بەنی سەدرە بوو کە پاش تیرۆری سادق شەرەفکەندی (جێگرەوەی عەبدولڕەحمان) ساڵی ١٩٩٢ لە بێرلین، دڵخوازانە ئامادە بوو لە دادگای بێرلین لە دژی ڕێژیمی ئێران و تیرۆریسمە دەوڵەتییەکەی لە بەرژەوەندیی کوردەکان، شاهێدی بۆ کوردەکان بدات.

لینــا، جاروبــارە سەفەریشــی دەکــرد: ســەردانی نەخۆشــخانەکانی حیــزب، قوتابخانە ســەرەتاییەکان و هەروەها ئەو قوتابخانانەی دەکرد وا گەنجــەکان ڕاهێنانــی نیزامییــان تێــدا دەکــرد. هەندێجاریش، لەگەڵ هاوســەرەکەی لــە کۆبوونــەوەی مامۆســتاکاندا بەشــداریی دەکرد و

سـەردانی ئەو پێشـمەرگانەی دەکرد کە لە گردەکانـی ئەو دەوروبەرە جێگر ببوون و خۆڕاگرییان دەکرد.

■ شنۆ

ڕۆژێکی هاوین، لینا لەگەڵ سادق کە ئەفسەر و یەکێک لە نەوە زۆر و زەوەندەکانی بنەماڵە بوو و هەروەها بە هاوڕێیەتی چەند پێشمەرگەیەکی هێزی پاراستن بە نێوەکانی فارووق، عەلی و عومەر، بەرەو شنۆ بەڕێ کەوت. ئەو بۆ بینینی بنەماڵەی عەبدولڕەحمان سەردانی شنۆی دەکرد. زیاتر لە بیسـت ساڵ بوو نەیبینیبوون. لێنا، لەم سەفەرەدا بەرەوڕووی چەرمەسەریی زۆر بوویەوە.

سـێ تەپۆڵکە لەسـەر ڕێگای نێوان بنکەی ناوەندیی حیزب و شاری شـنۆدا هەبوو. لە مەودای نێوانیاندا، دەشتێکی بەرفراوان، پان و بەتاڵ هەبـوو، لە نێوەڕاستەکەشـیدا تەنیا خانوویەکـی تێدا بوو کە هەندێ لە پێشـمەرگەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران تێدا جێگر ببوون و لـە بەرانبـەر پاسـدارەکاندا، بەرگرییان لـە ناوچە ئـازاد کراوەکان دەکرد. ئەو سـێ تەپۆڵکەیە لە لایەن پاسـدارەکانەوە دەسـتی بەسەردا گیرابـووەوە، ناوچە ئازاد کراوەکان، لە پشـت تەپۆڵکەکانەوە دەسـتی پێدەکرد. ئەوان دەبوو بە شـەو لەو دەشـتە بپەڕنەوە، چونکە بە ڕۆژ، موسافیرەکان دەکەوتنە بەر تیرڕەسی پاسدارەکان و ئەوانیش تەقەیان لە هەر شـتێک دەکرد کە جووڵەیەکی لێوە بهاتایە. بە پێچەوانە، دوژمن شـەوان لە ترسی هێرشی کوردەکان، دەخزانە کون و کەلەبەرەکانیان. عەبدولڕەحمان، ڕێژەی ئەو هێزەی دوژمنی کە دەسـتیان بەسـەر ئەو تەپۆڵکانەدا گرتبوو، بە ٣ هەزار کەس مەزەندە دەکرد.

لە خانووەکەدا، ڕێژەیەکی بەرچاو چەک بە دیوارەوە هەڵواسـرا بوو کـە زۆربەیان کلاشـینکۆف بوون. لەو خانووەدا تەنیا ٩ پێشـمەرگەی لـێ بوو. ٩ شۆڕشـگێر لـە دژی دوژمنێکـی ٣ هەزار کەسـی و تەیار بـە چەکـی جۆراوجۆر، لـە عەقڵـدا نەدەگونجا! لە بەرانبەر حەپەسـان

و سەرسـوورمانی لێنـادا، ئەرخایەنیان کردەوە کە تا سـپێدەی بەیان کۆمەڵێکی دیکەش پێشمەرگە دەگەنە لایان. چەند کەس؟ نزیکەی پەنجا کەس.

لێنا: «ئەگەر دوژمن بەمە بزانێت، هەمووتان دەکوژێت!»

کوڕێکـی گەنج وەڵامی دایەوە: «نەخێر، ئەوان باش دەزانن کە ئەگەر بێنە پێشەوە چییان بەسەر دێت!»

چاوەکانی ئەو پێشـمەرگە گەنجە دەبریسکانەوە و چاوەڕوان بوو کە لێنا بە هۆی ئەزموونە جەنگییەکەیەوە، دەستخۆشی لێبکات. بە دڵنیاییەوە ئەو گەنجە شـایانی دەستخۆشی بوو. لێنا دەیزانی کە کوردەکان زیاتر لەوەیکە پشـت بە کەل و پەل و کەرەسـتەی شەڕ و ڕێژەی نەفەرەکان ببەستن، پشت بە تکنیک و ورەی خۆیان دەبەستن.

کاتێـک بـەڕێ کەوتن، تاریکیی شـەو باڵی بەسـەر هەمـوو لایەکدا کێشـابوو. چواریەکـی مانگ لـە پشـت کێوەکانەوە حەشـاردرابوو و تروسـکایی ئەسـتێرەکانیش زۆر کز بوو. ئەوان دەبوو هەم بێدەنگی ڕەچاو بکەن و هەم هەتا دەوری تەپۆڵکەکان دەدەنەوە، گڵۆپی جیپەکان بکوژێننـەوە. بـە لێنایان گوتبوو کە ئەو دۆخـە ١٥ خولەک دەخایەنێت. پاش ئەوەی لە داوێنی تەپۆڵکەکەدا گەیشـتنە جادە ئیسـفاڵتەکە، سادق کە شـۆفیری دەکرد، خێرایی جیپەکـەی کەم کردەوە. لە مەودای نێوان تەپۆڵکەکاندا، تاریکاییەکی نووتەک زاڵ ببوو. عەلی و عومەر لە جیپەکە دابەزین بۆ ئەوەی پێش جیپەکە بکەون و ڕێگاکە بە شـۆفیرەکە پیشان بدەن. ئەوان نیو کاتژمێر، کاتژمێرێک و ڕەنگیشە دوو کاتژمێر بە گڵۆپە کوژاوەکانەوە ڕێگایان بڕی.

لێنا سـەیری ئەسـتێرەکانی دەکرد. درێژەی کلکـی «ورچی گەورە» لەپێش چاوی خۆی دەنواند. چەن شەوێک لەوەپێش، لێنا و هاوسەرەکەی پێکـەوە سـەیری ئاسـمانیان کردبوو. شـەوان، لێرە جوانیی ئاسـمان بەڕادەیەکـە کـە مچورک بە لەشـی مرۆڤـدا دەهێنێت. هاوسـەرەکەی ورچی گەورەی نیشـانی لێنا دابـوو و پێی گوتبوو کلکەکەی بەرەولای

گەورەترین پایەگای پاسدارەکان لە کوردستان ڕاکێشراوە.

لێنـا بە شـۆفیرەکەی گـوت ڕایگرە. موسـافیرەکان خۆیان لەسـەر زەوییەکی بەرینی بتۆنی بینییەوە. ئەم حاڵەتە لە زەوییەکانی دەرەوەی شـار دەگمەن بوو. هاوڕێکانی لێنا، دواجار دانیان پێدانا کە ئەو شوێنە بۆیان نامۆیە. فەرڕۆخ گوتی لەم نزیکانەدا ناسیارێکی هەیە کە ناوچەکە وەک لەپی دەسـتی دەناسێت. ٣ کەسـیان چوون بە دوای ئەو کەسەدا و لێنا و عومەر لە جیپەکەدا مانەوە. عومەر پێش ئەوەی پەیوەسـت بە ڕیزەکانی پێشـمەرگە بێت، وەرزێر بوو و لەسـەر زەوی کاری دەکرد. هەردووکیـان وەکوو یەک بـوون، بێدەنگ بـوون و چاوەڕێی فەرمان بوون بۆ ئەوەی چی پێویسـت و زەروورە، جێبەجێی بکەن. هەردووک ڕاسـتگۆ، ئەمین، زیرەک و بەوەفا بوون.. لێنا سـەیری عومەری کرد و سەرنجی دا ئەویش نیگەرانە. لێنا پارچەیەک شۆکۆلاتی دەرهێنا و کردی بە دوو بەشەوە، عومەر هەمیشە بە بینینی خواردەمەنی دەگەشایەوە.

پاش نزیکەی دوو کاتژمێر، ئەو ٣ کەسە لەگەڵ پیرە پیاوێکی لاواز و کورتەباڵا گەڕانەوە. پیرە پیاو، بە تیزەبزەیەکەوە، بە سـەر ئاماژەی بۆ ڕێگاکەی سـەر ڕێیان کرد و گوتی: «لەم ڕێگایەوە، پاش چەند خولەک دەگەنە پایەگای پاسدارەکان».

پیرەپیاوەکە لەو ڕێگا پڕمەترسییە دووری خستنەوە و لەگەڵیان کەوت و پـاش ماوەیـەک پێی گوتن: «ئـەم ڕێگایە بگرنە بـەر و ڕێک بڕۆن، دەگەنـە ئەو شـوێنەی کە مەبەسـتتانە». دواتریش، بـە پێ ملی ڕێگای گرتەبەر و ڕۆشت. فەرڕۆخ ڕوونی کردەوە کە ئەو پیرەپیاوە بە تەنیا لە ماڵۆچکەیەک لە دەوروبەری گوندەکە دەژی و لە بەپێ ڕۆیشتندا ئازایە و لەبـەر ئـەوەی گژ و گیـا دەرمانییەکان باش دەناسـێ قەت نەخۆش ناکەوێ، کەم دووە و زۆر شت دەزانێ.. ئەو پیاوە ئیختیارە کە لایەنگری حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران بوو، ئەوانی لە کەوتنە نێو زاری گورگ ڕزگار کردبوو. لای کاتژمێر چواری بەیانی گەیشـتنە شـنۆ. لێنا چاوەڕوانی دەکرد لەگەڵ شـارێکی نووسـتوو بەڕەوڕوو بێتەوە. بەڵام

بینی کە کۆڵانەکان پڕە لە خەڵک. خەڵک بۆ بەپیرەوە هاتن و پێشــوازی لەوان ئەو شــەوە نەنووســتبوون و هەموو لــە دەرەوە بوون و دیارە هیــوادار بوون کە لینا لەگەڵ هاوســەرەکەی بێت. ســەرەڕای ئەوەش، بێهیوایی و دڵســاردبوونەوە بە ڕواڵەتی هیچ کەســەوە دیار نەبوو و زۆر بە گەرمی پێشوازییان لە لینا کرد.

ماڵی زیبا خانمیان بۆ شوێنی حەسانەوەی لینا لەبەرچاو گرتبوو. زیبا خانــم هەر ئەو ژنە بوو کە کاتێک لینا لە ســاڵی ١٩٥٤دا، لای بنەماڵەی هاوســەرەکەی لــە ڕەزاییە دەژیا، ئــاگای لە لینا بوو. لــەم کاتەدا زیبا شــووی بــە محەممەد ئاغا لــە بنەماڵەی مەزنــی زەرزاکان کردبوو کە خزمایەتیشــیان لەگەڵ بنەماڵەی قاسملوو هەبوو و دوو منداڵی هەبوو، کچێک و کوڕێک.

لینــا کــە لە ماندوویەتیــدا لە پێ کەوتبوو، دەســتبەجێ نوســت. لای کاتژمێــر پێنجــی بەیانی بــوو. کاتژمێرێک دوای ئەوە، زیبا ڕایوەشــاند و گوتی: «هەســتە، میوانت هەیە!» لینا بەسەرســووڕمانەوە پرسیاری کــرد: «من میوانم هەیە؟» پاش ئەو ســەفەرە تەژی لە جم وجۆڵە، لینا لە شــەکەتیدا تووشی خەمساردییەک ببوو. هەربۆیەش بە زیبای گوت: «زیبا گیان وازم لێبێنە با بنووم!»

بەڵام زیبا لەکۆڵی نەبووەوە و گوتی: «هەستە، خانمەکان لە حەوشە چاوەڕێی تۆ دەکەن!» حەوشی خانووەکەی زیبا تەژی بوو لە ژنان و لە نێوانیاندا گوڵاڵە خانم، خوشکی زیبا و دایکی ئەسمەریش دەبینرا. گوڵاڵە خانم هاتبوو بۆ ئەوەی هەواڵێکی لە ئەسمەری کچی کە پێشمەرگە بوو دەســت بکەوێت. ئەو ماوەیەکی زۆر بوو کچەکەی نەبینیبوو و تەنیا لە ڕادیۆ «کوردستان»ەوە دەنگی دەبیست.

زۆربەی ئەو ژنانەی لە حەوشی ماڵی زیبا کۆ ببوونەوە بۆ ڕامووسین و بینینــی لینا هاتبوون. بەڵام لە نێوانیاندا هەبوون ژنانێکیش کە وەکوو ژنێکی بەهێز ســەیری لینایان دەکرد و داواکار بوون لینا کێشــەکانیان چارەســەر بــکات. لیناش نــاو و کێشــەکانی دەنووســینەوە و بەڵێنیی

پێدەدان کە کێشەکانیان لەگەڵ سەرۆکی شارەداری باس دەکات، بەڵام ئەوان نەیاندەویست لینا کێشـــەکانیان بەرێتە لای سەرۆکی شارەداری و خوازیار بوون وەکوو خۆی کێشـــەکانیان چارەســـەر بکات. ئەوەش دەبووە هۆی سەرسووڕمانی لینا! هەمان ڕۆژ، لینا سەرۆکی شارەداریی بینی و ســـەبارەت بەو کێشـــانە قســـەی لەگەڵ کرد. ئاغای شارەدار کە تا ڕادەیـــەک دوودڵ دەینواند، دواجار گوتی: «خاتوو نەســـرین، خەڵک پێیان وایە کە دەکرێت کێشـــەکان دەستبەجێ چارەسەر بکرێن. ئێمە لە شـــەڕداین، گرفت و کێشـــەی گرینگترمان هەیە کە دەبێ چارەســـەریان بکەین. ئەم خاتوونانەش کە تۆ باسیان دەکەیت، من هەموویان دەناسم و دەبێ چاوەڕوان بن.»

خەڵکانێکـــی دیکـــەش هەبـــوون کە تەنیا بـــە نیەتی گەیاندنـــی پەیامی بەخێرهاتنی گوندەکەیان هاتبوون. ئەوانە باسی ئۆگریی خۆیان بۆحیزبی دێموکراتـــی کوردســـتانی ئێران و بە تایبەتـــی عەبدولڕەحمانیان دەکرد و هیوای ســـەرکەوتنیان بۆ دەخواســـتن. هیـــوا و متمانەیان بە خەباتی حیزب، لە نیگایاندا دیار بوو و لە وتەکانیان زیاتر خۆی دەنواند.

فـــەڕڕۆخ و عومـــەر گەڕانەوە بۆ بنکەی ســـەرەکیی حیزب. ســـادق و عەلیش سەردانی بنەماڵەکانی خۆیان کرد. لینا بە نیاز بوو ماوەی دوو حەوتوو لە شـــنۆ بمێنێتەوە. دوو پێشـــمەرگەی بەهێز و کەڵەگەتیشیان بـــۆ پارێـــزگاری کردن لە لینا دیاری کردبوو. یەکیان گەنج بوو و ئەوی دیکەیان پیاوێکی تەمەن شەست ساڵ بوو بە نێوی ئیبراهیم ئەحمەدی، بـــەڵام هەموو بە «مـــام برایم» بانگیان دەکرد. مـــام برایمیش لینای بە «دایـــە» بانـــگ دەکـــرد، تەنیا لـــە ماڵەکەی زیبـــا خانمدا لینـــای بە تەنیا دەهێشتەوە و جگە لەوێ، لە هەموو شوێنێ لەگەڵی بوو.

لینا و مام برایم زۆر زوو بوونە ئاواڵ. ڕۆژێکیان، مام برایم وێنەیەکی خۆی نیشانی لینا دا کە لە وێنەکەدا سواری ئەسپێک ببوو و گوتی: «من پێشـــمەرگەی قازی محەممەد بووم (لەو کاتەوە ٣٥ ســـاڵ تێدەپەڕی) و لـــەو کاتەوە بێ بڕانـــەوە، لە دژی هەموو ڕێژیمـــەکان خەباتم کردووە،

دایکە، ئەمەش ئەو نامەیە کە سەرۆک کۆمارەکەمان، بۆ دەستخۆشی کردنی خزمەتەکانم، بۆی ناردووم و لەو ڕۆژەوە و بە درێژایی هەموو ئەم ساڵانە، من ئەو نامەیە لەسەر دڵم ڕادەگرم. بیگرە و چی بە باش دەزانی پێی بکە».

لێنا سەیری ئەو کاغەزەی کرد کە بە هۆی تێپەڕینی زەمەنەوە زەرد هەڵگەڕابوو و لە شوێنە نووشتاوەکانیەوە پرتووکابوو. نامەکە لە ساڵی ١٩٤٦دا، قازی محەممەد یەکەمین و دواهەمین سەرۆک کۆماری کوردستان، واژۆی کردبوو. دیارییەکی گەلێک ئەنتیکە بوو و لێنا نەیدەزانی چ هەڵوێستێک بنوێنێت. لێنا بینیبووی کە مام برایم نامەکەی لە کیفی پارەی (جنیردان) دەرهێنابوو و بە چ ڕێزێکەوە مامەڵەی لەگەڵ کردبوو، ڕێک وەک ئەوەی لەگەڵ شتێکی پیرۆز هەڵسوکەوت بکات. ئێستا داوای لە لێنا دەکرد ڕایبگرێت. بە گوتنی ڕستەی: «تۆ سەربەستی لەوەی چی لێ دەکەیت»، لە ڕاستیدا داوای لە لێنا دەکرد بەو نامەیە شتی گرینگ بکات.

لە کوردستان بە چاوی کەرەستەیەکی ئەنتیکە سەیری کامێرای وێنە گرتنیان دەکرد. هەربۆیەش، لێنا، کامێراکەی دەرهێنا و وێنەیەکی لە نامەکە گرت و پاشان نامەکەی گێڕایەوە بۆ مام برایمی هاوڕێی و گوتی: «ئەم نامەیە بە جوانی لەسەر دڵت ڕاگرە، ئاوا، هەرکامەمان یەکێک لەو نامەیەمان هەیە».

مام برایم کە هەست و سۆزی ورووژابوو، سەرلەنوێ نامەکەی قەد کردەوە، خستیەوە نێو کیفەکەی و کیفەکەشی نایە گیرفانی و لە نزیکی دڵیەوە دایناوە.

منداڵەکانیش کەوتبوونە ژێر کاریگەریی شۆڕش و خەبات بۆ ئازادی. کوڕێکی منداڵ بە نێوی نادر، خۆی وەکوو پێشمەرگە و پارێزەری لێنا دەناساند. بە باوکی دەگوت کە ناتوانێت لێنا بە تەنیا بهێڵێتەوە، چونکە ژیانی لە مەترسیدایە. هەرچی ڕۆژە دەهات بۆلای لێنا. منداڵێکی جوان و حەوت ساڵان بوو، لێنای دادەنا و لە بەرانبەریدا، شانۆی بەڕێوە

دەبــرد و هاواری دەکرد و دەیگوت: «نەســرین خانم، نەســرین خانم، مــن ئاوا دوژمنەکەم لەپێ دەخەم!» و لینا ســـەیری جوولە پانتۆمیم ئاساکانی ئەو منداڵەی دەکرد کە بە دارێکەوە، وەکوو «چەک» بەکاری دەهێنا. ئــەو ڕۆژەش کە لینا ناچار بوو بەجێیبهێڵێت، نادری بچکۆلانە دەگریا.

یەکێک لە دەوڵەمەندەکانی شار، بە نێوی محەممەد ئەمین، کە پیاوێکی کورتەبــاڵا، ســامـاندار، زۆربڵــێ و مێردی ســێ ژن و باوکی ١٩ منداڵ بــوو، داوای لــە لینا دەکرد کە ســەردانی قەڵاتــان (گوندێک لە نزیکەی شــاری شــنۆ) بکات و ماڵەکەی ببینێت کە پاش بۆمبارانی گوندەکەیان بــە ناپاڵــم لە لایــەن ڕێژیمەوە، وێران ببــوو و دواتر لــە هەموو دونیا سەبارەت بە کەڵک وەرگرتنی ڕێژیم لە بۆمبی ناپاڵم لە دژی کوردەکان شــاهێدی بــدات. لینا چوو بۆ ئــەو گوندە و بینی کە ئەو پیاوە ڕاســت دەکات و ماڵــی ئەو پیاوە بە بۆمباران وێران ببوو، بەڵام ئاســەوارێکی لــە ناپاڵــم نەدۆزییەوە. بۆ دڵنیا بــوون لەو بابەتە، حیزبــی دێموکراتی کوردســتانی ئێران، پسپۆڕێکی بۆ هەڵسەنگاندنی بابەتەکە نارده ئەوێ. ئەویش هیچ ئاســەوارێکی لە پاشماوە و لێکەوتەی ناپاڵم لەوێ نەبینی. ڕاستییەکەی ئەوە بوو کە هێزەکانی ڕێژیم لە دژی کوردەکان لە بۆمبی ناپاڵم کەڵکیان وەردەگرت، بەڵام لە گوندی قەڵاتان ئەو جۆرە بۆمبەیان بەکارنەهێنابــوو. ئــەوەش محەممــەد ئەمینی بێهیوا کــرد. پاش ئەوە، لینایــان بۆ بینینی شــانۆیەک بانگهێشــت کرد. هۆڵی شــانۆکە پڕ ببوو لــە خەڵــک. بنەماڵــەکان بە گــەورە و بچووکەوە و تەنانــەت بە منداڵی بچووکیشـــەوە بەشــدارییان کردبوو. هونەرمەندەکانی ئــەو ناوچە، بە کەمترین ئیمکاناتەوە شــانۆیەکیان ئامادە کردبوو کە تێیدا باس لە بەها مرۆییەکان و خۆشەویســتی و ئۆگریی ئەوان بۆ ئازادی دەکرا، ئەویش ڕێک لەو کاتەدا کە دوژمن وڵاتەکەی وێران کردبوون و هەڕەشـــەی لە شارەکەیان دەکرد.

حەوتوویەک پاش ئەوەی گەیشتە شنۆ، ساڵح زەرزا و ئەفسەر خانمی

هاوسەری بۆ نانی نیوەڕۆ لە لینایان گێڕایەوە. پێش نان خواردن، لینا و ئەندامانی بنەماڵە لە باخچەی خانووەکە سەرقاڵی چا خواردنەوە بوون. لای کاتژمێر ١١، مام برایم خۆی گەیاندە لای لینا و بە گوێیدا چرپاندی: «ئەمڕۆ چواردەی گەلاوێژە. نیوەڕۆ دەبێتە تۆفان، بەڵام جێی نیگەرانی نییە، زۆر ناخایەنێت».

هەوا گەرم و دڵنشین بوو، ئاسمان ساماڵ و شین و بێهەور. ئارامییەکی تەواو بەرقەرار بوو، لەو دۆخەدا چلۆن باوەڕ بە قسەی مام برایم بکرێت؟ لینا لەبەر خۆیەوە دەیگوت: «بەلام خۆ مام برایم قەت گاڵتەی وای لەگەڵ نەکردووە و هەربۆیەش پێدەچێت قسەکانی بەڕاست بگەڕێت...» هەربۆیەش لینا بیری مەشغووڵ بوو و سەیری ئاسمانی دەکرد. کاتژمێر ١١:٣٠ خولەک، کەشەکە وەکوو خۆی ئارام مابووەوە و تەنیا جاروبارە بە دەنگی قاقای پێکەنینی ژنان لە چێشتخانەکەوە و هەروەها دەنگ و هەرای وێک کەوتنی قاپ و قاچاخ، بێدەنگییەکە دەشکا، هەم شەڕ و هەم تۆفان زۆر دوور دەهاتنە پێش چاو..

پاش چارەکێک، لە پڕ بایەکی توند هەڵی کرد، وەها کە نەمامەکان چەمانەوە و لق و پۆپیان شکا و گەڵاکانیان، لەگەڵ هەر شتێکی دیکە کە بە شوێنێکەوە گیر نەبوون، بە ئاسمانەوە دەسووڕانەوە. ئەوانەش کە چایان دەخواردەوە، ڕایانکرد و بە شوێن سەرپەنایەکدا دەگەڕان، بەڵام پێش ئەوەی بگەنە سەرپەنا، بە هۆی بارشتەوە سەرتاپا خووسابوون. تۆفانەکە ڕێک پازدە دەقەی خایاند و دامرکایەوە و بەدوای خۆیدا قوڕوچڵپاو و وێرانیی بەجێهێشت. خەڵکی ئەو ناوچەیە، شارەزای ئەو یارییەی سروشت بوون و ئاگایان لە ڕێکەوت و کاتژمێری ڕوودانەکەی هەیە. بەڵام لەو ڕووەوە کە پێشی ڕووداوەکەیان پێ ناگیرێ، بەرانبەری خەمساردن.

ڕووداوە چاوەڕوان نەکراوەکان، بێکۆتایی بوون. لە کاتی نان خواردندا، پێشمەرگەیەک هاتە ژوورەوە و گوتی سپای پاسداران بەرەو شاری شنۆ بەڕێ کەوتوون و تەنیا دە کیلۆمیتریان ماوە بگەنە

ناوشـــار. هەربۆیەش لێنا و پێشـــمەرگە پارێزەرەکانــی ناچار بوون بە پەلــە خانەخوێکەیان بەجێبهێڵن و بە مەبەســتی گەڕانــەوە بەڕێکەوتن. ڕێگایەکی ناوبڕیان گرتە بەر کە لە ڕەوتی هاتنەپێشــی سپا دوور بوو. ئــەو ڕێگایــە، باریکە ڕێیەک بوو کە لە کێوەکــە هەڵقەندرابوو و ڕێگاکە بەســـەر بەردی گەورە گەورەدا تێدەپەڕی. بەردەکان بە هۆی بارانەوە خز ببوون. ئەو جیپەی ئەمان سواری ببوون، وەکوو هەموو جیپەکانی دیکەی حیزب، بەســـەر تایەی سافدا دەڕۆشت. لە پڕ جیپەکە، نەک هەر بەرەو پێشەوە نەڕۆشت، بەڵکوو بە ئارامیی بەسەر بەردەکاندا خلیسکا و بەرەو هەڵدێرەکە ڕۆشـــت. شـــۆفیرەکە هەرچەند زەختی خستە سەر مەکینــەی جیپەکــە، کەڵکی نەبــوو و جیپەکە بــەرەو هەڵدێرەکە دەخزا. ڕێــک لەو کاتەدا، شـــتێک ڕوویدا کە لێکدانەوەی قورســـە. دەســـتەیەک پێشمەرگەی نەناسراو، دەرپەڕین و هاواریان کرد: «بێدەنگ بن! وکەس لە جێی خۆی نەجووڵێت!»

ئەو پێشـــمەرگانە، جیپەکەیان لەسەر دەســـت هەڵگرت و لە شوێنێکی ئەمین دایاننا و پاشـــان بە ڕاکردن بەرەو جیپەکەی خۆیان ڕۆیشتن کە ٢٠ میترێک لەولاتر ڕایانگرتبوو، سوار بوون و ڕۆیشتن.

بەڵام لێنا و پێشـــمەرگەکانی بە تەنیا لەشـــار دەرکەوتبوون و تا ئەو شوێنەش، هیچ جیپێکیان لەسەر جادەکە نەبینیبوو. ئەوان خۆیان ئامادە دەکــرد کە وەدوای جیپی ڕزگارکەرەکانیـــان بکەون. بەڵام جیپەکە بزر ببوو و هیچ ئاســـەوارێکی لێ نەمابووەوە. یەکێک لە هاوڕێکانی لێنا بە دەنگی بەرز گوتی: «موعجیزەیەک ڕووی داوە».

ڕەنگە. بەڵام ئەی ئەگەر کەسێک بڕوای بە موعجیزە نەبێت چی؟

لــە بنکەی ســـەرەکیی حیزب، هەموویان یارمەتیــی یەکتریان دەدا کە ئــەو بابەتە بشـــارنەوە. عەبدولڕەحمان لەســـەر نەخشــەی فەرماندەیی ئەرتەش کە لە پێشــی داینابوو، پلانی هێرشــی گشتیی دوژمنی نیشانی لێنا دا. عەبدولڕەحمان شانازیی بە کاری تیمە ئەمنییەتییەکانی حیزبەوە دەکــرد. بەڵام لە ڕۆژی دیاریکراودا هیچ ڕووی نەدا. هێزەکانی دوژمن

لــە پادگانەکانــی خۆیاندا مانەوە. ســتراتژییەکانی دوژمن، زۆرجار لەم یــاری مشــک و پشــیلە و چاوشــارکێیەیان لەگەڵ حیزبــی دێموکراتی کوردســتانی ئێران کردبوو. عەبدولڕەحمان دەیگوت: «چ باشــتر، ئەوە دەرفەتێکــی زیاترمان بۆ دەڕەخســێنێت بۆ ئەوەی خۆمــان بۆ خەبات ئامادە بکەین».

ئــەو بە هێمنی قســەی دەکرد، وەک ئەوەی لە شکســتی دوژمنەکەی دڵنیا بێت.

■ پۆلی فێرکاریی زمانی ئینگلیسی

لە نێوان گەنجەکانی بنکەی سەرەکییدا، هیچ کەسێک نەبوو کە بەسەر زمانێکــی بیانیــدا زاڵ بێت. هەربۆیەش، لێنا بڕیــاری دا پۆلی فێرکاریی زمانــی ئینگلیســی بکاتــەوە. کۆنگــرەی پێنجەمی حیزب بڕیــاڕ بوو لە زستاندا بەڕێوە بچێت و لێنا وەکوو وێنەگر بانگهێشتی کۆنگرە کرابوو. لێنــا تا بەســتنی کۆنگرە لە کوردســتان دەمایەوە و پــاش ئەوە دەبوو بگەڕێتەوە بۆ ئورووپا. هاوین گەیشــتبووە چڵەپۆپە و لێنا بۆ فێرکاریی زمانی ئینگلیسی چەندین مانگی لەبەردەستدا هەبوو. ئەندامانی دەفتەری سیاسی و لەوانە هاوسەرەکەی، لەگەڵ بۆچوونەکەی ئەو هاوڕا بوون. لەگەڵ ئەوەشــدا ئامادەکارییە پێویســتەکان، ئاڵۆز و خەمهێنەر بوو. بە خێرایی ٣٦ کەس ناونووســیان کرد. ژوورێکی گەورە و تەختەڕەشێک و تەباشــیری پێویســت بۆلێنــا دابیــن کــرا. بــەڵام حیزب، بــەردەوام، فێرخوازەکانــی داهاتووی لێنــای دەنارده مەئموورییــەت. هەربۆیەش، هەرجــارە ڕێکەوتی کرانــەوەی پۆلەکەی لێنا دوا دەکــەوت. ڕۆژێکیان لێنــا لەو دۆخە قەڵس بوو و دەنگی ناڕەزایەتیی خۆی هەڵبڕی و گوتی: «هەر ئێستا بە من بڵێ، من کەی دەتوانم پۆلەکەم بکەمەوە؟»

ئەمجارەیان، دوکتور سەعید بەرانبەری وەستا بوو.

دوکتور ســەعید: «ئێســتا کە ئەوەنــدە پێداگری دەکەی، هەر ئێســتا دەســتی پێبکە». لێنا لە شــوێنی خۆیدا واق و وڕ ما و چووە بیرەوە و

بە خۆی گوت: «بۆچی هەموو ئەو ماوەیە ئەوەندە بە ڕێزەوە مامەڵەی لەگەڵ کردوون و ئەوەندە لەسەریان ڕاوەستاوە؟ ئەگەر زووتر تووڕە بوایە و هاواری بکردایە، پێدەچوو ئەو وەڵامەی لەو کاتەدا وەریگرتبووەوە، زووتر وەریبگرتایەتەوە. هەربۆیەش، لەبری خۆشحاڵ بوون، بە هۆی هەموو ئەو کاتانەوە کە بەفیڕۆی دابوو، سەرکۆنەی خۆی دەکرد!

هەربۆیەش، لینا بەنیاز بوو دەستبەجێ خولی فێرکارییەکەی بکاتەوە، بەڵام بەو ساناییەش نەبوو: ڕێژەیەکی زۆر لە فێرخوازەکانی لەوێ نەبوون، تەختە ڕەشەکەی، لەباتی ئەوەی ڕەش بێت، خۆڵەمێشی بوو و نووسین بە تەباشیر لەسەری خوێندنەوەکەی تووشی کێشە دەکرد. لینا بە ئیملای سادە و سەرەتاییەوە دەستی پێکرد و سەرنجی دا تەنیا ٣ کەس لە قوتابییەکانی دەزانن بە بێ کێشە بە پیتی لاتینی بنووسن. دیارە ئیملاکەی ئەوانیش پڕ بوو لە هەڵە. لەکاتێکدا کە هەموویان، تەنیا چەند ساڵێک لەوەبەر دیپلۆمیان گرتبوو و دەیانگوت کە وانەی ئینگلیسییان خوێندووە. هەربۆیەش، پێویست بوو لینا پێش هەموو شتێک ئەلف و بێ و پیتی لاتینیان فێر بکات. جگە لە چەند کەسێک، هەموویان لە ماوەی ٣حەوتوودا فێری بوون. بە سەرنجدان بەوەیکە هەمیشە ڕێژەیەکیان، بە هۆی مەئموورییەتەوە لە پۆلەکان ئامادە نەدەبون و لەگەڵ گەڕانەوەیاندا لینا ناچار دەبوو وانەکانی دووپات کاتەوە، دەتوانین بڵێین فێر بوونی ئەلف و بێی لاتینی بە سەرکەوتوویی چووە پێش. پاش ئەوەش، لینا دەیتوانی ڕاهێنانی زمان دەست پێبکات. بەڵام، لینا تەنیا ڕاهێنانی زمانی نەدەگوتەوە. قوتابییە پرسۆکەکانی پرسیاری جۆراوجۆریان دەهێنایە بەر باس. زانیارییەکانیان سەبارەت بە ژیانی ئورووپا و بەتایبەتی تێگەیشتنیان لە دێموکراسی گەلێک تێکەڵ و پێکەڵ بوو. هەربۆیەش، باس کردن سەبارەت بەو پرسیارانەش لە کاتەکانی پشوودا و پاش کاتی پۆلەکە، لە فێرکارییەکەی لینا زیاد دەکرا و بەم چەشنە، فێربوونی زمانی ئینگلیسی لە ژیانی ڕۆژانەی دۆڵی دێموکراتدا وەکوو ڕەوتێکی

ئاسایی لێهاتبوو.

لە مانگی ئۆکتۆبردا، کاروباری ئامادەکاریی کۆنگرە بووە هۆی ئەوە کە قوتابییەکان زیاتر لە جاران بچنە مەئموورییەت. پاش مانگێک، ڕێژەی قوتابییەکان گەیشتبووە ٢٠ کەس. لە نێوەڕاستی مانگی نۆڤامبردا، ڕێکەوتی بەستنی کۆنگرە دیاریکرابوو و بڕیاربوو لە مانگی دێسامبردا بەڕێوە بچێت. دوکتور سەعید بە لینای ڕاگەیاند کە پۆلەکەی پاش حەوتوویەکی دیکە ڕادەگیرێت، چونکە پێویستیان بە هەموو فێرخوازەکان هەبوو. دەرئەنجام، لینا بۆ ئەوانەی هەوڵیان دابوو و لە فێربوونی زمانی ئینگلیسی بەردەوام ببوون، تاقیکردنەوەیەکی کۆتایی بەڕێوەبرد. لە دەرئەنجامی تاقیکردنەوەکەدا، جگە لە دوو کەس هەموو باش بوون و لینا شەهادەی دیپلۆمی سەرەتایی ئینگلیسی بە دەرچووان بەخشی.

ئێوارەخوانێک بە بۆنەی کۆتایی هاتنی وانەی ئینگلیسییەوە ساز درابوو. زۆر کاریگەر و دڵنشین بوو. وتەبێژەکە خۆی بەو پەڕی لێهاتووییەوە کلاسەکەی شرۆڤە کرد و بە و ڕستەیە کۆتایی بە وتەکانی هێنا: «نەسرین خانم زۆر زوو بگەڕێوە بۆلامان!»

■ موجاهیدینی خەڵق

بەسەرنجدان بەو زانیاریانەی کە لە ڕێکخراوی موجاهیدینی خەلقی مەسعوود ڕەجەوی هەمانە، ناکرێت لێرەدا خۆمان لە باس کردنیان ببوێرین. ڕێکخراوی موجاهیدین ڕێکخراوێکی پان ئێرانیستە کە هاوکات پڕوپاگەندە بۆ مارکسیسم و ئیسلام دەکات.

گرووپێکی چل کەسی لە ئەندامانی موجاهیدین پەنایان بە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هێنابوو. حیزب لە ماڵێکی گەورە جێگیری کردبوون و لە لایەن بنکەی سەرەکیی حیزبەوە نانیان بۆ دەچوو و هەموو چەشنە یارمەتییەک دەدران و ڕێزێکی زۆریان لێ دەگیرا. کەچی لە لایەن موجاهیدینەوە هەڵسوکەوتی هاوشێوە نەدەبینرا و هەڵسوکەوتی

زۆربەی نەفەرەکانی ئەو گرووپە بەرانبەر بە خانەخوێکانیان، بە جۆرێک لووت بەرزی و خۆبەزل زانینی پێوە دیار بوو. عەبدولڕەحمان گاڵتەی بەو هەستەیان دەهات. پاش گەیشتنە بەرەوەی ئەو گرووپە لە موجاهیدین، ڕۆژێک عەبدولڕەحمان بۆ بەخێرهاتنیان سەردانی کردن و وەکوو خوویەکی هەمیشەیی خۆی، لەگەڵ پیاوەکان تەوقەی کردبوو و کاتێک ویستبووی لەگەڵ ژنەکانیش دەست بداتەوە،هەموو ژنەکان، دەستی خۆیان لە پشتەوە شاردەوە. عەبدولڕەحمان بەو کردەوەی ئەوان لە قاقای پێکەنینی دەدا!

حەوتووی جارێک، هەموو ئەو کەسانەی کە لە شوێنی بنکەی سەرەکیی حیزب دەژیان، کۆدەبوونەوە بۆ ئەوەی گوێ لە ڕاپۆرتی یەکێک لە ئەندامانی دەفتەری سیاسی سەبارەت بە هەواڵەکانی کوردستان، ئێران و جیهان بگرن. بەرپرسی موجاهیدینیش سەبارەت بە ئێران قسەی کرد و لە قسەکانیدا باسی باڵادەستیی موجاهیدین بە نیسبەت حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی کرد.

موجاهیدین سەر بە مەزهەبی شیعەن کە لقێکە لە دینی ئیسلام، بەڵام زۆربەی کوردەکان سوننە مەزهەبن. ژنانی شیعە بۆیان نییە ڕێ بە پیاوان بدەن تەوقەیان لەگەڵ بکەن، ئەگەر ئەندامی بنەماڵەکەی خۆیان نەبن. ئەو ژنانەی گەیشتبوونە بنکەی سەرەکیی حیزب، بە توندی ڕەچاوی ئەو دۆگمەیان دەکرد و ئەوەش لەحاڵێکدا بوو کە لە ئێران، زۆرێک لە ژنانی شیعە مەزهەب خۆیان لە تەنگەبەری ئەو سووکایەتییە ڕزگارکردبوو. لە ڕاستیدا، شیعەکان ژیان زۆر بەجیددی وەردەگرن، کەچی کوردەکان، بریتی لە سوننە و شیعە، خەڵکانێکی شادن. کوردەکان حەزیان لێیە کەڵک لە چێژەکانی ژیان وەربگرن، پێبکەنن و خەریکی گاڵتە و گەپ بن. ئەوان بە ژن و پیاوەوە، موسوڵمان و ناموسوڵمان، هەژار و دەوڵەمەند، گۆرانی دەڵێن و دەست لە دەستی یەکتر هەڵدەپێکن و بە شێوەی بازنەیی هەڵدەپەڕن. ئەوان بڕوایان بە خودایەک هەیە کە نەک هەر خراپەی ئەوانی ناوێ، بەڵکوو سەرتاپا خودای خێرە.

ســاڵی ١٩٨١، بە سەرپەرەشــتیی مەســعوودی ڕەجەوی، شــووڕای نەتەوەیــی موقاومــەت دامــەزرا. ڕێکخــراوەکان و حیزبــەکان، لەوانە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و هەروەها کەسایەتییە بەناوبانگە دژبەرەکانی ڕێژیمی خومەینی، بە مەبەســتی دروســت کردنی هێزێکی هاوبەش لە دژی بیری تاریکی مەلاکان، پەیوەست بەو شووڕایە بوون. عەبدولڕەحمان و دوکتور ســەعید کە نوێنــەری حیزبی دێموکرات لەو شــووڕایەدابوون، زۆر زوو تێگەییــن کــە لــە نێوان بەشــداربووەکاندا بەرابــەری نییــە و مافەکانیــان ڕەچــاو ناکرێــت. حیزبــی دێموکراتــی کوردســتانی ئێــران لەو شــوورایە چــووە دەرەوە. بــە دوای حیزبدا، ئەندامانــی دیکــەش نەیاندەتوانی تەحەمولی ملکــەچ بوون بۆ ڕەجەوی بکەن و لە شوورا چوونە دەرەوە.

■ ناتەباییەکان، ناڕوونییەکان، تاوانکارییەکان ـ یان پێکەنین

ماوەیەک بوو کــە ڕەخنەگرتن لە عەبدولڕەحمان بۆی هەبوو وەکوو هەڵە یان سەربزێوی لێکبدرێتەوە. شەوێک کە لینا لەگەڵ هاوڕێکانی بە نێوی: ئەبوو، ئاراز و ئەســمەر دانیشــتبوو. هاوڕێکانی ئازادانە قسەیان دەکرد، لینا سەرنجی دایە کە ئەوان بڕوایان بەوە هەیە کە ئەو دەتوانێت قەناعەت بە هاوســەرەکەی بهێنێت. ئەوان لــە هەڵسوکەوتی ئاغایانەی سکرتێرەکەیان بەرانبەر بە هەندێک لە ئەندامانی حیزب نیگەران بوون، لەحاڵێکــدا کە بە نیســبەت هەندێکی دیکە، نەرم ونیانتــر دەجووڵایەوە و ئەوە بە نیســبەت ئەو کەســانەوە کە دەچوون بۆ شــەڕ خراپتریش دەردەکەوت. لینا بەرگری لە ڕێبەرەکەیان کرد، بەڵام ئەوان بەرپەرچیان دایەوە و گوتیان: «تۆ هەرگیز لە جەنگەی شەڕدا نەبوویت و کاتێکیش دوکتور هەستیان بریندار دەکات، ئەوکاتەش لێرە نیت تا بەچاوی خۆت بیبینی!» ڕاســتیان دەگوت، ئەو نە شــەڕی بینیبوو و نە شــاهێدی ئەو ڕووداوانەش بوو.

پاش ماوەیەک، ســەری باســەکەی لای هاوســەرەکەی کــردەوە. بە

ڕێکـەوت، ئەبوو و ئارازیـش لەو دەوروبەرانە بـوون. عەبدولڕەحمان چـاوی پێیان کـەوت و چووە دەرەوە و بەهـۆی «پڕوپاگەندە لە دژی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران» لۆمەی کردن.

لینا: «ئەم هەڵسوکەوتە، قێزەون و جێی باوەر نییە! لەباتی بیرکردنەوە، تۆ وتەکانی من دەگۆڕیت و ناحەقییان بەرانبەر دەکەیت!»

عەبدولڕەحمان کە بەشـێوەی کەسی سـێهەم قسەی دەکرد، وەڵامی لینای دایەوە و گوتی: «ئەوە من نیم کە ژنەکەم چۆنیەتی هەڵسوکەوت لەگەڵ بندەسـتەکانی خۆمم فێر بکات!» بەڵام زۆر بە خێرایی، وتەکەی خۆی ڕاسـت کردەوە و جەختی کردەوە کە مەبەستی تەنیا گاڵتە کردن بووە.

سەرەڕای ئەوەش، عەبدولڕەحمان مرۆڤێکی دڵاوا و تەنانەت بە نیسبەت ماڵی دنیاوە خەمسارد بوو. خزمێکی هەبوو بە نێوی سۆهەیلا، ئەندامی ڕێکخراوی «چریکە فیدائییەکانی خەلقی ئێران» بە ڕێبەریی ئەشـرەف دێهقان بوو. ئەم ڕێکخراوە لە دۆڵێکی نزیک بە حیزبی دێموکرات جێگر ببوو. ئەشـرەف هەندێجار سۆهەیلای بۆ وەرگرتنی پێداویستییەکانیان دەنارده لای عەبدولڕەحمان. عەبدولڕەحمان نە ڕێکخراوەکەیانی بەهەند وەردەگرت و نە سۆهەیلاش، بەڵام هەمیشە یارمەتی دەدان. جارێکیان، سۆهەیلا هات و بۆ ڕۆژنامەکەی ئەشرەف دێهقان داوای کاغەزی کرد و دەوری سـەدان لاپەڕەی وەرگرت. ئەم کاغەزانە بە مەبەسـتی بڵاو کردنەوەی وتارێکی ئەشـرەف دێهقان کەڵکی لێوەرگیرا، وتارێک تەژی لـە بوختـان و تاوان وەپاڵ نانی حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران و سـکرتێرەکەی، و عەبدولڕەحمـان لەبەرانبەر ئـەو کردەوەیاندا تەنیا پێکەنی.

ڕۆژێکیان لە مانگی نۆڤامبردا، عەبدولڕەحمان بە دەنگی نووسـاوەوە گەڕایەوە بۆ ماڵەوە. لە مزگەوت بە هەوای سـاردەوە وتەی پێشـکەش کردبوو. هەندێ لە گەنجەکان لە ماڵەوە چاوەڕوانی بوون. عەبدولڕەحمان لە یەکێک لە گەنجەکان تووڕە بوو، دەنگە گڕ و نووساوەکەی بەڕاستی

جێگای پێکەنین بوو. گەنجەکان بەزۆر خۆیان ڕاگیر دەکرد، لەپڕ، خۆیان پێ ڕاگیرنەکرا و لە قاقای پێکەنینیان دا. عەبدولڕەحمان مرۆڤێکی زیرەک بوو. پێکەنین کۆتایی بە شاڵاوی لۆمەکانی هێنا و عەبدولڕەحمانیش بە پێکەنینە درمییەکەیەوە تێکەڵ بە گەنجەکان بوو. پێکەنینی گشتی بووە هۆی دامرکاندنەوەی تووڕەییەکەی.

لە هەموو شوێنێک، بەتایبەت بەلای مرۆڤە ساویلکە و سەرەتاییەکانەوە، هەڵدەکەوێ کە ساویلکەیی و کاڵفامی، تاوانی لێ بکەوێتەوە. سەنار کە ببووە ئەندامی حیزب، دووجار حیزبی بەجێهێشتبوو. جاری سێهەم، دەیویست بیسەلمێنێت کە ئەوجارەیان بە نییەتێکی جیددییەوە دەگەڕێتەوە. بەو بیرۆکەوە لە مێشکیدا، سەنار یەکێک لە ئەندامانی «تاقمی حەوت کەسی» (ئەو گرووپەی ئینشعابیان لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کردبوو) بە نێوی «ڕەحمان قادری»ی کوشت و یەکێکی دیکەش لە ئەندامانی ئەو گرووپەی گرتبوو و لە زیندانی خستبوو. هەرکە عەبدولڕەحمان بەو ڕووداوەی زانی، دەستبەجێ ناوبژیکەریی کرد و بووە هۆی ئازاد کردنی زیندانییەکە و سەناری کە لەوکاتەدا لە حیزب چووبووە دەرەوە، هەرگیز لە ڕیزەکانی حیزبدا وەرنەگرتەوە. بەڵام سەبارەت بە ڕەحمان قادری تازە کار لە کار ترازا بوو و عەبدولڕەحمان نەیدەتوانی ڕۆحی بەبەردا بکاتەوە.

ئەگەر کەسێک یان لایەنێک داخوازێکی لێی هەبوایە، عەبدولڕەحمان درێغی نەدەکرد و یارمەتی ئەو کەس یان لایەنەی دەکرد. بەڵام نێوانگیری و ناوبژیوانی کردن لە نێوان دوو لایەندا، هەندێجار دەبێتە هۆی ناڕوونی و خراپ تێگەیشتن. دوو کەسی فەرانسەوی کە لە لایەن بەشی نیزامیی حیزبی کۆمۆنیستی عەراقەوە بە بارمتە گیرابوون، گەیشتبوونە بنکەی سەرەکیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران. ئەو دوو کەسە بریتی بوون لە دوو ئەندازیاری سازکردنی بەنداو بۆ ئاوداشتن. ئەوانە کارمەندی کۆمپانیایەکی فەرانسەوی بوون کە لەگەڵ دەوڵەتی عەراق ڕێککەوتنیان واژۆ کردبوو. عەبدولڕەحمان

توانیبووی بەشـی نیزامیی حیزبی کۆمۆنیسـتی عەراق ڕازی بکات کە ئەو دوو فەرانسـەوییە ڕادەستی بنکەی سـەرەکیی حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران بکـەن (دۆخی ژیانـی نهێنیی حیزبی کۆمۆنیسـتی عەراق زۆر سـەخت بـوو، و وەزارەتی کاروباری دەرەوەی فەرانسـە داوای یارمەتیی لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کردبوو). بەڵام عەبدولڕەحمان ناچار ببوو کە بەڵێن بە حیزبی کۆمۆنیستی عەراق بدات کـە هەتا ئـەو بڕە پارە زۆرەی کە حیزبی کۆمۆنیسـت داوای کردبوو، نەگاتە دەسـتیان، بارمتـەکان ڕادەسـتی دەوڵەتی فەرانسـە نەکاتەوە. عەبدولڕەحمـان بەو گریمانەوە کە بەرپرسـی کۆمپانیاکە دابین کردنی پارەکە وەئەستۆ دەگرێت، مەرجەکەی قبووڵ کردبوو. بەو حاڵەوە، لەو ڕووەوە کە پارەی داواکراو نەدەگەیشـتە دەسـتی، ڕەوتی ئازاد کردنی بارمتەکان وەدوا دەکەوت.

سـکرتێری گشـتی حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران ناچار بوو گفتەکـەی بەرێتەسـەر، ئەگینا پێگـە و متمانەپێکراویی خۆی لەدەسـت دەدا و چیدیکـە نەیدەتوانـی لـە ئەگـەری ڕوودانـی کێشـەی ئەوتـۆ، یارمەتیـی کەسـی دیکە بدات. دەسـا، پـاش چەند مانـگ چاوەڕوانی، دواجـار عەبدولڕەحمان کەسـێکی لە حیزبـی دێموکراتەوە بە بڕە پارە داواکراوەکـەوە نـاردە لای حیزبی کۆمۆنیسـتی عـەراق، بۆ ئەوەی بە نوێنەرایەتیـی حیزبـی دێموکـرات، پارەکەیان ڕادەسـت بـکات و پاش ئـەوەش کە حیزبی دێموکـرات بارمتەکانی ناردەوە بۆ فەرانسـە، زۆر کـەس پێیـان وابوو ئـەو پارەیە لە لایـەن حکوومەتی فەرانسـە و یان بنەماڵەی بەبارمتە گیراوەکانەوە دابین کراوە.

لـە پاریـس، هەنـدێ لـە مەئمـوورە ئیدارییەکانی فەرانسـە، حیزبی دێموکراتیان بە کلاوبەرداری تاوانبار دەکرد.

■ ئامـــادەکاری بـــۆ بەڕێوەبردنـــی پێنجەمیـــن کۆنگـــرەی حیزبـــی دێموکرات

شـــەوانی ســـارد و بارینی باران پەرەی گرتبـــوو. لای کاتژمێر ١١ی بەیانی، خۆرەتاو مژی چڕی بەربەیانی ڕەواندبووەوە و ســـەهۆڵەکانی دەتوانـــدەوە. ڕێگاکان کەڵکی هات وچۆیان نەمابوو و ئاســـمانی تاوتاو، ڕێی لە بۆمباران کردنی فڕۆکە شـــەڕکەرەکان دەگرت. دوژمن چیدیکە نەیدەتوانی ئازاریان بدات و کێشـــەیان بۆ بنێتەوە، هەرچەند هێشـــتاش جاروبـــارە فڕۆکـــە شـــەڕکەرە «میـــگ»ەکان بـــە ئاســـمانی دۆڵەکـــەدا دەسووڕانەوە.

بـــاران شـــاخەکانی ئەو دەڤـــەرەی تێراو کردبوو و بـــە گرم وهۆڕ بە دۆڵی دێموکراتدا شۆڕ دەبووەوە. قوڕوچڵپاو هەموولایەکی گرتبووەوە. خانووەکان شـــێدار و ســـارد بوون. شـــەڕیش بەرەو خەوێکی زستانە هەنـــگاوی دەنا. دۆڵی دێموکراتەکان لە جۆش وخرۆشـــێکی نائاســـاییدا قوڵتی دەدا. بەرپرســـان، بە مەبەســـتی بەشداری کردن لە پلینۆمی پێش کۆنگرەدا، لە هەموو بەرەکانەوە بەرەو بنکەی ناوەندی کەوتبوونە ڕێ. عەبدولڕەحمان بەهۆی کاری زۆرەوە، کاتی حەسانەوەی بۆ نەمابووەوە. نامەیـــەک، هەواڵی ئەوەی هێنا بوو کە جاشـــەکان بە مەبەســـتی هێرش کردنەســـەر بنکەی ســـەرەکیی حیـــزب کەوتوونەتـــە ڕێ، ڕێژەیان زۆر نەبوو، بەڵام بەهەرحاڵ، دەبوو پێشیان پێ بگیرێت.

چیرۆکـــی ئامادەکاریـــی کۆنگرە، هێندەش ســـانا و ســـاکار نییە. یان ڕەنگـــە، چونکە بە شـــێوازی تایبەتـــی کوردەکانە، پێش هەموو شـــتێک، دەبێ بگوترێت کە ئەوان شـــوێنێکیان نەدۆزییەوە کە بەقەدەر پێویست بەرفراوان بێت و هەموو ئەندامانی کۆنگرە بگرێت. سەرەتا بیریان لەوە کـــردەوە کە باشـــتر وایە لە مزگەوتێک بەڕێوەی بـــەرن، مزگەوتێک کە دەوری ٣٠٠ کـــەس بگرێت. بەڵام هیـــچ مزگەوتێک بەو تایبەتمەندییەوە لەو ناوچەیە نەبوو. دواجار، عەبدولڕەحمان، لە ٢٠ی نۆڤامبردا بڕیاری دا کـــە هۆڵێـــک لە گۆڕەپانـــە بەتـــاڵ و بەرفراوانەکەی دۆڵی قاســـملوو

ساز بکات. ڕێکەوتی کرانەوەی کۆنگرە بۆ ڕۆژی پێنجی دێسامبر دیاری کرابوو. کاری سازکردنی بیناکە، ڕۆژی ٢٧ی نۆڤامبر دەستی پێکرد. عەبدولڕەحمان داوای لە ئەندامانی دەفتەری سیاسی کرد سەرپەرشتیاریی کارەکان بکەن و پاشان خۆی چوو بۆ مەئموورییەت. پاش دوو ڕۆژ، لە مەئموورییەت گەڕایەوە و داوای لە لێنا کرد بۆ بینینی ڕەوتی سازکردنی بینای کۆنگرە لەگەڵی بکەوێت. عەبدولڕەحمان پێی وابوو بیناکە گەیشتووەتە دارەڕا. بەڵام بینیان کە لە هەرچوار لاوە تەنیا یەک میتر دیوارەکە بەرز کرابووەوە.

هەردوو بەنناکەش بە بێکاری و بەتاڵی لەوێ بوون و شپەرزەیی و ناڕێکی هەموولایەکی گرتبووەوە. عەبدولڕەحمان بە دەنگێکی کپەوە ئەمری بە لێنا کرد: «وەرە!»

ئەوان بەرەوخوار، بەرەولای گوندی «شیوەجۆ» بەڕێ کەوتن. عەبدولڕەحمان کە هیوادار بوو لەوێ بەرپرسانی دەفتەری سیاسی دەدۆزێتەوە، لەگەڵ سوورپرایزێکی دیکە بەرەوڕوو بووەوە: ماڵەکانی گوندەکە کە وەکوو هەمیشە بە بەردەوامی لەبەردەم با و بۆراندا بوون، بە دیوارگەلێک پارێزگارییان لێدەکرا کە بەو کەرەستە بیناسازییانەی بۆ هۆڵی کۆنگرە دابین کرابوون دروست کرابوون. عەبدولڕەحمان لە تووڕەیی خۆیدا، هاواری دەکرد و فەرمانی دەردەکرد، ڕواڵەتی سوور و ڕەش هەڵگەڕا بوو. هەموو، بە پەلە ڕۆیشتن بەدوای ئەندامانی دەفتەری سیاسیدا و دواجار ئەوانیش بە پەلە و ڕاکردن خۆیان گەیاندە شوێن و گوێیان بۆ ڕەخنەکان، بێتاقەتی و پرسیارەکانی بەرپرسەکەیان ڕاگرتبوو. لە کۆتایی تۆفانێک لە هات و هاواردا، عەبدولڕەحمان هێشتاش خوازیاری تەواو بوونی کاروباری بیناسازیی هۆڵی کۆنگرە لە ٣٠ نۆڤامبردابوو، واتە ٤ ڕۆژی دیکە. لێنا بیری لەوە دەکردەوە کە شتی وا ئیمکانی نییە، چونکوو پێویست بوو سەرلەنوێ کەرەستەی بیناسازی ئامادە بکرێت. هێشتا لێنا دوولێوەی نەکردبوو کە هاوسەرەکەی هاواری کرد: «ئەمجارەیان خۆم چاوەدێریی هەموو کارەکان لە ئەستۆ

دەگرم»

سروشـــت لەگەڵیـــان ســـازگار نەبـــوو. بارانێکی ســـارد و بـــەردەوام هەموولایەکـــی کردبووە قوڕ و چڵپاو و لیتـــە و گەنکاو. پاش نیوەڕۆی ڕۆژی دواتر، عەبدولڕەحمان و لینا پێکەوە بۆ ســـەردانی کاروبارەکان ڕۆیشـــتن. عەبدولڕەحمان کە هێور ببووەوە، ســـەرنجی‌دا کە بەتەنیایی نـــەک هـــەر ناتوانێت کەرەســـتەکان جێبەجـــێ بکات، بەڵکـــوو کرێکاری پێویستیشـــی بۆ دابیـــن ناکرێت. بەخت ڕووی تێکـــرد. ئەوان کە بیریان مەشغووڵی کردنەوەی ئەو گرێ کوێرەیە بوو، تووشی ئاغای بەغدادی بوون. ئاغای بەغدادی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی بوو و تازە گەیشتبووە بەرەوە. بەغدادی لەو ناوچەیە هەموو خەڵکەکەی دەناســـی، پێشـــنیاری کـــرد تـــەواو کردنی بیناکە بەو بســـپێرن و دڵنیای کردنـــەوە کە ئەوەی پێویســـت بێت دەیـــکات بۆ ئەوەی هەتا پێنجی دێســـامبر هۆڵەکە ئامادە بێت.

ســـەرلەبەیانیی ڕۆژی دواتر، لینا بە تەنیا سەردانی شوێنی هۆڵەکەی کرد. قەول و بەڵێنەکانی ئاغای بەغدادی، پەلەی پێوە دیار بوو. دروست کردنی خانوویەکی ڤیلایی بچووک لە ئورووپا چەندین مانگی دەخایاند و چۆنـــە کە لێـــرە دەکرێت بە چەند ڕۆژ هۆڵێکی گەورە ســـاز بکرێت؟ بـــەڵام ئـــەوەی لینا کاتێک گەیشـــتە شـــوێنی هۆڵەکە بینـــی، جێی باوەڕ نەبوو. ئاغای بەغدادی بەســـەر تەلێک خۆڵەوە وەســـتابوو و کارەکانی سەرپەرشـــتیاری دەکرد: دیوارەکان بەقەدەر پێویست بەرزکرابوونەوە و بڕیار بوو لەوحەکانیش هەر ئەو ڕۆژە لەسەر بانەکەی داببەسترێت. کەرەســـتەکان لە شـــوێنی هۆڵەکە دانرابـــوون و ئامـــادەی دەکارکردن بوون.

لە لایەکی دیکەشـــەوە، ڕێژیمیش بە مەبەســـتی پێشگیری لە بەستنی کۆنگرە، هەموو هەوڵی خۆی دەدا، تۆپ بارانی گردەکانی دەوروبەریان، بە قورسی دەستی پێکردبووەوە و پادگانی سەردەشت، نزیکترین شار بە دۆڵی دێموکراتەکان، بە هێزێکی کۆماندۆیی پێکهاتوو لە ٧٠٠ «کڵاو

سەوز» بەهێز کرابوو. ئەم هێزە کۆماندۆیە ڕاسپێردرابوو تا یارمەتیی ئەرتەش بکات بۆ ئەوەی ناوچەکە لە خەڵکی سڤیل پاک بکەنەوە و هێرش بکەنە سەر حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران. ڕێژەی پێشمەرگەکان زیاتر کرا و نێردرانە شوێنە گرینگەکان. گوندییەکانی دەوروبەری دۆڵەکەش ڕاسپێردرابوون کە جگە لە میوانانی کۆنگرە ڕێگەی هاتنەژوورەوە و چوونەدەرەوە لە دۆڵەکە، لە هەموو کەسێک بگرن.

ڕۆژی پێنجی دێسامبر، هۆڵێکی گەورە ئامادەی بەکارهێنان بوو، بەڵام هێشتا کەم و کووڕیی هەبوو، پێداویستیگەلێک وەک کارەبا، مایکرۆفۆن، شووشە، پەنجەرە، تریبوونی قسەکردن، زۆپا و... هێشتا مابوون. عەبدولڕەحمان واز لە کەس ناهێنێت، خۆی لە هەموو کارەکان وەردەدا، ڕەخنە لە هەموو کەس و هەموو شتێک دەگرێت، تووڕە دەبێت، دەستوور دەدات، بە کورتی ئەو پێی وایە بە بێ ئەو هیچ کارێک ناچێتە پێش. ڕاستییەکەی ئەوەیە کە بە بێ ئەو سروشتە پێداگرەی عەبدولڕەحمان، ئیمکانی نەبوو ئەو هۆڵە لەو ماوە کەمەدا ساز بکرێت. بەڵام لەو ڕۆژەدا، عەبدولڕەحمان زێدەڕۆیی دەکرد. پیاوێکی باڵابەرز و بێقەڵافەت لەسەر چوارپێچکەیەک وەستابوو، بە گوێی لینادا چرپاندی: «بۆ خاتری خودا! بیبەرە دەرەوە بۆ ئەوەی برێک پشوو بدات. کاتێک ئەو لێرەیە، پێش بە کارەکەمان دەگرێت!» لینا: «گیانەکەم، کاتی ڕۆیشتنەوەیە بۆماڵەوە».

عەبدولڕەحمان: «بۆچی؟» شێوازی دەربڕینی پرسیارەکەی دۆستانە نەبوو.

لینا: «تۆ دەبێ بە دەقی وتەکانتدا بچیتەوە و هەندێکیش پشوو بدەیت».

عەبدولڕەحمان: «گرینگ نییە! هێشتا کاتم هەیە»

لینا: «لێگەڕێ با خەڵک بە کارەکانیان ڕابگەن، تۆ ڕێیان لێدەگری!»

عەبدولڕەحمان: «من ڕێم لە کەس نەگرتووە! چۆنیان پێخۆشە با کار

بکەن!» ئەم ڕستەیەی بە قەڵسییەوە گوت و پاشان گوتی: «بەهەرحاڵ، بە پێی پەتی ناتوانم بۆهیچ کوێ بڕۆم، کەوشەکانمیان بردووە پاکی بکەنەوە».

عەبدولڕەحمان خۆی لە لینا قەڵس دەکات. لینا سەیری پێی هاوسەرەکەی دەکات. تەنیا گۆرەوی لە پێدایە. هەربۆیەش، لینا دەڕوات و پێڵاوەکانی لای بۆیاخچییەکە بۆ دێنێتەوە و دەیباتەوە بۆ ماڵەوە.

■ بەستنی پێنجەمین کۆنگرەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

لە دەرەوەی هۆڵەکە، خەڵکێکی زۆر لە هات و چۆدان. بەشدارانی کۆنگرە لە هەموولایەکەوە هاتوون، پاش ماوەیەکی زۆر دابڕان، چاویان بە یەکتر دەکەوێتەوە، باران، بەفر، سەرما، با و قوڕوچڵپاو بە هەند ناگرن.

ڕۆژی ٦ی دێسامبریش وەکوو ڕۆژی پێشووتر بوو. عەبدولڕەحمان سەردانی هەمووانی دەکرد، بۆ هەموو شتێک ڕێنمایی دەدا، ڕەخنە لە هەموو کەس دەگرێت و دیارە خۆیشی هیلاک دەکات و ڕۆژی ٧ی دێسامبر، ئاسمان بۆ بەستنی کۆنگرە سازگارە: باران دەبارێت، هەورە نزم و تاریکەکان، ڕێ لە فڕینی فڕۆکەکانی دوژمن دەگرن و هەربۆیەش، کۆنگرە بە دوو ڕۆژ دواکەوتنەوە، دواجار دەتوانێت دەست بە کارەکانی بکات.

کۆنگرەی پێنجەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، کۆنگرەیەکی تەژی لە مشت ومڕ، تەژی لە ناکۆکی، ڕەخنە، پێشنیار و یان مل نەدان و سەرپێچی کردن بوو، بۆ نموونە: لە کاتی باس کردن لەسەر بەرنامەی حیزب، هەندێ لە نوێنەرەکان پێشنیاریان دا کە وشەی «دێموکراتیک» ی لەسەر هەڵگرن و لەباتی ئەوە وشەی «سوسیالیست» دابنێن. پێشنیارێکی دیکەش ئەوە بوو کە وشەی «ڕاستەقینە» لە سوسیالیسم زیاد بکەن (سوسیالیسمی ڕاستەقینە). پاش چەند ساتێک، عەبدولڕەحمان درێژەی بە باسەکە دا و گوتی: «ئێوە لە وشەی «دێموکراتیک»

دەترسـن؟ باشە. لە فۆرموولی: «سوسـیالیزم بە سەرنجدان بە دۆخی تایبەتی کوردسـتان» کەڵک وەربگرین. زۆربـەی نوێنەرەکان دەنگیان بەو پێشـنیارە دا. لەگەڵ ئەوەشدا، نێوی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هێچ کات نەگۆڕدرا.

لینا بیری لە «سوسیالیزمی ڕاستەقینە»ی چێکۆسلۆڤاکی دەکردەوە، لە «ئازادی» خەڵک کە لە لایەن «نۆمانکلاتۆر»ەوە بڕیاری لەسەر درابوو و خەم دڵ و دەروونی کرۆشـت. بیری لـەوە دەکردەوە کە کوردەکان چەنـد باوەڕەکانیان بەهێزە، چەند ئازادانە باس لە باوەڕەکانیان دەکەن و چەند ورەبەرزانە بۆ ئازادیی خۆیان خەبات دەکەن. ئازادییە پێشـێل کراوەکان لە وڵاتانی بلۆکی سـۆڤییەت، لە دوورەوە هەست پێ‌نەدەکرا و لە سـاڵی ١٩٨١دا، لە نێوان بەرپرسە کوردەکاندا، هێشتاش کەسانێک هەبوون کە داکۆکییان لە سوسیالیزمی سۆڤیەت دەکرد.

دەنگدان بەشێوەی نهێنی بوو. هەرچەند کە کەمینە بەهێز بوون، بەڵام زۆرینەی کۆنگرە دەنگیان بە بەرنامەی پێشنیار کراو دا. بە سەرنجدان بە بەهێزیی کەمینە، هەم شی کردنەوەی زیاتری بەرنامە و هەم هەندێ دەستکاری کردنی پێویست بوو.

عەبدولڕەحمـان بـۆ جاری چوارەم بـە سـکرتێری هەڵبژێردرایەوە. شـایانی باسـە کە ئـەو هەرگیز لـە کۆنگرەکاندا زۆرینـەی دەنگەکانی نەهێنایەوە. لە کۆنفرانسی سێهەمی حیزب کە ئەویان بۆ سکرتێری گشتی پێشنیار کردبوو، محەممەد ئەمین سێراجی زۆرینەی دەنگی هێنایەوە، لە کۆنگرەی سێهەم کەریم حیسامی، لە کۆنگرەی چوارەم غەنی بلووریان و لە کۆنگـرەی پێنجەمیش عەزیزی ماملێ زۆرینەی دەنگیان هێنایەوە. بەڵام سـکرتێری گشـتی لە لایـەن کۆنگـرەوە هەڵنابژێردرێت، بەڵکوو ئەندامانی کومیتەی ناوەندی تازە هەڵبژێردراو، سکرتێر هەڵدەبژێرن.

جەژنـی کۆتایـی کۆنگـرە لە هەمـان سـاڵۆن گیرا. پاش نیوەشـەو، پێشـمەرگەیەک بـە دەنگـی خۆش و بـەرز، گۆرانیی «مەگـری دایکی کوردسـتان»ی گوتـەوە، گۆرانییەکـی دوور و درێـژ کـە بـاس لـە

ڕۆژەڕەشـــییەکانی نەتەوەی کـــورد دەکات. هۆڵەکە لـــە بێدەنگیدا نوقم ببـــوو و هەمـــوو بۆ ڕێزگرتـــن و بیرئانینی ئەوانەی وا چارەنووســـێکی وەهایان هەیە، گوێیان لێ گرتبوو.

■ چیرۆکی تۆقێنەری حەسەن شیوەسەڵی

حەســـەن بەرپرســـی نیزامیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و بەرپرســـی پادگانی ڕزگار کراوی مەهاباد بوو. شۆڕشگێڕێکی بەورە و هۆشـــیار کە هەموو خۆشیاندەویست. دوو کەس لە هاوڕێ کۆنەکانی، بەڵێنیـــان پێدابـــوو کە دیوانە شـــیعری شـــاعیریکی گـــەورەی ئێرانی بۆ بنێرن کە حەســـەن زۆر ئۆگری ئەو شـــاعیرە بوو. ڕۆژێک، کارتۆنێکی قورس گەیشـــتە دەســـتی کە پێی وابوو کتێبەکـــەی تێدایە، کارتۆنەکەی کـــردەوە. لەگـــەڵ کردنـــەوەی کارتۆنەکە، دەنگی تەقینەوەیەکی بەســـام کوێســـتانەکەی هەژاند. دەرئەنجامەکەی ئەوە بوو کە حەسەن هەردوو چاوی و هەردوو دەستی لەدەستدا و شوێنگەلێکی دیکەی جەستەشی بریندار بوو. لە نەخۆشخانەی بەغا، پزیشکەکان گوتیان هیوایەکیان پێی نەماوە. بڕیاردرا بینێرن بۆ فەرانسە.

کاتێـــک گەیشـــتە فڕۆکەخانـــەی ئۆرلـــی (Oraly) لە پاریس، حەســـەن وڕێنەی دەکرد و تای لێهاتبوو. لە نەخۆشـــخانەی Creteil، ئەو پزیشکە پســـپۆڕانەی ناوبانگی نێونەتەوەییان هەبوو، گوتەی هاوکارانی خۆیان لە بەغایان پشتڕاست کردەوە و گوتیان: «هیچ هیوایەک بە مانی نییە» بەڵام پێرســـۆنێلی نەخۆشخانەکە دۆخی حەســـەنیان لەبەرچاو گرت و بەدرێژایـــی هەموو ئـــەو مانگانەی لەوێ بوو، ئەوەی لەدەســـتیان هات درێخیـــان نەکـــرد، بۆ ئـــەوەی باری ئـــەو ژیانەی بۆ ئاســـانتر بکەنەوە. حەسن نەمرد. بەڵام چلۆن دەکرا بە مرۆڤێکی بێ چاو و دەست، هێزی ژیان ببەخشیت؟

دەڵێـــن ســـەرچاوەی نەهامەتـــی لـــە کوێســـتان نییـــە، بەڵکـــوو لە ناو خـــودی مرۆڤەکاندایـــە. لە کوردســـتان، حەســـەن دەزگیرانێکی هەبوو.

دەزگیرانەکـــەی وازی لێهێنـــا. دەڵێن کە چارەنـــووس هەندێجار بەرگ دەگۆڕێت. خوشـــکی دەزگیرانەکەی حەســـەن، شووی بە حەسەن کرد. بەلام حەســـەن بە درێژایی ســـالانێک، بە دوای هۆکارێکەوە بوو کە بە ژیانەوە گرێی بداتەوە. لە سای ئەو خۆشەویستییەی کە هاوسەرەکەی پێـــی بەخشـــی، ئەو ئێســـتا پیاوێکی بەختـــەوەرە و چەندین منداڵیشـــی هەیە. دیارە بەکارهێنانی وشـــەی بەختەوەر ســـەبارەت بە کەســـێک کە چارەنووس بەو قورسییە مامەڵەی لەگەڵ کردبوو، کارێکی ئاسان نییە.

پاش ئەوەی حەســـەن لە مەترسیی مردن ڕزگاری بوو، عەبدولڕەحمان وەکوو ڕێبەری شۆڕشـــگێڕەکان، باســـی بارودۆخـــی ڕۆحیی خۆی بۆ لێنا کرد: «لە ســـەرەتاکانی شـــەڕدا، لە باری ویژدانییەوە دڵتەنگ بووم، چونکـــوو مرۆڤەکانـــم دەنـــارد بۆ شـــەڕ و دەمزانی مردن بۆســـەی بۆ ناونەتەوە. بینینی یەکەم قوربانییەکانی شـــەڕ تۆقێنەرە، شـــەوان خەوم لێ نەدەکەت،... دواتر مرۆڤ بەوە ڕادێت و ئەمەیە شەڕ».

شـــەڕ لـــە زاتی خۆیـــدا، تاوانکارییەکە کە بەشـــێوەی نهێنی لە ڕۆحی ئەو کەســـانەدا کە شەڕەکە هیدایەت دەکەن، ڕۆدەچێت و ڕۆح تووشی گەندەڵـــی دەکات و ئیتـــر لەکۆڵـــی نابێتـــەوە. ڕۆحێکـــی هەســـتیار بەو دۆخـــە ئازار دەکێشـــێ، بەڵام ناتوانێت خۆی لە بەرپرسایەتییەکانیشـــی بدزێتەوە.

■ چارەنووسی ناوچە ئازادکراوەکانی کوردستان

هێـــزە نیزامییەکانـــی حیزبـــی دێموکراتی کوردســـتانی ئێـــران لەگەڵ هێزەچەکدارەکانـــی خومەینـــی بـــەراورد نەدەکران. لـــە بەرانبەر چەکە قورسەکانی ڕێژیمدا، هێزەکانی حیزب تەنیا چەکی سووکیان بەدەستەوە بوو. هیچ هێزێک ئامـــادە نەبوو یارمەتیان بکات. وڵاتە دێموکراتیکەکان تەنیا لە ئاستی پشتیوانیی مەعنەویدا، پشتگیرییان دەکردن. هەربۆیەش، حیزبـــی دێموکراتـــی کوردســـتانی ئێران تەنیا پشـــتی بـــە ورە و هێزی مەعنەویی پێشـــمەرگەکانی خۆی دەبەســـت، ئەو پێشـــمەرگانەی کە لە

ڕەوتــی هاتنەدی ئارمانجــە دادپەروەرانەکاندا، بــە جدییەتی تەواوەوە خەباتیان دەکرد، بەڵام ئیمکانات و کەرەستەی پێویستیان بۆ ئەو خەباتە لەبەردەستدا نەبوو. لە ڕاستیدا هیچکام لەو دوو پێویستییە، بە بێ ئەوی دیکە کاریگەرییان نابێت.

پاش تێپەڕبوونی نزیکەی ٣ ســاڵ لە دەســتپێکی شــەڕێکی جەبهەیی لە دژی هێزەکانی دەوڵەت، بنکەی ناوەندیی حیزب ناچار بوو شــوێنی خۆی بگۆڕێت. گوندی دۆڵی دێموکراتەکان، درایە دەست گوندنشینەکان. تاکتیکــی شــۆڕش لەگەڵ دۆخی نــوێ گونجێندرا و شــەڕی پارتیزانی دەستی پێکرد. ئەندامانی بنکەی سەرەکیش وەکوو پێشمەرگەکان لەژێر خێــوەت و تەنانــەت هەندێجــار لە هەوای ئــازاد و لەژێر ئاســمانی پڕ ئەستێرەدا بەسەریان دەبرد. خەبات بۆ خودموختاریی کوردستان وردە وردە نســکۆی دەهێنــا و ناوچــە ئازاد کراوەکان بەرە بــەرە کەوتنەوە دەست دوژمن.

لە جەنگەی شــەڕ لــە دژی عەراق و کوردەکانــدا، خومەینی ڕێژیمی خــۆی جێگیــر کــرد و لــە دژی جیابیــران و دژبەرانی خۆی ڕەوشــی ســەرکوتی گرتەبەر. ئایەتەکانی قورعان بە پێی حەز و پێویستییەکانی خومەینــی، ئەم لایەنگرەی پاوانخوازیی مەزهەبی، تەفســیری جیاوازی بۆ دەکرا. خومەینی گڵۆپی ســەوزی بۆ خەڵکانی خۆبەزل زان و پڕ لە گرێــی دەروونی پێکردبوو و لە پلە و پێگەگەلێکدا جێگری کردبوون کە مافی ئەوەی پێدەدان کۆنترۆڵی ژیانی شارۆمەندان بکەن و سەرکوتیان بکــەن. هەموو چیــن و توێژەکان، بە منداڵ و بەســاڵاچووانەوە، ئێعدام دەکران و ڕێژیم شانازیی بەخۆیەوە دەکرد.

لەگەڵ ئەوەشــدا، ئــەو دێموکراســییە پێڕەوکەیەی لــە لایەن حیزبی دێموکراتــی کوردســتانی ئێرانــەوە لــە ناوچــە ئــازاد کراوەکانی ژێر ســەیتەرەی حیــزب دەســتی پێکردبــوو، نەک هــەر لە لایــەن هەموو دانیشــتوانی ئــەم ناوچانــەوە ڕەچاو دەکــرا، بەڵکوو لە لایــەن هەموو خەڵکانی ئێران و لەوەش بەولاوەتر، لە پارچەکانی دیکەی کوردستانیش

لە وڵاتە دراوسێکان ببووە سەمبۆلێک لە ورەبەرزی و شنەیەک لە هیوا هەموو ناوچەکانی گرتبووەوە.

■ دڕدۆنگییەکان

لێنا لە ناو کوردەکاندا، هاوڕێی زۆری هەبوو و زۆربەشیان ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوون. لێنا لە کاتی چالاکیدا دەیبینین، گوێی لێ دەگرتن و دەمەتەقەی لەگەڵ دەکردن. مرۆڤ نەیدەتوانی بۆ ساتێکیش گومان لە فیداکارییان لە ڕێی وەدی هاتنی ئامانجی گەلی کورد و حیزبی دێموکرات بکات. بەڵام لێنا، وردە وردە هەواڵی دانیشتنی ڕێژەیەک لە هاوڕێیانی لە حیزب، بەرگوێ کەوت و کۆمەڵێک پرسیار لە مێشکیدا بیچمی گرت، وەک ئەوەیکە هۆکاری ئەو ڕاگۆڕینە چییە و چی هەموو ئەو ئۆگرییانەی شکاندووە؟ لێنا لە هۆکارەکەی تێنەدەگەیشت. کاتێکیش لەو بارەوە لەگەڵ عەبدولڕەحمان قسەی دەکرد، وەڵامەکەی ئەوە بوو کە ڕۆیشتنی ئەوانە لە حیزب دەبێتە هۆی پاکژ بوونەوەی حیزب لە مرۆڤە ناتەواوەکان و ئەوەیکە ئەوانە هەموو کاروبارییان بۆتە ئاژاوەگێڕی لە ڕیزەکانی حیزبدا و حیزب پێویستی بەو گێرەشێوێنیانە نییە.

ئایا، لێنا تا ئەو ڕادەیە سەبارەت بەو مرۆڤانەی جێی ڕێزی بوون، بەهەڵەدا چووبوو. ڕەنگە. بەڵام ئەی ئەگەر ئەوانیش هۆکارێکی لۆژیکییان بۆ خۆیان هەبێ و ئەوە هاوسەرەکەی بوو کە نەیدەویست لەوبارەوە لەگەڵ لێنا قسە بکات چی؟ لە پەیوەندی لەگەڵ بابەتە حیزبییەکاندا، عەبدولڕەحمان زۆر نهێنی پارێز بوو و لێناش ڕێزی لەو نهێنی پارێزییە دەگرت، بەڵام، هەندێجار، خۆی لە بابەتگەلێک کە بە بۆچوونی هاوسەرەکەی پەیوەندی بەوەوە نەبوو، هەڵدەقوتاند، بەتایبەتی ئەگەر پەیوەندی بە دوورکەوتنەوەی هاوڕێکانی خۆی لە شۆڕشەوە بووایە. ئەو وەڵامانەی لە کاتوساتێکی ئەوتۆدا پێی دەدرایەوە، دڵی دانەدەمرکاند. لێنا زانستی سیاسی نەخوێندبوو. هەربۆیەش، نە زۆر پێداگری دەکرد

و نــە هەڵدەچــوو. هەڵبەت تەنیا تــا ئەو کاتە. شــک و گومانەکانی لێنا، لەگەڵ دانیشــتنی سەرپەرشتیاری ســکۆرتەکانی عەبدولڕەحمان ڕەنگ و قورســاییەکی زیاتــری بەخۆیــەوە بینی. پێش ڕۆیشــتنەوەی لێنا بۆ ئوروووپــا، ڕۆژێک، خاڵند ســەردانی کرد و لەبەر دەرکەکە ڕاوەســتا و گوتی: «نەســرین خانم دەمهەوێ قســەت لەگەڵ بکەم». خاڵند دوودڵ دەینوانــد، نەیدەزانــی لــە کوێوە دەســت پێبکات. ئــەو پیاوێکی گەنج و فیداکار بوو و بە خاکەڕاییەکی ژیرانەوە کاریگەریی لەسەر لێنا دادەنا.

لێنــا: «ســەبارەت بــە چــی دەتهەوێ قســەم لەگــەڵ بکەیــت؟ وەرە ژوورەوە». خاڵند تەنگاو دەهاتەبەرچاو، گوتی: «نەســرین خانم مەڕۆ، لەگەڵمان بمێنەوە!» لێنا: «بۆچی داواکارییەکی ئاوات هەیە؟»

خاڵند: «تەنیا دەمویست پێت بڵێم کە نابێ بڕۆیت!» داخوازێکی سەیر و جێی تێڕامان بوو. خاڵند دەیزانی کە لێنا دوو ڕۆژی دیکە دەگەڕێتەوە بۆ ئوروووپا.

لێنــا: «بــەڵام تۆ دەزانی کــە من لە ئوروووپا بۆ ئێــوە چالاکی دەکەم. ئەگەر لێرە بمێنمەوە، چلۆن کاروباری ئەوێ ڕاپەڕێنم؟»

خاڵند خۆی لێ نزیک خستەوە و بە چاوی پڕ لە نیگەرانی و سکاڵاوە سەیری دەکرد، گوتی: «ڕاستە، بەڵام مەڕۆ...».

لەم کاتەدا، دەرکەی ماڵەکە کرایەوە و عەبدولڕەحمان هاتە ژوورەوە. لــە حاڵێکــدا کە توورەیی بــە چاو و دەنگییەوە دیار بوو، پرســیاری لە خاڵند کرد: «چی دەکەیت لێرە؟»

لێنا لەباتی خاڵند کە شــڵەژابوو و بەرەو دەرکەی ماڵەکە دەڕۆشــت، وەڵامی دایەوە: «هاتبوو ماڵئاوایی لە من بکات».

کەشێکی ناخۆش بەسەر ماڵەکەدا زاڵ ببوو و هەرچی دەچووە پێش ناخۆشــتریش دەبوو. پاش ڕۆیشــتنی خاڵند، عەبدولڕەحمان سووربوو لەســەر ئەوەی کە لێنــا پێی بڵێت لە نەبوونی ئەودا، ســەبارەت بە چی قسەیان کردووە. لێنا توورە بوو و گوتی: «تکایە بە من بڵێ، لە کەیەوە خەڵک بۆیان نییە لەگەڵ من قســە بکەن؟!» دیار بوو ئەو لەوە دەترســا

کە ڕەنگە سکۆرتەکەی شتێکی ئاشکرا کردبێت. لەوساوە، داخوازەکەی خاڵند و هەڵسوکەوتە تووڕەکەی هاوسەرەکەی، تۆوی نیگەرانییەکی بەئازاری خستە دڵی لێناوە.

پاش نۆ مانگ، لێنا کە گەڕابووەوە بۆ کوردستان، لەباتی خاڵند، کەریمی برای خاڵندی بینی. کاتێکیش پرسیاری خاڵندی لە کەریم کرد، کەریم وەڵامی نەدایەوە و سەیری خوارەوەی کرد. دواتر، هاوسەرەکەی لێنا، بۆی باس کرد و گوتی کە خاڵند دەستبەسەر بووە و پاش ئەشکەنجەیەکی زۆر، لە یەکێک لە زیندانەکانی ڕێژم ئێعدام کراوە.

لێنا: «ئاخ خودایا! بلێ، تکایە بۆم باس بکە هۆکارەکەی چی بوو؟ خۆ خاڵند هەرگیز لە ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی دوژمن، نەدەچووە مەئموورییەت!»

هاوسەرەکەی: «ماندوو ببوو و نەیدەویست لای من بمێنێتەوە، هیچم لەدەست نەدەهات».

لێنا: «خاڵند و ماندوو بوون؟! تۆ باشتر لە هەمووان لەو مەترسییەی لەسەری بوو ئاگادار بوویت، سا دەبوو ئەوەی وەبیر بێنیتەوە و نەهێڵیت بڕوات!»

لێنا لە تووڕەیی خۆیدا گێنگڵی دەدا و دڵی لە سکرتێری گشتی حیزب پڕ بوو. خاڵند چەند منداڵی هەبوو و بنەماڵەکەی بەو یارمەتییەوە کە لە پۆستی سکۆرتی وەری دەگرت بەخێو دەکرد. ئەو کە ساڵانێک بوو، ئەمەگدارانە خزمەتی بە بەرپرسەکەی خۆی کردبوو، بۆچی کارێکی وەهای کردبوو! شکێکی گوماناوی سەری کردبووە جەرگی لێنا و بیری لەوە دەکردەوە کە نەکا دانیشتنەکەی خاڵند پەیوەندیی بە داخوازەکەی ساڵی پاریەوە بووبێت...

شک و دڕدۆنگی ئەگەر نەڕەوێتەوە، وردە وردە گەرای گومان دادەخا و سات بە سات دووقات و چەندقات دەبێتەوە.

هەموو حیزبە سیاسییەکان، سەبارەت بە هەندێ بابەت، لە گوتنی ڕاستییەکان بە ئەندامەکانیان خۆ دەبوێرن، یان بە هێنانەبەرباسی

هۆکارگەلێـک کـە بۆخۆیـان گونجـاوە، دەیگـۆڕن و یان بـە تەواوی دەیشـارنەوە. حیزبـی دێموکراتی کوردسـتانی ئێرانیش لـەو ڕووەوە جیاواز نەبوو. لێنا بە سـەرنجدان بە بوونـی بابەتگەلێک وەک دوژمن، شـەڕ، مەترسـیی مردن، کەموکوڕییەکان...ئەو بابەتەی دەرک دەکرد... بـەڵام ڕووداوگەلێکی وەک ئەوەی بەسـەر خاڵنـد هاتبووی پێ قبووڵ نەدەکرا.

■ بڕیار

لێنا دەبوو بڕیاری خۆی بدات. ماوەیەکی زۆر بوو کە هاوسەرەکەی دووری لێدەگرت و ژیانی تاکەکەسیی خۆی بە بێ لێنا دەبردەسەر. ئەو ئارمانجەی کە هاوسەرەکەی داکۆکی لێدەکرد، بەسەر پەیوەندییەکانیاندا زاڵ ببوو. ئەو مەئموورییەتەی کە هاوسەرەکەی بۆ خۆی هەڵیبژاردبوو، هەموو کاتەکانی بۆ خۆی تەرخان کردبوو و ژیانی تاکەکەسـی، بەلای ئـەوەوە، هیـچ واتایەکی نەمابوو، سـەرەڕای ئەوەش، پێویسـتی بەوە هەبوو کە ئەو کەسانەی کە خۆشیان دەویست، بە دەورییەوە بمێننەوە، تەنانـەت ئەگەر بەتەنیا لەبـەر ئەوەش بووبێت کە بە بوونی خۆیان، بۆ سـاتێکیش بووبێت ببنـە هۆی لەبیرکردن و یان سـووک کردنی باری قورسـی بەرپرسـایەتییەکانی. لێنا، هاوسـەری بوو، وەکوو شاهیدێکی دەروەست، چیدیکە لەو دەستەدا جێی نەدەبووەوە.

عەبدولڕەحمان لە لووتکەی ناوبانگ و شـۆرەتدا بوو و لێنا دەیزانی کـە جیابوونەوەیان لە یەکتر، هیچ کاریگەرییەکی خراپ لەسـەر دۆخی عەبدولڕەحمـان دانانێـت. هەربۆیـەش، لێنـا داوای جیابوونەوەی کرد. زۆرکەس وایاندەزانی کە ئەوەش فێڵێکە و مەبەستی سیاسی لە پشتە. بەڵام ئەوانە بە تەواوی لە هەڵەدا بوون. ژیانی هاوبەشـی ئەوان ئیدی هیچ مانایەکی نەمابوو.

دیـارە جیابوونـەوە، هیـچ ئاڵوگۆڕێکـی لـە ئۆگریی لێنا سـەبارەت بـەو کوردانەی کـە زۆربەی تەمەنی خۆی بۆ خزمـەت بەوان تەرخان

کردبوو، دروست نەکرد. ئەو وەکوو جاران خزمەتی کوردەکانی کرد و تاســەر، ڕازداری عەبدولڕەحمان مایەوە، جارجارە دیلمانجی بۆ دەکرد و بەرپرســایەتیی هەنــدێ لە کاروباری حیزبیشــی لە ئەســتۆی خۆی هێشتەوە.

■ دوایین سەفەری لێنا بۆ کوردستانی شەڕلێدراو

هــەر لــە ســەرەتاوە، دواییــن دیــدار لــە کوردســتانی شــەڕلێدراو چەرمەســەریی بۆ لێنــا پێوەبوو. لێنا و مەلا ڕەحمــان، نوێنەری حیزب لــە بەغــا، دەبوو ئەو شــارە بەجێبهێڵن. مەلا ڕەحمان هەتا شــاخەکانی کوردســتانی عــەراق لەگــەڵ لێنــا دەهــات. هەڵبــەت، ئەمجارەیــان لە ئیسکۆرتە هەمیشــەییەکانیش نەهاتبوون بەدوایدا، ئەمجارەیان، بنکەی ســەرەکیی حیزب بە پێچەوانەی جاران، قبووڵیان نەکردبوو پێشمەرگە بۆ پاراستنی بنێرن.

مــەلا ڕەحمــان، هــاوکات کــە ئۆتۆمبیلەکــەی دەئــاژۆت، گلەیــی لە هەڵسوکەوتی بەرپرســەکەی خۆی دەکرد و لــە گازند نەبووەوە هەتا گەیشتنە باریکە ڕێیەک. لەوێ، بەرپرسی زیندانی حیزب، کاک عەبدوڵڵا کە لەســەر بەرزاییەک وەســتابوو، ئەمانی ناســییەوە و هــاواری کرد: «پێشــمەرگەکانتان لــە کوێن! کۆمەڵە لــە نزیکەی میــراوە (Miraweh)، ڕێگــەی بنکەی ناوەندیی حیزبیــان گرتووە. ئێوە ناتوانــن بە تەنیا بەو ڕێگایەدا بڕۆن».

دوو کەس لە پێشمەرگەکانی کاک عەبدوڵڵا لە کورسیەکانی پشتەوەی جیپەکە ســوار بوون. لــە نزیکەی میــراوە، کۆمەڵەییــەکان جیپەکەیان ڕاگــرت. مەلا ڕەحمان بە لێنای گوت: «ئەوان نابێ بزانن تۆ ژنی کێیت. من پێیان دەڵێم تۆ ڕۆژنامەنووســیت. ئەگەر ئەوان بزانن تۆ هاوسەری دوکتوریت، دەتوانن بە بارمتە بتگرن».

لێنا: «بارمتە چ کەڵکێکی بۆ ئەوان هەیە؟»

ڕەحمان: «ئەوان لە بەرانبەردا، داوای ئازاد کردنی نەفەرەکانی خۆیان

دەکەن کە لای ئێمە دەستبەسەر کراون، یان ڕەنگە داوای ئەو شتانە بکەن کە خۆیان کەمیان هەیە،...یان داوای پارە، تەقەمەنی، ئازووخە و شتی ئاوا دەکەن...».

لێنا، بیری باسێک کەوتەوە کە ماوەیەک پێش لەوە عەبدولڕەحمان لە پەیوەندی لەگەڵ ئازاد کردنی بارمتە فەرانسەویی و کاناداییەکان لەگەڵی کردبووی. ئەوسا، عەبدولڕەحمان پێی گوتبوو: «تۆ دەبێ زۆر وریا بیت کە بە بارمتە نەگیرێی! ئەگەر بگیرێیت، بۆ ئازاد کردنت هیچم لەدەست نایە».

عەبدولڕەحمان: «دەتوانم بۆ خەڵکانی دیکە ئەو کارە بکەم، بەڵام بۆ ئەندامانی بنەماڵەی خۆم ناتوانم».

لێنا: «بەڵام.. بۆچی؟»

عەبدولڕەحمان: «لەبەر ئەوەیکە».

ئەو باسانەی پاش ئەوە کران، لە ڕاستیدا دەمەتەقە نەبوو، بەڵکوو قسەکردنێکی یەک لایەنەی لێنا بوو. چونکوو هاوسەرەکەی چیدیکە وەڵامی نەدەدایەوە. ئایا بە بایەخ نەدان بە ئەندامانی بنەماڵەکەی خۆی، هیوادار بوو زاری ئەو کەسانە ببەستێت کە بەوە تاوانباریان دەکرد کە ئیمتیاز بە هەندێک کەس دەدات و هەندێکی دیکەش بەهەند وەرناگرێت؟

نەفەرەکانی کۆمەڵە، پاش پرسیار کردن لە مەلا ڕەحمان و ڕاوێژ کردن لەگەڵ بەرپرسەکانیان، ڕێگەیان پێدان کە بڕۆن. لە ماوەی مانەوەی لێنا لە بنکەی ناوەندی، بەرەی شەڕ لە گۆڕاندا بوو و هێزەکانی دوژمن لێیان نزیک دەبوونەوە. زۆر بە خێرایی ناچار بوون بارگە و بنەیان بپێچنەوە و بەرەو دۆڵی «دۆڵەتوو (Dolatou)» بچن. لەوێ، پێشتر خێوەتەکانیان لە لێژێکی ڕژددا هەڵدابوو. لێنا و ئەسمەر خێوەتێکیان هەبوو. بەدرێژایی ئەو شەوە، بارانێکی بەخوڕ بەسەر کەمپەکەدا باری و هەموویان ناچار بوون لە پەناگەکانیان بێنە دەرەوە. ئاو دزەی کردبووە ژێرخێوەتەکان و پێچکە و کوڵەکەکانی تێک دەشکاند. دۆخێکی زۆر ئاڵۆز بوو.

لەم کاتەدا، لێنا دەبوو بگەڕێتەوە بۆ ئورووپا. بەڵام دەبوو چاوەڕێی بڕیـاری سـکرتێری گشـتی بێـت. ڕۆژەکان تێدەپەڕیـن و هەرجارە و بێبڕانەوە گەڕانەوەکەی وەدوا دەکەوت. زۆربەی ئەو ڕێگایانەی بەرەو عەراق دەڕۆشتن، گیرابوون و ئەوانەشی کە هێشتا بۆ هاتوچۆ دەبوون، وردە وردە مەترسیدار دەبوون. عەبدولڕەحمان، ڕێگایەکی هەڵبژارد کە بـە واواندا (Vavan) تێدەپـەڕی. ئەو ڕێگایە لە تیرڕەسـی تۆپخانەکانی دوژمنـدا بوو کە لە لایەکەی دیکـەی ڕووباری کەڵوێ (Kalveh) جێگیر ببـوو. لەگەڵ ئەوەشـدا، بە داهاتنی شـەو، ڕێگاکە بـۆ هاتوچۆ دەبوو. ڕۆژێکیـان، بەیانیـی زوو، عەبدولڕەحمـان بە لێنـای ڕاگەیاند کە دەبێ هەر ئەو کاتە بەڕێ بکەوێت. لێنا بیری لەوە کردەوە کە «بە دڵنیاییەوە سـەفەرێکی دوور و درێـژ دەبێـت» و ئەوەیکـە: «لەگـەڵ داهاتنـی شـەودا دەگاتە شـوێنی مەبەسـت». لێنا ئامادە بوو، شۆفیرەکە و سێ پێشـمەرگەی پارێزەریـش لەوێ ئامادە بوون، جیپێکـی کۆن بۆ ئەو ٥ کەسە و جانتاکانی لێنا ڕەچاو کرابوو.

ئەوان، پاش تێپەڕین لە دوو شـارۆچکەی میراوە و واوان (Miraveh، Vavan) کـە بە هـۆی بۆمبارانی فڕۆکەشـەڕکەرەکانی ڕێژیمەوە کاول ببوون و خەڵکیان تێدا نەمابوو، لای نیوەڕۆ گەیشـتنە مەترسـیدارترین شوێنی جادەکە. شارەزایی لێنا لە جوگرافیای کوردستان، شارەزاییەکی نیوەناچـڵ بـوو. لەگەڵ ئەوەشـدا، هەسـتی بەوە کرد کـە هەندێ زوو گەیشـتوونەتە ئەو شـوێنە. لێنا و هاوڕێکانی خۆیان لە نێوان بنچک و گیاکاندا حەشار دابوو و بیریان لەوە دەکردەوە کە لەو ڕێگەیەوە دەتوانن تێپـەڕن یـان نە. ڕێک لەو کاتـەدا، کۆمەڵە خەڵکێک، لـە لای کێوەکەوە دەرکەوتن و سەرسوورماو پرسیاریان لێکردن: «بەم جیپەوە بۆ کوێ دەچن؟!»

کاک فەتحوڵڵا کە لەباتی هەموویان قسـەی دەکرد، بە سەر ئاماژەی بە جادە کرد و گوتی: «لەوێوە دەڕۆین بۆ نەخۆشخانە». خەڵکەکە واق و وڕ ماو سـەیری فەتحوڵڵایان کرد و گوتیان: «ئەوە دەڵێی چی! ئێوە

ناتوانن لێرەوە بڕۆن، بە سەلامەت دەرباز نابن. باشتر وایە، بۆ هەڵگرتنی جانتاکان گوێدرێژێک بە کرێ بگرن و بە پێ لە ڕێی شاخەکەوە بڕۆن و یان بگەڕێنەوە!» و دواتر ملی ڕێگایان گرتەبەر و ڕۆیشتن.

فەتحوڵڵا بیر بردیەوە و بەرەو بەرزاییەک ڕۆشت کە لێیەوە ڕووبارەکە و بەشێک لە جادە بەردەڵان و تەپ و تۆزاوییەکە دەبینرا و گوتی: «ناتوانین بگەڕێینەوە بۆ بنکەی سەرەکی حیزب وپارەی ئەوەشمان پێنییە گوێدرێژ بەکرێ بگرین». لینا دەیزانی کە هەر ئەو ڕۆژە بنکەی ناوەندیی حیزب شوێنی خۆی دەگۆڕێت و پێیشیان نەگوتبوون کە بۆ کوێ دەچن. هەربۆیەش، ڕووی لە فەتحوڵڵا کرد و پرسیاری لێکرد: «ڕێگاچارەیەکت پێ شک دێت؟»

فەتحوڵڵا وەڕەز و بێتاقەت دەهاتە پێش چاو و وەڵامی دایەوە: «ئێستا، هیچ ڕێگاچارەیەکمان نییە».

لینا بیرۆکەیەکی هەبوو بەڵام نەیدەزانی گونجاوە یان نە، ڕووی لە شۆفیرەکە کرد و پرسیاری لێکرد: «ئەوپەڕی خێرایی لێخوڕینی ئەم جیپە چەندە؟»

شۆفێرکە: «ڕەنگە ٦٠ ...ڕەنگە، بەڵام لەبیرتان بێت کە بارەکەی زۆر قورسە و جادەکەش پڕە لە کەند و قوڵک».

لینا ڕوو لە شۆفیرەکە گوتی: «لە بیرم دەبێ. تۆ دەبێ لە پەستا خێراییەکەت بگۆڕیت، واتە سەرەتا بە خێرایی دەڕۆیت، دواتر خاوی دەکەیتەوە. ئەم کارە ڕێگر دەبێت لە سێرە گرتنی وردی تۆپ هاوێژەکان. باش تێگەیشتی؟ ئایا هەمووتان لە گەڵ من هاوڕان و یان ڕێگاچارەیەکی دیکەتان پێ شک دێت؟»

ڕێگاچارەیەکی دیکەیان نەبوو و هەموو بیرۆکەکەی لینایان پەسەند کرد. هەموویان بۆ خۆشاردنەوە، سەریان نەوی کردبووەوە و شۆفیرەکەش خۆی لە پشت فەرمانەکەوە کۆکردبووەوە و بەحاڵ دیار بوو. تەنیا چەند کیلۆمیترێک ڕێگایان لەبەردەمدا بوو. لە نیوەی ڕێگاکەدا، هاوەنێک ڕێک لە پشت جیپەکەوە تەقییەوە و جیپەکەی بە توندی ڕاوەشاند. بۆ درێژەی

ڕێگاکە، بیرۆکەکەی لینا کاریگەر بوو. نەخۆشـــخانەکە لە دۆڵێکی گچکە و لە قەدپاڵی شاخێکی چڕ لە لێڕەوار و تا ڕادەیەک دوور لە تیرڕەسی تۆبخانەکان هەڵکەوتبوو. بۆ گەیشتن بە نەخۆشخانەکە پێویست بوو لەو ڕێگایـــەی هاوتەریبی ڕووبارەکە بوو، لابدەن و لـــە تووڵەڕێیەکەوە، بە هەورازەکەدا سەرکەون و بەرەو نەخۆشخانەکە بڕون. جیپەکە خڕەخڕی پێکەوتبوو و بەگیانەڵڵا سەردەکەوت و نەیدەتوانی خێراییەکەی بگۆڕێت. هاوەنـــەکان لەملاوئـــەولای جادەکە دەکـــەوت و ئاگری لـــە لێڕەوارەکە بەردەدا. هەرکە گەیشـــتنە نەخۆشـــخانەکە، بە پەلە دابەزین و ڕایانکرد و خۆیان شـــاردەوە. ئەوان بەسەلامەت دەرچووبوون، بەڵام شۆفیرەکە جیپەکەی لە شوێنێک ڕاگرتبوو کە لەبەر سێرەی تۆپ هاوێژەکاندا بوو و هەربۆیـــەش جیپەکە درابووە بـــەر ڕێژنەیەک لە هاوەن. بەختەوەرانە نیشانەگرتنەکەیان ورد نەبوو و هاوەنەکان تەنیا ئاگریان لە دارستانەکە بەردەدا. شـــۆفیرەکە لە دەرفەتێکی کورتدا کە تۆپخانەکە بێدەنگ ببوو، جیپەکەی بۆ شوێنێکی ئەمین گواستەوە. هەرچوار تەگەرەکەی جیپەکە پەنچـــەر ببـــوو و نیشـــتبووە زەوی. لە درێژەی ســـەفەرەکەیاندا، ناچار بوون هـــەر بەو ڕێگایەدا بڕۆن، هەربۆیەش چاوەڕوانی داهاتنی شـــەو بوون. شۆفیرەکەش لەو دەرفەتەدا تەگەرەکانی پەنچەرگیری کرد.

نەخۆشـــخانەکە چۆڵ بوو. نەخۆشخانەکەیان چۆڵ کردبوو. تەنیا ژن و مێردێـــک بۆ وەرگرتنی ڕاکـــردووان لەوێ مابوونەوە. ئازووخەکەیان تـــەواو ببوو و شـــتێکی وایـــان بۆ خـــواردن پێنەمابوو، کـــە ئەویش بە زوویی تەواو دەبوو و ئەو ژن و مێردەش ناچار دەبوون ئەو شـــوێنە کارەســـتبارە بەجێبهێڵن. پێشبینی دەکرا کە ســـوپای دوژمن بە زوویی بگاتە ئەو گردەش.

■ بەرپرسێکی نابەرپرس

پاشنیوەڕۆ، دەنگێکی سەیروسەمەرەیان بیست و پاش چەند ساتێک، چوار پێشمەرگە و بەرپرسەکەیان، یەک لە دوای یەک، بازیان دایە بەر

پێی ئەوان. ئەوانە لەو دیوی شـــاخەکەوە دەهاتن و لەکاتی داگەڕانیاندا، کەوتبوونە بەرچاوی تۆپچییەکانی دوژمن و هاوەنیان تێدەگرتن. ئەوان، ڕێک پێش ئەوەی جیپەکەیان بپێکرێت، توانیبوویان گیانی خۆیان دەرباز بکەن. لەو پشـــێوییەی دەرئەنجامی ترس و تۆقینەدا، لە ســـەرەولێژایی شـــاخەکەوە خۆیان گلۆر کردبووەوە و بە نێو بنچکەکاندا هەتا دەوری نەخۆشـــخانەکە کە داری پێوە نەمابوو، تلیان خواردبوو. تەندروست و ساغ بوون و تەنیا جەستەیان لە چەند شوێنەوە بە سووکی داڕووشابوو. بەم شـــێوەیە بوو کە لینا لەگەڵ بەرپرسێکی حیزبی دێموکرات بە نێوی ح.م، ئاشنا بوو.

ئەوەی ئەو ڕۆژە لینا بەچاوی خۆی لەو پیاوە بینی و ئەوەی سەبارەت بەو پیاوە بیســـتی، نـــە بۆ خودی ئەو پیاوە و نـــە بۆحیزبی دێموکراتی کوردســـتانی ئێران جێی شـــانازی نەبوو، ئەو پیاوە هەرکە هەستایەوە ســـەرپێ، داوای کرد ئاوی بۆ گەرم بکەن بۆ ئەوەی ســـەروملی بشوات و خواردنیشـــی بـــۆ ئامادە بکـــەن. ئەو ژنـــەی لەوێ خزمەتـــی دەکرد، وەڵامی دایەوە کە شتێکی وایان بەدەستەوە نەماوە و ئەوەی ماوەتەوە، هەندێ برنج و یەڕەڵماسی و تەماتەیە، ئایا جگە لە برنج، یەڕەڵماسی و تەماتەشی دەوێت...

ئەو پیاوە لەپێش چاوی هەموویان خۆی ڕادەنا و لاســـایی سەرکردە گەورەکانـــی دەکـــردەوە و بـــە بێئەدەبی و بە بێ هیچ ســـپاس کردنێک، خۆی لەسەر هەڵدەسووڕاندن و فەرمایشتی دەفەرموو. پاشان هاوکات کە بەســـووکی تێی دەڕوانین، بـــە لووتبەرزییەوە داوای کرد کە ئەوەی هەیانـــە بـــۆی ئامـــادە بکەن. ئەو ژنە دامـــاوە، ڕووی لەماڵـــەوە کرد و هـــەرای لـــە مێردەکەی کرد، ئاوەکە گەرم بکات بۆ ســـەروملی شـــتن و خۆیشـــی چووە چێشتخانەکە و بزر بوو. تەنانەت سکرتێری گشتی ئەو حیزبـــەش، مافـــی ئەوەی بە خـــۆی نەدەدا کـــە چاوەڕوانییەکی ئەوتۆی هەبێت و ئاوا لەگەڵ خەڵک بدوێت.

ئاغای ح.م، دوور لە هەموویان وەستا بوو، پێشمەرگەکانیش لەدەوری

یەکتر کۆببونەوە و بێدەنگ بوون. پاش ئەوەیکە ح.م، ســەروملی خۆی شوشــت، لینا ویســتی هەندێ زانیاری لەسەری کۆکاتەوە. هەربۆیەش، پرسیاری کرد: «ئایا ئەو پیاوە هەمیشە ئاوا هەڵسوکەوت دەکات؟»

فەتحولــڵا وەڵامــی دایەوە: «بەڵــێ و لەوە خراپتریــش دەکات». لەم کاتــەدا، لینا ڕووی تێکــرد و گوتی: «وەکوو چی؟» جەماعەت لە وەڵام دانەوەدا دوودڵ بوون.، سەیری فەتحوڵلایان کرد و ئەویش بە ئیشارەت تێی گەیاندن کە غەریبەمان لە نێواندا نییە.

ئەوەی ئەوان بە پەلە گێڕایانەوە، عەقڵ نەیدەگرت. بەڵام ئایا دەکرێت بڕوا بە شاهێدیی هەشت کەس نەکەیت؟ ئاغای ح.م، وەکوو بەردەستێکی ســووک هەڵسوکەوتــی لەگەڵ دەکــردن و ئەوەی پێی خــۆش بووایە بەســەری دەهێنان. ئەو دەیویســت هەمیشە لەبەردەســتیدا بن و تەنیا پاشــماوەی خۆراکەکەی خۆی دەدانێ، هەمــوو بەیانییەک پێڵاوەکانیان بۆ بۆیاخ دەکرد و جل و بەرگەکانیان بۆ دەشوشت و ئوتوویان دەکرد. ئــەو کە گەلێکش چاوحیز و مێباز بوو، چەندین کاتژمێر لەبەر گەرمای خۆرەتــاو و یان لەنێو بەفردا ڕایدەگرتن، کچان و ژنانی گەنجی خەڵکی بە زۆر وەپاڵ خۆی دەخســت و بە ڕیشــی مێرد و یان باوکەکانیشیان پێدەکەنــی و بــە زەبــری هەڕەشــە بێدەنگــی دەکردن. چەند کەســێک شکاتیان بردە لای عەبدولڕەحمان و لە دژی ح.م، سکالایان کرد، بەڵام ح.م، نکۆڵی لە هەموو شتێک دەکرد، پێدەکەنی و بابەتەکەی بە گاڵتە لە مل خۆی دادەماڵی.

ح.م، نیــوەڕووت لە حەمامەکە هاتە دەرەوە، خۆی ئیشــک کردەوە و لەبەر چاوی هەمووان جلو بەرگەکەی کردەوە بەری و پاشان دانیشت بــە تەنیا دەســتی بە نان خواردن کرد. لەپێشــیدا، بڕێکــی زۆر برنج و یەڕەڵماســی و تەماتە لەســەر مەجومعەیەک دانرابوو کە بەشــی پێنج کەســی دەکــرد. ئەو ژنــە خزمەتکارەش، ســەیری ح.م ی دەکرد کە بە تەنیایی سەری کردبووە خواردنەکە. پەنجەکانی خۆی هەڵگلۆفی و چووە ژوورەوە. پێشــمەرگەکانی ح.م چــاوەڕوان بوون ئــەو لە نان خواردن

بکشێتەوە. لەو هەموو خۆراکە، تەنیا بەشی یەک کەسی هێشتەوە.

لـە یەکەمین دەرفەتدا، لێنا لەو بارەوە لەگەڵ هاوسـەرەکەی قسـەی کرد. ئەو ئاگاداری هەموو شـتێک بوو، بەڵام گوتی: «هیچم لەدەسـت نایە! چونکە تەنانەت یەک کەسـی دیکەش شـک نابـات کە وەکوو ئەو شارەزای تۆپۆگرافیای کوردستان بێت!»

لێنا: «ئەی قوربانییەکانی ئەو بەڕێزە چییان بەسەر دێت؟ ئەو زەبرەی بەو هۆیەوە لە حیزب دەوەشێندرێت چی؟»

عەبدولڕەحمان: «هەتا کەسـێکی دیکەمان بەو شـارەزاییەوە دەست کەوێت، دەبێ چاوەڕوان بین. هەربۆیەش ئێستا هیچم لەدەست نایە»

کەسـێکی ئەوتـۆ، هەتا کاتی مردنی عەبدولڕەحمـان و تەنانەت پاش مردنیشـی نەدۆزرایـەوە، دواجار ح.م، کوردسـتانی بەجێهێشـت و لە ئورووپا نیشتەجێ بوو.

تاریکایی شـەو بەهۆی بڵێسـەی ئاگری دارسـتانە سـووتاوەکەوە، چراخانی ببوو. ئەوان دەبوو هەرچیزووترە ئەو جەهەننەمە بەجێبهێڵن. دوژمنیش کە بەجوانی جادەکەی دەبینی، کاتی بەفیڕۆ نەدا و دانیە بەر گوللەهاوەن. بەڵام نیشانەگرتنەکەیان وەکوو پێشوو ڕێک و ورد نەبوو. ڕێژنەیەک لە گوللەهاوەن بەسەریاندا دەباری.

هەرکە گەیشتنە شاخەکە، ڕزگاریان بوو. لەوە بەدوای سەفەرەکەیان بـە بێهیچ گرفتێک تێپەڕی. لینا لە بەغا، ماڵئاوایی لە هاوڕێکانی کرد و بەرەو پاریس ڕۆشت.

■ لە گەڕانەوەدا

پـاش گەڕانـەوە بـۆ پاریـس، لێنا دەسـتی کـردەوە بـە کاروباری پەیوەندییەکانـی حیزب. زۆربەی خەڵک بە خۆشـی و حەزەوە گوێیان بۆ قسـەکانی ڕادەگرت و یان لانیکەم وایان دەنواند. سەرەڕای ئەوەش بابەتێکـی ناخـۆش هاتەئـاراوە. بەرپرسـی نووسـینگەی یەکێـک لـە وەزیرەکان، قسـەکانی پێبڕی و بە لووتبەرزییەوە گوتی کە ئەو نابێت

هەرگیز، هیچ هیوایەکی بەوە هەبێت کە بەڕێز وەزیر، چاوی بە بەرپرسی ئۆپۆزیسیۆنێکی ڕێژیمی خومەینی بکەوێت. لێنا پێداگری کرد کە ئەو بەرپرسە لانیکەم گوێ لە قسەکانی بگرێت. بەڵام بەرپرسەکە ڕایگەیاند: «خۆت ماندوو مەکە! بە قاسملوو بڵێ خۆی سەردانم بکات».

لێنا، وتەکانی ئەو بەرپرسەی بە هاوسەرەکەی ڕاگەیاندەوە و لەگەڵ ئەوەشدا پێی گوت کە ئەمجارەیان لەگەڵی ناچێت (زۆربەی جارەکان عەبدولڕەحمان داوای لە لێنا دەکرد لە چاوپێکەوتنەکانی ئامادە بێت). لێنا ئامادەنەبووە جارێکی دیکە بەرەوڕووی ئەو پیاوە بێتەوە.

ڕۆژی دیدارەکە، هاوسەرەکەی بە تەنیا ڕۆشت و لێناش لە کافەیەک لە بینای شوێنی چاوپێکەوتنەکە دانیشت و چاوەڕێی کرد. عەبدولڕەحمان بەگشتی مرۆڤێکی هێمن بوو، بەڵام ئەو ڕۆژە، پاش پێنج دەقیقە بە تووڕەییەکی زۆرەوە گەڕایەوە. ئەو بەرپرسە چاوی پێی نەکەوتبوو و هەر لەبەر درگاکەوە گەڕاندبوویەوە. عەبدولڕەحمان تووڕەییەکەی خۆی بە لێنا ڕشت. لەوکاتەدا، پێویستی بە کەسێک بوو جەوری بکێشێت. لێناش لێیگەڕا خۆی بەتاڵ کاتەوە و چاوەڕوانی کرد هەتا هێور بێتەوە.

ڕاستییەکەی ئەوەیە کە هاوکاری کردنی عەبدولڕەحمان، پێویستی بە دانبەخۆداگرتنێکی زۆر هەبوو. ئەو هەمیشە وەک قەرزیان بەسەرەوە بێت، سەیری چالاکیی هاوکارەکانی دەکرد و وەکوو شتێکی زۆر ئاسایی دەیڕوانییە کارامەییەکانیان، وەک بڵێی شایانی باس کردنیش نەبێت.

جگە لەوەش، عەبدولڕەحمان لە ئۆرووپا بەهیچ شێوەیەک خۆی نەدەپاراست و سەرەتاییترین ڕێوشوێنەکانی خۆپاراستنی ڕەچاو نەدەکرد. تەنیا یەک پارێزەر (ئیسکۆرت)ی هەبوو کە تەنانەت چەکیشی پێ نەبوو. زۆربەی کاتەکان بزر دەبوو و پارێزەرە داماوەکەشی کە لە نیگەرانیدا گێنگڵی دەدا لە چاوەڕوانیدا دەهێشتەوە. هەم ئیسکۆرتەکانی و هەم کوردەکانی دیکە دەهاتنەلای لێنا وداوایان لێدەکرد لەوبارەوە هۆشداری بداتە مێردەکەی. ئەوان نیگەرانی پاراستنی گیانی عەبدولڕەحمان

بوون. بەڵام لینا زۆرجار ئەوبابەتەی دووپات دەکردەوە و پێی دەگوت کە تۆ بەرانبەر بەگەلی کورد و پارێزەرەکانت بەرپرسیاری، بەڵام خۆت دەخەیتــە بــەر هەڕەشــە و مەترســیی ڕێژیمێک کە بۆ کوشــتنی تۆ لە بچووکتریــن دەرفەت دەگەڕێ. لینا زۆر جار هەموو ئەو هۆشــدارانەی بە عەبدولڕەحمان دابوو. دوایین پارێزەریشی، کاک عەبدوڵڵا[٤]، زۆرجار دەهاتە لای لینا و لەوبارەوە قســەی لەگەڵ دەکرد. جارێکیش، لەکاتێکدا کە عەبدوڵڵا ئیسکۆرتی دەکرد،گوتی: «نەسرین خانم، فەرامۆشی مەکە، ئەو ڕۆژەی دوکتور دەکوژرێت، منیش لەگەڵی دەکوژرێم». هەر وایشی لێهات. ئەویش لە ڤییەن لەگەڵ دوکتور کوژرا.

کاتێــک، لینا ســەبارەت بەو دڵەڕاوکــێ و نیگەرانییانــەی کوردەکان ســەبارەت بە پاراستنی گیانی قســەی لەگەڵ دەکرد، زۆربەی جارەکان یــەک وەڵامی وەردەگرتــەوە، ئەویــش ئەوەبــوو کەپەیوەندیی بەتۆوە نییە.

بــەڵام، هەندێ جاریش، لۆمەکانــی لینا دەبووە هۆی لەخۆباییبوونی، چاوەکانــی پێدەکەنیــن و لای لێــوی ڕادەکێشــرا. لــەم کاتانــەدا، ئــەو زیاترئامادەیــی ئــەوەی تێدا بووکــە دەروونی خۆی بکاتەوە. لەســاتی ئــاوادا، لە منداڵێکــی هاروهاج دەچوو کە هەڵەیەکــی کردووە، منداڵێکی هاروهاج کە بۆخۆیشــی دەیزانی هەڵەی کردووە، بەڵام گوێی نەدەدایە و تەنانەت کەیفخۆشــبوو بەوەی فێڵی لە دایک وبابی کردووە. ئەونەک هــەر لۆمەکانی بەهەند وەر نەدەگــرت، بەڵکوو بەجۆرێکیش کەیفی پێی سازدەبوو. عەبدولڕەحمان کە بەردەوام لەژێر چاوەدێریدا بوو، هەستی بــە خنکان دەکــرد. ئەو جگە لەوەی ڕێبەری حیزبێــک بوو و لە هەمان کاتیشــدا ڕێبەرایەتیی شۆڕشــێکی چەکداریی دەکرد لە دژی دوژمنێکی بەهێز و فێڵباز، لەبەرپرســایەتیی هەمیشەیی بێزار بوو و حەزی دەکرد ئازادییە تاکە کەسییەکانی بپارێزێت. ئەو وتەیەکی لە کتێبی ماریاکالاس

---

٤. کاک عەبدوڵڵا قادری ئازەر لەو کاتەدا ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بووە.

(Maria Callas) هەڵگرتبوو و نووســیبوویەوە: «دەمتوانی بەختەوەر بم. بــەڵام ئازادی وســەربەخۆییم هەڵبژارد. بەگشــتی، بەختەوەری مرۆڤ بەخەڵکانێکی دیکەوە دەبەستێتەوە وئەوەش واتە دەسپێکی کۆتایی».

بــەڵام جێــی پرســیارە کــە ئایــا ڕێبەرێــک، مافــی ئــەوەی هەیە کە وەکوو مرۆڤێکی ئاســایی هەڵسوکەوت بــکات؟ ئایا مافی ئەوەی هەیە بەرپرســایەتییەکانی شۆڕشــگێڕێک لەگەڵ خەمساردیی و بێموبالاتیی مرۆڤێکی ئاسایی تێکەڵ بکات؟

عەبدولڕەحمان شــەڕی دەکرد، بە بێئەوەی حەزی لێی بێت: مرۆڤ زۆر زوو لەو شتەی بە دڵی خۆی نییە ماندوو دەبێت.

پێدەچــێ مــرۆڤ ئــەو کەســە تاوانبــار بــکات بەوەیکە ڕاســتگۆیی ئیدئۆلۆژیکی خۆی لە دەستداوە و یان ئەوەیکە ئاوەزی خۆی لەدەستداوە و هاوســەنگیی مەنتیقــی نەماوە. تەنانەت دەکرێــت واش بۆی بڕوانیت کە دەســەڵاتداری، تووشــی گەندەڵی کردووە و ڕێبەرێکی لووتبەرزی لێدەرچووە. بەڵام ســەبارەت بە عەبدولڕەحمان بەشێکی ئەو ئەگەرانە دروســت نەبــوون. ئیدئۆلــۆژی و لۆژیک بۆ ئەو نەک هەر زانســتێکی نەناســراو و دوورە دەســت نەبون، بەڵکوو پێکهێنــەری بیرۆکەکانی و ڕێنمای بوون لە دیاری کردنی ڕێبازەکانیدا، بەڵام نەیاندەتوانی لە داو و بنبەستەکان ڕزگاری بکەن.

بەسەرنجدان بە پێگەکەی، ئەو دەبوو لە بەرژەوەندیگەلێکی ڕانەهێنراو و تووشــبوو لەگــەڵ دوژمنێکی دڵــڕەق، بڕیارِ بدات. مــاوەی زەمەنیی نێــوان ئاگادار بوونــەوەی لەبابەتێک و ئەو بڕیــارەی لەو پەیوەندییەدا دەبــوو بیدات، زۆر کورت و تەنانەت هیچ بــوو. لەجەنگدا، دوودڵبوون واتاکەی مردنە. گومان کردن و فەلســەفە هۆنینەوە لە دۆخی ئەوتۆدا، هەم مەترســیدارە و هەم خۆشبژیوییێکی دوورە دەستە. لەم بارەشەوە، ئــەو بەتەنیــا بــوو. تەنیایی، هەندێجــار دەبووە هۆی کەســەر و زۆر جاریش ســارد بوونەوە. جگە لەوەش، ئەو، بەردەوام وەکوو مرۆڤێکی ئاســایی بە بێ پلە و بەرپرســایەتی هەڵسوکەوتی دەکــرد، ئەو ژیانی

خۆشدەویست.

بەم حاڵەوە، مەرگ بووە هۆی زەقبوونەوەی بابەتگەلێک کە لە ژیانی ئەو کۆچکردووەدا بایەخیان هەبوو و لە هەمانکاتدا بووە هۆی لەبیرکردنی ئەو شتانەی کە لە ژیانیدا گرینگ نەبوون.

ڕۆژەڕەشیی نەتەوەی کورد دەرئەنجامی ئەوەیە کە بوونی بە فەرمی نەناسراوە و یان بە دروستی قبووڵ نەکراوە. ئەم نەهامەتییە، هەروەها بە هۆی ئەو نادادپەروەرییانەوەیە کە بە درێژایی مێژوو دەرحەق بەم گەلە کراوە.

دەسەڵاتەکان، بریتی لە دەسەڵاتە ناوچەیی و نێونەتەوەییەکان، لە قەرەبوو کردنەوەی ئەم نادادپەروەریی و دەستدرێژییە لەمێژینەیە، هێشتاش خەمساردن. گەلی کورد چاوەڕوانیی ئەوەی لە عەبدولڕەحمان هەبوو کە جارێک و بۆ هەمیشە کۆتایی بەم نادادپەروەرییە بهێنێت.

عەبدولڕەحمان بە باشی دەیزانی کە وەها چاوەڕوانی و هیوایەک زێدەڕۆییە، سەرەڕای ئەوەش، پاشەکشەی نەدەکرد.

ئەو خودموختارییەی کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران داوای دەکرد، جگە لە بە فەرمی ناسینی شوناس و کولتووری کورد نەبوو و عەبدولڕەحمان بڕوای بەوە هەبوو کە ئەگەر بتوانێت دەوڵەتی ئێران لەو تایبەتمەندییە ئاشتیخوازانەیە تێبگەیەنێت، دەکرا هیوایەک بە دەرئەنجامی خەبات و تێکۆشانی حیزبی دێموکرات ببەسترێت.

هیوا، لەنگەری ئیمانە بە داهاتوو. عەبدولڕەحمان لەدەستدانی ئەم لەنگەرەی بە خەیاڵیشدا نەدەهات. لەو ڕووەوە کەعەبدولڕەحمان وەڵامی ئارمانجی کوردەکان، کە گەیشتن بە ئازادی بووی دەدایەوە، کوردەکان ئەویان بە مایەی شانازی دەزانی و لە باڵاترین ئاستدا بایەخیان پێدەدا و لە سەر بەرزترین کۆڵەکەی شانازیی نیشتمانی دایاننا، ئەویش هەستی دەکرد با و بۆران کاری تێناکات، ڕێک وەک ئەوەی زەربە هەڵنەگر بێت! بەڵام بەداخەوە، وا نەبوو!

لەو کاتەدا کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، بەشێکی

ئازادکراوی خاکی کوردســتانی بەڕێوە دەبرد، عەبدولڕەحمان توانی لە نیشتمانەکەیدا، هیوا و ئۆگریی لەڕادەبەدەر دروست بکات.

ڕۆژێک، لینا لەگەڵ ئیکیپێکی ڕێکخراوە ناحکوومییەکان بە مەبەستی کوتانی منداڵەکان، ســەردانی گوندەکانی کوردســتانی کــرد. لە ڕێگادا، لــە چاخانەیــەک لایاندا، خاوەنی چاخانەکە کە پێیوابــوو لینا دیلمانجە، ئاماژەی بۆ دوو وێنەی گەورە کرد کە بەدیواری چاخانەکەوە هەڵواسرا بوون و پرسیاری کرد: «ئەزانی ئەو دووانە کێن؟»

لینا: «بڵێ براکەم. ئەو دووانە کێن»

خاوەنــی چاخانەکە: «نەفەری لای ڕاســت، قازی محەممەد، یەکەمین و دوایین ســەرۆک کۆمارمان بوو. ســاڵانێک لەوە پێش، ڕێژیمی شا لە ســێدارەی دا. بەڵام ئەوی دووهەم زیندووە! ئەوە دوکتور قاســملووە. ئەو، لەم چارەڕەشییە ڕزگارمان دەکات، دەبینی! ئێستا گوتەکانم بۆ ئەم پیاوە و ئەو ژنە بگێڕەوە!»

ساڵی ١٩٨٤، پاشماوەی ناوچە ئازادکراوەکانی کوردستانیش کەوتەوە دەست هێزەکانی خومەینی. ڕێبەرایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێــران لــە ڕووبــاری «زێی بچــووک» پەڕینــەوە و پەنایــان بردەبەر کوردستانی عەراق.

■ تراژێدی

پێش تراژێدییەکە، سەرەتاکانی مانگی دێسامبری ١٩٨٨، عەبدولڕەحمان هــات بۆ پاریــس. بە دووقۆڵی ســەبارەت بە کێشــە و ئاســتەنگەکانی کارەکانیان کەوتنە قسەکردن و لە دووگیان بوونی کچە گەورەکەیان و لەدایک بوونی ســێهەمین منداڵەکەی لەمانگی ژوئەن‌دا ئاگادار بوونەوە. ڕۆژی ١٦ی دێســامبر، عەبدولڕەحمان کە لە لایەن حیزبی کۆمۆنیستی فەرانســەوە بانگهێشــت کرابــوو تا لــە بۆنەی ســەدەمین ســاڵڕۆژی ســروودی ئەنێرناســیۆناڵدا بەشداری بکات، ســەفەری کرد بۆ شاری «لیل»ی فەرانســە. ڕۆژی ٢٢ی دێسامبر، ئەوان پێکەوە جێژنی پەنجاو

هەشــتەمین ساڵڕۆژی لەدایکبوونی عەبدولڕەحمانیان گرت. ڕۆژی٢٧ی هەمان مانگیش، وەک خۆی باسی کرد، سەردانی وڵاتێکی بیانی کرد.

لە ڕاســتیدا، ئەو چووبوو بۆ ڤییەن، پێتەختی ئۆتریش، بە مەبەســتی دەســتپێکردنی دانوســتان لەگەڵ نێردراوەکانی ڕێژیمی مەلاکان. ئەو نێردراوانە بریتی بوون لە: جەعفەری سەحراڕوودی و حاجی مستەفەوی. ئەوان دەبوو ســەبارەت بە کۆتایی هێنان بە شــەڕ لە کوردستان کە ٩ ساڵ لەوەبەر دەستی پێکردبوو، گفتوگۆ بکەن. شێوازی خودموختاریی کوردســتان و چۆنیەتــی ڕێککەوتنــەکان لــەو بوارەدا لە دەســتووری کاری دانوســتانەکەدابوو. ئــەوان دوو ڕۆژ گفتوگۆیان کرد. پاش ئەوە، نێردراوانــی ڕێژیم گەڕانەوە بۆ تاران بۆ ئــەوەی داخوازەکانی حیزبی دێموکراتــی کوردســتانی ئێران بە ئاگاداریی بەرپرســەکانیان بگەیەنن. لەمانگی ژانوییەی ١٩٨٩دا، ئەوان سەرلەنوێ گەڕانەوە بۆ ڤییەن، بەڵام نەگەیشتنە هیچ ڕێککەوتنێک.

لینا ئاگای لەو دانوستانانە نەبوو. بەڵام عەبدولڕەحمان هەموو ڕۆژێک تەلەفۆنی بۆ دەکرد. پاشان، لینا نامەیەکی بچووکی لە عەبدولڕەحمانەوە گەیشتە دەست، ئەوەش وەرگێڕدراوی ئەو نامەیە:

«لینا گیان، ئازیزم، هیوادارم ســاڵی نوێت بە خۆشی بێت. بەداخەوە، دەرەتانی گەڕانەوە بۆ پاریسم نییە. لێرە سەرقاڵی دانوستانگەلێکی زۆر گرینگم لە گەڵ نوێنەرانی ڕێژیمی ئێراندا. بە دڵنیاییەوە ئەم دانوستانانە، دانوســتانگەلی کۆتاییــن. هەربۆیەش، هیچکەس جگە لــە تۆ نابێت لێی ئــاگادار بکرێتەوە. عەبدوڵڵام لەگەڵە و بەباشــی نازانــم ئەو بزانێت کە تۆم ئاگادار کردۆتەوە. پاش یەکەمین خولی دانوســتانەکان، کەمتر پێی خۆشبینم. ســەرەڕای ئەوەش، دانوستانەکان بەردەوامە و هەربۆیەش، پێدەچێت سەرێکیش لە پراگ بدەم...».

عەبدولڕەحمــان، ڕۆژی ٢١ی ژانوییــە گەڕایــەوە بــۆ پاریس و پاش ئــەوەش چوو بــۆ کوردســتان. لەمانگــی ژووئەنــدا، واتە پێنــج مانگ دواتــر، دووبارە گەڕایەوە بۆ ئورووپا و لە کۆنگرەی ئەنتێرناســیۆنال

سووسیالیست لە ستۆکهۆڵم بەشداری کرد. لەو ماوەیەدا لە ماڵی مینای کچی و «ئـۆلا»ی (Ola) زاوایدا مایەوە و هەربۆیەش توانی چوارەمین نــەوەی خــۆی ببینێت و لە ئامێزی بگرێت کە نێــوی ماکس (Max) بوو و تــازە هەشــت ڕۆژ بوو لەدایک ببوو (توانــی ڤێرا (Vera)، منداڵی کچە بچکۆلەکەشــی ببینێــت) و هەروەهــا لەگــەڵ براگەورەترەکانی ماکس، واتە ڕۆبێــرت (Robert) و مارتینیش (Martin) فتبۆڵی کرد. ڕۆژی ٢٦ی ژووئەنیش گەڕایەوە بۆ پاریس.

لەوکاتەدا، لێنا سەرقاڵی کاری دیلمانجی بوو، ناچار بوو بەپەلە دەست لە کارەکەی بکێشــێت. چونکــە عەبدولڕەحمان بۆ هەندێ کاری بە پەلە پێویســتی پێی بوو. یەکێک لــەو کارانە، پەیوەندیی بە ســەفەرەکەیەوە هەبــوو بۆ ویلایەتــە یەکگرتووەکانی ئەمریکا. ئەو کە لەلایەن ســەنای ئەمریکاوە بانگهێشــت کرابوو، بڕیار بوو ڕۆژی ١٩ی ژوئییە بچێت بۆ ئەو وڵاتە.

ئــەو وتەگەلێکی بە فارســی بۆ ئەو مەبەســتە ئامــادە کردبوو و لێنا دەبوو وەریان بگێڕێتەوە ســەر زمانی ئینگلیســی.. ئــەوان پێکەوە هەتا ڕۆژێک پێش ســەفەرەکەی بۆ ڤییەن کاریان کرد. پێشــبینییان کردبوو کە ڕۆژی ١٦ی ژوییە لە ڤییەن بگەڕێتەوە. لە ڕاســتیدا، عەبدولڕەحمان و لێنــا، پێکــەوە ئکیپێکی کاری بــوون کە هەندێجار هــاوکاری کاتیی دیکەشیان دەبوو.

عەبدولڕەحمان دوا پاشنیوەڕۆی پێش سەفەرەکەی بۆ ڤییەنی لە ماڵی لێنا بردە ســەر و هەر لەو پاشنیوەڕۆیەشدا بوو کە ڕازی سەفەرەکەی خۆی بۆ ڤییەنی لای لێنا ئاشکرا کرد. بڕوای بەوە هەبوو کە ئێرانییەکان زۆر مەیلیــان لێیە پرســی کورد لە ئێران چارەســەر بکرێت و زۆریش متمانــەی بــەو وتەیەی خــۆی هەبوو. بــەڵام لێنا بە ئاســتەم دەیتوانی بــڕوا بەو گفتوگۆیە بکات، گوتم: «ئێســتا، بۆ ڕێژیــم گونجاوترین کاتە بــۆ ئەوەی تــۆ لەناو بەرێت. خومەینی مردووە. چارەنووســی ســمکۆ لەیاد مەکە». (ســمکۆ یەکێــک لە ڕێبەرانی بزووتنــەوەی کورد بوو لە

کوردســـتانی ئێران، کــە کەوتە ئەو داوەی کە نێردراوانی ڕێژیمی شــا پاش دەســـتپێکردنی دانوســـتانەکان بۆیان نابووەوە و لەساڵی ١٩٣٠دا، کوژرا).

عەبدولڕحمان: «من پێم گوتوون کە ئاگاداری ئەوە بن کە من بەقەدەر سمکۆ سادە نیم».

لێنا: «بەڕاســـت؟ بڵێ بزانم، ئەگەر ڕۆژێک لەناو بچیت، چارەنووسی حیزب چی بەسەر دێت؟ تۆ کە هێشتاش جێگرەوەت نییە».

عەبدولڕەحمان: «لە ئێســـتادا دوکتور ســـەعیدمان هەیە و لە ســـێ تا چوار ساڵی داهاتووشدا چەند کەسێکی دیکەشمان دەبێت».

لێنــا هەســـت و بۆچوونێکی باشــی بەرانبەر بەو دانوســـتانانە لەگەڵ ڕێژیــم نەبوو. بەڵام عەبدولڕەحمان، بە هــۆی ئەو متمانەپێنەکردنەوە، بە گاڵتەوە سەری دەخستە سەر لێنا.

ئەو ڕۆژی سێشـــەممە، ١١ی ژوئییە بە پێی خۆی بە پیری مەرگەوە چـــوو. هەر ئەو ڕۆژە و ڕۆژی دواتریـــش، تەلەفۆنی بۆ لێنا کرد. بەڵام ڕۆژی ١٣ی ژوئییە، عەبدولڕەحمان تەلەفۆنی بۆ لێنا نەکرد.

■ ڕووداني تراژێدی

هەینــی، ١٤ی ژوئییە، لای کاتژمێر پێنجی بەیانــی، زرڕەی دڵتەزێنی تەلەفۆن، لێنای لە خەو هەستان. کاک خۆسرۆ، لە دەفتەری نوێنەرایەتیی حیزب لە پاریس، ڕووداني تراژێدییەکی بە لێنا ڕاگەیاند: ڕۆژی پێشوو، واتــە١٣ی ژوئییــە لای کاتژمێــر ٧ی ئێــوارە، عەبدولڕەحمــان و کاک عەبدوڵڵا و فازڵ ڕەسووڵ کوژرا بوون.

لێنــا لــە ئاپارتمانەکەیــدا، بــە چــەپ و ڕاســـتدا دەهــات و دەچوو و هەوڵــیدەدا باوڕ بهێنێت کە ئەوە مۆتەکەیەکــە و کاتێک بەئاگا بێتەوە، دەڕەوێتــەوە. بــەڵام وردە وردە ناچاربوو ملکەچی ئەو ڕاســـتییە بێت. بــە بێئــەوەی بەرنامەیەکــی دیاریکــراوی هەبێت، چوو بــۆ دەفتەری حیزب. لەوێ هەموو دەگریان. لەزەینی ئەودا هەموو شـــتەکان ئاڵۆز و

تێکەڵوپێکــەڵ و تێکچڕژاو بــوو، هەربۆیەش، لەوەیکە دەبوو چی بکات و یــان بیــری لە چی دەکــردەوە، هیچی پێنەدەگوترا. ئەو، ســەرەڕای ئەوەیکە هێشــتاش لە شــۆکدا بــوو، دەبوو «کار»ێک بــکات و ئەوەی لــەو چــاوەڕوان دەکــرا جێبەجێی بکات. لێنــا، هەرچەند کە هێشــتاش شــۆک بەرینەدابوو، نەبوورایەوە. تەنانەت خۆی ســەرقاڵی نووســین کرد. نووســین و دەستبردن بۆ قەڵەم، یارمەتی دەدا بەسەر شڵەژان و ئاڵۆزیی مێشکی خۆیدا زاڵ بێتەوە. لۆمەی خۆی دەکرد کە بۆچی باسی مەرگی لەگەڵ عەبدولڕەحمان کردووە، دڵی خۆیشی دەدایەوە کە هەموو دڵنیگەرانییەکانی ئەو بۆ پاراستنی گیانی ئەو بوو. بەهەرحاڵ، دەتوانین بڵێیــن کــە لێنا هەر چەند بڕوای بەو ئەندێشــە خورافییــە نەبوو، بەڵام لەوەیکە بەســانایی دان ئێشــەیەک، باسی مردنی لەگەڵ عەبدولڕەحمان کردبوو، زۆر بێتاقەت بوو.

لێنا لە شەهید عەبدولڕەحمانیش توورە بوو، لەوەیکە خۆی بەکوشت دابوو، لەناخی خۆیدا تاوانباری دەکرد بەرانبەر بەو غەدرەی لە گەلەکەی خــۆی کردبــووی و جێی بەخشــینی نەبوو و بەتونــدی لۆمەی دەکرد. قاتڵەکانی توانیبوویان ســەبارەت بە گرینگیی دانوســتانەکان سەرنجی ڕابکێشن و ئەویش بڕوای بە قسەکانیان کردبوو. قاتڵەکان پێشمەرجیان بۆ دانوستانەکە دانابوو و ئەویش ئەوە بوو کە دانوستانەکان دەبێت بە تەواوی بە نهێنی بمێنێتەوە و عەبدولڕەحمان دەرکی بەوە نەکردبوو کە بە نهێنی هێشــتنەوەی دانوستانەکان، ئاڵقەیەک لە زنجیرە نەخشەیەکی جینایەتکارانەی ئەوانی پێکدەهێنــا. عەبدولڕەحمان داوای لە ئەندامانی حیزب لە ڤییەن نەکردبوو کە پاراســتنی بگرنە ئەستۆ و هەرسێکیان بە پێی خواســتی جینایەتکارەکان جووڵابوونەوە و بە بێ چەک چووبوونە شــوێنی دانوســتان. هەڵبەت ڕێژیمی ئێران، پێش لــەوەش، دووجار لە کوردستان هەوڵی کوشتنی ئەوی داوبوو. بەڵام ئەمجارەیان، نەخشەکەی خۆیان بەوردی و ڕێکوپێک داڕشتبوو.

کاتێــک لێنا لەوە ئــاگادار کرایەوە کە عەبدولڕەحمان بە بێ ئاگاداریی

هاوکارەکانی و بەشێوەی نهێنی چووەتە دیداری قاتڵەکانی خۆی، لە تاو خەم و توورەییدا گێنگڵی دەدا. لە ڕاستیدا، پاش شکستی دانوستانەکان لە زسـتانی ١٩٨٩دا، دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، بڕیاری دابوو کۆتایی بە دانوسـتانەکان بهێنێت. ئەوان گومانیان لە پرۆسەکە کردبوو. لەگەڵ ئەوەشدا، عەبدولڕەحمان بڕیاری دەفتەری سیاسی لەبەرچاو نەگرتبوو و ڕەنگە بیری لەوە کردبێتەوە کە دەتوانێت لەو ڕێگەیەوە بەسـەر هاوکارەکانیدا زاڵ بێت. بەڵام لێنا پرسـیاری لە خۆی دەکرد، ئەو کە بە تەواویی شارەزای فێڵبازیی مەلاکان بوو، چۆن لەو پلانە تێنەگەیشـتبوو؟ ئـەو کە مرۆڤێکی لۆژیکـی بوو،چلۆن خۆی ودووکەسی دیکەشی خستبووە داوی ئەم چەقەڵانەوە؟

جێگرەوەکانـی خومەینی بەنیازبوون ڕێبەری بزووتنەوەی کورد، کە سەرئێشـەیەکی زۆری بۆ دروست کردبوون، لە ناوبەرن و دواجاریش توانییان ئەوە بکەن کە ویستیان.

پێـش ئـەوە، ڕێژەیەکـی بەرچاو لـە ئێرانییە دژبەرەکانـی ڕێژیم، لە دەرەوەی وڵات، کوژرابوون، سەبارەت بە کوشتنی ئەوان لە بەرزترین ئاسـتی دەسـەڵاتدارانی حکوومەتـەوە بڕیـار درابوو. بـەڵام لێنا، هیچ نموونەیەک لەو کوشـتنانەی شک نەبرد کە لەسەر مێزی دانوستان بۆ دەستەبەرکردنی ئاشتی کوژرابێتن.

■ پاش ڕوودانی تراژێدی

پۆلیسـی ئۆتریـش زۆر بەخێرایـی ڕاسـتیی ڕووداوەکەی کەشـف کردبـوو. پیاوکوژەکان لە ڕاسـتیدا هەمان سـێ کەسـی ئێرانی بوون کـە لە دانوسـتانەکاندا بەشـدار بـوون. ڕاگەیەنـە نێونەتەوەییەکان و بەتایبەتـی ڕاگەیاندنی ئۆتریـش، هەواڵەکەیان بڵاو کـردەوە و هەموو لایەک لێی ئاگادار کرانەوە. حکوومەتی ئۆتریش تووشی سەرئێشەیەکی گەورەببوو. تاوانباران بە پاسـپۆرتی دیپلۆماتیک سەفەریان کردبوو و دەوڵەتـی ئۆتریـش پەیوەندیی ئابـووری گرینـگ و بەرفراوانی لەگەڵ

ئێـران هەبوو. فشـارێکی زۆر لە لایەن دەسـەڵاتدارانی باڵای ئێرانەوە خرابـووە سـەر دەوڵەتی ئۆتریـش. لاوازیی جێی نیگەرانـی و بەژانی دێموکراسـی، بە ئاشـکرا خۆی دەردەخسـت. حکوومەتەکانی دونیا کە خۆیان بۆ دروستکردنی پەیوەندی لەگەڵ ئێران ئامادە دەکرد، بەباشیان زانی حکوومەتی تیرۆریسـتی ئێران لە ڕیسوایی و شەرمەزاری ڕزگار بکـەن. بۆ ئـەم وڵاتانە، تاوانبـار کردنی نەتەوەیەکـی بێدیفاعی وەکوو کـورد ئاسـانتر بـوو. هەربۆیەش، ڕاگەیەنـەکان، لەوانـە ڕادیۆ بی بی سـی و ڕادیۆی نێونەتەوەیی فەرانسـە، لە شـرۆڤەکانی خۆیاندا، وەها لێکیان‌دایەوە کە کوژرانی ئەو سـێ کوردەی کە لە ئۆتریش ڕوویداوە، دەرئەنجامی پاکانەحیسـابەکان بووە و پەنجەی تاوانیان بۆ لای ڕەوتە ڕادیکاڵە کوردەکان ڕاکێشا و ئەوانیان بە دەست هەبوون لەو جینایەتەدا تاوانبـار دەکرد. لە ئۆتریش، ڕاپۆرتی سـەرەتایی و فەرمیی پۆلیس، بە پێی خواستی ڕۆژ، ئاڵوگۆڕی بەسەردا دەهات، دوو کەس لە بکوژەکان کە دەستبەسەر کرابوون و لەژێر چاوەدێریی پۆلیسدا بوون، ئازادکران و توانییـان بگەڕێنـەوە بـۆ ئێران. وەزیـرەکان و بەرپرسـانی دیکەی ئۆتریـش، ڕووداوەکەیان دیزەبەدەرخۆنەکرد و وەکوو گەرد وتۆزێکی بێ‌بایەخ کردیان بەژێر فەرشەوە.

لێنا لە بەرانبەر ئەو دەسـەڵاتدارە خاوەن هێزانەدا کە دەسـتیان لەو ڕووداوەدا هەبـوو، هەسـتی بە دەستەوەسـتانی دەکـرد. بەڵام بڕوای بەشتێک هەبوو و ئەویش ئەوە بوو کە دەبێ دژکردەوەی هەبێت. بەڵام، لـە چ ڕێگایەکـەوە؟ کاتێک دایکـی کوژرابوو، ئەوتەنیا ٦ سـاڵ تەمەنی بوو. هەربۆیەش، گەورەترەکانی خێزانەکەیان ئەو ئەرکەیان وەئەسـتۆ گرتبوو. ئێسـتا ئەو خۆی لە گەورەکانی خێزانەکە بوو، دەبوو هەوڵێک بدات. پێویسـتی بـەوە هەبوو لە چۆنیەتیی دەسـتبەکاربووندا یارمەتی بدەن، نەک ئەوەی ئامۆژگاریی بکەن دەسـت لە سەردەسـت دابنێت و هیـچ نەکات! بەلای لێناوە ئـەوکارە دەبوو بە پەلە جێبەجێ بکرێت. ئەو دەبوو دەینی خۆی بەرانبەر بە عەبدولڕەحمان بەجێ‌بێنێت. ڕەنگە بڵێن

چ دەینێک؟

ئـەو دەینـەی کە چارەنووس خسـتبوویە ئەسـتۆی ئـەو، نەک هیچ کەسێکی دیکە: عەبدولڕەحمان، وەسییەتنامەکەی و هەموو ئەو شتانەی لە پاش خۆی بەجێیهێشـتبوو و لینّاش بە درێژایی تەمەنی لە بەشێکی گەورەیدا بەشـدار بووە و هەروەها پەیوەندیی لینّا و کوردەکان.. وەک دەڵێـن مرۆڤـەکان لە باری مـاف و کەرامەتی مرۆییـەوە وەکوو یەک لەدایک دەبن. بەڵام ڕاسـتییەکان مرۆڤ ناچار دەکەن کە بڵێت، ڕاسـتی شـتێکی دیکەیە و ئەویش ئەوەیە کە لە ئێسـتادا، مرۆڤەکان وەک یەک لەدایـک نابـن و کەرامەتـی مرۆڤـەکان، لەوانە کەرامـەت و گەورەیی کوردەکان نکۆڵی لێدەکرێت. لینّا پرسیاری لە خۆی دەکرد کە دەبێ چی بکات کە لانیکەم ئەمجارەیان دادپەروەری بەڕێوە بچێت؟

سـادقی شەرەفکەندی، جێگری دوکتور قاسـملوو، بۆخۆی سەردانی لینّای کرد. حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران لە هیچکوێ بەفەرمی نەناسـرابوو، هەربۆیـەش نەیدەتوانی هیچ هەڵوێسـتێک بگرێت. بەپێی ڕێوشـوێنی دەزگای دادی ئۆتریش، لینّا تەنیا کەس بوو کە بە شـێوەی یاسـایی دەیتوانی سـکاڵا تۆماربکات و داوای دادپەروەری بکات و لە ڕەوتـی لێکۆڵینەوەکاندا یارمەتیدەر بێت. سـادقی شـەرەفکەندی داوای لێکرد ئەو ڕۆڵە بگێڕێت.

لە ڤییـەن، پارێزەرێکی گەنج و ورە بەرز بەنێـوی مانفرێد وایدینگێر (Manferd Weidinger) پارێزەریـی لینّـای وەئەسـتۆ گـرت. وەئەسـتۆ گرتنـی پارێـزەری لـە دۆخێکـی ئەوتـۆدا و ئەنجامدانـی لێکۆڵینـەوە پێویسـتەکان دەیتوانی بـۆ پارێزەرەکە مەترسـیدار بێت. جگە لەوەش، ئەو کە شـارەزای هەموو لایەنەکانی دۆسـییەکە بـوو، هیچ هیوایەکی بـە دەسـکەوتێکی دڵخۆشـکەر نەبوو. هـەم حیزبی دێموکـرات و هەم لینّـا، هەر دووکیان خوازیـاری دادگاییکردن و سـزادانی تاوانبارەکان بوون و خوازیاری ئەوەش بوون کە دەزگای دادی ئۆتریش ڕاشکاوانە تیرۆریزمی دەوڵەتیی حکوومەتی ئیسـلامیی ئێران ئاشکار بکات. بەڵام

لە لایەکیشەوە، بکوژەکان چیدیکە «لەبەردەستدا» نەمابوون و لەلایەکی دیکەشـــەوە، حکوومەتی ئۆتریش و دێموکراســـییەکانی دیکەی ڕۆژئاوا بیریـــان لـــە هەوڵەکانی خۆیـــان دەکردەوە بۆ نزیک بوونـــەوە لە ئێران. هەربۆیەش، هیوایەک نەبوو.

لەگەڵ ئەوەشدا، لینا بڕیاریدا کە ناوەرۆکی تیرۆریستیی حکوومەتی ئیســـلامیی ئێـــران و سیاســـەتە وشـــترمرییەکەی وڵاتـــە دێموکراتیکـــە ڕۆژئاواییەکان بۆ ڕای گشـــتی ئاشکرا بکات. ڕاگەیەنە نێونەتەوەییەکان و بەتایبەت ڕاگەیەنە ئۆتریشییەکان، لەم بڕگەیەدا، بەشێوەیەکی جیددی دەستبەکاربوون. بە هاوکاریی کوردەکان و داکۆکیکارانی مافی مرۆڤ، لینا سەفەری بۆ هەموو لایەک دەکرد، پرێس کۆنفرانسی بەڕێوە دەبرد و بەدرێژایی ســـاڵانێکی زۆر، لەهیچ هەوڵێک بۆ ئاگادار کردنەوەی ڕای گشتی لە ئاستی جیهاندا نەپرینگایەوە.

لەو ڕووەوە کە لێکۆڵینەوەکان بە هۆی کارشـــکێنی و ئاستەنگنانەوە لە لایەن بەرزترین بەرپرســـانی ئۆتریشـــەوە بەهێچکوێ نەدەگەیشـــت، چەندین ســـاڵی خایاند. لینا بڕیاریدا دادخوازیی خۆی بەرێتە ئاستێکی باڵاتر و لە دیوانی باڵای ئەو وڵاتە، ســـکاڵا لەسەر حکوومەتی ئۆتریش تۆمـــار بکات. لـــە کۆتاییدا، دیوانی باڵای ئۆتریش نەک هەر ســـکاڵاکەی لـــەدژی حکوومـــەت ڕەت کردەوە، بەڵکوو، لەوەش زیاتر، ســـزای دانی بڕی هەشتاهەزار شیلینگی ئۆتریشیشی بەنێوی تێچووی بەڕێوەچوونی دادگاییەکەی بەســـەردا سەپاند. کاتێک لینا لەبڕیاڕی دیوانی باڵا ئاگادار کرایەوە، نامەیەکی بۆ دیوانی باڵای وڵات نووسی و ئاگاداری کردنەوە کە ئەگەر ناچار بکرێت ئەو تێچووە بدات، ئامادەیە وەکوو قەرزدارێکی کەمدەســـت کـــە توانای دانـــەوەی قەرزەکەی خۆی نییـــە، بچێتەزیندان، بـــەڵام ئامادە نییـــە تەنانـــەت «پەنابات»ێکیش بەدەزگایەکـــی داد بدات کـــە لایەنگری لە تیرۆریزمی دەوڵەتـــی دەکات. لەو ڕۆژە بە دواوە، لینا هەرگیز بانگ نەکرایەوە بۆ دادگا: ئۆتریشییەکان دواجار، لە ساویلکەیی خۆیان لە پەیوەندیی لەگەڵ بەتاوانبار ناساندنی لینا تێگەیشتن.

زۆرجار مرۆڤ ئەو شتەی کە ڕاستەوخۆ کاریگەری لەسەری دانانێت، بەسـانایی لەبیـر دەکات. کەچی، مرۆڤ بـە سـانایی بیرەوەرییەکانی تەمەنێـک ژیانـی هەژارانە وپڕ لـە نەهامەتی لەبیر نـاکات. بەهەرحاڵ، بیرکردنەوە پەیمانێکە کە لەسەرەتای لەدایکبوونەوە دەبەسترێت. ئەگەر مرۆڤ پشـت لە ڕابردووی خۆی بکات، هێزی فانتازیای خۆی خاپوور دەکات و مەیـل و حەزی ژیان لەدەسـت دەدات و بە فەرامۆشـکردنی ڕابردوو، لەڕاستیدا، هەستی مرۆڤ لەگەڵ بەتاڵی و پووچی بەرەوڕوو دەبێتەوە.

لێنـا پێویسـتی بـە ١٠ سـاڵ زەمەن بـوو هەتـا دوایین وەسـیەتی عەبدولڕەحمـان بەجێبهێنێـت، بـەڵام، «بابەتی کوشـتنی قاسـملوو» هێشتاش لە چاوەڕوانیی بەڕێوە چوونی دادپەروەریدایە.

■ ئەوەی ماوەتەوە بوترێت

دڵنیام خوێنەر حەزی دەکرد کتێبەکەم ڕەهەندێکی جیاوازی هەبووایە. منیش، حەزم دەکرد وا بووایە. منیش حەزم دەکرد پشتڕاستی بکەمەوە کە دەوڵەتی ئۆتریش وەکوو وڵاتێکی دێموکراتیک، سیاسەتێکی دادپەروەرانە و بێلایەنانەی بردۆتە پێش و بەچاوێکی بەرابەر ڕوانیویەتە مرۆڤەکان. بۆ من گەلێک جێی شـانازی دەبوو کە بتوانم بە خوێنەر نیشـان بدەم کە دنیـا ئازادەکەی ئێمە بە شـەهامەتەوە ڕووبەڕووی هەڕەشـەکانی وڵاتێکـی تیرۆریسـتی دەبێتەوە و ئەوەیکە دێموکراسـی لـە زەرەر و زیانـی بازرگانی ناپرینگێتـەوە، ئەویش زیانی وا کـە کاتین، کەچی، لە درێژخایەندا لەباری ئەخلاقییەوە دەسکەوتی زیاتری لێ شین دەبێتەوە. لەگەڵ هەموو ئەمانەشـدا، ئەمانە تەنیا ئاواتگەلێکی پیرۆز سەبارەت بە دێموکراسییەکی نوقوستانە. لە ڕاستیدا، ئەمە تەنیا، دەربڕینی هیوایەکە بە نیسـبەت دۆخی دەزگای داد لە وڵاتـە ئازادەکانی ئێمەدا، دەزگایەک کە سـەربەخۆییەکەی لە یاسا بنچینەییەکانی ئەم وڵاتانەدا تۆمارکراوە، بـەڵام لە ڕاسـتیدا بەرانبەر بە «بەرژەوەندیـی دەوڵەت و حکوومەت»

لە ســەربەخۆیی ڕاســتەقینە بێبەشە. ســەرەڕای ئەوەش، خواستی من ڕوونکردنــەوەی هۆکارێکــە کە بووە هۆی ئەوەی مــن نەتوانم ناوەندە حکوومەتییەکانی ئۆتریش لەوە تێبگەیەنم کە ڕەچاوی دادپەروەری بکەن بە نیسبەت ئەو قوربانییە کوردانەوە کە ساڵی ١٩٨٩ کوژران. لەکاتێکدا کــە هەم ئەوانەی فەرمانی کوشــتنەکەیان دەرکردبــوو و هەم ئەوانەی ئەمرەکەیــان جێبەجێ کرد دیار و ناســراو بوون. بــەڵام، بۆ نەهامەتی، ئەو پلەبەندییانەی کە بەسەر جیهانی ئێمەدا زاڵن، بڕیاری خۆیان دابوو و ئەویش ئەوە بوو کە دەبێ دەســت لەو دۆســیەیە وەربدرێت، چونکە مەترسییەکەی بەو چەشنە کەمترە و هەر وەها دەبێت گیراوەکان ئازاد بکرێن، چونکوو ڕاگرتنیان مەترسیدار دەبێت.

ڕووداوی کوشــتار لە ئاپارتمانێک لە ڤییەندا، بابەتێکی هەســتیاربوو. پێتەختــی ئۆتریــش ژێــر و ڕوو ببــوو، ڕۆژنامەنووســەکان، بریتی لە ئۆتریشــی و بیانی، لە هەموو شوێنێکەوە، بۆ ڕووماڵکردنی ڕووداوەکە بەپەلــە ڕوویان لە ڤییەن کردبــوو. بابەتەکــە وردە وردە نێونەتەوەیی دەبووەوە. عەبدولڕەحمانی قاســملوو لــە پێتەختی ئۆتریش کوژرا بوو. ئەو ڕێبەری بزووتنەوەی کورد لە کوردســتانی ئێران بوو، حیزبەکەی و پێشــمەرگەکانی ساڵانێکی زۆر بە شەهامەتەوە لە بەرانبەر بۆمباران و هێرشــە نیزامییەکانی کۆماری ئیســلامیدا ڕاوەســتا بوون. خومەینی هێشتا مابوو کە دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی پلانیان بۆ سڕینەوەی فیزیکیی سکرتێی گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران داڕشتبوو. دووجــار لەکوردســتان، پلانەکەیــان بــۆ لەناوبردنــی عەبدولڕەحمان شکســتی هێنابوو. بەڵام ئەوان لە ڤییەن لە پلانەکەیاندا ســەرکەوتن و دیارە بە شــێوازی دیپلۆماتیک دەســەڵاتدارانی ئۆتریشیان تێگەیاند کە دەبێ شــارۆمەندە ئێرانییــەکان [٥] ئازاد بکەن و لێکۆڵینەوە ســەبارەت

٥. مەبەســت ئــەو دوو بەکرێگیراوەیــە کە بەرپرســانی کۆماری ئیســلامی بە مەبەســتی تیرۆرەکە بەڕێی کردبوون و لە لایەن پۆلیسی ئۆتریشەوە دەستبەسەر کرابوون و لەژێر چاوەدێرییدا بوون.

بەو دۆسـیـیەیە بەلاڕێدا بـەرن، ئەگینا لەو ڕووەوە کە ئۆتریشـییەکان نەیان‌توانیوە گیانی شـارۆمەندانی ئێرانی [6] لە خاکی خۆیاندا بپارێزن، ئێرانیـش بەرانبـەر بـە پاراسـتنی گیانی شـارۆمەندانی ئۆتریشـی لە خاکی خۆیدا بەرپرسـیار نابێت. واتـە کەڵک وەرگرتن لە پەیوەندییەکی دیپلۆماتیکـی قێـزەون و ئەهریمەنـی، لەوپـەڕی بێ‌ویژدانیدا. چەشـنە دیپلۆماسـییەک کە مەلاکان لە بەکارهێنانیدا وەسـتان. بەو حاڵەشەوە، ئـەو هەڕەشـانە بەتەنیا خۆیان، بۆ دژوارکردنی پرسـەکەی ئێمە بەس نەبوو.

لـەو سـەردەمەدا، وڵاتانێک کـە پەیوەندیی دیپلۆماتیـک و هەندێ لە سات‌وسەودا بازرگانییەکانی خۆیان لەگەڵ ئێران[7] ڕاگرتبوو، سەرلەنوێ خەریکـی پەیوەنـدی سـازکردنەوە لەگەڵ ئێـران بـوون. قبووڵکردنی ئەوەیکە کوشـتنی کوردەکان لە ڤییـەن ڕێگربێت لەو نزیک بوونەوەیە، بـۆ ئەو وڵاتانە و لەگەڵ پرۆژەکانیان، گونجـاو نەبوو. لە بەرانبەر ئەو هەڕەشانەدا و لەئارادابوونی هەندێ مەبەستی نێونەتەوەییش، دەوڵەتی ئۆتریـش ملکەچ بوو، بکوژەکان ئازادکران و لێکۆڵینەوەکان سـەبارەت بەو تاوانە وەلانران. پێی بەرژەوەندیی حکوومەت هاتبووە ئاراوە.

کاتێـک گەنج بووم، دیموکراسـی بـەلای منەوە، سـەمبۆلێک بوو لە بەرابەریـی مرۆڤەکان لەبەرانبەر یاسـادا، واتە بنیاتنانی هاوبەشـییەک لـە بیرکردنـەوەی چالاک و دادپەروەرانە لەنێوان کەسـی خاوەن ڕۆڵ و دادپەروەریـی حکوومەتیـدا.. مـن هێشـتاش بـڕوام بـەوە هەیە کە دیموکراسی دەبێ ڕەچاوی ئەو بەهاگەلە بکات، بەڵام بە سەرنجدان بەو شتەی لەماوەی ژیانمدا فێری بووم، باوەڕەکانم تا ڕادەیەک گۆڕدراون.

دەگوترێت کە دەبێ ڕابردوو لەبیر بکەیت و گرینگی بە داهاتوو بدەیت.

٦. بەجۆرێـک دەوڵەتـی ئۆتریـش بەوە تاوانبار دەکـەن کە نەیان توانیوە گیانی ئـەو دوو کوردە لە خاکی خۆیاندا بپارێزن.

٧. پـاش بـە بارمتـە گرتنـی ئەندامانـی سـەفارەتی ئامریکا لە تـاران، کە لـەو سـەردەمەدا چیدیکە ئازاد کرابوون.

لـە یەکەم ڕوانیندا، بۆچوونێکی جوانە! بەڵام بەڕوونی دەردەکەوێت کە ئەم بیرۆکەیە، دێر یا زوو، درز دەبات، باڵەکانی ماندوو دەبن و دواجار جگە لە چوارچێوەیەکی بەتاڵ و زۆرجار مەترسـیدار، هیچی دیکەی لێ نامێنێتـەوە (ئایا لەبیرکردنی ڕابردوو بۆ ئەو کەسـانەی کە ویژدانێکی ناپاکیان هەیە، دەبێتە هۆی سـووک بوونی باری سەر شانیان؟) زەینی مـرۆڤ وەکوو گـۆی زەوی، بەهایەکی بۆ خەلق دەکات کە ڕابردوو بە ئێستاوە و ئێستاش بە داهاتووەوە گرێ دەداتەوە و بەمشێوەیە دەبێتە میراتگـری ئەزموونگەلێک کە مرۆڤ بەدرێژایـی ژیانی تێیپەڕاندوون. زەینـی ئێمەش پارێـزەری ڕابردوویەکە کە بایەخی پاراسـتنی هەیە و جگە لەوش ڕۆڵی هەڵسەنگاندنی ژیانی ئێمە لەم جیهانەدا دەگێڕێ.

جگـە لـەوەش، نابێت ئـەوەش لەبیـر بکەین کە مرۆڤ حـەز دەکات لەو شـتەی بەسـەری دێت، ئـاگادار بکریتەوە و تەنانـەت چاوەڕوانی ڕوونبوونەوەیەتـی و ئەگینـا، مـرۆڤ خـۆی لـە بازنـەی بۆشـایی زانیارییەکانـدا دەبینێتـەوە و من تەنیا توانیم گۆشـەیەکی بچووک لەو پەردەیە هەڵبدەمەوە کە ڕاستیی شکست هێنانی هەوڵەکانم بە مەبەستی ناچارکردنی دەزگای داد بە گوتنی ڕاسـتییەکان، لە پشـتیەوە حەشـار درابوو. دێموکراسـیەکانی ئێمـە، دادپەروەرییـەک دەکار دەکەن کە لە ڕێی سـنوورەکان، یاسـا بازرگانییەکان، هەڵبژاردنـی داهاتوو و ترس بەرتەسـک کراوەتـەوە. لەگـەڵ ئەوەشـدا و سـەرەڕای هەمـوو ئـەم ڕاستییانە، ئاواتەخوازم ڕۆژێک دابێت کە ئەم کردەوانەی ئەمڕۆ بەسەر دێموکراسـییەکانی ئێمەدا زاڵن، هەڵوەشـێنەوە و کۆن بن و کەس لێیان تێنـەگات و دەرکیان پێنەکەن و ئەوسـەردەمە نوێیەی دەسـتپێدەکات ئاوڕ لەو پاکانە حیسابە مێژووییانەی ئێمە بداتەوە.

هـەر چەنـد کـە لـە دوو دەیەی ڕابـردوودا، کوردسـتان کـە لەناو سـنوورەکانی چوار وڵاتدا هەڵکەوتووە، لە هەندێ لایەنەوە گۆڕدراوە، بەلام هێشـتاش لەژێر ئەزیەت و ئازاردایـە و مەخابن، نەتەوەی کورد هێشـتاش لـەو مافـە نەتەوەییانـەی کە مافـی بێئەملاوئـەولای هەر

نەتەوەیەکە، بێبەشن. تەنیا کوردستانی عەراق لە چوار چێوەی دەوڵەتی عەراقـدا نیمچـە خودموختارییەکـی هەیـە و هەرچەند هێشـتا هەموو کێشـەکانیان چارەسـەر نەکراوە و عەراق و کوردسـتان بە قۆناغێکی بەینابەیندا تێدەپەڕن، قۆناغێک کە هێشتا زۆرشت ماوە تێیدا کە پێویستە فێری بن وئەنجامی بدەن، بەڵام لە بوارەگرینگەکاندا پێشکەوتنی بەرچاو دەبینرێت.

لـەلای ڕۆژهەڵاتەوە، عـەراق لەگەڵ ئێران هاوسـنوورە. حکوومەتی ئیسـلامی بە کۆمەڵکوژیی ڕێژەیەکـی بەرچاو لە دژبەرەکانی لە ناوخۆ و دەرەوەی وڵات، ئێستاشـی لەگـەڵ بێـت بـۆ لای «خاشـەبڕکردنی یەکجاریی جیابیران» هەنگاو هەڵدەگرێ.

عەبدولڕەحمـان یەکێـک لـە قوربانییەکانـی ئەم ڕێژیمە بـوو. بەڵام، نموونـەی عەبدولڕەحمـان لـە نموونەکانی دیکـە جیاوازبـوو، چونکە جگـە لە عەبدولڕەحمـان، هیچکام لە دژبەرەکانی ڕێژیم لەسـەر مێزی دانوستان بەمەبەستی ئاشتی لە نێوان دوولایەنی دژبەیەکدا نەکوژراون و ئەمەیـان کردەوەیەکـی دیکەی ئەو ڕێژیمەیە کـە دەبێ لە کارنامەی کردەوە دزێوەکانی لە کوشتاری دژبەرەکانی خۆیدا زیاد بکرێت.

ئێمە کە لـەو ڕۆژانە ماوینەتەوە، لەگەڵ ڕابردوویەک کە تێنەپەڕیوە و تەژییە لە بیرەوەرییە قورسـەکان، چلـۆن ڕووبەڕوودەبینەوە؟ واتە، ئێمەمانـان کە شـاهێدەکانی ڕابردوویەکی تەژی لە شـۆڕش، ململانێ، خەیانـەت، دڵسـارد بوونەوە و هەروەها سـەرکەوتن و شـادکامی...و تراژێـدی بوویـن، چلـۆن بـەرەو ڕووی ئـەو ڕابـردووە دەبینـەوە؟ لێرەدایـە کە بابەتی ژان و خەفەت، ملکەچ بوون و تێگەیشـتن لەوەیکە دەبـێ چیبکرێت بۆ ئەوەی یـاد و بیرەوەریـی گیانبەختکردووەکان بەزیندوویی بمێنێتەوە، دەسـتبەجێ دێتە ئاراوە. چەشنێک لە گفت وگۆ و وتەی خەیاڵاوی بەڵام ڕاستەقینە دێتە کایەوە. تراژێدیگەلێک کە ڕوو دەدەن، ئەگـەر پەیوەندیی بـە خۆتانەوە هەبێ و کاریگەریتان لەسـەر دابنێت، نە دەتوانن فەرامۆشـی بکەن و نە دەتوانن لە مێشـکی خۆتان

بیسڕنەوە.

ئـەو بابەتانە بەدەورتاندا پەرژینێک دروسـت دەکەن کە قورسـایی دەخاتـە سەرجەسـتەتان و هەنگاوەکانتـان شـل دەکاتـەوە و لەپێتان دەخات. ئەوانە ڕێگەتان پێدەدەن کە بژین و لەهەمان کاتیشدا، ناچارتان بکـەن پرسـیار لە خۆتـان بکەن و بەشـوێن ڕێگـەی دەربـاز بووندا بگەڕێـن و ئەوەی کـە چلۆن دەربازبـن؟ و ئـەوەش داوە. هەڵبژاردن و دەرچوون لەو بازنەیەش لەئەسـتۆی ئێوەدایە. سـڕینەوەی بیرگە و فەرامۆشکردنی هەموو بابەتەکان و دۆزینەوەی ئارامیی هزری، هەرگیز نایەتـە دی. مـرۆڤ هەرگیز نەبـوون و لەدەسـتدانی یەکجاری قبووڵ نـاکات. گیانبەختکـردووەکان پێویسـتە بەدەورتانەوە و لـە ناختاندا لـە ژان بـەردەوام بن و بژین و ئەوەش خەمێکی سـاڕێژ نەبووەوەیە، ڕابردوویەکە کە بیرگە ناتوانێت خۆی لێ دەرباز بکات. ڕاسـتییەکە کە لە ژیانی مرۆڤدا نەخش دەبەسـتێت و دەبێ وەکوو ڕاستییەکی ئەبەدی و نەسـڕاوە قبووڵ بکرێت. خەباتێکی هەمیشـەییە کە ڕابردوو بەسـەر ئێستادا دەیسەپێنێ.

تێپـەڕ بوونـی زەمەن پێشـی پـێ ناگیردرێـت. لەژیانـی بنەماڵەیی عەبدولڕەحماندا ئاڵوگۆڕی خۆش و شـادی هێنەر ڕوویداوە. نەوەکانی گـەورە بـوون و دوو کچی بچووک کـە دەبنە نەتیجـەی ئێمە، لەدایک بوون.

بنەماڵە پەرە دەسێنێت و ئەندامەکانی لە شارەکانی ستۆکهۆڵم، پراگ، لەنـدەن و پاریس، بتهـەوێ یان نەتهەوێ، خۆیان لەگەڵ مێژوو و ژیان دەگونجێنێن.

خودی منیش پاش تراژیدییەکە، تەنیا یەکجار چوومەوە بۆ کوردستان. سەفەرەکەم بۆ کوردستان پێش شەڕی دووهەمی خەلیج و سەقامگیریی «ناوچـەی دژە فڕین» لە کوردسـتان بوو. لەوێ، لـە نۆڤامبری ١٩٨٩، نوێنەرانـی حیزبـی دێموکراتی کوردسـتانی ئێرانم لە بنکەی سـەرەکی حیـزب بینـی. پاش ئەوە، وێڕای دڵنیا کردنـەوە و گەرەنتی دان لەلایەن

سـادق شەرەفکەندی، سکرتێری گشـتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران (جێگرەوەی عەبدولڕەحمان قاسـملوو) و پشـتیوانیی ڕێبەرایەتیی حیـزب و وەرگرتنـی بەڵێنیـی دابینکردنـی پێداویسـتیی زەروور بـۆ دەسـتپێکردنەوەی کارەکـەم و هەوڵدان بۆ ڕوونکردنـەوەی کردەوەی تیرۆریسـتیی لـەدژی عەبدلڕەحمان قاسـملوو و عەبدوڵلا قادری ئازەر (کەپێشترلە ڤییەن دەستم پێکردبوو)، گەڕامەوە بۆ پاریس.

منیـش بەڵێنمـدا کە لـە هەوڵەکانم بـۆ ئاگادارکردنەوەی ڕای گشـتی نێونەتەوەیـی لەم کردەوە جینایەتکارانەیە بەردەوام بم. هاوکات، ئەرکی جێبەجێ کردنی وەسیەتنامەکەی عەبدەلڕەحمانیش خرایە ئەستۆی من.

پاش سـێ ساڵ، واتە ساڵی ١٩٩٢، دیوانی باڵای ئۆتریش، سکاڵاکانی منـی لە دژی حکوومەتـی ئۆتریش ڕەت کردەوە و کۆتایی بە پابەندییە یاسـاییەکانی ئێمـە هێنا. پاش ئـەوەش، من سـاڵانێکی زۆر هەوڵەکانم لەسەر ڕای گشتی چڕ کردەوە و بەردەوام بووم لە ئاگادار کردنەوەی ڕای گشـتی لـە چۆنیەتی «کارەسـاتی ڤییەن». هەر چەند کە شـوێنی ژیانی خۆمم لە پاریس بەجێهێشـتبوو و بە مەبەسـتی ئارامبوونەوەی فیکر و گەڕانەوەی پارسـەنگی ڕۆحیم چووم بۆ گوندێک لە باشـووری فەرانسە، دیسانەوەش بە مەبەستی لەقاودانی ئەو کارەساتەی کە ساڵی ١٩٨٩ ڕوویـدا بوو، سـەفەرم دەکرد. لەو گوندە، تەنانەت سـەگێکم بە جەسـتەیەکی مامناوەندییـەوە هەڵبژارد کە بە درێژایی سـاڵانێک و تا ئەوکاتەی بەهۆی پیرییەوە مرد، بوو بە هاوڕێم.

زەمەن تێدەپەڕی و بیرۆکەی پەیوەسـتبوون بە بەشێک لە ئەندامانی بنەماڵەکەم کە لە پراگ، شاری زێدی خۆم دەژیان، بەمێشکمدا هات. هەر بۆیەش، چووم بۆ پراگ و لە نیشـتمانی پێشـووی خۆم کە لەو کاتەدا کۆمارێکـی ئازاد بوو و ببووە ئەندامی یەکیەتی ئۆرووپا، گیرسـامەوە. بەڵام، بەرە بەرە هەستی غەریبی و تەریک کەوتنەوە بەسەرمدا زاڵبوو و سـەرلەنوێ مێشـکم ئارامیـی خۆی لەدەسـت دەدایـەوە.. بڕیارمدا بگەڕێمەوە بۆ فەرانسـە و دواجار لـە دەور وبەری پاریس خانوویەکم

دۆزییەوە و تێیدا دانیشــتم. ئێستا شارۆمەندێکی فەرانسەویم و هەر لە فەرانسەش، پارەکە کتێبی بەسەرهاتی ژیانم چاپ و بڵاو کرایەوە.

ئەگــەر عەبدولڕەحمــان بمایە، چەندمانگی دیکــە، تەمەنی دەبووە ٨٢ ساڵ. هەندێ‌جار، هەوڵدەدەم ئەو کاریگەریانەی کە ئەو دەیتوانی لەسەر ڕووداوەکانی پاش مەرگی لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست دایبنێ، بهێنمە پێش چاوی خۆم و ئەوەیکە کاریگەریی ئەو لەسەر ڕووداوەکانی کوردستان دەکــرا چ جیاوازییەکی هەبوایــە. چونکە بە دڵنیاییــەوە جیاوازیگەلێکی دەبوو. عەبدولڕەحمان دیپلۆماتێکی کارامە و سیاسەتمەدارێکی ڕادیکاڵ بوو، دیارە بەدوور لەخەون و خەیاڵ و دەوەهم کەوتن .

بێگومان، لە ناو ئەو بەرانەی پاش مەرگی عەبدولڕەحمان لەدایکبوون، کەســانێک هــەن کە میراتگری کــردەوە و کاریگەرییەکانی ئەو بن و بە تێپەڕینی زەمەن، ئارمانجەکانی ئەو، بە ســەرنجدان بە پێویســتییەکانی کۆمەڵگەیەکی لەحاڵی ئاڵوگۆڕدا دەبەنە پێش و پەرەی پێ‌دەدەن.

پاش تێپەڕینــی دوو دەیە، گەلی کــورد، عەبدولڕەحمانیان فەرامۆش نەکردووە. ئەو بووە بە ســیمبۆلی خەباتی گەلەکەی لەڕەوتی هاتنەدی مــاف و ئازادییەکانیــان، خەباتێک کە هێشــتاش بەردەوامــە و هەموو ســاڵێ، لەگەڵ ســاڵوەگەڕی مەرگە تەژی لە تونــد و تیژییەکەی، گەلی کورد یادی عەبدولڕەحمان بەرز ڕادەگرێت: بازاڕییەکان دووکانەکانیان دادەخەن،گڵۆپــی ماڵەکانیان دەکوژێننەوە و کوردســتان نوقمی تاریکی دەبێت، چونکە کاتی ئەوە هاتووە کە بیر لەو کەســە بکەنەوە کە گیانی خۆی فیدای خەبات لە پێناوی کوردستاندا کرد.

لــەدەرەوەی وڵاتیش، وەکوو ناوخۆی کوردســتان، ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران و دۆستانی گەلی کورد، لەکۆڕیادەکانی بیرئانینــەوە و ڕێزگرتــن لــە بیرەوەرییەکانــی‌دا، کۆدەبنــەوە و ڕێزی لێدەگرن. نا، عەبدولڕەحمان لەبیر نەکراوە.

هێلێن کرۆلیش ـ قاسملوو

ژوئییەی ٢٠١٢

پاشکۆ

- عەبدولڕەحمان لە ژیاندا
- نووسینی: مارک کراوتس (Marc Kravetz)
- ڕۆژنامەنووس لە ڕۆژنامەی لیبراسیۆن

لە ڕێکەوتی ١٣ی ژوئییەی ١٩٨٩، عەبدولڕەحمان قاسملوو لە ڤییەن کوژرا. سکرتێری گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ڕۆژێک لەوەبەر، سەفەری بۆ پێتەختی ئۆتریش کردبوو بۆ ئەوەی لەگەڵ نوێنەرانی کۆماری ئیسلامی، خولێکی نوێ لەو دانوستانە نهێنییانەی کە ٦ مانگ لەوە پێش بێئەنجام مابوونەوە، دەست پێبکەنەوە. وتووێژەکانی پێشوو بێئەنجام بوون. عەبدولڕەحمان دەیگوت کە ڕێژیمی تاران، لەگەڵ ئەوەدا کە ئامادەبوو هەندێ ئاڵوگۆڕ لە بەرژەوەندیی کوردەکان پێکبهێنێت، بەڵام وەکوو پێشوو سوور و پێداگربوو لەسەر قبووڵ نەکردنی خودموختاریی کوردستان.

بەڵام، دۆخەکە گۆڕدرابوو. ئایەتوڵڵا خومەینی مردبوو.

پیاوی دەسەڵاتداری نوێی ئێران، هاشمیی ڕەفسنجانی، وەکوو پیاوێکی واقیعبین و کردەوەخواز ناسرابوو. ئەو بوو کە لە سەپاندنی بڕیارِی کۆتایی هێنان بەشەڕی هەشت ساڵە لەگەڵ عەراق بەسەر خومەینیدا،

ڕۆڵێکی دیاریکەری گێڕابوو.

وڵاتــی ئێران دۆخێکی ئاڵۆزی هەبــوو و ئەوەش بە تەنیاخۆی بەس بوو بۆ ئەوەیکە ڕێژیم، بەدوای ڕێگاچارەیەکدا بگەڕێت بۆ کۆتایی هێنان بە شەڕ لە گەڵ کوردەکان.

عەبدولڕەحمانیــش هــاوکات کــە بزووتنــەوەی خۆڕاگریــی کورد لە دژی «پاســدارانی شــۆڕش»ی ڕێبــەری دەکرد، بەدرێژایی ١٠ ســاڵ خۆڕاگری هەمیشــە بەدوای چارەســەری بابەتەکە لــە ڕێی دیالۆگەوە بوو، ڕەنگە بیری لەوە کردۆتەوە کە ئەمجارەیان بارودۆخەکە لەبارترە و چوارەمین بڕیارِی دانیشــتنەکەیان، دواجار دەســکەوتێکی لێ شــین دەبێت. بە هەرحاڵ، ئەمە ئەو شتە بوو کە ئەو چاوەڕوانی دەکرد.

لــە نێــوان کەســانی دەوروبــەری خــۆی و تەنانــەت نزیکتریــن هاوکارەکانیشی‌دا، کەسانێکی زۆر کەم هەبوون کە ئاگایان لە مەبەستی ســەفەری ئەمجــارەی عەبدولڕەحمان بێت. زۆربــەی ئەوانە کاتێک لەو بابەتە ئاگادار بوونەوە کە ئیتر کار لە کار ترازا بوو و هەموو دەیانزانی کە نێردراوانی ڕێژیمی تاران کە بە پاســپۆرتی دیپلۆماتیکەوە هاتبوون، ئیزنــی وتووێژیــان نەبــوو، بەڵکــوو ئیزنی کوشــتنیان هەبــوو و ئەمە ڕاستییەکی سادە و لەهەمانکاتدا گەلێک بە ئازار بوو.

چەنــد حەوتوویــەک پێش لــەوە، لە پاریــس، عەبدولڕەحمــان داوای لێکــردم پێکێــک شــەراب پێکــەوە بخۆینــەوە. زیاتر لە ســاڵێک دەبوو یەکترمان نەبینیبوو. بەدەماخ و کەیف‌خۆش هاتەبەرچاوم. تازە لە تاران گەڕابوومەوە. من بە نوێنەرایەتیی ڕۆژنامەی لیبێراســیۆن بە مەبەستی بەدواداچوونــی پرۆگرامەکانــی بەڕێکردن و ئەســپەردەکردنی تەرمی خومەینــی چووبــووم بۆ تاران. هەر ئەم بابەتــەش یەکێک لەو بابەتانە بوو کە باســمان لێوە کرد، عەبدولڕەحمان گوتی: «تۆکاتی گەڕانەوەی بۆتاران لەوێ ئامادە بوویت و ئێستاش شاهێدی ڕۆیشتنەکەی بوویت».

وتەیەکی کورت بوو، بەڵام بەجوانی مەبەستەکەی دەگەیاند.

منیش وەبیرم هێنایەوە کە لە ناســینی ئــەودا مەدیوونی خومەینی و

ئەو شەڕەم کە خومەینی لە دژی کوردەکانی ئێران وەڕێیخست. ئەویش وێـڕای پشتڕاسـتکردنەوەی، وەبیری هێنامەوە کـە: «کەواتە ئێمە ١٠ سـاڵە یەکتر دەناسـین». پاشان باسـی بیرەوەرییەکانی مەهاباد و ئەو گوندەمان کرد کە لەوێ یەکترمان ناسـیبوو. لەکاتی قسە کردندا گوتی: «تۆ بڕیارت دابوو کتێبێک بنووسـیت» منیش پرسـیارم کرد: «کتێبێک سەبارەت بە تۆ؟ ئەگەر سەبارەت بە تۆ بێت، زۆر باشە».

وەڵامـی دایـەوە: «نـا، سـەرنجی هیچکـەس ڕاناکێشـێت. بـەڵام، ئەگەر سـەبارەت بە مێژووی کـورد بێت، دەتوانم لەو بـارەوە بابەتی سەرنجڕاکێش بخەمە بەردەستت». پاشان گوتی کە بە نیازە ماوەیەک، لە هاویندا، سـەرلەنوێ بگەڕێتـەوە بۆ پاریس. پاشـان، بەدەم ئەوەوە کە ئامادەی ڕۆیشـتن بۆ دیدارێکـی دیکە دەبوو، گوتی: «بیر لەو کتێبە بکەرەوە».

لـە نێوان گفتوگۆکەدا، پرسـیارم لـە عەبدولڕەحمان کـرد کە ئایا بە بۆچوونـی ئەو، مەرگـی خومەینی دەتوانێ دەسـپێکی ئاڵوگۆڕ لەئێران بێـت، لە بەرژەوەندیی کوردەکان؟ ئەو زۆر بەکورتی وەڵامی دایەوە و گوتی: «دۆخێکی نوێ هاتۆتە ئارا، بەڵام دەسـەڵات هێشتاش بە دەست ئەو کەسانەوەیە، دەبێت هەندێ دان بە خۆماندا بگرین، بزانین چی ڕوو دەدات» و ئێمە، باسـی زۆر شـتی دیکەشمان کرد. بەڵام نازانم کە ئایا لەو کاتەدا بڕیاڕی دانیشتنەکەی ڤییەن درابوو یان نە. بەڵام هەر چۆنێک بێت، عەبدولڕەحمان باسـی ئەگەری دەست پێکردنەوەی دانوستانەکان لەگەڵ نوێنەرانی ڕێژیمی بەلای منەوە نەکرد. دیارە دیدارەکەی ئێمەش دیدارێکـی کاری نەبـوو. بۆ باسـێکی جیددی، بڕیار بوو لە سـەفەری داهاتوویدا بۆ پاریس، پێکەوە دابنیشـین و بەداخەوە، من نەمدەزانی کە ئـەوە دوا دیدارمان دەبێت و بـە ماوەیەکی کورت پاش ئەوە، لە ڤییەن سەبارەت بە کوشتنەکەی لێکۆڵینەوە دەکەم.

ئەوقاسـملوویەی کە من ناسـیم، سـەر لە نوێ لە گێڕانەوە کاریگەر و دروسـتەکەی هێلێن کرۆلیشدا، دۆزیمەوە. بێگومان لە نێوان هەموو

شاهێدەکان‌دا، هێلێن کە خۆشی و ناخۆشی و سارد و گەرمی ڕۆژگاری لـە گـەڵ تێپەڕانـدووە، پلەی یەکـەم و باڵاترین پێگەی هەیە. لە سـای هێلێن‌دا، سـەرەڕای ڕێبەرێکی سیاسـی و نیزامی کە من ناسـیبووم و لەڕاسـتیدا لەو بوارەشـدا شـتێکی ئەوتـۆم نەدەزانی، لەگـەڵ ڕواڵەتی ڕاسـتەقینە و کەسایەتیی قاسملوو ئاشـنا بووم. عەبدولڕەحمان کاتێک سـەبارەت بە ئارمانجـی کوردەکان دەدوا، هیـلاک نەدەبوو. لە ماوەی ١٠ سـاڵدا کـە من ئەوم ناسـی، زۆرجاران هەڵکـەوت و هەر جارەش سـەبارەت بە بابەت و بوارە جیاوازەکان کە جێی سەرنجی ئەو بوون، وەک فەلسـەفە، ئەدەبیات، شـیعر و شەرابی فەرانسە قسەی دەکرد، بە ڕاستی مامۆستا و شارەزا بوو.

بەڵام لە پەیوەندی لەگەڵ ژیانە شەخسـییەکەی، بەگشـتی مرۆڤێکی نهێنی‌پارێز بوو و ڕاسـتییەکەی ئەوەیە کـە منیش هەرگیز لەو بوارەدا پرسـیارم لێ نەکرد. پاش تێپەڕینی زیاتر لە بیست ساڵ بەسەر مەرگە تراژیکەکەیدا، لە کتێبەکەی هێلێن کرۆلیشدا، هەمان قاسملوو دەدۆزمەوە کە زیندوو بوو و ماڵئاواییمان لە یەکتر کردبوو.

لێرەدا بە پێویسـتی دەزانم سوپاسێکی زۆر لە ڕۆژنامەی لیبراسیۆن بکەم کە لەو کاتەدا دەرفەتی پێویستی بە من دا کە لە ڤییەن بمێنمەوە و لێکۆڵینەوە بکەم و پاش ئەوەش، لاپەڕەی پێویسـتیان بۆ ڕەچاو کردم. بێگومان ئەوەی من کردم لێکۆڵینەوەیەکی ڕۆژنامەنووسـی بوو، بەڵام هـاوکات بەجێهێنانـەوەی ئەو پـەڕی ڕێزم بوو بەرانبـەر بە یەکێک لە بلیمەت‌ترینـی ئەو مرۆڤانەی لە ماوەی کاری ڕۆژنامەنووسـیی خۆمدا ناسـیبێتم و من خۆم بە ئەمەکداری دەزانی. من لەگەڵ عەبدولڕەحمان و لە سـای ئەودا کوردەکانم ناسـی، لەگەڵ توانا بێ‌هاوتاکانی ئەم گەلە لە بواری خۆڕاگری و عەشـقەکەیان بۆ بەئازادی ژیان ئاشـنا بووم و لەوەش باڵاتر، ڕێبەرێکی سیاسـیم ناسی کە نموونەی لەسەر ئەم گۆی زەوییـە کەمە، هەربۆیەش حەزدەکەم ئاماژە بە هەندێ لە تایبەتمەندییە بەرچاوەکانی بکەم.

هەموو بە «دوکتور» بانگیان دەکرد. دەبێ دان بەوەدا بنێم کە منیش، کاتێـک بۆ یەکەمینجار دوکتـور عەبدولڕەحمانم لـە ژووری کارەکەی خـۆی لـە مەهاباد بینی، لـەڕووی نیاز پاکییەوە پێموابـوو کە ڕێبەری حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران لـە ژیانی شەخسـیی خۆیدا پزیشـکە. بـەڵام زۆر زوو تێگەیشـتم کە ئەو پلەی دوکتـورای هەیە لە بـواری ئابووری و لقوپۆپەکانیدا. دیارە لەو بـارەوە بەتەنێ نەبووم، بەڵکوو ئەمکردەوە سـاویلکانەیەی من، دەرخەری ڕادەی ئەو بێئاگاییە بوو کە لەو کاتەدا بە زۆری لە هەموو ڕۆژنامەکانی ئێمەدا سەبارەت بە کوردەکان دەبیندرا (لێرەدا نامەوێ پاکانە بۆ خۆم بکەم و ئەو نەزانیی و بێئاگاییە سـەبارەت بە بابەتگەلێکی لەودەسـتە، بە خەمساردییەکی بـاو لە ڕاگەیەنـە گەورەکانی ئێمەدا تۆختر دەبـووەوە و زۆرجاران لە ژێرنێـوی بابەتگەلێکـی ئاڵـۆز، بۆخەڵک شـی دەکرایەوە. لـە زاراوە و دەسـتەواژەیەکی بێشەرمانەی دەستەی نووسەرانەکاندا دەیانگوت کە ئەوبابەتە بۆ «فرۆشتن» نابێت.

لەگـەڵ ئەوەشـدا، ئەگـەر لـە ڕوانگەی ئێرانـەوە سـەیری بابەتەکە بکەیـن، بابەتـەکان هەندێ جیـاواز دەبن. لە هاوینـی ١٩٧٩دا، نزیکەی ٦ مانـگ پاش گەڕانـەوەی خومەینی بۆ وڵات، کـوردەکان لە پڕ بوونە گەرمەباسی ڕۆژ. عەبدولڕەحمانی قاسملوو بۆ نوێنەرایەتیی «مەجلیسی خوبرەگان» هەڵبژێردرابوو، کە لە بنەڕەتدا بڕیار بوو یاسای بنەڕەتیی وڵات داڕێژنـەوە. نوێنەری ناوچەی کوردسـتان تاکـە نوێنەری لائیکی هەڵبژێردراو بوو. ئەو بەهۆکارگەلی جیددی وەک ئەمین نەبوونی گیانی لە تاران، پێی باشـتر بوو لە دانیشتنی کرانەوەی مەجلیسی خوبرەگاندا بەشـداریی نـەکات. لێکدانەوەکـەی ئـەو دروسـت بـوو. خومەینی لە بـەر چاوی ڕای گشـتی داخ و کەسـەری خۆی دەربـڕی و لەبەرانبەر کامێراکاندا گوتی: «بەداخەوەم کە نەهات! ئەگەر بهاتایە، دەستبەسەرم دەکرد و دەسـتبەجێ دەمدا تیربارانی بکەن». ئەم وتانە، وتەی پووچ و بێبنەما نەبوون و هیچکەسیش نەیدەتوانی گومانی لێ بکات.

لەو کاتەدا، ڕۆژێک نەبوو کە مرۆڤگەلێکی زۆر پاش دادگایی کردنێکی چەند خولەکی و تەنانەت بەبێدادگایی کردنیش، تیرباران نەکرێن.

ئەم کردەوە، هاوکات، هێما و سیگناڵی دەسپێکی هێرشێکی هەمەلایەنە لە دژی خەڵکی کوردستان بوو و نووکی ڕمبەکەش ڕووی لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و ڕێبەرەکەی بوو. خومەینی بە کەڵک وەرگرتن لەنێوی خودا، ئەوانی وەکوو دوژمنی پلە یەکی شۆڕش ڕاگەیاند بوو. لە نێوان هەواڵە ئاساییەکانی ئەو هاوینەدا، دواجار هەواڵێکی جیددی هاتبووە ئاراوە. ڕێژەیەکی کەم لە ڕۆژنامەنووسەکان و نێردراوە تایبەتەکان کە هێشتاش لە تاران مابوونەوە، بە پەلە و بە برە پارەیەکی سەرسووڕ هێنەر، تاکسییان دەگرت و بەرەو کوردستان دەچوون. بەڵام لەو ڕووەوە کە بەکرێ گرتنی تاکسی بۆ بەشیماڵیی ئەو ڕۆژنامەیەی من کارم بۆ دەکردن، نەگونجاو بوو، بڕیارمدا بە پاسی نەفەر هەڵگری شەوانە، کە هەموو ڕۆژێک لە نێوان مەهاباد و تاراندا هاتوچۆی دەکرد، سەفەر بکەم و هەر ئەوەش بووە شانسێک بۆ من.

هێزەکانی ئەرتەش و پاسدارەکان، ئۆتۆمبیلی ڕۆژنامەنووسەکانیان لە پشت وێستگەکانی پشکنینەوە ڕاگرتبوو. پاسدارەکان کە لە ڕاستیدا میلیشیاکانی ڕێژیمە نوێیەکە بوون، بە هێرش کردنەسەر کوردستان لە ڕاستیدا یەکەمین ڕاهێنانی جەنگیی خۆیانیان ئەزموون دەکرد. بە هاوکارەکانی منیان گوتبوو کە لەبەر «پاراستنی گیانیان» چوونە ژوورەوەیان بۆ ناوچەکە یاساغ کراوە. کەسیش نەیزانی کە ڕۆژنامەنوسێکی دیکە بە پاسی نەفەرهەڵگر بەرەو کوردستان بارگەی تێکناوە.

کاتێک پاسەکەی ئێمە گەیشتە وێستگەکە، لەلایەن پیاوە یۆنیفۆڕم پۆشەکانەوە کۆنترۆڵ کرا. بە منیان نەزانی و بەم چەشنە، پاش ١٤ کاتژمێر سەفەر، بەرەبەیانێکی ساماڵ گەیشتمە مەهاباد. سەرەڕای ئەو هەڕەشە دوژمنکارانانەی لە تارانەوە دەهاتە بەرگوێ و لەحاڵێکدا کە

لەمــەودای چەند کیلۆمیتــردا، لە لای ڕۆژهەڵاتی شــارەکە و لەودیوی گردەکانــەوە، هێزەکانــی ڕێژیم تەیــار بە چەکی قــورس کۆببوونەوە، مەهاباد بەشــێوەیەکی سەیر و سەرسووڕهێنەر سیمای شارێکی هێمن و بێدەنگی هەبوو.

جگــە لــە ژمارەیەک پێشــمەرگە کە چەکــی کلاشــینکۆفیان پێبوو و لێرەولەوێ سەرقاڵی پاراستنی هەندێ بینا بوون و چەند قەبزەیەک تۆپی هەوایی کە سیرەیان لە ئاسمانێکی بەتاڵ گرتبووەوە، هیچ جموجۆڵێکی نیزامی بەرچاو نەدەکەوت.

لێرە، هیچ شتێک لە لوبنان و جێگر بوونی میلیشیاکانی ئەو شارە، کە بۆ من حوکمی سەرچاوەی فیکریی ڕێفرێنسی هەبوو، نەدەچوو. لەحاڵێکدا کە دەیانگوت ڕێژەی چەکدارانی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران، بە هەزاران کەس دەبێت. ئەی لە کوێ بوون؟ بۆمن بووە ناڕوونییەکی سەیر.

لەبیر نەکردنی یەکەمین هەســت بەرانبەر بە بابەتێک، یەکێک لە بنەما ئاڵتوونییەکانە لە پیشەی ڕاپۆرتنێریدا.

بــۆ مرۆڤێکــی تــازەکاری وەک من، بابەتــی هەرە بەرچــاو، هەمان کەشــوهەوای ئارام و بەگەشــە بوو کە لە کووچە و کۆڵانەکاندا لەگەڵی بەرەوڕوو دەبووم. لێرە، پیاوانێکی هێمن و ژنانێکم بینی کە پرچیان بە دەرەوە بوو و چاویان لە چاوی بەرانبەرەکەیان نەدەدزییەوە و ئەوش هەڵسوکەوتێکی زۆر ئاسایی دەینواند. لە حاڵێکدا کە لە تاران دۆخێکی دیکــەم بینیبــوو. لــەوێ، بــە زۆری ڕەگــەزی ژن لە دیمەنی شــارەکە ســڕدرابووەوە و تا ئاستی تارماییەکی ڕەش و بێدەنگ ڕووی لە کزی نابوو و بوونی بیانییەک، دەبووە هۆی نیگایەکی دوژمنکارانە و یان پڕ لە ترس و تۆقین. لە ٦٠٠ کیلۆمیتریی پێتەختدا، وەکوو ئەوە وابوو پێت نابێتە ســەر ئەردێکی دیکە. لە مەهاباد هەســتت دەکــرد کە ئازادییەکی تەواو باڵی بەسەر شارەکەدا کێشاوە.

بەبێ‌ئەوەی شــارەزاییەکم لە شــارەکە هەبێت، بەبێ‌گرفت، دەفتەری

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانم دۆزییەوە. سەرەتا، خاوەنی هۆتێلەکە هەندێ ڕێوشوێنی نیشاندام و دواتر بۆدڵنیایی، یەکێک لە بەردەستەکانی خۆی لەگەڵ ناردم. ئەو بەردەستە کە ناونیشانەکەی بەوردی نەدەزانی، لە ڕێگادا، پرسیاری دەکرد. شارەزا نەبوون لە زمان، ڕێگر بوو لەوەی تێبگەم چی لە نێوان بەردەستەکە و بەردەنگەکانیدا ئاڵوێر دەکرێت. تەنیا وشەی «دوکتور» بە گوێم ئاشنا بوو کە بەزۆری لە نێواخنی وتەکانیاندا دووپات دەبووەوە و بە زاردا هاتنی دەبووە هۆی کرانەوەی زمانی بەردەنگەکان. دیاربوو کە نێوی قاسملوو بۆ هەموو ئاشنا بوو و ئەوەیکە بیانییەک هاتووە سەردانی بکات، دەبووە هۆی خۆشحاڵیی بەردەنگەکانمان. زۆریش بە سانایی گەیشتمە ژووری دوکتور. لێرە، کەس داوای کارتی پێناسی لێنەکردم و نەشیانپشکنیم. ئەوەش، جیاوازییەکی تەواوی لەگەڵ تاران هەبوو. پاش خۆناساندن و ڕوونکردنەوەکانم سەبارەت بە چۆنیەتی گەیشتنم هەتا نووسینگەکەی، «دوکتور» گوتی: «بەڵێ لێرە هەموو من دەناسن» و بە پێکەنینێکەوە کە من هەستم بە چەشنێک تەنز کرد لە پشتی، گوتی: «ڕاستە، وابزانم چیدیکە هیچ ڕکەبەرێکم نییە» و پاشان پرسیاری کرد: «بارودۆخ لە فەرانسە چۆنە؟» گفتوگۆکانی ئێمە چەند خولەکێک بە ڕواڵەت سەبارەت بە شتی ئاسایی تێپەڕی. لەو کاتانەدا، بەتایبەتی قاسملوو بوو کە پرسیاری دەکرد. دەیویست بزانێ چۆن گەیشتوومەتە مەهاباد. سەفەر کردن بە پاسی نەفەرهەڵگرم بۆ گێڕایەوە. لە قاقای پێکەنینی دا و گوتی: «ئەوان هێشتا بە تەواوی بەسەر دۆخەکەدا زاڵ نین. تۆ شانست هەبووە. هاوکارێکتان لە تارانەوە تەلەفۆنی کرد و گوتی لە نیوەی ڕێگاکەوە گەڕاندوویانەتەوە». پاشان سەبارەت بە دۆخی تاران و ئەوەیکە لەوێ سەبارەت بە کوردەکان و خودی ئەو، بۆچوونەکان چۆنە،پرسیاری لێکردم و گوتی: «ئایا دەزانی کە خومەینی دەیهەوێ تیربارانم بکات؟» لانیکەم، ئاگام لەو بابەتەیان هەبوو و گوتم: «ئەو دەڵێت کە تۆ دژە شۆڕشیت». ئەم وتەیە، سەرلەنوێ هێنایەوە

پێکەنین.

داوام لێکرد بۆم ڕوون بکاتەوە کە بەڕای ئەو، ئەو تاوانە ڕاستەقینانەی کە دژبەرەکانی وەپاڵی دەدەن چین؟ بە گۆڕینی سیمایدا، وای بۆچووم کــە دەیهەوێت بڵێت: «بەرنامەیەکی بەرفراوانە». زۆر بە کورتی گوتی: «مــن، هــەم منــم و هەم کــوردم و ئەوەش بــۆ ئەوان بەســە. ئەوەش بــۆ مــن شــانازییەکی گەورەیە». پاشــان بــە هێنانەبەرباســی نەریتی میوانخۆشەویستیی و پێکەوەگونجان و لێبووردەیی گەلی کورد، باسی «جیاوازیی کوردەکان» ی لەگەڵ ئەوانی دیکە کرد و گوتی: «هەر ئەم بابەتەیــە کە ئــەوان پێیان قبووڵ ناکرێت. لە مەهاباد مرۆڤگەلی جیاواز، بریتــی لە جوولەکە، مەســیحی، بەهایی، بێدیــن و زۆر خەڵکی دیکەش کە لە تاران ڕایانکردووە، دەدۆزیتەوە. ڕوانگەی ئێمە لە دینی ئیســلام، لەگــەڵ ڕوانگــەی ئاغای خومەینی چونیەک نییە. کوردەکان باشــتر لە هەرکەسێکی دیکە لە دەردی کەمینەکان دەگەن».

ئەو، باســی ئەو هیوایانەی کرد کە شۆڕشــی گەلانی ئێران دروستی کردبوو، باســی بەشــداریی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی کرد لەو شۆڕشــەدا و ئەو نرخە قورســەی وەک ئەشــکەنجە و کوشــتاری شۆڕشــگێڕەکان لە لایەن ســاواک ـ ڕێکخراوی نهێنی ڕێژیمی ڕابردوو ـ لــەو پەیوەندییەدا داویەتی. گوتی ئێمە یەکەمین کەســەکان بووین کە هەم وەکوو کورد و هەم وەک ئێرانییەک لە دژی ڕێژیمی شا خەباتمان کــرد و تــۆش دەزانی کە دروشــمی ئێمە: «دێموکراســی بــۆ ئێران و خودموختاری بۆ کوردستانە».

بــەڵام هەموو ئــەو هیوایانــە، بە زوویی گــۆڕدران بــە بێهیوایی و کەمینــەکان، بریتی لــە کەمینە نەتەوەیــی و ئاینییەکان، تێگەیشــتن کە لــە کۆمــاری ئیســلامیدا، فرەڕەنگــی و جیاوازییەکان جێیــان نابێتەوە. کــوردەکان یەکەم کەســەکان بــوون بەوەیان زانــی و عەبدولڕەحمان لەوبــارەوە گوتی: «کوردەکان هەرگیز دەســت لــە خەبات بۆ بەرگری کــردن لە مافەکانیان هــەڵ ناگرن. ئێمە لە دژی ڕێژیمی شــا خەباتمان

کـرد و ئەگەر ڕێژیمی نـوێ پێداگربێت لە پێشـێلکردنی مافە ڕەواکانی ئێمـە، لە دژی ئەویش لـە خەباتەکەماندا بەردەوام دەبین. ئازادیخوازی بـووە بە بەشـێک لـە ژێنێتیکـی ئێمە». ئـەم وتانە دەکـرا وەکوو ئەو وتەگەلەی کە ڕێبەرانی «شۆڕشـگێڕ» بە مەبەسـتی کەیفخۆشکردنی ڕۆژنامەنووسـەکان دەیڵێن، بەراورد بکرێت، وتەگەلێک کە خودی خۆم زۆرجـار لە شـوێنی دیکەش بیسـتبووم. بەڵام ئەمجارەیان شـێوازی گوتنەکـەی زۆر جیاواز بوو. وشـەکان سـادە و دوور لـە بریق و باق بوون و شێوازی ڕوونکردنەوەیان پێوە دیاربوو، نەک پڕوپاگەندە.

لـەو کاتـەدا، من توانای شـی کردنـەوەی ئەو بابەتـەم نەبوو. بەڵام ڕاستییەکەی ئەوەیە کە ئەو پیاوەی ئەو قسانەی دەکرد، لە هیچکام لەو ڕێبەرانە نەدەچوو کە پێشتر ناسیبووم. باس و گفتوگۆی ئێمە، لەپەستا بەهـۆی هاتنـە ژوورەوەی خەڵکەکـەوە دەپچڕا. دیالۆگێکـی کورت لە نێوان دوکتور و ئەو کەسانەدا ئاڵوێر دەبوو کە من لێی تێنەدەگەیشتم. بەڵام گومان لەوەدا نەبوو کە قاسـملوو بە ڕاسـتی ڕێبەرێکی جێی ڕێز و باوڕپێکـراو بوو و هەموو بەقسـەیان دەکرد. پاش چوونە دەرەوەی میوانەکان، ئەو سەرلەنوێ بەهێمنی و بەدەم بزەیەکی هەمیشەیی سەر ڕوخساریەوە درێژەی بە قسەکانی پێشووی دەدا و بە ڕوونی دیار بوو کە مەبەستی لەو قسانە ڕازی کردنی من نییە، بەڵکوو، وەکوو شاهێدێک بۆ ئەندێشەکانی خۆی سەیری من دەکات.

یەکەم کارتێکەری و هەسـتێک کە لەو هەمبوو، لە ڕەوتی دیدارەکانی دواترماندا پشتڕاسـت کرایەوە. لە دیرۆکی ژیانی شەخسـیی ئەو هیچم نەدەزانـی. بـەڵام تێگەییـم کە سـکرتێری گشـتی حیزبـی دێموکراتی کوردسـتانی ئێـران، بـە واتایەکی دیکـە، ڕێبەری سیاسـی و نیزامیی بزووتنەوەیەکـی ڕزگاریـدەری جیهانـی سـێهەم، ئـەو چەمکـەی کە ئەوسـا بەکارمان دەهێنا، لەوەیکە وەکوو ڕۆشنبیر حیسابی بۆ بکرێت، ناترسێت.

لەو کاتەوە کە ئەم ڕستەگەلەم دەنووسی، زیاتر لە سێ دەیە تێپەڕیوە،

بـــەڵام، یەکـــەم دیـــدارم لەگەڵ ئەو، لـــە ژیانی کارییـــمدا، وەکوو کات و ســـاتێکی بەرجەســـتە، وەکوو خۆی ماوەتەوە. وێنەکانـــی ئەم یەکەمین ســـەفەرەم بۆ مەهاباد و بردنەســـەری چەند ڕۆژێک لـــە دڵی مێژوویی کوردســـتانی گەمـــارۆ دراودا، لەگەڵ بـــاس و گفتوگۆکانمان لە ژووری کارەکەی قاســـملوو، تێکدەچڕژێـــن. دۆخەکە تایبەت بـــوو و لێرەدا بە پێویســـتی نازانم هیـــچ لە تایبەتمەندییە دراماتیکەکـــەی ئەو هەلومەرجە زیاد بکەم. سەرەڕای ئەوەش، وەکوو بیرەوەرییەکی خۆش، ئەو دۆخەم لـــە یادە کە بەدڵنیاییـــەوە دەرەنجامی میوانداری جوان و لەوەش زیاتر، دەرەنجامـــی هێمنایەتـــی پەیوەندی و خۆشمەشـــرەبیی پیاوێک بوو کە ســـەرەڕای ئەو هەموو بەرپرســـایەتییەی لە ئەســـتۆی بوو و باشتر لە هەر کەسێکی دیکە دەیزانی کە هاکا تۆفانەکە هەڵکات، کەچی خۆی تێک نەدەدا و هێمن بوو.

هەڵکردنی تۆفانەکە، بابەتی چەند ڕۆژ یان چەند کاتژمێری دیکە بوو و خەڵکی شارەکەش ئەوەیان دەزانی. بە هیچ شێوەیەک جێی باوەڕ نەبوو کە خەڵک ئاگایان لەو هێرشە نەبێت کە لەو دیوی دۆڵەکەوە ڕێکدەخرا؟ کەچی واپێدەچوو هیچ شتێک ناتوانێت کاریگەریی لەسەر ڕووگەشی و پێکەنینەکانـــی «دوکتور» دابنێت. ئەم پێکەنینە کە بەدەگمەن لە ڕواڵەتی دوور دەکەوتەوە، بە بۆچوونی من پەیامێکی مەزنی پێبوو، خوێندنەوەی منیش لەو پەیامە ئەوە بوو کە کاتێک مرۆڤ تووشـــی ئاستەنگ دەبێت، نابێت تووشی سەرلێشێواوی و لەوەش زیاتر بێهیوایی بێت، لەو کاتەدا بوو کە تێگەیشـــتم عەبدولڕەحمان مرۆڤێکی خۆشـــبین بوو و بەرەبەرە تێگەیشـــتم کـــە ئاشـــتی بۆکوردەکان زیاتر شـــتێکی دەگمـــەن بوو هەتا بنەمایەک و ئاشـــتی لە ئازادیدا، لەوەش دەگمەنتر. هەر بۆیەش دەتوانم بڵێـــم کە لەو کاتەدا، هەمووومان کات و ســـاتێکی گرانباییمان تێدەپەڕاند و زێدەڕۆییـــم نەکـــردووە ئەگـــەر بڵێم بیرەوەرییەکانی ئەو ســـەردەمە، هەرگیز فەرامۆش ناکرێن.

بـــە خوێندنەوەی بەســـەرهاتی ژیانـــی هێلێن کرۆلیش، تێگەیشـــتم کە

هاوســەرەکەی لە شــوێنێک، ئەو ڕســتەیەی «ئاندرێ مالرۆ»ی Andre Malraux نووســیوەتەوە کە: «بە بێئەوەی حەزم لە شــەڕ بێت، شەڕم کرد». قاســملوو لە نێــوان گفتوگۆکانمان‌دا، کاتێک پرســیارم لێکرد کە ڕوانگەی ئەو بەرانبەر بە شەڕ چییە، بە بێئەوەی ئاماژە بە سەرچاوەکەی بــکات، ڕێک هەمان ڕســتەی پێگوتم و ئەویش ڕێــک لەو کاتەدا کە لەو دیوی گردەکانەوە، کەسانێکی دیکە خۆیان بۆ شەڕ ڕێکدەخست. خۆیشم بەو پرســیارانەوە کە دەمکردن، هەستم بە ئاسوودەیی نەدەکرد. بەڵام مەگیــن من هەر بۆ ئەو مەبەســتە لە تارانــەوە نەهاتبووم؟ بەهەرحاڵ، پرســیار کردن بەشــێک لە پیشــەکەی من بوو و هەر بۆیەش نیگەرانی ئــەوە نەبووم وەکوو لاشــخۆر ســەیر بکرێــم. داوای لێبوردنم کرد و گوتم: من حەزم لە شــەڕ نییە. قاسملوو وەڵامی دایەوە: «منیش حەزی پێناکــەم. شــەڕ ژیان و ماڵ و حاڵی خەڵــک کاول ئەکات و دەبێتە هۆی کوشتاری مرۆڤەکان. بەڵام دەسەڵاتدارانی ڕێژیم بژاردەیەکی دیکەمان بۆ ناهێڵنەوە و پێشــمەرگەکانی ئێمەش جەنگاوەرانێکی شایســتەن». تا ئەوکاتە، من نەمدەزانی وشەی «پێشمەرگە» بە مانای ئەو کەسەیە کە بەپیریی مەرگەوە دەچێت. پاشــان قاســملوو گوتی: «ئەوانن کە لەدژی ئێمە شەڕدەکەن، ئێمە تەنیا بەرگری دەکەین».

بــە قاســملووم گوت کە هــەر لە یەکــەم ڕوانیندا دیارە کە بالانســی هێــز لــە بەرژەوەندیی ئێــوە نییە. وەڵامــی دایەوە: «ئەگەر مەبەســتت ئەوەیە کە ئێمە دەبابە و فڕۆکەمان نییە، قسەکەت تەواوە. جگە لەوەش، ئەگەریش هەمانبووایە، بەکارمان نەدەهێنا. ئێمە لەوە باشــترمان هەیە، ئێمــە شــاخەکانمان هەیــە و بە ڕێکوپێکیــش خۆمان ڕێکخســتووە». ئەزموونەکانم فێری کردبووم کە لە هەلومەرجێکی ئەوتۆدا نابێت زۆر پرســیار بکەم، چوونکە کەڵکی نییە و وەڵام وەر ناگریتەوە. ســەرەڕای ئەوەش، ڕیسکم کرد و دوایین پرسیاری خۆم کرد: ئەگەر ئەوانەی لەو لایەی دیکەن، بڕیاری هێرشیاندا، لەمەهاباد چی ڕوو دەدات؟

وەڵامــی دایەوە و گوتی: «ئەوەندەی پێمان بکرێ خۆڕاگری دەکەین،

ئەویش لە دەرەوەی شار. ئەگەریش نەتوانین پێشیان پێ‌بگرین، ڕێگای هاتنەژوورەوەیان بۆ مەهاباد کراوە دەبێت. شۆڕشـگێڕەکانمان لە شار دەبەینە دەرەوە، ئەوە تاکە ڕێگەیە کە مەترسـی و کاولکاری لە خەڵک دوور خەینەوە. ئەوان هەموو کەرەسـتەیەکی پێویستیان بەدەستەوەیە بۆ ئەوەی شـارەکە کاول بکەن و ئێمەش ناتوانین پێش بەو کاولکارییە بگریـن. پێـم گوتی کە خاڵی بەهێـزی ئێمە شـاخەکانمانن. وابزانم ئەم ڕادەیە لەزانیاری بۆ تۆ بەس بێت، وانییە؟»

لە ڕاستیدا، ئەوە پرسیار نەبوو قاسملوو لە منی کرد، بەڵکوو بەڕێزەوە تێی گەیاندم کە ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، لە ئێستادا کاری گرینگتـر و بە پەلەتری لـە وەڵامدانەوە بـە لێ‌وردبوونەوەکانی نێردراوێکی تایبەتی ڕۆژنامەی لیبراسـیۆن (Liberation) بەدەستەوەیە، تەنانـەت ئەگەر ئەم نێـردراوە تایبەتە، تاکە هەواڵنێر بێت کە لەو کاتەدا لەمەهابـاد ئامادەیە. حەزم دەکرد زانیاری زیاتر بەدەسـت بهێنم. بەڵام هەرکارێـک کات‌وسـاتی گونجـاوی خۆی هەیـە. نەمدەتوانـی دڵنیابم لەوەیکـە ئەو گفتوگۆیە، لانیکەم لەو شـوێنە، دواییـن گفتوگۆ دەبێت و چیدیکە، بەو زووانە بنکەی سـەرەکیی حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران لە مەهاباد نابینمەوە.

سـەرلەبەیانیی ڕۆژی دواتر، بەدەنگـی تەقینەوەی یەک لەدوای یەک لەخـەو هەسـتام. دووکەڵێکـی سـپی، وەک هـەور، بنـاری گردەکانی داپۆشیبوو و لەسەربانی هۆتێلەکەوە بەجوانی دیار بوو. هەر لەوکاتەدا، خاوەنـی هۆتێلەکە هـاواری کرد: «فڕۆکـە». هـاوکات، دوو فڕۆکەی شـەڕکەری بۆمب هاوێژ بەئاسـمانی شـارەکەدا تێپەڕی و سەرلەنوێ نزیکـەی ١٠ بۆمبی لە دەور و بەری شـارەکە خسـتە خوارەوە. بەڵام دەنگـی تەقینـەوەی بۆمبەکان هێنـد بەرز بوو کە مـرۆڤ وای دەزانی لـە کۆڵانێک ئەولاتـر کەوتۆتە خـوارەوە. پاشـان بێدەنگـی زاڵبووەوە. بێدەنگییەکی وەها بەسام و تۆقێنەر کە دەتگوت لەو شارەدا هیچ‌شتێک ناجووڵێتـەوە. تەنانـەت چۆلەکەکانیش لە جریـوە کەوتبوون. ڕەنگە بە

هۆی ئەوەوە بوو کە تەقینەوەکەوە، گوێی کپ کردبووم.

چەنـد خولەکێک دۆخەکە هەروا تێپەڕی. من هێشـتاش لە سـەربان بووم. پاشان بینیم کە ئەندامانی بنەماڵەیەک لە ماڵێکی نزیکی هۆتێلەکە هاتنـە دەرەوە، پاش کەمێـک، ئەندامانی بنەماڵەی دووهەم و سـێهەم.. کاتێکیـش لە سـەربانی هۆتێلەکـە هاتمە خوارەوە و گەیشـتمە کۆڵان، خەڵک هەموو لە دەرەوە بوون. خەڵک بە گرووپی بچووک کە بەرەبەرە زیاتر دەبوو، وەکوو ڕووبارێک بەرەو شـەقامە سـەرەکییەکانی شـار بەڕێوە بوون.

بۆ کوێ دەڕۆشتن؟ بۆ من ناڕوون بوو.

لە مـاوەی دوو کاتژمێردا،خەڵکی مەهاباد، شـاریان بەجێهێشـتبوو، ڕێک وەک جەسـتەیەک کە خوێنی تێدا نەمابێـت. کەمێک پێش نیوەڕۆ، دەنگـی گرمەی دەبابەکان، هاتنەژوورەوەی هێزی براوەکانی بە شـارە چۆڵوهۆڵەکـە ڕاگەیانـد. تەنانـەت فیشـەکێکیش نەتەقا بـوو [١]. دواتر،

١. سـەبارەت بـەم کورتە چیرۆکە، پێویسـتە ڕوونـی بکەمەوە کە پێرسـۆنێلی هۆتێلەکـەش هۆتێلەکەیان بەجێهێشتبوو. کاتێک پاش پیاسەیەکی کورت لە ناوشاردا گەڕامەوە بۆ هۆتێل، بینیم کە خاوەنی هۆتێلەکە Mahabad Innیش خەریکی بار کردنی هەندێ لە کەلوپەلەکانی بۆ نێو ئۆتۆمبیلەکەیەتی. پێش چوونە دەرەوە لـە هۆتێـل، کلیلی نووسـینگەی هۆتێلەکە کـە تاکە تەلەفۆنـی هۆتێلەکە و چرپایەکی خەویشـی تێدا بووی دایە دەسـتم و پاشـان ڕۆشـت. بڕیارم دا ئامێری تایپ کردنەکەم بێنمە ئەو ژوورە، بە بێ ئەوەی بیر لە چوونە دەرەوە لەو هۆتێلە بکەمەوە. لەو کاتەدا، گرینگ ترین بابەت، نووسـینی وتارێک بوو سـەبارەت بە ڕووداوەکانی مەهاباد. دواتر بیرم لەوە کردەوە خۆ من هیچ کەرەسـتەیەکم لەبەردەسـتدا نییە بۆ ئەوەی وتارەکـەم بگەیەنمە ڕۆژنامەکەم. بەڵام هەڵە بووم، هەرکە تەلەفۆنەکەم هەڵگرت، خاتوونێکی ئۆپێراتۆریس لەوپەڕی هێڵەکەوە وەڵامی دایەوە و بە ئینگلیسیش قسەی دەکرد. بە بێ ئەوەی هیوایەکی ئەوتۆشم هەبێت، پرسـیاری چۆنیەتی پەیوەندی گرتن لەگەڵ پاریسـم لێ کرد. ئەو خاتوونە بە ئینگلیسی پرسیاری لێ کردم: «چ ژمارەیەک بەڕێز؟» (Which number sir) پاش چەند سـاتێک لەگەڵ ڕۆژنامەکەی خۆم لە پاریس قسـەم دەکرد. جگە لەوەش، پاش ماوەیەکی کورت، تەلەفۆنەکە زڕەی لێوە هات. لە یەکێک لە ڕادیۆ گرینگەکانی پاریسـەوە پەیوەندییان پێوە کردبووم کە دەسـتبەجێ، ڕاپۆرتێکی خێرام لـە ڕووداوەکانی مەهاباد پێدان. پاشان لە نووسینگەی ئاژانسی فرانس پرێس AFP (ئاژانسی هەواڵدەریی فەرانسە) لە تارانەوە پەیوەندییان پێوە کردم. بەڕاسـتی بابەتی ئەو تەلەفۆنە سەرسـووڕهێنەر بوو. پێویستە بۆ خوێنەرانی ئەم سەردەمەی ڕوون بکەمـەوە کـە لە سـاڵی ١٩٨٠دا، ئەو کەرەسـتە سەرسـووڕهێنەرانەی کە ئەمڕۆکە لە پێویسـتییە گرینگەکانی ئێمەن، هێشتا کەشف نەکرابوون. هەربۆیەش ئێمە بە تەلەفۆن یان تێلێکس پەیوەندیمان دەگرت کـە هـەم تێچوویەکی زۆری هەبوو و هەم بە ئاسـتەم وەچنگ دەکەوت. سـەرەڕای ئەوەش بەرپرسـانی حکومەتی بە توندی کۆنترۆلیان دەکردن و ئەگەر گومانیان لە پەیوەندییەک هەبوایە دەستبەجێ دەیانبڕی. بۆچی؟ چۆن بوو کە تەلەفۆنی مەهاباد بەو باشـییە کاری دەکرد، تەنانەت باشـتر لە تارانیش و ئەویش لە کاتێکدا کە شار لە لایەن پاسدارەکانەوە گەمارۆ درابوو؟ ڕاستییەکەی ئەوەیە کە وەکوو خۆم هیچ وەڵامێکم

زانیم کە خەڵکی شار، زۆریش دوور نەکەوتبوونەوە. ئەوان بەشێوەی کاتی بەرەو شاخەکان ڕۆشتبوون و لە دەور و بەری شارەکە گیرسابوونەوە. زۆربەیان، پاش چەند ڕۆژ گەڕانەوە بۆشار. بەو حاڵەشەوە، پاشنیوەڕۆی هەمان ڕۆژ، بێژەری هەواڵەکانی تەلەفزیۆنی حکوومەتی ئێران بەشێوازێکی حەماسییانە «ئازادکردنی» شاری مەهابادی ڕاگەیاند و گوتی سەربازە قارەمانەکان لە سای کەرەمی خودادا «گرووپە دژە شۆڕش»ە کانیان شکستداوە و بە چەپڵەڕێزان و ئاهەنگ گێڕان و شادی و گوڵبارانی خەڵکی شارەکەوە چوونەتە ناوشار. ناوی ڕێبەری ئاژاوەگێڕەکان نەبراو تەنیا گوتیان ئەو خائینە تەنانەت هاوڕێکانی خۆیشی بەجێهێشتووە و ڕایکردووە و زۆر ناخایەنێ کە بەو سزایەی بۆی ڕەچاو کراوە دەگات.

بەڵام ئەوکەسانەی کە ئەم چیرۆکەیان بەڕووەکەی دیکەیدا بینیبوو، بە بیستنی ئەم پڕوپاگەندە درۆیینانە، بە چاوی ڕێزەوە دەیانڕوانیە بزووتنەوەی خۆڕاگریی کوردەکان و ڕێبەرەکەیان و تەنانەت ستایشیان دەکرد.

هەر چەند کە بێژەری تەلەفزیۆن تەنیا دەقێکی تەبلیغیی دەخوێندەوە. بەڵام نیزامییەکانی ڕێژیم کە بۆخۆیان لەو شوێنە بوون، دەیانزانی کە چ کاریگەرییەکی پێچەوانەی دەبێت و هەربۆیەش، ڕاپۆرتیان بۆ سەرەوەتری خۆیان ناردبوووەوە. هیچ شەڕێک ڕووی نەدابوو، بۆ پێشوازیی براوەکانیش نە گوڵباران کرابوو و نە شاییولۆغان.

بۆی نییە. دواتر کاتێک عەبدولڕەحمان قاسملووم لەو گوندە بچووکە لە شاخەکانی کوردستان بینییەوە، ئەم چیرۆکەم بۆ گێڕایەوە. ئەو گوتی کە کارمەندەکانی ناوەندی تەلەفۆنی ناوچەکە لە شۆڕشگێڕەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوون. دیارە من هەرگیز نەمتوانی بەدواداچوون بۆ ئەو وردەکارییانە بکەم، بەڵام ئەوەی ڕوون و ئاشکرا بوو، ئەوە بوو کە سەرکەوتووانی ئەو ڕۆژە، ئاگایان لەو بابەتە نەبوو. جگە لەوەش، تێنەگەیشتم کە چلۆن ژمارە ٢ی مەهاباد، واتە ژمارەی هۆتێلەکە، ڕاستەوخۆ لە دەرەوەوە وەردەگیرا. سەرەڕای ئەوەش دووپاتی دەکەمەوە کە لە ماوەی ٤٨ کاتژمێردا، هەواڵەکانی تایبەت بە شاری داگیرکراوی مەهاباد، بۆ دەرەوە دەگوێزرایەوە، بە بێ ئەوەی کەس لێی ئاگادار بێتەوە. لە پیشەی ڕۆژنامەنووسیدا، هەندێجار پێویستە مرۆڤ بەم موعجیزە بچووکانی ڕازی بێت و زۆریش پرسیار لە خۆی نەکات.

شکستێکیش لەئارادا نەبوو. پێشمەرگەکان پاشەکشەیان کردبوو. هێزە نیزامییەکان دەستیان بەسەر شارێکی چۆڵوهۆڵدا «گرتبوو». خەڵکی شارەکە پشتیان تێکردبوون. بە گیرانی مەهاباد، ئەو شەڕەی ڕێژیم دەستی پێکردبوو، بە سەرکەوتنێکی بێدەسکەوت بۆ ڕێژیم کۆتایی پێدەهات. هێزە شۆڕشگێڕەکانی کوردیش بەبێ هیچ خەسارێک، بەرەو شاخەکانی کوردستان پاشەکشەیان کردبوو. لە ڕاستیدا، هەمووشتێک بە پێی پێشبینییەکانی ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران چووبووە پێشەوە.

ئەم چیرۆکە ڕەنگە ببێتە هۆی بێهیوایی لایەنگرانی چیرۆکە حیماسییەکان [٢]. ڕووداوەکانی دواتر، تایبەتمەندییەکی بەرچاوی دیکەی عەبدولڕەحمان قاسملوو وێنا دەکەن کە بە بۆچوونی من شایانی ئەوەیە لێرەدا باس بکرێت. لێرە تا «دوایین دڵۆپی خوێن» شەڕیان نەکردبوو. ئەو دروشمە بەناوبانگەی کە من لە هەلومەرجی دیکەدا زۆرجار بیستبووم. بێگومان ئەوەم لە قاسملوو نەبیستبوو. بەڵکوو ڕێک بە پێچەوانەی ئەوەوە دەدوا. سەرەڕای باڵادەستیی ڕێژیم لەباری ڕێژەی هێزی چەکدار، پێشمەرگەکان لە بەرانبەر فڕۆکەی بۆمب هاوێژ و دەبابە و تۆپخانەی قورسەوە هیچ شانسێکیان نەبوو. هەر بۆیەش، بژاردەی ئەوان بەبێ سێودوو، بژاردەیەکی تاکتیکی بوو. بەڵام بابەتەکە تەنیا بە بژاردەیەکی تاکتیکی کورت نەدەکرایەوە.

قاسملوو نەیدەویست خوێنی پێشمەرگەکانی بڕژێت، لەوەش زیاتر، نیگەرانی چارەنووسی خەڵکی شارەکە بوو. بەرگریی نیزامی لە شار، کاولکردنی شارەکە و تۆڵە کردنەوەی تۆقێنەری لەو شارە بەدواوە بوو. ئەو هەمیشە دەیگوت: «ئێمە شەڕ ناکەین، بەرگری دەکەین». جارێکی دیکەش پێداگری دەکەم کە مەبەستی ئەو لەو گوتەیە، دروشمدان نەبوو،

٢. دیارە من لێرەدا تەنیا باسی ڕۆژێک پێش هاتنی پاسدارەکان بۆ مەهاباد دەکەم. لە ڕاستیدا، گەمارۆی شاری مەهاباد ١٨ ڕۆژی خایاندبوو و پێشمەرگەکان، لە دەرەوەی شار و تا ڕادەیەک دوور لە شار، لە دژی هێزەکانی ڕێژیمی تاران شەڕێکی چڕیان دەکرد. لەو کاتەدا ڕۆژنامەی لیبراسیۆن بە پوختی ئەم ڕووداوانەیان بڵاو کردبووەوە.

بەڵکوو ڕوونکردنەوەی بابەتەکە بوو. لە ڕوانگەی سکرتێری گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەوە، خۆڕاگری و مانەوە، بە مانای ڕژانی خوێن لە پێناو شانازیی بزووتنەوە و ڕێبەرەکەیدا نەبوو. قاسملوو خەونی بە کوردستانێکی ئازادەوە دەبینی و ئەوەی بۆ زیندووەکان دەویست. ناتەبایی ئەم ڕوانگەیە لەگەڵ نەریتی شەهیدپەرەستی لە ئیسلامی شیعەدا، کە لایەنگرانی خومەینی گەیاندبوویانە لووتکە، ئەرز و ئاسمان جیاوازی هەبوو. ڕوانگەی قاسملوو، لە هەموو بارێکەوە، لەگەڵ ڕوانینی «شۆڕشگێڕی» باو لەو سەردەمەشدا جیاوازی هەبوو. من وتەیەکی دیکەی قاسملووشم لەبیرە. ئەو بەو شێوازە تەنزئاسا هەمیشەییەی خۆی، دەیگوت: «Viva Muerte» (بژی مردن) و پاشان دەیگوت: «مەگەر ئەم دروشمە، دروشمی فاشیستەکان نەبوو؟ ئایا بەلای تۆوە سەیر نییە کە ئەمڕۆ بەناوی شۆڕشەوە پەنا بەرنە بەر دروشمێکی ئەوتۆ؟»

خەڵکی بێدیفاع لە تۆڵە سەندنەوەی ڕێژیم بێبەهرە نەمانەوە. لە هەموو شارەکانی کوردستان کە لە لایەن هێزەکانی ڕێژیمی تارانەوە گەمارۆ درابوون، کردەوەی تۆقێنەر ڕوویدا. شێخ «سادق خەڵخاڵی»ی قێزەون کە لە لایەن خومەینییەوە وەکوو «حاکم شەرعی گەڕۆک» دیاریکرابوو، «دادگای شۆڕش»ی خۆی لە هەموو لایەک خستبووە گەڕ و گەلێ دادگایی کردنی دەستبەجێ و بەپەلەی بەڕێوە برد. دادگایی کردنەکان تەنیا چەند خولەکێکی دەخایاند و هەمووشیان بە فتوای مەرگ و تیرباران کردنی دەستبەجێ کۆتاییان پێدەهات. خەڵخاڵی، نەک هەر شانازی بەو کردەوەی خۆیەوە دەکرد، بەڵکوو ئیزنی ئەوەشی دەدا کە لە تیربارانکردنەکان فیلم هەڵگیرێتەوە.

وێنەی یەکێک لەو دیمەنانە، لەو کاتەدا، خەڵاتی پۆلیتزێری (Pulitzer) بردەوە و لە هەموو دنیادا بڵاو کرایەوە. بە دڵنیاییەوە ئەم وێنەیە ڕاچڵەکێنەر بوو، بەڵام نە بەو ڕادەیەی ویژدانە نووستووەکان وەخەبەر بێنێت. چونکوو لەبیرم نایە لەسەر ئەو نیوەیە لەگۆی زەوی کە وڵاتە

ڕۆژئاواییەکانی لەسەرە، سەرکوتی کوردستانی ئێران، بچوکترین ڕێپێوانی لێکەوتبێتەوە (لەشوێنەکانی دیکەش دۆخەکە هەر وەها بوو) تەنانەت نەبووە هۆی نووسینی نووسراوێک بە ناوەرۆکی ناڕەزایەتییەوە لە لایەن ڕۆشنبیرە پێشکەوتووەکانەوە، کە لەم کاتانەدا لانیکەم ئەوان دەستقووچاو و ڕژد نین. وەی لە بێکەسیی کوردەکان! ئەم تەریک کەوتنەوەی کوردەکان بەڕاستی بەئازار بوو.

عەبدولڕەحمان لەو بارەوە زۆریش تووشی سەرسووڕمان نەدەبوو. چونکە باشتر لە هەموو کەسێک ئاگای لەو تەریککەوتنەوە بوو کە خەباتەکەی ئەو تێیدا بەردەوام بوو. ئەو لەم دۆخە، نە ڕەزایەتی دەردەبڕی و نە کەسەر، بەڵکوو دەیگوت: «ئەمە ڕاستییەکە و بۆ بزووتنەوەکەی ئێمە هێمایەکی ڕوون لە لاوازییە. لە هەمانکاتیشدا، خۆناساندن بە هەموو نرخێک و لەڕێی چالاکییە سەیر و سەمەرەکانیشەوە مەبەستی ئێمە نییە». ئەو وتەگەلە دەکرا بە وشەی حەکیمێک بەراورد بکەیت کە لە برانبەر نەهامەتیدا ڕەزایەت دەردەبڕێ، هاوکات دەکرا وەکوو وتەکانی ڕێبەرێکی سیاسی ببینی کە بەو شێوەیە دەردەبڕدرێ. هەمان ڕێبەر کە لە نۆڤامبری ١٩٧٩دا، لە هەمان یەکەم ڕۆژەوە، بارمتەگرتنی دیپلۆمات و کارمەندەکانی سەفارەتی ئامریکا لە تارانی ڕەت کردەوە و مەحکوومی کرد. بەرپرسایەتیی ئەو کردەوەیە، گرووپێکی تا ڕادەیەکی زۆر ناسراو کە ڕاگەیەندراو و بەیاننامەکانی بەنێوی «خوێندکارانی لایەنگری هێڵی ئیمام» واژۆ دەکرد، وەئەستۆی گرت. بەو کردەوەیەش، بۆ ماوەی ٤٤٤ ڕۆژ جیهانی نوقمی نیگەرانی کرد.

عەبدولڕەحمان بێزاریی خۆی لەو شێوازە دەردەبڕی و دەیگوت: «خەبات بۆ ڕزگاریی ئێران لە ژێر کۆت و بەندی ئامریکا شتێکە و بچووک کردنەوەی ئەو خەباتە تا ئاستی شانتاژێکی پڕ لە هەراوزەنا لە دژی ژیانی کۆمەڵە مرۆڤێک و ئەویش بە شێوازێکی وەک خەڵکی هەرچیو پەرچی شتێکی دیکەیە. هەروەک لە بەرنامەی حیزبی دێموکراتدا هاتبوو، ئازاد کردنی جیهانی سێهەم لەژێر کۆت و بەندی

ئیمپێریالیسـمی زلهێزەکان، مەبەستی خەباتێکی درێژخایەن بوو و ئەم خەباتە لە ناوخۆ، بە مەبەسـتی جێگیرکردنی بیرێکی دێموکراتیک لەنێو حیـزب و لـە کۆمەڵگەدا جیـا نەدەکرایەوە. بەلای قاسـملووەوە، کاری پـەروەردە لەڕەوتی خەباتدا، لەپێش هەموو شـتێکەوە بوو. قاسـملوو دەیگوت: «فێر بوونی ئازادی دژوارە» و هەربۆیەش، هەمیشە جەختی دەکردەوە کە تەنانەت لە دژوار ترین هەلومەرجەکاندا، نابێ مەبەسـتە سـەرەکییەکانی خەبـات بەقوربانـی پێویسـتییە کاتییـەکان بکرێـت و دەشـیگوت کە هیچ مەبەسـتێک، تەنانەت جوانترینی، نابێت پاسـاو بۆ بەکارهێنانی هەر ئامرازێک بێت.

ئەو لەتێرۆریسم بێزار بوو. بەردەوام دەیگوت کە گەورەترین شانازیی ئەو ئەوەیە کە توانیویەتی ئارمانجەکانی حیزبەکەی لە ڕێی کارکردن و هەڵسووڕانی ڕۆژانەوە بە خەڵکی دیکە بناسێنێت و دووپاتی دەکردەوە کـە حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران هەرگیـز هەڵسوکەوتی نەگونجـاوی لەگەڵ زیندانییەکان نەکردووە، خەڵکـی بێدیفاعی ئەزیەت و ئـازار نـەداوە، فڕۆکـەی نەفڕانـدووە، بارمتەی مرۆیـی نەگرتووە، لەبازاڕ و پاسـەکانی ناوشـار ودەرەوەی شـاردا بۆمبـی نەچاندووە. قاسملوو هەرچەند حەزی لە توندوتیژی نەبوو، بەڵام لە توند و تیژیش نەدەپرینگایەوە و بەتەواوی، بەرپرسایەتیی کردەوە نیزامییەکانی خۆی دەگرتـە ئەسـتۆ. هەرچەشـنە کردەوەیەک کـە بۆنی تێرۆریسـمی لێ بهاتبایـە، مەحکوومی دەکرد و ئەوەش هم لە بنەماکانی کاری ئەو بوو و هەم شێوازێکی پەروەردە بوو لە خەباتدا و هەڵبژاردەیەکی ئەخلاقی و لە هەمانکاتدا سیاسی، هەژمار دەکرا.

لـەم بوارەدا، لە ڕەوتـی وتووێژێکدا کە لە ڕۆژنامەی لیبراسـیۆنیش بـڵاو بـووەوە، قاسـملوو دەڵێـت: «ئێمـە نرخەکـەی دەدەیـن. کەمتر سەبارەت بە ئێمە قسە دەکرێت. خەباتەکەی ئێمە سەرنجی ڕاگەیەنەکان ڕاناکێشـێت. گرووپێکی بچووک بە بارمتەگرتنـی مرۆڤەکان و چاندنی بۆمـب لەسەرانسـەری دنیـادا ناوبانـگ دەردەکات. بـەڵام ئـاوڕ لەو

بزووتنەوە ڕزگاریخوازانە نادرێتەوە کە کردەوەی تیرۆریستی ئەنجام نادەن». پاشان گوتی: «منیش ئەمڕۆ کە ڕێبەرایەتیی بزووتنەوەیەک لە شۆڕشگێڕان دەکەم. بەڵام ئێمە بەرانبەر بە داهاتوو، بەرپرسیاریەتیمان هەیە. سبەی بەو پیاوانەی کە داواکارییەکی وەهامان لێیان هەبووە، دەتوانین چی بڵێین؟ بەوجۆرە پیاوانەوە کۆمەڵگەیەکی چۆن بنیات دەنێین و ئەوانە چۆن دەتوانن ژیانێکی ئاساییان هەبێت؟ ئەگەر ئێمەش هەمان هەڵسوکەوتی دوژمنەکانمان هەبێت، ئەوسا ئێمەش وەک ئەوانمان لێدێت و قسەکانیشمان هەمووی بەدرۆ دەردەچێت».

دوکتور قاسملوو بەمشێوەیە بۆچوونەکانی خۆی دەردەبڕی.

مرۆڤ دەیتوانی بیر لەوە بکاتەوە کە دەربڕینی وتەی ئەوتۆ کە لەو سەردەمەدا و لەو هەلومەرجەدا، دەگمەن بوو، دەبوو ببێتە هۆکاری بایەخدان بە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و ڕێبەرەکەی لەلایەن هێزە ڕۆژئاواییەکانەوە، بەتایبەتی کە لەو کاتەدا، بزووتنەوەی کورد گرینگترین هێزی خۆڕاگری لەدژی سەرەڕۆیی زاڵی مەلاکان بوو.

پێشتریش گوتوومە کە لە دەرەوە، سەبارەت بە چارەنووسی تراژیکی کوردەکانی ئێران هەڵوێستێکی ئەوتۆ نەدەگیرا. نەک هەر ئارمانجی پێنج میلیۆن کوردی ئێران، بەڵکوو ئارمانجی ٢٥ میلیۆن کورد (ژمارە و ڕێژەکان تایبەت بەو سەردەمەن) کە لەناو پێنج وڵاتدا دابەش بوون، هەرچەند پشتگیریی بەشێکی بەئاگای ڕایگشتی نێونەتەوەیی ڕاکێشابوو، بەڵام لەلایەن دیپلۆماسیی زلهێزەکانەوە سەرنجی پێنەدەرا و لە دێموکراسییە ئورووپاییەکاندا هیچ کاردانەوەیەک بەرانبەری نەدەبینرا. ئەم دێموکراسییانە، پێش لە هەرشتێک بیریان لە بەرژەوندیی تایبەت و لە هەمانکاتدا ناتەبای ناوچەیی دەکردەوە.

تەنانەت کیمیابارانی شاری هەڵەبجە لە کوردستانی عەراق لەلایەن هێزی ئاسمانیی سەدام لە ١٦ی مارچی ١٩٨٨دا و کوژرانی ٥٠٠٠ کەس، هیچ نارەزایەتییەکی فەرمی لێنەکەوتەوە. یەکێک لە یەکەمین کردەوەکانی جۆرج بووش (George Bush) (باوک)، پاش بەدەستەوەگرتنی دەسەڵات،

دژایەتی کردنی بڕیارنامەی کۆنگرە بوو سەبارەت بە پەسەند کردنی سزادانی سەدام، کە لە لایەن سەرۆک کۆمارەوە ویتۆ کرا و پەسەند نەکرا. لەو سەردەمەدا، بابەتی گرینگ بۆ سەرۆک کۆمار ئەوە بوو کە لە بەرانبەر کۆماری ئیسلامیدا کە دوژمنی سەرەکی بوو، دەبوو چاوپۆشی لە ڕێژیمێکی پۆخڵی وەک ڕێژیمی سەدام حوسێن بکرێت. بەرلەوە، کاتێک کە ڕێژیمی بەعسی عەراق دوژمن بوو و شای ئێران دۆست، دۆخەکە جیاواز بوو. هاوپەیمانییەکان و دوژمنایەتییەکان ئاڵوگۆڕیان بەسەردا دەهات. بەڵام کوردەکان هیچ هاوپەیمانێکیان نەبوو و ئەم دۆخەش نەدەگۆڕدرا.

قاسملوو بەجوانی ئاگای لەم بابەتە بوو. ئەو بە بەردەوامی لە ڕەوتی سەفەرەکانی خۆیدا بۆ دەرەوە و بەتایبەتی بۆ ئورووپا، ئەوەی ئەزموون کردبوو. هەرچەند ئەو بەگشتی ڕێزی لێ‌دەگیرا، بەڵام بەدەگمەن لەلایەن کۆبوونەوە و بنیاتە فەرمییەکانەوە وەردەگیرا. لە باشترین حاڵەتدا، بە کەڵک وەرگرتن لە دۆستایەتیی هەندێ لە هاوڕێ کۆنەکانی خۆی و کەڵک وەرگرتن لە پەیوەندیی خۆی لە ئەنتێرناسیۆنال سۆسیالیست، هەندێ‌جار دەیتوانی بۆ گەلەکەی چەند داواکارییەکی مرۆیی هەبێت و یان لەسای مرۆڤێکی دەست ئاوەڵاوە چارەسەری کێشەیەکی دەکرد کە بۆخۆی ئۆگریی پێ هەبوو.

ئاغای ژان ـ فرانسوا دونیو (Jean –Fransois Deniau) لە وەزیرەپێشووەکانی ژیسکار دێستێن (Giscard d/ Estaing) بە خۆشییەوە دەی‌گێڕایەوە کە لە کاتی وەزیر بوونی ئەودا چلۆن قاسملوو بە مەبەستی وەرگرتنی یارمەتی لە حکوومەتی فەرانسە بۆ چاپی دووبارەی تاکە قامووسی فەرانسەوی ـ کوردی کە لە بازاڕدا نەمابوو، ژووری کارەکەی ئەوی نابوو بەسەریەوە. بابەتی دەگمەنی دیکەش وەکوو خانمی دانییێل میتێران (Daiele Mitterrand) هاوسەری سەرۆک کۆمار، و دوکتور بێرنارد کوشنێریش (Bernard Kouchner) هەبوون. دوکتور کوشنێر هەر لەوکاتەوە کە لەگەڵ پزیشکە فەرانسەوییەکان ناسراو

بـــە «French Doctors» کاری دەکـــرد، وەکـــوو «دۆســـتی کوردەکان» ناوبانگی دەرکردبوو. چەند کەســـایەتییەکی دیکەش هەبوون کە کەمتر لەوان گرینگ بوون.

کاتێـــک لەو بارەوە لەگەڵ قاســـملوو قســـەم کرد، جگە لـــە تەنزێک لە هەڵسوکەوتیـــدا کە بەشـــێک بوو لە کەســـایەتیی ئەو، هەســـتم بە هیچ وەڕەز بوونێک نەکرد لە قســـەکانیدا. قاسملوو ڕوونی کردەوە: «دەرک کردنی ئێمە، هەمیشەش کارێکی ئاسان نییە. پرسی کوردەکان، پرسێکی ئاڵۆزە. کاتێک تا ئەم ڕادەیە دۆستمان کەمە، دەبێ لەگەڵ دوژمنەکانمان نەرمتـــر بین» بەڵێ، لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاســـت پەندێک هەیە کە دەڵێت: دوژمنی دوژمنەکەم ..

لـــە پەیوەنـــدی لەگـــەڵ بزووتنەوەکانـــی کـــورددا، ئـــەم ســـەربەندە کۆنوسواوەوەی ڕێئال پۆلیتیک، لە ماوەی شەڕی هەشت ساڵەی نێوان عـــەراق و ئێـــران، ڕەوتێکی خەماوی بەخۆوە گرتبـــوو. جەلال تاڵەبانی، ڕێبـــەری یەکێـــک لـــە دوو حیزبە ســـەرەکییەکەی کوردســـتانی عەراق پەنای بردبووە بەر تاران و لە لایەن کۆماری ئیســـلامییەوە پشـــتیوانی دەکـــرا. قاســـملووش هاتوچـــۆی بەغای دەکرد و لە لایەن ســـەدامەوە پشـــتیوانی دەکـــرا. قاســـملوو و تاڵەبانی ماوەیەکـــی دوور و درێژ بوو هاوڕێ بوون. ئەم دۆخە، دۆخێکی دڵخۆشـــکەر نەبوو و قاسملوو زۆر کەم باسی دەکرد. لەو گفتوگۆیانەدا کە ئەو کاتە پێکەوە هەمانبوو، ئەو تەنیا جارێک و ئەویش بە پارێزەوە ســـەبارەت بەو بابەتە قســـەی کرد و بەتایبەتـــی جەختـــی لەوە کـــردەوە کە کـــوردەکان هاوپەیمانی کاتیی دوو لایەنی دژبەیەکن، لانیکەم، بە مەبەستی پێشگیری کردن لە شەڕی براکـــوژی لـــە هیچ هەوڵێک دریغی ناکەن. لە گەڵ ئەوەشـــدا کە ڕێژیمی تاران حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و ڕێبەرەکەی بە «پێکهاتن» لەگەڵ «شـــەیتانی گەورە» (لەو کاتەدا ئەم وشـــەیە لەلایەن دەسەڵاتی تارانـــەوە بە ئامریـــکا دەگوترا ـ وەرگێـــڕ) تاوانبار دەکرد، واشـــینگتۆن هیچ هاودەنگی و ئۆگرییەکی ســـەبارەت بە پرســـی کوردەکان لە خۆی

نیشـــان نەدەدا. هــەر چەند کە دیپلۆماســیی ویلایەتــە یەکگرتووەکانی ئامریــکا لە کاتی شــەڕی کوردەکانی عەراق لەگــەڵ ڕێژیمی ئەو وڵاتە (نێوان ســاڵەکانی ١٩٦١-١٩٧٥لەکاتی مســتەفا بارزانی) بەهۆی تێبینییە ژێئۆســتراتێژیکەکان بەشــێوەیەکی تایبــەت چــالاک بــوو و دوکتــور کێسینجێر (Kissinger) ڕاوێژکاری ئەوکاتی پرێزیدێنت نیکسۆن (Nixon) لەبواری تەناهی نەتەوەییدا، لە کتێبی بیرەوەرییەکانی خۆیدا بە دوور و درێژی و بەشــێوەیەکی زۆر بێشەرمانە باسی دەکات، بەڵام هەرگیز لە پەیوەندی لەگەڵ کوردەکانی ئێراندا ئۆگری لەخۆی نیشان نەدا.

دوکتور قاســملوو بەهۆی ئەوەوە کە پێشــتر کۆمۆنیست بوو و یان پێیــان وابوو کە کۆمۆنیســتە، ڕێگــەی پێنەدەدرا بچێتــە ئامریکا و بۆ ماوەی ١٠ ســاڵ واتە هەتا ژوئییەی ١٩٨٩، ئەم دۆخە، واتە ڕێگری لە چوونی بۆ ئەمریکا بەردەوام بوو. لە بەرەبەری سەفەرەکەی بۆ ڤییەن، عەبدولڕەحمــان بــە وردی ئامادەکاریــی بۆ یەکەمین ســەفەری خۆی دەکرد بۆ ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئامریکا، هەرچەند هیوایەکی ئەوتۆی بە دەرئەنجامی سیاسیی سەفەرەکەی نەبوو، بەڵام بۆ ناساندنی پرسی کورد، چاوەڕوانیی زۆری لە سەفەرەکەی هەبوو.

هەرگیز لە چۆنیەتیی و دەسکەوتی ئەو سەفەرە کە قاسملوو بڕیار بوو بۆ ئامریکا بیکات، ئاگادار نابینەوە. چونکە گرووپی بکوژە نێردراوەکان لــە تارانــەوە بڕیارێکی دیکەیان دا. بەڵام دەتوانین بە ئاســانی بیر لەوە بکەینــەوە کە قاســملوو دەیویســت چی بــۆ بەردەنگــە ئامریکاییەکانی ڕوون کاتەوە. دروشــمی حیزبەکەی قاســملوو «دێموکراسی بۆ ئێران و خودموختاری بۆ کوردســتانی ئێران» بەتەنیا درووشمێک نەبوو بۆ ئــەوەی لە کۆنگرەکاندا بدرێت و یان لەســەر لافیتــەکان و دیوارەکانی کوردســتان بنووســرێتەوە، بەڵکــوو دەرئەنجامــی بیرکردنەوەیەکــی واقیعبینانــە و درێژخایــەن بــوو. ئــەو زۆرجار بە لێکدانــەوەی ورد و دروست ئەو دروشمەی شی کردبووەوە و بەرگری لێکردبوو.

کۆتایی هاوینی ساڵی ١٩٧٩م بەباشی بیردێتەوە. لەو ڕۆژەدا، قاسملوو

لە گوندێکی بچووک و ونبوو لەنێو شـــاخەکانی کوردســـتاندا، لەبەردەم من و دوو ڕۆژنامەنووس، یەکیان لە هەواڵنێریی فەرانسە (AFP)، ئەوی دیکەیـــان لە ڕۆیتێـــرز (Reuterz)، لەو بـــوارەوە ڕوونکردنەوەی دا. ئەو ڕۆژە، چەنـــد ڕۆژێـــک پاش ئـــەوە بوو کە مەهاباد لـــە لایەن هێزەکانی ڕێژیمەوە دەستی بەسەردا گیرا.

ئەو نەخشـــەیەکی کردبووەوە، بەئاماژەی دەست، نەخشەی هێماییی (ســـیمبۆلیک) وڵاتێکی لەوپەڕی سنوورەکانی ئێران، عەراق و تورکیەی کێشا و گوتی: «ئەمەکوردستان، نیشتمانی مێژوویی کوردەکانە. لەسەر ئەم گۆی زەوییە، ئێمە پڕحەشـــیمەتترین نەتەوەین کە لە سەرەتاییترین مافەکانـــی بێبەش کـــراوە. بەڵێ، ئێمە نەتەوەیەکین کـــە خاوەنی مێژوو، زمـــان و کولتـــووری تایبەت بە خۆیەتی» پاشـــان، بـــە پەنجە ئاماژەی بـــۆ لووتکـــەی ئـــەو شـــاخانە کرد کـــە بەدەور ئـــەو گونـــدەوە بوون و گوتـــی: «وڵاتی عەراق، لەودیوی ئەم شـــاخانەوەیە. ئـــەو خەڵکەش کە لـــەوێ دەژین هەر کـــوردن. ئەوێش هەرماڵی ئێمەیە. ئەم ســـنوورانە، سنووری ئێمە نین». تۆزێک وەستا، وەک بیەوێ دەرفەتی بیرکردنەوە ســـەبارەت بەو شـــتانەی گوتبووی بە ئێمە بدات. دواتر دەســـتیکردەوە بە قســـەکردن و گوتـــی: «ئەوەش دەزانم کە چیدیکـــە ناتوانین ئاوا بیر بکەینـــەوە. حکوومەتێکـــی کـــوردی کە لە چوار لاوە گەمـــارۆ درابێت و ڕێگای بەرەو دەریاشـــی نەبێت، ناژی و بـــەردەوام نابێت و بنیات نانی دەوڵەتێکی کوردی کە نەخشـــەی ناوچەکـــە تێکبدات، دەبێتە هۆی ترس و تۆقینـــی هەموو لایەک». ئەو وێـــڕای ڕوونکردنەوەی زیاتر، دەیگوت کـــە لـــەو ســـاڵانەی کۆتایی ســـەدەدا کە یەکێـــک لـــە تایبەتمەندییەکانی سەلماندنی نەتەوەکانە، هیچکەس بیرۆکەی دابەش بوونی سێ دەوڵەت بۆ دروســـتبوونی دەوڵەتی چوارەم» قبووڵ ناکات و پاشـــانیش گوتی: «ڕێگاچارەی دروست و گونجاو بریتییە لە خودموختاری، بەڕێوەبەریی خۆجێیـــی بەدەســـتی خۆمان و پەروەردە و ڕاهێنـــان بە زمانی خۆمان، لەچوارچێـــوەی ئێرانێکـــی دێموکراتیک و لـــە هاوئاهەنگی لەگەڵ دیکەی

گەلانی ئەم وڵاتەدا». لەڕاستیدا قاسملوو دێموکراسی و خودموختاریی بۆ هەموو گەلانی ئێران دەویست و ئەوەی لە بەرژەوەندیی هەمووان دەزانی.

بێگومان ئەوەش، ئەو شتە نەبوو کە ڕێبەرانی کۆماری ئیسلامی بیریان لێ‌دەکردەوە. لە ڕوانگەی خومەینییەوە، کورد، فارس، ئازەری، تورکمەن، بەلووچ و عەرەب بوونی نەبوو، بەڵکوو یەک گەل هەبوو و ئەویش گەلی موسوڵمان بوو. لە ڕوانگەی ئەوەوە، دێموکراسیش ئیدئۆلۆژییەکی پەست، ڕزیو و گەندەڵ بوو کە لە ڕۆژئاواوە بە مەبەستی دروست کردنی جیاکاری لەنێوان خەڵکدا هاوردە کرابوو. لەوەش زیاتر، دژبەرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە تاران، دروشمی ئەوحیزبەیان بە چەواشەکارانە و سەرپۆشێکی کاڵفامانە بۆ لێکترازانی ئێران دەزانی، کە حزب ورەی ئەوەی نییە ڕاشکاوانە دانی پێدابنێ و ئەوەی کە خودموختاری داواکراوی حیزب، یەکەم هەنگاوە بەرەو خواستی «کوردستانی گەورە»، پێکهاتوو لە کوردەکانی ئێران، عەراق، تورکیە و تەنانەت سورییە و یەکیەتیی سۆڤییەتی سوسیالیستی، و پێویستە پێش لەوەی ئەو ئاژاوە و فیتنەیە پەرەبسێنێت، خاشەکێش بکرێت. لەو بوارەوە تەنانەت «لائیک»ەکانی ڕێژیم، وەک ئەبۆلحەسەن بەنی سەدر ـ کە پاشماوەیەکی کورت وەک یەکەمین سەرۆک کۆماری کۆماری ئیسلامی هەڵبژێردرا و دواتر ئەویش بە نۆبەی خۆی لە لایەن خومەینییەوە وەلانرا ـ یش لەگەڵ «هێڵی ئیمام» هاوڕا بوون. سەبارەت بە دەرکردنی فەتوای مەرگی قاسملووش، هەموویان هاوڕا بوون و ئەم فەتوایە، ١٠ ساڵ دواتر، لەلایەن جێنشینەکانی خومەینییەوە جێ‌بەجێکرا. قاسملوو، وەکوو پرەنسیپێک، لە توندوتیژی بێزار بوو، سەرەڕای ئەوەش، لە توندوتیژی دوورەپەرێز نەبوو. ئەو لەوکاتەدا بزووتنەوەیەکی چەکداریی تا ڕادەیەک بەهێز و بەشێوەیەکی بەرچاو بەدیسیپلینی لە هەلومەرجێکی زۆر سەختدا و بەکردەوە لە دۆخی شەڕێکی بەردەوامدا، ڕێبەری دەکرد، شەڕێک کە سەرەڕای ئاگربەستە

کەم و زۆر درێژخایەنەکان، لە هەر ئان و ساتێکدا ئەگەری هەڵایسانی لێدەکرایــەوە. نهێنی کاری و کۆچکردنە بەردەوامەکان لە شــوێنێکەوە بۆ شوێنێکی دیکە، زۆربەی کاتەکان بەشێک بوون لە ژیانی ئەو. هێلێن کرۆلیــش لە کتێبەکــەی خۆیدا، باس لە ڕێژەیەکــی زۆر لەو جێگۆڕکێ بەردەوامانە دەکات. بەشــێکی گەورە لە لێهاتوویی قاســملوو لە بواری ڕێبەریدا، بۆ ڕێکخستنی بەرگری تەرخان کرابوو.

لەگەڵ ئەوەشــدا، ئەو بڕوای بەوە هەبوو کە پرســی کورد لە ڕێگەی شــەڕی چەکدارییەوە چارەسەر نابێت و هەمیشــە دووپاتی دەکردەوە کــە: «ڕەنگە ســەرکەوتن بەدەســت نەهێنیــن، بەڵام ئەوانیــش ناتوانن بەچۆکماندا بهێنن و لەپێمــان بخەن»، بە وتەیەکــی دیکە، حکوومەتی ناوەندی دەیتوانی دەســت بەسەر شارەکانی کوردستاندا بگرێت، بەڵام خەباتی کوردەکان لە شــاخەکان هەرگیز شکســت ناهێنێت و دەیگوت: «مەگــەر ئەوەی ئەوان بتوانن شــاخەکانمان تەخت بکەن و نەیهێڵن». ئــەو بڕوای بــەوە هەبوو کە دەبێ ڕۆژێک لەڕێــی دیالۆگەوە بەئەنجام بگەن و ئەوەی ئەمڕۆکە بەهیچ شێوەیەک قبووڵ ناکرێت، ڕەنگە سبەی، کاتێک دوو لایەنی دژبەر بەو دەرئەنجامە بگەن کە ســازان باشــترە لە شەڕێکی کاولکەر، دەگاتە ئەنجام.

بێگومان، ئەم باوەڕە ڕیشەدار و پتەوەی قاسملوو، لە بەرەکەی خۆیدا کۆدەنگیــی لەگەڵ نەبوو. ڕەخنەگرە میانەڕەوەکان بە «ڕیفۆرمیســت» بوون تاوانباریان دەکرد کە دیارە ئەو تاوانە لە ڕوانگەی قاســملووەوە پێداهەڵگوتن و وەسفکردن بوو، بەڵام لەو بڕگە زەمەنییەدا سووکایەتی پێکردنێکی سیاســی بوو. توندترین ڕەخنــەکان لەلایەن بزووتنەوەکانی دیکە و ئەوکەســایەتییە کوردانەوە کە کەمینە بوون، لە عەبدولڕەحمان دەگیرا. ئەوان تا ئەوڕادەیە زێدەڕۆییان دەکرد کە بە سازشــکار ناویان دەبرد و تەنانەت هەندێ کەس باسی «خەیانەت»یان دەکرد. بیرەوەریی ســتالین، هێشــتاش بەلای ڕێژەیەک لە گرووپە چەپــە ئەوپەڕگیرەکانی ئێرانەوە مابووەوە. ئەم تاوانە گاڵتەجاڕ و ســاویلکانانە کە تێگەیشــتنی

بــۆ خوێنەری ئەمڕۆکە جێی باوەڕ نییە، لەخۆیدا دەرخەری پانتای ئەو کێشــانە بوو کە عەبدولڕەحمان قاســملوو بۆ ڕێبەرایەتی کردنی حیزب و دوورکەوتنەوە لە شــەڕی براکوژی کە بە گشتی خەساری زۆری بە بزووتنەوەی کورد گەیاندبوو، دەبوو ململانێیان لەگەڵ بکات.

کارێکــی ئاســان نەبوو، کوردســتانی ئێران کە لە لایــەن حکوومەتی ناوەندییەوە هیچ ئاوڕێکی لێنەدرابووەوە، ناوچەیەکی پەرەنەســەندوو بوو و لەو ڕووەوە، کۆماری ئیســلامیی ئێران باشــتر لە ڕێژیمی پێش خۆی نەبوو. مۆدێڕن بوونی ڕێژەیی شاری مەهاباد، لە دەروازەی شار ئەولاتر نەبوو. قاســملوو دەبوو لەگــەڵ کۆمەڵگەیەکی «دواکەوتوو»ی دابــڕاو لە دونیا، بێبەش لە مافــی بڕیاردان، بێبەش لە خوێندن بەزمانی زگمــاک، هەڵبڕاو لە کولتووری خۆی و لەوەش زیاتر، پشتبەســتوو بە نەریتەکان و سەرۆک عەشیرەتەکانی خۆی، بسازێت و خۆی بگونجێنێت. بەوحاڵەشەوە، ئەو لەو کۆمەڵگەیەدا هەستی بە نامۆبوون نەدەکرد.

ئــەو بەدەگمــەن، لەشــوێنێکی دیکــە بەقــەدەر ئــەو کاتــەی لەگــەڵ هاونیشتمانەکانی خۆی بوو هەستی بە ئاسوودەیی و ئارامی دەکرد. بۆ نموونە: جارێکیان لە کوێرەدێیەک بەشێوەی کاتی پەنای گرتبوو، بینیم کــە چلۆن لەگەڵ گوندییەکان ڕێک وەکوو ئەندامێکی بنەماڵەکەیان، نانی دەخــوارد و گاڵتە و گەپی لەگەڵ دەکردن. لەو ڕووەوە کە زمانەکەیانم نەدەزانــی، نەمدەتوانــی لە ناوەرۆکــی قسەوباســەکانیان تێبگەم. بەڵام هەرچــی بوو، ئەوان لــە ناخەوە پێدەکەنین و قاقایــان لێدەدا. دووپات بوونەوەی ئەو دیدارانەش خۆی بوو بە بەشێک لەو ساتانەی فەرامۆش ناکرێن. لە مەودایەکی نزیکی ئێمەوە، هێلیکۆپتێرە شەڕکەرەکانی ئێران کە بە نزمی و نزیک لە زەوی دەسووڕانەوە و بەدوای هێزەکانی ئەودا دەگەڕان، وەبیری دەهێنانەوە کە بەو نزیکانە شــەڕ هەڵدەگیرسێتەوە. ئــەوەش، دەرفەتێکی دیکەی ڕەخســاند بۆ ئەوەی بەشــێکی دیکەش لە تایبەتمەندییــە بەرچاوەکانی ئەم پیاوە و ئەم ڕێبەرە بناســم کە ئاماژە بــە هەندێکیان دەکەم. بیرەوەرییەکی دیکەم لەبیــرە کە دەگەڕێتەوە بۆ

زســتانی ١٩٨٠. ئەو ڕۆژنامەنووســانەی لەو کاتەدا لــە ئێران بوون، لە نێــوان تاران و تەورێزدا کە شــوێنی پێکدادانــە ڕەش و توندوتیژەکانی لایەنگرانــی خومەینی و شۆڕشــگێڕە ئازەرییــە لایەنگرەکانی ئایەتوڵڵا شــەریعەتمەداری بوو، لە هاتوچۆدا بوون. لەگەڵ ئاواڵێکی هاوپیشەی خۆمدا بەنێوی جاناتان ڕاندال کە نێردراوی ڕۆژنامەی واشینگتۆن پۆست بوو و ڕۆژنامەنووســێکی کارامە و یەکێک لە باشــترین کارناســەکانی پرسی کورد لە دونیادایە، پاش بەجێهێشتنی تەورێز بە مەبەستی بینینی عەبدولڕەحمان، ڕێگایەکی پێچەوانەمان هەڵبژارد و گەیشــتینە گوندێک لــە نزیکەی ورمێ کە نێوەکەیم لەبیر نەمــاوە. بیرم نایەتەوە کە ڕاندال چلۆن لەڕێی پەیوەندییەکانییەوە توانیبووی پەیوەندی بە قاســملووەوە بگرێت. لەو ڕۆژەدا، قاسملوو لەو گوندە لەگەڵ کەسایەتییە ناوچەیەکان، ڕێژەیــەک لە کادرەکانی حیزب و ڕێژەیەکی بەرچاو لە ســەرکردەکانی عەشایەرەکان کۆبوونەوەی هەبوو. کاتێک ئێمە گەیشتینە گوندەکە، شەو داهاتبوو، کاتێکیش گەیشتینە هۆڵەکە، کۆبوونەوەکە لە تەواوبووندا بوو. پێش نانی ئێوارە، لەســەر مەجوعمەکان، چایی، ئاومیوە و ســۆدا دانرا بوو. میواندارەکەمان (قاســملوو) بە گاڵتەوە گوتی: «کاتی خواردنەوەی ئەو خواردنەوانەیە کە ئیشتیامان دەکاتەوە، بەڵام لێرە کەس مەشرووب ناخواتەوە» پاشــان گوتی: «دیارە ئەم بڕیــارە بیانییەکان ناگرێتەوە» هێشتا وتەکەی تەواو نەکردبوو کە بتڵێک ویسکییان هێنا. نە جاناتان و نە من، هیچکاممان، حەزمان لە ویسکی نەبوو، بەڵام دیارە ئەوە ڕێزێکی تایبەت بوو کە لە ئێمە نرابوو.

هەرچەند زۆربەی کوردەکان موســوڵمانی «سوننە»ن، بەڵام داب و نەریتە مەزهەبییەکان زۆر بە قورســی وەرناگرن. لەگەڵ ئەوەشدا، ئێمە لە کۆبوونەوەیەکدا بووین کە کەســایەتییە سوننەکان و چەند کەسێکی ئاینییشــی لێبــوو. هەربۆیــەش، بەڕاســتی گونجاو نەبوو ڕێوشــوێنە ئاینییــەکان لەبەرچــاو نەگرین. ئــەم چیرۆکە، ڕەنگە زۆر ئاســایی بێتە پێشچاو. بەڵام ئەگەر وەبیری بێنینەوە کە لەو کاتەدا پۆلیسی ئیسلامی

و یان شـتێکی وەک ئەو ناوە، سـەبارەت بە هەموو شتێک و لە هەموو شـوێنێک کەشـێکی تۆقێنـەری خولقاندبوو و هەرکەسـێک کە گومانی شـکاندنی ئەو بڕیارە توندئاژۆیانەی لەسەر بوایە، بەتوندی سزا دەدرا، ئەوسا تێدەگەین کە ئەو چیرۆکە لەجێی خۆیدا گرینگە. لە تاران شتێکی وەها نەبوو. لێرە هەبوونی بتڵێک ویسکی، لەڕاستیدا، دەرخەری بەهایەکی پێداگوژیک بوو. قاسملوو، بەو شێوە، دەیویست هەموو لەوە تێبگەیەنێت کە هەر کەسـێک ئازادە، بەپێی ویژدانی خـۆی هەڵسوکەوت بکات، بە بێئەوەی مافی ئەوەی هەبێت بۆ چوون و یاسای خۆی بەسەر خەڵکی دیکەدا بسەپێنێت. ئەو کردەوە، لە ڕاستیدا، بەجۆرێک وانەیەکی بچووک لە لائیسیتە و تولێرانسی دەنواند و ئەویش بە بێ پەنابردنە بەر هەرا و زەنا و وتاردان و خوتبە دادان. دیارە، مەبەسـتی عەبدولڕەحمان ئەوە نەبوو کە ببێتە هۆی شۆک بوون و بزواندنی کەسایەتییە سوننەکان کە بڕیـار بوو پێکەوە نان بخۆین. جگە لـەوەش، گومانی تێدا نەبوو کە لە نێوان ئەو کەسـایەتییانەدا، کەسانێک هەبوون کە «جاش» بوون، واتە هاوکاریـی ڕێژیمیان دەکرد و زانیارییـان بۆ دەناردنەوە. هەر بۆیەش، شـکی تێدا نەبوو کە ڕێژیم لەڕێی ئەم سـیخوڕ و جاشـانەوە زانیاری دەسـتدەکەوت کە ڕێبەری کوردەکان بە خۆشـیی نوێنەرانی شەیتانی گـەورە و شـەیتانی بچووک (لەوکاتەدا ڕێژیمی ئێران، نێوی شـەیتانی گەورەی لە ئامریکا و شەیتانی بچووکی لە فەرانسە نابوو)، خوانی مەی خواردنەوە دەڕازێنێتەوە. قاسـملوو بەم کردەوەی خۆی، دەیویست بە هەموویان و لەوانە، ڕۆژنامەنووسە بیانییەکان نیشان بدات کە «جیاواز بوونـی کوردەکان» تەنیا دروشـم نییە و سـەرەڕۆیی ئیسـلامی لێرە نایبڕێت.

دیـارە چیرۆکـی مـەی خواردنەوە، تەنیـا نمونەیەکی بچـووک بوو. ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەگەڵ ئاریشەی جیددیتر وەکـوو دابونەریتی کۆنوسـواو، قورسـایی نەریتە عەشـیرەییەکان، پێگـەی ژنان لـە کۆمەڵگەدا و...هتد لـە ململانێدا بـوو. بێگومان ئەو لە

ڕێکخستنی حیزبەکەیدا ئەو بابەتانەی لەبەرچاو بوو، بەڵام هەرگیز ئەو ئاریشــەگەلەی نەدەکردە دەســتەچیلەی کردەوەیەک کە لەگەڵ باوەڕە ڕاگەیەندراوەکانی خۆی لە دژایەتیدا بن.

ئەو هەرگیز لەو زمانە دووفاقیەی کە لە تاران و لەناو ئەم ڕێبەرانەی تــازە لــە تاراوگە گەڕابوونەوە و بــە تایبەتی لەنــاو «لائیکەکانی هێڵی ئیمام»دا باو بوو، کەڵکی وەر نەدەگرت، زمانێک کە ڕێبەرانی نوێی تاران بــە کەڵک وەرگرتن لەوە، ڕاگەیەنــدراوە بەناو دێموکراتیکەکانی خۆیان دەرخواردی خەڵک دەدا و بەتایبەت فێڵیان لە بەردەنگە ئورووپاییەکانیان دەکرد و بەنێوی «شۆڕش» پاساویان بۆ دڕندانەترین سەرکوتەکانیان دەهێنایەوە.

لەکاتــی گەڕانــەوە لە کوردســتان، یەکێک لەم ڕێبــەرە نوێیانە کە لە کۆنــەوە لە پاریس دەمناســی، بانگــی کردم بۆ ئەوەی ســەبارەت بەو شــتەی کە لە بارەی شــەڕ و هەڵسوکەوتی هێزەکانی ڕێژیم، بەتایبەت «دادگاکانــی شــۆڕش» نووســیبووم، نارەزایەتیی خــۆی دەرببرێت و لۆمەم بکات. ئەو دەیگوت کە من لە دەرئەنجامی ڕوانگەی بەرتەســکی ڕۆژئاوا سەبارەت بە مافی مرۆڤ گومڕا کراوم»و توانای تێگەیشتن لە «ڕیشــە گەلییەکانی شۆڕش»م نەبووە و ئەوەش کە «تۆ لە ئێران هیچ تێنەگەیشــتوویت» و دواجاریش ئەوە کە «(حاکمی «گەڕۆک» سادقی خەڵخاڵی) بۆ گەلی ئێمە وێناکەری غەززەبی خودایە».

ئەگەر بڵێم کە قاسملوو لەو جۆرە مرۆڤانە نەبوو، کەمم گوتووە. لانیکەم سەبارەت بەو نموونەیەی کە بۆ خۆم شاهێدی بووم و هەروەها لەسەر بنەمای گێڕانەوە ویکچووە بەراورد کراوەکان کە لەو ســەردەمەدا کۆم کردبووەوە، دەتوانم شــاهێدی بدەم کە بیرم نایە لەلایەن کوردەکانەوە هیچ چەشــنە ســەرکوت و یان ئێعدامێکی دەســتبەجێ لەدژی زیندانیی دوژمنەکانیــان و یــان لەدژی ئەو کەســانەی کە هاوکاریــی دوژمنیان دەکــرد، ئەنجــام درابێــت. قاســملوو ئــەوەی ڕاگەیاندبــوو و بۆخۆی چاوەدێــری دەکــرد. ئەم بابەتــە پێگە و کەرامەتی ئــەو بزووتنەوەیەی

دەبـردە ژێر پرسـیار کە ئەو ڕێبەریی دەکرد. چونکـە مرۆڤ ناتوانێت لەلایەکـەوە بۆ دەسـتەبەرکردنی ئارمانجێک خەبات بـکات و لەلایەکی دیکەشەوە، بەنێوی پێویستی خەبات، چاوپۆشی لە لادان و هەڵەی ئاوا بکات.

بەرنامـەی حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران لـە خودموختاریدا کـورت نەدەکرایەوە. ئـەم بەرنامەیـە کۆمەڵێک لە ئامانجـە ئابووری، کۆمەڵایەتـی و فەرهەنگییەکانی لەخۆ دەگرت کـە بەرابەریی نێوان ژن و پیاو، پەروەردە و بارهێنانی زۆرەملی بۆ هەمووان، ئازادی سیاسـی و مەزهەبی، جیاکردنەوەی دین لە دەوڵەت و سـەربەخۆیی دەسـەڵاتی دادوەری لەوانـە بوون. ئـەم ئامانجانە، درێژخایەن و لـە هەمانکاتدا، هەڵگری بەهاگەلێک بوون کە بە باوەڕی قاسـملوو دەبوو لە ئێستاشـدا بەکردەوە بکرێن. قاسملوو بە جوانی دەیزانی کە ئەو داب‌ونەریتانەی بە درێژایی تەمەنی بەرەکان جێگیر بوون و هەروەها ئەو چەوسـانەوەی کە دەرحەق بە ژنان و کچان دەکرێت، بە نووکی خامە ناسـڕدرێنەوە، بەڵام هاوکات، هەمیشە ڕێگاچارە و ئیمکاناتێک هەن کە مرۆڤ دەتوانێ لەرێی ئەوانەوە نیشـانی بدات کە دیاردەکان ئەگەری گۆڕینیان هەیە و نەریتە چەند سەد ساڵەکان، یاساگەلێکی هەرماو و نەگۆڕ نین.

بەهەرحاڵ، قاسـملوو لە هەر دەرفەتێکـی گونجاو کەڵکی وەرگرت و لـە هیچ هەوڵێـک بۆ جێگیرکردنی ئەو بەهاگەلە دەسـتی نەدەگێڕایەوە. لەبیرمە کە ڕۆژێک لەهەمان گوندی بچووک، قاسملووم بینی کە لەسەر کێشە شەخسی و نهێنییەکانیان سەرقاڵی ناوبژیوانیی لە نێو خەڵکەکەدا بوو. من تەنیا هەستم بە ئاڵۆز بوونی بابەتەکە دەکرد، چونکە باسەکان تێکەڵ بە هەراوزەنا و قەرەباڵغی بوون. بە وردی نەمدەزانی سەبارەت بـە چی قسـە دەکەن، بەڵام ئەوەندەی تێگەیشـتم، کێشـەی نێوان دوو بنەماڵە بوو لەسـەر بابەتگەلێک وەک هاوسـەرگیری یان جیابوونەوە. بەڵام لەو ڕووەوە کە دیلمانجی لێ نەبوو، لەوە زیاتر هیچ تێنەگەیشتم. بێگومان بابەتەکە ببووە هۆی هەڵچوونی کەسانی تێوەگلاو لەو کێشەیە.

قاســملوو بە سەبر و تاقەتەوە گوێی بۆ قسەی هەموویان شل کردبوو و تەنانــەت داوای لــەو کەســانەش کە تــا ئەوکاتە قســەیان نەکردبوو دەکرد قسەی خۆیان بکەن، لەوانە ژنێک هەبوو کە قسەکانی بە ئاشکرا دەبووە هۆی بێزاریی بەشــێکی زۆری ئامادە بووان، بەڵام ناچاربوون هەتاکۆتایــی گوێ لە قســەکانی بگرن. کاتێک ســەبارەت بەو ڕووداوە پرســیارم لە قاســملووکرد، بەگاڵتەوە وەڵامی دایەوە: «دەڵێن شۆڕش لــە وڵاتێکــدا هەرگیز ڕوونادات. من بەوەش ڕازیم کە ئەو شۆڕشــە لە گوندێکــی بچووکدا تاقی بکەمەوە. ئێــوە بینیتان کە ژنانی ئێمە خاوەنی چ تواناگەلێکن».

قاســملوو لە هەموو بوارێکەوە کەسایەتییەکی دەگمەن و هەڵکەوتوو بــوو، هەم وەکــوو ڕێبەری یەکێک لــە لەمێژینەتریــن و جێگرتووترین بزووتنــەوە ڕزگاریخوازانــەکان لە نێــوان گەلەکەیدا و هــەم لە بواری هەڵکەوتوویی خۆیەوە، بەرفراوانی ڕوانگە نێونەتەوەییەکان و ئەو توانا دەگمەنەی کــە هەیبوو. ئەم تایبەتمەندییانە ڕێگەی پێدەدا کە وێناکەری نەریتــەکان و بەهــا لەمێژینەکانی گەلەکــەی لەناو بەهــا جیهانییەکانی کۆتایــی ســــەدە، واتە ئــازادی و دێموکراســی و جیهانگەرایی بێت. ئەو بــۆ هەمــوو خەڵکەکە، کەمتر ناســراو بوو و خەڵکێکــی زۆر تەنیا پاش مەرگەکەی لەبوونی کەسایەتییەکی ئاوا ئاگادار بوونەوە.

دیارە ئەوە، بەو مانایە نییە کە ئەو پیاوێکی گۆشــەگیر و پڕ لە ڕەمز و ڕاز بــوو. ســکرتێری گشــتی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران، زیاتــر لەوەیکە ڕێبەرێکی شــەڕکەر بێت، ڕێبەرێکی سیاســی بوو. ئەو پیاوی تێکەڵبوون و دیالۆگ بوو. ئەو بۆ دەستەبەرکردنی ئارمانجەکەی، سەرتاسەری دونیای ژێر و ژوور دەکرد. هەرگیز بەقەدەر ئەوکاتانەی کــە لەگــەڵ پێشــمەرگەکانی لــە کوخێکی گڵینــە و لەقووڵایــی دۆڵێکی دوورەدەست لە ناوچە سنوورییەکانی ئێران و عەراق دەژیا، کەیفی ساز نەبوو. لەم ناوچانەدا زۆرتر لەلایەکەوە بۆ لایەکی دیکە شــوێنەگۆڕکێی دەکرد، بەڵام هەمیشــە کتێبخانەکەی لەگەڵ خۆی بۆ شــوێنە نوێیەکەی

دەگواستەوە.

قاسملوو عاشقی کتێبی چاک و شەرابی چاک بوو، بەڵام هەمیشە یەکەمەکەی بەلاوە گرینگتر بوو. ئەو چ لە پشت مێزی نان خواردن بوایە لە بەرهەیوانێکی پاریس و چ خواردنێکی سادەی لە بەردەستدا بووایە لە زستانێکی تووشی شوێنێکی دوورەدەستی شاخەکانی کوردستان، بە یەک ڕادە هەستی بە ئاسوودەیی و ئارامی دەکرد. ئەو لە تەمەنی ٥٩ساڵدا ـ ٢٢ی دیسامبری ١٩٨٩، تەمەنی دەبووە ٥٩ ساڵ ـ ئارامیی بیرمەندێکی ڕۆژهەڵاتی، جووڵە و زیندوویەتی لاوێک، پرسۆکیی زانستنامەنووسێک و ئیشتیای مرۆڤێکی شادمان و سەرزیندووی پێکەوە هەبوو. قاسملوو لە پەیوەندی لەگەڵ باوەڕەکانیدا، نەرمیی نەدەنواند و لەسەرپەرەشتی کردنی شۆڕشگێڕەکانیدا پراگماتیست بوو، وادیار بوو کە بە ئاسانی، ئەو سەرسەختییانەی لە خەباتی سیاسی ـ نیزامیدا، پێویستین، بە دڵەڕاوکێ وردەکانی مامۆستایەکی زانکۆوە (پیشەی پێشووی) گرێ دەداتەوە.

ئەو کە پلەی دوکتورای هەبوو لە بواری ئابووریدا، عاشقی تاریخ و ئەدەب بوو و شارەزاییەکی وردبینانەشی لە شیعری کوردی و عەرەبیدا هەبوو. هاوکات، بەحەزەوە بە هێنانەوەی، وتە و بورهان و شاهێد، باسی هۆگۆ (Hugo)، بوودلێر (Baudelaire)، واڵت وایتمەن (Walt Whitman) و تووماس ئێلیۆتی (Thomas Eliot) دەکرد. قاسملوو مرۆڤێکی خاکەڕا، ڕۆشنبیر، بە بیری کراوە و ئامادەی خزمەتکردن بە خەڵک بوو. ئەو لە کەڵک وەرگرتن لە تەنز و گاڵتەدا، وەکوو لێهاتووییەکەی لە بەکارهێنانی شەش زماندا، وەکوو زمانی قسە پێکردن و نووسین، کارامە بوو. هەموو ئەو کەسانەی کە ڕۆژێک لە ڕۆژان قاسملوویان بینیبێت، بەم دەستەواژانەوە قسەی لەسەر دەکەن. هەموو، بریتی لە لایەنگرەکانی ئەو بزووتنەوەیەی کە ئەو ڕێبەریی دەکرد، ڕۆشنبیرەکان، پزیشکەکان، سەفیرەکان، وەزیرەکان و سیاسەتمەدارەکانی حیزبەکان، بە چەپ و ڕاستەوە، هەرکە گفتوگۆیەکی تەنانەت دووریشیان لەگەڵ

ئــەو وەبیر بێتــەوە، دان بەوەدا دەنێن کــە کەوتوونەتە ژێر کاریگەریی قاسملووەوە. لەم سەدەیەدا (سەدەی بیستەم) کەمتر کەسێک دەتوانێت بڵێت کۆدەنگییەکی ئاوا لەســەری هەیە. زیاتر لە بیســت ســاڵ بەســەر کوشــتارەکەی ڤییەندا تێپەڕیوە. هێشتاش جینایەتەکە بێسزا ماوەتەوە. بێگومان، دوکتور قاسملوو مەبەستی سەرەکی ئەم جینایەتە بوو. بەڵام ئــەو تاکــە قوربانی نەبوو. هــەردوو هاوڕێکەی، واتــە عەبدوڵڵا قادری ئــازەر، نوێنەری حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێــران لە ئۆرووپا و پرۆفســیۆر فازڵ ڕەســووڵیش، کــوردی عەراقیی دانیشــتووی ڤییەن، کە لە ڕێکخســتنی ئــەو دیدارەدا ڕۆڵــی هەبووە کوژران. بە کوشــتنی شــاهیدەکان، بکوژەکان دەیانویســت جینایەتێک ئەنجــام بدەن کە هیچ بەڵگەیەکی لەدوا بەجێ نەمێنێ. جگە لە بەشــداربووانی ئەو دانوســتانە، هیچ کەســێکی دیکــە لەشــوێنی کۆبوونەوەکە ئــاگادار نەبــوو. ئەگەر یەکێــک لە ئێرانییــەکان بەهۆی دەســتەپاچەیی و شــڵەژانی خۆیانەوە برینــدار نەبووایــە، کەشــف کردنی ئــەو جینایەتە چەندیــن کاتژمێری دەخایاند و بەو شــێوەیە، جینایەتکارەکان کاتی پێویستیان لەبەردەستدا دەبــوو بۆ ئەوەی بەبێکێشــە ئەو وڵاتە بەجێبهێڵــن. بەڵام وەک دەڵێن، زیخێــک لە پێڵاوەکــەدا مابووەوە و پاش ڕێکخســتنەوەی ئەو دۆخەی کە کوشــتارەکە تێیدا ڕوویدا بوو، ناســینەوەی شوناســی بکوژەکان و پشتڕاست کردنەوەی ئەوەیکە گومانی تێدا نییە کە ئەو جینایەتە لەلایەن دەوڵەتێکــەوە ئەنجامــدراوە، بە بێکات بەفیرۆدان و بێکێشــە جێبەجێ کرا.

پۆلیســی ئۆتریش، پــاش خاوەخاو کردن و خۆ لــەکار دزینەوەیەکی درێژخایــەن، دواجــار لە مانگــی نۆڤامبــری ســاڵی١٩٨٩دا، واتە پاش چوارمانگ، ســزای دەستبەســەرکردنی نێونەتەوەیی لە دژی ئەندامانی باندی بەشــدار بوو لــەو کۆبوونەوەدای ڕاگەیاند. ئەم ســزایە هەرگیز جێبەجێ نەکرا. بکوژەکان لەمێژ بوو گەڕابوونەوە بۆ ئێران. سەرپەرەشتی بانــدی بکــوژەکان، پلــەی بەرزکرایــەوە و پۆســتی باڵای پێــدرا. پێش

لەوەش، دەســەڵاتی ســەرەڕۆی ئێــران پێرســتێکی دوور و درێژی لە کوشــتنی دژبەرەکانی خۆی لە دەرەوەی وڵات، لە کارنامە ڕەشــەکەی خۆیدا تۆمار کردبوو و کوشتنی قاسملووش دواهەمینی نەبوو. لە١٧ی ســێپتامبری١٩٩٢دا، دوکتور سادقی شەرەفکەندی، جێگرەوەی دوکتور قاســملوو، لە ڕێســتوورانتێک لــە بێرلینی ئاڵمان کــوژرا. گۆڤاری تایم، ســاڵی ١٩٩٤ وێڕای بڵاو کردنەوەی لێکۆڵینەوەگەلێک ئاشکرای کرد کە لــە ســاڵی ١٩٧٩وە تا ئەوکاتە، زیاتر لە ٦٠ دژبــەری ڕێژیمی ئێران، لە دەرەوەی سنوورەکانی ئێران کوژرا بوون.

کاتێک دەڵێم جینایەتی دەوڵەتی، مرۆڤ دەستبەجێ بیری بەلای سود و بەرژەوەنــدی و هــۆکارە دەوڵەتییەکاندا دەچێــت. بێگومان کۆماری ئیســلامیش لەو وڵاتانــەدا کە نێــردراوە جینایەتکارەکانــی، جینایەتیان خولقانــد، هــۆکاری پتەویان بــۆ ڕازیکردنی ئــەو وڵاتانە بەدەســتەوە بووە، چونکە بەگشــتی، نە بەدواداچوونیان بۆکرا و نەدادگایی کردنێک هاتــە ئاراوە و ئەگەریش بە دەگمەن دادگایــی کردنێک وەک ئەوەی لە بێرلین کرا بەڕێوەچوو و بکەرەکانی جینایەتەکان دادگایی کران، لایەنی ســکاڵاکەر، هەرگیز نەیانتوانی ئەو کارگێڕ و شــاهێدانەی کە بە فەرمی دەوڵەتی ئێرانیان تاوانبار دەکرد بەوەیکە دەستیان لەو جینایەتەدا هەیە، لەســەر کورسیی شاهێد دانیشــێنن. لە هەموو ئەو وڵاتانەدا، سەرەڕای ئەوەیکە دەزگای دادوەرییەکەیان ناوبانگی ســەربەخۆییان دەرکردووە و تەنانەت هەندێجاریش دادوەرێک یان ســەردۆزگەرێکی (دادســتان) چاوقایــم هەڵدەکەوت کــە بۆ جێبەجــێ کردنی دادپــەروەری پێداگری دەکرد، بەڵام هەمیشــە بێئاکام دەمایەوە و سزا نەدان وەکوو بنەمایەک ڕەچاو دەکرا.

کوشــتنی دوکتــور قاســملوو بــەرەوڕووی خەمســاردی نەبووەوە. لەگەڵ ئەوەشــدا، نەبووە هۆی نیشاندانی هەڵوێســتێکی چاوەڕوانکراو و شایســتەی کەســایەتیی دوکتــور قاســملوو لەلایــەن بنیاتەکانی نێو دێموکراســییەکەی ئێمە. ئەوانەیکە بە ســەرنجدان بە جێگەوپێگەکەیان،

دەبوو بیزانن، دەیانزانی. بەڵام ئەو ڕۆژە، جگە لە دۆستانی قاسملوو و ئارمانجی کوردەکان و هەروەها کۆمەڵێک ڕۆژنامەنووس کە بابەتەکە بەلایانەوە گرینگ بوو، کەس ئەوی لەبیر نەبوو. لەو ڕۆژەدا دۆستەکانیان لەدەوری تابووتی شەهیدەکانی ڤییەن کۆبوونەوە و لە گۆڕستانی پێرلاشێز وەکوو دوا ماڵئاوایی، ڕێزیان لێگرتن. بەڵام لە دەرەوەی گۆڕستانی پێرلاشێز، بێدەنگییەکی بەرفراوان زاڵ ببوو و ناکرێت بە بیانووی ترس لە تووڕەیی ڕێژیمی مەلاکان پاساوی بۆ بدرێت. ئەم هەڵسوکەوتە لەوپەڕی شوورەییدا دەتوانێ ڕاچڵەکێنەر بێت، بەڵام هەرچۆنێک بێت ئەوە ڕاستییە و شتێکی نوێش نەبوو.

جارێکی دیکەش لە دەرئەنجامی ڕووداوێکی تراژیکدا، چەشنێک بنەمای ئاسنینی جێی پەسەندی هەمووان لە کۆڕ و کۆمەڵە سیاسی - دیپلۆماتیکە نێونەتەوەییەکاندا پشتڕاست دەکرایەوە و ئەویش ئەوەیە کە هەرچی کەمتر سەبارەت بە کوردەکان قسە بکەی، زەرەر و زیانی کەمترت بەردەکەوێ. قاسملوو لەکاتی ژیانی خۆیدا بەرەوڕووی ئەم مێتۆدەی دوورەپەرێزی لە کوردەکان بووەوە، مێتۆدێک کە تەنانەت مەرگەکەشی تێکی نەدا. بەدڵنیاییەوە، ئەوە بابەتێکی شەخسی نەبوو - قاسملوو دەیزانی کە دەتوانێت حیساب لەسەر دۆستانێکی زۆر، تەنانەت لە ناوەندەکانی دەسەڵاتیشدا بکات - و بینیشمان کە چلۆن، شارەزایی ئەو لەمێژوو، بووە هۆی پوختەبوونی ئەندێشە سیاسییەکانی. بۆ قاسملوو، تەریک کەوتنەوەی کوردەکان دۆخێکی ستراتژیک بوو و هەربۆیەش، خواستی خودموختاری بۆ کوردەکان لە ئێرانێکی دێموکراتیکیشدا خواستێکی تاکتیکی نەبوو و ئەم خواستە سەبارەت بە ٢٥ میلیۆن کوردیش وەڕاست دەگەڕا (ئەم ژمارانە، تایبەت بەو سەردەمەن. ئەمڕۆکە حەشیمەتی کوردەکان نزیکەی ٣٠ میلیۆن کەسە).

ڕۆژێکیان قاسملوو بەشێوەیەکی دیکە ئەو بابەتەی فۆرمووڵە کردبوو. من ئەمڕۆکە دەقاودەقی وتەکانی ئەوم بیر نایەتەوە، بەڵام لە ناوەرۆکەکەی دڵنیام. قاسملوو لەبەر چاوی ڕای گشتی دەیگوت

کــە کــوردەکان بــۆ هەمــوو کێشــەن و ئــەوە خــودی کوردەکانن کە دەتوانن کێشــەکە چارەســـەر بکەن. بە گوتەیەکی دیکە لە ڕۆژهەڵاتێکی نێوەڕاســتی دیموکراتیــک و تــەژی لــە ئاشــتەوایی‌دا، گەلــی کورد کە وڵاتەکــەی ســنوورەکانی چەنــد وڵات دەگرێتــە خۆی، ئەگــەر ڕێز لە کولتــوور و زمانەکەی بگیرێت و وەکوو هەمــوو کەمینە نەتەوەییەکان چارەنووسی خۆیان بەدەستەوە بگرن، لەو حاڵەتەدا، گەلی کورد وەکوو هۆکارێکی بەهێز لە هاوکێشەکاندا ڕۆڵ دەگێڕێت و دەبێتە هۆی ئاشتی و گەشــەکردنی ناوچەکــە و لەم بــوارەدا، ئوروپا وەبیــر دێنێتەوە. لە ئێســتادا، ئێمە هێشــتا زۆر لەو ڕێگاچارەیە دوورین، بەڵام کێ دەزانێ، ڕەنگە ڕۆژێک..

Une Européenne au pays des Kurdes

Nasrin Qasemlou

Tr: Nahid Hosaini